

Bundel van de Leesmap ingekomenstukken raad van 14 december 2021

- wk.44.1 Bibliotheek op school
[1 Bibliotheek op School. B&W voorstel.docx](#)
[2 BOS Bijl 1 Informatie.pdf](#)
[3 BOS Bijl 2a Subsidieaanvraag IKC Dorpsschool.pdf](#)
[4 BOS Bijl 2b Investeringskosten bij invoering.xlsx](#)
[5 BOS Bijl 3 Aanvullende aanvraag bieb.pdf](#)
[6 BOS Bijl 4a Def brief school.pdf](#)
[7 BOS bijl 4b Def brief Bibliothek.pdf](#)
- wk.44.2 Besluitenlijst B&W
[Besluitenlijst_1_B&W_vergadering_26_oktober_2021.docx](#)
- wk.44.3 Brief Stichting Red Heuven en de Posbank
[Brief Stichting Red Heuven en de Posbank.pdf](#)
- wk.44.4 Gelderland academie: Dag van de lokale partijen
[Gelderland academie: Dag van de lokale partijen.docx](#)
- wk.44.5 Eigen Kracht Centrale: Webinar voor raadsleden
[Een Kracht Webinar voor raadsleden.pdf](#)
- wk.44.6 Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland: Webinar Gemeenteraadsverkiezingen
[Stadswerk.docx](#)
[Gemeenteraadsverkiezingen 2022 SWU2021024 211104.pdf](#)
[Webinar flyer Gemeenteraadsverkiezingen 211104.pdf](#)
- wk.44.7 Schrijven Vereniging voor raadsleden over modernisering verlofregelingen
[Vereniging voor raadsleden over modernisering verlofregelingen.doc](#)
- wk.44.8 Motie gemeente Beuningen: Borstonderzoek bij vrouwen
[Motie Borstonderzoek bij vrouwen gemeente Beuningen.pdf](#)
- wk.45.1 Gelderland Academie: Uitnodiging Webinar integriteit en Uitnodiging bijeenkomst raadswerk
[Webinar Integriteit Gelderland Academie 18 november 2021](#)
[Bijeenkomst Gelderland academie Raadswerk](#)
- wk.45.2 Motie Borstonderzoek
[Motie borstonderzoek gemeente Lelystad.pdf](#)
[Bijlage bij Motie Borstonderzoek Lelystad Brief aan de minister](#)
- wk.45.3 Raadsinformatiebrief coronavirus nr. 25
[Raadsinformatiebrief coronavirus nr 25.pdf](#)
- wk.45.4 Besluitenlijst B&W vergadering 2 november 2021
[Besluitenlijst_1_B&W_vergadering_2_november_2021.docx](#)
- wk.45.5 Brief coalitie Veluwezoom over scenario D
[Brief scenario D Coalitie Veluwezoom.docx](#)
- wk.45.6 Collegebrief over Masterplan Veluwezoom, scenario D
[Collegebrief over Masterplan Veluwezoom scenario D.pdf](#)
- wk.46.1 Reactie op collegebrief over Masterplan Veluwezoom
Dezelfde brief, maar dan ondertekend door Rhedense partijen, is naar de wethouder van Rheden gestuurd.
[Toelichting Scenario D R'daal.pdf](#)
- wk.46.2 Programmabegroting 2022-2025 inclusief correcte tabellen
n.a.v. een raadsvraag over een tabelfout.
[Programmabegroting 2022-2025 incl corr tabellen 17-11-2021.pdf](#)
- wk.46.3 raadsinformatiebrief coronavirus nr 26.

- wk.46.4 Schrijven VNG over Bestuurdersdag en algemene leden vergadering alsmede VNG ledenbrieven
[Schrijven directeur VNG over Bestuurdersdag en algemene ledenvergadering.docx](#)
[ledenbrief uitstel vng-bestuurdersdag-en najaars-alv tot 4 februari 2022.pdf](#)
[VNG Informele digitale bestuurlijke sessies op vrijdag 26 november.docx](#)
[Ledenbrief VNG inzake corona.docx](#)
- wk.46.5 Presentatie Webinar recreatiezonering
[Presentatie - Webinar voor raadsleden over Recreatiezonering Veluwe 3nov2021.pdf](#)
[Vraag Antwoord - Webinar voor raadsleden over Recreatiezonering Veluwe 3nov2021.pdf](#)
- wk.46.6 Antwoord wethouder op commissievraag inzake bevolkingsonderzoek borstkanker
[Antwoord wethouder op commissievraag inzake bevolkingsonderzoek borstkanker.docx](#)
- wk.46.7 Besluitenlijst B&W vergadering 9 november 2021
[Besluitenlijst_1_B&W_vergadering_9_november_2021.docx](#)
- wk.46.8 Uitnodiging Gelderland Academie voor de dag van de lokale partijen op 20 november (digitaal)
[Uitnodiging Gelderland Academie Dag van de lokale partijen.docx](#)
- wk.46.9 Uitnodiging raadsinformatieavond Digitale Agenda 30 november 2021
[Uitnodiging raadsinformatieavond Digitale Agenda 30 november 2021.docx](#)
- wk.47.1 Verzoek scheiden fietspaden en losloopgebied nav bijtincident
[Verzoek scheiden fietspaden en losloopgebied nav bijtincident.pdf](#)
- wk.47.2 Besluitenlijst B&W vergadering 16-11-21
[Besluitenlijst_1_B&W_vergadering_16_november_2021.docx](#)
- wk.47.3 Nieuwsbrief The Economic Board november 2021
[Nieuwsbrief The Economic Board november 2021.pdf](#)
- wk.47.4 Digitale informatiesessie milieunormering windturbines voor bestuurders en volksvertegenwoordigers op 30-11-21 en 1-12-21
[bijeenkomst impact Nevele arrest volksvertegenwoordigers en bestuurders.pdf](#)
- wk.47.5 motie periodiek borstonderzoek gemeente Moerdijk
[getekende motie periodiek borstonderzoek gemeente M.pdf](#)
- wk.47.6 Herfstbrief Nederlandse Vereniging voor Raadsleden
[Herfstbrief aan Gemeenteraad van Nederlandse Vereniging voor Raadsleden.pdf](#)
- wk.47.7 Digitale bijeenkomst op 11 december 2021 van de Nederlandse vereniging voor raadsleden
[Digitale bijeenkomst op 11 december 2021 van de Nederlandse vereniging voor raadsleden.docx](#)
- wk.47.8 Brief Stichting Startersloket aan politieke partijen
[Brief Stichting Startersloket aan politieke partijen.pdf](#)
[Infographic Ondernemersdienstverlening.pdf](#)
- wk.47.9 Nieuwsledenbrief VNG asiel en immigratie
[Nieuwsledenbrief VNG asiel en immigratie.pdf](#)
- wk.47.10 VNG raadsleden nieuwsbrief november 2021
[VNG raadsleden nieuwsbrief november 2021.docx](#)
- wk.48.1 Lange termijnagenda
[Lange termijn agenda \(LTA\) versie 2021-11-29.docx](#)
- wk.48.2 Frauderisicoanalyse
[Frauderisicoanalyse Gemeente Rozendaal 2021 def.doc](#)
- wk.48.3 Besluitenlijst openbare B&W vergadering 23 november 2021
[Besluitenlijst_1_B&W_vergadering_23_november_2021.docx](#)
- wk.48.4 Persbericht RIQQ en Bibliotheek Veluwezoom
[Persbericht RIQQ & Bibliotheek Veluwezoom.pdf](#)
[Begeleidend schrijven.docx](#)
- wk.48.5 Uitnodiging Groene Metropoolregio online bijeenkomst huisvesting arbeidsmigranten
[Gezamenlijk naar voldoende goede huisvesting voor arbeidsmigranten.docx](#)
[Programma livestream huisvesting arbeidsmigranten GMAN 9 december 2021.pdf](#)

wk.48.6	Gelderland Academie: Nieuwsbrief en Workshops Gelderland Academie Workshops.docx Nieuwsbrief Gelderland Academie.docx
wk.48.7	Burgerbrief digitale soevereiniteit Burgerbrief digitale soevereiniteit.docx Initiatiefvoorstel inzake Delftse principes voor digitale soevereiniteit.pdf Voorbeeldtemplate Principes voor digitale soevereiniteit.odt
wk.48.8	Schrijven Stichting digitale bereikbaarheid Stichting Digitale Bereikbaarheid mailing fracties gemeenten NL.pdf
wk.48.9	Brief Stichting hoogbegaafd Brief stichting hoogbegaafd.docx Samenvatting debat Ziek van School.pdf
wk.49.1	Raadsinformatiebrief concept Recreatiezoningsplan Veluwe Raadsinformatiebrief - concept Recreatiezoningsplan Veluwe - december 2021.docx Brief GS college concept Recreatiezoningsplan Veluwe.PDF Concept Recreatiezoningsplan Veluwe.pdf Kaart Rozendaal Recreatiezoningsplan Veluwe.pdf
wk.49.2	Reactie college op brief bijtincident Rozendaalse Veld (wk 47.1) Reactie college op brief bijtincident Rozendaalse Veld.pdf
wk.49.3	Besluitenlijst B&W vergadering 30 november 2021 Besluitenlijst_1_B&W_vergadering_30_november_2021.docx
wk.49.4	motie Overbetuwe inzake VGGM hulpverleningsvoertuigen motie Overbetuwe inzake VGGM hulpverleningsvoertuigen.docx
wk.49.5	Motie Velsen transitievisie warmte Motie Velsen transitievisie warmte.pdf
wk.49.6	Diverse VNG Ledenbrieven, waaronder uitnodigingen 1. ledenbrief belangrijke-ontwikkelingen-positie-raadsleden-en-wethouders.pdf 1a bijlage-bij-ledenbrief-belangrijke-ontwikkelingen-positie-raadsleden-en-wethouders.pdf 2. Uitnodiging VNG informele bestuurlijke sessies herijking gemeentefonds op 14 en 15 december a.docx 3. VNG ledenbrief extra algemene ledenvergadering op 13 januari 2022.pdf
wk.49.7	Brief Stichting Stichting Elektrohypersensitiviteit Brief Stichting Stichting Elektrohypersensitiviteit.pdf
wk.49.8	Brief jeugddautoriteit Brief jeugddautoriteit.docx
wk.49.9	Brief directeur Villa Pinedo BRIEF Villa Pinedo.pdf Brief directeur Villa Pinedo.docx
wk.49.10	brief Centraal Bureau Levensmiddelenhandel Verruiming openingstijden en venstertijden december 2021 brief Centraal Bureau Levensmiddelenhandel Verruiming openingstijden en venstertijden december 2021.pdf
wk.49.11	Brief directeur Het vergeten kind Brief directeur Het vergeten kind.docx Deel 1 Wereld van Aandacht het hier en nu.pdf Deel 2 Wereld van aandacht het daar en dan.pdf Handvatten Wereld van Aandacht.pdf
wk.49.12	Schriftelijke vragen raadsvergadering en de antwoorden namens het college Antwoorden vragen raadsvergadering 14 december 2021.docx Bijlage Kaart fietspad.docx

Onderwerp

Bibliotheek op school

Adviseur : M. Jansma
Programma : Onderwijs
Programmanummer : 4
Portefeuillehouder : A. Logemann

Behandeldatum : 2 november 2021
Kenmerk : MJ-21-27
Openbaar : ja

Advies

1. Instemmen met het initiatief tot Bibliotheek op School, vooralsnog t/m schooljaar 2022-2023.
2. Een eenmalige bijdrage ad € 24.856 als voorschot verlenen voor de opstartkosten voor bibliotheek op school
3. Gedurende de pilotperiode een aanvullende subsidie aan de bibliotheek beschikbaar stellen voor Bibliotheek op School. Voor 2022 gaat het om € 6.370.
4. Dorpsschool en Bibliotheek antwoorden met bijgevoegde brieven

Aanleiding

Sinds 2019 moeten alle gemeenten voorschoolse educatie (vve) faciliteiten voor kinderen met onderwijsachterstanden. Onze gemeente ontvangt hiervoor een doelgerelateerde (specifieke), uitkering, vooralsnog voor vier jaar. Wij hebben in juli met IKC De Dorpsschool afspraken gemaakt over voor- en voerschoolse educatie. In een tweejarig Locatieplan hebben peuteropvang Puck & Co en de basisschool aangegeven hoe zij onderwijsachterstandsmiddelen willen inzetten. Hun ambities zijn: 1. ouderbetrokkenheid; 2. bereik/toeleiding doelgroeppeuters; 3. lezen extra motiveren op school. Wij hebben in juli afspraken gemaakt over de eerste twee ambities. Dit voorstel gaat over de derde ambitie 'lezen extra motiveren op school'. Dit omvat meer dan het klassieke onderwijsachterstandsbeleid, dat is gericht op taalachterstanden. Daarom leggen wij dit met een apart voorstel aan uw college voor. De basisschool wil deze ambitie samen met Puck&Co en de bibliotheek uitvoeren door een Bibliotheek op School (BOS) te beginnen.

Beoogd effect

Een bibliotheek op school is gericht op leesmotivatie en leesvaardigheid van basisschoolkinderen (* zie bijlage 1). Ook op de Dorpsschool is al sprake van een afnemende leesvaardigheid vanaf de groepen 4 en 5. Daarnaast worden ook ouders bij BOS betrokken, wat bijvoorbeeld goed is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Ook Rheden en Renkum kennen scholen met geen of weinig onderwijsachterstanden, waar wel sprake is van een bibliotheek op school.

Argumenten***Bredere opvatting van onderwijsachterstanden***

De Dorpsschool is geen traditionele onderwijsachterstandenschool. Het aantal 'doelgroeppeuters' is op de vingers van één hand te tellen. Maar ook op een school met weinig taalachterstanden, is het van belang om lezen te bevorderen. De Bibliotheek op onze dorpsschool kan bijvoorbeeld bijdragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen ¹.

¹ Dit sluit aan bij de aanpak van het Rijk bij het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). In aanvulling op de al bestaande aanpak van onderwijsachterstanden, heeft het Rijk in 2021 voor twee schooljaren middelen

Kanttekeningen

Mogelijk te weinig meerwaarde

Bibliotheek op School voegt, aldus de bibliotheek, het meeste toe op scholen met veel kinderen met traditionele onderwijsachterstanden. Maar ook op andere scholen heeft het zijn nut. Rheden en Renkum ondersteunen BOS ook op niet-OAB scholen.

Vervolg

Om te onderzoeken of de bibliotheek op school aan zijn doel beantwoordt, is sprake van een proefperiode: t/m schooljaar 2022-2023. We maken afspraken met de school over de evaluatie van de activiteit.

Mogelijk niet rechtmatig

De activiteit wordt betaald uit onderwijsachterstandsmiddelen. Mogelijk ziet het Rijk (de Inspectie van Onderwijs) deze besteding niet als rechtmatig omdat het niet om een 'OAB-school' gaat. Uit de ervaringen van Rheden en Renkum, die BOS ook op 'niet-OAB-scholen' uit deze middelen bekostigen, blijkt dit geen problemen op te leveren. OAB middelen kunnen, volgens het Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid, worden besteed aan het bestrijden van onderwijsachterstanden in brede zin.

Personele gevolgen

De opstartfase kost extra gemeentelijke inzet. Het monitoren van de resultaten kan vervolgens als agendapunt worden toegevoegd aan een bestaand overleg met de bibliotheek en aan het overleg met het schoolbestuur over het Locatieplan.

Financiën

IKC De Dorpsschool heeft een subsidieaanvraag ingediend voor Bibliotheek op School, als onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid (* bijlage 2a). Deze aanvraag is uitgewerkt in een financiële toelichting (* bijlage 2b). Uit deze toelichting blijkt, dat alleen een eenmalige bijdrage wordt gevraagd in de opstartkosten ad € 24.856. Bij deze opstartkosten gaat het voornamelijk om de aanschaf van boeken. Deze kosten kunnen worden betaald uit de vve-middelen ad € 62.707 in 2021 (informatie september 2021). NB De bijdrage ad € 24.856 is een raming, gebaseerd op 250 kinderen. Op 1 oktober 2021 (jaarlijkse peildatum) zitten er 229 kinderen op de Dorpsschool. Daarom wordt de bijdrage in de vorm van een voorschot toegekend.

In 2021 betalen de basisschool en Puck & Co tijdelijk alle exploitatiekosten, vanaf 2022 een deel. Hun bijdrage, gerelateerd aan aantallen kinderen, dekt niet alle uitgaven voor Bibliotheek op School. Daarom heeft de bibliotheek voor 2022 een aanvullend subsidieverzoek ingediend (* bijlage 3). Het gaat om € 6.370, aanvullend op de jaarlijkse bibliotheeksubsidie (plm. € 35.000). Uit deze subsidie worden, naast een leescoach, ook de vervangingskosten van de boeken betaald (10% van de boeken per jaar). Omdat er ook bij deze aanvraag sprake is van een aanname van de leerlingenaantallen, wordt de subsidie weer in de vorm van een voorschot toegekend. Ook deze subsidie kan worden betaald uit vve-middelen. Wij volgen hiermee de aanpak van Rheden en Renkum.

beschikbaar gesteld voor de aanpak van coronagerelateerde onderwijsvertragingen bij kinderen en jongeren. Het NPO is gericht op herstel en ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na corona, met onder meer aandacht voor de sociaal-emotionele en fysieke ontwikkeling van kinderen.

Vervolg

1. Zowel de eenmalige bijdrage in de investeringskosten als de aanvullende subsidie 2022 aan de bibliotheek worden in de vorm van een voorschot beschikbaar gesteld. Beide subsidies moeten worden vastgesteld. Dit vermelden wij in de beschikkingen aan de school (*bijlage 4a) en de bibliotheek (* bijlage 4b).
2. Tot en met schooljaar 2022-2023 kan BOS worden betaald uit vve-middelen. Het is nu nog niet duidelijk of de specifieke uitkering wordt verlengd vanaf 2023. Dit punt nemen we mee in de afweging om de financiering na schooljaar 2022-2023 voort te zetten. Met andere woorden: de aanvullende subsidie aan de bibliotheek voor de bibliotheek in IKC De Dorpsschool.

Vervolg

1. Tkn gemeenteraad van 14 december 2021, ter kennisname via de lijst van ingekomen stukken
2. Zie verder bij 'communicatie'.

Communicatie

1. Brief naar IKC De Dorpsschool (* zie bijlage 4a)
2. Brief naar bibliotheek (* zie bijlage 4b)

Bijlagen

1. Informatie over Bibliotheek op School
- 2a. Subsidieaanvraag IKC De Dorpsschool
- 2b. Onderbouwing subsidieaanvraag
3. Aanvraag aanvullende subsidie 2022 bibliotheek
- 4a. Concept-brief aan IKC De Dorpsschool
- 4b. Concept-brief aan de bibliotheek

De Bibliotheek op school stimuleert lezen!

In de eerste drie jaar leesonderwijs staat het leren lezen centraal en is de leesmotivatie meestal groot. Maar daarna begint de leesmotivatie bij veel kinderen terug te lopen. Dit is een groot probleem, omdat je zonder langdurige oefening nooit een goede lezer wordt. Je kunt het misschien wel, maar daarmee ben je nog niet vaardig: 'Those who know how to read, but don't, have no advantage over those who can't read'. Zo beschreef Mark Twain (1835-1910) avant la lettre het probleem dat in de Engelstalige literatuur ooit door een bibliothecaris is aangeduid als "aliteracy". Dit betekent dat iemand wel kan lezen, maar het niet doet. Op termijn is dit problematisch. Niet alleen voor schoolsucces maar ook voor de ontwikkeling van praktische en sociale vaardigheden en voor maatschappelijk succes.

Het project de Bibliotheek op school beoogt een bijdrage te leveren aan de leesmotivatie en de leesvaardigheid van kinderen op de basisschool. In de jaren tachtig benoemde Jeanne Chall, een Amerikaanse onderzoekster van Harvard, het probleem als de "fourth grade slump". De ontwikkeling in leesvaardigheid (zowel technisch als begrijpend lezen) groeit niet meer door zoals in de eerste drie leerjaren; de snelle groei is eruit en de curve omhoog vliegt af. Ook de motivatie om te lezen loopt terug, vooral bij zwakkere lezers. Gegevens die verzameld zijn in opdracht van Kunst van Lezen illustreren bovenstaand probleem.

Onze taal&lees specialist heeft in 2017 een onderzoek gedaan op de Dorpsschool Rozendaal naar het lezen. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat de leesmotivatie al vroeg begint terug te lopen. Maar de terugloop in motivatie is groter naar gelang leerlingen zichzelf als zwakkere lezers typeren. Dit onderzoek heeft zij in 2020 nogmaals uitgevoerd en daar kwam het plezier in lezen meer naar voren. Of beter gezegd, leerlingen geven aan dat wanneer er een beter aanbod is in boeken zij het ook leuker vinden om te lezen. Het aanbod van boeken op verschillende niveaus en interesses is moeilijk om als school zelfstandig up to date te houden. Met de bibliotheek op school kan het effect op leesmotivatie, leesfrequentie en leesvaardigheid verbeteren. De neerwaartse spiraal kan doorbroken worden als we lezen aantrekkelijker maken door kinderen meer keuze te geven. Volgens Krashen (2011) is een groot, gevarieerd en eenvoudig toegankelijk boekenaanbod een bepalende factor voor een goede leesontwikkeling. De toegankelijkheid van boeken wordt vergroot door boeken op een aantrekkelijke manier te presenteren, bijvoorbeeld door een opstelling waarbij de voorkant in plaats van de rug van boeken zichtbaar is. Ook de invloed van de digitale wereld willen we in balans houden door op school een goed boekenaanbod te realiseren.

Vanuit de bibliotheek wordt er een leesconsulent aangesteld en vanuit de school een leescoördinator. Zij zorgen ervoor dat er op school meer aandacht besteed wordt aan leesbevordering, bijvoorbeeld door dagelijks vrij lezen in te plannen, leerlingen te helpen bij het vinden van interessante boeken op hun eigen niveau of boeken te promoten in de klas. Het idee is dat door de Bibliotheek op school leerlingen meer gemotiveerd zijn voor lezen en daarom meer boeken lezen. Als gevolg van de grotere motivatie, stimulatie, aanbod en oefening zal de ontwikkeling van lezen voor zowel goede, gemiddelde en minder goede lezers een vooruitgang betekenen. Ik geloof dat elke leerling hier de rest van zijn leven profijt van heeft!

Huidige situatie

Op IKC Rozendaal werkt de Bibliotheek Veluwezoom samen met kinderopvang Puck&Co volgens het concept Boekstart in de Kinderopvang, dat bestaat uit een bruikleencollectie prentenboeken, project- en themakisten en activiteiten zoals voorleesfeestjes.

De Dorpsschool Rozendaal heeft een Expertise abonnement bij de Bibliotheek Veluwezoom. Dat betekent dat de Bibliotheek Veluwezoom gemiddeld 2 activiteiten per groep per jaar uitvoert. De leescoach van de bibliotheek zorgt voor leesplezier en stimuleert de leesmotivatie door boekpromoties, voorleesfeestjes, projectkisten en themacollecties. De leescoach maakt afspraken over lezen met het team en adviseert hen over werkvormen, collectie, en alles wat te maken heeft met leesplezier.

Omdat de openbare bibliotheek op een behoorlijk afstand ligt, gaan de leerkrachten nooit met de kinderen naar de bibliotheek. Op de kinderopvang is een uitgebreide collectie boeken aanwezig, deels in bruikleen van de bibliotheek, maar op de Dorpsschool is weinig keus en is de collectie beperkt, verouderd en onaantrekkelijk.

Om de kinderen meer plezier in lezen te bieden, is een aantrekkelijk gepresenteerde, actuele collectie kinderboeken een voorwaarde. Niet alleen vanwege het taalniveau, maar ook omdat boeken bijvoorbeeld goed kunnen helpen bij het ontwikkelen van empathie voor kinderen in bijzondere situaties. Zo kun je met kinderen praten over een boek waarin iemand gepest wordt, terwijl je eigenlijk de situatie in de klas bespreekt. En boeken kunnen kinderen helpen die troost zoeken, of juist uitdaging, of inzichten.

Preventie taalachterstanden

Kinderen zijn tot groep 3 bijna zonder uitzondering enthousiast als ze worden voorgelezen of als er een verhaal wordt verteld. Op de kinderopvang en in groep 1 en 2 wordt door pedagogisch medewerkers/leerkrachten veel voorgelezen en wordt er vaak met boeken gewerkt. Thuis zien we helaas dat lang niet alle kinderen worden voorgelezen door hun ouders, soms door tijdgebrek, soms door onwetendheid dat je al vanaf heel jonge leeftijd kunt voorlezen en dat dat een enorm positief effect heeft op de taalontwikkeling van kinderen. Als een kind thuis niet wordt voorgelezen of gestimuleerd om veel te praten, bestaat de kans op een taalachterstand. De pedagogisch medewerkers in de kinderopvang en de leerkrachten op de basisschool kunnen de taalachterstand van kinderen niet wegwerken zonder dat er thuis ook aandacht is voor taal (voorlezen, zingen, praten).

In groep 3 en 4 leren kinderen zelf lezen en gaat er een wereld voor ze open. Het leesplezier en de leesmotivatie zijn dan doorgaans groot, mits ze thuis ook gestimuleerd worden om lezen. Vanaf groep 5 kunnen ze technisch lezen, maar dan begint de motivatie en het leesplezier bij een deel van de kinderen op de Dorpsschool Rozendaal al flink af te nemen. Wie geen plezier heeft in lezen, zal het steeds minder vaak doen, waardoor het moeilijker wordt en dus nog minder plezier oplevert.

Door zowel thuis als op de kinderopvang en de basisschool veel tijd en aandacht te besteden aan leesplezier (vrij lezen, bibliotheekbezoek, aantrekkelijke collectie), voorkomen we taalachterstand, wat de ontwikkeling van kinderen in alle opzichten ten goede komt.

Ouderbetrokkenheid

De taalontwikkeling van kinderen is gebaat bij een goede samenwerking tussen ouders en opvang/school. Dit betekent dat we ouders kunnen informeren over het belang van (voor)lezen, maar ook dat we ze concreet kunnen betrekken bij projecten rond boeken. Vaders die voorlezen maken vaak meer indruk op kinderen dan moeders (<http://vadersvoorlezen.nl/over-voorlezen/onderzoek/>), dus die nodigen we uit om in de groep (zowel kinderopvang als school) te komen voorlezen. Ook stimuleren we ouders om te komen helpen in de schoolbibliotheek met het uitlenen van de boeken. We kunnen met boeken zorgen voor extra motivatie om thuis voor te lezen, of om samen te lezen, waardoor het leesplezier groeit.

<https://www.lezen.nl/onderzoek/ouders-lezen-vooral-voor-als-kind-jong-is/>

<https://www.lezen.nl/onderzoek/leesopvoeding-vergroot-leesvaardigheid/>

<https://www.lezen.nl/onderzoek/leesopvoeding-neemt-af-met-de-leeftijd/>

Doorgaande lijn

Binnen IKC Rozendaal is er veel overleg en aandacht voor de doorgaande lijn tussen kinderopvang en basisschool. Beide partijen werken graag mee aan een schoolbibliotheek waarbij de peuters binnen de school op stap kunnen gaan om naar 'de bibliotheek' te gaan en daar wat prentenboeken te lenen.

Wat gaan we er voor doen?

We richten een Bibliotheek op school met een collectie boeken op de groepen in de Kinderopvang, een collectie op de benedenverdieping van de school voor de groepen 6, 7 en 8 en een collectie boven voor de groepen 1 t/m 5. We richten de schoolbibliotheek in met kasten en prentenboekenbakken waarin we de boeken aantrekkelijk kunnen presenteren (frontaal). De boeken staan dus niet langer per groep in de kast maar zijn beschikbaar voor iedereen en nodigen uit om te lezen en onderling uit te wisselen. De leescoach ontvangt alle groepen in de schoolbibliotheek om ze wegwijs te maken en daarna kunnen kinderen individueel of klassikaal boeken lenen. Vrijwilligers zorgen dat de boeken worden opgeruimd en dat de kinderen hulp krijgen bij het kiezen van het juiste boek. De bibliotheek vervangt van kapotte boeken en vult de collectie jaarlijks aan met nieuwe, actuele titels. De leescoach komt 3x per jaar in alle groepen voor een project rondom lezen of een boekpromotie. Het team besteedt tijd en aandacht aan vrij lezen, boekpromoties en andere werkvormen die zijn gericht op leesplezier, zoals de Boekenkring.

Wat levert het op?

Jaarlijks voeren we de Monitor Bibliotheek op School en Boekstart in de Kinderopvang uit, zowel op de kinderopvang als op de school. De Monitor is een landelijk meetinstrument, een digitale vragenlijst naar leesplezier voor alle pedagogisch medewerkers en leerkrachten en voor alle leerlingen vanaf groep 5. De vragen voor leerlingen gaan over leesplezier op school en thuis, boekenbezit, bibliotheekbezoek, voorleesgedrag van ouders, etc. De vragen voor de professionals gaan over het gebruik van boeken en werkvormen rond boeken in de groep. We analyseren en bespreken de resultaten met het team, en stellen op basis van de analyse doelen voor het komende jaar. De Monitor laat elk jaar zien wat er is verbeterd en waar nog extra inspanning nodig is. Het geeft een helder beeld van het effect van de samenwerking en van het resultaat van de inspanningen.

8 juni 2021 – Roselijn de Bruin, Specialist educatie jeugd en jongeren Bibliotheek Veluwezoom

Gemeente Rozendaal
T.a.v. Mevrouw Jansma
Postbus 9106
6880 HH Velp

Maandag, 10 mei 2021

**Betreft: aanvraag ter ondersteuning van het beleidsplan onderwijs-
achterstanden voor de beleidsperiode 2021 tot en met 2023**

Geachte mevrouw Jansma,

Hierbij ontvangt u namens Kindercentra Puck&Co en Scholengroep Veluwezoom IKC Dorpsschool Rozendaal onze subsidie aanvraag op grond van het beleidsplan onderwijsachterstanden en het programma van eisen ten aanzien van preventie laag geletterdheid 2021-2023. De subsidieaanvraag geldt voor de periode augustus 2021 tot en met juli 2023.

Hieronder de gevraagde budgetten per jaar (zie tabel).
Voor inhoudelijke toelichting met betrekking op de inzet van de Bibliotheek op school verwijzen wij u naar het locatieplan van IKC Dorpsschool Rozendaal.

Baten	2021	2022	2023	
Scholengroep Veluwezoom Dorpsschool Rozendaal	€ 23.153,-	€ 3487,-	€ 3487,-	Bedragen excl. btw
Kindercentra Puck&Co	€4328,-	€992,-	€992,-	Bedragen excl. btw

Voor de inzet van de middelen verwijzen wij u naar de bijgevoegde locatieplannen. Jaarlijks ontvangt u van ons een verantwoording.

U kunt het totale subsidie bedrag van IKC Dorpsschool Rozendaal overmaken naar; NL 92 RABO 0311030645

t.n.v. STG. Scholengroep Veluwezoom

U kunt het totale subsidie bedrag voor Kindercentra Puck&Co overmaken naar;
NL 12 INGB 0008048961 t.n.v Kindercentra Puck&Co bv.

Met vriendelijke groet,

Namens Kindercentra Puck&Co
Sandra Scholten
Directeur/bestuurder
Kindercentra Puck&Co

Namens IKC Dorpsschool Rozendaal
Meera Limpens
Directeur/bestuurder
Scholengroep Veluwezoom

Investeringskosten Bibliotheek op School in de gemeente Rozendaal

11-10-2021

IKC Dorpsschool Rozendaal

Investeringskosten eenmalig		(ten lasten van Gemeente Rozendaal)			
collectie	5 titels á	€ 15,00	Dorpsschool	€ 75,00 per leerling	245 € 18.375,00
	3 titels á	€ 15,00	Puck&Co	€ 45,00 per kind	32 € 1.440,00
personeel	62 uur á	€ 43,00		€ 2.666,00	€ 2.666,00
meubilair			Dorpsschool	€ 4.235,00 totaal	€ 4.325,00
			Puck&Co	€ 300,00 totaal	€ 300,00
					€ 27.106,00
Subsidie ontvangen bij bibliotheek	meubilair	€	2.250,00	-	€ 2.250,00
					€ 24.856,00

Deze kosten worden door de bibliotheek aan de school gefactureerd.
 De kosten voor collectie zijn exclusief 6% btw.
 Op basis van laatst bekende leerlinggegevens van oktober

Exploitatiekosten per jaar		(ten lasten van Dorpsschool Rozendaal & Puck en Co)			
collectie	10% vervanging			€	1.981,50
inzet personeel			Dorpsschool	€ 11,05 per leerling	245 € 2.707,25
			Puck&Co	€ 90,65 per locatie	€ 90,65
					€ 4.779,40
subsidie					

Exploitatiekosten de Bibliotheek op School
Dorpsschool Rozendaal

2022

250 leerlingen
9 groepen

BASISSCHOOL

Collectie

jaarlijkse aanschaf/wisseling van 10% van de collectie

totaal 1250 titels

gem.
Boekprijs
125 € 15,00 € 1.875,00

Uitvoerende uren leescoach
3 lessen pj per groep
3 uur per les
coördinatie en planning
totaal

9 groepen
9 uur
25 uur
106

uurprijs (incl)
106 € 50,00 € 5.300,00

KINDEROPVANG

uitvoerende uren leescoach

per jaar 18 uur

18 € 50,00 € 900,00

Overhead, coördinatie, communicatie

20 uur

20 € 60,00 € 1.200,00

totale kosten

€ 9.275,00

Bijdrage Dorpschool 2021-2022
Bijdrage Kinderopvang

11,25 per leerling

250 € 11,25 € 2.812,50
€ 92,50 € 92,50

totale inkomsten

€ 2.905,00

gevraagd subsidiebedrag

€ **6.370,00**

GEMEENTE ROZENDAAL

Kerklaan 1, 6891 CL Rozendaal

Scholengroep Veluwezoom
t.a.v. mevrouw M. Limpens,
directeur IKC Rozendaal
Akkerlaan 5
6891 CL Rozendaal

Datum : 02-11-2021

Uw kenmerk : Brief d.d. 10 mei 2021

Ons kenmerk : MJ-27-27

Behandeld door : Mw. M. Jansma

Telefoon : 026- 3843664

E-mail : m.jansma@rozendaal.nl

Onderwerp: Bibliotheek op school

Geachte mevrouw Limpens,

U heeft op 10 mei 2021 mei samen met Peuteropvang Puck&Co een Locatieplan Onderwijsachterstanden ingediend voor IKC Rozendaal. Voor de eerste twee ambities uit dit Locatieplan heeft u inmiddels een financiële bijdrage van onze gemeente ontvangen (brief d.d. 15 september 2021).

Onze reactie op het verzoek om een financiële bijdrage voor uw derde ambitie 'lezen extra motiveren op school' heeft langer op zich laten wachten. Onder meer doordat hier meer partijen bij betrokken zijn.

In onze vergadering van 2 november 2021 hebben wij besloten een eenmalige bijdrage ad € 24.856 beschikbaar te stellen om te kunnen starten met een Bibliotheek op School.

De begroting voor deze bijdrage bevat een aanname over het aantal kinderen. Daarom stellen wij onze bijdrage beschikbaar in de vorm van een voorschot.

Vervolg

Vooralsnog ondersteunen wij de Bibliotheek op School gedurende de looptijd van uw Locatieplan, tot en met schooljaar 2022-2023. Naast onze bijdrage aan de opstartkosten, bestaat deze bijdrage uit een aanvullende subsidie aan bibliotheek Veluwezoom voor de exploitatiekosten.

De proefperiode willen wij gebruiken om inzicht te krijgen in de toegevoegde waarde voor uw leerlingen en de peuters op de opvang van Puck&Co. Uiteraard zullen ook u, Puck&Co en bibliotheek Veluwezoom hierin geïnteresseerd zijn.

Wij zullen een opzet van een evaluatie agenderen in het eerste overleg met u over het Locatieplan. Hier zullen we ook de ontwikkelingen op de eerste twee ambities van uw Locatieplan bespreken.

Uitbetaling

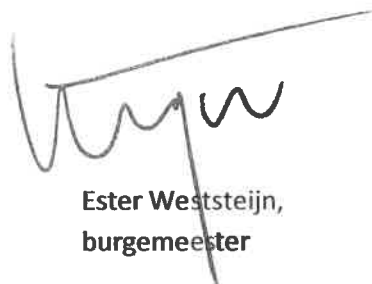
Wij maken onze eenmalige investeringsbijdrage in de vorm van een voorschot ad € 24.856 binnenkort over op uw rekeningnummer NL 92 RABO 0311 030 646 t.n.v. Stg. Scholengroep Veluwezoom, onder vermelding van "Voorschot BOS Roz. 2021".
Onze definitieve bijdrage hangt af van het werkelijk aantal kinderen, waarbij wij als peildatum hanteren de 1-oktobertelling 2021.

Wij vertrouwen erop, u hiermee naar genoegen te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Boele Boelens,
gemeentesecretaris

Ester Weststeijn,
burgemeester

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht kunt u tegen dit besluit binnen zes weken na datum van verzending bezwaar aantekenen bij het college van burgemeester en wethouders van Rozendaal. Tevens kunt u een voorlopige voorziening aanvragen bij de president van de rechtbank te Arnhem.

I.a.a.

Kindercentra Puck & Co B.V. t.a.v. mevrouw S. Scholten, directeur/bestuurder,
Postbus 105, 6940 AA Didam

Bibliotheek Veluwezoom t.a.v. mevrouw L. Busser, directeur/bestuurder, Ericaplein 5,
6951 CP Dieren

GEMEENTE ROZENDAAL

Kerklaan 1, 6891 CL Rozendaal

Aan stichting Bibliotheek
Veluwezoom,
t.a.v. mevrouw E.W.T. Busser,
directeur/bestuurder
Ericaplein 5
6951 CP DIEREN

Datum : 02-11-2021

Uw kenmerk : E-mail d.d. 14-10-2021

Ons kenmerk : MJ-21-27

Behandeld door : Mw. M. Jansma

Telefoon : 026- 3843664

E-mail : m.jansma@rozendaal.nl

Onderwerp: Subsidie 2022 Bibliotheek op School.

Geachte mevrouw Busser,

Zoals bekend, hebben de Rozendaalse basisschool en Peuteropvang Puck&Co een Locatieplan Onderwijsachterstanden ingediend voor hun Integraal Kindcentrum. Een van de ambities 'lezen extra motiveren op school' willen zij samen met uw instelling verwezenlijken in de vorm van een Bibliotheek op School (BOS). In onze vergadering van 2 november 2021 hebben wij besloten een bijdrage beschikbaar te stellen om te kunnen starten met een Bibliotheek op School. Tevens hebben wij besloten voor 2022 een subsidie ad € 6.370 beschikbaar te stellen aan uw instelling, ten behoeve van Bibliotheek op School. (U zult nog een beschikking ontvangen voor uw reguliere subsidieaanvraag.)

Deze subsidie stellen wij beschikbaar in de vorm van een voorschot. Uw begroting bevat een aanname over het aantal kinderen waarvoor boeken worden aangeschaft. Onze definitieve bijdrage hangt af van het werkelijk aantal kinderen, waarbij wij als peildatum hanteren de 1-oktobertelling 2021. U kunt een verzoek tot subsidievaststelling indienen, tegelijk met het vaststellingsverzoek voor de reguliere subsidie.

NB Als de benodigde subsidie hoger is dan het verstrekte bedrag, kunt u een aanvraag indienen voor een aanvullende subsidie. Het is voor onze gemeente op grond van de Algemene wet bestuursrecht niet mogelijk om een subsidie hoger vast te stellen dan het verstrekte bedrag.

Vervolg

Vooralsnog ondersteunen wij de bibliotheek op school gedurende de looptijd van het Locatieplan van IKC Rozendaal, tot en met schooljaar 2022-2023.

Deze proefperiode willen wij gebruiken om inzicht te krijgen in de toegevoegde waarde voor de leerlingen en de peuters op de opvang van Puck&Co. Uiteraard stellen wij de ontwikkelingen ook met u aan de orde in ons jaarlijks bestuurlijk overleg.

Uitbetaling

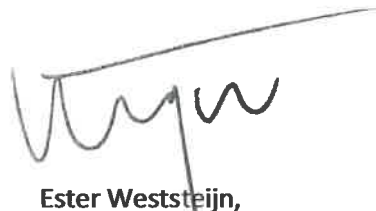
Wij zullen de subsidie voor Bibliotheek op School 2022 ad € 6.370,00 in het nieuwe jaar overmaken op uw IBAN rekeningnummer NL78 RABO 035.50.20.300 t.n.v. Stichting Bibliotheek Veluwezoom o.v.v. "Subsidie BOS 2022 Roz."

Wij vertrouwen erop, u hiermee naar genoegen te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Boele Boelens,
gemeentesecretaris

Ester Weststeijn,
burgemeester

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht kunt u tegen dit besluit binnen zes weken na datum van verzending bezwaar aantekenen bij het college van burgemeester en wethouders van Rozendaal. Tevens kunt u een voorlopige voorziening aanvragen bij de president van de rechtbank te Arnhem.

I.a.a.

Scholengroep Veluwezoom t.a.v. mevrouw M. Limpens, directeur IKC Rozendaal,
Akkerlaan 5, 6891 CL Rozendaal

Kindercentra Puck&Co B.V. t.a.v. mevrouw S. Scholten, directeur/bestuurder,
Postbus 105, 6940 AA Didam

Besluitenlijst 1 B&W vergadering

Datum	26-10-2021
Tijd	9:00 – 12:00
Locatie	B&W kamer
Voorzitter	E. Weststeijn
Aanwezigen	B. Boelens, A. Logemann (wethouder), S.P. Warmerdam (wethouder) en E. Weststeijn (Burgemeester/voorzitter van de raad)

1 **Opening openbare B&W vergadering**

2 **Besluitenlijst openbare B&W d.d. 19 oktober 2021**

Besluit:

Vaststellen

3 **Niet openbare notulen B&W d.d. 19 oktober 2021**

Besluit:

Vaststellen

4 **Recreatiezonering Veluwe**

Besluit:

1. Kennis nemen van de concept Recreatiezonering Veluwe, zoals vastgesteld door het college van GS van de provincie Gelderland.
2. In reactie op de concept Recreatiezonering Veluwe als voorlopig standpunt mee te geven dat aan het huidige gebruik van het Rozendaalse Veld als hondenlosloopgebied niet wordt getornd, totdat er een alternatieve locatie is gevonden voor het huidige losloopgebied.
3. Voor het overige geen opmerkingen te maken bij de door GS voorgestelde zonering.

5 **Herziening GR Doelgroepenvervoer**

Besluit:

1. De raad voorstellen om:
 - 1.1 In te stemmen met de wijziging van de 'Regeling BVO DRAN' overeenkomstig bijgevoegde wijzigingsregeling
 - 1.2 Het college toestemming te verlenen om de regeling te wijzigen
 - 1.3 Geen gebruik te maken van de mogelijkheid tot het uiten van wensen en bedenkingen

6 Overzicht kosten externe inhuur personeel en advies

Besluit:

Het overzicht kosten inhuur personeel en advies 2020 te plaatsen op de LIS

7 Antwoorden vragen raadsvergadering 2 november 2021

Besluit:

De antwoorden op de vragen op de LIS plaatsen

8 Antwoorden raadsvragen begroting 2022

Besluit:

De antwoorden op de vragen op de LIS plaatsen

9 Sluiting openbare B&W vergadering

Datum: 1 november 2021

Geacht College, geachte Gemeenteraad,

Naar aanleiding van de email die Martijn Mur ons 20 oktober jongstleden gestuurd heeft, willen wij als “Stichting Red Heuven en de Posbank” graag een reactie geven.

1. Op de 1^e plaats willen wij onze diepe teleurstelling uitspreken over het genomen besluit door de Gemeenteraad van Rheden d.d. 19 oktober. Na een lang en constructief voorbereidingsproces waarbij de burgerparticipatie (naar ons idee) hoog in het vaandel stond en een overduidelijk besluit van het college, meent de Gemeenteraad een “eigen” plan te moeten bedenken wat zogenaamd “de kool en de geit spaart”, maar wat ons inziens absoluut niet gaat werken en bovendien indruist tegen alles waar Nederland op dit moment voor staat. 60% van de Nederlanders maakt zich zorgen over het klimaat, maar de Gemeenteraad van Rheden meent anders te moeten beslissen m.b.t. een kwetsbaar natuurgebied. De klok wordt naar onze mening 10 jaar teruggedraaid. Voorts vinden wij het uiterst bedenkelijk dat er een duur adviesbureau wordt ingeschakeld, welke na maanden werk en veel input vanuit de klankbordgroep, 3 scenario’s bedenkt waaruit gekozen kan worden en de Gemeenteraad blijkbaar in 1 week tijd in staat is om een 4^e scenario te bedenken wat dan ook maar meteen aangenomen wordt. Dit heeft ons vertrouwen in de Gemeentelijke politiek ernstig geschaad. Wij hebben dan ook in het bestuur van de Stichting een pittige discussie gevoerd over de te volgen koers in het vervolg van dit traject. We hebben indertijd gekozen voor een constructieve opstelling, in de vaste overtuiging dat onze ideeën en belangen goed vertegenwoordigd zouden worden door onze volksvertegenwoordigers. Niets bleek minder waar. Kennelijk werkt het in de Gemeente Rheden beter een negatieve en blokkerende opstelling te kiezen (zie dossier Rhederhof). Desalniettemin hebben wij uiteindelijk besloten toch voor de constructieve opstelling te kiezen, maar wij houden bovenstaande zeker in ons achterhoofd.
2. Verder zien wij een heleboel praktische bezwaren bij het gekozen scenario D :
 - De Schietbergseweg wordt in dit plan ernstig extra belast met alle mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid en verkeersveiligheid. In scenario D zijn er in de weekenden zo’n 820 P’s bereikbaar naar en rondom de uitkijk op de Posbank, wat naar onze berekening ruim een verdubbeling in autobewegingen heen en weer oplevert (5000 autobewegingen).
 - Wij hebben ernstige twijfels bij de uitvoerbaarheid van dit scenario : wie gaat bijvoorbeeld bepalen wanneer het te druk wordt? Hoe gaat er afgesloten worden? (met hekken/slagbomen?) En wie gaat er op drukke dagen (zondag meestal) de benodigde verkeersregelaars regelen? De ervaring leert dat er ook buiten het hoogseizoen hele drukke dagen kunnen zijn, wat wordt er dan gedaan?
Het risico dat er (wederom) helemaal niets gebeurt is levensgroot aanwezig.

3. Ook zien wij in het genomen besluit niets(!) terug van het parkeer- en verkeers-spreidingsplan die wij hebben ingediend. Naar onze mening is dit DE oplossing voor de problematiek. We zien ook in de rest van de Provincie een breed draagvlak voor dit (ver)spreidingsbeleid.
4. Wij zijn er stellig van overtuigd dat binnen nu en 2 jaar een volledige afsluiting van de Posbank voor gemotoriseerd verkeer aan de orde zal zijn. Met de schatting van 30% meer verkeer binnen nu en 3 jaar zal de situatie zeer spoedig onhoudbaar worden. Wanneer er nu geen toekomstbestendig besluit wordt genomen, zal dit echt een gemiste kans zijn!
Wij hopen dan ook van harte dat er in maart 2022 een Gemeenteraad gekozen zal worden die wel met 2 benen in de huidige maatschappij staat en zal besluiten tot bescherming van ons kostbare natuurgebied.
5. Wij vinden de argumentatie die wordt gebruikt als reden voor het niet afsluiten, dat er geen onderzoek is gedaan naar de relatie tussen gemotoriseerd verkeer en de achteruitgang van de natuur op de Posbank absoluut niet steekhoudend. Dat er geen onderzoek is gedaan, betekent niet dat er geen relatie is. Kennelijk zocht de Gemeenteraad een stok om mee te slaan...
Bovendien is de achteruitgang van de natuur niet de enige reden om de Posbank af te sluiten. We noemen met name de verkeersveiligheid en de beleving van de natuur door bezoekers en omwonenden. Het is volstrekt niet meer van deze tijd om motor-, c.q. autotoertochten te organiseren door een kwetsbaar natuurgebied!
Overigens hebben we in het voortraject zeer regelmatig aangedrongen op het doen van allerlei onderzoek (o.a. het verkeerskundig onderzoek waar de gemeenteraad zelf bij amendement toe heeft aangedrongen) om zo tot een goede besluitvorming te komen. Hier is ons inziens veel te weinig mee gedaan.

Dit alles in overweging nemend dringen wij er bij de Gemeenteraad en het college op aan om de volledige afsluiting alsnog in overweging te nemen en het verkeersspreidingsplan van de Stichting Red Heuven en de Posbank onverkort en volledig door te voeren. En bovenal de burgerparticipatie serieus te nemen. In de klankbordgroep zitten namelijk wel mensen die met beide benen in de huidige maatschappij staan.

Hoogachtend,

Bestuur Stichting Red Heuven en de Posbank,

Dag voor lokale partijen
Zaterdag 20 november 2021 van 10.00 tot 14.00 uur

Lokale partijen bestaan al heel lang, maar anders dan landelijke partijen, krijgen ze geen rijks subsidie voor scholing, ledenwerving, onderzoek en campagnes. Daarom organiseert Gelderland Academie deze Dag voor lokale partijen!

In verschillende workshops leer je meer over omgaan met pers en sociale media, maar ook hoe je een politiek standpunt maakt en hoe je raadsstukken efficiënter leest. Tijdens de sfeervolle markt maak je kennis met leden van andere Gelderse lokale partijen en wissel je je ervaringen met hen uit.

Wanneer? Zaterdag 20 november 2021 van 10.00 uur tot 14.00 uur.

Waar? Het Koelhuis (Coenensparkstraat 1, Zutphen).

Voor wie? (Kandidaat-)raadsleden, wethouders, (kandidaat-)Statenleden, fractieondersteuners en besturen van lokale partijen. Ook leden van nieuwe lokale partijen zijn van harte welkom!

Programma

10.00 uur: Ontvangst met thee en koffie.

10.30 uur: Workshopronde 1.

Je kunt kiezen uit:

* Workshop 'Snellezen'

In de workshop 'Snellezen' leert Gon Boers je hoe je meer tekst leest in minder tijd, zonder verlies van begrip. Je past snel leestechnieken toe die in korte tijd je leessnelheid en concentratievermogen verhogen. Door doelgericht en met focus te lezen, haal je sneller de essentie uit de tekst. Hierdoor houd je tijd over voor andere zaken. Na de workshop zie je snel resultaat wanneer je de technieken blijft trainen.

Gon Boers is een zelfstandig communicatieadviseur. Zij richt zich op de verbetering van schriftelijke communicatie bij bedrijven en overheid. Ze begeleidt bijvoorbeeld organisaties bij het professionaliseren van hun correspondentie en schrijfstijl.

* Workshop 'Omgaan met de lokale pers'

Journalisten zijn belangrijk voor elke politicus. Niet alleen kamerleden hebben te maken met de pers, ook op lokaal niveau heb je regelmatig contact met journalisten. Een goede relatie tussen politici en pers is van groot belang. Je hebt elkaar namelijk hard nodig: jij om jouw politieke standpunten voor het voetlicht te brengen, de journalist omdat hij of zij een goed verhaal wil maken. Tijdens deze workshop leert Raymond Janssen je wat er nodig is voor het opbouwen van een duurzame relatie met leden van de pers. Deze workshop is zeer praktisch en zit boordevol nuttige tips voor een goede verstandhouding met de pers.

Raymond Janssen is journalist, podcaster en mediatrainer en kent de belevingswereld van zowel de politicus als de journalist.

* Workshop 'Van campagne naar politiek'

De komende maanden stop je ongetwijfeld veel tijd in het voeren van debat. Maar ook na je installatie als raadslid ben je vier jaar lang aan het debatteren. Toch zijn er verschillen! Het campagnedebat, waarin je de kiezer ervan probeert te overtuigen op jou te stemmen (en niet op iemand anders) is een volstrekt ander gesprek dan het debat in de raadzaal waar je samen met de

andere fracties probeert goed beleid voor alle inwoners van de gemeente te maken. In deze workshop laat John Bijl je zien wat de essentiële verschillen zijn tussen deze twee soorten 'debat'. En daarmee, hoe je je het beste voorbereidt op beide én je je verweert tegen politieke tegenstanders. Zodat je niet alleen tot aan de verkiezingen maar vooral ook daarna het beste, of meeste, voor je achterban voor elkaar krijgt.

John Bijl is gespreksleider, publicist en directeur van het Periklesinstituut. Met het instituut begeleidt hij gemeenteraden in het verbeteren van het debat en het politieke proces, traint hij fracties en individuele politici en coacht hij wethouders en andere politiek bestuurders.

* Workshop 'Omgaan met sociale media'

In een korte, krachtige inspiratieworkshop vertelt Alwin Zandvoort hoe je sociale media anno 2021 het beste kan toepassen. Hoe gebruik je LinkedIn, Facebook, Instagram en Twitter het beste? Hoe bouw je snel een groter, kwalitatief netwerk op? Hoe maak je krachtige content, die de doelgroep raakt? En hoe ga je om met reacties? Een workshop vol voorbeelden en tips over hoe jij een ijzersterke (eerste) indruk maakt op je netwerk.

Alwin Zandvoort verzorgt dagelijks (online) workshops, trainingen & strategiesessies over sociale media en heeft al ruim 10.000 professionals geïnspireerd.

11.30 uur: Pauze.

11.40 uur: Workshopronde 2.

Je kunt weer kiezen uit bovenstaande vier workshops.

12.40 uur: Markt met lunch en mogelijkheid tot netwerken.

Met een kopje koffie of een broodje in de hand loop je langs verschillende kraampjes waar je bijvoorbeeld persoonlijk advies van de workshoptrainers kan krijgen. Ook kun je bij een professionele fotograaf een portretfoto laten maken. Het spreekt voor zich dat de markt ook een mooie gelegenheid is om kennis te maken met leden van andere lokale partijen.

14.00 uur: Einde van de Dag.

Ben jij er ook bij?

Aanmelden kan hier <<https://gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=9e8ec8d8ba&e=feeadf8e82>>

Coronamaatregelen

Het Koelhuis volgt de actuele richtlijnen en adviezen van de overheid en het RIVM. Dat betekent dat je alleen aan deze bijeenkomst kunt deelnemen met een coronatoegangsbewijs. De locatie is ingericht om 1,5 meter afstand te houden.

>

Gelderland Academie - info@gelderlandacademie.nl

De Gelderland Academie is een initiatief van de Provincie Gelderland en VNG Gelderland.

Webinar voor u als raadslid

Vertrouwen en regie bij inwoners: niet beslissen over, maar beslissen mét!

Is uw gemeente hier klaar voor? De Jeugdwet, Wmo en de Wet verplichte ggz bieden handvatten om inwoners én professionals te versterken en beter te laten samenwerken. Hoe dan?

In een webinar wordt u een uur lang meegenomen in de wettelijke mogelijkheden om het afbrokkelende vertrouwen van burgers in professionals en instanties om te buigen in betrokkenheid en samenwerking. In de huidige tijd worstelt de samenleving met wantrouwen. Tussen burgers en hulpverleners, vooral waar het gaat om zorg of hulp waar dwang of drang bij komt kijken. Tussen burgers en instanties, bijvoorbeeld waar het gaat over schulden, jeugdbescherming of gedwongen ggz. Maar ook tussen burgers onderling, zoals bij ruzies en overlast. Dit wantrouwen leidt niet alleen tot uitblijven van goede oplossingen, maar leidt soms ook tot (gevoel van) onveiligheid bij burgers of hulpverleners. Helaas leidt dit ook weleens tot confrontaties.

Snelle oplossingen zijn er helaas niet, maar toch is er reden voor optimisme. Zowel de Jeugdwet, de Wmo als de Wet verplichte ggz bieden mogelijkheden om burgers en hulpverleners te versterken en om samen te werken. Dit vergroot het wederzijds vertrouwen en voorkomt escalatie. Het vergroot de kans op goede, gedragen en uitvoerbare oplossingen.

Het familiegroepsplan/persoonlijk plan/plan van aanpak is hiervoor een gouden instrument. Dat goud omvat het betrekken van familie, vrienden en andere belanghebbenden bij het maken van een plan, waardoor de regie bij de mensen blijft om wie het gaat. Van dit instrument wordt echter nog maar weinig gebruik gemaakt en zo blijven het professionals die besluiten nemen over mensen in plaats dat mensen dat zelf doen. Als lid van de gemeenteraad kunt u verschil maken voor inwoners en dit veranderen. Bijvoorbeeld door het te agenderen voor een nieuw coalitieakkoord.

In het eerste deel van het webinar praat de Eigen Kracht Centrale u bij over het doel en de mogelijkheden van het familiegroepsplan/persoonlijk plan/plan van aanpak. Het tweede

deel omvat aansprekende voorbeelden uit ruim twintig jaar ervaring. Deze praktijkvoorbeelden zijn actueel en makkelijk toepasbaar. Tot slot is er ruimte voor het stellen van vragen.

Opbrengsten uit onderzoek

- Bevordering sociale cohesie
- Activering familie en bekenden
- Situatie betrokkenen verbeterd
- Regie meer bij het sociale netwerk
- Effectief in ingewikkelde situaties
- Afname zorgconsumptie

Datum: 17 november 2021, 19.30 - 20.30 uur

Direct inschrijven

Stichting Eigen Kracht Centrale is sinds 2000 actief in Nederland, als aanjager en facilitator van groepsplannen. De stichting is onderdeel van het Europees netwerk voor Family Group Conferencing en internationaal voorloper op het terrein van democratisering van zorg en hulp.

Meer informatie: www.eigen-kracht.nl
Wekelijkse nieuwsbrief met aansprekende praktijkvoorbeelden: [aanmelden nieuwsbrief](#)

Bijgaand sturen we u ten behoeve van de gemeenteraad en lokale politici een programma met acht webinars waarmee politici hun kennis kunnen verrijken op acht maatschappelijke thema's die kunnen worden aangepakt in de openbare ruimte.

Met vriendelijke groet,
Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland

Kunt u straks de kiezer uitleggen waar het om gaat?

Acht webinars: maatschappelijke vraagstukken oplossen in de openbare ruimte.

DATUM

Ede, 4 november 2021

BETREFT

Gemeenteraadsverkiezingen 2022

KENMERK

SWU 2021 024

Geachte gemeenteraadsleden, partijbesturen, programmacommissies,

In 2022 gaat u campagne voeren voor de gemeenteraadsverkiezingen. Vast en zeker gaat u in gesprek met uw inwoners over de grote maatschappelijke vraagstukken die in uw gemeente spelen. Veel van die vraagstukken komen zichtbaar samen in de openbare ruimte.

Eerder dit jaar heeft Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland en haar leden u een Handreiking aangeboden. Voor acht maatschappelijke thema's benoemden we vier punten om actie op te ondernemen in de openbare ruimte. Veel partijen hebben de punten als bouwstenen gebruikt in hun verkiezingsprogramma. Ook voor omgevingsvisies blijken ze waardevol. [Klik hier](#) voor de flyer van onze Handreiking met 32 actiepunten.

Meer weten?

Mooi natuurlijk, 32 actiepunten voor 8 maatschappelijke vraagstukken – maar misschien heeft u voor een goed gesprek tijdens uw campagne meer achtergrondkennis nodig?

Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland nodigt u van harte uit om uw kennis te vergroten door deel te nemen aan onze webinarreeks '**Gemeenteraadsverkiezingen 2022**', gericht op u als raadslid. Acht maatschappelijke thema's staan juist nu op de agenda omdat ze de kiezer raken! De reeks start op 11 november en loopt tot en met 27 januari, elke donderdag van 11.00 tot 12.00 uur. Kijk welk webinar past in uw portefeuille of bekijk ze allemaal. Komt het tijdstip u niet uit? Meld u dan toch aan. U krijgt na afloop van de live-uitzending een terugkijklink zodat u de webinars kunt bekijken op ieder gewenst moment. [Klik hier](#) om een kijkje te nemen in het programmaoverzicht en meld u aan.

Heeft u vragen over de handreiking of het webinarprogramma? Neem vooral contact met ons op. Wij helpen u graag om uw kennis te verrijken voor een succesvolle verkiezingstijd!

Met vriendelijke groet,

Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland

Gerdo van Grootheest
Voorzitter

Maarten Loeffen
Directeur

Acht maatschappelijke vraagstukken oplossen in de openbare ruimte

Alles wat u als raadslid moet weten in 8 webinars

elke
donderdag
van 11:00
tot 12:00 uur

In 2022 gaat u campagne voeren voor de gemeenteraadsverkiezingen. Vast en zeker gaat u in gesprek met uw inwoners over de grote maatschappelijke vraagstukken die in uw gemeente spelen. Veel van die vraagstukken komen zichtbaar samen in de openbare ruimte.

Eerder dit jaar boden Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland en haar leden u een handreiking aan. Voor acht maatschappelijke thema's benoemden we vier punten om actie op te ondernemen in de openbare ruimte. Punten om als bouwstenen te gebruiken voor uw eigen verkiezingsprogramma of omgevingsvisie. Klik [hier](#) voor de 32 actiepunten uit onze handreiking.

Meer weten?

Mooi natuurlijk, 32 actiepunten voor 8 maatschappelijke vraagstukken - maar misschien heeft u voor een goed gesprek tijdens uw campagne meer achtergrondkennis nodig?

Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland nodigt u van harte uit om mee te doen aan onze webinarreeks '**Maatschappelijke thema's in de openbare ruimte**', gericht op u als raadslid.

Vanaf 11 november, elke donderdag van 11:00 tot 12:00 uur. Kijk welk webinar past in uw portefeuille of bekijk ze allemaal. Komt het tijdstip u niet uit? Meld u dan toch aan. U krijgt na afloop van de live-uitzending een terugkijklinkje zodat u de webinars kunt bekijken op ieder gewenst moment.

PROGRAMMA (meer informatie op de laatste pagina)

11 november

De beste gemeente

Met dr. Jornt Mandemakers
(Atlas Research) en Jan Janse (NVTL).

18 november

Het klimaat de baas in uw gemeente

Met Janette Bessembinder (KNMI)
en Wiebke Klemm (Den Haag).

25 november

Lost slimme mobiliteit uw klimaatvraagstuk op?

Met Joof Tummers (Movares)
en gemeente Goes.

2 december

Denk eens ondergronds

Met André Doree (Universiteit Twente)
en Joyce van den Berg (Amsterdam).

9 december

Als uw openbare ruimte versleten raakt

Met Arie Bleijenberg (TNO)
en Marc de Jong (Antea Group).

16 december

Hogerop de duurzame ladder

Met Maarten van Ginkel
en Eef Neienhuijsen (Nijmegen)
en ingenieursbureau Witteveen+Bos.

13 januari

De gezonde stad

Met Peter Westerink (Arcadis)
en Marieke Zwaving (Groningen).

20 januari

De toekomst van groen

Met Raymond Landegent (Groenemorgen),
Dagmar Keim (Amsterdam) en Monique
van der Plas (Almere).

Waarom de openbare ruimte?

Nog nooit was het belang van de openbare ruimte zó zichtbaar als tijdens het afgelopen anderhalf jaar. Massaal waren we aangewezen op de buitenruimte. Voor beweging in een dagelijks ommetje, maar ook de ontmoeting met buurtgenoten.

Ondertussen krijgen we te maken met extremere weersomstandigheden, de energietransitie, toenemende ruimteclaims en infrastructuur die vervangen moet worden: stuk voor stuk uitdagingen die niet op ons wachten. Het is tijd om de mouwen op te stropen.

Meld u gratis aan voor de webinars via www.stadswerk.nl/agenda, zodat u ze terug kunt kijken als u niet live aanwezig kunt zijn!

Op 27 januari volgt een afsluitend webinar.

Programma uitgelicht (1/2)

Acht maatschappelijke vraagstukken oplossen in de openbare ruimte

11 november

De beste gemeente

Met dr. Jornt Mandemakers (Atlas Research) en Jan Janse (NVTL).

U kent ze vast wel, die lijstjes. De beste gemeente, de meest leefbare gemeente. Jornt Mandemakers van Atlas Research, die onder andere de Leefbarometer opstelt, laat u zien welke factoren bepalend zijn voor de aantrekkingskracht van uw gemeente. Jan Janse, landschapsarchitect NVTL, toont vervolgens welke ingrepen u kunt doen in de inrichting van uw gemeente om de aantrekkingskracht verder te vergroten.

1

18 november

Het klimaat de baas in uw gemeente

Met Janette Bessembinder (KNMI) en Wiebke Klemm (Den Haag).

Een veranderend klimaat met meer hevige regenval afgewisseld met mogelijk langere droge perioden stelt extra eisen aan onze openbare ruimte. Tijdens dit webinar vertelt Janette Bessembinder van het KNMI u meer over het veranderende klimaat aan de hand van onder meer het laatste IPCC-rapport en de nieuwe Bosatlas voor het Weer en Klimaat. Daarna neemt onderzoekster Wiebke Klemm van de gemeente Den Haag u mee in het project Nature Smart Cities en het Wijkpark Cromvliet (ook wel de Urban Waterbuffer genoemd).

2

25 november

Lost slimme mobiliteit uw klimaatvraagstuk op?

Met Joof Tummers (Movares) & gemeente Goes

Smart Mobility en klimaatadaptatie: tijdens dit webinar hoort u meer over deze kansrijke combinatie. Joof Tummers van adviesbureau Movares schetst de uitdagingen én mogelijkheden die de openbare ruimte biedt om beide vraagstukken te combineren. Het een hoeft het ander namelijk niet uit te sluiten, en bovendien wordt het combineren van budgetten en daarmee het creëren van kansen gemakkelijk. Daarbij is specifiek aandacht voor een project in de binnenstad van Goes, waar de aanleg van parkeerterreinen integraal is aangepakt, met extra meerwaarde voor de opdrachtgever.

3

2 december

Denk eens ondergronds

Met André Doree (Universiteit Twente) en Joyce van den Berg (Amsterdam).

De opgaves voor klimaatadaptatie, energietransitie, elektrificatie van mobiliteit, leerbaarheid en vergroening nopen tot (grootschalige) aanpassingen aan infra en netwerken. André Doree van de Universiteit Twente vertelt u meer over de overgang van beleid naar uitvoering als het gaat om de ondergrond en kijkt daarbij naar kosten, hinder en beschikbare capaciteit. Joyce van den Berg gemeente Amsterdam, auteur van BiodiverCity laat u zien hoe belangrijk biodiversiteit in de bodem is. Niet alleen voor het behoud van natuur in de stad maar ook voor de sponswerking van de bodem voor klimaatadaptatie."

4

9 december

Als uw openbare ruimte versleten raakt

Met Arie Bleijenbergh (TNO) en Marc de Jong (Antea Group).

Er is in de naoorlogse jaren heel wat gebouwd in ons land. Arie Bleijenbergh bracht voor TNO in beeld hoe onze infrastructuur er voor staat en wat er nodig is voor noodzakelijk onderhoud en/of vervanging. Daarbij heeft hij ook aanbevelingen voor een betere aanpak. Marc de Jong (Antea Group) gaat specifiek in op de jaren '70-wijken - de 'bloemkoolwijken' - en de vraagstukken die daar om aandacht vragen.

5

Programma uitgelicht (2/2)

Acht maatschappelijke vraagstukken oplossen in de openbare ruimte

16 december

Hogerop de duurzame ladder

**Met Maarten van Ginkel en Eef Neienhuijsen (Nijmegen)
en ingenieursbureau Witteveen+Bos.**

In dit laatste webinar voor de vakantieperiode nemen we u mee in de wereld van circulariteit en duurzaamheid. Adviesbureau Witteveen & Bos vertelt over de uitdagingen in de openbare ruimte als het gaat om materiaal(her)gebruik en waar de grootste kansen liggen. Maarten van Ginkel en Eef Neienhuijsen, beiden van de gemeente Nijmegen, vertellen u daarna meer over onder meer het project Herinrichting Malderburchtstraat, bekroond met een Duurzame Parel namens de Green Deal Duurzaam GWW 2.0.

13 januari

De gezonde stad

Met Peter Westerink (Arcadis) en Marieke Zwaving (Groningen).

Het thema gezondheid in relatie tot de openbare ruimte en gebouwde omgeving wordt in steeds meer gemeenten opgenomen als volwaardig thema. Peter Westerink van adviesbureau Arcadis zal een totaaloverzicht geven: hoe staat het ervoor met het thema gezondheid binnen de Nederlandse gemeenten? En hoe kunnen wij (en u!) daarop acteren? In 2020 is de gemeente Groningen uitgeroepen tot de gezondste stad van Nederland. Marieke Zwaving vertelt u meer over deze verkiezing en hoe de gemeente zo vooruitstrevend is geworden.

20 januari

De toekomst van groen

**Met Raymond Landegent (Groenemorgen), Dagmar Keim (Amsterdam)
en Monique van der Plas (Almere)**

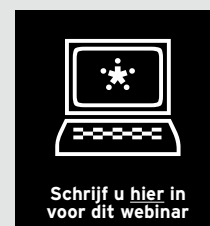
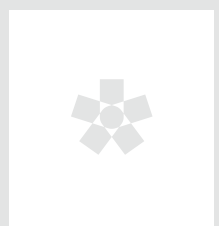
Last but not least: groen! We willen allemaal meer groen dat een positieve bijdrage levert aan onze leefomgeving, maar in stedelijk gebied kan dit voor enorme uitdagingen zorgen. Raymond Landegent van creatief bureau Groenemorgen vertelt over de campagne 1000 Geveltuinen in Rotterdam. In 4,5 maand tijd zijn er in de havenstad bijna 1.000 geveltuinen bijgekomen. Amsterdam en Almere hebben samen 'WeMakeThe.City Green' in het leven geroepen. Een programma en online platform dat gericht is op iedereen die wil bijdragen aan het vergroenen van de eigen leefomgeving. Dagmar Keim (Amsterdam) en Monique van der Plas (Almere) vertellen samen wat u als gemeente kunt ondernemen om groen initiatief aan te wakkeren.

27 januari

Afsluiting

Op 27 januari volgt tenslotte een afsluitend, samenvattend webinar.

Meer weten over Stadswerk,
de regiogroepen of onze
activiteiten rondom de thema's?

www.stadswerk.nl

Aan: gemeenteraad

Van: Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

Den Haag, 1 november 2021

Betreft: modernisering verlofregeling

Geachte raad,

De verlofregeling voor raadsleden is zo'n twintig jaar geleden in wet en regelgeving vastgelegd. Dit voorjaar is [op initiatief](#) van de gemeenteraden van Utrecht, Groningen en Breda aan de orde gesteld dat de verlofregeling voor raadsleden niet meer van deze tijd is, en dat modernisering wenselijk is.

De Tweede Kamer heeft de minister opgedragen om te onderzoeken wat mogelijk is. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden is daarom samen met andere organisaties, zoals VNG en Wethoudersvereniging, gevraagd wat wij vinden van de huidige verlofregeling.

De huidige verlofregeling is volgens ons verouderd en modernisering is nodig om zo het raadswerk aantrekkelijk te houden, vinden wij als Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. Wij horen echter graag of u die mening deelt en wat u wenselijk en nodig vindt om te komen tot een eigentijdse verlofregeling. In het bijzonder vernemen wij graag van u of er alleen verlof mogelijk dient te zijn bij zwangerschap en ziekte, of dat er ook andere vormen, zoals pleegverlof, vaderverlof en studieverlof mogelijk zou moeten zijn? Bovendien horen wij graag of de huidige vaste periode van 16 weken zwangerschaps- en ziekteverlof te rigide of juist precies goed is? Tevens vernemen wij graag of de vervangingsregeling bij verlof naar behoren werkt en of daar aanpassingen wenselijk zijn.

Wij vragen u om uiterlijk 15 november 2021 schriftelijk te reageren naar: info@raadsleden.nl. Dat biedt ons namelijk de gelegenheid uw opmerkingen en reacties mee te nemen in onze reactie naar de minister.

Met vriendelijke groet,

Mr. H.M.J. (Henk) Bouwmans MPM

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, directeur

Motie Borstonderzoek

De Raad van de gemeente Beuningen, in vergadering bijeen op dinsdag 19 oktober 2021

Constaterende dat

De staatssecretaris voor Volksgezondheid heeft besloten het tijdsinterval voor periodiek borstonderzoek voor vrouwen tijdelijk te verlengen van tweejaarlijks naar driejaarlijks;

Als reden hiervoor is vermeld dat het momenteel en de komende drie jaar niet mogelijk is om landelijk consequent aan de termijn van twee jaar te kunnen voldoen;

Per jaar ongeveer tussen de negenhonderd en duizend vrouwen minder sterven door de screening op borstkanker;

Het bovendien wenselijk zou zijn ook de leeftijdsgrens voor het borstonderzoek te verlagen van 50 naar 35 jaar;

Dat het hier gaat om landelijk beleid, maar dat ook de gemeenteraden als primaire volksvertegenwoordiging op het terrein van volksgezondheid een belangrijke politieke signaalfunctie hebben;

Overwegende dat

Deze maatregel op korte en langere termijn leidt tot verslechtering van deze uiterst belangrijke preventieve voorziening;

Dat in Nederland ongeveer 1 miljoen vrouwen van deze preventieve voorziening gebruik maken; In Nederland krijgt 1 op de 7 vrouwen borstkanker. Het bevolkingsonderzoek is bedoeld om borstkanker zo vroeg mogelijk te ontdekken. De kans op een succesvolle behandeling is dan groter. Ook is vaak een minder ingrijpende behandeling nodig.

De genomen maatregel ongewenst en onverantwoord is en moet worden gestopt;

Dit signaal vanuit de volksvertegenwoordigingen in ons land zo breed mogelijk moet worden overgebracht naar de staatssecretaris;

Verzoekt de raad in samenspraak met het college:

Er bij de demissionaire staatssecretaris, door toezending van deze motie, op aan te dringen dat hij de maatregel intrekt en er alles aan doet om te realiseren dat de tweejaar termijn zo consequent mogelijk wordt toegepast;

Deze motie bij de gemeenteraden in de Regio Arnhem- Nijmegen en de leden van de Tweede

Kamer bekend te maken;

En gaat over tot de orde van de dag

Ondertekening Namens:

Fractie BN&M Fractie PvdA Fractie SP Fractie CDA Fractie VVD

Eric van Ewijk Hans Crezee J. Swartjes D. Preijers K. v.d. Heuvel

BESLUIT:

De motie is aangenomen / ~~verworpen~~.

Handtekening griffier:

Webinar 'Integriteit en weerbaarheid'

Donderdag 18 november 2021 van 19.30 tot 20.45 uur

Op donderdagavond 18 november organiseert de Gelderland Academie samen met Statenlidnu, Netwerk Weerbaar Bestuur en de Vereniging van Griffiers een webinar over integriteit en weerbaarheid. Wij nodigen je van harte uit om aan deze webinar deel te nemen.

Tijdens de webinar vertellen Statenlid Karin Jeurink (provincie Gelderland) en raadslid Sonja Wagemans (gemeente Bergeijk) over hun ervaringen. Wat hebben zij meegemaakt, hoe zijn zij daarmee omgegaan en welke impact heeft dit op hen gehad?

Renée Wiggers, Statengriffier Overijssel, en John Berends, Commissaris van de Koning Gelderland, nemen je mee bij wie je terecht kunt en wat anderen voor jou kunnen betekenen. Ook krijg je handvatten en tips die helpen bij een integriteitskwestie of een situatie waarin je je als politiek ambtsdrager onveilig voelt.

Het webinar wordt geleid door Harold van de Velde, voorzitter Statenlidnu.

Graag tot 18 november! Ben jij er ook bij?

[Hier kun je je aanmelden](#)

Aankondiging | Bijeenkomst 'Wat houdt het raadswerk echt in?'

Dinsdag 10 januari 2022 van 19.00 tot 21.30 uur

Gemeentehuis Westervoort

Best (aankomend) raadslid,

De gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 komen al snel dichterbij en wellicht is dat voor jou het begin van een eerste raadstermijn! Ben je benieuwd naar wat er op je af komt? Wat is je taak in de gemeente? Wat zijn de do's en wat de don'ts? We vertellen je er graag meer over!

Op maandagavond 10 januari organiseert de Gelderland Academie samen met de griffie van jouw gemeente een regionale bijeenkomst waar de vraag 'wat houdt het raadswerk echt in?' centraal staat.

John Bijl van het Periklesinstituut komt ons meer inzicht geven in hoe een gemeente precies werkt, wat de taak van de raad en een raadslid is in de gemeentelijke organisatie en hoe je daar zelf vorm aan kan geven. Ook horen we van ervaren raadsleden Léon Dekkers (D66 Lingewaard) en Inge van Dijk (VVD Nijmegen) hoe zij hun raadslidmaatschap invulling hebben gegeven en geven ze je handige tips. Natuurlijk is er ruimte om jouw vragen te stellen.

We sluiten de avond af met een hapje en een drankje. Een mooie kans om vast jouw nieuwe collega's binnen de regio te ontmoeten.

De uitnodiging, met daarin onder andere het definitieve programma, volgt binnenkort. Zien we jou op 10 januari?

Hier kun je je alvast aanmelden

MOTIE VREEMD AAN DE ORDE VAN DE DAG

Datum raadsvergadering : 7 september 2021

Onderwerp : Borstonderzoek bij vrouwen

De raad van de gemeente Lelystad in vergadering bijeen,

constaterende dat:

- de staatssecretaris voor Volksgezondheid heeft besloten het tijdsinterval voor het periodiek borstonderzoek voor vrouwen tijdelijk te verlengen van tweejaarlijks naar driejaarlijks;
- als reden hiervoor is vermeld dat het momenteel en de komende jaren niet mogelijk is landelijk consequent aan de termijn van twee jaar te voldoen;
- het hier weliswaar gaat om landelijk beleid, maar dat ook de raden als primaire volksvertegenwoordiging op het terrein van volksgezondheid een belangrijke politieke signaalfunctie hebben.

overwegende dat:

- deze maatregel op korte en lange termijn leidt tot verslechtering van deze uiterst belangrijke preventieve voorziening;
- ongeveer 1 miljoen vrouwen vanaf vijftig jaar in Nederland van deze preventieve voorziening gebruik maken;
- in Nederland 1 op de 7 vrouwen borstkanker krijgen. Het bevolkingsonderzoek is bedoeld om borstkanker zo vroeg mogelijk te ontdekken, zodat de kans op een succesvolle behandeling groter en wellicht minder ingrijpend is.

roept het college op:

- bij de demissionair en toekomstige staatssecretarissen, door toezending van deze motie, kenbaar te maken dat wij van mening zijn dat de genomen maatregel ongewenst en onverantwoord is en dat wij er op aandringen de maatregel in te trekken en er alles aan te doen om de tweejaartermijn zo consequent mogelijk toe te passen.
- deze motie bij de gemeenteraden in Nederland, de VNG en de leden van de 2e Kamer bekend te maken.

en gaat over tot de orde van de dag.

Ondertekenaar(s),

InwonersPartij
Fred Wilcke

VVD
Dennis Grimbergen

PvdA
Emiel van der Herberg

DENK
Ali Höke

PVV
Ashwin v Stormbroek

SP
Alexander Sprong

Forum voor de Ouderen
Koen Dreesman

Kon pagina 1 uit document Bijlage bij Motie Borstonderzoek Lelystad Brief aan de minister niet importeren

Foutmelding

PdfReader not opened with owner password

GEMEENTE ROZENDAAL

Aan de leden van de raad

Briefnr.:

Behandeld door: E. Weststeijn

Doorkiesnr:

Uw brief/kenmerk:

Bijlage(n):

Datum: 13 november 2021

Onderwerp: Raadsinformatiebrief coronavirus nr. 25

Geachte leden van de gemeenteraad,

“Zijn de dijken hoog genoeg om bestand te zijn tegen nieuwe golven?”

U weet het allemaal: vaccineren beschermt tegen (een ernstig verloop van) het coronavirus, testen en traceren werkt om (verdere) verspreiding tegen te gaan en de basismaatregelen zoals thuisblijven blij klachten, afstand houden, handen wassen en een mondkapje dragen helpen om onszelf en anderen te beschermen en de druk op de zorg zo beperkt mogelijk te houden. Het zijn ‘de dijken’ die we met elkaar hebben opgeworpen om het coronavirus een halt toe te roepen. Deze boodschap voelt als een vastlopende naald op een langspeelplaat (wie kent ze nog), maar het kan niet genoeg benadrukt worden deze herfst, gegeven het toenemend aantal besmettingen. Zeker nu er ook weer andere (gewone) virussen rondgaan.

Ook in onze regio Gelderland Midden en ook in onze gemeente neemt het aantal besmettingen toe. Ook gevaccineerde personen kunnen besmet raken met het virus (met of zonder klachten), ook gevaccineerde personen kunnen het virus overdragen en ook gevaccineerde personen kunnen in het ziekenhuis belanden. De kans daarop is echter zéér veel kleiner en het verloop van de ziekte in de regel véél milder. De kans om als volledig gevaccineerd persoon ten gevolge van het coronavirus in het ziekenhuis te belanden is 17 keer kleiner dan voor een niet-gevaccineerd persoon. Voor de IC is die kans als volledig gevaccineerde 33 keer zo klein. Het blijft echter de vraag of onze dijken hoog genoeg zijn om bestand te zijn tegen nieuwe golven.

Vrijdagavond 12 november vond wederom een persconferentie plaats van het Kabinet. Het kabinet neemt strengere maatregelen om de sterke stijging van het aantal coronabesmettingen terug te dringen en verdere overbelasting van de zorg te voorkomen. Besmettingen ontstaan door contacten tussen mensen. Om elkaar, en vooral de kwetsbare mensen in onze samenleving, beter te beschermen tegen de sterk toegenomen aanwezigheid van het virus, komen er aanvullende maatregelen. Deze zijn erop gericht om het aantal contactmomenten per dag te verminderen. Daarbij gaat het dagelijks leven overdag (school, werk, sport et cetera) zoveel mogelijk door, terwijl in de avond het aantal contactmomenten meer wordt beperkt. Deze maatregelen gaan in per vandaag, zaterdag 13 november om 18.00 uur, en gelden in ieder geval tot zaterdag 4 december. De situatie wordt op vrijdag 3 december opnieuw beoordeeld.

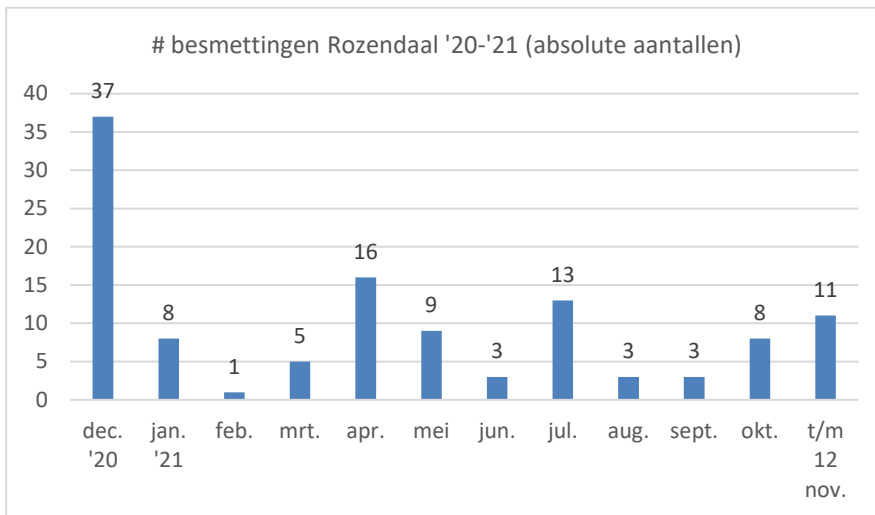
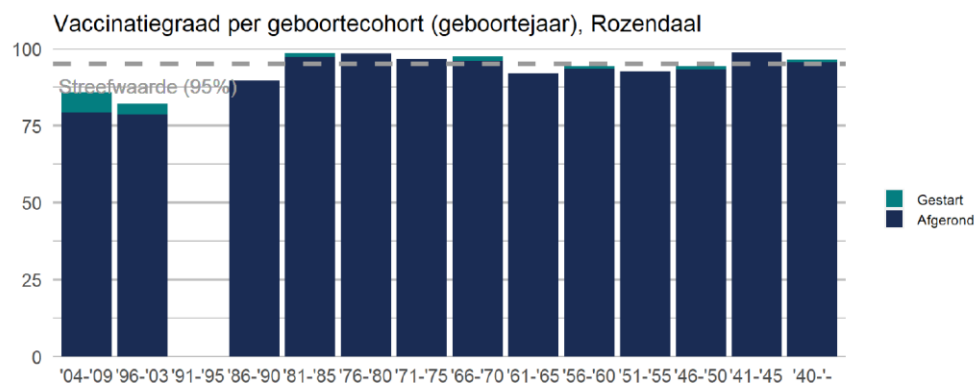
We weten nu waar we de komende twee weken aan toe zijn:

- Houd 1,5 meter afstand op die plekken waar geen coronatoegangsbewijs verplicht is.
- Wanneer er geen coronatoegangsbewijs verplicht is geldt een mondkapjesplicht in o.a. publieke binnenruimten zoals supermarkten, winkels en bibliotheken, in (en om) het openbaar vervoer, op MBO-scholen, hogescholen en universiteiten en bij bezoek aan mensen met een contactberoep, zoals de kapper, masseur of pedicure.
- Niet-essentiële winkels en -dienstverlening zoals kledingwinkels, contactberoepen zoals de kapper zijn open tot 18.00 uur.
- Horeca en essentiële winkels, zoals supermarkt, dierenwinkel en drogisterij, zijn open tot 20.00 uur. In de horeca is een coronatoegangsbewijs én een vaste zitplaats verplicht.
- Evenementen kunnen plaatsvinden tot 18.00 uur met een coronatoegangsbewijs én een vaste zitplaats, en met een maximum van 1.250 personen per ruimte.
- De verplichte sluitingstijd geldt niet voor kunst- en cultuurvoorstellingen in bijvoorbeeld bioscopen, theaters en concertzalen.
- Publiek bij sport, zowel bij de professionals als amateurs, is niet toegestaan. Verder is alle sport toegestaan.
- Het thuiswerkadvies wordt aangescherpt naar 'werk thuis, tenzij het echt niet anders kan'.
- Ontvang thuis maximaal 4 gasten per dag.
- Als een huisgenoot besmet is dan gaat die in isolatie. Alle andere (gevacineerde en ongevacineerde) huisgenoten moeten in quarantaine.
- Voor het MBO, HBO en universiteiten geldt een maximale groepsgrootte per zelfstandige ruimte (excl. personeel) van 75 personen. Dit geldt rond tentamens en examens.
- Er geldt geen maximum aantal bezoekers voor bruiloften en er gelden geen beperkingen meer voor het organiseren van uitvaarten.

Meer informatie vindt u op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19>.

1. Lokale situatie

Het aantal besmettingen in Rozendaal houdt nog altijd min of meer gelijke tred met de andere gemeenten in de regio. Onderstaande grafiek toont de absolute aantallen geregistreerde besmettingen bij de GGD vanaf 1 december '20 tot en met 10 november '21. Onze vaccinatiegraad is hoog.

2. Landelijke situatie

Onderstaande tabel laat het landelijk overzicht van besmettingen, ziekenhuisopnames en overledenen van de afgelopen week zien. Afgelopen week (3 t/m 9 november) is het aantal nieuwe positieve coronatesten gestegen met 45% ten opzichte van de week ervoor. Het aantal positieve testen per 100.000 inwoners ging daarmee van 313 naar 439. Daarnaast werden afgelopen week weer meer nieuwe COVID-19 patiënten opgenomen in het ziekenhuis (18%) en op de intensive care (40%). Het aantal overlijdens steeg met 69%. Belangrijk bij dit laatste is dat deze meldingen niet altijd worden doorgegeven op het moment dat ze plaatsvinden en dus schoksgewijs meetellen.

Overzicht landelijke cijfers

	Week 43	Week 42	Vershil
Nieuwe meldingen	76.790	52.979	45%
Nieuwe ziekenhuisopnames	1.137	960	18%
waarvan nieuwe IC opnames	204	146	40%
Overledenen	172	102	69%

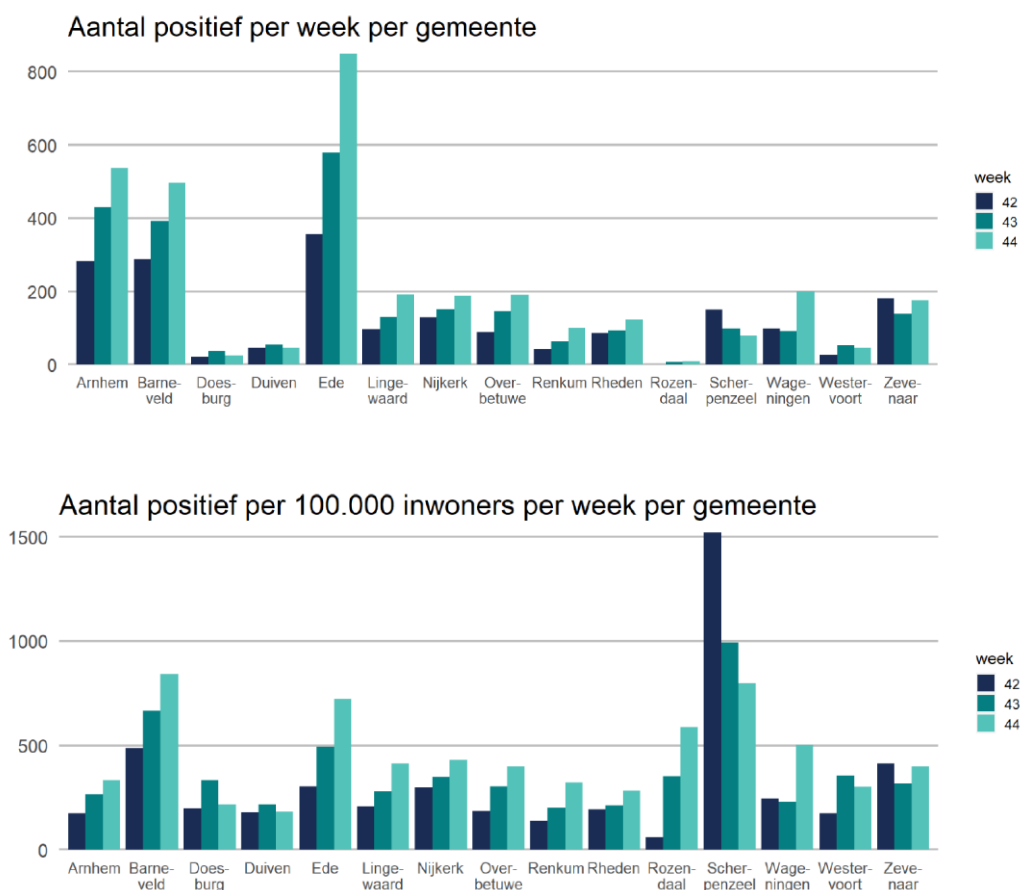
Landelijk is 84,1% van alle 18-plussers volledig gevaccineerd. Van iedereen boven de 12 jaar is 82,1% volledig gevaccineerd (bron: www.coronadashboard.nl). Dat betekent dat bijna 20% van deze groep niet of nog niet volledig is gevaccineerd. Van 84% van de mensen die in oktober positief testten is de vaccinatiestatus bekend. De helft van hen was niet (51%) of niet-volledig (3%) gevaccineerd op het moment van testen. Van de mensen die tussen 1 en 31 oktober werden opgenomen in het ziekenhuis was 56% niet of deels gevaccineerd (bron: RIVM). Van de mensen die in diezelfde periode op de IC terechtkwamen was 70% niet of deels gevaccineerd. Met de toename van het aantal oudere patiënten neemt ook het aantal volledig gevaccineerden in het ziekenhuis toe. Bij mensen boven de 70

jaar is de vaccineffectiviteit lager (89% vs. respectievelijk 96 en 97% bij de groepen tussen 60-69 en 12-49 jaar). Het is dan ook mede om die reden dat de Gezondheidsraad adviseert om de boosterprik toe te dienen aan de mensen boven de 60 jaar.

3. Regionale situatie

3.1 Besmettingen, ziekenhuisopnames, overlijden en cijfers verpleeghuizen

Net als landelijk zagen we in de regio Gelderland-Midden in week 44 (1 t/m 7 november) een toename van het aantal besmettingen: het aantal inwoners dat positief testte ten opzichte van de week ervoor steeg met 31% van 2.548 naar 3.340. Zie ook onderstaande figuur. Alle gemeenten behalve Doesburg, Duiven, Westervoort en Scherpenzeel, laten een stijging zien. De meeste besmettingen per 100.000 zien we in Ede, Barneveld en Scherpenzeel. In Scherpenzeel is het aantal besmettingen voor de tweede week achtereen gedaald, maar nog steeds onverminderd hoog. Opvallend is de verdubbeling van het aantal besmettingen in Wageningen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de vele besmettingen op het primair onderwijs en onder jongeren (WUR-studenten).

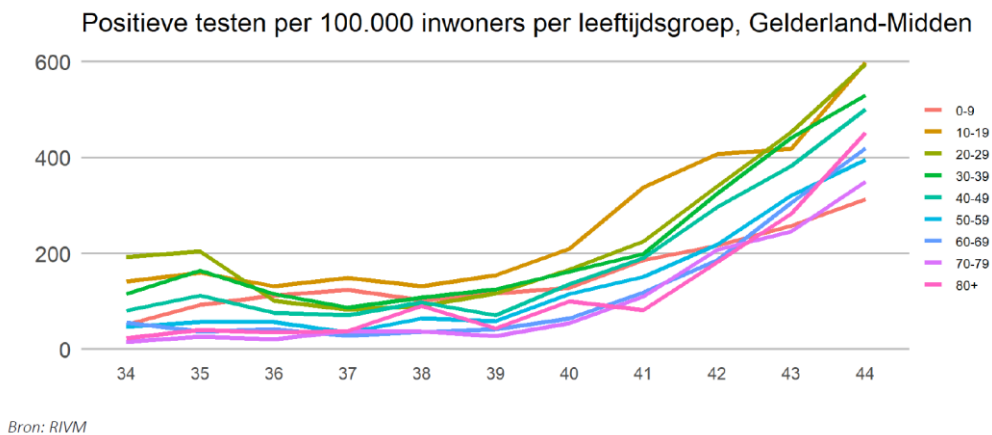

Bron: RIVM

Leeftijdverdeling positief geteste personen

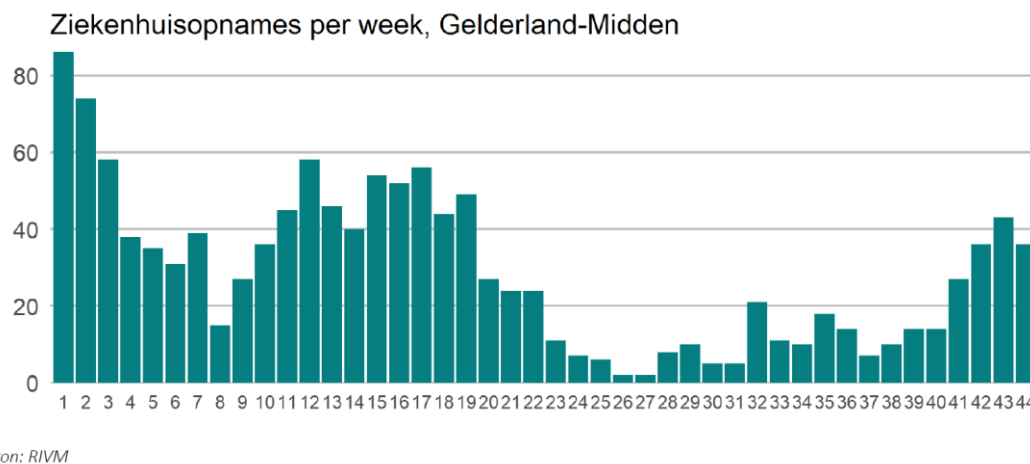
In onderstaande figuur staat het beloop van de positieve testen per 100.000 inwoners per week weergegeven per leeftijdsgroep. De besmettingen liepen in week 44 in alle leeftijdsgroepen op. In

de leeftijdsgroep 10-49 jaar zijn naar verhouding de meeste besmettingen. Opvallend is de stijging in de leeftijdsgroep 80+, veelal mensen in een verpleeghuis. Zie ook de grafiek bij verpleeghuizen.

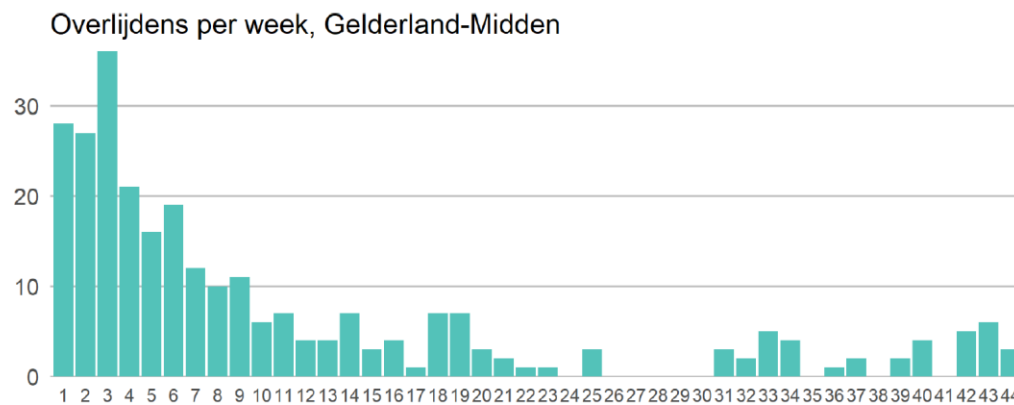
Ziekenhuisopnames

In het figuur hieronder staat het verloop van het aantal nieuwe ziekenhuisopnames per week in onze regio van mensen met een bevestigde COVID-19 besmetting. Het aantal ziekenhuisopnames is iets gedaald.

Overlijden

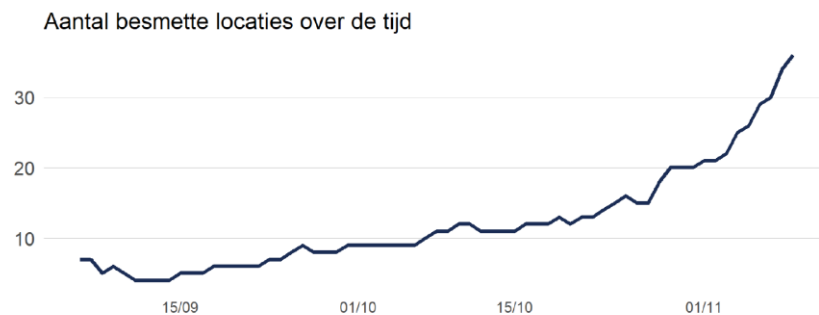
Het aantal bij de GGD gemelde overleden mensen met een bevestigde coronabesmetting in onze regio staat in onderstaande figuur. Overlijdens worden niet altijd (direct) doorgegeven.

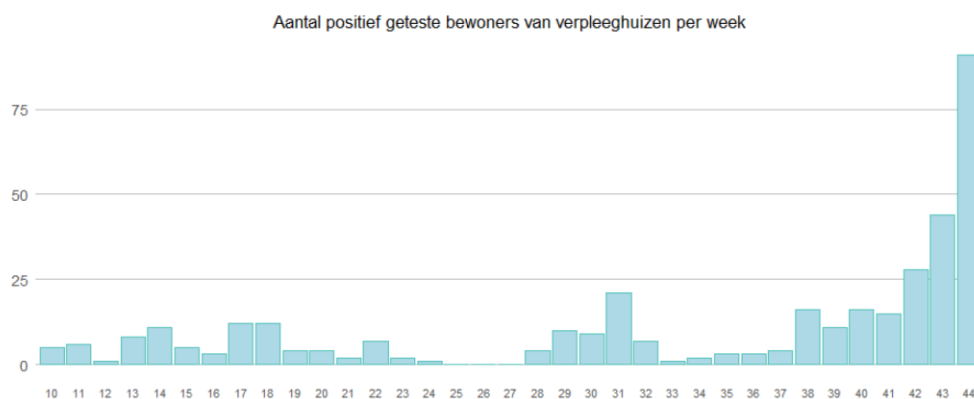
Bron: RIVM

Verpleeghuizen

Op dit moment geeft het RIVM aan dat er 34 (29%) besmette verpleeghuislocaties zijn in de regio Gelderland-Midden (zie onderstaand figuur). Dit getal is een inschatting van het totaal aantal verpleeghuislocaties waar in de afgelopen 28 dagen minstens één (nieuwe) COVID-19 besmetting op basis van een positieve test, is gemeld. Het aantal locaties is weer toegenomen ten opzichte van vorige week. Landelijk zijn er 528 (22%) besmette locaties, dit zijn er meer dan in de week hiervoor.

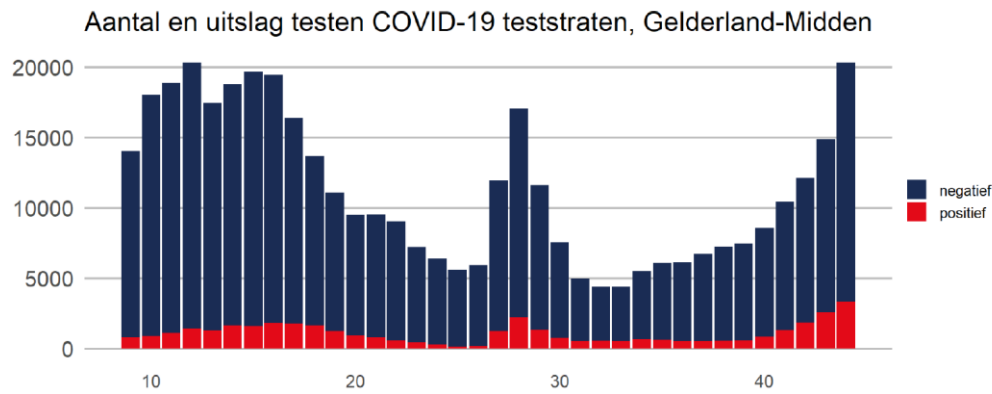
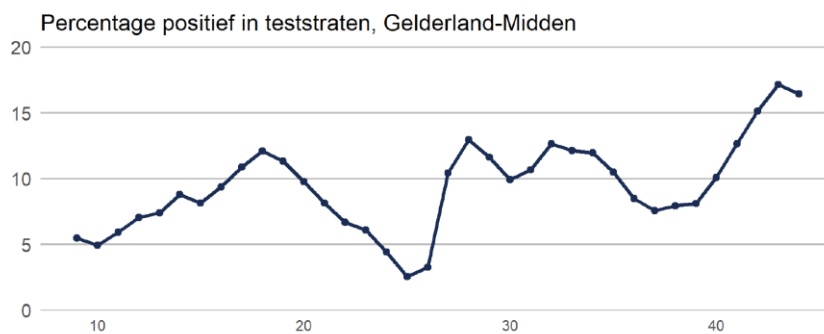

Bron: RIVM

3.2 Testen

In week 44 (voorlopige cijfers) hebben we in Gelderland-Midden ongeveer 20.309 mensen getest (37% meer dan de week hiervoor). Daarvan waren 3.341 positief. Het vindpercentage is sinds week 43 gedaald en ligt op 16,5% (week ervoor 17,2%). In heel Nederland lieten zich meer mensen testen bij de GGD'en dan in de voorgaande week (45%). In week 44 lieten 417.911 mensen zich testen. Het vindpercentage is landelijk in de GGD-teststraten gelijk gebleven: 17,2%.

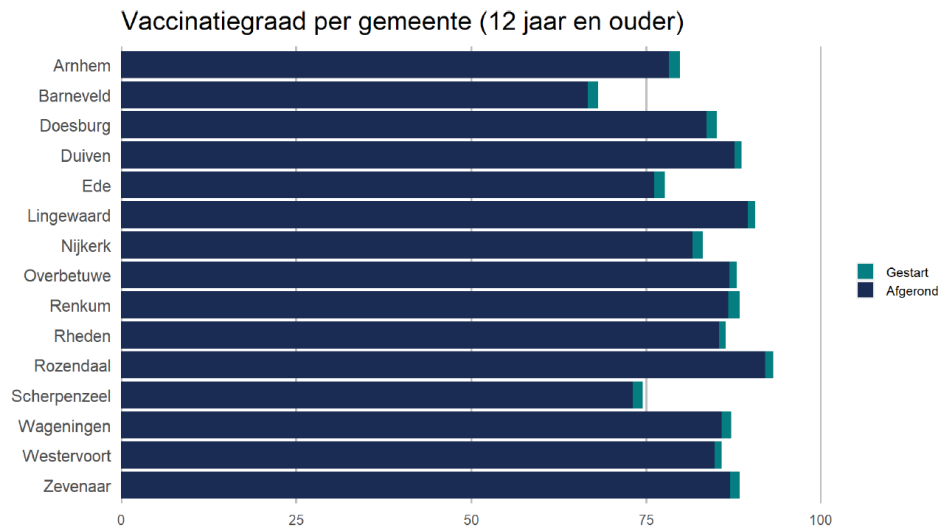
Bron: Aantal testen uitgevoerd door de GGD, met bekende uitslag, (RIVM)

3.3 Vaccineren

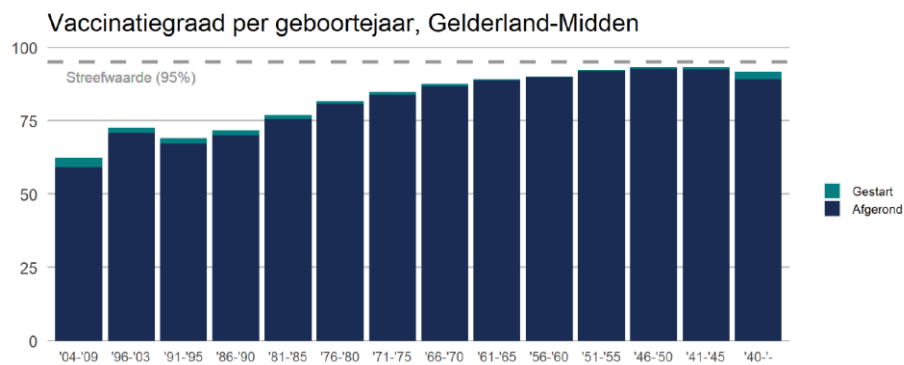
In onze regio heeft naar schatting 82% van alle 12-plussers een eerste vaccinatie ontvangen en is 81% volledig gevaccineerd (voor 18 jaar en ouder 83% en 82% resp.). In onderstaande figuur ziet u de gemiddelde vaccinatiegraad per gemeente. Vooral gemeenten in het noordwestelijke deel van onze regio (de Biblebelt-gemeenten) en de gemeente Arnhem laten gemiddeld een lagere vaccinatiegraad zien dan de rest van de regio, maar deze stijgt gelukkig nog wel mee. In Barneveld is de vaccinatiegraad 66,7% (+0,4%), Scherpenzeel 73% (+0,3%), Ede 76,1% (+0,3%) en Arnhem 78,3% (+0,5%). Het fijnmazig vaccineren lijkt z'n vruchten af te werpen. We zien in gemeenten, zoals bovengenoemde gemeenten, waar veel ingezet wordt op fijnmazig vaccineren een grotere toename van de vaccinatiegraad dan elders.

Het OMT ziet, sinds de komst van de Deltavariant, graag een vaccinatiegraad die tenminste vergelijkbaar is met die van vaccinaties uit het Rijksvaccinatieprogramma (dit ligt tussen de 90 en 95%). Aan gemeenten, wijken en doelgroepen waar de vaccinatiegraad achter blijft, wordt structureel extra aandacht besteed door middel van voorlichting, informatie en laagdrempelig vaccineren.

In onderstaand figuur ziet u de vaccinatiegraad per leeftijdscategorie. In alle leeftijdsgroepen is er een lichte groei van de vaccinatiegraad. De grootste groei (+0,9%) was ook deze week in geboortecohort 2004-2009. Jongere leeftijdsgroepen laten nog steeds een lagere vaccinatiegraad zien dan oudere leeftijdsgroepen.

Bron: RIVM, CIMS

Bron: RIVM, CIMS

Tot slot

De lange adem en het geduld blijven nodig. Net als de aandacht die we moeten hebben voor mensen die niet gevaccineerd kunnen worden en voor de mensen die niet goed in staat zijn om, met alle desinformatie die verspreid wordt en de druk vanuit hun omgeving, zelf een afgewogen keuze kunnen maken. Elke besmetting die we weten te voorkomen doet ertoe.

Met vriendelijke groet,
burgemeester van Rozendaal,
Ester Weststeijn

Besluitenlijst 1 B&W vergadering

Datum	02-11-2021
Tijd	9:00 – 12:00
Locatie	B&W kamer
Voorzitter	E. Weststeijn
Aanwezigen	B. Boelens, A. Logemann (wethouder), S.P. Warmerdam (wethouder) en E. Weststeijn (Burgemeester/voorzitter van de raad)

1 **Opening openbare B&W vergadering**

2 **Besluitenlijst openbare B&W d.d. 26 oktober 2021**

Besluit:

Vaststellen

3 **Niet openbare notulen B&W d.d. 26 oktober 2021**

Besluit:

Vaststellen

4 **Bibliotheek op school**

Besluit:

1. Instemmen met het initiatief tot Bibliotheek op School, vooralsnog t/m schooljaar 2022-2023.
2. Een eenmalige bijdrage ad € 24.856 als voorschot verlenen voor de opstartkosten voor bibliotheek op school
3. Gedurende de pilotperiode een aanvullende subsidie aan de bibliotheek beschikbaar stellen voor Bibliotheek op School. Voor 2022 gaat het om € 6.370.
4. Dorpsschool en Bibliotheek antwoorden met bijgevoegde brieven

5 **Wijziging regeling sociaal domein Centraal Gelderland (MGR)**

Besluit:

1. Aan de raad voor te stellen om in te stemmen met de wijziging van de Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein Centraal Gelderland (MGR)

6 Individueel Keuzebudget (IKB) en thuiswerkvergoeding

Besluit:

Het voorgenomen besluit te nemen om:

1. De volgende doelen met ingang van 2022 toe te voegen aan het IKB: fiets, fitness, vakbondscontributie en woon-werk
2. De thuiswerkvergoeding voor 2021 tijdelijk te bepalen op 2 euro per gewerkte thuisdag (vooruitlopend op de CAO 2022)
3. Maatwerkafspraken te maken met medewerkers over hun loopbaan in plaats van een generieke regeling voor een generatieregeling
4. Bijgaande personeelsregeling vast te stellen
5. De fiets, fitness en vakbondscontributie aan te wijzen als eindheffingsbestanddeel voor de werkkostenregeling

7 Omgevingsvergunning vervanging uitbouw woning Hertog van Gelrestraat 5

Besluit:

Omgevingsvergunning verlenen

8 Omgevingsvergunning uitbreiding /verbouw woning, plaatsen erfafscheiding, berging en wand Kraijesteijnlaan 25

Besluit:

Omgevingsvergunning verlenen

10 Sluiting openbare B&W vergadering

Gemeente Rheden

T.a.v. burgemeester en wethouders van de gemeente Rheden en Rozendaal

T.a.v. raadsleden van de gemeente Rheden en Rozendaal

T.a.v. Martijn Mur

T.a.v. Natuurmonumenten

Rheden, 8 november 2021

Betreft: standpunt Coalitie Veluwezoom ten aanzien van scenario D

Geachte dames en heren,

De afgelopen maanden hebben de leden van de Coalitie Veluwezoom en andere partijen, begeleid door bureau Wing, meegewerkt aan de totstandkoming van de scenario's A tot en met C+ zoals gepresenteerd door het projectteam van het Masterplan Veluwezoom. Er werd gediscussieerd, geluisterd, meegedacht en af en toe werden argumenten uitgewisseld met de nodige emotie. Aspecten die thuishoren in een democratisch proces en die de scenario's A tot en met C+ alleen maar beter hebben gemaakt. Scenario C(+) kon uiteindelijk rekenen op een breed draagvlak onder alle belanghebbenden.

Desondanks besloot een aantal politieke partijen zich, enkele dagen voor de raadsvergadering, te verenigen rond een scenario D. Een scenario:

- dat in minder dan een week is bedacht en op papier is gezet;
- dat voornamelijk een verkeersplan is en, naar onze mening, niet tegemoet komt aan de ambitie van de VeluweAgenda waaraan de gemeente Rheden zich heeft gecommitteerd, te weten: natuurbehoud en –herstel (hieronder valt: zoning, erfgoed, biodiversiteit), een gezonde toeristische sector (mag niet botsen met het eerstgenoemde) en betrokkenheid van bewoners en ondernemers;
- dat niet is besproken met verkeersdeskundigen, grondeigenaren van Nationaal Park Veluwezoom, de provincie Gelderland, natuurorganisaties en andere belanghebbenden;
- waarbij de financiële onderbouwing ontbreekt;
- waarbij onvoldoende is nagedacht over de praktische uitvoerbaarheid en de gevolgen voor de verkeersveiligheid in de aangrenzende dorpen en wijken;
- dat niet op een fiat van Natuurmonumenten kan rekenen.

Het spreekt dan ook voor zich dat de belangengroepen, verenigd in de Coalitie Veluwezoom, op grond van voorgaande overwegingen unaniem hebben besloten niet mee te werken aan de uitwerking van scenario D, zoals dit nu is beschreven in het amendement.

Omdat de Coalitie Veluwezoom het van groot belang acht dat er een goede oplossing komt voor de problematiek rondom het Nationaal Park Veluwezoom, zijn wij natuurlijk bereid om in samenspraak met de gemeente Rheden en de grondeigenaren tot een goede oplossing te komen. Van essentieel belang voor ons is dat de uitgangspunten, genoemd in de tweede alinea, worden meegenomen in de uitwerking van een toekomstig scenario tot een Masterplan Veluwezoom. Ook als zou blijken dat er een volwaardig alternatief zou zijn voor

scenario C(+), dat ook recht doet aan de uitgangspunten natuurbehoud en – herstel, toeristenspreiding, verkeersveiligheid en bewonersparticipatie kunt u op onze medewerking rekenen.

Met vriendelijke groet,

Namens alle leden van de Coalitie Veluwezoom

Rhedens Dorpsbelang
COSBO
Belang Beekhuizen
IVN-werkgroep duurzame Veluwezoom
Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken
Ondernemend Rheden - De Steeg (ORDS)
BG De Steeg / Posbank
Stichting Würfbain's Hof
Toeristisch Platform Veluwezoom
BG De Steeg en Havikerwaard
Ellecoms Belang
DELS ondernemersvereniging (Dieren, Ellecom, Laag-Soeren en Spankeren)
Initiatiefgroep A-348
Stichting Behoud Historische Landgoederen Oostelijke Veluwezoom

GEMEENTE ROZENDAAL

Kerklaan 1, 6891 CL Rozendaal

T.a.v. de Griffie, dhr. K. Schaap
Kerklaan 1
6891 CL Rozendaal

Datum : 15-11-2021

Behandeld door : Wethouder S. Warmerdam

Ons Kenmerk :

Onderwerp: Masterplan Veluwezoom; Scenario D

Geachte gemeenteraden van Rheden en Rozendaal,

Naar aanleiding van de door u op 19 oktober en 2 november aangenomen amendementen hebben de colleges met de stuurgroep hard gewerkt aan de interpretatie van Scenario D. Hierbij is vooral gekeken naar de inhoudelijke consequenties en naar de tijdsplanning. Daaruit volgen een aantal keuzen die richtinggevend zijn voor de uitwerking. In de voorliggende brief worden deze keuzen op een rij gezet en nader geduid. De colleges hechten eraan u hier tijdig over te informeren, zodat de uitwerking van scenario D voorspoedig ter hand kan worden genomen en er geen misverstand is over de te volgen koers. Het is onze intentie om de raden gedurende het verdere proces op de hoogte te houden van de voortgang. Daar waar nodig zullen wij de meer formele besluitvormingsmomenten van de raden gebruiken. Nu is het van belang vaart te maken.

De kern van Scenario D is een afsluiting in de periode van 1 april tot en met 31 oktober en dan alleen in weekenden en op feestdagen. De overige punten staan open voor nadere uitwerking.

Inleiding bij keuzes 1 en 2

Om de wegen tijdens de afsluitingen op een goede manier te beëindigen, moet er aan het eind in ieder geval een keergelegenheid aanwezig zijn, het liefst gecombineerd met een parkeerplaats.

De parkeerplaatsen langs de Beekhuizenseweg zijn (met uitzondering van parkeerplaats Beekhuizen) eigendom van Natuurmonumenten. Natuurmonumenten heeft al eerder aangegeven te overwegen de kleinere parkeerplaatsen in het Nationaal Park zoveel mogelijk te zullen afsluiten en de ruimte ervan terug te geven aan de natuur.

De in scenario D aangegeven parkeerplaatsen zijn ongeschikt om gemotoriseerd verkeer te laten keren. Het is verkeerskundig (veiligheid!) ondenkbaar dat een parkeerplaats ook wordt gebruikt om te keren, temeer omdat de parkeerplaatsen waar het over gaat, erg klein zijn. Het inrichten van een parkeerplaats als 'keerlus' betekent de facto het opheffen van die parkeerplaats. Daarnaast kan Natuurmonumenten in een Natura2000 gebied buiten de huidige contouren geen uitbreiding realiseren. Dit zou betekenen dat er aanpassingen aan de wegen moeten plaatsvinden om de wegen op een veilige en beheersbare manier te beëindigen. Aanpassingen aan de wegen om nieuwe parkeer- en/of keergelegenheden te realiseren lijken met het oog op de eigendomssituatie en vanuit juridisch oogpunt (uitbreiding infrastructuur in Natura2000 gebied) eveneens niet haalbaar.

De colleges concluderen derhalve dat de afsluitingen niet op de in scenario D aangegeven locaties kunnen worden gerealiseerd. Scenario D zou wel kunnen worden gerealiseerd door, rekening houdend met de kern van scenario D, de afsluitingen te verschuiven:

- aan de oostzijde zou de afsluiting ter hoogte van Lappendeken kunnen worden ingepast
- aan de westzijde zou de afsluiting ter hoogte van parkeerterrein Beekhuizen kunnen worden ingepast
- centraal in het gebied zou de afsluiting bij het Paviljoen kunnen worden ingepast.

Keuze 1

De afsluitingen van scenario D worden uitgewerkt op de hiervoor genoemde alternatieve locaties.

Keuze 2

Scenario D gaat uit van de afwezigheid van betaald parkeren. Invoering van betaald parkeren op de terreinen van Natuurmonumenten is door Natuurmonumenten, in afwachting van het Masterplan, uitgesteld om geen desinvestering te doen en om tot een optimale samenhang van maatregelen te komen.

Gemeenten kunnen alleen beslissen over al dan niet invoeren van betaald parkeren op haar eigen parkeerterreinen. Natuurmonumenten heeft een (landelijk) beleid om op haar parkeerterreinen betaald parkeren in te voeren en daar houden wij rekening mee in de uitwerking van Scenario D.

Inleiding bij keuze 3

Scenario D gaat uit van het afsluiten van de wegen op een aantal drukke dagen van het jaar. Uit de telgegevens van Natuurmonumenten komt overigens naar voren dat dergelijke drukke dagen zich gedurende het hele jaar voordoen (dus ook in de winterperiode), met een piek in augustus/september. Sterker nog: de drukke dagen in het weekend zijn gelijkmatig over het jaar verdeeld met pieken tijdens de bloei van de heide. De gekozen periode in scenario D is daarmee een willekeurig gekozen periode, waardoor de maatregel geen sterke juridische basis heeft wanneer deze aangevochten wordt.

Een dergelijke periodieke afsluiting met uitzonderingen zal volgens onze colleges leiden tot verwarring en zorgen voor naar alternatieven zoekende automobilisten in de regio. Zeker op piekdagen kan dit leiden tot oncontroleerbare waterbedeffecten en verkeersopstoppen op onvoorspelbare plaatsen.

Keuze 3

Omdat de afsluitingen niet permanent zijn, bestaat het risico dat veel gemotoriseerd verkeer toch zal proberen in het gebied te komen. Dat geldt ook voor alternatieven zoals bij Beekhuizen en het Rozendaalseveld. Er is een reëel risico dat het verkeer op deze dagen vastloopt op diverse locaties. Een elektronisch toegangssysteem, gekoppeld aan het PRIS (parkeerverwijssysteem), kan een belangrijke rol spelen bij het beperken van de verkeersoverlast. Bij de uitwerking is de invoering van een dergelijk elektronisch systeem voor ons een van de mogelijkheden.

Keuze 4

Met de toegankelijkheid van de Posbank voor het gemotoriseerd verkeer is een vorm van aanvullend collectief vervoer minder noodzakelijk en minder goed exploitabel. Bij de uitwerking van scenario D wordt niet gekeken naar een vorm van aanvullend vervoer.

Inleiding bij keuze 5

In uw amendement is opgenomen dat er na 2 jaar een evaluatie moet plaatsvinden van de bijdrage van het scenario aan de oplossing van de problematiek. Ten aanzien van de monitoring van de

overlast voor de bewoners en de verkeersstromen is het relatief eenvoudig om een combinatie van periodieke en permanente verkeers- en parkeermetingen uit te voeren, al dan niet in combinatie met geluidsmetingen.

Herstel van de natuur is nauwelijks meetbaar over een periode van 2 jaar, omdat natuurherstel (en dus ook de monitoring ervan) een langere periode vergt en er veel meer factoren van invloed zijn op de natuur.

Keuze 5

Inzicht in de gevolgen voor de hoeveelheid gemotoriseerd verkeer (aantallen, snelheden enz.) en de overlast is voldoende basis voor een evaluatie na 2 jaar en wordt uitgewerkt. Bij de uitwerking van de evaluatie hechten wij eraan dat de natuurwaarden adequaat worden meegenomen. De vorm waarin moet nog worden gevonden en kan aanleiding zijn om dit verder uit te werken zelfs tot over de deadline voor de uitwerking van het masterplan.

Vervolgproces en participatie

De colleges hechten eraan bij de uitwerking van Scenario D dezelfde mate van onderbouwing te borgen als bij de eerdere scenario's, zowel inhoudelijk als procesmatig. Eerder in het proces is bewust gekozen voor een traject waarin een belangrijke rol is weggelegd voor belangengroepen in een klankbordgroep. Zowel de colleges als de stuurgroep zijn van mening dat ook bij de uitwerking van scenario D een rol moet zijn weggelegd voor de klankbordgroep. Daarmee praten belanghebbenden direct mee over de uitwerking van scenario D. Daarbij zullen wij naast de bestaande klankbordgroep ook de belangengroepen uitnodigen die zich na de start van het proces hebben gemeld om mee te praten. Met deze opzet krijgt uw raad straks ook inzicht in het draagvlak en de aandachtspunten die er vanuit de klankbordgroep worden aangedragen.

De colleges concluderen ook dat de doorlooptijd van de nieuwe koersbepaling en de uitwerking van het plan ervoor zorgen dat een compleet Masterplan Veluwezoom met het bijbehorende uitvoeringsprogramma dit jaar niet meer kan worden afgerond. De colleges zijn daarom voornemens om scenario D uit te werken tot een 'principeplan' waarover uw Raden in februari 2022 een besluit kunnen nemen. De uitwerking van dit principeplan tot een compleet Masterplan met uitvoeringsprogramma vindt dan in het voorjaar plaats, waarna besluitvorming daarover na de verkiezingen door de nieuwe Raden kan plaatsvinden.

In verband met de aanpassing van de planning en de eventuele gevolgen hiervan voor de subsidiebijdrage uit de Regiodeal, zal op korte termijn bestuurlijk overleg met de voorzitter van de Regiegroep van Veluweop1 plaatsvinden. De insteek van de colleges en de stuurgroep Masterplan Veluwezoom zal daarbij zijn dat de maatregelen uit het Masterplan, ondanks de vertraging, in aanmerking kunnen blijven komen voor subsidie uit de Regiodeal. Een en ander is natuurlijk wel afhankelijk van de mate waarin de maatregelen passen binnen de voorwaarden uit de Regiodeal.

De colleges veronderstellen u zo goed te hebben geïnformeerd over de wijze waarop zij om willen gaan met de uit uw amendement voortkomende keuzes. Mochten er naar uw mening zwaarwegende bezwaren zijn tegen de wijze waarop de colleges met deze keuzes willen omgaan, dan ontvangen de colleges die van uw Raden graag aanwijzingen voor 22 november 2021.

Namens de colleges van Rheden en Rozendaal,

Wethouder S. Warmerdam

Rozendaal/Rheden, 21 november 2021

Geachte Colleges, heer Haverkamp, heer Warmerdam,

Dank voor uw uitvoerige brief.

Wij vinden het belangrijk dat het keuzeproces en de besluitvorming met betrekking tot de uitwerking van scenario D, transparant en in de openbaarheid plaatsvinden, namelijk tijdens openbare vergaderingen van beide Raden. In deze brief zullen we dan ook niet ingegaan op de verschillende keuzeonderdelen van scenario D, maar wordt een toelichting gegeven op de achtergronden en bedoelingen ervan.

Toelichting op de afsluitingen en consequenties:

Scenario D maakt de rondjes Posbank (in de aangegeven periode) niet meer mogelijk. Hierdoor zullen de bezoekers hun auto parkeren, gaan wandelen en na terugkomst weggrijden in dezelfde richting waar ze vandaan kwamen. Het uitgangspunt van scenario D is instandhouding van de bestaande parkeerfaciliteiten.

Nogmaals, met de knippen die op de tekening van scenario D zijn gezet wordt bedoeld dat er niet meer kan worden rondgereden, maar dat de parkeerplaatsen van het Rozendaalse Veld en het Posbankgebied wel bereikbaar blijven.

Toelichting op de periodes van afsluiting:

De keuze van de periode (1 april – 31 oktober) is gebaseerd op de overlast die door omwonenden wordt ervaren van met name rondrijdende motoren en ander gemotoriseerd verkeer. Met name tijdens de weekenden in de zomerperiode wordt lawaai- en verkeersoverlast ervaren, veroorzaakt door motorrijders, rallyrijders, door rondjesrijders in het algemeen. Tijdens de wintermaanden is er minder sprake van dit soort overlast. De keuze voor de weekenden in de zomerperiode is dus een pragmatische keuze en de evaluatie over twee jaar zal meer inzicht geven of deze periode april-oktober goed gekozen is of verlengd c.q. verkort moet/kan worden. De periode van twee jaar is bedoeld om te monitoren en te meten. Op basis van onder andere de gegevens uit deze monitoring kan de evaluatie plaatsvinden.

Toelichting op de mogelijke verkeersoverlast:

In uw oorspronkelijke plan (scenario C) gaf u aan dat nog veel in het Masterplan zou worden uitgewerkt, zoals de problemen van verkeersoverlast. Wij verwachten dat dit niet anders is dan bij de uitwerking van scenario D.

Wij brengen u daarbij de oplossingsrichtingen onder de aandacht die ook zijn aangedragen met het parkeerplan Stichting Red Heuven De Posbank (door de heer Beumer).

Uiteraard willen we voorkomen dat rondjesrijders 'naar boven' rijden en daar alsnog moeten keren, omdat ze niet verder kunnen. Dat betekent dus dat er 'beneden' op cruciale punten informatieborden moeten komen, waarop vermeld wordt dat alle parkeerplaatsen bereikbaar zijn, maar dat er géén doorgaand verkeer mogelijk is tijdens zomerse weekenden.

Ook al gaan de raden niet over het al dan niet betaald parkeren op het terrein van Natuurmonumenten; wij zijn geen voorstander van betaald parkeren. Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners een wandeling kunnen maken in het Veluwezoomgebied, zonder dat daarvoor (parkeer)kosten moeten worden gemaakt.

Dat bij scenario D er geen vorm van min of meer openbaar vervoer is voorzien, klopt. Het is bij scenario D niet noodzakelijk; alle parkeerplaatsen blijven immers bereikbaar.

Bovendien is uit onze inventarisatie gebleken dat veel oudere inwoners deze vervoersvorm ook niet wenselijk achten.

Wij gaan ervan uit dat de colleges een afweging maken over het eventueel gebruik van het (dure) PRIS-systeem of een andere oplossing presenteren. Wij zien een voorstel graag tegemoet.

Toelichting op de evaluatie na 2 jaar:

Een evaluatie na 2 jaar lijkt ons voor de beoordeling van de afname van de verkeershinder een redelijke termijn. Voor de evaluatie - c.q. onderzoek naar – de invloed van het verkeer op de natuur, gaan wij ervan uit dat er een nulmeting plaatsvindt en dat vooraf de beoordelingscriteria (hoe meet je ‘herstel van de natuur’) worden vastgesteld. Indien de conclusie is, dat er voor de nulmeting en het vaststellen van de criteria meer tijd nodig is dan nu wordt voorzien, dan wordt een voorstel daartoe tegemoet gezien onder het motto ‘beter goed en degelijk dan snel en slecht’. (Overigens zou dit natuurherstel-onderzoek ook bij andere scenario’s moeten plaatsvinden).

Toelichting op participatieproces:

Wij vinden het van belang dat naast belangengroepen óók de inwoners worden betrokken bij het participatieproces. Belangengroepen vertegenwoordigen belangen, dat is niet altijd het belang van de inwoner.

Gedachten over de doorlooptijd:

U geeft aan te hechten aan een korte doorlooptijd en dat doen wij ook. Scenario D brengt geen ingrijpende voorzieningen met zich mee, zoals de aanleg van bushaltes, grote nieuw te bouwen parkeerplaatsen en plaatsing van betaalautomaten. Een korte doorlooptijd is wenselijk en ons inziens goed mogelijk.

Met vriendelijke groet namens,

Fractie Rosendael '74

Fractie BGR

Corine ter Brugge

Loes Hupkes

Gemeente
ROZENDAAL

**Programmabegroting
2022
en
Meerjarenbegroting
2023-2025**

Voorwoord

De Programmabegroting 2022 kent dezelfde uitgangspunten als de Kadernota. Deze uitgangspunten zijn samen te vatten in de woorden 'behoedzaam koers houden'. *Koers houden*, omdat we blijven zorgen voor een sluitend meerjarenperspectief, we gestaag doorwerken aan de uitvoering van de laatste onderdelen van het coalitieakkoord en van genomen raadsbesluiten, en aan het op orde brengen van de organisatie. *Behoedzaam*, omdat we in het licht van de komende gemeenteraadsverkiezingen kiezen voor een vrijwel beleidsneutrale programmabegroting en we een aantal opgaven hebben (Energietransitie, Transitievisie Warmte, Omgevingswet, sociaal domein, bedrijfsvoering) die op termijn structureel dekking vragen.

Sinds de vaststelling van de Kadernota heeft de wereld niet stil gestaan. We hebben een aantal onontkoombare nieuwe ontwikkelingen verwerkt in de programmabegroting. De belangrijkste hiervan zijn de uitkomsten van de Septembercirculaire van het Rijk, hogere uitvoeringskosten ICT en een verschuiving in de kosten op het sociaal domein. Per saldo resulteert dit in een positief meerjarig begrotingssaldo.

	2022	2023	2024	2025
Meerjarig begrotingssaldo	51.570	18.991	30.155	88.079

Winstwaarschuwing

Hoewel deze saldi ruimte lijken te bieden voor nieuw beleid, geven we als college nadrukkelijk een winstwaarschuwing. In deze begroting hebben we alleen uitgaven opgenomen die we in al de kadernota hebben aangekondigd, waarover de raad sindsdien heeft besloten, óf die we nu op ons af zien komen en waarvan we de consequenties op inhoud en financiën vrij exact kunnen duiden. We verwachten vanaf 2022 echter structurele meerkosten die van deze positieve saldi negatieve kunnen maken. We denken bij deze kosten aan de organisatie van het sociaal domein, de Digitale Agenda en de gevolgen van de klimaatadaptatie voor met name het onderhoud aan de openbare ruimte. Het past bij het budgetrecht van de raad om hierin straks een integrale afweging te maken. Wat ons betreft ligt dit het meest voor de hand na de coalitievorming bij de komende verkiezingen in de kadernota en/of in de begroting.

Behoedzame en koersvaste aanpak

Het voorgaande heeft ons gebracht tot een behoedzame en koersvaste aanpak voor deze begroting. Dit betekent dat in deze begroting alleen uitgaven staan die we als onvermijdelijk zien en waarvan we een concreet effect voorzien. Daarnaast houden we koers dor te werken aan de randvoorwaarden voor het overdragen van een gezonde (financiële) organisatie aan volgende colleges. De belangrijkste ontwikkelingen voor 2022 in het fysieke en sociale domein en in de bedrijfsvoering lichten we hieronder toe.

Fysiek domein

Samen met onze inwoners zetten we in 2022 op Rozendaalse schaal stappen naar een toekomst met duurzame energie. We werken verder aan de Uitvoeringsagenda Energietransitie en gaan aan de slag met de Transitievisie Warmte. Daarnaast gaan we inventariseren welke maatregelen nodig zijn om ons dorp voor te bereiden op de klimaatadaptatie. Dit geldt bijvoorbeeld een aanpak om onze bomen meer klimaatbestendig te laten zijn. Verder brengen we in kaart hoe we tot een meerjarenaanpak voor het wegenonderhoud komen. Hierbij doen we voorstellen voor de opgetreden meerkosten voor beklinkering. De invoering van de Omgevingswet is een ander onderwerp dat in 2022 aandacht vraagt.

Sociaal Domein

In het sociaal domein blijft verandering de constante. We verwachten de eerste resultaten te zien van het investeren in de sociale basis, waarmee we in navolging van de gemeente Rheden de zelfredzaamheid van inwoners willen stimuleren. Hierdoor vindt er een verschuiving plaats van maatwerk naar algemene voorzieningen. Een andere belangrijke ontwikkeling is dat we samen met Rheden de samenwerkingsafspraken over de dienstverlening in het sociaal domein in 2022 herzien. Dit moet een meer passende bekostigingsstructuur en verbeterde samenwerkingsrelatie opleveren tussen Rheden en Rozendaal. Tot slot werken we in 2022 aan een

toekomstbestendige Rozendaalse organisatie van het sociaal domein. We verwachten eind 2021 hierover een advies.

Bedrijfsvoering

Ook in 2022 blijven we werken aan het orde brengen én houden van de bedrijfsvoering. Naast de continue aandacht voor meer grip, professioneel opdrachtgeverschap, planmatig werken en goed werkgeverschap, willen we de organisatie van de informatiefunctie/ICT en van het sociaal domein in Rozendaal vormgeven. Juist deze gebieden vragen een impuls van het opdrachtgeverschap en deze competenties moeten terugkomen in de wijze waarop wij het informatie- en het sociaal domein inrichten. Deze twee onderdelen vormen bouwstenen voor een toekomstbestendige, gezonde organisatie die meerwaarde levert voor bestuur en bestuurden.

Laatste begroting van de huidige coalitie

Deze begroting is de laatste van de huidige bestuursperiode. Met voldoening kijkt het college van B&W terug op de resultaten die wij samen met u als raad geboekt hebben. En we kijken ernaar uit om door te werken aan de afronding van het coalitieakkoord. Met deze begroting denken wij een goede basis te hebben gelegd voor een nieuwe, stabiele bestuursperiode.

12 oktober 2021

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Rozendaal,
de secretaris,
B. Boelens

de burgemeester,
drs. E. Weststeijn

Inhoudsopgave

OPBOUW EN LEESWIJZER.....	5
PROGRAMMA'S	7
PROGRAMMA 0: BESTUUR EN ONDERSTEUNING.....	8
PROGRAMMA 1: VEILIGHEID	16
PROGRAMMA 2: VERKEER EN VERVOER.....	19
PROGRAMMA 3: ECONOMIE	21
PROGRAMMA 4: ONDERWIJS	23
PROGRAMMA 5: OPENBAAR GROEN, SPORT, CULTUUR EN RECREATIE.....	28
PROGRAMMA 6: SOCIAAL DOMEIN.....	32
PROGRAMMA 7: VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU.....	41
PROGRAMMA 8: VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ONTWIKKELING EN STEDELIJKE VERNIEUWING.....	45
FINANCIEEL MEERJARIG PERSPECTIEF	52
RECAPITULATIESTAAT EN OVERZICHT ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	53
ONTWIKKELING FINANCIEEL MEERJARIG PERSPECTIEF.....	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
PARAGRAFEN.....	55
INLEIDING.....	55
PARAGRAAF 1 LOKALE HEFFINGEN.....	56
PARAGRAAF 2 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	59
Meerjarig overzicht van Reserves en Voorzieningen	64
PARAGRAAF 3 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN.....	67
PARAGRAAF 4 FINANCIERING	69
PARAGRAAF 5 BEDRIJFSVOERING	71
PARAGRAAF 6 VERBONDEN PARTIJEN.....	78
PARAGRAAF 7 GRONDBELEID	84
PARAGRAAF 8 INFORMATIEVEILIGHEID	85
FINANCIËLE OVERZICHTEN	88
GEPROGNOSTICEERDE BALANS.....	89
INVESTERINGSSTAAT	90
STRUCTURELE TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN AAN RESERVES.....	90
EMU-SALDO	91
INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	91

Opbouw en leeswijzer

In vervolg op de Kadernota geven wij met deze begroting de verbetering van de P&C-cyclus verder vorm. In deze begroting staan wij – meer specifiek dan voorheen – stil bij de sturende vragen:

- wat we willen bereiken;
- wat gaan we daarvoor doen;
- wat mag het kosten.

Hierbij willen wij als college zo scherp mogelijk beschrijven wat de opdracht van de raad is voor 2022. Zo gaan we meer expliciet in op de aandachtspunten voor het komende jaar door deze af te zetten tegen de reguliere aanpak. Hiermee willen wij de raad in staat stellen om de kaders helder vorm te geven, prioriteiten te stellen en uiteindelijk ook om effectiever de controlerende taak uit te oefenen. Wij laten deze begroting uitwerken in ambtelijke werkprogramma's. Hiermee willen wij komen tot een maar planmatige en projectmatige aanpak van activiteiten.

Met deze aanpak zetten wij een vervolgstap gezet in een ontwikkelproces van de P&C-cyclus die jaren in geleden in gang is gezet. Dat omvat ook de ambitie om de andere P&C-documenten (waaronder de tussenrapportages) een sterker evaluatief karakter te geven. De nieuwe opzet is een ontwikkelproces, waarin het college de raad uitdrukkelijk uitnodigt om mee te denken over de wijze waarop de P&C-cyclus nog beter kan bijdragen aan een scherp geformuleerde maatschappelijke resultaten.

Het college is van oordeel dat deze begroting een goede basis biedt om ook de toekomstige jaarstukken, en zo nodig de tussentijdse rapportages verder te ontwikkelen. Ook zijn de laatste aanbeveling van de commissie BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) toegepast.

De begroting bestaat grofweg uit 4 delen:

- de programma's;
- het financieel meerjarig perspectief;
- de paragrafen;
- de financiële overzichten.

Programma's

In de acht programma's wordt een uiteenzetting gegeven over het te voeren beleid en zijn ook de baten en lasten per taakveld inzichtelijk gemaakt. We volgen in onze programma-indeling en taakvelden de indeling uit het BBV. Deze uniforme indeling helpt om tot betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid te komen. Onderdeel van die indeling is de voorgeschreven uitwerking van de volgende vragen:

1. Wat willen we bereiken?

Bij de eerste W-vraag: 'wat willen we bereiken' zijn op hoofdlijn de te behalen doelen opgenomen.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Hier wordt geconcretiseerd welke acties er in 2022 (of verder) nodig zijn om te bereiken wat onder vraag 1 als doel geformuleerd is.

3. Wat mag het kosten?

De financiële implicaties worden in beeld gebracht, daar waar mogelijk (ook in tabelvorm) afgezet tegen de uitgangspunten in de Kadernota.

Tot slot wordt per Programma geconsolideerd inzicht gegeven in:

- de baten en lasten van de meeste recente jaarrekening;
- de baten en lasten van het huidige jaar (stand turap 2 van 2020);
- de baten en lasten van het aankomende begrotingsjaar;
- de baten en lasten van de drie jaren daaropvolgend.

Ook wordt inzicht geboden in de onttrekkingen en toevoegingen aan reserves die betrekking hebben op het programma, en geven we een toelichting op relevante afwijkingen ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting.

Beleidsindicatoren

Onder de programmainformatie worden de voorgeschreven wettelijke beleidsindicatoren per programma uitgewerkt en zo nodig toegelicht (vanaf pagina 50). Deze wettelijke indicatoren hebben nauwelijks raakvlak met de opgaven die we in de programma's beschrijven. Voor de leesbaarheid worden de beleidsindicatoren daarom niet weergegeven bij de programma-informatie maar in een losse Bijlage wettelijke beleidsindicatoren. Om de cijfers iets meer in perspectief te plaatsen is ook het gemiddelde van gemeenten < 25.000 inwoners opgenomen.

Verbonden partijen

Binnen elk programma wordt in de lopende tekst benoemd welke verbonden partijen een bijdrage aan het programma leveren. Deze Verbonden partijen worden in lijn met de voorschriften uit het BBV geconsolideerd behandeld in de Paragraaf Verbonden partijen.

Financieel Meerjarig Perspectief

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van alle lasten en baten op de programma's. Daarnaast wordt inzicht geboden in de financiële ontwikkeling van het meerjarig perspectief, eventuele investeringen en de manier waarop daar invulling aan kan worden gegeven.

Paragrafen

In de paragrafen worden vanuit een dwarsverband op de programma's diverse onderwerpen behandeld doe de bedrijfsvoering in brede zin betreffen. Het gaat in de paragrafen niet om de 'wat', maar om de 'hoe-vraag'. Er zijn zeven voorgeschreven paragrafen:

- hoe gaan we om met belastingen (lokale heffingen) (paragraaf 1)?
- hoe worden risico's beheerst en welk effect heeft dat op het weerstandsvermogen (paragraaf 2)?
- hoe onderhouden we onze bezittingen en openbare ruimte (paragraaf 3)?
- hoe lopen de geldstromen en onze vermogenspositie (paragraaf 4)?
- hoe is de bedrijfsvoering geregeld (paragraaf 5)?
- met wie vormen wij verbonden partijen en hoe zijn de afspraken geregeld (paragraaf 6)?
- hoe is ons grondbeleid (paragraaf 7)?

We hebben een achtste, niet verplichte, maar wel gewenste, paragraaf hieraan toegevoegd over informatieveiligheid en privacy:

- hoe waarborgen wij de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van onze (digitale en fysieke) informatie en hoe gaan wij om met persoonsgegevens (paragraaf 8)?

Financiële overzichten

Tot slot zijn er een aantal overzichten opgenomen die door het BBV worden voorgeschreven en die vooral voor de provinciaal toezichthouder relevante informatie bevatten.

Programma's

Programma 0: Bestuur en ondersteuning

0.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Binnen dit programma geven we vorm en inhoud aan de ondersteuning van het gemeentebestuur (gemeenteraad en college van B&W). Deze ondersteuning door de organisatie is de voorwaarde om de in andere programma's beschreven maatschappelijke resultaten te boeken. We beogen het gemeentebestuur in staat te stellen op efficiënte, transparante en democratische wijze besluiten te nemen en de gemeenteraad om invulling te kunnen geven aan zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol. Op basis van afspraken met de raad werken we volgens het concept van een 'beheergemeente 2.0'. Daaronder verstaan we dat we op een kostenbewuste, wendbare en moderne wijze voldoen aan de wettelijke verplichtingen, waarbij we in afstemming van de raad een 'plus' kunnen aanbrengen (de 2.0). De primaire ambitie is om onze wettelijke taken goed uit te voeren.

Dit programma vertoont enige overlap met de (verplichte) paragraaf Bedrijfsvoering en overige paragrafen zoals Informatieveiligheid en Privacy. Waar dit programma zich meer op de kaders voor de beleidsmatige inzet richt (wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag het kosten) voorziet de paragraaf Bedrijfsvoering in achtergronden en cijfers die ingaan op de aanpak om meer grip te krijgen op risico's van financiële en juridische aard.

Wat gaan we daarvoor doen?

In de reguliere taakuitvoering komen elk jaar onderdelen terug die continue aandacht vragen:

- **Bestuur & democratie:** het gaat hier om de 'standaard' processen en procedures, die waarborgen dat onze bestuursorganen raad, college van B&W en de burgemeester als zelfstandig bestuursorgaan op efficiënte, transparante en democratische wijze functioneren. De aanschaf van een systeem om structureel de raads- en commissievergaderingen live uit te kunnen zenden in 2021, draagt hieraan bij.
- **Organisatie:** de staande ambtelijke organisatie voert, al dan niet door aansturing in het netwerk, de wettelijke taken uit. In veel gevallen is daarvoor samenwerking met Rheden en in de regio noodzakelijk. De uitvoering van onder meer de belastingtaken, de sociaal domeintaken, een deel van de basisregistraties of financiële administratie zijn uitbesteed. Voor een sterke en wendbare organisatie is verandering en nieuwe ontwikkeling een constante.
- **Constructieve partner in de regio:** we werken samen in de regio, omdat we als kleine gemeente als geen ander de meerwaarde ervaren van het bundelen van krachten. Of dit nu gaat om de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMRAN), MGR Sociaal Domein Midden-Gelderland, of in de samenwerking met Rheden: wij stellen ons op als een soms kritische, maar bovenal constructieve partner. Hoewel wij ambtelijk niet of nauwelijks capaciteit kunnen inzetten op regionale opgaven, leveren wij met onze bestuurders een volwaardige bijdrage. Bij de uitvoering van onze taken overwegen we voortdurend wat de beste manier is om deze te organiseren. Vooralsnog kiezen we hierbij niet voor één exclusieve samenwerkingspartner maar voor die partner(s) waar de taak het beste past.
- **Open bestuursstijl:** we werken actief aan goede lokale verbindingen tussen burger en bestuur (burgerparticipatie), zowel op het niveau van individuele projecten, als in het algemeen (in 2020 en 2021 bijvoorbeeld via 'Buurt aan Tafel' en 'Samen Oplopen'). Daarnaast werken we aan een vlotte, transparante (digitale) ontsluiting van gemeentelijke informatie. Door te investeren in trainingen 'helder schrijven' verbeteren we ook de communicatie met de inwoners.
- **Adequate dienstverlening:** we spannen ons in voor (publieks)dienstverlening aan de inwoners van Rozendaal en overige klanten, die aansluit bij de verwachtingen die onze klanten daarover hebben. Een belangrijk onderdeel van de dienstverlening die we aan inwoners en overige klanten bieden is de dienstverlening aan de balie van ons gemeentehuis. Tot deze reguliere werkzaamheden behoren het verstrekken van identiteitsdocumenten, rijbewijzen, het organiseren van verkiezingen en de uitvoering van wettelijke verplichtingen voor registratie van persoonsgegevens. Het gaat daarbij om de uitvoering van regelingen zoals het Besluit Burgerlijke stand en de wet Basisregistratie Personen (BRP). Daarbij is inherent aan de werkzaamheden veel aandacht voor aspecten van informatieveiligheid en privacy.

- **Informatievoorziening en digitalisering (overhead):** wij streven naar een stabiele ICT-omgeving waarbij wij door gerichte maatregelen de risico's rondom de informatieveiligheid en de privacybescherming weten te minimaliseren. Daarnaast willen wij met onze digitale dienstverlening blijven inspelen op de eisen die onze omgeving aan de gemeente stelt. Zie ook de paragraaf Informatieveiligheid en privacy.
- **Uitvoering Wet Vennootschapsbelasting (Vpb):** op grond van de Wet Vpb laten we de aangifte vennootschapsbelasting door een gespecialiseerd bureau doen. De verwachting is dat we binnen de € 150.000 blijven. Na afronding van project De Del kan bepaald worden wat de totale verplichting is. Resterende ontwikkeling waar we belasting over dienen af te dragen betreft de opbrengsten van de afvalverwerking (niet-zijnde reinigingsrechten). Het gaat daarbij naar verwachting om zeer marginale kosten.
- **Post onvoorzien:** Deze post handhaven we op het niveau van voorgaande jaar.

Wat mag het kosten?

We voorzien dat de hier beschreven staande aanpak past binnen de staande organisatie en dat zodoende geen aanvullende middelen noodzakelijk zijn. Over de kostenontwikkeling die het gevolg zijn van samenwerkingen in de regio, of met andere gemeenten wordt in de inhoudelijke programma's 1 tot en met 8 vermelding gemaakt, als er relevante ontwikkelingen zijn. Voor het overige wordt in de paragraaf verbonden partijen toegelicht wat de vooruitzichten zijn over 2022 in begrotingstechnische zin. Voor een nadere toelichting en een compleet overzicht van verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

0.2 Nieuwe ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen vragen in 2022 in het bijzonder aandacht:

Bestuur & democratie

Wat willen we bereiken?

Een krachtig bestuur en goede democratische besluitvorming.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het organiseren van gemeenteraadsverkiezingen: op 16 maart 2022 vinden er gemeenteraadsverkiezingen plaats. Het is onze taak deze op een toegankelijke en rechtmatige wijze te organiseren. Door onduidelijkheden over de coronamaatregelen volgend voorjaar bestaat er nog onzekerheid over hoe deze georganiseerd gaan worden. De kans bestaat dat er bijvoorbeeld weer meerdaagse verkiezingsdagen uitgeschreven worden. Uitwijken naar een andere locatie en meer stembureauleden veroorzaken extra kosten.
- Het naar wens van de raad (c.q. partijen) ondersteunen bij de vorming van een nieuw coalitie- of raadsakkoord: in de periode na de verkiezingen willen we graag in overleg met uw raad c.q. de partijen die een nieuw coalitie gaan vormen, bespreken hoe wij u vanuit de organisatie kunnen faciliteren in het proces naar uw coalitie- of raadsakkoord.
- Inwerken nieuwe raads- en commissieleden: we faciliteren graag, in samenwerking met de griffie, bij een 'inwerkprogramma' (op gepaste Rozendaalse schaal), om eventuele nieuwe raads- en commissieleden snel op vlieghoogte te krijgen.
- Het college van B&W als onderdeel van een lerende organisatie: periodiek hebben wij als college strategische sessies over belangrijke thema's. Daarin is nadrukkelijk ruimte voor leren en ontwikkelen met het oog op de rol van het college in het samenspel met de raad en een organisatie in ontwikkeling.

Wat mag het kosten?

Bovenstaande ontwikkelingen vergen weliswaar speciale aandacht in 2022, maar passen vooralsnog binnen de staande budgettaire kaders. Afhankelijk van extra veiligheidsmaatregelen gaat de organisatie van verkiezingen wellicht meer geld kosten. Deze eventuele meerkosten ramen we niet, omdat vanwege de huidige ontwikkeling in de coronapandemie onvoorzienbaar is welke maatregelen noodzakelijk zijn. Als blijkt dat nadere maatregelen nodig zijn voor de organisatie van de verkiezingen waarvoor geen dekking is (uit rijksbijdrage of anderszins), volgt hierover nadere besluitvorming. De overige activiteiten vinden plaats binnen reguliere budgetten en capaciteit.

Toekomstbestendige organisatie

Wat willen we bereiken?

De ontwikkeling naar een uitvoeringsgerichte organisatie heeft geleid tot vergaande uitbesteding van taken. We zien dat er nog een forse opgave ligt voor de organisatie om ook in de toekomst de meerwaarde te laten betekenen voor Rozendalers. Dat geldt zeker ook in het versterken van de bedrijfsvoering. We stellen ons daarom de volgende doelen:

- we ontwikkelen een professionele, eigentijdse organisatie door middel van een organisatieontwikkelingstraject.
- we willen de Planning- & Controlcyclus verder verbeteren.
- we willen het opdrachtgeverschap versterken.
- we willen voor de gemeenteraadsverkiezingen in beeld hebben wat structureel nodig is op de vlakken mens, organisatie, ICT en eigentijdse werkomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het **organisatieontwikkelingstraject** met klantgerichtheid, resultaatgerichtheid en samenwerkingsgerichtheid als de leidende sturingsprincipes, wordt in 2022 voortgezet.
- De huidige begroting en de afgelopen Kadernota zijn voorbeelden van de verbeterslag die we maken in de **P&C-cyclus**. De teksten zijn puntiger en meer resultaatgericht. We zetten deze ontwikkeling voort en breiden deze uit door in 2022 ook de tussenrapportages en de jaarrekening hierin mee te nemen.
- Wij versterken het **opdrachtgeverschap** door bij onze belangrijkste uitbestede taken, zoals het sociaal domein en andere taken bij Rheden en de ICT bij De Connectie, beter te sturen op de beoogde resultaten en de daarbij behorende middelen. Wij herzien in 2022 (waar nodig) de dienstverleningsovereenkomsten voor onze belangrijkste uitbestede taken (Rheden, De Connectie en de MGR Sociaal Domein Midden-Gelderland); waar onderdelen ontbreken, vullen we deze aan. Door periodieke voortgangsgesprekken gaan wij hier actief op sturen. Met raadsinformatiebijeenkomsten en rapportages komt de raad in positie om de eigen rol bij deze ontwikkelingen te pakken.
- Vanuit de visie van beheergemeente 2.0 brengen wij in beeld wat de **randvoorwaarden** (organisatie, ICT, eigentijdse werkomgeving) zijn om deze visie volwaardig op de lange termijn in de praktijk te brengen. Op enkele kwetsbare plaatsen is versterking van het personeelsbestand vereist om hetzij te voldoen aan wettelijke verplichtingen (P&O), hetzij om cruciale kwetsbaarheden op te kunnen vangen (Inhuur financiën en ziekte en flexibele schil). Om tot de minimale gewenste kwaliteit in de uitvoering te komen is op een aantal plaatsen nadere uitwerking nodig hoe het takenpakket er uitziet en welke interne capaciteit, dan wel externe afspraken noodzakelijk zijn. Dit speelt concreet in het sociaal domein en rondom digitalisering en informatievoorziening. Daarvoor worden in 2021 inventarisaties gemaakt van de omvang van het takenpakket en de gewenste mate van regie op de uitvoering. Hiervoor is actief samenspel vereist tussen raad, college en organisatie, omdat de inhoudelijke verwachtingen van de raad als opdrachtgever leidend zijn voor de organisatiestructuur (vorm volgt inhoud).

Wat mag het kosten?

De volgende resultaten willen wij vooralsnog oppakken binnen bestaande capaciteit en budgetten:

- het vormgeven van een professionele, eigentijdse organisatie;
- het verbeteren van de Planning- & Controlcyclus;
- het versterken van het opdrachtgeverschap;
- het in beeld brengen van randvoorwaarden voor een toekomstbestendig Rozendaal doen wij vooralsnog met de staande organisatie, maar een toekomstbestendige organisatie zal waarschijnlijk structureel en substantieel extra kosten met zich meebrengen.

Constructieve partner in de regio

Wat willen we bereiken?

Wij willen door goede samenwerking in de regio samen meer bereiken en invloed houden op ontwikkelingen die direct of indirect lokaal van invloed zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor wat betreft de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (GMRAN) wordt 2022 het eerste jaar waarin we werken vanuit de nieuwe Regionale Agenda. De raad heeft in de zomer van 2021 de intentie uitgesproken te participeren in de vijf Opgaven. In het najaar van 2022 krijgt de raad de gelegenheid om definitief in te tekenen voor de Opgave-overeenkomsten voor het jaar 2023.

Wat mag het kosten?

Voor de GRMAN zijn de kosten van het regiobureau en de deelname aan de vijf Opgaven al verwerkt in de begroting.

Open bestuursstijl

Wat willen we bereiken?

De samenleving verandert, inwoners hebben directer toegang tot informatie en willen actiever betrokken worden bij (beleids)ontwikkelingen die hen direct aangaan. De rol van de gemeente verandert daardoor. In Rozendaal zijn de inwoners zeer betrokken bij de gemeente. Niet voor niets wordt het gemeentebestuur gevormd uit louter plaatselijke partijen. We willen de sterke verbinding die het gemeentebestuur heeft met de Rozendalers en haar partners in de regio behouden en waar mogelijk versterken.

In de relatie met onze inwoners werken wij langs drie lijnen:

1. Een kracht van onze kleine gemeente is de nabijheid bij onze inwoners: we weten wat er speelt en handelen daarnaar;
2. Het verhelderen van de kaders voor burgerparticipatie: door hier samen met de raad afspraken over te maken wordt inwoners duidelijk wat ze van participatie en inspraak mogen verwachten.
3. We onderzoeken de mogelijkheden voor vormen van digitale inwonersparticipatie (bijvoorbeeld met een burgerpanel).

Wat gaan we daarvoor doen?

- De staande aanpak om als open bestuur te functioneren betreft onder meer de inzet van de Buurt aan Tafel-gesprekken. Maar meer en meer wordt van een open overheid ook een digitaal toegankelijke overheid gevraagd. Om daaraan te voldoen wordt – in samenhang met de opgave tot verbeterde dienstverlening en digitalisering geïnvesteerd om te voldoen aan de **Wet open overheid** (Woo), die als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur vereist dat overheden niet langer passief, maar ook vaker actief informatie (digitaal) toegankelijk maken.
- We willen daarom ook voldoen aan de moderne eisen van **digitale toegankelijkheid** van onze website.
- Verbeterde **burgerparticipatie** bij een omgevingsaanvraag is een belangrijk doel van de komende Omgevingswet. De aanpak daarvoor is dan ook onderdeel van de implementatie van die Omgevingswet, Programma 8. Zo zal specifiek voor de Omgevingswet in 2022 participatiebeleid worden opgesteld. Waarbij ook de nu geldende Inspraakverordening moet worden herzien.

Wat mag het kosten?

Kosten die we maken om te voldoen aan de Woo worden gedekt uit rijksmiddelen. Daarbij gaat het vooral om de investering in het DMS waar de raad op 21 september mee heeft ingestemd. Voor de digitale toegankelijkheid vallen de kosten onder het al geraamde bedrag voor de website. Kosten voor de herziening van het participatiebeleid vallen binnen Programma 8 en worden voorzien te passen binnen de staande capaciteit.

Dienstverlening en Burgerzaken

Wat willen we bereiken?

In aansluiting op de eisen en wensen van onze omgeving (rijksoverheid, maar vooral inwoners en overige klanten) willen we adequate (inclusief digitale) diensten verlenen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om in het tempo van onze omgeving te voldoen aan de moderne eisen aan gemeenten op het vlak van dienstverlening zijn een aantal investeringen noodzakelijk. Aan de volgende zaken geven we in 2022 prioriteit:

- *Klantgerichte dienstverlening:* Op basis van de enquête die in de herfst van 2021 is uitgezet onder inwoners van Rozendaal beogen we eind 2021/begin 2022 tot een aanpak te komen voor verbeterde dienstverlening voor de inwoners van Rozendaal. De focus ligt daarbij op een voor Rozendaal goede verhouding tussen fysieke en digitale dienstverlening. De openingstijden van het gemeentehuis zijn daarbij onderwerp van evaluatie. De aanpak voor de dienstverlening wordt in het eerste kwartaal van 2022 voor besluitvorming uitgewerkt.
- *Verbeterde digitale dienstverlening:* Als overheid wordt van ons verwacht dat we enkele minimale stappen zetten in de digitale dienstverlening. Het gaat daarbij onder meer om het digitaal beschikbaar stellen van producten en de daarvoor randvoorwaardelijke invoering van DigiD. Ook gaat het om een verbeterde website die voldoet aan moderne eisen van (digitale) toegankelijkheid.
- *Afsprakensysteem:* Om de interne werkprocessen te verbeteren en de klantgerichter tot dienst te kunnen zijn investeren we in 2022 in een digitaal afsprakensysteem. Inwoners van Rozendaal en andere klanten kunnen zo langskomen op het moment dat hen uitkomt en worden beter geholpen, omdat onze medewerkers zich op de afspraak kunnen voorbereiden.
- *ICT Burgerzaken:* Voor de bedrijfsvoering binnen het onderdeel Burgerzaken is digitale beschikbaarheid en uitwisselbaarheid van informatie meer en meer een randvoorwaarde. Gedane investeringen in ondersteunende ICT-pakketten waaronder voor de organisatie van verkiezingen leiden meerjarig tot een lichte kostentoeename.
- *Toename rijbewijzen en reisdocumenten:* Voor de komende jaren wordt een significante toename voorzien van de af te handelen rijbewijzen en reisdocumenten. De belangrijkste verklaring daarvoor is dat van een groot aantal documenten komend jaar de termijn van geldigheidsduur verstrijkt.

Wat mag het kosten

- Voor de aanpak dienstverlening verwachten we op dit moment geen extra kosten.
- De structurele kosten van DigiD betreffen de controle op de beveiliging ('auditing') bedragen € 5.000. Dit valt onder de post informatiebeveiliging.
- Voor de verbeterde website wordt een bedrag opgenomen van € 14.000 vanaf 2023.
- De aanschaf van een digitaal afsprakensysteem past naar verwachting binnen de bestaande begroting.
- Toegenomen kosten digitale dienstverlening bedraagt structureel € 7.000, waarmee de post burgerzaken wordt opgehoogd.
- De toename in af te handelen rijbewijzen en reisproducten levert extra baten op van € 26.700.

Informatievoorziening en digitalisering

Wat willen we bereiken?

De doelstellingen van de digitale agenda voor 2022 zijn:

- de digitale dienstverlening verbeteren;
- de risico's in de bedrijfsvoering verminderen;
- de bedrijfsvoering te moderniseren en verbeteren.

Wat gaan we daarvoor doen?

We stellen eind 2021 een digitale agenda op waarmee we de uitdagingen en opgaven voor Rozendaal vanwege de digitalisering oppakken. Voor 2022 voorzien we op basis van die agenda een ambitieus programma, dat bestaat uit de volgende onderdelen:

- realisatie van een verbeterde website en invoering van DigiD;
- invoering van een Document Managementsysteem (DMS);
- inrichting van de organisatie van het informatie-domein (i-domein).

Voor de inrichting van de organisatie van het i-domein gaat het enerzijds om de noodzakelijke aanpak om de **ICT-infrastructuur** (daarbij gaat het om zaken als serverbeheer en verbindingscapaciteit) op orde te brengen. Dat is nu nog onvoldoende het geval en daartoe zullen we extra inzet moeten plegen in het restant van 2021 en in 2022. In 2021 is op basis van noodzakelijk extern advies in kaart gebracht welke investeringen noodzakelijk zijn om de Rozendaalse infrastructuur veilig en betrouwbaar te organiseren. Daartoe zijn in ieder geval nadere afspraken met partners zoals De Connectie en PinkRoccade noodzakelijk.

Daarnaast betekent het veranderende ICT-landschap dat de **(interne) organisatie** moet meeveranderen. Ook daar richt de externe advisering zich op. Welke rollen moeten in een moderne gemeente die zich aan landelijke standaarden voor informatievoorziening en beveiliging wil houden, zoals de gemeentelijke model-architectuur (GEMMA en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) voor de inrichting en aansturing. Over de verdere ontwikkeling van de organisatie van de informatievoorziening zal eind 2021, of in Q1 van 2022 nadere besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Wat mag het kosten?

- De noodzakelijk structurele kosten ten aanzien van de ICT-infrastructuur zijn verwerkt in deze begroting. Kosten ten aanzien van de informatievoorziening worden daar waar het direct gerelateerd is aan een specifiek bedrijfsproces, zoals Burgerzaken, geboekt onder dat betreffende taakveld. Voor het overige (bedrijfsbrede processen) worden de ICT-kosten geboekt onder het taakveld overhead. Voor het overzicht over de kosten Overhead en specifiek ICT, zie paragraaf Bedrijfsvoering. Het totaalbedrag voor ICT kent een kleine toename van € 168.000 naar € 173.000.
- De kosten voor de verbeterde website en de invoering van DigiD zijn bij de Kadernota al opgenomen voor deze begroting. De invoering van het DMS is op basis van raadsbesluitvorming op 21 september 2021 verwerkt in deze begroting.
- De digitale agenda zal met name op het vlak van verbeterde infrastructuur (incidenteel) en organisatie (structureel) tot meerkosten leiden. De aanpak voor de digitale agenda wordt nader uitgewerkt en ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.

Algemene dekkingsmiddelen

Wat willen we bereiken?

Sluitende meerjarenbegroting, conform eisen van de provinciaal toezichthouder.

Wat gaan we daarvoor doen?

De uitkering in het gemeentefonds is het belangrijkste dekkingsmiddel voor de Rozendaals begroting. We hebben daarover in de Kadernota een positief effect opgenomen van een toename van € 15 per inwoner vanaf 2023 door de herverdeling van het gemeentefonds. Dat effect zal op basis van recente berichten in ieder geval tot 2026 doorwerken. Daarnaast is in deze begroting het verwachte positieve effect van extra gelden voor de Jeugdzorg verwerkt. Daarbij hanteren we in de meerjarenbegroting de 75%-aannee van het Rozendaalse deel van de toegezegde € 1.3 miljard aan gelden voor de jeugd.

Wat mag het kosten?

Deze aannames zijn al verwerkt in de Kadernota.

Versterken interne controle

Wat willen we bereiken?

We willen meer grip ontwikkelen op de uitvoering. Daarbij gaat het – vanwege de komende wettelijk verplichte rechtmatigheidsverantwoording (door het college), in het bijzonder om de vraag of de uitgaven rechtmatig tot stand komen.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2022 gaan we de volgende aanpak verder uitwerken.

- Uitvoering ontwikkeling interne controle. Het betreft de uitvoering van extern advies voor de verbeterde procesinrichting (met samenwerkingspartners) en de inrichting van verbijzonderde interne controle op de meest risicovolle processen.
- Vormgeven passende organisatie. Het gaat om de vraag welke organisatie nodig is oom (structureel) te voldoen aan de nieuwe wettelijke verplichting.
- Herzien kaderstelling door de raad. Kaders, zoals het controleprotocol en de financiële verordening zullen in 2022 herzien moeten worden.

Bovenstaande aanpak wordt in samenwerking met de controlecommissie verder uitgewerkt. Voor nadere toelichting, zie de paragraaf Bedrijfsvoering.

Wat mag het kosten?

Op basis van externe advisering is een raming gehanteerd voor de meerjaarlijkse kosten die nodig zijn voor de genoemde aanpak. Deze kosten zijn verwerkt in de Kadernota.

Overzichtstabel mutaties t.o.v. Kadernota

	2022	2023	2024	2025
Cijfers primitieve begroting 2021-2024	1.337.144	1.355.904	1.358.013	1.369.018
Effect meerjarig mutaties bij Kadernota	-1.607	4.423	31.096	74.718
Stand Kadernota	1.335.537	1.360.327	1.389.109	1.443.736
Verschil Kadernota - begroting	38.651	-6.326	14.630	-30.818
Verklaring:				
Algemene uitkering sept. Circ.	86.800	71.300	71.600	80.500
In dienst Adviseur RO	-78.500	-80.306	-81.992	-83.960
Geen inhuur Adviseur RO	54.600	55.400	56.200	56.200
Burgerzaken ICT	-28.000	-28.000	-28.000	-28.000
Hogere storting vz pensioenen	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Gas/licht/water gemeentehuis	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
Reisdocumenten/rijbewijzen per saldo	8.000	8.000	8.000	8.000
Verkiezingen ICT	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
Correctie inhuur openbare werken	12.000	12.000	12.000	12.000
Gelders archief	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Overige mutaties	8.751	-19.721	1.822	11.078

Nadere toelichting:

Algemene uitkering september circulaire

Het meerjarige positieve effect wordt grotendeels verklaard door de toename in het accres (compensatie prijsstijgingen). In het eerste jaar wordt een extra positief effect verklaard door het bevriezen van de opschalingskorting.

Invulling vacature RO

De permanent invulling van de vacature RO is gerealiseerd. Hierdoor wordt het salarisbudget verhoogd en het inhuurbudget daalt. Een deel van het inhuurbudget was verwerkt in de verschillende kredieten van de projecten.

Burgerzaken ICT/ Verkiezingen ICT

Door de ontvlechting van de ICT zijn de ICT kosten voor alle burgerzakenapplicaties nu goed apart inzichtelijk te maken. Conform de voorschriften worden deze kosten op dit taakveld verantwoord. Voorheen werden deze kosten bij overhead (ICT) verantwoord.

Storting pensioenen

De gemeente Rozendaal dient een voorziening voor pensioenen aan te houden voor gewezen wethouders. Door de lage rekenrente de laatste jaren is de storting hoger dan gebruikelijk was. Daarom is deze storting in de begroting verhoogd.

Nutsvoorzieningen gemeentehuis

In de vorige begroting zijn de kostenbesparingen als gevolg van de geïnstalleerde zonnepanelen te rooskleurig ingeschat. De prijsstijgingen van energie zorgen er mede voor dat deze begrotingspost moet worden opgehoogd.

Reisdocumenten/rijbewijzen

Een inventarisatie van de vervangingsvraag de komende jaren zorgt voor een toename van de kosten en opbrengsten, wat per saldo tot een voordelig resultaat leidt.

Correctie inhuur openbare werken

In de begroting over 2021 is het budget voor inhuur van de medewerkers groen van Scalabor verschoven. Daarbij is verzuimd het budget aan te passen. Dat wordt hiermee gecorrigeerd.

Gelders archief

Al eerder is uw raad geïnformeerd over de andere bekostigingssystematiek van het Gelders Archief. Dit wordt in de begroting 2022 verwerkt.

0.3 Financiële consolidatie

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
0.1 Bestuur	0	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	23.545	26.650	38.715	38.203	61.434	62.854
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	210.123	10.550	10.960	11.120	11.280	11.440
0.4 Overhead	26.850	28.500	27.262	27.622	27.982	28.342
0.5 Treasury	90.448	68.970	65.720	55.920	56.000	56.500
0.61 OZB woningen	373.323	392.110	391.377	397.248	403.206	409.254
0.62 OZB niet-woningen	57.763	54.051	59.331	60.221	61.124	62.041
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	2.603.580	2.670.064	2.912.421	2.943.600	3.008.923	3.106.014
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten						
totaal baten	3.385.632	3.250.895	3.505.786	3.533.934	3.629.950	3.736.445
Lasten						
0.1 Bestuur	434.476	403.874	439.782	447.912	455.512	464.900
0.2 Burgerzaken	9.749	11.520	50.270	53.860	64.955	66.180
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	25.879	0	0	0	0	0
0.4 Overhead	1.656.752	1.467.005	1.622.873	1.658.257	1.684.844	1.709.360
0.5 Treasury	0	0	0	0	0	0
0.61 OZB woningen	3.309	39.122	30.576	31.034	31.500	31.972
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	0	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	4.795	0	0	0	0	0
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten						
totaal lasten	2.134.960	1.931.520	2.153.501	2.201.063	2.246.811	2.282.412
Saldo van baten en lasten	1.250.672	1.319.375	1.352.285	1.332.871	1.383.139	1.454.034
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	138.958	24.456	28.589	27.816	27.286	27.207
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	49.521	6.686	6.686	6.686	6.686	6.686
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	89.437	17.770	21.903	21.130	20.600	20.521
Geraamd resultaat	1.340.109	1.337.145	1.374.188	1.354.001	1.403.739	1.474.554

Programma 1: Veiligheid

1.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Rozendaal is een veilige gemeente. Binnen dit programma dragen we er zorg voor om die status te behouden en werken we aan de randvoorwaarden om veilig te kunnen wonen, werken en recreëren. We voeren we de wettelijke taken uit op het terrein van openbare orde en veiligheid. We zoeken daarbij de verbinding met andere beleidsterreinen zoals ruimtelijke ordening, verkeer, volksgezondheid en milieu en het sociaal domein/zorg.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren wettelijk verplichte taken uit en continueren de lopende inzet. We voeren taken uit op het gebied van openbare orde (overlast en criminaliteit, handhaving APV etc.), drank & horeca en evenementen (vergunningverlening, voorschriften, toezicht en handhaving), brandpreventie en -repressie en activiteiten in het kader van rampenbestrijding en crisisbeheersing. We werken daartoe in vergaande mate samen met politie, Openbaar Ministerie en andere ketenpartners in het veiligheidsdomein, zoals onze Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM) en onze buurgemeente Rheden. Om tot een sluitende keten te komen (van preventie tot repressie en vervolging) en om de koppeling tussen met name de domeinen veiligheid en zorg handen en voeten te geven participeren we in diverse regionale gremia (meest op VGGM-niveau), waaronder het Veiligheidshuis (casusoverleg in de keten zorg- en veiligheid), Veilig Thuis (advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling), het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) en het DVO (Districtelijk Veiligheidsoverleg).

Op het brede gebied van openbare orde en veiligheid is sprake van een combinatie van eigen, gedeelde, en (soms verplichte) regionale verantwoordelijkheden. We lichten de belangrijkste onderdelen in de reguliere inzet toe.

- **Openbare orde:** de gemeente Rozendaal werkt samen met politie en de BOA's aan het handhaven van de openbare orde en het tegengaan van overlast. De algemene plaatselijke verordening (de APV) is daarbij het lokale beleidskader. Deze APV is in 2021 herzien. Voor de inzet van BOA's heeft Rozendaal afspraken gemaakt met de gemeente Rheden en Doesburg. We participeren in Buurtbemiddeling, om zo veel mogelijk conflicten op te kunnen lossen zónder BOA's of politie. Communicatie is één van de belangrijkste preventieve instrumenten. We gebruiken ons gemeenteblad 'In de Roos' om informatie te delen en bewustwording te verhogen over onder meer het tegengaan van cybercrime en woninginbraken. Tot slot stimuleren en ondersteunen we de WhatsApp-veiligheidsgroepen. De inzet van inwoners zélf is immers onmisbaar in een veilig Rozendaal.
- **Politie:** de burgemeester is vanuit zijn rol als bestuursorgaan verantwoordelijk voor het handhaven van de openbare orde. Hiertoe behoren diverse bestuursrechtelijke bevoegdheden, vooral gericht op preventie. De feitelijke dagelijkse handhaving van de openbare orde wordt verricht door de politie. De burgemeester heeft geen directe invloed op die politie-inzet. Die verantwoordelijkheid berust bij de korpsleiding. Voor het totaal aan activiteiten om de openbare orde te handhaven is goed overleg tussen gemeente en politie van belang. Dit vindt plaats op de schaal van het Basisteam IJsselwaarden (de gemeenten Rheden, Doesburg en Rozendaal).
- **Crisisbeheersing:** de gemeente Rozendaal is zelf verantwoordelijk voor de aanpak en bestrijding van incidenten op het eigen grondgebied. Continue aandacht voor opleiden en oefenen, al dan niet samen met regiogemeenten, is daarbij van groot belang. Met de gemeenten Rheden is in 2015 een overeenkomst gesloten die onderlinge hulp en bijstand regelt in het geval van een ramp. Afspraken over aanpak en verantwoordelijkheidsverdeling in geval van crises zijn veelal vastgelegd op het niveau van de VGGM.
- **Brandweer:** advies-, handavings- en uitvoeringstaken zijn in handen van de VGGM. Het algemeen bestuur van de VGGM is de verantwoordelijke voor besluiten die in de volle breedte gaan over passende regionale brandweezorg, preventie en risicobeheersing, waaronder het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel, huisvestingsvraagstukken, aanrijtiden en de meldkamerfunctie.

Een 'buitenbeentje' in dit programma betreft de wettelijke verplichting tot het **opvangen van zwerfdieren**. We hebben daarvoor afspraken gemaakt met het Dierentehuis Arnhem en omstreken ('De Dierenborgh').

Wat mag het kosten?

We voorzien dat de hier beschreven bovenstaande aanpak past binnen de staande organisatie en dat zodoende geen aanvullende middelen noodzakelijk zijn. Mogelijk zullen de tarieven voor de opvang van zwerfdieren procentueel fors stijgen vanwege voorziene nieuwbouw van het Dierentehuis in Velp. Vermoedelijk is dat relatief vanwege de beperkte bedragen die hier in absolute zin mee gemoeid zijn. Indien noodzakelijk zal hierover nadere besluitvorming aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

1.2 Nieuwe ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen vragen in 2022 in het bijzonder aandacht:

Integrale veiligheid en handhaving

Wat willen we bereiken?

Veiligheid is een veelomvattend begrip. Het kan gaan over geweld en criminaliteit, maar ook over verkeer of milieu en over sociale aspecten als woonomgeving, overlast en sociale controle. Al die aspecten zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen onze gemeenschap. Inwoners, gemeentebestuur, justitie, politie, VGGM, scholen, verenigingen en allerlei andere partners zijn betrokken bij en (mede) verantwoordelijk voor integrale veiligheid. Het gemeentebestuur heeft daarbij met name een coördinerende en faciliterende rol ten aanzien van veiligheid & leefbaarheid in brede zin, en een handhavende rol in de openbare orde. Het is van belang periodiek bestaand beleid te actualiseren, om nieuwe inhoudelijke accenten een plek te kunnen geven en daarmee continu te werken aan een veilig Rozendaal.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We herijken de integrale veiligheidsnota 2018-2022 en leggen de raad in het laatste kwartaal van 2022 een nieuw integraal meerjarenveiligheidsplan 2023-2026 voor. Daarmee geven we ook uitvoering aan de (eventuele) voornemens rond veilig wonen en leven zoals die in een nieuw bestuurs- of raadsakkoord terecht kunnen gaan komen na de gemeenteraadsverkiezingen.
- We passen, indien en voor zover noodzakelijk, de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) in het laatste kwartaal van 2022 aan op basis van de vereisten die de Omgevingswet (die waarschijnlijk medio 2022 van kracht wordt) daaraan stelt.
- We laten in 2022 een zg. 'weerbaarheidscan' uitvoeren in onze organisatie. De scan heeft tot doel de bestuurlijke weerbaarheid van onze gemeentelijke organisatie in kaart te versterken: het gaat om het vergroten van de bewustwording van de (mogelijke) aanwezigheid van ondermijnende criminaliteit, het kunnen herkennen van ondermijnen en weten hoe te handelen bij bijvoorbeeld pogingen tot beïnvloedingen. Deze weerbaarheidsscan wordt in 2021 en 2022 in (vrijwel) alle VGGM-gemeenten uitgevoerd en wordt gefinancierd vanuit de versterkingsgelden (dus door het rijk).

Wat mag het kosten?

Bovenstaande activiteiten worden uitgevoerd binnen de reguliere capaciteit en bestaande middelen en vragen geen extra investering.

Efficiënte regionale brandweerorganisatie

Wat willen we bereiken?

Wettelijke taken van de gemeente in het kader van brandbestrijding vergen een gedegen regionale organisatie van het brandweerapparaat. Gemeentegrenzen zijn hierin niet leidend; gegevens zoals aanrijtijden, efficiënte inzet van mensen en middelen en risicokaarten wel. We beogen dit samen met de regionale partners kwalitatief goed en tegen een redelijke prijs te organiseren.

Wat gaan we daarvoor doen?

- In 2021 is door het algemeen bestuur van VGGM een nieuwe verdeelsleutel voor de kosten van de brandweer opgesteld. Deze verdeelsleutel is, eenvoudig gezegd, gebaseerd op de uitkering die gemeenten uit het gemeentefonds ontvangen. Die nieuwe verdeelsleutel is uitlegbaar, objectief en toekomstbestendig, maar leidt tot een fors hogere bijdrage voor de Rozendaal. Daartegen heeft de raad zich in 2020/2021 in

stevige bewoordingen uitgesproken. De portefeuillehouder zal bij gelegenheid blijvend bestuurlijke aandacht vragen voor de positie van Rozendaal.

- In 2021 is ook een discussie gestart over de kostenverdeling voor de huisvesting van de brandweerkazernes in onze regio. Op dit moment dragen alle gemeenten hun 'eigen' huisvestingslasten, terwijl het gebruik van de huisvesting in veel plaatsen ten gunste van de regio komt. Denk hierbij aan kantooraccommodatie, de stalling specialistisch materieel, werkplaatsen etc. De gemeente Rozendaal heeft geen eigen kazerne en wordt bediend door de post Velp, een van de drie posten in de gemeente Rheden. In 2022 plegen we ambtelijk en bestuurlijke inzet om tot een redelijke Rozendaalse bijdrage te komen.

Wat mag het kosten?

- De gestaffelde verhoging van de kosten voor de brandweezorg over de periode van 2022 tot 2025 is bij de Kadernota opgenomen voor deze begroting.
- Per 2024 (dus in de meerjarenbegroting) wordt een effect voorzien als gevolg van de discussie over de huisvestingskosten. Omvang van deze ontwikkeling is echter nog te onzeker om in deze begroting op te nemen.

Effect coronacrisis

In 2020 en 2021 was een deel van de inzet op het gebied van openbare orde toe te rekenen aan corona. De pandemie leidde tot extra uitgaven voor toezicht en handhaving. Ook heeft het impact gehad op het aantal evenementen en daarmee op het aantal vergunningen. Over de wijze waarop ook de komende periode met de coronamaatregelen om te gaan vindt continu afstemming plaats op VGGM-niveau en met onze directe bureaus. We verwachten vooralsnog voor 2022 geen extra handavingskosten in relatie tot corona. We verwachten op dit moment ook dat de leges voor evenementenvergunningen in de loop van 2022 weer toegroeien naar het niveau van voor de coronacrisis.

Dit programma bevat geen noemenswaardige financiële wijzigingen ten opzichte van de Kadernota.

1.3 Financiële consolidatie

Bovenstaande aanpak leidt tot het volgende meerjarige financiële ontwikkeling in Programma 1 Veiligheid

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	6.019	1.000	1.200	1.215	1.230	1.245
totaal baten	6.019	1.000	1.200	1.215	1.230	1.245
Lasten						
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	82.777	85.950	100.000	108.050	116.100	162.650
1.2 Openbare orde en veiligheid	12.403	8.080	8.185	8.290	8.395	8.520
totaal lasten	95.180	94.030	108.185	116.340	124.495	171.170
Saldo van baten en lasten	-89.161	-93.030	-106.985	-115.125	-123.265	-169.925
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	0	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	-89.161	-93.030	-106.985	-115.125	-123.265	-169.925

Programma 2: Verkeer en vervoer

2.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Binnen dit programma werken we aan resultaatgericht verkeers- en vervoerbeleid gericht op veilig gebruik van de wegen en goede verkeerscirculatie voor alle weggebruikers en een goed openbaar vervoersnet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Hieronder vallen de reguliere werkzaamheden van onze gemeente voor het onderhoud van de wegen (inclusief trottoirs) en fietspaden waarvan wij beheerder zijn, het nemen van verkeersbesluiten als noodzakelijk, alsook het volgen van de verkeersveiligheidsbeleving en oriënteren op kansen voor een veiliger en toegankelijker Rozendaal.

Wat mag het kosten?

De kosten binnen dit programma worden geboekt op de taakvelden 2.1 Verkeer, wegen en water en 2.5 Openbaar vervoer.

2.2 Nieuwe ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen vragen in 2022 in het bijzonder aandacht:

Evaluëren aanpak Kerklaan-Beekhuizenseweg

Wat willen we bereiken?

Het is van belang dat de verkeerssituatie op de kruising van de Kerklaan en de Beekhuizenseweg voldoet aan de eisen die we daarvoor stellen vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid en toegankelijkheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Nog in 2021 zal het project Kerklaan worden afgerond, waarbij met inzet van het door de raad beschikbaar gestelde krediet de noodzakelijke herinrichting kan plaatsvinden. In het eerste kwartaal van 2022 zal – naast eventuele afrondingswerkzaamheden van het project – ook evaluatie plaatsvinden van de ervaren verkeersveiligheid. Deze evaluatie zal aan de raad bij de eerste tussenrapportage kenbaar worden gemaakt. Indien noodzakelijk zal een voorstel worden gedaan ten aanzien van aanvullende maatregelen.

Wat mag het kosten?

De evaluatie zal op basis van ambtelijke inzet (regulier) worden uitgevoerd en kent zodoende geen meerkosten. Eventuele restanten uit het verleende krediet zullen bij aanvullende maatregelen eerst daarvoor worden ingezet, of kunnen terugvloeien naar de algemene reserve.

Heroverwegen aanpak beklinking

Wat willen we bereiken?

Deze coalitie wenst te investeren in duurzaam en planmatig onderhoud van de wegen. Daartoe heeft ook de raad de ambitie uitgesproken om bij het wegenonderhoud uit te gaan van beklinking van de wegen. Bij de uitvoering van beklinking van de Moestuin is gebleken dat de uitvoeringskosten aanmerkelijk hoger zijn dan eerder aangenomen. Dit vraagt om een heroverweging. In 2022 zal de vastgestelde aanpak voor het wegenonderhoud heroverwogen worden.

Wat gaan we daarvoor doen?

In het eerste kwartaal van 2022 wordt aan de raad een voorstel voorgelegd voor de herziene meerjarige aanpak. Daartoe worden de verschillende scenario's (asfalt/klinkers) tegen elkaar afgezet op basis van recente inzichten.

Wat mag het kosten?

De kosten voor de uitwerking van de heroverweging in scenario's vallen binnen het reguliere budget.

Deelname aan en uitvoeren van Masterplan Veluwezoom

Wat willen we bereiken?

Het is voor Rozendaal van belang om de recreatieve waarde van het gebied duurzaam te behouden en de bijzondere natuurwaarde te beschermen. De Veluwezoom is een gebied met zowel nationaal, regionaal als voor Rozendalers een groot belang voor natuur en recreatie. In toenemende mate komen de beide belangen in strijd met elkaar. De natuur komt meer en meer onder druk door de toegenomen behoefte aan en drukte door recreatie en de bijbehorende verkeersbewegingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om hieraan bij te dragen wordt met partners, zoals Natuurmonumenten en gemeente Rheden gewerkt aan het Masterplan Veluwezoom. Binnen het programma Verkeer en vervoer kan dit Masterplan voor 2022 impact hebben vanwege de mogelijkheid om (gemotoriseerd) verkeer te beperken. Eind 2021 zullen de scenario's duidelijk worden en ter besluitvorming aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Wat mag het kosten?

De financiële implicaties zijn afhankelijk van nadere besluitvorming door de raad over de voorliggende scenario's. Besluitvorming hierover vindt plaats op basis van een in samenwerking met partners uit te werken uitvoeringsplan. Op basis daarvan zullen ook in het eerste kwartaal van 2022 de eerste financiële implicaties (al-dan-niet) meerjarig in beeld komen.

Renovatie fietspad begraafplaats Rosendaal tot Kluizenaarsweg

Wat willen we bereiken?

Verduurzamen en veiliger maken van het fietspad vanaf langs de begraafplaats Rosendaal tot aan de Kluizenaarsweg.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het bestaande fietspad vervangen. Uitvoering wordt voorzien na vergunningverlening door de Provincie en met inachtneming van Flora en Faunawet in eerste helft van 2022 (na vorstverlet).

Wat mag het kosten?

Voor de definitieve aanpak voor de renovatiewerkzaamheden wordt nog in de loop van 2021 een raadsvoorstel voorbereid.

Dit programma bevat geen noemenswaardige financiële wijzigingen ten opzichte van de Kadernota.

2.3 Financiële consolidatie

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
2.1 Verkeer, wegen en water	775	0	0	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0
totaal baten	775	0	0	0	0	0
Lasten						
2.1 Verkeer, wegen en water	204.781	129.801	132.253	136.163	138.198	139.483
2.5 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0
totaal lasten	204.781	129.801	132.253	136.163	138.198	139.483
Saldo van baten en lasten	-204.006	-129.801	-132.253	-136.163	-138.198	-139.483
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	101.062	17.739	16.175	16.175	16.175	16.175
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	3.221	3.221	3.221	3.221	3.221	3.221
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	97.841	14.518	12.954	12.954	12.954	12.954
Geraamd resultaat	-106.165	-115.283	-119.299	-123.209	-125.244	-126.529

Programma 3: Economie

3.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Binnen dit programma werken we aan behoud en ontwikkeling van goede randvoorwaarden op het gebied van lokale economie, toerisme en recreatie. Op het vlak van recreatie en toerisme heeft Rozendaal een regionale functie vanwege het aantrekkelijke buitengebied met veel natuur.

Voor Rozendalers en niet-Rozendalers is het van belang dat dit gebied toegankelijk is. Maar ook dat daarbij een optimale balans wordt bewaard tussen exploitatie en natuurontwikkeling. Het belang voor de lokale economie in Rozendaal is beperkt: in ons dorp zijn weinig bedrijven gevestigd en staat de woonfunctie centraal.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rozendaal heeft een relatief groot aantal ZZP-ers, met specifieke woon- en werkwensen. We proberen die waar mogelijk te faciliteren. In 2021 wordt onder meer daartoe een glasvezelverbinding gerealiseerd voor de inwoners van Rozendaal. De aansluitwerkzaamheden hebben deels hun beleg in 2022. Hier zijn geen kosten aan verbonden voor de gemeente.

Wat mag het kosten?

Kosten voor bovengenoemde aanpak worden geboekt onder de taakvelden 3.1 Economische ontwikkeling en 3.4 Economische promotie.

3.2 Nieuwe ontwikkelingen

De volgende ontwikkeling vraagt in 2022 in het bijzonder aandacht:

Belevingsgebied Veluwezoom

Wat willen we bereiken?

De Veluwealliantie benoemde 14 'belevingsgebieden' op de Veluwe die het gevarieerde karakter van dit gebied kenmerken. De Veluwezoom is een van die gebieden. In opdracht van de gemeenten langs de Veluwezoom (Wageningen, Renkum, Arnhem, Rozendaal, Rheden, Brummen) is het zogenoemde belevingsgebied Veluwezoom uitgewerkt. De landgoederen, de natuur en het water (sprengen, beken en IJssel) vormen daarbij belangrijke bouwstenen.

Wat gaan we ervoor doen?

De betrokken gemeenten hebben in 2021 een eerste visueel concept van het belevingsgebied Veluwezoom Vol Verhalen' vastgesteld. De komende tijd wordt dit concept omgebouwd naar een uitvoeringsplan waarbij ondernemers en initiatiefnemers worden ondersteund bij activiteiten die passen bij dit belevingsgebied. Ook is er dan zicht op een investeringsagenda. Voor Rozendaal worden geen grote opgave in het kader van dit belevingsgebied voorzien.

Wat mag het kosten?

De samenwerking binnen de VeluweAlliantie valt binnen de reguliere capaciteit. Het is nog onduidelijk of de investeringsagenda meerkosten voor Rozendaal met zich meebrengt.

Dit programma bevat geen noemenswaardige financiële wijzigingen ten opzichte van de Kadernota.

3.3 Financiële consolidatie

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
3.1 Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	0	0	0	0	0	0
totaal baten	0	0	0	0	0	0
Lasten						
3.1 Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	2.166	9.650	3.700	3.750	3.800	3.850
totaal lasten	2.166	9.650	3.700	3.750	3.800	3.850
Saldo van baten en lasten	-2.166	-9.650	-3.700	-3.750	-3.800	-3.850
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	0	6.000	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	0	6.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat	-2.166	-3.650	-3.700	-3.750	-3.800	-3.850

Programma 4: Onderwijs

4.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Het programma Onderwijs heeft betrekking op de uitvoering van resultaatgericht en integraal onderwijsbeleid, bestaande uit onderwijs(huisvesting), passend onderwijs, volwasseneneducatie en leerplicht. Het gemeentelijk beleid is erop gericht om de wettelijke taken ten aanzien van bijvoorbeeld huisvesting en leerplicht uit te voeren, alsmede deze in te zetten voor een zorgeloze ontwikkeling van schoolgaanden. Daarnaast blijft ook het volwassenenonderwijs van belang, als tweede kans of als onderdeel van het levenslang leren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bovengenoemde uitgangspunten verwezenlijken we door het openbaar basisonderwijs en diverse gemeenschappelijke onderwijsvoorzieningen te faciliteren, waaronder begrepen leerplicht, logopedie, onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer en volwasseneneducatie, volgens de daarvoor geldende wettelijke verplichtingen.

Samenwerking in de regio is ook op het vlak van onderwijs essentieel om aan de wettelijke verplichtingen te kunnen voldoen. Zo is de uitvoering van de leerplicht inclusief kwalificatieplicht en werkzaamheden ter preventie van voortijdige schooluitval (voor 18 tot 23-jarigen) vanaf 2018 als samenwerkingsmodule 'Onderwijszaken' ondergebracht bij de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SD CG).

Wat mag het kosten?

Binnen de staande begrotingskaders wordt de genoemde aanpak vormgegeven. Op onderdelen vergen nieuwe ontwikkelingen nadere financiering. Hieronder wordt verder uitgewerkt in welke gevallen dit leidt tot een begrotingswijziging.

4.2 Nieuwe ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen vragen in 2022 in het bijzonder aandacht:

Onderwijsachterstanden

Wat willen we bereiken?

In onze samenleving wordt steeds meer belang gehecht aan het voorkómen van onderwijsachterstanden. Vanuit deze idee is het bevorderen van voorschoolse educatie (als onderdeel van een breder onderwijsachterstandenbeleid) vanaf 2019 verplicht gesteld voor alle gemeenten. Onderwijsachterstandenbeleid is primair gericht op taalvaardigheid. Wij zoeken echter naar een bredere invulling van achterstanden met ook aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Deze is meer toegesneden op de populatie van IKC De Dorpsschool, met een gemiddeld hoge Sociaal Economische Status (SES).

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor het onderwijsachterstandbeleid is er een integraal plan opgesteld voor IKC De Dorpsschool (peuteropvang en basisschool). Daarnaast wordt een pilot opgestart voor bibliotheek op school.

De bestaande samenwerking met ons schoolbestuur PO en met onze peuteropvang wordt geïntensiveerd, met name vanwege de regiefunctie die bij wettelijk bij gemeenten is neergelegd op de inzet van middelen voor - en vroegschoolse educatie (vve).

Ook de samenwerking met het consultatiebureau wordt geïntensiveerd. De vve-middelen worden onder meer ingezet voor de toeleiding van 'doelgroeppeuters' via het consultatiebureau, waarvoor nu separaat afspraken zijn gemaakt. Daarnaast wordt een pilot opgestart voor het traject bibliotheek op school.

Wat mag het kosten?

Hiervoor werd voorslagnog voor vier jaar t/m 2022 een rijksbijdrage beschikbaar gesteld in de vorm van een specifieke uitkering. In 2021: € 62.330, in 2022 zal het om een vergelijkbaar bedrag gaan. Het bedrag dat hier uiteindelijk door het Rijk voor ter beschikking wordt gesteld, is nog niet bekend.

Nationaal Programma Onderwijs (NPO)

Wat willen we bereiken?

De coronamaatregelen hebben landelijk bestaande verschillen in het onderwijs vergroot en ook op andere manieren kinderen benadeeld. Voor het inhalen van coronagerelateerde onderwijsvertragingen bij kinderen en jongeren heeft het Rijk in 2021 – aanvullend op de al bestaande aanpak en middelen voor onderwijsachterstanden – het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) opgesteld. Dit is gericht op herstel en ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na corona. Om er met de scholen aan bij te dragen dat de achterstanden beperkt, of ingelopen worden ontvangen gemeenten, net als de scholen, in de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 extra middelen voor hun rol in de voorschoolse educatie en in het primair en voortgezet onderwijs.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij verwachten de tweede helft van 2021 een concrete uitwerking te kunnen presenteren over de inzet van de rijksmiddelen, die ook past binnen de kaders en doelstellingen die het Rijk hiervoor stelt. Naast de strategische agenda voor het PO en VO (onder meer duurzaamheid en verkleining van achterstanden) werken wij ook bij de invulling van het NPO samen met gemeente Rheden.

Wat mag het kosten?

Voor elke leerling die op 1 oktober 2020 stond ingeschreven op een vestiging van een PO of VO-school in onze gemeente, ontvangen wij € 118,08. Deze middelen zijn bedoeld voor beide schooljaren waarop het NPO betrekking heeft. Voor de twee schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 ontvangt onze gemeente in totaal € 99.541,44 in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO), voor 843 leerlingen op Rozendaals grondgebied op 1-10-2020 ad € 118,08 per leerling. Het betreft een specifieke uitkering waarover (via de SiSa-methodiek) aan het rijk verantwoording moet worden. Deze middelen worden in overleg met de schoolbesturen en in samenspraak met gemeente Rheden besteed.

Onderwijshuisvesting (primair en voortgezet onderwijs); primair onderwijs

Wat willen we bereiken?

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de huisvesting van scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Bij de bouw van de IKC Dorpsschool zijn afspraken gemaakt over het onderhoud dat hoger is uitgevallen dan begroot en waarvan de kosten in de Kadernota zijn verwerkt.
- Voor de exploitatie IKC Dorpsschool is de VVE (Vereniging van Eigenaren) IKC Dorpsschool Rozendaal opgericht. Via het 'Handboek Exploitatie en beheer VVE IKC Dorpsschool Rozendaal' zijn de taken en verantwoordelijkheden van de eigenaren (Scholengroep Veluwezoom en gemeente) en gebruikers van het gebouw geregeld. Verder is voorzien in een gebruikersoverleg waarin de school, de kinderopvangorganisatie en de gemeente zijn vertegenwoordigd, om zo nodig aanvullende afspraken te maken over het dagelijkse gebruik van het gebouw. In 2022 zullen de eigenaren die in de VVE vertegenwoordigd zijn minimaal 2x bij elkaar komen.
- Naar verwachting wordt in de loop van 2022 de verplichting voor gemeenten ingevoerd een integraal huisvestingsplan (IHP) op te stellen.

Wat mag het kosten?

De bijdrage aan de meerkosten onderhoud is verwerkt op basis van de Kadernota. Vertegenwoordiging in de VVE valt binnen de staande capaciteit. Voor het opstellen van een IHP zijn de financiële en personele gevolgen zijn nog

niet bekend. Wel is duidelijk dat hiervoor meer specialistische kennis vereist is dan in de staande organisatie beschikbaar is.

Onderwijshuisvesting: voortgezet onderwijs

Wat willen we bereiken?

Op basis van de wettelijke verplichting draagt de gemeente zorg voor een adequate huisvesting van het voortgezet onderwijs.

Wat gaan we daarvoor doen?

De scholen voor voortgezet onderwijs in regio Arnhem ontwikkelen een nieuw vijfjarig Regionaal Programma Onderwijs (RPO) met name gericht op onderwijshuisvesting. Dit programma heeft geen gevolgen voor Het Rhedens, met uitzondering van een hernieuwde aanvraag voor Het Rhedens Dieren, om onderwijs te kunnen blijven verzorgen binnen het profiel 'Dienstverlening en producten'.

Daarnaast wordt voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 ook met de VO-scholen samengewerkt in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs.

Wat mag het kosten?

De rijksbijdrage die wordt ontvangen voor het VO wordt doorgesluisd naar Het Rhedens.

Muziekonderwijs

Wat willen we bereiken?

Het belang van muziekonderwijs staat in onze gemeente niet ter discussie. Ook in IKC De Dorpsschool wordt muziekonderwijs van groot belang geacht. Ook participeert De Dorpsschool vanaf 2019 in de provinciale regeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK)' die onder meer Muziekonderwijs omvat.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het muziekonderwijs wordt gesubsidieerd met een gemeentelijke bijdrage voor een vakdocent in de groepen 7 en 8. Dit onderwijs is ook van belang voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen en zal daarom worden meegenomen in de jaarlijkse overleg met de school over de ontwikkelingen in het onderwijsachterstandsbeleid (vve).

Rozendaal participeert, anders dan onder meer Rheden en Renkum, nog niet in de regeling 'Meer Muziek in de Klas'. Hier worden in de tweede helft van 2022 stappen in gezet.

Wat mag het kosten?

De financiering van het Muziekonderwijs (jaarlijks € 2.556) in IKC Dorpsschool is verlengd tot en met schooljaar 2021-2022, de huidige collegeperiode. Een nieuw college kan hier, binnen de kaders te stellen door de raad, een nieuw besluit over nemen. Vanaf schooljaar 2022-2023 kunnen deze uitgaven ten laste worden gebracht van het budget voor onderwijsachterstanden, ter bevordering van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Ook de mogelijke meerkosten van deelname aan 'Meer Muziek in de klas' kunnen ten laste van dit budget worden gebracht.

Leerlingenvervoer

Wat willen we bereiken?

Het uitvoeren van leerlingenvervoer is een van de wettelijke verplichtingen waarvan we de uitvoering niet binnen de kleine Rozendaalse organisatie kunnen borgen. We borgen deze taak op een voor Rozendaal passende wijze, waarbij deze specialistische taak op het gewenste niveau kan worden uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

De uitvoering van het leerlingenvervoer is gemandateerd aan de gemeente Rheden. Het gaat hier om de beoordeling wie ervoor in aanmerking komt: dit is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Het feitelijke vervoer wordt uitgevoerd door Avan (Aanvullend vervoer regio Arnhem-Nijmegen), onder verantwoordelijkheid van de BVO DRAN. Het (routegebonden) leerlingenvervoer is een opneindekking: de uitgaven kunnen sterk fluctueren afhankelijk van het aantal kinderen waarvan de ouder(s) voor een vergoeding in aanmerking komen.

De Rozendaalse bijdrage aan BVO DRAN voor het leerlingenvervoer is recent opgehoogd, omdat er extra vervoer is afgenomen.

Wat mag het kosten?

De verhoging bedraagt € 16.000.

Volwasseneneducatie

Wat willen we bereiken?

Volwasseneneducatie wordt steeds meer gekoppeld aan algemene taalstimulering en de aanpak van laaggeletterdheid. Via 'Taalhuis Veluwezoom' wordt, samen met onder meer bibliotheek Veluwezoom, vorm gegeven aan het landelijk ontwikkelprogramma 'Tel mee met taal'. Voor Rozendaal is deze ontwikkeling minder van toepassing: voor zover Rozendalers algemeen volwassenenonderwijs volgden, gaat het om voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (VAVO: HAVO en VWO voor volwassenen (18+)). De verantwoordelijkheid hiervoor is bij het rijk belegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Dit onderwerp heeft weinig prioriteit in Rozendaal. Hierover zal nog een besluit moeten worden genomen omdat het om een wettelijke taak gaat, vastgelegd in de WEB (Wet Educatie en Beroepsonderwijs). Daarnaast is onze gemeente opgenomen in een regionaal samenwerkingsverband. Hierover zal naar verwachting begin 2022 een advies worden uitgebracht.

Volwasseneneducatie (NT-2) maakt onderdeel uit van de uitvoering van de inburgering van Nieuwkomers, die vanaf 2022 weer bij de gemeenten wordt belegd. Omdat 'werk' hierbij de primaire invalshoek is, is de uitvoering van de Wet Inburgering Nieuwkomers ondergebracht in Programma 6.

Wat mag het kosten?

Voor zover we hier een rijksbijdrage voor ontvangen, wordt deze regionaal ingezet.

Overzichtstabel mutaties t.o.v. Kadernota

	2022	2023	2024	2025
Cijfers primitieve begroting 2021-2024	-385.343	-394.934	-400.875	-406.594
Effect meerjarig mutaties bij Kadernota	18.238	20.360	21.724	15.610
Stand Kadernota	-367.105	-374.574	-379.151	-390.984
Verschil Kadernota - begroting	-23.204	-21.708	-23.747	-21.135
Hogere bijdrage leerlingenvervoer	-16.000	-18.000	-20.000	-22.000
Overige mutaties	-7.204	-3.708	-3.747	865

4.3 Financiële consolidatie

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
4.1 Openbaar basisonderwijs	25.116	27.100	125.541	76.161	26.780	27.200
4.2 Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	0	0	64.000	0	0	0
totaal baten	25.116	27.100	189.541	76.161	26.780	27.200
Lasten						
4.1 Openbaar basisonderwijs	42.516	30.420	141.533	92.433	43.261	43.910
4.2 Onderwijshuisvesting	411.977	456.000	436.057	439.326	443.151	449.385
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	29.235	37.290	114.051	52.475	55.057	57.815
totaal lasten	483.728	523.710	691.641	584.234	541.469	551.110
Saldo van baten en lasten	-458.612	-496.610	-502.100	-508.073	-514.689	-523.910
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	152.530	111.267	111.791	111.791	111.791	111.791
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	44.000	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	108.530	111.267	111.791	111.791	111.791	111.791
Geraamd resultaat	-350.082	-385.343	-390.309	-396.282	-402.898	-412.119

Programma 5: Openbaar groen, sport, cultuur en recreatie

5.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Binnen dit programma zijn verschillende thema's gebundeld tot een programmatische aanpak op gemeentelijk niveau en in regionaal verband om te komen tot randvoorwaarden voor een passend sport- en cultuuraanbod voor de inwoners van de gemeente Rozendaal en voor het stimuleren van een gezonde leefstijl. Waar daar de noodzaak toe is, richten we ons op specifieke doelgroepen, zoals jongeren, ouderen en mensen met een beperking.

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen zorg voor een gedegen groenonderhoud. We dragen bij aan lokale initiatieven zoals het scholenvoetbaltoernooi en het wijkenvoetbaltoernooi in Velp en Rozendaal en een aantal sportverenigingen gesubsidieerd met subsidies. Ook wordt de bibliotheek samen met de partners uit de regio gefinancierd binnen dit programma. De gemeente is, middels een regionaal convenant (2020), aangesloten bij 'Uniek Sporten': sporten en bewegen voor mensen met een beperking.

Wat mag het kosten?

Voor het kostenoverzicht wordt verwezen naar het staatje onder 5.3 Consolidatie.

5.2 Nieuwe ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen vragen in 2022 in het bijzonder aandacht:

Beheer openbaar groen

Wat willen we bereiken?

Het beheer van het openbaar groen is belangrijk voor de Rozendalers. Rozendaal staat bekend om een uitstekende kwaliteit van de openbare ruimte en daartoe behoort ook een goed onderhouden en duurzaam openbaar groen. De duurzaamheid van het openbaar groen is daarbij een continu aandachtspunt, waarbij met name de biodiversiteit en klimaatverandering de aandacht vragen. De klimaatverandering vormt een bedreiging voor de toch al verouderde bomenpopulatie en het overige groen. Dit vergt een investering om de verouderde populatie te onderhouden en behouden. In de huidige begroting is hiervoor geen bedrag opgenomen, omdat de kosten nog niet inzichtelijk zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Vanuit de werkgroep Duurzaamheid heeft zich een delegatie gevormd die zich nadrukkelijk bezig houdt met het vraagstuk 'Biodiversiteit'. Samen met de gemeente wordt het groen op sommige locaties omgevormd en wordt met bordjes aangegeven welk doel het omvormen van groen heeft.

In 2022 willen we verscherpt inzicht krijgen in de noodzakelijke maatregelen om klimaatbestendig te worden en willen we minimale eerste aanvullende maatregelen kunnen treffen. In de Kadernota is de post bomenonderhoud voor 2022 opgehoogd met € 15.000.

Een externe deskundige is al begonnen met een inventarisatie over de kwaliteit van ons huidige bomenbestand. De bevindingen voor het bomenonderhoud voor de langere termijn zullen worden uitgewerkt en vergt een meerjarige en planmatige aanpak. We verwachten de inventarisatie hiervan afgerond te hebben in het eerste kwartaal van 2022.

Wat mag het kosten?

De genoemde inventarisatie voorziet in een eerste raming waarin de aanvullende kosten als gevolg van het verouderde bomenbestand en de klimaatverandering in enkele jaren kan oplopen van € 25.000 tot € 100.000

jaarlijks aan mogelijk noodzakelijke extra kosten voor onderhoud en vervanging van bomen. Als de inventarisatie (inclusief de kosten) gereed is, volgt nadere besluitvorming.

Lokaal sport- en beweegakkoord

Wat willen we bereiken?

Als intensivering binnen het sportbeleid wordt beoogd om een gezonde levensstijl te bevorderen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor de periode 2020 t/m 2022 heeft de gemeente zich verbonden aan het Lokaal sport- en beweegakkoord Rheden-Rozendaal. In het kader van het Sport- en beweegakkoord worden activiteiten gestimuleerd binnen twee thema's: A. Een leven lang met plezier sporten en bewegen; B. Toekomstbestendige sportaanbieders.

Wat mag het kosten?

Voor de uitvoering van het lokale sport- en beweegakkoorden ontvangt Rozendaal jaarlijks € 10.000 in de vorm van een Specifieke Uitkering (SPUK) Sportakkoord. Deze uitgaven worden via de SiSa-systematiek aan het Rijk verantwoord (en zonodig teruggevorderd) en zullen zodoende neutraal door de begroting gaan.

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Wat willen we bereiken?

Om het aanbod voor cultuurvoorzieningen op peil te houden is een verduurzaming van het Openluchttheater De Pinkenberg wenselijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente Rheden is voornemens om groot onderhoud aan Openluchttheater De Pinkenberg te plegen. Het betreft een aanvulling op een eerdere, kleinere renovatie. De kern wordt gevormd door renovatie van de tribune en het podium, inclusief sanering van de hier aanwezige vervuilde grond.

Een verzoek van de gemeente Rheden om een financiële bijdrage is gehonoreerd in 2021. De renovatie zal naar verwachting in 2022 plaatsvinden, met zoveel mogelijk voorbereidingen in 2021. Het Openluchttheater wordt geëxploiteerd door het Rhedense cultuurbedrijf RIQQ.

Wat mag het kosten?

De financiële bijdrage aan de renovatie bedraagt € 75.000, met daarnaast een garantstelling ten bedrage van € 13.000 waar onder voorwaarden een beroep op kan worden gedaan. Dekking vindt plaats uit de algemene reserve.

Bibliotheek

Wat willen we bereiken?

Op grond van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) moet elke gemeente haar inwoners toegang verschaffen tot een bibliotheekvoorziening.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rozendaal doet dit door subsidiëring van Bibliotheek Veluwezoom (Rheden, Renkum en Rozendaal). Er liggen plannen voor een fusie van Bibliotheek Veluwezoom Rheden/Rozendaal met het Rhedense cultuurbedrijf RIQQ. Dit versterkt de relatie tussen RIQQ en onze gemeente. De verwachting is dat hierover in de loop van 2022 besluitvorming kan plaatsvinden.

Wat mag het kosten?

De financiële gevolgen hiervan zijn nog niet bekend. In 2022 subsidieert onze gemeente Bibliotheek op School (B.O.S.) op de Dorpsschool. Dit vindt plaats door middel van een verhoging van de reguliere subsidie aan de bibliotheek met € 6.370. Dekking uit onderwijsmiddelen (zie ook programma 4. Onderwijs).

Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?

Zowel om te voldoen aan wettelijke instandhoudingsverplichtingen alsook ter instandhouding van voor Rozendaal waardevol cultureel erfgoed werken we in 2022 en verder samen met andere gemeenten rondom Arnhem en de provincie in het Cultuur- en Erfgoedpact. Voor Rozendaal is daarbij vooral deelname aan het 'Gelders Arcadië' relevant, vanwege het belang voor het Rozendaalse Erfgoed, zoals Kasteel Rosendaal. Kasteel Rosendaal maakt deel uit van verschillende toeristische routes langs kastelen en landgoederen in de gemeenten Arnhem, Rheden, Renkum, Wageningen en Rozendaal.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2022 wordt onderzocht in hoeverre de resultaten van Gelders Arcadië gekoppeld kunnen worden aan de regiomarketingactiviteiten van TVAN (Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen) en VisitVeluwe.

Wat mag het kosten?

Genoemde activiteiten vinden binnen de staande begroting plaats.

Monumenten

Wat willen we bereiken?

Instandhouding van de binnen de gemeente aanwezige monumenten. Voldoen aan wettelijk registratieplicht van publiekrechtelijke beperkingen (monumentenstatus).

Wat gaan we daarvoor doen?

Het bieden van ondersteuning bij de instandhouding van monumenten. En het daartoe verlenen van subsidies.

Wat mag het kosten?

De subsidieverordening gemeentelijke monumenten geeft de raad de mogelijkheid om bij de vaststelling van de begroting een jaarlijks subsidieplafond in te stellen, hiermee wordt de uit te keren subsidie voor dat jaar gemaximaliseerd. Voorgesteld wordt om voor 2022, net als in 2021, weer een subsidieplafond van € 8.000 in te stellen.

Overzichtstabel mutaties t.o.v. Kadernota

	2022	2023	2024	2025
Cijfers primitieve begroting 2021-2024	-151.995	-148.145	-150.300	-152.470
Effect meerjarig mutaties bij Kadernota	- 15.000	0	0	0
Stand Kadernota	-166.995	-148.145	-150.300	-152.470
Verschil Kadernota - begroting	15.570	9.705	9.830	9.955
Verklaring:				
correctie inhuur groen	12.000	12.000	12.000	12.000
Overige mutaties	3.570	-2.295	-2.170	-2.045

Nadere toelichting:

De post correctie inhuur groen betreft correctie van een abusievelijk niet-verwerkte overboeking naar programma 8 van kosten van medewerkers Scalabor.

5.3 Financiële consolidatie

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	10.000	0	10.000	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0
5.6 Media	0	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0
totaal baten	10.000	0	10.000	0	0	0
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	13.563	2.965	13.010	3.055	3.100	3.145
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.025	4.435	4.500	4.565	4.630	4.695
5.5 Cultureel erfgoed	1.000	1.540	1.560	1.580	1.600	1.620
5.6 Media	35.462	36.000	36.530	37.060	37.590	38.120
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	102.814	111.647	107.917	94.272	95.642	97.027
totaal lasten	155.864	156.587	163.517	140.532	142.562	144.607
Saldo van baten en lasten	-145.864	-156.587	-153.517	-140.532	-142.562	-144.607
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	1.608	4.592	2.092	2.092	2.092	2.092
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.608	4.592	2.092	2.092	2.092	2.092
Geraamd resultaat	-144.256	-151.995	-151.425	-138.440	-140.470	-142.515

Programma 6: Sociaal domein

6.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Als gemeente willen we mogelijkheden scheppen en randvoorwaarden creëren voor het welzijn en de ontwikkeling van onze inwoners in het algemeen en van specifieke doelgroepen in het bijzonder. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan jongeren die in hun ontwikkeling worden bedreigd en aan kwetsbare ouderen. Maar het gaat ook om de uitvoering van de Participatiewet, de huisvesting van statushouders op grond van de Huisvestingswet en het verlenen van welzijnssubsidies binnen het kader van de Algemene wet bestuursrecht.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor het bereiken van de gemeentelijke doelstellingen in het sociaal domein is Rozendaal afhankelijk van samenwerking met anderen. Samenwerking vindt regionaal plaats op inkoop en transformatie en daarnaast is er sprake van een intensieve samenwerking met de gemeente Rheden. In de reguliere taakuitvoering zijn een aantal elementen terugkerend, onderwerpen die ook in 2022 tijd, zorg en aandacht vragen.

- **Regionaal inkopen (MGR SD Module Inkoop)**

Door een strengere selectie aan de poort en het stoppen van de inschrijving na een bepaalde datum, was het 'open house' met de nieuwe regionale inkoop per 1 juli 2020 minder open geworden. Met uitzondering van 'verblijf Jeugd' (aanbesteed) en Beschermd Wonen (contractverlenging) gold een semi-openbare procedure, wat heeft geleid tot een reductie van het aantal aanbieders. Uit onderzoek blijkt dit één van de manieren te zijn om de uitgaven aan Wmo en Jeugdhulp terug te dringen. Overigens kopen Rheden en Rozendaal niet alle zorgvormen regionaal in.

Door lokale aanbesteding van een aantal maatwerkdiensten (vanaf 1 januari 2021) hebben Rheden/Rozendaal het aantal aanbieders Jeugdhulp teruggebracht tot acht. Het gaat hier om Begeleiding individueel, Groepsbegeleiding – dagactiviteit specialistisch, en behandeling individueel en groep.

- **Regionale transformatie en innovatie jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning**

Voor de invulling van de gewenste regionale vernieuwing hebben de gemeenten in Centraal Gelderland, in samenspraak met zorgaanbieders, transformatie-agenda's opgesteld voor de Jeugdwet en de Wmo. Voor de jeugdhulp heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld aan regionaal samenwerkende gemeenten. Ook onze regio werkt in dit kader met een meerjarig Transformatieplan (2018). De resterende middelen worden na evaluatie in 2021 ingezet voor verdere regionale transformatie vanaf 2022.

- **Samenwerking met Rheden**

De samenwerkingsafspraken Sociaal domein vormen een belangrijk onderdeel binnen onze algemene samenwerkingsafspraken met de gemeente Rheden. Omdat de uitvoering van de wetten in het Sociaal domein is gemandateerd aan Rheden, kunnen de inwoners zich vervoegen bij het Sociaal Meldpunt gemeente Rheden.

Wat mag het kosten?

De bekostiging van de aanpak binnen dit programma is grotendeels afhankelijk vanuit financiering vanuit het rijk. Waar op de genoemde onderdelen nieuwe ontwikkelingen aan de orde zijn wordt daarop onderstaand uitgewerkt.

6.2 Nieuwe ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen vragen in 2022 in het bijzonder aandacht. Vanwege de omvang van dit programma worden eerst enkele algemene ontwikkelingen beschreven die relevant zijn voor de aanpak onder dit programma, waarna op thema's dieper kan worden ingegaan.

Algemene ontwikkelingen

- **Toegenomen aandacht voor kwaliteit en rechtmatigheid:** Door toenemende regionale aandacht voor kwaliteit en rechtmatigheid (zoals periodieke quick scans onder Wmo-aanbieders) wordt steeds beter 'het kaf van het koren' gescheiden. Hiervan wordt op termijn een besparing verwacht.
- **Governance modulaire gemeenschappelijke regeling:** Door een toename van het aantal samenwerkingsmodules in de MGR SD CG (Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland) zal, naar verwachting op 1 januari 2022, sprake zijn van een nieuwe governance. Hierbij worden de bestaande modules, in het vervolg te noemen 'submodule', ondergebracht in drie nieuw te vormen modules: Zorg, Onderwijs en Participatie. Hier kunnen nieuwe modules aan worden aangehaakt, zoals de contractering van de Inburgering. Deze ontwikkeling is naar verwachting budgettair neutraal. En, door de eenvoudiger structuur: meer mogelijkheden voor gemeenteraden om inzicht te krijgen in, en invloed uit te oefenen op de MGR.
- **Intensivering regionale innovatie en transformatie:** Er is sprake van een toename van het aantal ontwikkelingen dat om samenwerking vraagt, leidend tot een Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming (GVJB) en de ontwikkeling van een regionale visie op samenwerking en opdrachtgeverschap (Norm voor Opdrachtgeverschap, voor onder meer Jeugdhulp en Beschermd Wonen) die eind 2021 wordt verwacht.

De verwachting is, dat dit op onderdelen zal leiden tot hogere uitvoeringskosten bijvoorbeeld hogere tarieven voor jeugdbescherming. Hiermee samenhangend verwachten wij op termijn een vermindering van zorgkosten. In de Gelderse agenda Verbetering Jeugdbescherming (GVJB) is al ingestemd met hogere tarieven voor de jeugdbescherming. Dit traject vereist een grotere regionale inzet van gemeenten, wat zal leiden tot een toename van de regionale uitvoeringskosten voor ambtelijke inzet van gemeenten.

- Met name bij de Jeugdhulp blijken de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen niet voldoende. In 2021 hebben Rijk en VNG bepaald dat **gemeenten structureel meer geld voor de Jeugdhulp** dienen te ontvangen om de tekorten op de uitgaven te dekken. Daarbij is ook afgesproken dat er een landelijke Ontwikkelagenda jeugdhulp 2022-2028 wordt opgesteld, gericht op normalisatie en terugbrengen van de uitgaven aan jeugdhulp in de komende jaren. Het Rijk stelt in 2022 € 1,314 miljard aanvullend beschikbaar voor de jeugdhulp, waarvan € 45.000 voor Rozendaal. Dit werkt ook door in de periode na 2022.
- We streven ernaar om de beweging te maken **van maatwerk- naar algemene voorzieningen**. Waar we dure individuele voorzieningen inzetten kan een bredere inzet van de sociale bijdragen aan een vroegtijdiger oplossing voor de zorgbehoevende en wordt een duurder maatwerktraject uitgespaard. Om dit te realiseren financieren we voor de sociale basis over 2022 niet meer afzonderlijk Radar. Radar gaat op in de welzijnsorganisatie Incluzio. We nemen een redelijk deel van de lumpsumbekostiging die Rheden heeft afgesproken met Incluzio voor onze rekening. Voor het kosteneffect zie het onderdeel Herzien samenwerkingsafspraken SD met Rheden.

Herzien samenwerkingsafspraken SD met Rheden

Wat willen we bereiken?

We hebben in samenspraak met Rheden het doel gesteld om de samenwerkingsafspraken breed (domein-overstijgend), maar in het bijzonder voor de dienstverlening in het sociaal domein te herzien. Dit moet een meer passende bekostigingsstructuur en verbeterde samenwerkingsrelatie opleveren tussen Rheden en Rozendaal.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken in 2022 verder aan een voorstel voor een nieuwe bekostigingsstructuur. De eerste afspraken met Rheden over de uitvoeringskosten sociaal domein zijn verwerkt in deze begroting:

- Het gaat om een gewijzigd uitgangspunt voor de uitvoeringskosten. Daardoor komen de uitvoeringskosten in een meer reële verhouding te staan ten opzichte van de programmakosten. Dit levert een afname op van de uitvoeringskosten voor deze begroting met € 112.000.
- Ook zijn er afspraken met Rheden gemaakt over bekostiging van Incluzio vanwege de beoogde verschuiving van maatwerk naar algemene voorzieningen. De Rozendaalse bijdrage aan de lump sum die Rheden aan Incluzio vergoedt bedraagt € 88.000.
- De welzijnssubsidie aan Incluzio (voorheen Radar) vervalt hiermee per 2022. Dat levert een vermindering op van € 12.000 op de post welzijnssubsidies.
- In deze begroting wordt verder rekening gehouden met meerkosten door nieuwe eisen aan interne controle (verbijzonderde interne controle) op het sociaal domein Rozendaal, geraamd op basis van ervaringscijfers op € 7.500.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel is weergegeven welke financiële wijzigingen zijn verwerkt als gevolg van het herzien van de samenwerkingsafspraken met Rheden. Het leidt tot een positief effect van € 27.885 binnen Programma 6. Voor de programmakosten verwachten wij dat deze, bij gelijkblijvende aantallen, zullen afnemen door een verschuiving bij Wmo en Jeugdhulp van maatwerk- naar algemene voorzieningen. De daling in programmakosten hebben wij nog niet ingeboekt, omdat wij samen met Rheden gaan onderzoeken of de nieuwe aanpak (versterken sociale basis) ook daadwerkelijk leidt tot een besparing.

	Was	Wordt
Uitvoeringskosten Rheden	222.000	110.000
Controlekosten	incl.	7.500
Incluzio	incl.	88.000
Welzijnssubsidies (vervallen subsidie Radar)	41.180	29.795
Totaal	263.180	235.295
Verschil was-wordt		27.885

Bij dit positieve effect hoort wel een belangrijke kanttekening: In 2022 zal samen met Rheden de berekeningssystematiek verder worden uitgewerkt. Die uitwerking heeft mogelijk weer een kostentoename tot gevolg. Op diverse vlakken is verfijning van de afspraken noodzakelijk, bijvoorbeeld als het gaat om het aanleveren van informatie vanuit Rheden aan Rozendaal. Ook kan uitbreiding van de dienstverlening aan de orde komen, bijvoorbeeld voor nieuwe taken zoals beschermd wonen, of voor oude taken als het gaat om beleidscapaciteit, zoals met de pilot Jeugdbeleid.

Welzijnssubsidies (overige)

Wat willen we bereiken?

De gemeente beoogt met subsidieverlening als middel maatschappelijke doelstellingen te bereiken. Subsidies kunnen worden ingezet voor lokale organisaties en initiatieven, maar ook voor initiatieven samen met Rheden of in regionaal verband, al dan niet om te voldoen aan een wettelijke verplichting. In dat laatste geval staan hier inkomsten tegenover, veelal als onderdeel van de Gemeentefondsuitkering. Welzijnssubsidies hebben betrekking op deelterreinen binnen het sociaal domein in brede zin: sport, kunst en cultuur, toerisme en recreatie en maatschappelijke zorg en welzijn. We verstrekken onder meer subsidies voor De Serre, MEE, ouderenbonden. Onze Algemene Subsidieverordening (ASV) biedt daarnaast ook een juridisch kader voor subsidies op het gebied van onderwijs, volksgezondheid, milieu, ruimtelijke ordening en volkshuisvesting. De Rozendaalse jongerenactiviteiten (Kinderburgemeester en Jongerenraad) worden in 2022 voortgezet. Voor specifieke activiteiten voor en door kinderen en jongeren is een bedrag van € 2.000 in de begroting opgenomen. Dit is bedoeld als werkbudget voor kleine activiteiten. Voor grotere initiatieven dient de gemeenteraad budget beschikbaar te stellen. We willen ook voor 2022 ondersteuning bieden aan die activiteiten die sociaal maatschappelijk impact.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Efficiëntere uitvoering. Op basis van onze ASV en de hiervan afgeleide Subsidieregeling Sociaal domein 2019-2022 worden enkele grote en verschillende kleinere organisaties/activiteiten op het terrein van maatschappelijke zorg en welzijn gesubsidieerd. In 2022 werken wij voor de kleinere welzijnssubsidies (tot en met € 5.000) met een subsidielijst. Dit leidt tot een vermindering van administratieve lasten, zowel voor de aanvragers als voor de gemeente.
- Per 2021 ontvangt Incluzio (voorheen Radar) geen subsidie meer voor de bijdrage aan de sociale basis voor Rozendalers. Dit is het gevolg van de inrichting van de gewenste sociale basis, waar Incluzio integraal voor verantwoordelijk wordt, zowel voor de Rhedense en Rozendaalse inwoners. Meer hierover zie het onderwerp Beweging van maatwerk naar algemene voorzieningen.
- Een nieuwe activiteit in 2022 is Vitaal en Veilig Thuis, een herziene versie van het Huisbezoekproject 75plus (2012/2013 en 2017). De uitbreiding betreft zowel de doelgroep (inwoners vanaf 70 jaar) als het bereik: veiligheid wordt hierin uitdrukkelijk meegenomen.

Wat mag het kosten?

De efficiëntere uitvoering van de kleine subsidies levert een lichte vermindering van administratieve lasten, maar geen (kwantificeerbare) kostenbesparing op. De verschuiving van kosten voor de inrichting van de sociale basis (stopzetten subsidie aan Incluzio) heeft als gevolg dat er binnen de post voor welzijnssubsidies € 17.000 vrijvalt. Hiervan wordt € 12.000 euro overgeheveld naar de post Sociale basis (t.b.v. bijdrage Incluzio). De overige € 5.000 wordt binnen de post welzijnssubsidie gereserveerd voor de te verwachten hogere bijdrage aan STOER (voor Vitaal en Veilig Thuis).

Kinderopvang

Wat willen we bereiken?

Op grond van de Wko (Wet kinderopvang) zijn gemeenten verantwoordelijk voor de kwaliteit van kinderopvang (peuteropvang, kinderdagopvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang).

Wat gaan we daarvoor doen?

De GGD (VGGM) houdt namens gemeenten toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang. De uitvoering (behandelen nieuwe aanvragen, afhandelen van eenvoudige GGD-adviezen) is gemandateerd aan de gemeente Rheden. In complexe situaties ligt, zoals bij alle gemandateerde werkzaamheden, de besluitvorming bij ons college.

Sinds 2020 heeft onze gemeente te maken met kinderopvang op Sociaal Medische Indicatie (SMI). Gemeenten zijn wettelijk verplicht deze vorm van kinderopvang te financieren als er een beroep op wordt gedaan. De uitgaven voor Kinderopvang SMI zijn in 2022 voor het eerst in de begroting opgenomen, omdat we op basis van casuïstiek weten dat er een beroep op wordt gedaan.

Wat gaat het kosten?

De kosten voor kinderopvang SMI bedragen naar schatting € 7.000. Omdat deze kosten fluctueren op basis van individuele gevallen dekken we deze kosten uit de reserves.

Vreemdelingen

Wat willen we bereiken?

Als gemeenten zijn we, op grond van de Huisvestingswet, verplicht om mee te werken aan de huisvesting van statushouders (erkende vluchtelingen). Dit wordt uitgedrukt in een aan inwonertal gerelateerde halfjaarlijkse huisvestingstaakstelling, met een minimum van één per half jaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2021 heeft onze gemeente twee statushouders gehuisvest, waarmee tot 1 januari 2022 aan de huisvestingstaakstelling is voldaan. De maatschappelijke begeleiding wordt verzorgd door Vluchtelingenwerk.

Op 1 januari 2022 treedt een nieuwe Wet Inburgering in werking, met een grotere regierol voor gemeenten, waarbij overigens intensief regionaal wordt samengewerkt. De in de MGR SD samenwerkende gemeenten beogen het contractmanagement Inburgering vanaf 2022 onder te brengen in een nieuwe samenwerkingsmodule.

Wat mag het kosten?

De begeleiding van statushouders kost, op basis van een Offerte van Vluchtelingenwerk, € 2.266 per persoon voor een V.I.P. traject (Vestigen, Inburgeren en Participeren).

Gemeenten ontvangen extra middelen voor de Wet Inburgering. Wij nemen deze budgettaire neutraal op in de begroting. Voor de kosten contractmanagement gaan wij uit van € 300 structureel per jaar.

Sociale werkvoorziening

Wat willen we bereiken?

Mensen aan het werk op een niveau dat bij hen past, als het kan regulier, al dan niet meer loonkostensubsidie, als het moet op een beschutte werkplek. De sociale werkvoorziening, met als 'harde kern' een beschutte werkomgeving, is met invoering van de Participatiewet (2015) afgesloten voor nieuwe instroom. De mensen met een Sw-indicatie hebben hun recht op een werkplek behouden.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 hebben de tien bij het voormalige regionale SW-bedrijf (GR Presikhaaf Bedrijven) aangesloten gemeenten hun Wsw-medewerkers voor vijf jaar ondergebracht bij het nieuw gevormde arbeidsontwikkelingsbedrijf BV Scalabor.

In 2021 is gebleken dat Scalabor en de gemeenten in beginsel de samenwerking vanaf 2023 willen voortzetten, maar dat dit, aldus Scalabor, tegen een hogere vergoeding zal moeten gebeuren. De uitstroom van Wsw-medewerkers, merendeels door pensioen, wordt niet gecompenseerd, doordat de toegang tot de Wsw vanaf 2015 is afgesloten voor nieuwe medewerkers.

Wat mag het kosten?

De financiële gevolgen van de ontwikkelingen bij Scalabor zijn nog niet bekend, maar naar verwachting zullen de uitgaven toenemen.

(Wet) Maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Het verlenen van voorzieningen op grond van de Wmo, te onderscheiden in materiële voorzieningen en dienstverlening (immaterieel).

Wat gaan we daarvoor doen?

De uitvoering van de Wmo, met andere woorden de klantcontacten, is gemandateerd aan de gemeente Rheden.

Sinds 2019 geldt er een abonnementstarief Wmo voor maatwerkvoorzieningen (natura en persoonsgebonden budget (Pgb)), zoals hulp bij het huishouden, hulpmiddelen, trapliften en woningaanpassingen, en voor algemene voorzieningen waarbij sprake is van een duurzame hulpverleningsrelatie.

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang zijn uitgezonderd en gemeenten kunnen een uitzondering maken voor collectief vervoer, zoals gebeurd is in Rheden en Rozendaal.

Wat mag het kosten?

De Wmo is een open-einderegeling, met beleidskeuzes kunnen de uitgaven enigszins worden beïnvloed. In navolging van de gemeente Rheden heeft ook onze gemeente in 2021 beleid ontwikkeld om (niet vrij toegankelijke) maatwerkvoorzieningen te vervangen door algemene voorzieningen. Het gaat om lichte en matige begeleiding (individueel en groep) die wordt uitgevoerd door Incluzio, om de algemene voorziening Hulp bij het Huishouden, uitgevoerd door een schoonmaakbedrijf en om 'Powerful ageing' (om mensen in staat te stellen langer zelf het huishouden te doen). Als resultaten voor de begroting 2022 beogen wij:

- Een afname met vijf van het aantal inwoners met een maatwerkvoorziening Hulp bij het huishouden
- Een afname van de uitgaven aan maatwerkvoorziening Hulp bij het huishouden
- Een afname met vijf van het aantal inwoners met een maatwerkvoorziening lichte of matige begeleiding

Individueel of Groep (dagbesteding)

- Een afname van de uitgaven aan maatwerkvoorzieningen lichte en matige Wmo-begeleiding Individueel en Groep.

De financiële gevolgen van het abonnementstarief zijn groot. Gemeenten derven inkomsten uit eigen bijdragen en uit eerste onderzoeken blijkt er, vooral bij hulp bij het huishouden, sprake te zijn van een 'aanzuigende werking'. Het Rijk compenseert gemeenten hiervoor, maar deze compensatie is onvoldoende.

Beschermd wonen

Wat willen wij bereiken?

Met ingang van 2022 ligt de verantwoordelijkheid voor Beschermd Wonen (en Maatschappelijke Opvang) niet meer bij 43 centrumgemeenten maar bij elke gemeente afzonderlijk. Praktisch gezien blijft de Maatschappelijke Opvang (zoals daklozenopvang en vrouwenopvang) bij Arnhem belegd. Rozendaal participeert in de regionale samenwerking Centraal Gelderland voor beschermd wonen voor mensen met een lichte verstandelijke beperking en met psychische problematiek. Vooralsnog zijn er geen inwoners van Rozendaal die hiervoor in aanmerking komen.

Wat gaan wij daarvoor doen?

De decentralisatie van Beschermd Wonen (BW) heeft op zich grote gevolgen voor gemeenten. In 2022 heeft deze nog geen financiële gevolgen. Wel worden aanvullende ambulantiseringmiddelen over de verschillende gemeenten verdeeld. Vanaf 2023 worden de voorheen aan centrumgemeenten beschikbaar gestelde middelen met een ingroeipad van tien jaar verdeeld over alle 352 gemeenten (peildatum 1-1-2021). Dit gebeurt volgens een nog nader door het Rijk vast te stellen objectief verdeelmodel, waarbij overigens al wel duidelijk is dat onze regio een 'nadeelregio' is.

Wat mag het kosten?

December 2021 wordt een regionale begroting 2022 opgesteld. In een bestuurlijk akkoord (2021) hebben de samenwerkende gemeenten afgesproken, alle middelen die voor BW ontvangen worden, over te dragen aan de regio.

Meld- en adviespunt Kindermishandeling en Huiselijk Geweld

Wat willen wij bereiken?

Gemeenten dienen op basis van de Wmo en de Jeugdwet aangesloten te zijn bij een meld- en adviespunt Kindermishandeling en Huiselijk Geweld. Er is sprake van een landelijk dekkend netwerk van Veilig Thuis-organisaties.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Veilig Thuis Gelderland Midden (VT) is als zelfstandige stichting ondergebracht bij VGGM. De rol van VT is in 2019 uitgebreid op grond van de herziene Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit heeft geleid tot een toename van de financiële bijdrage aan Veilig Thuis. De gemeentelijke bijdrage is grotendeels gebaseerd op aantal inwoners en voor nog geen 10% op 'productie' (daadwerkelijk aantal casussen).

De begroting 2022 past grotendeels binnen de beschikbare middelen. Wel valt nog niet in te schatten of de coronamaatregelen (zoals de sluiting van scholen) op langere termijn invloed hebben op het aantal meldingen. Als gemeente ontvangen wij middelen om de gevolgen van corona op te vangen. Voor 2022 is een subsidie verleend van € 11.532.

Wat mag het kosten?

Voor 2022 is een subsidie verleend van € 11.532.

Jeugdhulp inclusief geëscaleerde zorg

Wat willen we bereiken?

Om kinderen zo gezond, kansrijk en veilig mogelijk op te laten groeien, is het voor sommige kinderen nodig om hen passende jeugdhulp te bieden.

Wat gaan we daarvoor doen?

De **uitvoering van de Jeugdwet** is aan de gemeente Rheden gemandateerd. Het Meerjarenbeleidskader Sociaal Domein is het vigerende beleidskader.

De afgelopen jaren is het aantal jeugdigen dat een beroep deed op jeugdhulp landelijk en ook in Rozendaal toegenomen. En relatief gezien in Rozendaal zelfs harder toegenomen. Waar het jeugdzorggebruik voor Rozendaal in 2015 nog 2,9% onder het landelijk gemiddelde van 10% lag, was dit in 2019 toegenomen tot slechts 0,3% onder het landelijk gemiddelde van 12,3% (bron: waarstaatjegemeente.nl). Deze toename ging gepaard met stijgende uitgaven, waarvoor de gemeenten vanuit het Rijk niet voldoende middelen toegekend kregen. In 2021 is door Rijk en VNG overeengekomen dat er structureel meer geld naar de gemeenten gaat, om de tekorten op de uitgaven te dekken. Om besparingen in de Jeugdhulp te realiseren, moeten gemeenten steeds meer regionaal samenwerken. Dit is hiervóór nader toegelicht, bij 'regionale ontwikkelingen'.

Op 1 januari 2022 wordt het nieuwe **woonplaatsbeginsel** ingevoerd. Dit leidt deels tot herverdeling van verantwoordelijke gemeenten voor jeugdigen, in met name verblijfszorg. Dit brengt met zich mee dat de gemeente Rozendaal in vóórkomende gevallen uitgaven voor jeugdigen kan 'doorschuiven' naar andere gemeenten, maar ook dat Rozendaal zaken kan krijgen waarvoor vanaf 1 januari 2022 de uitgaven gedragen moeten worden.

De **coronapandemie** heeft de problematiek van kwetsbare jeugdigen verscherpt. We zien dat in 2020 en 2021 terug in zwaardere en langere trajecten en daarmee hogere uitgaven. De verscherpte problematiek zal bij een aantal kwetsbare jongeren mogelijk nog enkele jaren doorwerken. Wij gaan er vanuit dat dit voor onze gemeente geen extra risico's met zich meebrengt, naast de al bestaande risico's vanwege onze kleine aantallen.

Lokale ontwikkelingen Jeugdhulp: In 2021 is de opdracht 'lokaal maatwerkdiensten jeugdhulp' gestart (uitvoering door acht jeugdhulporganisaties).

Daarnaast zijn de ondersteuners Jeugd en Gezin (POH: Praktijkondersteuners Huisartsen) gestart. Hiervoor worden middelen ingezet die vanuit het regionale Transformatieplan Jeugd beschikbaar zijn gesteld voor het versterken van de lokale toegang. De Rozendaalse middelen (in totaal € 1.067) zijn samengevoegd met die van Rheden en worden ingezet voor de financiering van een ondersteuner Jeugd en Gezin (praktijkondersteuner) bij de huisartsen in Velp. Vooralsnog als pilot t/m mei 2022. De kans is groot, dat deze pilot definitief wordt: de ondersteuner Jeugd en Gezin biedt laagdrempelige hulp en vormt een voorliggende voorziening. Deze brengt kosten met zich mee maar levert naar verwachting een besparing op, met name op uitgaven Jeugd GGZ.

Als resultaten voor de begroting 2022 beogen wij:

- Een afname met vijf van het aantal jeugdigen dat een beroep doet op jeugdhulp.
- Een afname met vijf van het aantal doorverwijzingen door huisartsen.
- Een afname van de uitgaven aan individuele (niet vrij toegankelijke) voorzieningen Jeugdhulp.

Wat mag het kosten?

De extra rijksmiddelen voor Jeugd (1,3 miljard landelijk) zijn in deze begroting verwerkt onder programma 0. Voor de overige benoemde ontwikkelingen, in het bijzonder het woonplaatsbeginsel geldt dat er geen bedrag voor wordt verwerkt in de begroting, vanwege de hoge mate van onzekerheid in de financiële doorwerking. In de risicoparagraaf zijn de risico's die het gevolg kunnen zijn van toename in zorggebruik (bijvoorbeeld als gevolg van het woonplaatsbeginsel) opgenomen.

Overzichtstabel mutaties t.o.v. Kadernota

	2022	2023	2024	2025
Cijfers primitieve begroting 2021-2024	-585.554	-593.687	-601.997	-610.505
Mutaties vastgest begr/Kadernota/turap 1: n.v.t.	0	0	0	0
Stand Kadernota	-585.554	-593.687	-601.997	-610.505
Verschil Kadernota - begroting	17.875	16.251	16.061	17.334
Verklaring:				
Lagere kosten kinderopvang	2.500	2.500	2.500	2.500
Hoger bijdrage DRAN (wmo-vervoer)	-4.400	-4.300	-4.200	-5.800
Lagere kosten PGB Wmo	2.500	2.500	2.500	2.500
Lagere rijksvergoeding participatiewet	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Lagere uitvoeringskosten sociaal domein	28.500	28.700	28.800	28.900
Overige mutaties	-6.225	-8.149	-8.539	-5.766

Nadere toelichting:

Lagere kosten kinderopvang

Naast de genoemde kosten voor de sociaal medische indicatie (€7.000) zien we een kostendaling voor kinderopvang die wordt veroorzaakt door de lagere uitvoeringskosten van deze regeling.

Hogere kosten Wmo-vervoer

Deze kostenstijging wordt veroorzaakt door een hogere bijdrage aan BVO Dran.

Lagere kosten PGB Wmo

De begrotingspost is afgeraamd op basis van het gebruik van de laatste paar jaar

Lagere rijksvergoeding participatiewet

De rijksvergoeding die Rozendaal ontvangt is gebaseerd op het aandeel in de totale bijstandskosten in Nederland van 2 jaar eerder. Hierop is de begrotingspost aangepast.

6.3 Financiële consolidatie

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	0	0
6.2 Wijkteams	0	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	546.493	55.000	50.000	48.250	48.000	48.720
6.4 Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	6.000	3.000	3.050	3.100	3.150
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	2.182	0	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	978	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
totaal baten	549.653	61.000	53.000	51.300	51.100	51.870
Lasten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	44.918	226.850	49.500	49.595	45.700	44.305
6.2 Wijkteams	0	0	1	2	3	4
6.3 Inkomensregelingen	587.750	89.125	81.250	82.425	83.625	84.860
6.4 Begeleide participatie	61.493	56.700	57.500	58.360	59.230	60.110
6.5 Arbeidsparticipatie	0	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	151.960	166.809	94.661	96.384	98.298	99.867
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	64.655	122.635	141.617	142.810	144.000	145.195
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	224.681	116.500	202.150	204.660	207.180	209.700
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	900	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	82.435	0	0	0	0
totaal lasten	1.136.357	862.054	627.679	635.236	639.036	645.041
Saldo van baten en lasten	-586.704	-801.054	-574.679	-583.936	-587.936	-593.171
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	0	215.500	7.000	6.500	2.000	0
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	0	215.500	7.000	6.500	2.000	0
Geraamd resultaat	-586.704	-585.554	-567.679	-577.436	-585.936	-593.171

Programma 7: Volksgezondheid en milieu

7.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Binnen dit programma werken we aan de gemeentelijke opgave rondom het brede begrip duurzaamheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het betreft daarbij taken in het kader van een klimaatadaptatie en energietransitie, een leefbaar milieu en afvalverwerking, alsook waterberging. Zodoende geven we niet alleen vorm en inhoud aan (wettelijke) taken uit onder meer de Wet publieke gezondheid, de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz), de Wet geluidhinder, of de wet Bodemverontreiniging. Maar werken we ook aan gedegen mitigerende maatregelen, zoals de aanpak voor de energietransitie, om een bijdrage te leveren aan de globale klimaatopgave. Waar nodig stellen we lokale kaders, bijvoorbeeld in de Algemene Plaatselijke verordening (APV) en de Afvalstoffenverordening. Ook vragen de volgende onderwerpen in 2022 onze aandacht:

- Sinds 2020 geldt de **Wvggz** (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg). Gedwongen zorg is in Rozendaal gelukkig slechts incidenteel aan de orde. Niettemin zijn aan de uitvoering van de wet structurele kosten verbonden voor aansluiting op een landelijke registratiesysteem en afspraken ter ondersteuning, in voorkomende gevallen, in de uitvoering van taken door VGGM (de GGD) en de gemeente Rheden.
- Gedurende de periode 2021 t/m 2023 committeert Rozendaal zich aan het **Lokaal preventieakkoord** (volksgezondheid) Rheden-Rozendaal, met als speerpunten: gezonde leefstijl, financiële gezondheid en eenzaamheid.
- **Jeugdgezondheidszorg (JGZ)**: Voor de uitoefening van de gemeentelijke taken in het kader van JGZ wordt steeds meer regionaal samengewerkt, bijvoorbeeld bij een vooralsnog tweejarige pilot 'Nu Niet Zwanger' (NNZ). Daarbij worden kwetsbare potentiële ouders ondersteund om regie te nemen op hun kindwens. Tot nu toe is hier geen gebruik van gemaakt door inwoners van Rozendaal, maar door een bijdrage ondersteunt onze gemeente een activiteit met een grote maatschappelijke waarde.

Wat mag het kosten?

De hierboven beschreven aanpak valt binnen de reguliere capaciteit.

7.2 Nieuw ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen vragen in 2022 in het bijzonder aandacht:

Klimaatadaptatie en Energietransitie

Wat willen we bereiken?

Klimaatverandering is in toenemende mate een zorg, ook binnen Rozendaal. Enerzijds kan Rozendaal een bijdrage leveren door opwarming te helpen afremmen door het uitvoeren van mitigerende maatregelen. Daarnaast zullen we maatregelen moeten treffen om naar de toekomst beter om te gaan met de nadelige effecten van klimaatverandering, omdat de opwarming niet geheel kan worden voorkomen (adaptatie). Door stappen te zetten in de energietransitie dragen wij bij aan mitigatie. Voor adaptatie nemen wij nu nog ad hoc stappen en willen wij de planvorming een impuls geven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen de energietransitieopgave wordt sinds 2019 – ook in regionaal verband (RES) gewerkt aan tal van activiteiten binnen de **Uitvoeringsagenda Rozendaal Energieneutraal 2050**. Deze Uitvoeringsagenda Rozendaal Energieneutraal 2050 kent een doorlooptijd van 2019-2021. De subsidieregeling "Energietransitie bestaande woningen Rozendaal" vervalt per 1 januari 2022. Eén van de voorziene activiteiten in 2021 was het voorbereiden van een nieuwe uitvoeringsagenda voor de programmaperiode 2022-2025. Met het zicht op de gemeentelijke verkiezingen in 2022 heeft het college besloten om de uitwerking daarvan op te pakken ná de vaststelling van het nieuwe coalitieakkoord in 2022.

Om de ingezette lijn van succesvolle activiteiten, de samenwerking met stakeholders, het ontstane enthousiasme en bijbehorende energie niet verloren te laten gaan is **voor 2022 een separaat jaarprogramma** uitgewerkt. Met het programma voor 2022 wordt ingezet op een effectieve voortzetting van de ingezette werklijnen en is de uitvoering daarvan in 2022 (begrotingstechnisch) geborgd. Vervolgens kan ná de verkiezingen ingezet worden op de uitwerking van een nieuwe, meerjaren, uitvoeringsagenda voor 2022-2025, passend bij het nieuwe bestuursprogramma dat op dat moment voorligt.

In 2022 zal ook een **geactualiseerd verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2022 t/m 2026** (vGRP) zijn opgesteld, dat als basis gaat dienen voor een beleidsmatige aanpak water(berging).

Wat mag het kosten?

Voor de voortzetting van de aanpak klimaatadaptatie en energietransitie is bij Kadernota als aangenomen dat de aanpak voor 2022 bekostigd kan worden uit het restant van de reserve energietransitie.

De kosten voor het opstellen van het vGRP 2022 t/m 2026 ad. € 15.000 worden gedekt uit de begrotingen 2021 en 2022.

Afvalstoffenbeheer

Wat willen we bereiken?

In 2022 willen we ons beleid ten aanzien van de hoeveelheid hergebruik grondstoffen doorzetten en daarmee het aantal kilo's restafval per huishouden doen afnemen. Ook willen we in 2022 een onderzoek instellen naar de doelmatigheid van onze huidige milieustraat.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan in 2022 een onderzoek instellen naar de doelmatigheid van onze huidige milieustraat en afvalverwerking en een plan maken voor het kunnen opvangen van de verschillende milieustromen eventueel met andere gemeenten.

Wat mag het kosten?

Het doelmatigheidsonderzoek vindt dekking uit de daarvoor al geraamde €26.400 bij Kadernota (te onttrekken uit de algemene reserve). Ten aanzien van het toenemend hergebruik wordt een kostenbesparing voorzien op de afvalverbranding. Dit zal naar verwachting niet leiden tot een lagere afvalstoffenheffing, omdat de rijksbelasting op diezelfde verbranding ook is toegenomen. Daarnaast stijgen andere kosten van inzameling en verwerking. We verwachten dan ook een neutraal effect.

Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

Participeren in de Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) en in de door deze Gemeenschappelijke Regeling te entameren projecten en activiteiten (inentingsprogramma's e.d.). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het Rijksvaccinatieprogramma (RVP), waarbij de bijbehorende middelen zijn overgedragen (2019). Deelname aan vaccinaties vormt een speerpunt voor onze gemeente. De vaccinaties voor het coronavirus vallen hier overigens buiten, dit proces wordt door het Rijk aangestuurd.

Wat gaan we daarvoor doen?

In onze **Nota Publieke Gezondheid 2017-2020** wordt onder meer de relatie tussen publieke gezondheid en de Omgevingswet benoemd. Deze relatie wordt met de verdere implementatie van de Omgevingswet verder uitgewerkt. De nota is in 2021 verlengd, een nieuwe gebaseerd op een regionale Nota wordt eind 2021 voorbereid en uiterlijk begin 2022 aan uw raad ter vaststelling voorgelegd.

Wat mag het kosten?

De genoemde activiteiten vallen allen binnen de reguliere capaciteit en passen binnen de staande begroting.

Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen we bereiken?

Onder meer op grond van de Wet op de lijkbezorging heeft onze gemeente een zorg voor de organisatie van begraafplaatsen. In Rozendaal geven we vorm en inhoud aan die verplichting door de begraafplaats Rozendaal te beheren en onderhouden, alsook door uitvaarten te faciliteren (onder meer grafgraven). De begraafplaats van Rozendaal is een onderdeel van de historische buitenplaats Rosendael. Het beheer en onderhoud behoort tot de wettelijke gemeentelijke taken. We beogen deze plaats duurzaam in stand te houden en het unieke karakter van de begraafplaats te behouden.

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderzoeken in 2022 hoe we de informatie van onze begraafplaatsadministratie beter (digitaal) beschikbaar kunnen stellen intern en voor derden, zoals uitvaartverzorgers en nabestaanden. In het licht van de digitalisering van onze dienstverlening wordt in 2022 de nu nog deels papieren begraafplaatsadministratie omgezet tot een digitale administratie. De digitale administratie zorgt ervoor dat deze informatie sneller en makkelijker toegankelijk is en zodoende de uitvaartverzorgers en nabestaande sneller en beter van dienst te kunnen zijn.

Om het huidige (unieke) karakter van de begraafplaats te behouden gaan we het onderhoud intensiveren ondergronds bemesten waardoor de levensduur van bomen wordt verlengd en de noodzakelijke nieuwe aanplant beter kan groeien. Bovendien vindt onderhoud van de paden plaats, zodat deze begaanbaar blijven en beter bestand zijn tegen heftige regenbuien.

Wat mag het kosten?

Voor de digitale module die noodzakelijk is voor de ontsluiting van de informatie worden geen aanvullende kosten verwacht. De hiervoor al in het verleden aangegane verplichtingen zijn geboekt onder programma 0 (Burgerzaken). Het geïntensiveerde onderhoud van de begraafplaats is kostenneutraal wegen financiering vanuit de Provincie. Wel wordt op basis van hogere opbrengsten van de laatste jaren de begrote opbrengst van de begraafplaats bijgesteld. Het betreft een ophoging van de geramde opbrengsten met € 13.700.

Overzichtstabel mutaties t.o.v. Kadernota

	2022	2023	2024	2025
Cijfers primitieve begroting 2021-2024	9.162	22.692	31.253	25.986
Mutaties vastgest begr/Kadernota/turap 1:				
Onderzoek afval	-26.400			
Uitvoeringsprogramma energieneutraal	-120.000			
Onderzoek afval onttr reserve	26.400			
Uitvoeringsprogramma energieneutraal onttr reserve	120.000			
Stand Kadernota	9.162	22.692	31.253	25.986
Verschil Kadernota - begroting	27.597	22.410	8.535	68.297
Verklaring:				
Meerkosten afvalinzameling/verwerking	-8.500	-8.500	-8.500	-8.500
Kosten Wvggz en VGGM (extra taak, correctie; CONRAD)	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Hogere opbrengst afvalstoffenheffing	13.000	13.000	13.000	13.000
Lagere storting voorziening cf GRP				50.000
Hogere opbrengst begraafplaats	13.700	13.700	13.700	13.700
Lagere kosten ongediartebestrijding	4.000	4.000	4.000	4.000
Overige mutaties	8.397	3.210	-10.665	-903

Nadere toelichting:

Kosten Wvvgz

Deze nieuwe taak (wet verplichte geestelijke gezondheidszorg) zorgt voor extra kosten die bij deze in onze begroting zijn verwerkt.

Storting voorziening riool

De storting in de voorziening voor riolering is het laatste jaar aanmerkelijk lager. In de loop van 2022 zal een nieuw GRP worden aangeboden aan de raad.

Lagere kosten ongedieterbestrijding

Na een jarenlange stijging van de kosten is nu een dalende trend te ontdekken in deze kosten. Deze trend is in de begroting verwerkt.

7.3 Financiële consolidatie

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
7.1 Volksgezondheid	0	0	10.000	10.000	0	0
7.2 Riolering	158.010	158.215	159.975	159.975	159.975	159.975
7.3 Afval	178.965	187.139	202.569	205.623	208.719	211.858
7.4 Milieubeheer	26.207	0	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	95.570	66.500	80.000	81.200	82.400	83.600
totaal baten	458.752	411.854	452.544	456.798	451.094	455.433
Lasten						
7.1 Volksgezondheid	55.329	53.220	67.500	68.350	59.200	60.050
7.2 Riolering	121.644	143.520	135.763	127.383	132.678	78.188
7.3 Afval	204.835	150.870	188.000	164.120	166.640	169.160
7.4 Milieubeheer	253.851	51.500	170.000	50.750	51.500	52.250
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	18.938	21.193	21.255	21.296	21.491	21.706
totaal lasten	654.597	420.303	582.518	431.899	431.509	381.354
Saldo van baten en lasten	-195.845	-8.449	-129.974	24.899	19.585	74.079
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	214.849	17.611	166.733	20.204	20.204	20.204
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	214.849	17.611	166.733	20.204	20.204	20.204
Geraamd resultaat	19.004	9.162	36.759	45.103	39.789	94.283

Programma 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ontwikkeling en stedelijke vernieuwing

8.1 Reguliere aanpak

Wat willen we bereiken?

Binnen dit programma geven we allereerst uitvoering aan wettelijke verplichtingen op het terrein van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, zoals de Woningwet en de Wabo. Het betreft daarbij bijvoorbeeld de processen van het vergunningverlening en de planvorming.

Rozendaal een prettig woon- en leefklimaat. Het beleid en de uitvoering door bijvoorbeeld het verstrekken van omgevingsvergunningen is erop gericht om dat prettige woon- en leefklimaat te behouden. Dit programma spreekt zich uit over ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente Rozendaal. Het ruimtelijk beleid richt zich op coördinatie van de activiteiten van het gemeentelijk bestuur met inachtneming van de aanwezige kwaliteiten in zowel het groen als de (historische) bebouwing.

Wat gaan we daarvoor doen?

We borgen gedegen vergunningverlening, toezicht en handhaving. Hiertoe werken we samen met onder meer de gemeente Rheden als het gaat om bouwtoezicht. De Omgevingsdienst Arnhem (ODRA) is verder een heel belangrijke partner vanwege de werkzaamheden op met name het milieuterrein die deze gemeenschappelijke regeling voor Rozendaal uitvoert. Op het vlak van volkshuisvesting, maar breder ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkelingen is samenwerking in de regio, vooral in de Groene Metropoolregio een zeer belangrijk onderdeel van de reguliere aanpak binnen dit programma. We werken – ook in regionaal verband – onder meer aan de volgende opgaven:

- In de regio's Arnhem-Nijmegen en Foodvalley (gezamenlijk de Groene Metropool) ligt voor de komende jaren een enorme bouwopgave. Hierbij heeft de regio zichzelf als doel gesteld om de invulling van deze opgave zó vorm te geven dat het meerwaarde oplevert voor alle inwoners. Om deze opgave in goede banen te leiden is de verstedelijkingsstrategie opgesteld. Deze verstedelijkingsstrategie is onderdeel van de opgave Groene Groei opgave van de agenda van de Groene Metropoolregio. De strategie die is ontwikkeld laat zien wat het kostbare groene raamwerk van de regio is: de landschappen, de fijne uitloopgebieden en de groene dorpen en steden. De Verstedelijkingsstrategie is van een hoog abstractieniveau en raakt Rozendaal in dit stadium nauwelijks, de verdere uitwerking van de strategie wordt nauwgezet in de gaten gehouden.
- In aanvulling hierop wordt met de gemeenten Arnhem, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum en Rheden op het gebied van wonen (sub)regionaal afgestemd, dit is een voorwaarde bij het toevoegen van nieuwe woningbouwplannen. In 2021 is er binnen de subregio een nieuwe subregionale Woonagenda vastgesteld. Met de realisatie van de woningen op de Del en Steenhoek, voldoet Rozendaal voorlopig aan de regionale opgave.
- Binnen dit programma vallen ook de activiteiten en kosten tot uitdrukking die voortvloeien uit een actieve grondexploitatie. In Rozendaal betreft dat De Del. We voeren een passief grondbeleid. Voor de locatie de Del wordt sinds 2013 jaarlijks een grondexploitatie vastgesteld. Op 23 maart 2021 is de grondexploitatie de Del vastgesteld met een bijgesteld geprognostiseerd eindresultaat van 4,43 miljoen euro. Op basis van de planning in de grondexploitatie wordt naar verwachting de laatste kavel nog in 2021 verkocht en levert. In het eerste kwart van 2022 zal de exploitatie De Del worden afgesloten en eventueel noodzakelijke besluitvorming worden voorbereid. Voor 2022 en verder verwachten we geen kosten en opbrengsten meer uit de grondexploitatie.

Wat mag het kosten?

Bovenstaande aanpak past binnen de al begrote financiële kaders.

8.2 Nieuwe ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen vragen in 2022 in het bijzonder aandacht.

Ruimtelijke ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Vorbereiding op en implementatie van de Omgevingswet. De inwerkingtreding van de **Omgevingswet** is beoogd per juli 2022. Het betreft een bijzonder omvangrijke operatie. Eind 2021 wordt duidelijk of deze datum ook haalbaar is. De Omgevingswet vereist dat de gemeente optreedt als één overheid en zorgdraagt voor een inhoudelijk integrale afweging met alle betrokken overheden. Samenwerking met verschillende ketenpartners zoals provincie en ODRA is hierin essentieel en deze samenwerking wordt in 2022 voortgezet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om de Omgevingswet tijdig te implementeren werken we eraan om:

1. Het beleidsinstrumentarium (omgevingsvisie, programma's en omgevingsplan) conform de wet vorm te geven. Daarbij zal ook aandacht moeten zijn voor een veranderde verhouding overheid-burger leidend tot nieuw inspraakbeleid en participatieprocessen;
2. De processen voor het afhandelen van initiatieven, conform de nieuwe wettelijke standaarden te brengen. Een belangrijk aspect daarvan is de aanpak voor het digital stelsel Omgevingswet (DSO).

Voor de concrete aanpak die we hanteren om in het gewenste tempo de Omgevingswet te implementeren wordt verwezen naar eerdere raadsbesluitvorming hieromtrent en de raadsinformatiebrief van september 2021.

Gelijktijdig met de Omgevingswet is ook de inwerkingtreding van de **Wet kwaliteitsborging** voor het bouwen (Wkb) voorzien. Onder de Wkb blijft de gemeente verantwoordelijk voor het toezicht op de bestaande bouw en omgevingsveiligheid. De vergunninghouder legt onder de Wkb inhoudelijk verantwoording af aan het bevoegd gezag (gemeente) voor de start van de bouw. Het bevoegd gezag beoordeelt de aangeleverde gegevens bij het uitvoeren van de toezichthoudende en eventueel handhavende taak. Doordat de toezichthoudende taak voor de gemeente Rozendaal door de toezichthouders van de gemeente Rheden wordt uitgevoerd wordt de invoering van de Wkb in samenwerking met Rheden voorbereid.

Wat mag het kosten?

We voorzien bij de vergunningverlening een toename in opbrengsten door leges en een afname in kosten voor de behandeling. Deze toename is ook verdisconteerd met de toename op grond van de bouw op De Del een positieve ontwikkeling laat zien. Op basis daarvan begroten we voor de komende jaren €2.300 minder aan kosten en €29.000 meer jaarlijks aan opbrengsten.

Zowel voor de Omgevingswet, als voor de Wet kwaliteitsborging geldt dat nog onduidelijk is of en in hoeverre het Rijk gaat bijdragen in implementatie- en uitvoeringskosten.

Ten aanzien van de aanpak Omgevingswet is in de Kadernota is al een bedrag van €15.000 gereserveerd voor de eerste onvermijdelijk kosten in 2022. Het gaat daarbij om:

- o omgang met de zogenoemde bruidsschat
- o het opstellen van toepasbare regels, en
- o het ontwikkelen van VTH-beleid.

Ten aanzien van de Wet kwaliteitsborging is nog geen indicatie te geven van de kosten.

Planschade

Wat willen we bereiken?

De behandeling van planschadeverzoeken behoort tot het reguliere werk (en capaciteit) binnen dit programma. Op het moment dat een bestemmingsplan een verandering in de bouw- of gebruiksmogelijkheden met zich meebrengt kan er planschade ontstaan. Als inwoners schade ondervinden door noodzakelijk geachte planvorming kan er sprake zijn van een recht op schadevergoeding. We werken aan een gedegen en integere afwikkeling van de eventuele planschadeprocedures.

Wat gaan we daarvoor doen?

De herziening van het bestemmingsplan die de bouw van IKC Dorpsschool Rozendaal planologisch mogelijk maakt is aanleiding geweest voor een aantal omwonenden om een verzoek om planschade in te dienen. Deze verzoeken worden op grond van de procedureverordening voor advisering tegemoetkoming planschade afgehandeld. Op grond van de concept-adviezen onafhankelijke advisering lijkt planschade aan de orde als gevolg van planvorming van de IKC Dorpsschool. In het restant van 2021 en in de loop van 2022 zal inzet nodig zijn op de afwikkeling van de planschadeprocedures. Waar nodig zal externe ondersteuning worden ingezet.

Wat mag het kosten?

De planschade die het gevolg is van de bouw van de IKC Dorpsschool Rozendaal wordt in lijn met de daarvoor gestelde kaders uitgekeerd. Op het moment van schrijven is nog onduidelijk wat de definitieve hoogte van de planschade is en wanneer deze definitief wordt vastgesteld. Dit is mede afhankelijk van juridische procedures. Kosten voor de eventueel te vergoeden planschade en daarbij horende kosten voor onder meer juridische ondersteuning worden in lijn met staande kaders gedekt uit de algemene reserve.

Basisregistraties ruimtelijk domein

Wat willen we bereiken?

Dit deel van het programma ziet toe dat gemeenten een aantal basisgegevens over gebouwen en adressen (BAG) en de basisregistraties grootschalige topografie (BGT) waarin op een eenduidige manier de ligging van alle fysieke objecten zoals gebouwen, wegen, water en terreinen is geregistreerd. Daarmee zijn de gegevens toegankelijke voor derden en deels via een landelijke voorziening) voor andere ketenpartners zoals het Kadaster. Als opdrachtgever en in samenwerking met ketenpartners worden ontwikkelingen, bijvoorbeeld op basis van omgevingsvergunningen of feitelijke ontwikkelingen in de openbare ruimte bijgehouden. Rozendaal organiseert de uitvoering van deze taken al vele jaren door middel van dienstverlening vanuit Rheden. De Rhedense dienstverlening is per 2021 feitelijk overgenomen door De Connectie. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de juistheid, volledigheid en tijdigheid van deze registraties. Dit is een wettelijke taak. De inzet binnen dit programmaonderdeel is erop gericht om deze wettelijke verplichting op een voor Rozendaal passende wijze te organiseren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Doordat de taken per 2021 uitgevoerd worden met ondersteuning van Connectie zijn hierover in 2021 ook nadere afspraken gemaakt met De Connectie. Deze afspraken betreffen de dienstverlening ten aanzien van de genoemde basisregistraties (BAG/BGT), alsook ten aanzien van een aantal nieuwe zaken. Het betreft daarbij het gegevensbeheer van WOZ-objecten en de registraties die nodig zijn voor de nieuwe wettelijke verplichting uit hoofde van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen (Wkpb). Het gaat in dat laatste geval om administratie van beperkingen die we als gemeente opleggen bij gebouwen, bijvoorbeeld door deze aan te wijzen als monument. Aanscherping van de afspraken ten opzichte van de oude samenwerking met Rheden was ook gewenst vanuit het oogpunt van informatieveiligheid en privacy.

Wat mag het kosten?

Bovenstaande heeft geleid tot een significante kostentoename voor de uitoefening van de basisregistraties door De Connectie in vergelijking met de uitvoering door Rheden. Het betreft een toename van € 26.000. Deze toename laat zich deels verklaren doordat Rheden onderdelen van de dienstverlening in het verleden niet volledig doorbelaste aan Rozendaal. Maar ook doordat er met deze nieuwe inrichting een aantal nieuwe taken bij De Connectie zijn belegd. Het betreft daarbij de verplichte Wkpb, WOZ-gegevensbeheer en afspraken in het kader van informatieveiligheid en privacy (rapportageverplichtingen). Deze kostentoename wordt als reëel gezien en als onvermijdelijk, omdat er geen alternatief bestaat voor de inrichting van deze werkzaamheden.

Overzichtstabel mutaties t.o.v. Kadernota

	2022	2023	2024	2025
Cijfers primitieve begroting 2021-2024	14.560	-10.100	-9.760	-9.415
Mutaties vastgest begr/Kadernota/turap 1:				
omgevingswet	-15.000	0	0	0
omgevingswet onttrekking reserve	15.000	0	0	0
Stand Kadernota	14.560	-10.100	-9.760	-9.415
Vershil Kadernota - begroting	-34.540	-15.770	-22.000	-23.235
Verklaring: index				
Kosten Basisregistraties ruimtelijk domein	-26.500	-26.500	-26.500	-26.500
Lagere kosten bouwvergunningen	2.300	2.300	2.300	2.300
Lagere opbrengst bouwvergunningen	-10.000	0	0	0
Overige mutaties	-340	8.430	2.200	965

Nadere toelichting:

De post omgevingsvergunningen bouwen is op basis van de cijfers van de laatste jaren bijgesteld. Voor de opbrengst bouwvergunningen is een doorkijkje gemaakt wat tot een aframing van de opbrengsten leidt in het eerste jaar.

8.3 Financiële consolidatie

	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
8.1 Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.075.517	160.020	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	64.833	61.500	50.000	45.000	40.000	40.000
totaal baten	1.140.350	221.520	50.000	45.000	40.000	40.000
Lasten						
8.1 Ruimtelijke Ordening	40.937	14.230	24.860	9.890	9.920	9.950
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	600.308	160.020	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	31.514	36.110	60.120	60.980	61.840	62.700
totaal lasten	672.759	210.360	84.980	70.870	71.760	72.650
Saldo van baten en lasten	467.591	11.160	-34.980	-25.870	-31.760	-32.650
0.10 Mutaties reserves (onttrekking)	29.711	3.400	15.000	0	0	0
0.10 Mutaties reserves (toevoeging)	0	0	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	29.711	3.400	15.000	0	0	0
Geraamd resultaat	497.302	14.560	-19.980	-25.870	-31.760	-32.650

Bijlage wettelijke beleidsindicatoren

Per programma worden de verplicht voorgeschreven beleidsindicatoren opgenomen. Om deze iets meer in perspectief te plaatsen is ook de indicator zoals die in de begroting van 2020 was opgenomen weergegeven en het gemiddelde van gemeenten < 25.000 inwoners.

Programma 0 Bestuur en ondersteuning

Indicator	Begroting Rozendaal 2022	Begroting Rozendaal 2021
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	7	8
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7	7,3
Apparaatskosten (€ per inwoner)	921	889
Externe inhuur (% van de totale loonsom)	13%	18%
Externe inhuur (de totale kosten inhuur externen)	111.596	148.986
Overhead (% van totale lasten)	35%	35%

Toelichting: Voor deze indicatoren zijn geen landelijke cijfers bekend. Een vergelijking met bijvoorbeeld gemeenten < 25.000 is dan ook niet op basis van deze informatie te maken.

Programma 1 Veiligheid

De landelijk beschikbare informatie onderschrijft het beeld van Rozendaal als zeer veilige gemeente. Van het relatief hoge aantal inbraken per 1000 woningen was in 2021 geen sprake, zo

Indicator	Cijfers zoals bekend bij begr 2022 Rozendaal	Cijfers zoals bekend in Q3 2020 < 25.000 inw	peiljaar
Verwijzingen Halt, per 1.000 jongeren	6	10	2020
Winkeldiefstallen, per 1.000 inwoners	0	0,7	2020
Geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners	0	2,6	2020
Diefstallen uit woning, per 1.000 inwoners	2,9	1,5	2020
Vernielingen/beschadigingen openbare ruimte per 1.000	2,9	4,5	2020

Toelichting: In de door het CBS aangeleverde data zijn geen recentere cijfers beschikbaar dan tot 2020.

Programma 2

Er zijn geen voorgeschreven beleidsindicatoren die betrekking hebben op dit programma.

Programma 3

Indicator	Cijfers voor Rozendaal	Cijfers voor gemeenten < 25.000 inw
Func tiemenging (% , peiljaar 2020)	37,1%	48,6%
Vestigingen (bedrijven, per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar, peiljaar 2020)	189.7	165,4

Toelichting: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. Het relatief hoge aantal vestigingen wordt beïnvloed door het hoge aantal zzp'ers dat Rozendaal rijk is.

Programma 4

Indicator	Cijfer voor Rozendaal	Cijfer voor < 25.000 inw	peiljaar
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	0	1,1	2018
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	30	19	2019
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv'er), in % deelnemers aan het VO en MBO-onderwijs	0,6	1,3	2020

Programma 5

Indicator	Cijfer voor Rozendaal	Cijfers < 25.000 inw	peiljaar
Niet-wekelijkse sporters (% van bevolking 19jr en ouder)	37,3%	50,5%	2020

Programma 6

Indicator	Cijfer voor Rozendaal	Cijfers < 25.000 inw	peiljaar
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 t/m 64 jaar)	400,7	666,3	2020
Jongeren met een delict voor de rechter (%)	1	1	2015

Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	0	3	2015
Netto arbeidsparticipatie (% werkzame beroepsbev t.o.v. totaal)	70,5%	69,3%	2020
Werkloze jongeren (% 16 t/m 22-jarigen)	0	1	2015
Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	152,6	262,8	2020
Lopende re-integratievoorz (per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	0	148,9	2020
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	10,2	10,6	2020
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	x	1,1	2020
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	x	0,4%	2020
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (per 10.000 inwoners)	260	624	2020

Toelichting: Bij het CBS zijn geen aantallen bekend voor jongeren met een jeugdbeschermingstraject. Voor Rozendaal geldt dat over 2020 (peildatum), geen sprake was van inzet van Jeugdbescherming. Voor 2022 zal dit mogelijk wel het geval zijn. Eventuele meerkosten hiervoor worden gedekt uit de algemene reserve.

Programma 7

Indicator	Cijfer voor Rozendaal	Cijfers voor < 25.000 inw	Peiljaar
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	145	126	2019
Hernieuwbare elektriciteit (%)	9,7	x	2019

Programma 8

Indicator	Cijfer voor Rozendaal	Cijfers voor < 25.000 inw Cijfers	Peiljaar
Gemiddelde WOZ-waarde (x € 1.000)	536	312	2020
Nieuwgebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	8,8	9,6	2020
Demografische druk (%)	98,4	79,6	2021
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (€)	1.005	x	2021
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (€)	1.036	x	2021

Toelichting: de term demografische druk geeft uitdrukking aan het percentage relatief jongere (0-20 jaar) en oudere (65+) dat woonachtig is in de gemeente. Bij het CBS zijn geen cijfers bekend over de gemeentelijke woonlasten over peiljaar 2021.

Financieel meerjarig perspectief

Recapitulatiestaat en overzicht Algemene dekkingsmiddelen

Onderstaand overzicht bevat de totalen zoals deze in de afzonderlijke programma's zijn opgenomen. Het betreft dan per programma zowel de baten en de lasten, als de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Programma	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Baten						
Bestuur en ondersteuning	3.385.632	3.250.895	3.505.786	3.533.934	3.629.950	3.736.445
Veiligheid	6.019	1.000	1.200	1.215	1.230	1.245
Verkeer en vervoer	775	0	0	0	0	0
Economie	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	25.116	27.100	189.541	76.161	26.780	27.200
Sport, cultuur en recreatie	10.000	0	10.000	0	0	0
Sociaal domein	549.653	61.000	53.000	51.300	51.100	51.870
Volksgezondheid en milieu	458.752	411.854	452.544	456.798	451.094	455.433
VHROSV	1.140.350	221.520	50.000	45.000	40.000	40.000
<i>subtotaal baten programma's</i>	<i>5.576.297</i>	<i>3.973.369</i>	<i>4.262.071</i>	<i>4.164.407</i>	<i>4.200.153</i>	<i>4.312.193</i>
<u>Onttrekkingen aan reserves</u>						
Bestuur en ondersteuning	138.958	24.456	28.589	27.816	27.286	27.207
Veiligheid	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	101.062	17.739	16.175	16.175	16.175	16.175
Economie	0	6.000	0	0	0	0
Onderwijs	152.530	111.267	111.791	111.791	111.791	111.791
Sport, cultuur en recreatie	1.608	4.592	2.092	2.092	2.092	2.092
Sociaal domein	0	215.500	7.000	6.500	2.000	0
Volksgezondheid en milieu	214.849	17.611	166.733	20.204	20.204	20.204
VHROSV	29.711	3.400	15.000	0	0	0
<i>subtotaal onttrekkingen</i>	<i>638.718</i>	<i>400.565</i>	<i>347.379</i>	<i>184.578</i>	<i>179.548</i>	<i>177.468</i>
Lasten						
Bestuur en ondersteuning	2.134.960	1.931.520	2.153.501	2.201.063	2.246.811	2.282.412
Veiligheid	95.180	94.030	108.185	116.340	124.495	171.170
Verkeer en vervoer	204.781	129.801	132.253	136.163	138.198	139.483
Economie	2.166	9.650	3.700	3.750	3.800	3.850
Onderwijs	483.728	523.710	691.641	584.234	541.469	551.110
Sport, cultuur en recreatie	155.864	156.587	163.517	140.532	142.562	144.607
Sociaal domein	1.136.357	862.054	627.679	635.236	639.036	645.041
Volksgezondheid en milieu	654.597	420.303	582.518	431.899	431.509	381.354
VHROSV	672.759	210.360	84.980	70.870	71.760	72.650
<i>subtotaal lasten programma's</i>	<i>5.540.392</i>	<i>4.338.014</i>	<i>4.547.973</i>	<i>4.320.087</i>	<i>4.339.640</i>	<i>4.391.676</i>
<u>Toevoegingen aan reserves</u>						
Bestuur en ondersteuning	49.521	6.686	6.686	6.686	6.686	6.686
Veiligheid	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3.221	3.221	3.221	3.221	3.221	3.221
Economie	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	44.000	0	0	0	0	0
Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0
Sociaal domein	0	0	0	0	0	0
Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0
VHROSV	0	0	0	0	0	0
<i>subtotaal toevoegingen</i>	<i>96.742</i>	<i>9.907</i>	<i>9.907</i>	<i>9.907</i>	<i>9.907</i>	<i>9.907</i>
Saldo baten en lasten	35.905	-364.645	-285.902	-155.679	-139.486	-79.482
Saldo onttrekkingen en toevoegingen	541.976	390.658	337.472	174.671	169.641	167.561
Totaal saldo	577.881	26.013	51.570	18.991	30.155	88.079

Overzicht Algemene dekkingsmiddelen

Met de begrotingscirculaire 2019 heeft de provincie voor gemeenten een eenduidige opzet geadviseerd ten aanzien van het structurele begrotingssaldo. Met ingang van de begroting 2019 treft u deze hierbij aan. Op basis van het structurele begrotingssaldo komt de provincie tot haar oordeel over repressief dan wel preventief financieel toezicht. Het verschil met het "reguliere" begrotingssaldo komt tot uitdrukking door de incidentele lasten en baten buiten beschouwing te laten.

	Saldo 2022	Saldo 2023	Saldo 2024	Saldo 2025
Bestuur en ondersteuning	-443.690	-455.861	-451.271	-460.416
Veiligheid	-106.985	-115.125	-123.265	-169.925
Verkeer en vervoer	-132.253	-136.163	-138.198	-139.483
Economie	-3.700	-3.750	-3.800	-3.850
Onderwijs	-502.100	-508.073	-514.689	-523.910
Sport, cultuur en recreatie	-153.517	-140.532	-142.562	-144.607
Sociaal domein	-574.679	-583.936	-587.936	-593.171
Volksgesondheid en milieu	-129.974	24.899	19.585	74.079
VHROSV	-34.980	-25.870	-31.760	-32.650
	-	-	-	-
Totaal van de programma's	2.081.878	1.944.411	1.973.896	1.993.932
Algemene dekkingsmiddelen	3.428.849	3.456.989	3.529.254	3.633.810
Vennootschapsbelasting (VPB)	0	0	0	0
	-	-	-	-
Overhead	1.622.873	1.658.257	1.684.844	1.709.360
Onvoorzien	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Subtotaal programma's inclusief algemene dekkingsmiddelen, VPB, overhead en onvoorzien	-285.902	-155.679	-139.486	-79.482
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	337.472	174.671	169.641	167.561
Geraamd resultaat	51.570	18.991	30.155	88.079
Incidentele baten en lasten	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	51.570	18.991	30.155	88.079

	2022	2023	2024	2025
Primitieve begroting	51.570	18.991	30.155	88.079

De incidentele baten en lasten (definitie = 3 jaar of korter) in de primitieve begroting heffen elkaar op waardoor het structurele begrotingssaldo dat de provincie beoordeelt in het kader van financieel toezicht gelijk is aan het geraamde resultaat.

Paragrafen

Inleiding

Naast programma's zijn er in de begroting ook financiële paragrafen opgenomen. Waar programma's direct gericht zijn op de burger, geven de paragrafen een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting, gezien vanuit een bepaald perspectief. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting staan, worden gebundeld in een overzicht, waardoor de raad een goed inzicht krijgt. Gezien de raad in een gedualiseerd stelsel kaders stelt en controleert, is het van belang dat de raad inzicht heeft in en overzicht heeft over deze onderwerpen. De raad legt in de paragrafen de beleidslijnen vast met betrekking tot de beheersmatige aspecten.

Daarnaast zijn de verplichte paragrafen bedoeld om de raad en het college de financiële positie van de gemeente beter te laten beheersen. Vanaf 1 januari 2004 zijn de volgende zeven paragrafen verplicht voorgeschreven:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen (externe samenwerking);
- Grondbeleid.

Daarnaast hebben wij nog een paragraaf over Informatieveiligheid opgenomen.

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Lokale heffingen zijn inkomsten die verkregen worden op grond van publiekrechtelijke regels, voornamelijk belastingen en leges. De belangrijkste heffingen in Rozendaal zijn de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Hieronder wordt een beeld gegeven van de tarieven en de kwijtschelding.

Uitgangspunten:

- de tarieven voor rioolheffing moeten kostendekkend zijn;
- de tarieven voor afvalstoffenheffing moeten kostendekkend zijn;
- de OZB en overige tarieven worden in principe jaarlijks aangepast met het inflatiepercentage (2022: 1,5%).

Rioolheffing

Uitgangspunt is een kostendekkend tarief wat een uitvloeisel is van de in het rioleringsplan (vGRP) opgenomen kosten en investeringen. Het tarief rioolheffing wordt vastgesteld aan de hand van het laatst vastgestelde vGRP (30 oktober 2018). De uitkomsten hiervan bepalen het rioolrecht voor de komende jaren en dat is vastgesteld op € 220 voor de huidige planperiode.

	2019	2020	2021	2022
Rioolheffing	€ 220,00	€ 220,00	€ 220,00	€ 220,00

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt is een kostendekkend tarief. De kosten voor zowel inzameling als verwerking zijn de afgelopen jaren bij alle gemeenten sterk gestegen. De tariefsverhoging bedroeg vorig jaar 8%, voor 2022 blijft dit beperkt tot 2,9%.

	2019	2020	2021	2022
1-2 persoonshuishouden	€ 217,00	€ 226,00	€ 244,00	€ 251,00
3 of meerpersoonshuishouden	€ 244,00	€ 255,00	€ 275,00	€ 283,00

OZB

Uitgangspunt voor de tarieven OZB is toename met het inflatiepercentage van 1,5%. Daarnaast is de totale WOZ-waarde gestegen door een stijging van de huizenprijzen en uitbreiding van het aantal woningen. Voor het bepalen van de nieuwe OZB-percentages is de geraamde opbrengst uit de begroting (vermeerderd met de opbrengst van extra woningen en verschuiving tussen woning en niet-woning) het uitgangspunt. De nieuwe percentages moeten om die reden allemaal worden verlaagd en zien er als volgt uit:

	2019	2020	2021	2022
OZB eigenaar woningen	0,1037%	0,1000%	0,0958%	0,0885%
OZB eigenaar niet-woningen	0,1346%	0,1366%	0,1379%	0,1421%
OZB gebruiker niet-woningen	0,1082%	0,1098%	0,1109%	0,1143%

Omdat de waardering van de onroerende zaken het gehele jaar doorloopt is bovenstaande berekening een eerste indicatie van de tarieven. In december zijn, bij het vaststellen van de verschillende belastingverordeningen, de definitieve tarieven bekend.

De bijbehorende opbrengst ziet er als volgt uit:

	2022
OZB eigenaar woningen	391.377
OZB eigenaar niet-woningen	42.587
OZB gebruiker niet-woningen	35.259

Kwijtschelding

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen. Dit is het geval als aan de voorwaarden voor kwijtschelding van de invorderingswet is voldaan.

Lastendruk

Door bovenstaande tariefswijzigingen zal de belastingdruk voor de inwoners van Rozendaal voor een gemiddeld gezin stijgen met 1,2%.

Overige belastingen en leges

Hieronder vallen bijvoorbeeld:

- producten van burgerzaken;
- vergunningen;
- grafrechten.

In principe worden alle tarieven aangepast met de inflatiecorrectie, voor 2022 bedraagt deze 1,5%. Ook wordt, indien mogelijk, aansluiting gezocht met de tarieven van buurgemeente Rheden.

Met betrekking tot burgerzaken zijn er voor o.a. de paspoorten en rijbewijzen door het Rijk maximumtarieven vastgesteld. Deze wijken daarom af van de basisregel dat inflatiecorrectie wordt toegepast.

Kostendekkendheid tarieven

In onderstaande tabel is het kostendekkingspercentage van de afzonderlijke producten en het geheel opgenomen:

Soort leges	Kosten incl. overhead en btw	Geraamde opbrengst	Dekkingspercentage
Burgerlijke stand	32.326	5.650	17%
Huwelijken	23.084	20.000	87%
APV-vergunningen	5.961	1.000	17%
Reinigingsrecht	188.590	188.569	100%
Rioolrecht	157.560	159.975	102%
Grafleges/rechten	84.437	80.000	95%
Omgevingsvergunning bouwen*	43.504	50.000	115%
Totaal	535.463	505.194	94%

Rioolrecht

Door schommelingen in kosten heeft het kostendekkingspercentage jaarlijks een lichte afwijking van 100%. Over elke planperiode komt dit jaarlijkse gemiddeld uit op 100%. Omdat de afwijkingen (zowel begroting als jaarrekening) gering zijn, worden deze verrekend met het exploitatiesaldo.

Door de kleine schaal van Rozendaal is een aantal leges c.q. producten niet kostendekkend te krijgen.

Voor rijbewijzen en reisdocumenten gelden voorgeschreven maximumtarieven terwijl de vaste kosten relatief hoog zijn.

Voor overige vergunningen (waaronder APV) en producten is de legesplicht vorig jaar gedeeltelijk afgeschaft omdat de kosten die met de heffing en invordering daarvan te maken hebben hoger zijn dan de (reëel in rekening te brengen) opbrengsten. Dit geldt niet voor rioolrecht, afvalstoffenheffing en in mindere mate de grafleges/rechten en omgevingsvergunningen. De wijze van kostentoerekening is opgenomen in de financiële verordening die door de raad is vastgesteld.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft antwoord op de vraag in hoeverre een gemeente in staat is om niet afgedekte risico's op te vangen met gereserveerde financiële middelen (weerstandscapaciteit). Voldoende weerstandsvermogen zorgt ervoor dat de uitvoering van taken en het voorzieningenniveau bij financiële tegenslagen gegarandeerd blijven. Voldoende weerstandsvermogen gaat over twee vragen:

1. Welke risico's lopen we?
2. Wat is de beschikbare weerstandscapaciteit?

Risico's

Een risico is de kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief gevolg voor de gemeente. Een gemeente loopt tal van risico's die we in meer of mindere mate kunnen inschatten en beheersen. Gemeentelijke risico's kunnen voortkomen uit de politiek, de aansprakelijkheid, de strategie, financiële samenwerking, het bedrijfsproces en het milieu. Daarnaast zijn zaken als verbonden partijen, opneemderelingsen en grondexploitaties bekende onderwerpen waar de gemeente belangrijke risico's loopt.

Risicoprofiel

Er zijn meer methoden om een gekwantificeerd risicoprofiel op te stellen, uiteenlopend van meer wetenschappelijke methoden tot meer praktische modellen. Voor alle methoden geldt dat ze geen 100% garantie bieden op volledigheid. Het gaat er immers om risico's zo goed mogelijk te benoemen waar nog niet op één of andere manier in is voorzien. De eigenschap van een risico is echter dat men niet weet wat, wanneer of hoe het zich aandient. Voor deze paragraaf kiezen we voor een pragmatische aanpak. Basis voor het risicoprofiel is een organisatiebrede inventarisatie van risico's die twee maal per jaar plaatsvindt (begroting en rekening). Deze hebben we zo goed mogelijk gekwantificeerd en voorzien van een risicoscore (kans x impact), op basis van de volgende tabellen.

Kans	Score
Gering (minder dan 1 x per 4 jaar)	1
Gemiddeld (ongeveer 1 x per 4 jaar)	3
Hoog (minimaal 1 x per jaar)	5

Financieel gevolg	Score
Gering (< 0,1% omzet = < € 5.000)	1
Beperkt (> 0,1% omzet < 0,5 % omzet = tussen € 5.000 en € 25.000)	2
Groot (> 0,5 % omzet = > € 25.000)	3

Omzet: lasten programma's Rozendaal (begroting 2022: afgerond € 4,6 miljoen)

De risicoscore komt tot stand door de kans te vermenigvuldigen met de impact. Hoe hoger de score hoe groter het risico. De uitkomst zetten we af tegen de volgende tabel:

Ranking	Gevolg
Scores >= 10	Hoog risico. Als het een financieel risico betreft dient weerstandsvermogen aanwezig te zijn.
5 < Scores < 10	Beperkt risico. Als het een structureel financieel risico betreft wordt deze voor 25% meegeteld voor het aanhouden van een weerstandsvermogen (spreiding over 4 jaar). Een incidenteel risico wordt voor 50% meegenomen.
Scores < 5	Gering risico. Voor zover het financiële gevolgen betreft worden die geacht binnen de reguliere bedrijfsvoering gedragen te kunnen worden.

De risicoscore houdt ook rekening met het feit dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. Wanneer hiermee geen rekening wordt gehouden is de kans groot dat een behoorlijk deel van het vermogen (ofwel algemene reserve) onnodig geblokkeerd wordt.

Structureel of incidenteel

Van belang is onderscheid te maken tussen risico's met structurele en incidentele effecten, in het profiel is dit onderscheid ook aangebracht. Risico's met structurele effecten hangen meestal samen met de bedrijfsvoering zoals rente of hogere kosten vanwege een hoger aantal bijstandontvangers. Wanneer dit soort risico's zich voordoen dienen ook structurele maatregelen genomen te worden door ze mee te nemen in het financieel meerjarig perspectief. Het kan zijn dat het perspectief hiervoor op korte termijn geen ruimte biedt en dat moet worden omgebogen binnen de begroting. Om die reden wordt het risico voor 100% meegenomen wanneer het hoog is en voor 25% wanneer het beperkt is om het eerste jaar eventueel te overbruggen met behulp van het weerstandsvermogen. Wanneer zich een incidenteel risico voordoet dient deze in principe ineens ten laste van de weerstandscapaciteit gebracht te worden, wanneer deze niet kan worden opgevangen in het rekeningresultaat.

Weerstandscapaciteit

Voor een oordeel over ons weerstandsvermogen is naast het risicoprofiel ook een inschatting van onze weerstandscapaciteit nodig. Ook hierbij wordt in principe onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele middelen. Bronnen van weerstandscapaciteit zijn de algemene reserve, vrij aanwendbare bestemmingsreserves, de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorziene uitgaven.

Stille reserves kunnen hierbij ook een rol spelen. Het betreft eigendommen die lager zijn gewaardeerd (boekwaarde) dan de waarde in het economisch verkeer (bij gebouwen is uitgegaan van de WOZ-waarde). Omdat deze niet onmiddellijk in een feitelijk dekkingsmiddel kunnen worden omgezet, laten we deze voortaan bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing. We benoemen deze wel zoals voorheen.

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2020	Economische/ woz-waarde	Stille reserve
Kerklaan 1 en 3	0	1.402.000	1.402.000
Werf	0	146.000	146.000
Obligaties	142.941	161.187	18.246
Totaal			1.566.246

Structureel

Dit wordt vooral gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit (en dan vooral OZB aangezien er al voor 100% dekking is gekozen voor afval en riool) en het bedrag voor onvoorzien. De onbenutte belastingcapaciteit kan berekend worden door aansluiting te zoeken bij artikel 12 van de financiële verhoudingswet.

Artikel 12

Bij een eventuele 'artikel 12-aanvraag' geldt ook een normtarief voor de OZB als één van de toelatingseisen. In dat geval dient een gemeente minimaal 20% meer OZB te heffen dan het landelijk gemiddelde. Op basis van die norm bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit voor de gemeente Rozendaal ongeveer € 275.000.

Echter, de feitelijke hoogte van de onbenutte belastingcapaciteit (met uitzondering van een artikel 12-aanvraag) is vooral een politieke keuze. Op basis van het gewenste financiële beleid is er feitelijk geen onbenutte belastingcapaciteit, uitgezonderd een inflatieverhoging. Om die reden is in onderstaand overzicht alleen € 10.000 voor onvoorziene uitgaven opgenomen voor de structurele weerstandscapaciteit.

Incidenteel

De incidentele weerstandscapaciteit wordt bepaald door de som van alle reserves waaraan nog geen specifieke bestemming is gegeven en eventuele bestemmingsreserves zonder concrete verplichting die daardoor herbestemd kunnen worden. Voor de berekening van de weerstandscapaciteit beperken we ons tot de algemene reserve. De overige reserves hebben in principe allemaal een bestemming waarvan het niet wenselijk is om deze opnieuw te bestemmen. Het genoemde bedrag betreft de geraamde stand per 1-1-2021.

Structureel	
Onbenutte belastingcapaciteit	0
Onvoorzien (gemiddeld obv meerjarenbegroting)	10.000
subtotaal structureel	10.000
Incidenteel	
Algemene reserve	3.506.238
Totale weerstandscapaciteit	3.516.238

Risicoprofiel

Onderwerp	Risico/oorzaak	Beheersmaatregel	K	I	Bedrag	Risico score	%	Bedrag
Openeinderegelingen								
WWB	Meer aanvragen	Geen, conjunctuurgevoelig	3	2	15.000	6	25%	3.750
WMO	Meer aanvragen	Geen, wel optie om beleid aan te passen	3	2	15.000	6	25%	3.750
Jeugdzorg	Meer aanvragen	Geen, wel optie om beleid (gedeeltelijk) aan te passen	3	3	40.000	9	25%	10.000
Leerlingenvervoer	Meer aanvragen	Geen	3	3	20.000	9	25%	5.000
Overige risico's met structureel effect								
Algemene uitkering	Samen trap af	Geen	3	3	100.000	9	25%	25.000
Renterisico (uitgaven)	Schommelingen op de geld- en kapitaalmarkt	Op dit moment geen lening en anders wordt dit risico afgedekt via de renterisiconorm	1	1	0	1	0%	0
Renterisico (inkomsten)	Daling van rentevergoeding over uitgezette eigen middelen	Feitelijk geen gezien de verplichting tot schatkistbankieren. Momenteel lage rentevergoeding	1	1	0	1	0%	0
Kapitaalgoederen	Onvoorzien en onverwacht onderhoud aan gebouwen of wegen	Actuele beheerplannen en periodiek inspectie	3	3	50.000	9	25%	12.500
Huisvesting brandweer	Herverdeling huisvestingskosten	Deelname aan overleggen, inspraak	3	2	20.000	6	25%	5.000
Kortleven pensioen wethouders	Het vroegtijdig overlijden van een (ex) bestuurder kan financiële consequenties hebben (verzekeraar)	Verzekeren danwel opvangen binnen weerstandsvermogen	1	3	50.000	3	0%	0
Wachtgeldverplichtingen bestuurders	Bij mutaties in het college kunnen wachtgeldverplichtingen ontstaan	Verzekeren danwel opvangen binnen weerstandsvermogen	2	3	50.000	6	25%	12.500

Gemeenschappelijke regelingen	Het algemeen bestuur kan besluiten nemen met financiële consequenties waaraan de gemeente vanwege de constructie gehouden is	Feitelijk niet aanwezig	5	3	30.000	15	100%	30.000
Personeel	Lastig vervulbare vacatures waardoor externe inhuur noodzakelijk is	Aantrekkelijke werkgever blijven	3	3	50.000	9	25%	12.500
subtotaal structureel								120.000
Risico's met incidenteel effect								
Opbrengst De Del	Stijging van de kosten in het plan boven de 2%	Strak op de planning	3	3	50.000	9	50%	25.000
Ramp c.q. groot incident	Gemeente wordt door bijvoorbeeld het ministerie niet volledig gecompenseerd voor de kosten die gemaakt zijn	Feitelijk niet aanwezig	3	3	50.000	9	50%	25.000
Rechtspositionele consequenties	Binnen elk bedrijf kunnen situaties aan de orde zijn waarbij er kosten optreden voor besluiten met rechtspositionele consequenties. De gemeente is hiervoor eigen-risico-drager.	Voorziening voor treffen dan wel opvangen binnen weerstandsvermogen	3	3	75.000	9	50%	37.500
Schades	Schade door eigendommen van de gemeente (bijvoorbeeld door bomen)	In principe geldt hiervoor de aansprakelijkheidsverzekering van de gemeente, echter er is altijd een risico dat het niet past binnen de voorwaarden, bijvoorbeeld het niet uitvoeren van inspecties	2	3	30.000	6	50%	15.000
Planschade	Niet binnen de exploitatieovereenkomst af te dekken planschaden	Feitelijk niet aanwezig	2	3	50.000	6	50%	25.000
subtotaal incidenteel								127.500
Totaal								247.500

Weerstandsratio

De confrontatie van risicoprofiel en weerstandscapaciteit is opgenomen in de volgende tabel.

Weerstandsvermogen		Beschikbaar		Benodigd
Structureel	A	10.000	B	120.000
Incidenteel	C	3.506.238	D	127.500
Totaal	E	3.516.238	F	247.500
Structureel (A/B)		0,08		
Incidenteel (C/D)		27,50		
Totaal (E/F)		14,21		

Ratio	Waardering
> 2,0	uitstekend
1,5 - 2,0	ruim voldoende
1,0 - 1,5	voldoende
0,8 - 1,0	matig
0,6 - 0,8	onvoldoende
< 0,6	ruim onvoldoende

Conclusie

Ten opzichte van de jaarrekening 2020 is het weerstandsvermogen iets gedaald. De weerstandsratio is onverminderd meer dan uitstekend, waarbij de stille reserves niet in de berekening zijn meegenomen.

De gemeente Rozendaal is hiermee uitstekend in staat om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het voorzieningenniveau in gevaar uitkomt. Bij materiële tegenvallers van structurele aard is er zodoende ook voldoende tijd om de maatregelen in kaart te brengen die nodig zijn om een structureel evenwicht tot stand te brengen.

Meerjarig overzicht van Reserves en Voorzieningen

	Begroot 1-1-2022	Begroot 1-1-2023	Begroot 1-1-2024	Begroot 1-1-2025	Begroot 1-1-2026
A. Algemene reserve					
Mobiel	3.506.238	3.457.838	3.457.838	3.457.838	3.457.838
subtotaal A	3.506.238	3.457.838	3.457.838	3.457.838	3.457.838
B. Bestemmingsreserves					
Reserve monumenten	25.959	25.959	25.959	25.959	25.959
Reserve sociaal domein	352.294	345.294	338.794	336.794	336.794
Vervangingsreserve inventaris gemeentehuis	89.253	95.939	102.625	109.311	115.997
Reserve digitalisering	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
Reserve fietspaden	147.551	147.551	147.551	147.551	147.551
Reserve wegen	92.187	95.408	98.629	101.850	105.071
Reserve begraafplaats	18.913	18.913	18.913	18.913	18.913
Reserve Energietransitie	318.277	198.277	198.277	198.277	198.277
Reserve dekking kapitaallasten	4.969.724	4.790.745	4.612.667	4.435.119	4.257.651
subtotaal B	6.015.558	5.719.486	5.544.815	5.375.174	5.207.613
C. Voorzieningen					
Voorziening riolering	952.000	1.026.000	1.096.000	1.171.000	1.191.000
Voorziening wachtgeld/pensioen wethouders	369.464	394.464	419.464	444.464	469.464
subtotaal C	1.321.464	1.420.464	1.515.464	1.615.464	1.660.464
Totaal	10.843.260	10.597.788	10.518.117	10.448.476	10.325.915

Bij het vermelden van de stand van de reserves en voorzieningen gaat het altijd om een momentopname. De cijfers in de eerste kolom zijn gebaseerd op de laatst formeel vastgestelde cijfers van de jaarrekening 2020 en aangevuld met de verwachte mutaties (claims) in 2021.

In de overige jaren zijn de vaste en bekende toevoegingen en onttrekkingen verwerkt.

Overige financiële kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten met ingang van het begrotingsjaar 2016 een basisset van vijf financiële kengetallen op te nemen. Doel is om in één oogopslag de gemeenteraad meer inzicht te bieden in de financiële positie van de gemeente.

	Financiële kengetallen	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
	Netto schuldquote	-121%	-184%	-150%	-150%	-155%	-157%
	Netto schuldquote voor alle verstrekte leningen	-121%	-184%	-150%	-150%	-155%	-157%
	Solvabiliteitsratio	84%	87%	83%	82%	81%	80%
	Kengetal grondexploitatie	8%	0%	0%	0%	0%	0%
	Structurele exploitatieruimte	-11,2%	1,2%	0,3%	0,0%	0,1%	-0,3%
	Belastingcapaciteit	124%	122%	123%	123%	123%	123%

Betekenis van de kengetallen

Net als bij het weerstandsvermogen gelden ook voor deze kengetallen geen harde normen. Wel zijn er algemene bandbreedtes waarmee een indruk kan worden verkregen over de waarde van het kengetal.

	Categorie A Voldoende	Categorie B Matig	Categorie C Onvoldoende
Netto schuldquote	< 90%	90%-130%	>130%
Netto schuldquote voor alle verstrekte leningen	< 90%	90%-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20%-50%	<20%
Kengetal grondexploitatie	< 20%	20%-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	Begr en Mrj >0%	Begr of Mrj >0%	Begr en Mrj <0%
Belastingcapaciteit	< 95%	95%-105%	>105%

Netto schuldquote inclusief alle verstrekte leningen

Beide zijn voor Rozendaal gelijk omdat er geen doorverstrekte geldleningen aan bijvoorbeeld woningcorporaties zijn. De netto schuldquote geeft het niveau aan van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarezone (rood). Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin Rozendaal in staat is op de lange termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van de grondexploitatie voor Rozendaal. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. In het kengetal is nu rekening gehouden met de voortgang van De Del waarbij er vanuit wordt gegaan dat de boekwaarde met de jaarrekening wordt afgeboekt met de verkopen van De Del. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft overigens een concreter beeld van het verwachte verloop van grondexploitaties.

Structurele exploitatieruimte

Aan de hand van dit kengetal kan het structurele en reële evenwicht van de begroting beoordeeld worden. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. In dit geval biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting dan ook een betere indicatie.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing

voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in Rozendaal. De gemiddelde WOZ-waarde in Nederland bedroeg in 2019 € 248.000 en in Rozendaal € 492.000. Dat is dan ook de reden voor het hoge percentage. Dit zegt echter niets over de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit, dat is immers een politieke keuze (zie ook de opmerking onder het kopje *Artikel 12*).

	Financiële kengetallen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	Netto schuldquote	-109%	-138%	-128%	-133%	-135%	-130%
	Netto schuldquote voor alle verstrekte leningen	-109%	-138%	-128%	-133%	-135%	-130%
	Solvabiliteitsratio	79%	83%	81%	80%	79%	78%
	Kengetal grondexploitatie	-3%	0%	0%	0%	0%	0%
	Structurele exploitatieruimte	-6,8%	0,8%	-1,9%	1,5%	0,7%	2,0%
	Belastingcapaciteit	135%	120%	120%	120%	121%	121%

	Kengetal	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1A Netto Schuldquote (incl. verstrekte leningen)							
A	Vaste schulden (cf art 46 BBV)	0	0	0	0	0	0
B	Netto vlottende schuld (cf art 48 BBV)	926.035	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
C	Overlopende passiva (cf art.49 BBV)	639.126	10.000	75.000	75.000	75.000	75.000
D	Financiële activa (cf. art 36 lid d, e en f)	1.583.804	1.638.866	1.693.486	1.605.745	1.660.945	1.716.145
E	Uitzettingen < 1 jaar	5.972.814	4.242.687	4.445.719	4.678.333	4.696.255	4.626.245
F	Liquide middelen (cf.art 40 BBV)	23.972	50.000	25.000	25.000	25.000	5.000
G	Overlopende activa (cf art. 40a BBV)	67.334	250.000	50.000	0	50.000	50.000
H	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV excl mut.reserves)	5.576.296	3.973.368	4.262.071	4.164.407	4.200.153	4.312.193
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-109%	-138%	-128%	-133%	-135%	-130%
2. Solvabiliteitsratio							
A	Eigen vermogen (cf art 42 BBV)	10.182.998	9.730.160	9.177.324	9.002.653	8.833.012	8.665.451
B	Balanstotaal	12.970.622	11.745.823	11.372.788	11.293.117	11.223.476	11.100.915
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	79%	83%	81%	80%	79%	78%
Kengetal grondexploitatie							
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf art 38 lid a punt 1 BBV)	0	0	0	0	0	0
B	Bouwgronden in exploitatie	-173.714	0	0	0	0	0
C	Totale baten cf art 17 lid c BBV (excl mut.reserves)	5.579.296	3.973.368	4.262.071	4.164.407	4.200.153	4.312.193
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	-3%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte							
A	Structurele lasten	4.850.392	3.949.095	4.359.432	4.270.316	4.339.640	4.391.676
B	Structurele baten	4.301.296	3.813.348	4.198.071	4.164.407	4.200.153	4.312.193
C	Totale structurele toevoegingen aan reserves	96.742	10.013	96.742	9.907	9.907	9.907
D	Totale structurele onttrekkingen aan reserves	265.718	175.664	178.979	178.078	177.548	177.468
E	Totaal baten	5.576.296	3.973.368	4.262.071	4.164.407	4.200.153	4.312.193
	Structurele exploitatieruimte (((B-A)+(D-C))/E x 100%)	-6,8%	0,8%	-1,9%	1,5%	0,7%	2,0%
Belastingcapaciteit, woonlast meerpersoonshuishouden							
A	OZB lasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	572	513	517	517	517	517
B	Rioolheffing voor een gezin	220	220	220	220	220	220
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	244	275	283	287	291	296
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0	0
E	Totaal woonlasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	1.036	1.008	1.020	1.024	1.028	1.033
F	Woonlasten gemidd voor gezin in 2020 (gem <25K)*	766	839	852	852	852	852
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor (E/F) x 100%	135%	120%	120%	120%	121%	121%

* bron: Coelo

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Rozendaal beslaat een oppervlakte van 2.795 hectare. Hier wonen, werken en recreëren mensen waarvoor veel kapitaalgoederen nodig zijn. In deze paragraaf geven we inzicht in de onderhoudstoestand en de kosten van onze belangrijkste groepen kapitaalgoederen (wegen, riolering/water, openbare verlichting, groen en gebouwen). Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting. Een goed overzicht is daarom van belang voor een juist inzicht in de financiële consequenties ervan. De lasten hiervan komen in verschillende programma's tot uitdrukking.

Beleid voor beheer kapitaalgoederen

Voor het onderhoud hanteren we de volgende plannen:

Nota	Jaar van vaststelling/beoordeling
Onderhoudsinventarisatie wegen (2015-2024)	2018
Onderhoudsplan riolering (2019 - 2023)	2018
Groenplan (2015 – 2020)	2015

Wegbeheer

Bij de begroting 2019 is besloten om bij groot onderhoud van een aantal binnenwegen het asfalt te vervangen door klinkers. In de meerjarenbegroting is met de kapitaallasten van die investeringen rekening gehouden. Voor een klein deel van de wegen geldt onderhoud met asfalt waarvoor een reserve wordt aangehouden.

Voordat tot daadwerkelijke uitvoering van het wegbeheer wordt overgegaan wordt ook het riool geïnspecteerd om te beoordelen of er 'werk met werk' gemaakt kan worden en we voorkomen dat niet veel later diezelfde weg weer open moet voor periodiek onderhoud aan het riool.

Investeringschema

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Mr. Van Hasseltlaan Ringallee	105.000	30.000		
Totaal	105.000	30.000	0	0

Riolering

In 2018 is een nieuw verbreed rioleringsplan (vGRP) vastgesteld. Dit plan is de uitvoering van de wettelijke verplichting dat de gemeente een rioleringsplan moet hebben. In dit plan zijn de normen bepaald voor de kwaliteit van het onderhoud en milieu. In dit plan wordt aangegeven welke investeringen er jaarlijks nodig zijn om aan de gestelde voorwaarden uit het plan te voldoen. De hieruit voortvloeiende lasten zijn in de begroting verwerkt. Als blijkt dat investeringen niet direct noodzakelijk zijn, dan zullen deze investeringen worden uitgesteld.

Verder hebben metingen uitgewezen dat wij voldoen aan de basisinspanning (afkoppelen) zoals deze is opgelegd door de Provincie. Dit is vastgelegd in het BRP (Basis rioleringsplan) en getoetst door het waterschap Rijn&IJssel. Door de invoering van de Wet gemeentelijke watertaken zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor de ruimtelijke inpassing van maatregelen die de waterbeheerder betreffen. Daarnaast kent de wet drie zorgplichten toe aan gemeenten: afvalwater, hemelwater en grondwater. In het vGRP wordt met deze nieuwe zorgplichten rekening gehouden.

Naast het opstellen en periodiek herzien van het vGRP (vooral ook bedoeld om tijdig de kosten voor riolering in beeld te hebben) wordt er jaarlijks ongeveer 1500 meter riolering geïnspecteerd. Daaruit volgen aanbevelingen

voor onderhoud dan wel herstel/vervanging zodat die activiteiten op het juiste moment worden uitgevoerd en er ook geen onnodige kosten worden gemaakt.

In de loop van 2022 zal u een nieuw rioleringsplan worden aangeboden.

Gemeentegebouwen

Om het benodigde onderhoud uit te kunnen voeren is jaarlijks per gebouw een budget in de begroting opgenomen. Om deze budgetten te kunnen bepalen is een onderhoudsplanning gemaakt waarbij gebruik is gemaakt van ervaringscijfers. De budgetten in de begroting zijn toereikend voor het noodzakelijke onderhoud.

Voor het onderhoud van de nieuwe school is in 2019 een contract afgesloten. Het deel voor de gemeente (gymzaal) wordt via de VVE verrekend en hiermee is in de begroting rekening gehouden.

Groenplan

In 2015 is een Groenplan vastgesteld. In dit plan is voor de lange termijn aangegeven waar het openbaar groen verbeterd of aangepast kan worden. Hieraan is gevolg gegeven door uitvoering van een groot aantal zaken. Tevens wordt in dit plan beschreven hoe Rozendaal met het openbaar groen om wil gaan. Bij het opstellen van de begroting wordt rekening gehouden met de kosten voor onderhoud van de hierin beschreven zaken.

Paragraaf 4 Financiering

De paragraaf financiering geeft jaarlijks inzicht in de ontwikkelingen rond de meerjarenfinanciering, het te voeren beleid op dit gebied en in de risico's die de gemeente daarbij loopt. Zoals wettelijk voorgeschreven hanteren we hiervoor een treasurystatuut dat door de raad is vastgesteld. In het treasurystatuut staat aan welke partijen en onder welke condities de gemeente geld mag uitlenen en bij welke partijen en onder welke condities beleggingen en financieringen kunnen plaatsvinden. De uitgangspunten zijn gebaseerd op een risicomijdend treasurybeleid. De gemeente verricht geen 'near banking'- of 'banking'-activiteiten omdat dit niet tot de kernactiviteiten van de gemeente behoort.

Risicobeheer

In deze paragraaf wordt, via een aantal tabellen, inzicht gegeven in de risico's met betrekking tot de vlottende schuld (kasgeldlimiet) en de risico's op de vaste schuld (renterisiconorm).

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is bedoeld om het renterisico op opgenomen kortlopende geldleningen tot een acceptabel maximum te beperken. Kortlopende leningen zijn immers 'goedkoper' dan langlopende leningen. Een risico hierbij is echter dat het lagere rentepercentage ook voor een korte periode van toepassing is. Om te voorkomen dat gemeenten met omvangrijke kortlopende leningen bij forse rentestijgingen in de problemen komen is er een landelijke kasgeldlimiet vastgesteld. In Rozendaal is dit voorlopig niet aan de orde, omdat er sprake is van een hoog bedrag aan eigen liquide middelen.

Kasgeldlimiet

	Begroting 2022
Omvang begroting per 1 januari (afgerond)	4.547.973
1. Toegestane kasgeldlimiet (8,5% begroting)	386.578
2. Omvang vlottende korte schuld (rekening-courant Gemeente)	700.000
3. Vlottende middelen (kortlopende vorderingen)	4.520.719
4. Totaal kasgeld (2) – (3)	-3.820.719
5. Toegestaan kasgeldlimiet (1)	386.578
6. Overschrijding kasgeldlimiet (4-5)	-4.207.297

Het negatieve bedrag bij de overschrijding van de kasgeldlimiet betekent in dit geval dus een overschot op de kasgeldlimiet en ruimschoots binnen de norm.

Renterisiconorm

Eventuele renterisico's op de langere termijn worden beheerst door de toepassing van de zogenaamde renterisiconorm. In de kern komt deze erop neer dat niet op eenzelfde moment een omvangrijke herfinanciering van langlopende leningen plaatsvindt tegen op dat moment bijvoorbeeld fors hogere rentepercentages. Met het toepassen van een renterisiconorm worden de renterisico's gespreid.

De gemeente Rozendaal kent momenteel (en dat is ook niet voorzien) geen langlopende leningen, daarom is berekening van de norm niet aan de orde.

Uitgezette middelen

De gemeente Rozendaal heeft een goede liquiditeitspositie, in 2021 voorzien we dat we gemiddeld een bedrag van ongeveer € 4,5 miljoen aanhouden bij de schatkist. Gezien de huidige omstandigheden op de geld- en kapitaalmarkt valt hierop nauwelijks rendement te behalen. Deze middelen uitlenen aan andere gemeenten is toegestaan maar ook die gemeenten kunnen momenteel tegen hele lage percentages lenen bij bijvoorbeeld de BNG.

Garanties op leningen aan derden

Er zijn op dit moment geen garanties op leningen aan derden verstrekt.

Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF)

De wet is in 2013 aangenomen. De decentrale overheden hebben door deze wet nog eens nadrukkelijk de zelfde verantwoordelijkheid opgelegd gekregen voor een gedegen begrotingsbeleid. Doel is om samen het Nederlandse begrotingstekort binnen de perken te houden. Er wordt gewerkt met het zogenaamde EMU-saldo en Europese normeringen hiervoor. Ook is bepaald dat overtollige kasmiddelen belegd dienen te worden bij het Rijk. Dat geldt dus ook voor de gemeente Rozendaal.

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Inleiding

Onze bedrijfsvoering richt zich op de ondersteunende diensten, die nodig zijn om de beoogde resultaten en effecten uit het beleidsplan en de programma's te bereiken. Bedrijfsvoering omvat de vakgebieden Personeel en Organisatie, Informatisering, Juridische zaken, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting. Bedrijfsvoering is primair een verantwoordelijkheid van het college c.q. de gemeentesecretaris. Deze paragraaf vertoont overlap met Programma 0, Bestuur en Ondersteuning. Deze paragraaf behandelt die aspecten van de bedrijfsvoering die niet, of niet uitvoerig onder programma 0 zijn behandeld. Daarbij gaan we in op de onderdelen Planning en Control, Personeel en organisatie, Informatisering en automatisering en kosten.

5.1 Planning en control

Ontwikkeling P&C-cyclus

In vervolg op de Kadernota geven wij met deze begroting de verbetering van de P&C-cyclus verder vorm. In deze begroting staan wij – meer specifiek dan voorheen - ruimte stil bij de sturende vragen wat we willen bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag het kosten. Hierbij willen wij als college zo scherp mogelijk beschrijven wat de opdracht van de raad is voor 2022. Hiermee willen wij de raad in staat stellen om de kaders helder vorm te geven, prioriteiten te stellen en uiteindelijk ook om effectiever de controlerende taak uit te oefenen. Wij laten deze begroting uitwerken in ambtelijke werkprogramma's. Hiermee willen wij komen tot een meer planmatige en projectmatige aanpak van activiteiten.

Met deze aanpak zetten wij een vervolgstap gezet in een ontwikkelproces van de P&C-cyclus die jaren in geleden in gang is gezet. Dat omvat ook de ambitie om de andere P&C-documenten (waaronder de tussenrapportages) een sterker evaluatief karakter te geven. De nieuwe opzet is een ontwikkelproces, waarin het college de raad uitdrukkelijk uitnodigt om mee te denken over de wijze waarop de P&C-cyclus nog beter kan bijdragen aan een scherp geformuleerde maatschappelijke resultaten.

Risicobeheersing

Het is belangrijk om financiële en operationele risico's in beeld te hebben en om daarop als organisatie te kunnen sturen. Dat doen we onder meer door het bijhouden van de Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Daarin schetsen we op procesniveau de risico-indicatie en geven we waar gewenst aan welke beheersmaatregel aan de orde is om risico's in te dammen. Door een stevige reservepositie, kunnen we de geschetste risico's goed opvangen. Dat is terug te zien in een uitstekende weerstandsratio.

Naast deze bedrijfsbrede verantwoording over de risicobeheersing zijn de volgende ontwikkelingen relevant voor gedegen risicobeheersing:

- Frauderisico-analyse: periodiek evalueren we het risico op fraude binnen de processen. De belangrijkste beheersmaatregel op het vlak van fraudebestrijding is het up-to-date houden van de budgetverantwoordelijkheid waarbij het 4-ogenprincipe uitgangspunt is.
- Projectmatig werken: door op specifieke grotere ontwikkeling meer projectmatig te sturen worden risico's beter ingekaderd en inzichtelijk gemaakt.
- Inkoop en aanbesteding: Zoals alle gemeenten merken ook wij dat de Europese aanbestedingsregels zo nu en dan knellen met onze bedrijfsvoering. Bij de 'grotere' werken is er over het algemeen geen probleem, bij de start is dan wel duidelijk en/of wenselijk dat er Europees of anderszins aanbesteed dient te worden. Met name bij de verlenging van contracten is niet altijd voldoende in beeld welke looptijden spelen. Voor de gemeente Rozendaal knelt dit, in relatie tot de begrotingsrechtmatigheid, dan extra omdat de goedkeuringstolerantie erg laag is vanwege het lager begrotingstotaal. Voor de verschillende contracten in het kader van de organisatieontwikkeling wordt hier dan ook extern advies ingeschakeld waarmee we borgen dat we rechtmatig handelen en tegelijk onze bedrijfsvoering zo efficiënt mogelijk inrichten.

In het najaar zal een start worden gemaakt met het herijken van de interne beleidslijn voor inkoop en aanbesteding. Het gaat daarbij onder meer om de vraag of bovengenoemde aanpak nog volstaat en in

hoeverre we als gemeente voldoen aan de administratieplicht die ook in de Aanbestedingswet is vastgelegd.

- **Contractmanagement:** om goed op risico's te kunnen sturen en daarop tijdig in te springen is het voor Rozendaal van belang om het contractmanagement goed vorm te geven. Dat heeft betrekking op het updaten van afspraken met bijvoorbeeld Rheden, maar ook het gedegen administreren van de lopende contractafspraken. In 2022 werken we aan beiden verder.

Rechtmatigheid

Op grond van een voorziene wijziging van de Gemeentewet krijgt het college de verplichting om (anders dan voorheen door accountant) zelf te verklaren in hoeverre de bestedingen rechtmatig tot stand zijn gekomen. Deze rechtmatigheidscontrole wordt nu nog grotendeels verricht door de accountant, maar dient op termijn binnen de organisatie belegd te worden.

Om te voldoen aan die wettelijke verplichting is op basis van extern advies een Intern controleplan ontwikkeld. Op basis van dat controleplan kan de controleaanpak verder worden uitgewerkt, die de uiteindelijke basis is voor het college om (na invoering van de betreffende wijziging van de Gemeentewet) te verklaren over de vraag of de bestedingen rechtmatig tot stand zijn gekomen.

De gemeenteraad heeft bij Kadernota middelen vrijgemaakt om te gaan voldoen aan deze verplichting. Vervolgens is duidelijk geworden dat de invoering van de wetswijziging een jaar is uitgesteld. Daarmee gaat de rechtmatigheidsverantwoording pas – naar verwachting – gaat gelden over boekjaar 2022. Anticiperend op de wetswijziging werken we in 2022 verder aan de inrichting van de interne controle. Op basis van regulier overleg met de Controlecommissie van de gemeenteraad wordt de raad op de hoogte gesteld van de voortgang van deze aanpak.

In de jaarrekening over 2022 zal, op basis van de huidige indicaties vanuit het Rijk, voor het eerst verklaard moeten worden over de rechtmatige totstandkoming van de bestedingen. Het zwaartepunt van die opgave ligt in het tweede deel van 2022 en het eerste deel van 2023 (in de aanloop naar de jaarrekening). Het ligt daarom in de rede om eerst te investeren in het op orde brengen van de (risicovolle) processen en het organiseren van de noodzakelijke checks and balances die nodig zijn om uiteindelijk tot de rechtmatigheidsverklaring te komen. Vervolgens kan vanuit daar verder worden gebouwd aan een structurele aanpak voor rechtmatigheid, waarbij kosten voor extra (externe) controlecapaciteit en eventuele auditingapplicaties aan de orde kunnen komen.

In het vervolg is het zaak dat het college in de jaarrekening een verklaring opneemt waarin zij zich uitspreekt over de rechtmatige totstandkoming van bestedingen. Daarbij geeft zij ook aan op grond waarvan zij tot die bewering komt. Voor die aanpak zijn een aantal zaken vereist nader uit te werken:

- **Ontwikkeling van de (verdere) aanpak voor interne controle** die voorziet in de noodzakelijke onderbouwing van de rechtmatigheidsverklaring. Hiervoor wordt verder gewerkt langs het 3-lines of defence model, zoals gebruikelijk bij gemeenten. De eerste lijn heeft betrekking op het deugdelijk inrichten van noodzakelijke controles binnen de processen (zoals het 4-ogenprincipe, of een opschalingslijn ten aanzien van aanbestedingsrecht). De tweede lijn heeft betrekking op controle op de uitvoering. Hier komt de Verbijzonderde interne controle aan de orde, waarbij de meest risicovolle processen (vooral geijkt op basis van de materialiteit) onderhevig zijn aan – in voldoende mate onafhankelijke – interne auditing.
- **Passende organisatie:** om bovenstaande aan te sturen, maar zeker ook om de structurele uitvoering te coördineren, is aan de vraag aan de orde welke organisatie daarbij hoort. Het gaat dan onder meer om de vraag wat we van de partners, zoals Rheden mogen verwachten, maar niet in mindere mate welke capaciteit we extra (al-dan-niet binnen de staande organisatie) moeten borgen.
- **Herziene kaderstelling door de raad** is vereist. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het herzien van het normen- en toetsingskader rechtmatigheid, het vaststelling materialiteitsgrens, aanpassing van het controleprotocol, het herzien van opdracht aan accountant en college, en zonodig wijzigen van de Financiële verordening. Al deze zaken zijn pas aan de orde nadat de wetswijziging daadwerkelijk is vastgesteld. Tot die tijd is voor een gewijzigd kader (met als uitgangspunt een concrete opdracht aan het college) geen rechtsgrondslag.

Bovenstaande opgave wordt voortvarend opgepakt. Zo worden er ten aanzien van de meest materiële processen al extra afspraken gemaakt voor het organiseren van de zogeheten Verbijzonderde interne controles. Ook worden, daar waar dit het meest aan de orde is, de primaire processen aangescherpt. Zo zal bijvoorbeeld nog in 2021 worden gestart met de ontwikkeling van een intern kader voor inkoop- en aanbesteding. Daar is aanleiding toe, onder meer vanwege advisering vanuit de accountant. Tegelijkertijd zal onderzocht moeten worden welke wijze van organiseren voor Rozendaal de meest wenselijke is. Bij deze aanpak wordt nauw contact gezocht met de accountant.

Financiële functie

Voor de financiële functie van de gemeente zijn vastgesteld een financiële verordening, voorgeschreven in artikel 212 Gemeentewet en een controleverordening voorgeschreven in artikel 213 Gemeentewet. Vanaf de jaarrekening 2016 is Stolwijk Kelderman door de raad als accountant benoemd. De opdracht voor Stolwijk Kelderman is recentelijk verlengd tot de behandeling van de jaarrekening van 2023. De raad heeft een langjarig controleprotocol vastgesteld voor de accountantscontrole op de jaarrekening. Dit heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties.

Administratieve organisatie

Voor een groot aantal processen zijn procesbeschrijvingen vereist. Deze zijn opgenomen in het rapport Administratieve Organisatie. Voorts zijn in het kader van de functiebeschrijvingen globale taakbeschrijvingen opgesteld. Op tal van terreinen wordt de gemeente onderworpen aan (verplichte) controles, audits en zelfevaluaties. Voor burgerzaken betreft het de jaarlijkse zelfevaluaties voor de Basisregistratie Personen (BRP) en voor de reisdocumenten. Jaarlijks dienen daarvoor echter ook controlewerkzaamheden plaats te vinden. Met de inrichting van DigiD komen daar nieuwe auditverplichtingen bij.

De handhaving van allerlei wet- en regelgeving met name op het gebied van brandveiligheid, bouw- en woningzicht en milieu wordt frequent geïnspecteerd. Op het gebied van sociale zaken bestaat het instrument van de single-audit en op financieel gebied de accountantscontrole. Daarnaast zijn voor meerdere terreinen beveiligingsplannen opgesteld (o.a. voor burgerzaken en de informatie-uitwisseling). De complexiteit en daarmee de administratieve last van deze werkzaamheden neemt jaarlijks toe.

5.2 Organisatieontwikkeling en P&O

De doelstellingen van de organisatieontwikkeling en het P&O-beleid zijn:

- mens en organisatie verder ontwikkelen met als kernwaarden klantgerichtheid, resultaatgerichtheid en samenwerkingsgerichtheid;
- bouwen aan een toekomstbestendige gemeentelijke organisatie;
- goed werkgeverschap waarbij wij medewerkers weten te boeien en te binden.

Wij blijven werken aan een lerende organisatie, waarin fouten gemaakt mogen worden en waarin van fouten geleerd wordt. Daarnaast willen wij ons P&O-beleid blijven ontwikkelen in samenspraak met onze medewerkers: hoe kan de organisatie medewerkers ondersteunen om hun werk zo goed mogelijk te doen.

Voor 2022 willen wij gaan werken met een organisatiebreed programma met resultaten die ontleend zijn aan de begroting. Op basis hiervan maken medewerkers individuele afspraken in ontwikkelgesprekken met de gemeentesecretaris. Hiermee verwachten meer plan- en projectmatig werken een impuls te geven. Daarnaast willen wij in 2022 in gesprek met de raad over de verwachtingen over en randvoorwaarden voor een toekomstbestendige organisatie voor een zelfstandig Rozendaal. Een toekomstbestendige organisatie betekent dat we bouwen aan een robuuste organisatie die 10 jaar mee kan met een sluitende en toereikende exploitatie. Aspecten die in dit gesprek aan de orde kunnen komen zijn bijvoorbeeld de organisatiestructuur met functies en competenties, informatievoorziening, zelf doen of uitbesteden, een eigentijdse werkomgeving met een passende baliefunctie.

Verder gaan wij – net als in 2021 – het personeel ondersteunen in hun professionele ontwikkeling met bijvoorbeeld trainingen, intervisie en coaching. Dit is des te meer van belang gelet op krappe arbeidsmarkt, waarin voldoende gekwalificeerd personeel schaars is. Daarom blijven we in gesprek met medewerkers over P&O-vraagstukken, zodat we hen kunnen blijven boeien en binden.

Kengetallen P&O

Omschrijving	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Formatieplaatsen (fte)	11	10,8	11,8
Medewerkers (aantal)	12	12	13
Mannen (%)	58%	58%	69%
Vrouwen (%)	42%	42%	31%
Ziekteverzuim (%)	5,60%	2,00%	2,00%
Instroom (%)	25%	0%	0%
Uitstroom (%)	8%	0%	0%
Deeltijders (%)	42%	42%	46%
Leeftijd (gemiddeld)	50,6	52	51
Maximum Salarisschaal (%)	83%	92%	92%
Budget opleidingen (% loonsom)	0,93%	0,84%	0,74%

Het aantal formatieplaatsen is met één fte toegenomen, omdat we in het fysiek domein een adviseur in dienst hebben genomen die we voorheen inhuurden. De omvang van het personeelsbestand blijft kwetsbaar gelet op de opgaven waarvoor wij als gemeente aan de lat staan (sociaal domein, informatiedomein).

In 2022 maken we gebruik van externe inhuur voor ondersteuning op in ieder geval privacy, informatieveiligheid, informatievoorziening, archiefbeheer, P&O. De gemeente maakt verder gedurende het hele jaar gebruik van medewerkers van Scalabor voor werkzaamheden in de buitendienst en schoonmaakdiensten.

Ziekteverzuim

	2020	2021	2022
Verzuimpercentage	5,60%	2,00%	2,00%
Kort (0-8 dagen)	1,90%	2,00%	2,00%
Middellang (8-43 dagen)	0%	0%	0%
Lang (>43 dagen)	4%	0%	0%

Het verzuimpercentage is in Rozendaal traditioneel laag, afgezet tegen het landelijk gemiddelde van om en nabij de 5%. Het actuele ziekteverzuimpercentage is 2% en dat is dan ook als inschatting voor 2022 aangehouden.

Integriteit

In de gemeente Rozendaal is zowel voor de bestuurders van de gemeente als voor de ambtenaren een gedragscode vastgesteld. In de wet is bepaald dat het college over het gevoerde integriteitbeleid voor de ambtenaren jaarlijks verantwoording dient af te leggen aan de gemeenteraad.

In de Ambtenarenwet is de bepaling opgenomen dat ambtenaren een eed of belofte moeten afleggen dat hij of zij zich als een goed ambtenaar zal gedragen en als een goed ambtenaar zal handelen. Het zittende personeel heeft hiertoe een schriftelijke verklaring getekend die in het personeelsdossier is opgeborgen.

Het is inmiddels een goede gewoonte dat we alle medewerkers uitnodigen als nieuwe medewerkers de ambtseid of belofte afleggen ten overstaan van de burgemeester en in aanwezigheid van de gemeentesecretaris. Hierdoor houden we het thema integriteit op de agenda in de organisatie.

Behalve de gedragscode voor de ambtenaren heeft Rozendaal al sinds 2002 een zogenaamde klokkenluidersregeling. Daarin is bepaald dat ambtenaren (desgewenst anoniem) misstanden kunnen melden. Van deze klokkenluidersregeling is in Rozendaal nog nooit gebruik gemaakt.

5.3 Informatisering en automatisering

De zorg voor een goede informatievoorziening is een vitaal onderdeel binnen de gemeentelijke bedrijfsvoering. Vrijwel alle processen dienen geautomatiseerd plaats te vinden, vaak wettelijk voorgeschreven. De gemeente Rozendaal besteedde voorheen een aantal werkzaamheden op het gebied van automatisering uit aan de gemeente Rheden. Vanaf 2021 zijn daar andere dienstverlenende partijen voor gevonden, zoals Xantion en De Connectie.

Net als bij veel andere gemeente zien we dat de razendsnelle ontwikkeling op het vlak van informatisering en digitalisering onvoldoende het hoofd wordt geboden door de staande organisatie. Ook heeft de overdracht van dienstverlening van Rheden naar De Connectie in beeld gebracht dat er zowel van onze partners als vanuit Rozendaal meer regie gevraagd om de infrastructuur veilig en adequaat te organiseren.

Voorheen werd met de zogenaamde 'roadmap' jaarlijks geïnventariseerd welke (wettelijke) ontwikkelingen relevant waren voor Rozendaal om op bij te sturen. Dit instrument biedt echter voor Rozendaal in de huidige samenwerking met de partners te weinig handvatten om koers te bepalen over complexe vragen, in tijden waarin steeds meer diensten in een virtuele (cloud)omgeving worden aangeboden. Om te sturen op de risico's in de reguliere bedrijfsvoering hebben we in 2021 geïnvesteerd in een aanpak voor een passende ICT-infrastructuur voor Rozendaal en de organisatie (intern en extern) om deze vaak complexe taken uit te voeren.

De noodzakelijke randvoorwaarden voor de ICT-infrastructuur hebben we verwerkt in deze begroting. De organisatorische invulling voor het zogenaamde i-domein hangt samen met de bredere opgave voor een toekomstbestendige organisatie. Hierover gaan we in 2022 het gesprek aan met uw raad.

De grote uitdaging voor Rozendaal blijft om de ICT in verhouding betaalbaar te houden. Als kleine gemeente hebben we – zeker op dit gebied – te maken met substantiële schaalnadelen. Dit schaalnadeel is ook terug in de ontwikkeling van de kosten voor ICT-onderdeel in de afgelopen jaren.

Onderdeel	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Kosten ICT (licenties software, kapitaallasten diverse applicaties)	158.745	168.445	173.233

We stellen een digitale agenda op waarmee we de uitdagingen en opgaven voor Rozendaal vanwege de digitalisering oppakken.

5.4 Kosten bedrijfsvoering

Bij programma 0 is het taakveld Overhead opgenomen. In deze paragraaf zijn de kosten daarvan per onderdeel nader toegelicht. We zien voor wat betreft de totale overhead een lichte stijging ten opzichte van 2021. De belangrijkste verklaringen hiervoor zijn de toename in personeelslasten en ICT-kosten.

Onderdeel	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Personeelslasten	1.121.748	978.596	1.097.427
Overige personeelslasten	21.897	24.825	25.065
ICT-kosten	158.745	168.445	173.233
Huisvesting	37.602	25.758	34.080
Overige kosten organisatie	247.832	216.742	230.340
Tractie	42.078	44.282	43.832
Totaal	1.629.902	1.458.647	1.603.977

Personeelslasten

Besteding budgetten eigen personeel en inhuur derden voor normale bedrijfsvoering

In het volgende overzicht staan de personeelsbudgetten voor de normale bedrijfsvoering (exclusief bestuur). We hanteren dit overzicht voor een afweging bij inhuur. In de tabel staan de reguliere personeelsbudgetten (gebaseerd op de bestaande formatie) en het inhuurbudget voor de structurele taken waar altijd al voor wordt ingehuurd.

Onderdeel	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Reguliere organisatie	782.377	829.610	950.831
Inhuurbudget	339.371	148.986	146.596
Totaal	1.121.748	978.596	1.097.427

In de kostenontwikkeling is terug te zien dat vacatureruimte inmiddels in ingevuld. Het betreft daarbij de medewerker Burgerzaken en Adviseur RO, waardoor externe inhuur minder noodzakelijk lijkt voor de reguliere taakuitoefening. Dat heeft wel de toename in het reguliere budget tot gevolg.

Inhuur personeel voor projecten

Naast de inzet van extern personeel voor onze normale bedrijfsvoering zetten we extern personeel in voor projecten, bijvoorbeeld voor De Del of de energietransitie. De kosten daarvan worden binnen de betreffende projecten gedekt.

Overige personeelslasten

Onderdeel	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Overige personeelslasten (reis- en verblijfkosten, opleidingskosten, etc.)	21.897	24.825	25.065

In 2020 is het budget (vooral cursussen en opleidingen) niet volledig besteed, we verwachten het budget de komende jaren zeker nodig te hebben.

Huisvestingslasten

De huisvesting voor het gemeentelijk personeel is voldoende. Alle personeelsleden hebben een goede werkplek, qua vergaderruimten is het gemeentehuis niet ruim bedeed. Er wordt op de juiste wijze aandacht geschonken aan ARBO-voorzieningen. Een deel van het gemeentehuis is langjarig verhuurd aan 't Regthuys, die opbrengst is in onderstaande tabel verdisconteerd in de cijfers.

Onderdeel	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Huisvesting (energie, water, aankoop niet duurzame goederen en diensten, specifieke verbruiksgoederen, huren, verzekeringen, afschrijving), per saldo	37.602	25.758	34.080

Overige kosten organisatie (o.a. facilitaire zaken)

Onderdeel	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Overige organisatiekosten (repro, huishoudelijke zaken, postverzorging, inventaris, tijdschriften en abonnementen, algemene benodigdheden, contributies, verzekeringen etc.), per saldo	247.832	216.742	230.340

Tractie

De kostenplaats tractie heeft betrekking op het materiaal dat in gebruik is voor onze buitendienst.

Onderdeel	Werkelijk 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Brandstof, onderhoud, belastingen, verzekeringen, etc. per saldo	42.078	44.282	43.832

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Inleiding

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). In artikel 1 lid b BBV wordt het als volgt gedefinieerd: *“Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.”*

Wat is ons beleid?

Rozendaal is als kleine gemeente sterk afhankelijk van de samenwerking met de partners in de omgeving om aan haar doelstellingen te voldoen. Het zwaartepunt ligt daarbij op het degelijk en deugdelijk organiseren van de uitvoering van de wettelijke taken. Dit speelt in het bijzonder bij de partners Rheden en De Connectie. Maar ook andere samenwerkingsrelaties zijn essentieel voor het voldoen aan wettelijke taken. Denk aan de BVO DRAN, waar de uitvoering van het doelgroepenvervoer is belegd en de Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein. Deelname aan een verbonden partij wordt dan ook bepaald door doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoering van de taak.

Op voorkomende beleidsterreinen stimuleren de hogere overheden samenwerking in een verbonden partij. Als voorbeeld geldt de jeugdzorg die na de transitie feitelijk bestaat uit drie onderdelen: de landelijke, de bovenlokale en de lokale zorg. Het rijksbeleid is erop gericht om de bovenlokale zorg onder te brengen bij gemeenten of samenwerkingsverbanden met 100.000+ inwoners. Een ander voorbeeld is de wettelijk verplichte Omgevingsdienst, waar Rozendaal taken heeft belegd van met name milieurechtelijke aard. Ook de deelname in een Veiligheidsregio en een GGD is geregionaliseerd, in ons geval de Veiligheids- en Gezondheidsdienst Gelderland Midden (VGGM).

Wat is het belang voor de gemeenteraad?

Deze paragraaf is om twee redenen van belang voor de raad. Allereerst voeren de verbonden partijen vaak beleid uit dat gemeenten in principe zelf ook kunnen uitvoeren. We dragen taken op, of over aan de verbonden partijen. Daarbij houden we veelal de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Voor de raad blijft er dus nog steeds een kaderstellende en controlerende taak over bij die programma's. Daarnaast zijn er de financiële risico's die we met verbonden partijen kunnen lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. Bij het aangaan en onderhouden van contacten met verbonden partijen is van belang om:

- af te wegen wat de meest doelmatige manier is om een taak uit te voeren;
- te bekijken welke manier de beste garantie geeft dat de taak wordt uitgevoerd zoals we voor ogen hebben;
- te zorgen dat we voldoende inhoudelijk en financieel inzicht hebben en houden in het uitvoeren van een taak.

Bestuur en toezicht

De meeste verbonden partijen van de gemeente zijn gemeenschappelijke regelingen, deze zijn gebaseerd op de wet gemeenschappelijke regelingen. Als publiekrechtelijke lichamen zijn bepalingen van Gemeentewet, Provinciewet of Waterschapswet ook voor de gemeenschappelijke regelingen van toepassing. Via vertegenwoordiging in dagelijks en/of algemeen bestuur is het toezicht (governance) geregeld. Voor de privaatrechtelijke rechtspersonen (de vennootschappen) hebben we minder instrumenten in handen. Hier maken we gebruik van de beschikbare wettelijke mogelijkheden als het stemrecht van de aandeelhouder en toezicht door raden van commissarissen.

Invloed

Over het algemeen is de invloed van de gemeente Rozendaal, vanwege de omvang en het belang, zeer klein te noemen. Van belang is voortdurend af te wegen welke bestuurlijke en ambtelijke capaciteit dan geïnvesteerd wordt in de betreffende verbonden partij gegeven dat belang. Het is ook niet altijd noodzakelijk omdat de deelname van meerdere gemeenten in gemeenschappelijke regelingen ook voor een soort natuurlijk aantal 'checks en balances' zorgt waar het gaat over bestuur en toezicht.

Overzicht verbonden partijen

Verbonden partijen worden onderscheiden in drie groepen:

- Gemeenschappelijke regelingen;
- Stichtingen en verenigingen;
- Coöperaties en vennootschappen.

Gemeenschappelijke regelingen

Deelname in een gemeenschappelijke regeling gebeurt in de gevallen waarin de gemeente, taken waar zij verantwoordelijk voor is, niet anders dan in samenwerking met anderen kan uitvoeren, of als die samenwerking bijdraagt aan een doelmatige aanpak. De Wet gemeenschappelijke regelingen regelt deze samenwerkingsvorm. Het bestuur van de gemeenschappelijke regelingen wordt meestal gevormd door een afvaardiging van de deelnemers en de besluitvorming vindt plaats op basis van meerderheidsbesluiten. In hoeverre er sprake is van overdracht van taken en daarmee van autonomie hangt sterk af van het type regeling. Voor Rozendaal geldt dat voornamelijk wordt deelgenomen in relatief lichte samenwerkingsvormen waarbij het type bevoegdheid dat wordt overgedragen (voor zover überhaupt sprake is van taakoverdracht) een uitvoerend karakter heeft.

De door de gemeente aangewezen vertegenwoordigers in de besturen informeren college en raad over relevante ontwikkelingen. De betreffende organen leggen hun begroting, rekening en andere beleidsplannen voor aan de gemeente.

Onderstaande informatie wordt gepresenteerd in lijn met de voorschriften in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) (GR)			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Programma	Programma 1 Veiligheid en Programma 7 Volksgezondheid en Milieu		
Openbaar belang	De Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden behartigt de belangen van de gemeenten in het samenwerkingsgebied op de terreinen van: a. Brandweezorg; b. Publieke gezondheid c. GHOR d. Rampenbestrijding en crisisbeheersing e. Gemeenschappelijke meldkamer		
Ontwikkelingen	Over de bekostiging van de huisvesting van brandweerkazernes vinden gesprekken plaats, waarbij herverdeling de inzet. Dit pakt mogelijk negatief uit voor Rozendaal.		
Financiële bijdrage	2022: € 82.526 (brandweer) en € 55.842 (volksgezondheid)		
Risico	In 2020 en 2021 is er besluitvorming geweest over de herverdeling van de bekostigingssystematiek van de brandweer. Dit heeft geleid tot een forse bijstelling van de bijdrage aan de VGGM. Zie daarover onder meer de Kadernota 2021 en Programma 1.		
Financieel belang	Ja		
Bestuurlijk belang	De burgemeester en de wethouder sociaal domein zijn lid van het algemeen bestuur		
Financiële gegevens	1-1-2020		31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 5.895.000	Eigen vermogen € 6.772.000
	Vreemd vermogen	€ 43.158.000	Vreemd vermogen € 49.662.000
	Resultaat 2019	€ 1.472.000	Resultaat 2020 € 3.112.000

Gelders Archief (GR)		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Programma	Programma 0 Bestuur en ondersteuning	
Openbaar belang	Hoofdtak van het Gelders Archief is het beheer van de archiefstukken en collecties van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland. Per 1-1-2020 zal ook de provincie Gelderland toetreden.	
Ontwikkelingen	Wegens toenemend digitaal aangeleverde informatie is noodzaak geweest voor een herverdeling van de bekostigingsstructuur. Rozendaal kwam daar negatief uit (onder meer doordat we nog relatief veel op papier aanleveren). Het heeft geleid tot een bedrag van € 5.000 aan meerkosten.	
Financiële bijdrage	2022: € 11.663	
Risico	Na de reorganisaties draait het Gelders Archief met een positief resultaat. Dit heeft ertoe geleid dat er een eigen vermogen is opgebouwd	
Financieel belang	Ja	
Bestuurlijk belang	Namens Rheden/Renkum en Rozendaal is de burgemeester van Renkum lid van het algemeen bestuur.	
Financiële gegevens	1-1-2020 Eigen vermogen € 215.850 Vreemd vermogen € 19.062.903 Resultaat 2019 € 152.603	31-12-2020 Eigen vermogen € 368.453 Vreemd vermogen € 19.106.131

Omgevingsdienst regio Arnhem (ODRA) (GR)		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Programma	Programma 7 Volksgezondheid en Milieu en programma 8 (VHROSV)	
Openbaar belang	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Ook het belang van goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland	
Ontwikkelingen	De omgevingsdiensten zijn landelijk onderhevig geweest aan inspectie. Dat heeft geleid tot een evaluatie bij de ODRA van de kwaliteit van de taakuitoefening en ontwikkeling. Dit heeft mogelijk (financiële) implicaties voor de samenwerking aan Rozendaal.	
Financiële bijdrage	Basistaken worden uitgevoerd tegen uurtarief op basis van jaarlijks te sluiten overeenkomsten, 2022: naar verwachting € 28.000.	
Risico		
Financieel belang	Ja	
Bestuurlijk belang	Eén lid algemeen bestuur uit Rozendaal. Eén lid dagelijks bestuur (wethouder Renkum) namens Doesburg, Renkum, Rheden en Rozendaal	
Financiële gegevens	1-1-2020 Eigen vermogen € 771.200 Vreemd vermogen € 4.446.000 Resultaat 2019 € 24.500	31-12-2020 Eigen vermogen € 762.700 Vreemd vermogen € 4.838.000 Resultaat dec. 2020 € 2169.700

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (GR light)			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Programma	Programma 4 Onderwijs en programma 6 Sociaal domein		
Openbaar belang	Adequaat en efficiënt vervoer van diverse doelgroepen		
Ontwikkelingen	In zowel het leerlingenvervoer als het Wmo-vervoer zien we een stijging in de afname, wat ook leidt tot een toename in de Rozendaalse bijdrage.		
Financiële bijdrage	2022: € 42.967 (bedrijfsvoeringsorganisatie DRAN plus de vervoerskosten)		
Risico	Geen		
Financieel belang	Ja		
Bestuurlijk belang	Eén lid per gemeente in het bestuur (portefeuillehouder sociaal domein)		
Financiële gegevens	1-1-2020		31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 0	Eigen vermogen € 0
	Vreemd vermogen	€ 8.669.137	Vreemd vermogen € 13.000.867
	Resultaat 2019	€ 0	

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (GR)			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Programma	Programma 6 Sociaal domein		
Openbaar belang	Regio Centraal Gelderland is een samenwerkingsverband van 12 gemeenten in het sociaal domein. Via de module Inkoop koopt de regio gezamenlijk diensten in op het gebied van Wmo en Jeugdhulp. Gezamenlijk wordt de transformatie in het sociaal domein zo goed mogelijk vormgegeven met als doel optimale dienstverlening voor de inwoners		
Ontwikkelingen	In de loop van 2021 besluiten de deelnemende gemeenten over de wijziging van governance van de MGR, wat moet leiden tot een vereenvoudigde structuur, meer gericht op dwarsverbanden. De kostenimplicaties hiervan zijn klein.		
Financiële bijdrage	Bijdrage van Rozendaal in 2022 plm € 30.000		
Risico	Geen		
Financieel belang	Ja		
Bestuurlijk belang	Eén lid per gemeente in het algemeen bestuur, deze heeft één stem.		
Financiële gegevens	1-1-2020		31-12-2020
	Eigen vermogen	€ 626.000	Eigen vermogen € 724.000
	Vreemd vermogen	€ 3.406.000	Vreemd vermogen € 7.288.000
	Resultaat 2019	€ 0	

Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (GR)			
Vestigingsplaats	Nijmegen		
Programma	Divers		
Openbaar belang	De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMRAN) is de opvolger van de regio Arnhem-Nijmegen en is op 1 januari 2021 van start gegaan. De GMRAN is een samenwerkingsverband van 18 gemeenten. De uitdaging van deze GR is hoe om te gaan met groei van wonen, werken en mobiliteit, zodat wij een balans kunnen vinden tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit: groene groei.		
Ontwikkelingen	Gestart in 2021		

Financiële bijdrage	Op basis van inwoneraantal, bijdrage € 2,50 per inwoner, € 2.978 totaal (exclusief bijdragen aan de opgaven)	
Risico	N.v.t.	
Financieel belang	Geen	
Bestuurlijk belang	Eén lid per gemeente in het algemeen bestuur, deze heeft één stem.	
Financiële gegevens	Omdat de GMRAN in 2021 gestart is, zijn er geen gegevens over 2020	

Overig waaronder stichtingen en verenigingen

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Programma	Programma 0 Bestuur en ondersteuning	
Openbaar belang	Belangenbehartiging t.b.v. gemeenten in het hele proces van besluitvorming bij de rijksoverheid en provincies	
Ontwikkelingen	De bekostiging van de VNG is per 1 januari 2018 gewijzigd. Financiering vindt niet langer plaats via een uitname uit het Gemeentefonds maar via rechtstreekse facturering bij de gemeenten afzonderlijk. De gemeenten ontvangen het bedrag voor lidmaatschap van de VNG extra in het Gemeentefonds. Er is voor de gefactureerde gelden een fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) opgericht waaruit de activiteiten van de Vereniging worden betaald.	
Financiële bijdrage	2022: € 7.014 (contributie + fonds GGU)	
Risico	N.v.t.	
Financieel belang	N.v.t.	
Bestuurlijk belang	Stemrecht o.b.v. lidmaatschap	

Stichting Veilig Thuis (zelfstandige stichting onder verantwoordelijkheid van de GR VGGM)		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Programma	Programma 6 Sociaal Domein	
Openbaar belang	Een autonome, slagvaardige organisatie met als opdracht het uitvoeren van de wettelijke en overige taken van het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK) voor de zestien gemeenten van Gelderland-Midden	
Ontwikkelingen	De stichting is op 1 april 2017 gestart.	
Financiële bijdrage	2021: € 11.532	
Risico	N.v.t.	
Financieel belang	Ja	
Bestuurlijk belang	Er is een Raad van Toezicht bestaande uit ten minste vijf leden, onder wie leden van het college van deelnemende gemeenten, die benoemd worden door het AB van de VGGM	
Financiële gegevens	1-1-2020	
	Eigen vermogen	€ 48.736
	Vreemd vermogen	€ 333.578
	Resultaat 2018	- € 55.755
	31-12-2020	
	Eigen vermogen	- € 6.958
	Vreemd vermogen	€ 2.337.847

Bestuurlijk Partner Overleg VeluweAlliantie	
Vestigingsplaats	n.v.t.
Programma	Programma 5 Openbaar groen, sport, cultuur en recreatie
Openbaar belang	Een netwerkorganisatie die is gericht op promotie van de Veluwe ten behoeve van toerisme, recreatie en werkgelegenheid
Ontwikkelingen	Gestart in 2018
Financiële bijdrage	Op basis van inwoneraantal, 2021: € 380
Risico	N.v.t.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Eén vertegenwoordiger van iedere partij neemt deel in de VeluweAlliantie

Stichting Economic Board regio Arnhem Nijmegen		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Programma	Programma 0 Bestuur en ondersteuning en programma 3 Economie	
Openbaar belang	De Economic Board is een regionale samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven. De belangrijkste opgave voor deze Triple Helix samenwerking is het stimuleren van duurzame economische groei en innovatie in de regio.	
Ontwikkelingen	De stichting is in de tweede helft van 2015 gestart. Ook na de vernieuwde regionale samenwerking in de Groene Metropoolregio	
Financiële bijdrage	De gemeente heeft een bijdrage ad € 1 per inwoner per jaar gedurende 5 jaar gegarandeerd (t/m 2020), is onderdeel van de € 1,88 voor het gemeenschappelijk orgaan	
Risico	N.v.t.	
Financieel belang	Geen	
Bestuurlijk belang	De samenwerkende gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen wijzen één lid aan in de geleding overheden.	
Financiële gegevens	1-1-2020	
	Eigen vermogen	€ 104.606
	Vreemd vermogen	€ 68.497
	Resultaat 2020	€ 84.368
	31-12-20	
	Eigen vermogen	€ 142.850
	Vreemd vermogen	€ 133.981
	Resultaat dec. 2020	€ 88.224

Paragraaf 7 Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid is een belangrijk instrument in het kader van het ruimtelijke beleid. In Rozendaal is er één grondexploitatie, de Del. Deze ontwikkeling voorziet in woningbouw op de percelen de Del 6 en 10. Het perceel de Del 6 bestond uit twee voormalige voetbalvelden, de Del 10 is een voormalig tennis- en squashpark.

Voor de ontwikkeling van de Del is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met projectontwikkelaar Credo. In deze overeenkomst is bepaald dat Credo de gemeente een financiële kostenverhaalsbijdrage zal betalen. De totale ontwikkeling bestaat uit 63 woningen, waarvan 44 woningen door Credo zijn gerealiseerd, de gemeente geeft de overige kavels uit waar door de kopers een eigen woning ontworpen en gerealiseerd kan worden. Op grond van de meest actuele grondexploitatie (maart 2021) is het geprognosticeerde positieve saldo van het plan De Del € 4,43 miljoen. De gemeenteraad heeft in het verleden aangegeven dat de opbrengsten van de Del ingezet worden ten behoeve van de financiering van de nieuwe Dorpsschool.

Economische situatie en actuele ontwikkelingen

Door het herstel op de woningmarkt is de uitgifte van de kavels zeer spoedig verlopen. Ten tijde van het opstellen van deze begroting (september 2021) is er nog één kavel niet verkocht, deze is wel in optie.

Lasten en baten in 2021

De Del	2021
Baten	0
Lasten	160.020
In mindering op boekwaarde c.q. winst	-160.020

De lasten en baten in de begroting voor De Del zijn voor de jaarschijf 2021 gebaseerd op de MPG die in juli door de gemeenteraad is vastgesteld, zo nodig volgt bij de eerstvolgende Meerjaren Prognose Grondexploitatie (MPG) een bijstelling van deze bedragen. In principe is dit vooral ten behoeve van de formele begrotingsrechtmatigheid van de uitgaven.

Ten aanzien van de baten kan gemeld worden dat de MPG ervan uitgaat dat alle baten uiterlijk in 2021 worden gerealiseerd, in 2021 worden dan nog wel kosten gemaakt voor de definitieve oplevering van de nieuwe wijk. Die kosten komen dan ten laste van de al gerealiseerde winst. De kans bestaat dat een deel van de lasten in 2022 pas wordt gerealiseerd omdat de feitelijke levering van kavels wordt uitgesteld door eerder genoemde redenen zoals de grote vraag naar architecten en aannemers.

Dit eventuele uitstel heeft geen nadelige financiële consequenties. Er is al voldoende tussentijds winst gemaakt om, zoals beoogd, de kapitaallasten van de school voor vele jaren af te dekken. De benodigde restantwinst kan zonder probleem op een later moment aan de reserve worden toegevoegd mocht daar aanleiding toe bestaan.

Paragraaf 8 Informatieveiligheid

Doelstelling informatieveiligheidsbeleid en privacy

We zijn in onze organisatie steeds meer afhankelijk van de beschikbaarheid van betrouwbare informatie, maar worden daarbij ook blootgesteld aan risico's. Burgers verwachten een betrouwbare overheid die zorgvuldig met informatie omgaat. Het gaat daarbij om het waarborgen van beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie(systemen). Dat zorgt niet alleen voor betrouwbaarheid, maar ook voor een goede kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoerings- en dienstverleningsprocessen.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) geeft de wettelijke kaders aan en eist dat organisaties aantonen dat zij de juiste organisatorische en technische maatregelen hebben genomen voor de verwerking van persoonsgegevens. Doel daarvan is de privacy van personen die in onze informatiesystemen zijn opgenomen te beschermen. We hebben de maatregelen vastgelegd in ons informatiebeveiligings- en privacy beleid en voeren deze uit.

Informatiebeveiliging moet de primaire bedrijfsprocessen ondersteunen en de veilige en verantwoorde uitvoering daarvan mogelijk maken. Daarnaast moet informatiebeveiliging via passende technische en organisatorische maatregelen de privacy van personen die in onze informatiesystemen beschreven zijn beschermen. Het gaat hierbij vooral om:

- een actieve functionaris voor gegevensbescherming;
- het bijhouden van een verwerkingsregister;
- het uitvoeren van risicoanalyses;
- informatiebeveiliging;
- de meldplicht datalekken;
- bewustwording van privacy.

AVG

Per 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing, als opvolger van de Wet bescherming persoonsgegevens.

De AVG zorgt onder meer voor:

- versterking en uitbreiding van privacyrechten van burgers;
- meer verantwoordelijkheden voor organisaties;
- dezelfde, uitgebreidere bevoegdheden voor alle Europese privacytoezichthouders, zoals de bevoegdheid om boetes tot 20 miljoen euro op te leggen.

De AVG richt zich vooral op de bescherming en een juist gebruik van persoonsgegevens (vertrouwelijkheid). Dit geldt ook voor organisaties die namens Rozendaal persoonsgegevens verwerken.

Actieplan Privacy 2021/2022

De gemeente Rozendaal heeft een duidelijke ambitie voor verdergaande digitalisering, in samenwerking met derde partijen. In het kader van nieuwe wetgeving gaan er in 2021 en 2022 veranderingen plaatsvinden in processen en digitalisering. Om ervoor te zorgen dat de privacy gewaarborgd blijft, wordt er een actieplan privacy 2021/2022 opgesteld. Het is belangrijk om een PDCA-cyclus te hebben. In dit kader is het belangrijk om jaarlijks het privacy beleid en reglement te bekijken en waar nodig aan te passen en toe te spitsen op de huidige werkelijkheid. Daarnaast wordt jaarlijks o.a. gekeken naar de actualisering en borging van processen, het actualiseren van het verwerkingsregister, bewustwording en afspraken met derden. Jaarlijks zal door de FG verslag worden uitgebracht van de stand van zaken rondom privacy op basis van het privacybeleid.

Voor de functie van FG (Functionaris gegevensbescherming) en de PO (Privacy Officer) blijven we gebruik maken van een extern bureau.

Beleid ten aanzien van incidenten

De CISO (Chief Information Security Officer) wordt door de medewerkers geïnformeerd over beveiligingsincidenten en legt deze vast voor rapportages. Hieronder vallen o.a. inbreuken op en (ver)storingen in de informatietechnologie, datacommunicatie of andere infrastructurele voorzieningen die gevolgen kunnen hebben voor de continuïteit en integriteit van de bedrijfsprocessen evenals signaleringen dat het informatieveiligheidsbeleid niet wordt nageleefd. Eventuele incidenten of datalekken worden bijgehouden in een afzonderlijk register en wanneer van toepassing gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP).

De activiteiten die de gemeente onderneemt om zowel aan de BIO als de AVG te voldoen zijn talrijk en hebben veelal een technisch karakter. Ondanks alle fysieke, technische en digitale maatregelen blijft de mens (vaak onbewust) een zwakke schakel waar het gaat om informatieveiligheid. Incidenten vallen dan ook niet uit te sluiten. Het is van belang dat er sprake is van een veilige omgeving (dus niet direct afrekenen) waarin dergelijke incidenten gemeld kunnen worden om van te leren.

Informatieveiligheid

De BIO, de Baseline Informatiebeveiliging Overheid, is m.i.v. 2020 de opvolger van de BIG (Baseline Informatiebeveiliging voor Gemeenten). De BIO is opgesteld door de IBD (Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten). Voorheen hadden alle bestuurslagen nog een eigen baseline. De BIG was van 2013 t/m 2019 geldend en deze was gebaseerd op de ISO27002:2007. Sinds 2020 hebben alle overheden één gezamenlijk normenkader.

Eén van de grootste veranderingen van de BIO ten opzichte van de BIG, is dat meer dan 200 beheersmaatregelen in de BIO niet meer zijn benoemd. De BIO is opgezet om gemeentes vanuit een meer risicogebaseerde denkwijze de voor hen relevante beheersmaatregelen te laten treffen. De beheersmaatregelen die in de BIO zijn opgenomen, zijn verplicht voor alle overheden. De BIO is gebaseerd op de meest actuele ISO 27002 norm.

Het Strategisch Informatiebeveiligingsbeleidsplan dat in 2020 door het college is vastgesteld, is gebaseerd op de BIO en wordt minimaal eens in de 3 jaar geëvalueerd.

Uiteraard heeft ook de gemeente Rozendaal de ambitie om te voldoen aan de BIO. De BIO is echter geen doel op zich, het gaat om:

- zorgvuldig omgaan met gevoelige informatie;
- betrouwbare en continue dienstverlening;
- voldoen aan wet- en regelgeving (o.a. privacy);
- beheersen van risico's.

BIO en ENSIA

ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) vloeit voort uit en is gebaseerd op de BIO. Uit het proces ENSIA volgt een beeld van de mate waarin aan de BIO wordt voldaan. Bij ENSIA gaat het vooral om de beveiliging van overheidsinformatie in brede zin (waaronder persoonsgegevens). ENSIA is het instrument waarmee intern aan het college van B&W en extern aan de toezichthouders van de verschillende stelsels verantwoording wordt afgelegd. Dit gebeurt door middel van een zelfevaluatie op basis van vragenlijsten die door de stelselhouders zijn opgesteld. Daarnaast verantwoordt de gemeente zich ook horizontaal aan de gemeenteraad. ENSIA sluit aan op de gemeentelijke planning en control-cyclus. Zo krijgt het gemeentebestuur meer overzicht over de informatieveiligheid van hun gemeente.

In 2021 wordt de ENSIA voor de vijfde maal toegepast (2^e jaar op basis van de BIO). De ENSIA 2021 loopt op het moment van het opstellen van deze begroting.

Actieplan informatieveiligheid 2021/2022

Risicogestuurd werken is een drijfveer in de aanpak. Ook voor een kleine gemeente als Rozendaal is het essentieel dat risico's goed worden ingeschat. In 2021 is een nieuwe Risico-analyse uitgevoerd op basis van de BIO. In het nieuwe actieplan wordt aandacht besteedt aan o.a. bewustwording. In 2020 is hier minder op ingezet door Corona. In 2020 en begin 2021 zijn al een aantal stappen gezet m.b.t. digitalisering en de optimalisering van de

organisatie. In het nieuwe actieplan wordt in ieder geval blijvend aandacht besteed in de organisatie aan bewustwording. Daarnaast zal er ook aandacht blijven voor leveranciersrelaties en de bedrijfscontinuïteit, omdat de organisatie op dit moment volop in beweging is.

Financiële overzichten

Geprognosticeerde balans

Activa	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	0	0	0	0
Materiële vaste activa	5.330.533	5.155.989	4.963.226	4.875.475
Financiële vaste activa	1.693.486	1.605.745	1.660.945	1.716.145
Totaal vaste activa	7.024.019	6.761.734	6.624.171	6.591.620
Viottende activa				
Vorraden	0	0	0	0
Voorzieningen	0	0	0	0
Uitzettingen met een met een rentetypische looptijd < 1 jaar	4.445.719	4.678.333	4.696.255	4.626.245
Liquide middelen	25.000	25.000	25.000	5.000
Overlopende activa	50.000	0	50.000	50.000
Totaal viottende activa	4.520.719	4.703.333	4.771.255	4.681.245
Totaal Activa	11.544.738	11.465.067	11.395.426	11.272.865

Passiva	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
Vaste passiva				
Eigen vermogen	9.349.274	9.174.603	9.004.962	8.837.401
Voorzieningen	1.420.464	1.515.464	1.615.464	1.660.464
Vaste schulden met een met een rentetypische looptijd > 1 jaar	0	0	0	0
Totaal vaste passiva	10.769.738	10.690.067	10.620.426	10.497.865
Viottende passiva				
Viottende schulden met een met een rentetypische looptijd < 1 jaar	700.000	700.000	700.000	700.000
Overlopende passiva	75.000	75.000	75.000	75.000
Totaal viottende passiva	775.000	775.000	775.000	775.000
Totaal Passiva	11.544.738	11.465.067	11.395.426	11.272.865

Investeringsstaat

Voor 2022 en verder voorzien we vooralsnog onderstaande investeringen, met de kapitaallasten hiervan is in deze begroting rekening gehouden. Wanneer de raad besluit tot het vervangen van asfalt door klinkers, komen hier de investeringen in wegen bij (zie paragraaf Kapitaalgoederen).

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
Renovatie lift (Kadernota 2021)	42.000			
Mr. Van Hasseltlaan	105.000			
Ringallee		30.000		
Vervanging kopieerapparaat (2021)			12.000	
Vervanging Mercedes				80.000
Vervangen Iseki trekker/ahw				37.000
Totaal	147.000	30.000	12.000	117.000

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Programma	Reserve	2021	2022	2023	2024	2025
Toevoegingen						
0	Inventaris gemeentehuis	6.686	6.686	6.686	6.686	6.686
2	Wegen	3.221	3.221	3.221	3.221	3.221
		9.907	9.907	9.907	9.907	9.907
Onttrekkingen						
0	Dekking kapitaallasten	23.226	28.589	27.816	27.286	27.207
2	Dekking kapitaallasten	17.739	16.175	16.175	16.175	16.175
4	Dekking kapitaallasten	111.791	111.791	111.791	111.791	111.791
5	Dekking kapitaallasten	2.092	2.092	2.092	2.092	2.092
7	Dekking kapitaallasten	19.691	20.333	20.204	20.204	20.204
		174.538	178.979	178.078	177.548	177.468

Inventaris gemeentehuis

Dit betreft de jaarlijkse reservering voor toekomstig (groot) schilderwerk aan het gemeentehuis.

Wegen

Dit betreft de jaarlijkse reservering voor toekomstig onderhoud aan de wegen. Dit is nog gebaseerd op onderhoud met asfalt. Wanneer gekozen wordt voor baksteen zal deze dotatie verlaagd worden (hiervoor komen dan jaarlijkse kapitaallasten in de plaats).

Dekking kapitaallasten

Deze reserve heeft een financieel-technisch karakter. Investeringsen waar in het verleden voor gespaard is, mogen niet ineens ten laste van de betreffende reserve gebracht worden, maar dienen te worden geactiveerd waardoor er kapitaallasten in de begroting worden opgenomen. Deze reserve wordt vervolgens ingezet om die kapitaallasten te dekken.

EMU-saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van de gemeente Rozendaal is positief. Het betekent dat in EMU-termen de inkomsten groter zijn dan de uitgaven.

EMU-saldo	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
Resultaat voor bestemming	51.570	18.991	30.155	88.079	
Afschrijvingen tlv exploitatie	211.553	213.276	213.496	213.484	+
Bruto dotaties aan voorzieningen	99.000	95.000	100.000	45.000	+
Investerings vaste activa	147.000	30.000	12.000	117.000	-
Verkoopopbrengsten vaste activa	0	0	0	0	+
Boekwinst desinvesteringen vaste activa	0	0	0	0	-
Aankoop grond, bouw- woonrijpmaken e.d.	0	0	0	0	-
Verkoopopbrengsten grond	0	0	0	0	+
Boekwinst grondverkoop	0	0	0	0	-
Betalings tlv voorzieningen	0	0	0	0	-
Boekwinst verkoop deelnemingen/aandelen	0	0	0	0	+
	215.123	297.268	331.651	229.563	

Incidentele baten en lasten

Pr	Onderwerp	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
	Lasten				
4	Nationaal progr onderwijs	99.541	49.771		
4	Voor- en vroegschoolse educatie	64.000			
5	SPUK sport	10.000	0		
5	Onderhoud groen	15.000			
6	Kinderopvang soc.med.indicatie	7.000	6.500	2.000	
7	Onderzoek afval	26.400			
7	Energietransitie	120.000			
7	SPUK preventie	10.000			
8	Omgevingswet	15.000			
	totaal incidentele lasten	366.941	56.271	2.000	0
	Baten				
4	Nationaal progr onderwijs	99.541	49.771		
4	Voor- en vroegschoolse educatie	64.000	0		
5	SPUK sport	10.000			
5	Onderhoud groen	15.000			
6	Kinderopvang soc.med.indicatie	7.000	6.500	2.000	
7	Onderzoek afval	26.400			
7	Energietransitie	120.000			
7	SPUK preventie	10.000			
8	Omgevingswet	15.000			
	totaal incidentele baten	366.941	56.271	2.000	0

In principe bevat de begroting alleen structurele baten en lasten. Afwijkingen in de verschillende jaren worden vooral veroorzaakt door fluctuaties op bestaand beleid.

GEMEENTE ROZENDAAL

Aan de leden van de raad

Briefnr.:

Behandeld door: E. Weststeijn

Doorkiesnr:

Uw brief/kenmerk:

Bijlage(n):

Datum: 19 november 2021

Onderwerp: Raadsinformatiebrief coronavirus nr. 26

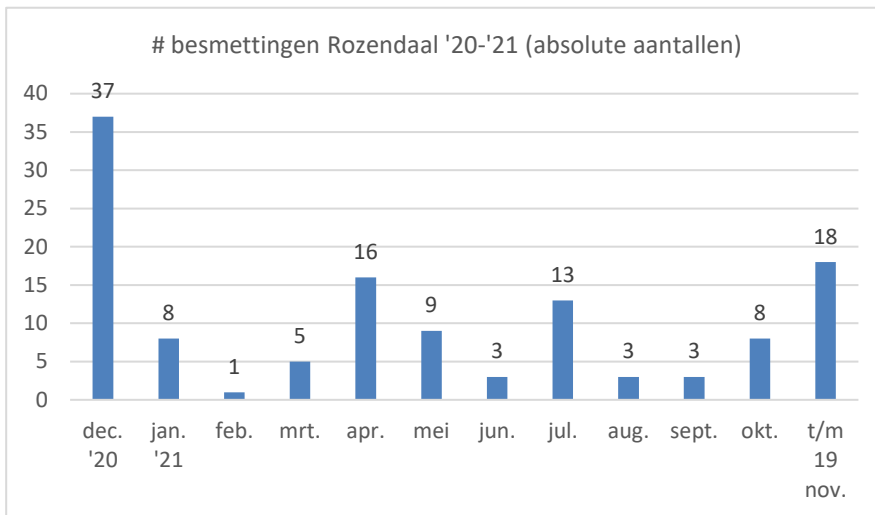
Geachte leden van de gemeenteraad,

De vorige raadsinformatiebrief is nog geen week oud, en toch kies ik ervoor om u nu al een beknopte update te sturen. Met minder uitgebreide grafieken dan vorige keren, ten behoeve van de leesbaarheid, en nieuwe informatie over o.a. de boostercampagne vaccineren.

De aanleiding is gelegen in de zorgelijke ontwikkelingen in ons land en in onze regio Gelderland-Midden. We breken dag- en weekrecords in onze regio w.b. het aantal positief geteste personen: in onze regio worden nu boven de 800 personen per dag positief getest. Ter vergelijking: vorig jaar Kerst ging het om minder dan 700 personen per dag positief. Weliswaar liggen er minder mensen op de IC en overlijden er minder mensen, maar de ligduur van coronapatiënten in het ziekenhuis is fors langer geworden. In combinatie met personeel dat zelf ook ziek wordt (of in quarantaine moet blijven als een huisgenoot besmet is) en al anderhalf jaar lang onder grote druk staat, maakt dat in de zorg gesproken wordt over 'de ergste golf tot nu toe'. De belangrijkste boodschap blijft: beperk de contacten en houd afstand.

1. Lokale situatie

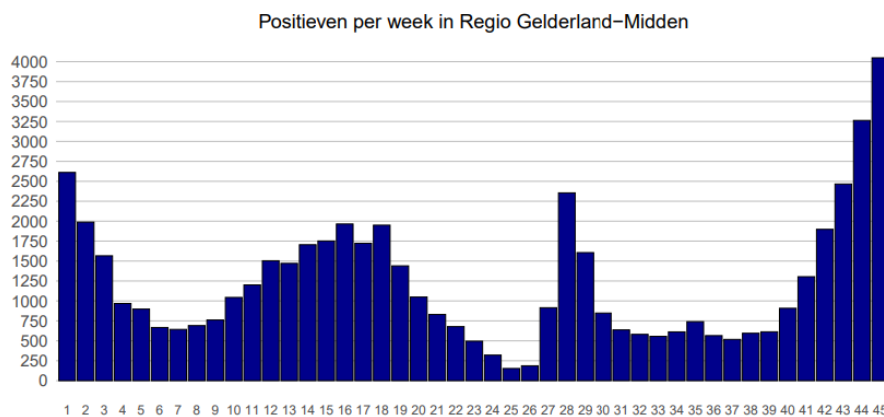
Onderstaande grafiek toont de absolute aantallen geregistreerde besmettingen bij de GGD vanaf 1 december '20 tot en met 10 november '21.

2. Regionale situatie

2.1 Besmettingen

Als gevolg van de versoepelingen van afgelopen september zijn de coronacijfers weer flink opgelopen, vooral in gebieden met een minder hoge vaccinatiegraad. In deze gebieden wonen nog relatief veel mensen die niet beschermd zijn. Daardoor blijft er een risico op ernstig beloop en op een hoog aantal ziekenhuisopnamen. Dit is zorgelijk aangezien de hoeveelheid beschikbare zorg al lager is dan we de afgelopen 1,5 jaar hebben gezien. Aanhoudende personeelstekorten in de zorg spelen hierin een belangrijke rol. Met name in Ziekenhuis Gelderse Vallei blijft de druk hoog. Uitgesplitst per gemeente blijven de cijfers in Barneveld, Ede en Scherpenzeel hoger dan voor andere gemeente. Rozendaal zit, met onder andere Rheden, Renkum en Overbetuwe, in het 'rechterrijtje', met minder besmettingen per 1.000 inwoners.

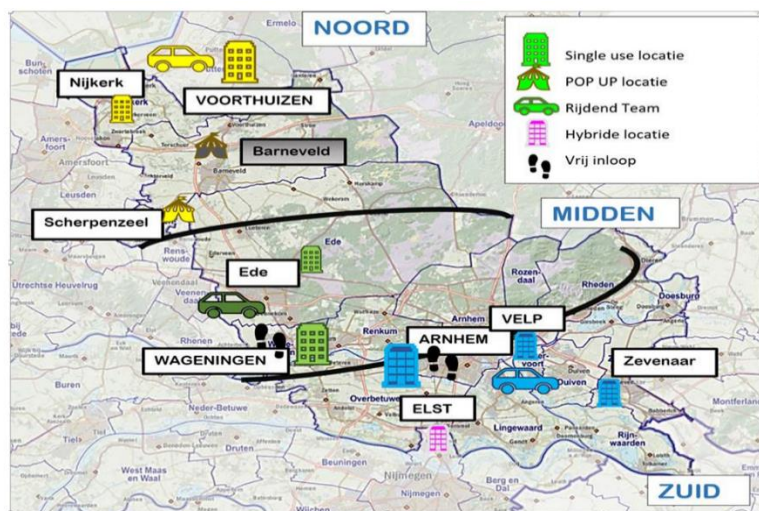
Bron: RIVM

2.2 Vaccineren

In onze regio heeft naar schatting 82% van alle 12-plussers een eerste vaccinatie ontvangen en is 81% volledig gevaccineerd (voor 18 jaar en ouder 83% en 82% resp.). Vanaf 7 oktober worden mensen uitgenodigd voor de 3e prik. Dit betreft mensen met een kwetsbare gezondheid. De medisch specialist doet de selectie. De GGD verzorgt de vaccinaties. Vanaf 19 november wordt gestart met de boosterprik. Onderstaand plaatje geeft de volgorde aan zoals op dit moment gepland is.

Alleroudsten in december	<ul style="list-style-type: none"> • Start 19 november • Doelgroep: mobiele, thuiswonende 80+ers (géén instellingsbewoners) • GM +/- 25.400 prikken • Doorlooptijd 1 maand
Booster campagne voor de massa, en niet-mobiele thuiswonende	<ul style="list-style-type: none"> • Start januari 2022 - doorlooptijd ca. 2 maanden • Doelgroep: alle mobiele, thuiswonende 60+ ers • Inwoners komen naar locatie. • Waar mogelijk binnen max. 30 minuten. • GM +/- 136.000 prikken
(Zorg)instellingen	<ul style="list-style-type: none"> • Doelgroep: instellingsinwoners vanaf 18 jaar • GM +/- 4.500 prikken • GGD GM gaat (deels) naar de locatie(s). • Samenwerking met (zorg)instellingen
Niet-mobiele thuiswonenden	<ul style="list-style-type: none"> • Doelgroep: niet mobiele thuiswonenden vanaf 60 jaar • GM +/- 1.500 prikken verwacht • Samenwerking met huisartsen

In de coronapreventie gaat het om het verhogen van de vaccinatieberedheid, het verhogen van de testbereidheid en het verhogen van meewerken aan bron- en contactonderzoek en testen bij klachten. Laagdrempelig testen is een belangrijke voorwaarde voor het verhogen van de testbereidheid. Om het de mensen zo makkelijk mogelijk te maken worden in de regio ook pop-up testlocaties (zoals onder andere in Scherpenzeel) ingericht. De bussen worden vrijwel dagelijks ingezet en daarin worden honderden vaccinaties per dag gezet. Met de gemeenten waarin de vaccinatiegraad achterblijft, wordt intensief samengewerkt aan de bovenstaande pijlers. Dit heeft een grote meerwaarde om de interventies zo gericht mogelijk in te zetten.

Naleving en handhaving

Uit de naleving en handhaving blijken geen grote noemenswaardige issues naar voren te komen. De meeste mensen en ondernemers houden zich aan de maatregelen. Vorig weekend is het toch bij een klein aantal ondernemers van winkels, dienstverlening en horeca niet helemaal goed gegaan met de regels. Daar waar men zich niet aan de regels houdt, kunnen de handhavers dit veelal middels een gesprek oplossen. Rond de Sinterklaasintochten was het in veel gemeenten gezellig druk.

Binnen de handhaving wordt extra gelet op sluitingstijden van de horeca en de naleving bij sportverenigingen en zwembaden. Daarnaast zijn er verschillende initiatieven om ondernemers ook te helpen met de corona toegangsbewijzen (CTB). Zoals onder andere de polsbandjes in het uitgaansgebied van Arnhem, het vergoeden van personeelskosten voor de controle van de CTB, lokale media-campagne, extra toezichthouders en het ondersteunen van ouderen met de QR code.

Tot slot

Vanuit de regionale crisisorganisatie krijg ik als burgemeester regelmatig updates over de actuele ontwikkelingen en maatregelen die noodzakelijk zijn. Algemene publiekscommunicatie verloopt via de eigen gemeenten ondersteund door de crisisorganisatie van VGGM. Voor vragen kunt u via de reguliere werkwijze bij uw griffier terecht.

Met vriendelijke groet,
burgemeester van Rozendaal,
Ester Weststeijn

Informatiebronnen

Via onderstaande links kunt u op de hoogte blijven van de meest actuele informatie:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19>

<https://vng.nl>

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel>

<https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19>

Geachte heer/ mevrouw,

Vanwege de aangescherpte coronamaatregelen wordt de VNG Bestuurdersdag en ALV verplaatst van 26 november naar vrijdag 4 februari 2022 in het NBC in Nieuwegein. Op vrijdag 26 november zijn er wel online bijpraatsessies voor gemeentebestuurders over actuele onderwerpen.

Bestuurdersdag en ALV

Als u zich had ingeschreven voor 26 november wordt uw inschrijving automatisch geannuleerd. Medio december ontvangt u van ons een nieuwe uitnodiging voor de VNG Bestuurdersdag en ALV van 4 februari. We hopen u dan fysiek te kunnen ontmoeten, dus houdt u deze datum alvast vrij in uw agenda.

In de ledenbrief die vandaag is verstuurd leest u meer.

Bestuurlijke Bijpraatsessies

Vrijdagochtend 26 november organiseren we online Bestuurlijke sessies waarin we graag met u het gesprek aangaan over verschillende actuele onderwerpen. Hiervoor ontvangt u deze week een uitnodiging met meer informatie en de mogelijkheid om u aan te melden.

Het is jammer dat we elkaar niet fysiek kunnen ontmoeten dit jaar, maar ik hoop u online te kunnen ontmoeten bij de bijpraatsessies, en hopelijk in 2022 ook weer fysiek!

Met hartelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Leonard Geluk

Algemeen directeur

Aan de leden**Datum**

16 november 2021

Kenmerk

COS/U202100950

Lbr. 21/077

Telefoonnummer

070 3738393

Bijlage(n)

-

Onderwerp

Uitstel VNG Bestuurdersdag en najaars-ALV tot 4 februari 2022

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Vanwege het sterk gestegen aantal coronabesmettingen en de aangescherpte kabinetsmaatregelen in het kader van de huidige lockdown, heeft het VNG-bestuur besloten om de op 26 november a.s. geplande VNG Bestuurdersdag en najaars-ALV uit te stellen tot vrijdag 4 februari 2022. De locatie blijft het NBC Congrescentrum in Nieuwegein. Op 26 november a.s. willen wij nog wel in een aantal informele digitale sessies graag met u het gesprek aangaan over een aantal actuele thema's. Wij informeren u hierover zo spoedig mogelijk.

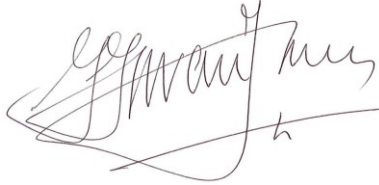
Zoals u weet stond het programma van deze VNG Bestuurdersdag/ALV 'Goed u weer te zien!' in het teken van fysieke ontmoeting. Het heeft helaas opnieuw niet zo mogen zijn. Wij hopen dat de ontwikkelingen rond corona het op 4 februari a.s. alsnog toestaan om het programma fysiek te laten plaatsvinden.

Wat de ALV betreft is uitstel tot 4 februari a.s. naar het oordeel van het bestuur mogelijk omdat de agenda geen voorstellen bevatte voor inhoudelijke besluitvorming. Bovendien is op een aantal belangrijke dossiers, waaronder de kabinetsformatie en de herijking gemeentefonds, naar verwachting op 4 februari a.s. meer bekend. Ook de tot nu toe door de leden ingediende (concept)moties kunnen goed op 4 februari a.s. worden behandeld. In de komende maanden zal het VNG-bestuur op de betreffende dossiers (o.a. herijking gemeentefonds en randvoorwaarden Klimaatakkoord) geen onomkeerbare stappen zetten.

Wij hopen u op 4 februari a.s. weer fysiek te kunnen ontmoeten op de VNG Bestuurdersdag/ALV in Nieuwegein. De agenda en stukken voor deze ALV ontvangt u uiterlijk vrijdag 7 januari 2022. Wij nodigen u ook tijdig uit voor het bredere programma, inclusief inhoudelijke deelsessies. Daarnaast hopen wij u in de digitale informele inhoudelijke sessies op 26 november a.s. al te spreken over een aantal actuele thema's.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'J.H.C. van Zanen', with a stylized flourish at the end.

mr J.H.C. van Zanen
voorzitter VNG

Informele digitale bestuurlijke sessies op vrijdag 26 november a.s.

18 november 2021

Geachte heer, mevrouw,

Vanwege het sterk gestegen aantal corona besmettingen en de aangescherpte kabinetsmaatregelen in het kader van de huidige lockdown, is de op 26 november a.s. geplande VNG Bestuurdersdag en najaars ALV uitgesteld tot februari 2022 (locatie blijft NBC Congrescentrum Nieuwegein).

Op 26 november a.s. willen wij nog wel in een aantal informele bestuurlijke sessies digitaal (via Teams) met u van gedachten wisselen over belangrijke actuele thema's. Het gaat om twee rondes met in totaal negen sessies, in aanwezigheid van de verantwoordelijke VNG-commissievoorzitters en VNG-directeuren. Op de drie onderwerpen, waarvoor wij op voorhand de meeste belangstelling verwachten, zullen wij in twee rondes sessies houden.

Het volledige schema ziet er als volgt uit.

Onderwerp bestuurlijke sessie	Ronde 1	Ronde 2
Invulling Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028	9.30-10.30 uur	11.00-12.00 uur
Hersteloperatie Kinderopvangtoeslagaffaire	9.30-10.30 uur	11.00-12.00 uur
Herijking gemeentefonds en ROB-advies	9.30-10.30 uur	11.00-12.00 uur
Asiel en migratie in combinatie met r apport Ter Haar 'Beter Huis en thuis voor iedereen'		11.00-12.00 uur
Uitvoering Klimaatakkoord en randvoorwaarden	9.30-10.30 uur	
Versterking integrale dienstverlening gemeenten (extra middelen voor kwetsbare doelgroepen)	9.30-10.30 uur	

Wij nodigen u van harte uit voor deze sessies. U kunt zich aanmelden via de volgende [link](#).

Op donderdag 25 november a.s. zullen wij u de teams-uitnodiging toezenden, waarmee u kunt deelnemen aan de sessies.

Wij zien er naar uit om u volgende week vrijdag te spreken.

Vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr L.K. Geluk

Contact

Afmelden

Gegevens wijzigen

Dit bericht is verzonden door de VNG.

[Lees onze proclaimer.](#)

Geachte leden van college en gemeenteraad,

We hoopten met z'n allen dat het niet zou moeten, maar toch kondigde het kabinet onlangs verscherpte coronamaatregelen aan. Het op- en afschalen van maatregelen levert onzekerheden op voor onze inwoners, ondernemers, maar zeker ook voor u als bestuurders en uw medewerkers.

Specifiek maken we ons in steeds grotere mate zorgen om de handhavers. Zij vormen soms bijna letterlijk de frontlinie van de overheid. In hun dagelijks werk ervaren zij als geen ander de toenemende tweespalt in de samenleving en het verscherpte debat.

Mede daarom hebben we in de consultaties op de wetsvoorstellen uitbreiding coronatoegangsbewijzen hierop gewezen. Ondernemers die juist richting de decembermaand weer hoop kregen om een deels verloren jaar toch weer een beetje goed te kunnen maken, zien deze maand weer met grote onzekerheid tegemoet.

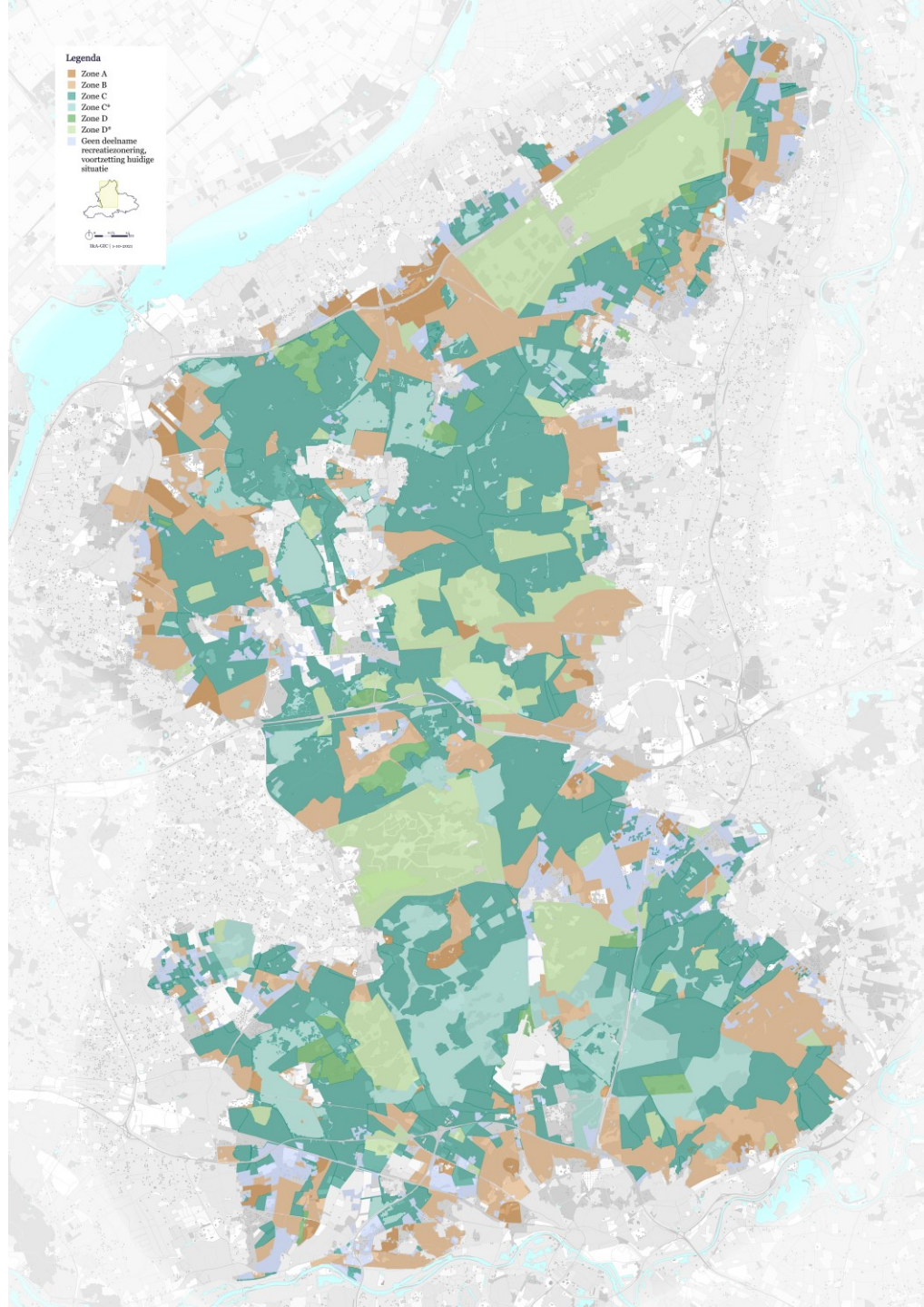
Het steunpakket geeft wat lucht voor deze weken, maar de zorgen van de mkb'ers en veel zzp'ers zijn daarmee niet weggenomen.

Volledige brief: Nieuwsledenbrief coronacrisis nr 37

Digitale informatiebijeenkomst

Recreatiezonering Veluwe, 3 nov 2021

Legenda

- Zone A
- Zone B
- Zone C
- Zone C*
- Zone D
- Zone D*
- Geen deelname recreatiezonering, voortzetting huidige situatie

1:50,000

Zonering

- Zone A Intensief recreatief gebruik
- Zone B Matig intensief recreatief medegebruik
- Zone C Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (verstoringsgevoelige soorten)
- Zone C* Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (zeer verstoringsgevoelige soorten)
- Zone D Geen/beprekter recreatief gebruik in het broedseizoen
- Zone D* Geen Recreatief gebruik jaarrond (defensie terreinen, wildrustgebieden, enkele particuliere eigendommen)
- Geen deelname recreatiezonering, voortzetting huidige situatie

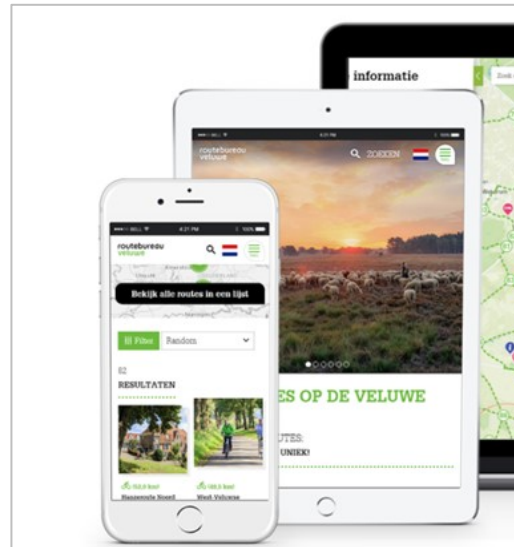
Investeren in recreatie

Investeren in rust

Investeren in gedragsbeïnvloeding

Proces: vooruitblik

Mogelijkheid tot zienswijzen

- 23 november: digitale informatiebijeenkomst voor belanghebbenden
- 17 december: Veluwe Alliantie
- 1 februari: behandeling door gedeputeerde staten
- Februari/maart: zienswijzenprocedure
- April: beoogde vaststelling door gedeputeerde staten

Digitale informatiebijeenkomst (webinar) voor raadsleden Veluwe gemeenten over Recreatiezonering Veluwe

3 november 2021

Vragen & Antwoord document

1. **Is de Veluwe natuur of een recreatiezone? Oftewel wordt er niet teveel aandacht besteed aan het vergroten van de recreatiebeleving in plaats van het beperken van een "teveel" recreatie ten behoeve van de natuur zelf.**

We zoeken met recreatiezonering naar de juiste balans tussen natuur en recreatie. Rust bieden aan de natuur waar dat nodig is én zorgen voor goede natuurbeleving door recreatie te faciliteren. Met een goede balans behouden en versterken we de natuur terwijl we tegelijkertijd investeren in recreatiemogelijkheden die ook nodig zijn.

2. **Het opstellen van een recreatieplan is één van de maatregelen in het N2000 beheerplan van de Veluwe. Welke andere maatregelen volgen nog en hoe vindt hierover besluitvorming plaats? Enkelvoudig of gebundeld?**

Het recreatiezoneringsplan één van de herstelprogramma's vanuit het Beheerplan N2000 Veluwe. De andere deelprogramma's gaan over het herstel van heide en stuifzand, bossen, vennen en venen, en beken. Aan deze deelprogramma's wordt momenteel gewerkt. Gemeenteraden worden hier binnenkort nog over geïnformeerd via een nieuwsbrief aan de griffies. Bestuursrechtelijk zijn de herstelprogramma's een beleidsuitwerking van het al vastgestelde Beheerplan N2000 Veluwe. Deze beleidsuitwerkingen worden vastgesteld door GS.

3. **Kennen/krijgen deze overige maatregelen geen planologische procedures?**

De meeste maatregelen in het recreatiezoneringsplan zijn kleinschalige ingrepen: bijvoorbeeld het wegnemen van zgn. olifantenpaadjes, verplaatsen van paden en routes, aanpassing van padenstructuren. Hiervoor zijn geen procedures nodig. Dit soort maatregelen hoort bij het natuurbeheer. Sommige maatregelen hebben een grotere impact op de omgeving. Dat betreft de grotere investeringen in recreatieve kwaliteit. Bijvoorbeeld de aanleg van hondenvijvers en uitkijktorens. Voor deze maatregelen moet beoordeeld worden of ze vergunbaar zijn binnen de Wet Natuurbescherming. In het recreatiezoneringsplan komen nog geen maatregelen voor waarvoor een planologische procedure in de vorm van een bestemmingswijziging nodig. Mocht dat wel aan de orde zijn dan is de gemeente daarvoor het bevoegd gezag.

4. **Wat wordt er gedaan aan de specifieke roofdieren die de bodembroeders zien als een maaltijd, zoals de vos?**

Roofdieren zoals de havik en de vos jagen op vogels. We noemen dit predatie. Het aantal roofdieren op de Veluwe is de afgelopen decennia niet toegenomen, zo zijn er veel minder haviken dan 20 jaar geleden. Ook is het jachtbeleid op vossen niet veranderd, het kan wel zijn dat er afgelopen jaar iets minder is gejaagd dan anders. Omdat de natuurkwaliteit op de Veluwe achteruit is gegaan, is tegelijkertijd het aantal prooidieren verminderd. Soorten zoals de duif en het konijn komen tegenwoordig in veel kleinere aantallen voor en dienen daarom ook minder als prooi. Hierdoor wordt er door de roofdieren meer gejaagd op de beschermde soorten. De predatiedruk op die soorten is toegenomen. Om dit probleem aan te pakken worden door terreinbeheerders natuurherstelmaatregelen genomen die er voor moeten zorgen dat allerlei

soorten (niet alleen de beschermde vogelsoorten) weer meer voorkomen op de Veluwe. Deze natuurherstelmaatregelen krijgen vanuit het Beheerplan Veluwe de komende jaren een impuls.

5. We zouden het interessant vinden om te horen welke input van omwonenden heeft geleid tot aanpassingen in de plannen. Kunnen daar meer details over gedeeld worden?

Tijdens het webinar zijn de gebiedsprocessen bij Kootwijk en omgeving en het Hulshorsterzand als voorbeeld genoemd. Voor beide gebieden is de recreatiezoneringskaart aangepast na inbreng van de omgeving. Er is gezocht naar een indeling waarmee toegang tot de terreinen vanuit de woonkernen behouden blijft. Op het Kootwijkerzand zijn de delen die gedurende het broedseizoen vrijgehouden worden van recreatie zover mogelijk van Kootwijk ingetekend. Direct rond het dorp worden in de bossen ook geen wijzigingen aan de padenstructuren aangebracht. Dit gebeurt op grotere afstand van het dorp. Op het Hulshorsterzand wordt gezocht naar extra mogelijkheden voor wandelingen dicht bij het dorp. Tevens blijft er ook tijdens het broedseizoen een wandel, fiets, mtb en ruitermogelijkheid bestaand door de kerm van het gebied. Daarmee blijven dus ook langere recreatierondjes mogelijk.

6. Op welke manier gaan deze plannen helpen op plekken waar groepen recreanten 'elkaar in de weg zitten'?

Het recreatiezoneringsplan is onderdeel van het denken over het recreatief gebruik van de Veluwe. De terreinbeherende organisaties hebben te maken met veel meldingen met klachten over mederecreanten. Het plan helpt bij het structureren van het denken over oplossingen en draagt er aan bij dat dit in onderlinge afstemming gebeurt. Terreineigenaren zoeken samen naar een goede geleiding van het recreatief gebruik. Daarnaast vormt het plan ook een fundament voor het denken over bestemmingsmanagement in de samenwerking Veluwe-op-1.

7. Hoe is de inbreng voor het Hulshorsterzand geregeld?

Het Hulshorsterzand is een belangrijk gebied voor zowel recreatie als natuur. Omdat er veel belangen spelen is er een gebiedsproces doorlopen waarin met inwoners, recreatieondernemers, lokale gebruikersgroepen en belangenorganisaties is samengewerkt aan de recreatiezoning. Het gebiedsproces was enerzijds gericht op het geven van duidelijkheid over het doel van recreatiezoning en de impact op het recreatief gebruik, en anderzijds op het betrekken van omwonenden, recreatieondernemers, lokale gebruikersgroepen en belangenorganisaties bij de zoning en de uitwerking ervan in maatregelen. Het gebiedsproces werd georganiseerd door de provincie Gelderland in nauwe samenwerking met de gemeente Nunspeet en Natuurmonumenten (terreineigenaar Hulshorsterzand). In de periode mei t/m september 2021 zijn op een 11-tal momenten bijeenkomsten georganiseerd en gesprekken gevoerd met bewoners, recreatieondernemers, buurtverenigingen en lokale gebruikersgroepen. Voor de uitkomsten van deze bijeenkomsten en gesprekken verwijzen we graag naar het concept [Recreatiezoneringsplan](#), pagina 34 en de bijlage op pagina 80.

8. Ik heb het proces in Epe goed gevolgd, maar dat er meer inbreng voor de inwoners is geweest, zoals de gedeputeerde stelt is mij niet bekend. Hoe is die inbreng dan geregeld of georganiseerd?

De inbreng van bewoners heeft via 2 sporen plaatsgevonden: 1) in enkele gebieden is er een (intensief) gebiedsproces geweest waarbij de bewoners(vertegenwoordigers) e.a. partijen waren betrokken, bijvoorbeeld voor Kootwijk e.o. en voor het Hulshorster- en Beekhuizerzand. 2) voor alle andere gebieden zijn er Veluwebrede informatiebijeenkomsten gehouden waarvoor een uitnodiging naar alle dorpsraden en dorps- en buurtverenigingen is gestuurd. Individuele reacties zijn daarnaast binnen gekomen via onze website www.recreatiezoningopdeveluwe.nl

9. **Er was sprake van inspraak in de tussenfase door diverse belangengroepen zoals bewoners en recreatieve bedrijven. Nu geeft de gedeputeerde aan dat er pas inspraak volgt na deze tussenfase oftewel op het concept plan. Waarom is die inspraak er niet geweest tijdens de tussenfase?**

Er is een verschil tussen de participatie die is georganiseerd in het afgelopen jaar en de formele mogelijkheid tot zienswijzen die begin 2022 wordt geboden. In het afgelopen jaar is met zoveel mogelijk stakeholders op de hele Veluwe gesproken over het zoneringsplan, dit is wat de gedeputeerde bedoelde met de tussenfase. De input die dat opleverde is meegenomen in de planuitwerking. Onderdeel van een zorgvuldig proces is dat hierna ook nog een formele gelegenheid tot zienswijzen wordt geboden.

10. **En welke rol hebben de gemeenteraden in dit proces?**

De recreatiezoning is mede via ambtelijk en bestuurlijk overleg met de gemeenten tot stand gekomen. Voor een werkende recreatiezoning die ook zijn doorwerking heeft in andere onderdelen van het gemeentelijk beleid is het belangrijk dat ook raadsleden geïnformeerd zijn. Daar is dan ook in geïnvesteerd tijdens het proces. Uiteindelijk zal Gedeputeerde Staten het recreatiezoneringsplan vaststellen. Daarbij is er aandacht voor de inbreng van gemeenten. Daarvoor volgt GS de staatsrechtelijke indeling waarin het gemeentebestuur gesprekspartner van het provinciebestuur is. Reacties van gemeenten kunnen dus door B&W met GS gedeeld worden. Daarnaast geldt dat wanneer gemeenten zelf natuurterreinen bezitten en beheren zij hier ook zelf in de 'lead' zijn v.w.b. het aangeven van de gewenste zoning met bijbehorende maatregelen.

11. **Wij, raadsleden van gemeente Renkum, hebben een paar aanpassingen gedaan op de voorgestelde plannen, deze motie is aangenomen door de raad. Wat gaat de provincie hier nu mee doen?**

De motie van de raad van Renkum is door B&W vertaald naar een brief aan GS. Via deze lijn zal Renkum geïnformeerd worden over de verwerking ervan. Inhoudelijk zullen wij nagaan of de in de motie opgenomen punten aanleiding geven tot aanpassing van de zoneringskaart.

12. **Klopt het dat de getoonde kaart verouderd is?**

Klopt, we hebben daarom een geüpdatete versie in de presentatie gezet; dit is de versie die ook op de website staat. Deze presentatie wordt tegelijk met dit vraag & antwoord document met u gedeeld.

13. **Ik zie een Zone C rustgebied op het Beekhuizerzand, maar dit is een militairoefenterrein waar geen sprake is van rust weet ik uit ervaring. Zou dit niet Zone D moeten zijn?**

De Veluwe heeft, historisch gezien, een functie als militair oefenterrein. Een deel van deze oefeningen leidt niet tot ernstige verstoring. Dat is bijvoorbeeld het geval op schietkamp Harskamp waar sprake is van een grote soortenrijkdom. Er zijn echter ook delen van de Veluwe waar oefeningen wel tot schade van de verstoringsgevoelige natuur kan leiden. Het wel of niet toestaan van militair gebruik is de juridische bevoegdheid van de minister. Met de ontwikkeling van het recreatiezoneringsplan is duidelijk geworden dat ook de effecten van militaire oefeningen aandacht behoeft. Hierover zijn gesprekken gestart met het ministerie van Defensie en er is de afspraak gemaakt om gezamenlijk onderzoek te starten naar oefeningen als één van de verstoringsfactoren. Zie hiervoor ook pag. 46 van het concept recreatiezoneringsplan.

14. Ook op de heide in Ermelo wordt regelmatig door militairen oefeningen gehouden. Hoe wordt daar mee omgegaan?

Zie antwoord op vraag 13.

15. Zijn er al grote gevolgen zichtbaar door zonering voor individuele bewoners en/of ondernemers (in praktische of financiële zin) en worden deze direct benaderd?

Nee, bij het opstellen van de zoneringskaart is rekening gehouden met de ligging van recreatieparken, horeca en bestaande routenetwerken. De zoneringskaart en de maatregelen leiden er niet toe dat bedrijven of bewoners onbereikbaar worden. Er zijn gesprekken georganiseerd waarin ondernemers in gesprek met de provincie en de terreinbeheerder nagingen welke consequenties er zouden kunnen zijn voor de bereikbaarheid van de natuurterreinen vanaf hun bedrijven. Waar nodig zijn afspraken gemaakt over maatwerkoplossingen.

16. Is er nagedacht over de economische schade die dit plan met zich meebrengt? Denk aan mkb, hotels en recreatieve bedrijven?

Ja, zie voorgaande bij vraag 15. In de gesprekken die met ondernemers zijn gevoerd wordt een groot bewustzijn zichtbaar van het belang van de natuur voor het recreatieve product dat wordt aangeboden. Er zijn ook ondernemers die bij de provincie aandringen op maatregelen.

17. Is er zicht op de verdeling van stikstofschaad, is die overal even groot? Zo nee, is dit ook meegenomen in de weegschaal van waar intensief of extensief gebruik wordt gepland?

Bekend is dat de Veluwe als geheel te zwaar wordt belast door de stikstofneerslag (depositie) waardoor het bereiken van de N2000 natuurdoelstellingen bemoeilijkt wordt. De schade die die neerslag veroorzaakt kan per deelgebied wel iets verschillen afhankelijk van de specifieke lokale omstandigheden. Het stikstofprobleem is echter niet meegenomen bij het bepalen van de recreatieve zones, omdat dit laatste uitsluitend over het (dag)recreatieve gebruik van de natuurterreinen gaat en over het verminderen van de verstoring op de natuur die wordt veroorzaakt door de recreatie.

18. De nachtzwaluw neemt alleen maar in aantallen toe in de huidige situatie. Hoe verklaart u dat?

Het gaat goed met de nachtzwaluw, zowel op de Veluwe als in Nederland. Er is sprake van een positieve trend. Als voornaamste verklaringen hiervoor worden klimatologische veranderingen in Afrika en Nederland gezien en de afname van zwavel in de lucht (verbetering luchtkwaliteit). De Veluwe is een belangrijk broedgebied voor de nachtzwaluw. Naar schatting broedt een derde deel van de nachtzwaluwen in Nederland op de Veluwe. Deze ontwikkeling willen we mede d.m.v. recreatiezonering ondersteunen.

19. Waarom is er op het Hulshorsterzand gekozen voor een verlengd broedseizoen? Het sovon-onderzoek toont aan dat dit niet nodig is, de enige vogelsoort waar dit voor nodig zou zijn plust al in aantallen

Door de terreinbeheerder Natuurmonumenten is om meerdere redenen gekozen voor een broedseizoen t/m augustus. We vragen de terreinbeheerder om de onderbouwing hiervan goed met de belanghebbenden te communiceren.

Fractie	V/A	Vraag en antwoord
R74	V	In het land zijn verschillende signalen over wachtlijsten rond het bevolkingsonderzoek naar borstkanker. In hoeverre hebben we in Rozendaal en de regio Midden-Gelderland/Arnhem te maken met een wachtlijst?
	A	Het bevolkingsonderzoek naar borstkanker is een taak van de centrale overheid. Het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) voert het bevolkingsonderzoek uit. De gemeente en ook derde partijen (o.a. VGGM) die worden gesubsidieerd of ingekocht door de gemeente hebben geen betrokkenheid bij dit bevolkingsonderzoek. De gemeente Rozendaal heeft een hoeveelheid aan taken uit te voeren in het sociaal domein, maar de verschillende bevolkingsonderzoeken zijn hier geen onderdeel van.

Besluitenlijst 1 B&W vergadering

Datum	09-11-2021
Tijd	9:00 – 12:00
Locatie	B&W kamer
Voorzitter	E. Weststeijn
Aanwezigen	B. Boelens, A. Logemann (wethouder), S.P. Warmerdam (wethouder) en E. Weststeijn (Burgemeester/voorzitter van de raad)

1 Opening openbare B&W vergadering

2 Besluitenlijst openbare B&W d.d. 2 oktober 2021

Besluit:

Vaststellen

3 Niet openbare notulen B&W d.d. 2 oktober 2021

Besluit:

Vaststellen

4 Regionale Verstedelijkingsstrategie

Besluit:

1. Bijgevoegd raadsvoorstel en concept raadsbesluit aan de gemeenteraad voor te leggen

5 Verminderen wateroverlast Bremlaan / Kapellenberglaan

Besluit:

Instemmen met de aanleg van een verhoging met lijngoot op de Kapellenberglaan en aanpassen bestaande infiltratievoorziening op de Bremlaan.

6 Beslissing op bezwaar inzake besluit op verzoek om handhaving

Besluit:

1. Kennisnemen van het advies van de commissie bezwaarschriften gemeente Rozendaal.
2. Conform het advies het bezwaarschrift niet-ontvankelijk te verklaren
3. Geen vergoeding van de kosten in verband met bezwaar toe te kennen.
4. Bezwaarmaker(s) en de commissie op de hoogte brengen van uw beslissing.

7 Nieuwe achtervangovereenkomst van De Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw

Besluit:

1. Instemmen met het aangaan van een achtervangovereenkomst met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw.

8 Sluiting openbare B&W vergadering

Update | Dag voor lokale partijen

Zaterdag 20 november 2021 van 10.00 tot 12.00 uur

Vanwege de sterk stijgende coronabesmettingen en de lockdownmaatregelen kan de Dag voor lokale partijen helaas fysiek niet door gaan, maar gelukkig kan dit nog wel digitaal! Zien we jou online?

Update | Dag voor lokale partijen

Zaterdag 20 november 2021 van 10.00 tot 12.00 uur

Lokale partijen bestaan al heel lang, maar anders dan landelijke partijen, krijgen ze geen rijkssubsidie voor scholing, ledenwerving, onderzoek en campagnes. Daarom organiseert Gelderland Academie deze Dag voor lokale partijen!

Wanneer? Zaterdag 20 november 2021 van 10.00 uur tot 12.00 uur.

Voor wie? (Kandidaat-)raadsleden, wethouders, (kandidaat-)Statenleden, fractieondersteuners en besturen van lokale partijen. Ook leden van nieuwe lokale partijen zijn van harte welkom!

Programma

10.00 uur: Plenair welkom door Dorien van der Kamp (vicevoorzitter stuurgroep Gelderland Academie, bestuurslid VNG Gelderland en griffier gemeente Overbetuwe)

10.10 uur: Workshopronde 1.

Je kunt kiezen uit:

* Workshop 'Snellezen'

In de workshop 'Snellezen' leert Gon Boers je hoe je meer tekst leest in minder tijd, zonder verlies van begrip. Je past snel leestechnieken toe die in korte tijd je leessnelheid en concentratievermogen verhogen. Door doelgericht en met focus te lezen, haal je sneller de essentie uit de tekst. Hierdoor houd je tijd over voor andere zaken. Na de workshop zie je snel resultaat wanneer je de technieken blijft trainen.

Gon Boers is een zelfstandig communicatieadviseur. Zij richt zich op de verbetering van schriftelijke communicatie bij bedrijven en overheid. Ze begeleidt bijvoorbeeld organisaties bij het professionaliseren van hun correspondentie en schrijfstijl.

* Workshop 'Omgaan met de lokale pers'

Journalisten zijn belangrijk voor elke politicus. Niet alleen kamerleden hebben te maken met de pers, ook op lokaal niveau heb je regelmatig contact met journalisten. Een goede relatie tussen politici en pers is van groot belang. Je hebt elkaar namelijk hard nodig: jij om jouw politieke standpunten voor het voetlicht te brengen, de journalist omdat hij of zij een goed verhaal wil maken. Tijdens deze workshop leert Raymond Janssen je wat er nodig is voor het opbouwen van een duurzame relatie met leden van de pers. Deze workshop is zeer praktisch en zit boordevol nuttige tips voor een goede verstandhouding met de pers.

Raymond Janssen is journalist, podcaster en mediatrainer en kent de belevingswereld van zowel de politicus als de journalist.

* Workshop 'Van campagne naar politiek'

De komende maanden stop je ongetwijfeld veel tijd in het voeren van debat. Maar ook na je installatie als raadslid ben je vier jaar lang aan het debatteren. Toch zijn er verschillen! Het

campagnedebat, waarin je de kiezer ervan probeert te overtuigen op jou te stemmen (en niet op iemand anders) is een volstrekt ander gesprek dan het debat in de raadzaal waar je samen met de andere fracties probeert goed beleid voor alle inwoners van de gemeente te maken. In deze workshop laat John Bijl je zien wat de essentiële verschillen zijn tussen deze twee soorten 'debat'. En daarmee, hoe je je het beste voorbereidt op beide én je je verweert tegen politieke tegenstanders. Zodat je niet alleen tot aan de verkiezingen maar vooral ook daarna het beste, of meeste, voor je achterban voor elkaar krijgt.

John Bijl is gespreksleider, publicist en directeur van het Periklesinstituut. Met het instituut begeleidt hij gemeenteraden in het verbeteren van het debat en het politieke proces, traint hij fracties en individuele politici en coacht hij wethouders en andere politiek bestuurders.

11.00 uur: Pauze.

11.10 uur: Workshopronde 2.

Je kunt kiezen uit:

- * Workshop 'Omgaan met de lokale pers'

- * Workshop 'Van campagne naar politiek'

- * Workshop 'Sociale media'

In een korte, krachtige inspiratieworkshop vertelt Alwin Zandvoort hoe je sociale media anno 2021 het beste kan toepassen. Hoe gebruik je LinkedIn, Facebook, Instagram en Twitter het beste? Hoe bouw je snel een groter, kwalitatief netwerk op? Hoe maak je krachtige content, die de doelgroep raakt? En hoe ga je om met reacties? Een workshop vol voorbeelden en tips over hoe jij een ijzersterke (eerste) indruk maakt op je netwerk.

Alwin Zandvoort verzorgt dagelijks (online) workshops, trainingen & strategiesessies over sociale media en heeft al ruim 10.000 professionals geïnspireerd.

12.00 uur: Einde van de Dag.

Ben jij er ook bij?

Aanmelden kan hier <<https://gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=1bc13e2b48&e=feeadf8e82>>
<<https://gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=9b4ba88145&e=feeadf8e82>>
<<https://gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=5be5906ca8&e=feeadf8e82>>
<<https://gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=c40b68ffba&e=feeadf8e82>>

Gelderland Academie - info@gelderlandacademie.nl

De Gelderland Academie is een initiatief van de Provincie Gelderland en VNG Gelderland.

Aan De leden van de raadsadviescommissie en de gemeenteraad van Rozendaal
Van College van B&W
Datum 15 november 2021
Betreft Uitnodiging raadsbijeenkomst 'Digitale Agenda'

Geachte commissie- en raadsleden,

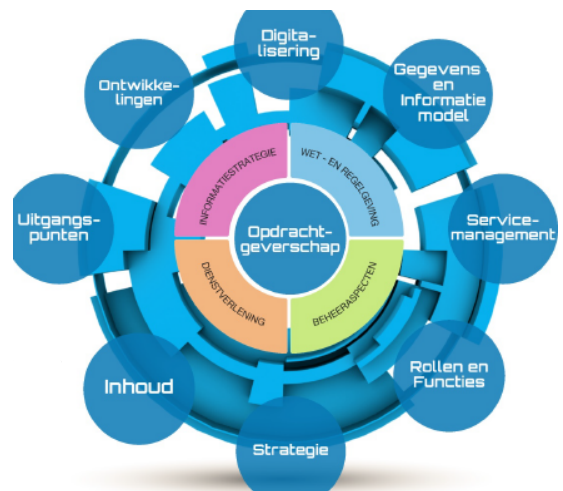
Graag nodigen wij u uit voor een raadsinformatiebijeenkomst over de 'Digitale Agenda'. Deze sessie is ter voorbereiding op een voorstel aan uw raad voor de raadsvergadering van 14 december 2021.

Plaats: Digitaal
Datum: 30 november 2021
Tijd: 20 – 22 uur

Het **doel** van de bijeenkomst is wat ons betreft tweërlei:

- een beeld geven van de ontwikkelingen in de organisatie op het zg. 'I-domein', de stappen die we hebben gezet en die we willen gaan zetten;
- het stellen van vragen over het geschetste beeld.

We worden deze avond begeleid door de heer Jack van der Goes, die als externe adviseur onze gemeente ondersteunt in het opstellen van de Digitale Agenda. Vanuit onze organisatie zijn de adviseur bedrijfsvoering Bas Pelgrum en gemeentesecretaris Boele Boelens aanwezig.

Wat staat er op de Digitale Agenda?

De digitale ontwikkelingen, mogelijkheden en vereisten vormen elkaar in rap tempo op. Onze gemeenten moet én wil inspelen op digitale dienstverlening, digitale toegankelijkheid van informatie, digitale (burger)participatie en digitalisering van (werk)processen. En dat alles binnen een stabiele ICT-omgeving, waarin we de risico's rond informatieveiligheid minimaliseren en waarborgen inbouwen voor privacybescherming. 'Grote woorden', die zich vertalen in concrete projecten met direct en indirect voordeel voor onze inwoners en partners: de implementatie van het DMS, de vernieuwing van onze website inclusief de invoering van DigiD, een digitaal afsprakensysteem en het digitaal aanbieden van een deel van onze producten en diensten. Daarbij hoort een ICT-infrastructuur die veilig en betrouwbaar is (zoals serverbeheer en verbindingscapaciteit). We maken in de volle breedte van deze digitale ontwikkelingen de stap voorwaarts. Dat doen we niet in één keer, maar stapsgewijs, werkende weg en op alle fronten naar Rozendaalse maat. Noodzakelijkerwijs zetten we ook een stap vooruit in de (interne) organisatie en governance van de informatievoorziening. Zodat helder wordt welke taken, rollen en functies waar belegd zijn. De digitale agenda zal met name op het vlak van verbeterde infrastructuur (incidenteel) en organisatie (structureel) tot meerkosten leiden. We gaan over de ontwikkelingen, de projecten en de financiële gevolgen graag met u in gesprek.

Als u op voorhand vragen heeft over het thema van deze avond, dan kunt u die alvast naar Bas sturen (b.pelgrum@rozendaal.nl). De avond zelf biedt ook alle ruimte om uw vragen, suggesties en opmerkingen in te brengen.

UITNODIGING

We hopen zo veel mogelijk van u te zien op 30 november a.s. en kijken uit naar een goed gesprek over de digitale agenda voor Rozendaal.

Met vriendelijke groet,
College van B&W

Ter attentie van burgemeester en wethouders van de gemeenten Rozendaal en Rheden,
In afschrift aan de gemeenteraad van Rozendaal en Rheden,

Arnhem, 21 november 2021

Geacht college,

Op het fietspad wat op het Rozendaalseveld ligt is onze 13-jarige zoon achtervolgt door drie grote honden en gebeten in zijn been. Dit was niet de eerste keer dat wij al fietsend zijn aangevallen door een hond op deze locatie. Ik wil dan ook het college met klem verzoeken om per direct maatregelen te nemen om dit soort incidenten of erger in de toekomst te voorkomen en fietspaden en hondenlosloopgebieden van elkaar te scheiden.

Op zondagochtend 21 november 2021 reed ik samen met onze zoon Ruben niets vermoedend over het fietspad op het Rozendaalseveld. Plotseling hoorden wij een hoop geblaf en toen we omkeken rende drie grote buinrode honden (vermoedelijke Ridgebacks, een hondenras die gefokt is voor het afzijdig houden van leeuwen) in volle vaart achter ons aan. Wij zetten het op een sprinten, met het idee de honden te snel af te zijn en erger te voorkomen. Echter renden de honden te hard (Ridgebacks kunnen een snelheid van 45km/h behalen) en kwamen snel dichterbij. Ruben besloot in een split second te stoppen om te voorkomen dat de honden hem al fietsend van zijn mountainbike zouden trekken.

Ruben stond nog niet stil en werd omsingeld door de drie blaffende honden, waarvan er één hard in zijn bovenbeen beet. Met veel paniek riep Ruben om hulp. Ik maakte rechtsomkeer en snelde naar hem toe. De baasjes, een echtpaar van rond de zestig, stonden nog op het veld op zeker 150 meter afstand en hadden geen enkele controle over de honden. Ze stonden te roepen en te fluiten, maar de honden reageerde nergens op.

Toen ik bij Ruben aankwam, vertrokken de honden opgewekt terug richting hun baasjes. Nadat ik gecheckt had bij Ruben hoe het ging, zijn we richting de baasjes gefietst en heb ik naar ze geroepen dat hun hond mijn zoon had gebeten. Het echtpaar wandelde rustig naar ons toe met de losgeslagen honden nog loslopend om hun heen. Mevrouw kon het niet geloven. Ze zei tegen Ruben dat de hond hem waarschijnlijk als speelkameraadje zag en toch niet door had gebeten. Verder gaf ze aan dat het een losloopgebied voor honden is. Waarop ik zei dat je te allen tijde, ook in een losloopgebied, je hond(en) onder appel moet hebben. Toen wij door wilde fietsen, blaften de honden weer. Na enig aandringen werden de honden met tegenzin aan de lijn vastgemaakt.

Wij konden nu eindelijk onze weg vervolgen. Echter was Ruben zo geschrokken en had hij zoveel last van zijn been, dat we ons zondagse fietsrondje hebben moeten staken en zijn omgedraaid om rechtstreeks, met ondersteuning van mij, naar huis te gegaan. Ruben is enorm geschrokken en emotioneel. In zijn bovenbeen staan drie honden tanden en grote blauwe plekken (zie foto). Hij voelt zich een dag na het voorval nog steeds niet lekker.

Zelf was ik een aantal maanden eerder al eens aangevallen door een grote witte herdershond, waardoor ik bijna over de kop vloog. Ook hier had het baasje de hond niet onder controle. Iets wat ik als fietser en hondenliefhebber helaas veel zie en tegenkom. Ik vind het dan ook onverantwoord van de gemeente Rozendaal en Rheden dat zij een druk bereden fietspad dwars door een hondenlosloopgebied leggen (zie kaart).

Ik wil dan ook met klem verzoeken om de situatie per direct aan te passen, zodat honden niet meer de kans krijgen om achter weerloze fietsers aan te gaan en ze de stuipen op het lijf te jagen, te bijten of van de fiets te sleuren met alle gevolgen van dien. De situatie is echt onverantwoord en levensgevaarlijk.

In afwachting van uw reactie, verblijven wij.

Met vriendelijke groet,

Gevolgen hondenbeet

**Fietspaden door hondenlosloopgebied
Rozendaalseveld, Rozendaal/Rheden**

Besluitenlijst 1 B&W vergadering

Datum	16-11-2021
Tijd	9:00 – 12:00
Locatie	B&W kamer
Voorzitter	E. Weststeijn
Aanwezigen	B. Boelens, A. Logemann (wethouder), S.P. Warmerdam (wethouder) en E. Weststeijn (Burgemeester/voorzitter van de raad)

1 Opening openbare B&W vergadering

2 Besluitenlijst openbare B&W d.d. 9 november 2021

Besluit:

Vaststellen

3 Niet openbare notulen B&W d.d. 9 november 2021

Besluit:

Vaststellen

4 Bevindingen accountant interimcontrole

Besluit:

1. Kennisnemen van de Managementbrief, de ambtelijke reactie en de Bestuursbrief (bijlagen 1-3) betreffende de interimcontrole 2021.
2. De Bestuurlijke reactie conform bijlage 4 vaststellen.
3. De Bestuursbrief en de vastgestelde Bestuurlijke reactie ter kennisneming voorleggen aan de raad en daartoe bijgaande raadsvoorstel (bijlage 5) vaststellen.

5 Kadernota Beschermd Wonen

Besluit:

Het voorstel van de agenda af te voeren

6 Beslissing op bezwaarschrift tegen beschikbaar stellen krediet

Besluit:

1. Bijgevoegd raadsvoorstel inzake de beslissing op het bezwaarschrift op 14 december 2021 voorleggen aan de gemeenteraad.

7 Sluiting openbare B&W vergadering

Redactie Economic Board

Van: Redactie Economic Board
Verzonden: donderdag 25 november 2021 09:01
Aan: raadsleden@rheden.nl
CC: griffie@rheden.nl
Onderwerp: Nieuwsbrief The Economic Board november 2021: Lifeport als merk en innovatienetwerk | Europese gelden voor Arnhem – Nijmegen en Foodvalley | duurzaamheid standaard op RU

Geachte gemeenteraadsleden,

De nieuwsbrief van november is verschenen. U vindt de nieuwsbrief hieronder of [hier](#).

We wijzen erop dat in de nieuwsbrief informatie staat over de boardvergadering van november. We communiceren altijd via Twitter, LinkedIn en de website over de boardvergaderingen. Verder organiseren wij samen met de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland de Dag van de Clusters op 27 januari a.s. Op die dag bezoeken we innovatieve bedrijven in de clusters Health, Hightech en Energy uit de gehele regio. De bestuurders en ambtenaren van alle achttien regiogemeenten hebben daar inmiddels een save the date voor ontvangen.

Wij versturen de links naar de volgende nieuwsbrieven eveneens op deze manier. Wilt u de nieuwsbrief voortaan ook rechtstreeks ontvangen? U kunt zich [hier](#) eenvoudig aanmelden. Daarnaast zijn actief op [Twitter](#) en [LinkedIn](#). U kunt onze accounts volgen.

Met vriendelijke groet,

Sigrid Helbig | DIRECTEUR

085 – 040 9980
bureau@theeconomicboard.com

Mercator II, Toernooiveld 300
6525 EC Nijmegen
www.theeconomicboard.com

[economicboard](#) | [in](#) The Economic Board
[niewsbrief](#) | [v](#) The Economic Board

[Bekijk deze e-mail in uw browser](#)

Nieuwsbrief

Beste L.S.,

In deze nieuwsbrief van The Economic Board:

- Blikken we terug op de [boardvergadering](#) van november
- Staan we stil bij het succes van het [verkrijgen van Europese gelden in Arnhem - Nijmegen en Foodvalley](#)
- Leest u meer over [duurzaamheid als standaard op RU](#)
- En laten we een aantal mooie [verhalen zien die via #Lifeport werden gedeeld](#).

Boardupdate

De board was zeer enthousiast over de uitwerking van Lifeport als merk en innovatienetwerk. Dat bleek op de [digitale boardvergadering van 19 november](#). Deze uitwerking is concreet en toepasbaar, maakt een goede verbinding met de thema's van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen én het beeldmerk is goed gevonden.

In de afgelopen maanden zijn er drie denk- en werksessies met triplehelix-partijen gehouden om verder invulling te geven aan het concept Lifeport. Dat

heeft veel input opgeleverd. Hilmer Thijs, eigenaar van Studio Hands en creatief directeur van INNOVATE, hield aan de hand van die input een pitch voor de board.

De boardleden kwamen met een aantal suggesties, zoals: zorg ervoor dat Lifeport online een eigen plek krijgt. Daar werken wij aan! Er is afgesproken dat Hilmer de presentatie verder aanscherpt en dat de denktank binnenkort weer bijeenkomt. Voor de denktank worden meer partijen uitgenodigd dan de eerste keer.

[Lees het hele artikel over de boardvergadering.](#)

Werkbezoek aan bedrijven uit clusters Health, Hightech en Energy

De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, provincie Gelderland en The Economic Board organiseren op 27 januari 2022 gezamenlijk de Dag van de Clusters. De innovatieve clusters Health, Hightech en Energy zijn van groot belang voor de economische ontwikkeling in onze regio en voor de maatschappelijke opgaven waar we voor staan.

Op de Dag van de Clusters worden innovatieve bedrijven in de hele regio bezocht. Er zijn gesprekken met succesvolle ondernemers én tussen de deelnemers onderling. De bestuurders en ambtenaren van de drie organiserende partijen hebben inmiddels een save the date ontvangen.

Arnhem – Nijmegen en Foodvalley zijn succesvol in het verkrijgen van Europese gelden

In de periode 2014-2020 ontvingen partijen in Gelderland €969.783.756 aan Europese subsidies. Daarvan landde verreweg [het grootste deel in de regio's Arnhem – Nijmegen en Foodvalley](#). Aan partijen uit de regio Arnhem – Nijmegen zijn in de periode 2014-2020 €479.519.697 aan Europese subsidies toegekend. Dat is bijna de helft van al het subsidiegeld dat in de provincie is ontvangen. In Foodvalley gaat het om een totaalbedrag van €350.927.720.

Zowel uit het aantal projecten als uit de omvang van de Europese subsidies blijkt de focus van de regio's Arnhem – Nijmegen en Foodvalley. Met name Health en Food springen eruit als het gaat om de hoogte van de Europese subsidies. Hiermee onderbouwen deze cijfers dan ook de kracht van het innovatienetwerk [Lifeport](#).

[Lees hier meer.](#)

Dit gebeurt er in de regio

Interactieve sessies voor een herkenbare regionale Human Capital Agenda

Onlangs organiseerden The Economic Board, de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen en provincie Gelderland [interactieve sessies voor de Human Capital Agenda](#) om de uitdagingen in triplehelix-verband aan te pakken. Deze eerste sessies zijn ingezet om kennis en ervaring te delen en input te krijgen voor de gezamenlijke agenda. Op korte en lange termijn is er actie nodig om in de veranderende arbeidsmarkt ieder talent te kunnen benutten. *“Er is niet één oplossing, we hebben er honderd nodig!”*, zegt Tjerry Verhoeven tijdens een sessie.

Als vervolg op deze bijeenkomsten gaat [Renate Bouwman](#), civic entrepreneur Arbeidsmarkt bij The Economic Board, aan de slag met het formuleren van ambities en

doelstellingen. Met als doel: een herkenbare regionale Human Capital Agenda met focus, gericht op de speerpunten binnen Lifeport en gekoppeld aan regionale projecten. [Lees hier meer.](#)

HyET Group (Arnhem) helpt grote ijzerertsproducent met schone energie

HyET Group in Arnhem ontving een miljoeneninvestering van ijzerertsproducent Fortescue Future Industries (FFI). Het Australische bedrijf zet in op duurzaamheid met [de expertise van HyET Group.](#)

FFI heeft grote ambities op het gebied van duurzaamheid en ziet in HyET Group een geschikte partij om die waar te maken. Het Australische bedrijf is een van de grootste producenten op het gebied van ijzererts ter wereld en zet nu vol in op groene energie. In 2030 willen de Australiërs volledig draaien op schone bronnen van energie.

Eigenaar Swanborn is verheugd over de investering van FFI: *“Er komen veel innovatieve waterstoftechnologieën op de markt. Vaak wordt dan gezegd: ‘Kom maar terug als het in de praktijk is toegepast’. Dat is een beetje het kip en het ei-verhaal. Onze testinstallatie*

moet dat doorbreken." [Lees hier meer.](#)

Duurzaamheid standaard op RU: bijdrage aan toekomstgerichte arbeidsmarkt

Een nieuwe stap is gezet in de duurzaamheidsmissie van de Radboud Universiteit. Vanaf het studiejaar 2022-2023 is [duurzaamheid een standaard onderdeel](#) van iedere studie. Het idee is dat iedereen in aanraking komt met duurzaamheid en daarom van invloed kan zijn op de klimaatproblematiek. Met zo'n 25.000 studenten kan de Radboud Universiteit niet alleen nu, maar ook later van belang zijn. Deze studenten zijn straks grotendeels aanwezig op de arbeidsmarkt, waar zij belangrijke posities met veel verantwoordelijkheid bekleden.

"Alle kennis en onderzoek draagt bij aan de oplossing en beter zicht op problemen. We hopen dat veel andere universiteiten en hogescholen wereldwijd dit ook gaan doen om zo echt verschil te maken. De Radboud Universiteit wil van betekenis zijn voor de maatschappij", legt Daniël Wigboldus, collegevoorzitter van de Radboud Universiteit en lid van The Economic Board uit.

[Lees hier het hele artikel.](#)

En dan nog dit

- **Doorontwikkeling Newsroom**

Op 16 november evalueerde The Economic Board met de deelnemende partijen de (Lifeport) Newsroom Health & Hightech. Het eerste jaar van dit initiatief werd als positief ervaren en daarom start nu het tweede jaar. The Economic Board verkent daarnaast de mogelijkheden om de Newsroom uit te breiden met **Energy-gerelateerde onderwerpen**. Wilt u deelnemen aan dit initiatief? Neem dan alvast contact op met [Jannick van der Hoof](#) (communicatiemedewerker clusters).

- **Parel-awards**

Eenmaal paar jaar reiken wij Parel-awards uit aan organisaties die impact maken in de speersectoren Health, Hightech, Food en Energy. Vanwege de aangescherpte coronamaatregelen heeft The Economic Board besloten de ingeplande uitreikingen te verplaatsen naar 2022. We houden u op de hoogte! [Bekijk hier de zeventien bestaande Parels van de regio.](#)

- **Verplaatste evenementen**

Ook een aantal andere events die gepland stonden voor november en december, zijn helaas verplaatst naar 2022: Dutch Power Event, Lifeport Festival Circulair en The Economic Board x INNOVATE: AI for Life.

Gedeeld met #Lifeport

Monique Esselbrugge @Esselbrugge · 17 nov. ...

Ongelooflijk blij mee. Gezamenlijk stappen zetten in de [#winkelsteeg](#) en [@NovioTechCampus](#) | Nu investeren in het vestigingsklimaat is hard nodig. Ook om personeel te binden en te boeien. [#kansvoornijmegen](#) [#lifeport](#) [#health](#) [#hightech](#)

Oost NL @Oostnlnl · 17 nov.

Vandaag ondertekenen Oost NL en Novio Tech Campus een intentieverklaring om gezamenlijk verder te werken aan de groei van de campus, in het bijzonder met de mogelijkheden vanuit het Perspectieffonds Gelderland (PFG). oostnl.nl/nl/nieuws/novi...

1

5

9

RvN@
1.097 followers
6 d • 🌐

+ Volgen ...

Lifeport Festival Circulair uitgesteld

Helaas moeten wij het Lifeport Festival Circulair naar 7 februari 2022 uitstellen. Door de aangescherpte coronamaatregelen blijkt er onvoldoende ruimte voor de essentiële activiteiten en geplande en toevallige ontmoetingen die innovaties versnellen. Samen met onze partners van de RvN@ Circulaire Raad en ACBN Evenementenbureau - Stichting Vierdaagsefeesten is er direct een nieuwe datum geprikt.

Het Lifeport Festival Circulair zal nu tijdens de nationale Week van de Circulaire Economie op 7 februari 2022 plaatsvinden. De aanvangstijd en locatie veranderen niet en de tickets blijven geldig.

Voor meer informatie over het festival of voor tickets, kijk op www.lifeportfestival.nl.

#circulair #rijkvannijmegen #mkb #ceraad #Lifeport #ceweek

Mathijs Buddingh' • 2de
Health & High Tech - Gemeente Nijmegen - Novio Tech Ca...
2 d • 🌐

+ Volgen ...

Vandaag is het Zwarte Vrijdag. Tijd voor radicale verandering??

ru.nl/radboudimpactday

#jebentnodig #blackfriday #change #impact #nijmegen #kansvoornijmegen #oldcityyoungvibe #lifeport

Become an influencer
youtube.com

Maak het verhaal van de regio zichtbaar met #Lifeport

Copyright © 2021 The Economic Board, alle rechten voorbehouden.

Ons e-mailadres is:

redactie@theeconomicboard.com

Uitnodiging

Digitale informatiesessie milieunormering windturbines voor bestuurders en volksvertegenwoordigers

Dinsdag 30 november en woensdag 1 december | 19.30 - 20.45 uur

In de uitspraak van 30 juni jl. over een windpark in Delfzijl heeft de Raad van State geoordeeld dat voor de Nederlandse algemene regels voor windturbines (opgenomen in het Activiteitenbesluit en -regeling) een planMER had moeten worden opgesteld. Nu dat niet is gebeurd, zijn deze algemene regels strijdig met het EU-recht en mogen ze niet meer worden toegepast. **Wat heeft dit voor impact op de bestaande en nog te bouwen windparken?**

Door de uitspraak van de Raad van State kunnen decentrale overheden bij individuele windparken (met drie of meer turbines) niet aansluiten bij de algemene regels voor windturbines en moeten zij zelf tot een milieubeoordeling komen. Het proces om te komen tot vergunningverlening wordt hierdoor complexer, gaat langer duren en vraagt meer uitvoeringscapaciteit van de decentrale overheden.

Deze informatiesessie geeft inzicht in de gevolgen van de uitspraak voor windparken op land en informeert over de ondersteuningstrajecten die voor decentrale overheden worden opgezet. De sessie is speciaal bedoeld voor wethouders, gedeputeerden, statenleden en raadsleden en wordt georganiseerd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Nationaal Programma RES (NP RES) in samenwerking met de ministeries van Economische zaken, en Infrastructuur en Waterstaat,

We nodigen u daarom van harte uit voor deze digitale informatiebijeenkomst!

- **Note:** de bijeenkomst is specifiek bedoeld voor volksvertegenwoordigers en bestuurders
- **Aanmelden:** U kunt zich [via deze link](#) aanmelden voor de digitale informatiebijeenkomst. Enkele dagen voorafgaand aan de bijeenkomst ontvangt u van ons een bevestigingsmail met inloglink voor de bijeenkomst.

Programma

19.20 uur Digitale inloop

19.30 uur Welkom

19.35 uur Opening Karin Dekker – (VNG 30 nov.) / Jop Fackeldey (IPO – 1 dec.)

19.45 uur Toelichting uitspraak en gevolgen uitspraak

- Effecten op windparken met een herroepelijke vergunning/bestemmingsplan;
- Effecten op bestaande windparken.

20.05 uur toelichting Actieprogramma IenW

- Plan MER

20.15 Toelichting ondersteuningstrajecten voor decentrale overheden

20.25 Vragen en afsluiting

Motie Vreemd aan de Orde: Periodiek Borstonderzoek

De raad van de gemeente Moerdijk in vergadering bijeen op 4 november 2021 behandelend bij agendapunt 12;

Constaterende:

- Dat de Staatssecretaris voor Volksgezondheid heeft besloten de tijdsinterval voor het periodiek borstonderzoek voor vrouwen tijdelijk te verlengen van tweejaarlijks naar driejaarlijks.
- Dat als reden hiervoor is vermeld dat het momenteel en de komende drie jaar niet mogelijk is landelijk consequent aan de termijn van twee jaar te kunnen voldoen.
- Dat het hier weliswaar gaat om landelijk beleid, maar dat ook de raden als primaire volksvertegenwoordiging op het terrein van volksgezondheid een belangrijke politieke signaalfunctie hebben.

Overwegende:

- Dat deze maatregel op korte en langere termijn leidt tot een verslechtering van deze uiterst belangrijke preventieve voorziening.
- Dat ongeveer 1 miljoen vrouwen vanaf vijftig jaar in Nederland van deze voorziening gebruik maken.
- In Nederland 1 op de 7 vrouwen borstkanker krijgt. Het bevolkingsonderzoek bedoeld is om borstkanker zo vroeg mogelijk te ontdekken waardoor de kans op een succesvolle behandeling dan vanzelfsprekend groter is. Ook is vaak een minder ingrijpende behandeling nodig.
- Dat de genomen maatregel ongewenst en onverantwoord is en moet worden gestopt.
- Tevens overwogen moet worden om de leeftijdsgrens te verlagen van 50 naar 35 jaar.
- Dat dit signaal vanuit de volksvertegenwoordigingen in ons land zo breed mogelijk moet worden overgebracht naar Staatssecretaris Blokhuis.

Verzoekt het College om:

Er bij de demissionair en toekomstige staatssecretarissen, door toezending van deze motie, op aan te dringen dat de maatregel wordt ingetrokken en er alles aan doen om te realiseren dat de tweejaartermijn zo consequent mogelijk wordt toegepast.

Verzoekt de griffie om:

Deze motie namens de gemeenteraad van Moerdijk ter kennis te brengen bij de leden van de Tweede Kamer en alle gemeenteraden in Nederlandse gemeenten.

En gaat over tot de orde van de dag.

Moerdijk Lokaal

Onafhankelijk Moerdijk

P.M. Joosten-Wesselijs

C.S.P. van Dijkhorst-Roderkerken

In te vullen door de griffier:

- ☒ Motie is aangenomen / ~~verworpen~~ met 23 stemmen van OM, VVD, CDA, Moerdijk Lokaal, PvdA, SP, CU, BBM, D66 en Fractie Tak voor en stemmen van OM, VVD, CDA, Moerdijk Lokaal, PvdA, SP, CU, BBM, D66 en Fractie Tak tegen.
- ☐ Motie is ingetrokken / aangehouden.

Aan: Gemeenteraad
Via: mailing aan de griffier

Betreft: herfstbrief 2021 Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

Den Haag, 18 november 2021

Geachte gemeenteraad,

Het raadslidmaatschap is het mooiste politieke ambt dat er bestaat, als raadslid kunt u het verschil maken voor inwoners! Bovendien is het natuurlijk prachtig om je als volksvertegenwoordiger in te zetten voor uw gemeente.

De gemeenteraad is het platform waar alle kwesties, knelpunten en vragen die in de gemeente spelen aan de orde gesteld kunnen worden. De coronacrisis heeft dat opnieuw duidelijk gemaakt: zonder echte betrokkenheid van de gemeenteraad is er geen functionerende lokale democratie. Een sterke raad doet er dus toe!

Een sterke rol en positie van u als raadslid en de gemeenteraad in de lokale democratie is het doel waar wij als Nederlandse Vereniging voor Raadsleden ons inzetten. De gemeenteraad is namelijk niet alleen in formele zin het hoogste bestuursorgaan maar dient dat ook in de praktijk van alle dag zo te zijn. Wanneer raadsleden het verschil kunnen maken, blijft het raadslidmaatschap aantrekkelijk en heeft het raadswerk aanzien.

In deze brief informeren wij u graag wat de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden heeft gedaan in het afgelopen jaar, maar ook wat wij van plan zijn.

Ik wens u veel sterkte met uw belangrijke taak!

Bahreddine Belhaj, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Raadsleden.

Wat deed de vereniging de afgelopen periode voor u?

Belangenbehartiging

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden behartigt de belangen van alle Nederlandse raadsleden bij ministeries, de Tweede Kamer en de VNG.

- **Modernisering verlofregeling**

Werkdruk en beschikbare tijd om het raadswerk uit te voeren zijn knelpunten voor bijna elk raadslid. Daarom is het wenselijk en nodig om een verlofregeling te hebben die past bij de huidige tijd en die het raadswerk ook in de toekomst aantrekkelijk houdt. Raadsleden hebben hiervoor initiatieven genomen en wij lobbyen met hen om te komen tot een modernisering en eigentijdse verlofregeling. Meer hierover lezen? Bekijk onze themapagina rechtspositie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/themas/rechtspositie>

- **Digitaal vergaderen**

Tijdens de coronapandemie kon de raad zijn taak en rol als hoogste bestuursorgaan in de gemeente uitvoeren, door de mogelijkheid van digitaal vergaderen. Echter, raadsleden vergaderen het liefste gewoon in levenden lijve in de raadszaal en in het stad/gemeentehuis. Wij zetten ons graag met alle raadsleden in voor een toekomstige regeling die digitaal vergaderen mogelijk maakt én die recht doet aan een volwaardig democratisch debat. "Wij willen dat dit netjes wordt geregeld", betoogde onze voorzitter, zie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/digitaal-vergaderen-blijft-mogelijk>

En zie ook onze themapagina digitaal vergaderen: [<lees verder>](#)

- **1 profiel voor de griffier**

Een sterke positie en rol van de raad is gediend met de beste en sterkste ondersteuning door de griffie. Een gelijkwaardige positie van de griffier in de lokale driehoek met gemeentesecretaris en burgemeester is daarom essentieel. Wij zijn daarom blij dat ook de VNG dit beginsel heeft omarmd en bevelen elke raad en werkgeverscommissie van harte aan om het opgestelde profiel voor de griffier te gebruiken, zie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/gelijkwaardige-positie-griffier-als-ondersteuner-van-de-raad>

- **Coronawetgeving**

Betrokkenheid van de gemeenteraad bij de coronamaatregelen met ruimte voor lokaal maatwerk. Daarvoor maakten ons met succes sterk, want wij vinden het belangrijk vinden dat ook in tijden van crisis de lokale democratie blijft functioneren.

[<lees verder>](#)

- **Externe voorzitter raadscommissies**
De externe voorzitter voor raadscommissievergaderingen biedt verlichting voor het intensieve raadswerk. Wij voeren een lobby zodat na de Tweede Kamer ook de Eerste Kamer hiermee instemt.
- **Greep op regionale samenwerking**
Om onze greep op regionale samenwerking te versterken, werkt politiek Den Haag aan meer en nieuwe regels. Ook hier geldt: het gaat niet alleen om regels! Wij hebben dat de minister maar ook de Tweede Kamer laten weten. Bovendien presenteren wij een dezer dagen de nieuwste conclusies uit ons 4-jarlijks onderzoek onder raadsleden over grip en controle op regionale samenwerking.
[<lees verder>](#)

Opleiding en toerusting

Raadsleden leren het meeste van elkaar. Daarom faciliteert de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden bijeenkomsten van raadsleden. We doen dat online én met fysieke bijeenkomsten.

- **Raadsacademies**
We organiseren bijeenkomsten (online en fysiek) om raadsleden te helpen hun raadswerk beter te doen. Bekijk hier onze agenda.
<https://www.raadsleden.nl/actueel/agenda>
- **Werkdruk**
We hebben gesprekken gevoerd met raadsleden en griffiers over hoe om te gaan met werkdruk. Binnenkort verschijnt er een handreiking met visuele ondersteuning met tips en aanbevelingen voor raad, raadsleden en griffiers.
- **Werkgeversfunctie**
Er is een landelijke klankbordgroep met leden van de werkgeverscommissie uit de raad. We bespreken o.a. de ideale omvang van een griffie, de gelijkwaardige positie van de griffie met gemeentesecretaris en burgemeester, hoe werkgeverscommissies hun rol als werkgever beter kunnen uitvoeren. Interesse? Mail naar: info@raadsleden.nl
- **Leeromgeving**
De Digitale Leeromgeving is er voor raadsleden om elk moment van de dag te bezoeken en te vinden wat een raadslid nodig heeft om zijn werk beter te doen. Deze leeromgeving is in 2021 uitgebreid met nieuwe leerlijnen en een groot aantal video's, handreikingen en nieuwe modules:
<https://academieportal.nl/raadsleden/?toremove=/raadsleden&goback=leeromgeving.raadsleden.nl>

- **Opleidingengids**

Waarom is leren en ontwikkelen als raadslid belangrijk? In onze Opleidingengids vertellen o.a. collega-raadsleden over wat raadslid zijn hen heeft gebracht, over het belang van leren en ontwikkelen en de nieuwste en meest actuele opleidingen.

Zie voor de Opleidingengids 2021:

https://www.raadsleden.nl/sites/www.raadsleden.nl/files/documenten/brochure_2021_hr_final.pdf

Onderzoek

Om zaken aan de orde stellen, is het belangrijk te weten wat de mening van raadsleden is. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden doet daarom onderzoek naar waar u als raadslid tegenaan loopt en aan welke ondersteuning behoefte is.

- **Raadsprogramma's**

We hebben een onderzoek door de Erasmus Universiteit laten uitvoeren naar de ervaringen van raadsleden die in hun raad werkten met raadsprogramma's. Dat heeft een routekaart naar raadsprogramma's opgeleverd, zie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/routekaart-helpt-bij-keuze-raadsprogramma>

- **Diversiteit (meedoen) en inclusiviteit (meepraten)**

We hebben een onderzoek uitgevoerd naar de betekenis van diversiteit (meedoen) en meepraten (inclusiviteit) van vrouwelijke raadsleden en raadsleden met een migrantenachtergrond, zie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/raadsleden-meer-diversiteit-in-raad-voor-betere-afspiegeling>

Bovendien hebben we interviews gepubliceerd met vrouwelijke raadsleden en raadsleden met een migrantenachtergrond over de problemen waarmee zij te maken kregen, zie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/twijfel-niet-aan-jezelf-als-je-een-minderheidsstandpunt-inneemt>

- **Fulltime raadslidmaatschap**

We hebben een landelijk onderzoek gehouden over de wenselijkheid van fulltime raadslidmaatschap en de ondersteuning die raadsleden nodig hebben vanwege tijdsgebrek, zie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/alleen-raadsleden-uit-grote-gemeenten-willen-fulltime-raadslidmaatschap>

- **Tijdsbesteding Nationaal Raadsledenonderzoek 2021**

Hoe besteden raadsleden hun tijd? Hoeveel tijd is er voor de contacten met inwoners en hoeveel tijd is er nodig voor het vergaderen in het gemeente/stadhuis? Is tijdsgebrek een van de redenen om te stoppen als raadslid? De antwoorden worden gegeven in het Nationaal Raadsledenonderzoek 2021 dat onze kennispartner Daadkracht heeft uitgevoerd. Houd onze website en social media in de gaten voor de resultaten.

- **Regionale verschillen in politieke cultuur**

We hebben een onderzoek laten uitvoeren naar de verschillen in politieke cultuur en daaruit blijkt dat er 4 typen te onderscheiden zijn. Benieuwd? Bekijk hier dit interessante onderzoek <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/vier-typen-lokale-bestuurscultuur>

Wat gaan we het komend half jaar doen?

Belangenbehartiging

Een sterke raad doet ertoe in de lokale democratie. Vanuit die doelstelling wil de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden ook in 2021 raadsleden ondersteunen voor een sterkere rol en rechtspositie. We willen met raadsleden het gesprek voeren over de toekomst van het raadslidmaatschap en wat er nodig is om het raadswerk met aanzien en op een aantrekkelijke wijze te blijven uitvoeren. Centraal in 2022 staat: Hoe gaan we met elkaar om?

- **Modernisering verlofregeling**

Wij hebben van tientallen raadsleden en gemeenteraden adviezen en tips gekregen hoe we met de modernisering van de verlofregeling verder aan de slag dienen te gaan. Uiteraard gaan we daar volop mee bezig om te komen tot aanpassing.

- **Rechtspositie**

Voor vragen over rechten en positie van u als raadslid kunt u bij onze vereniging terecht. Als raadslid heeft u wettelijk recht op ondersteuning, allerlei vergoedingen en toelagen en recht op bijvoorbeeld verlof. Op onze site vindt u een overzicht van de rechtspositieregelingen. Worstelt u met een juridisch vraagstuk? Bekijk de [juridische FAQ en/of](#) stuur een [mail](#) [<lees verder>](#)

- **Commissieleden**

Commissieleden, die geen raadslid zijn, vervullen een belangrijke ondersteunende rol voor het raadswerk. Wat is hun positie en rol? We presenteren binnenkort een handreiking en een overzicht hoe we willen werken aan het versterken van de positie van burgercommissieleden.

- **Hoe weerbaar is uw raad?**

Helaas hebben raadsleden te maken met agressie, bedreiging of geweld. Ga met elkaar in gesprek over ondermijning en integriteitskwesaties. Aanbeveling: doe aangifte en spreek er over! Lees hier de conclusies uit het raadsledenonderzoek en uit de interviews, zie: <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/raadsleden-agressie-en-intimidatie-melden>. We faciliteren je daarbij graag. Vragen? Neem dan [contact](#) op e: info@raadsleden.nl

- **Raad als werkgever van de griffier**

De gemeenteraad is de werkgever van de griffier. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden ondersteunt werkgeverscommissies om de werkgeversfunctie goed en behoorlijk uit te voeren. We zetten ons daarnaast in voor een gelijkwaardige positie van de griffier en voeren het gesprek over het belang van een sterke griffie voor een sterke positie als raad. [Mail](#) ons voor vragen en meer informatie op info@raadsleden.nl

Leden van de werkgeverscommissie kunnen zich aanmelden voor onze landelijke klankbordgroep werkgeverscommissieleden.

[<lees verder>](#)

Opleiding en toerusting

Om u als raadslid te ondersteunen om uw rol krachtig en effectief uit te voeren, houden we ook komend jaar fysieke en online bijeenkomsten. Daarnaast is er natuurlijk ook de [Digitale Leeromgeving](#) waar u alle noodzakelijke informatie kunt vinden.

- **Klaar voor 4 jaar**

Een goede sterke start als raadslid en als raad na de raadsverkiezingen van maart 2022 is van groot belang. Daarom houden wij voor raadsleden zogeheten Klaar-voor-4-jaarbijeenkomsten. Wij doen dat zo veel mogelijk in uw directe omgeving. Houd onze website in de gaten voor deze bijeenkomsten en nodig nieuwe en ervaren kandidaat-raadsleden (en commissieleden) uit voor deze Klaar voor 4 jaarbijeenkomsten! <https://www.raadsleden.nl/actueel/agenda>

- **Raadstegels voor een sterke raad**

We verzorgden in 2021 (online) raadsacademies over allerlei onderwerpen die van belang zijn om als raad sterk in positie te komen. Want een sterke raad doet ertoe! Onderstaande 9 thema's spelen daarbij een cruciale rol:

- Wat voor raadslid wil ik zijn?
- Hoe gaan we met elkaar om?
- Hoe bepaal ik de koers van de gemeente en controleer ik de gemaakte afspraken?

- Hoe houd ik grip op de informatievoorziening?
- Hoe regel ik goede ondersteuning door de griffie?
- Hoe zet ik mijn hulptroepen (Rekenkamer, Ombudsfunctie en accountant) het beste in?
- Hoe houd ik grip op de regio?
- Hoe zorg ik voor veiligheid in de gemeente?
- Wat is de rol van het boegbeeld van de raad: de burgemeester of toch een vicevoorzitter?

Deze 9 thema's hebben we uitgewerkt in 9 raadstegels, die de basis vormen voor een sterke Raad die ertoe doet, zie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/themas/raadstegels>. Hoe word ik met deze 9 raadstegels een sterke raad? Zie:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/in-negen-stappen-naar-een-sterke-raad>

- **Overdrachtsdocument**

Mag de oude raad over zijn graf heen regeren? Een oude wijsheid is dat de oude raad dat niet moet doen, maar de raad doet er wel verstandig aan de nieuwe raad goed en sterk in positie te brengen. Dat kan door ervaringen, lessen, inzichten en tips te delen aan de nieuwe raad. Het overdrachtsdocument biedt daarvoor de basis om dat te doen, zie: <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/zorg-voor-een-sterke-start-van-de-nieuwe-raad-met-het-overdrachtsdocument>

- **Digitale leeromgeving**

Ondersteuning 24/7 vindt u op de Digitale Leeromgeving voor raadsleden: e-learnings, handreikingen en filmpjes over actuele thema's en de vaardigheden die jij als raadslid nodig heeft. De Leeromgeving is vrij toegankelijk, u heeft geen inlog nodig. Maandelijks attenderen we u met de Nieuwsbrief Leeromgeving op de nieuwste opleidingsmodules. Ga naar de leeromgeving > <https://academieportal.nl/raadsleden/?toremove=/raadsleden&goback=leeromgeving.raadsleden.nl>

- **Wat zijn uw kwaliteiten als raadslid?**

Op welke punten wilt u in de laatste maanden van deze raadsperiode nog verder ontwikkelen? Met de gratis competentiescan krijgt u inzicht in sterke punten en ontwikkelpunten. U krijgt een persoonlijk advies welke competities uit het profiel voor raadsleden u nog verder kan ontwikkelen en welke trainingen daarbij passen. Ook hebben wij een aantal interessante ontwikkelmogelijkheden klaarstaan voor raadsleden en commissieleden die afscheid nemen. Houdt de website in de gaten en vul alvast de Competentiescan in!

<[Doe de competentiescan](#)>

Onderzoek

Ook komend jaar doen we onderzoek. We zijn benieuwd naar de samenstelling van de nieuwe gemeenteraden, we willen weten hoe nieuwe raden denken over rol en positie van de raad en we zijn benieuwd of de nieuwe raad uit de voeten kon met het overdrachtsdocument van de oude raad.

Word lid

Ruim de helft van de raadsleden is lid van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, ook een groot deel van commissieleden is lid van onze belangenvereniging. Om de rol en positie van raadsleden verder te versterken, en onze ondersteuning en specifieke dienstverlening voor raadsleden verder te versterken, is het heel waardevol wanneer u – mocht u nog geen lid bent – ook lid wordt van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. Stuur deze mail ook vooral door naar diegenen voor wie het interessant kan zijn om lid te worden. Voor vertrekkende raadsleden of geïnteresseerden is er de optie om “Vriend van” te worden, zie: [<Word lid!>](#)

Contact

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden is voor vragen of suggesties te bereiken op nummer 070-373 8195 of [per mail](#).

Volg ons op [Twitter](#), [Facebook](#), [LinkedIn](#), [Instagram](#)

**Klaar
voor
4 jaar**

Bijeenkomst voor kandidaat-raadsleden

Zaterdag 11 december | online

Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

Om goed aan de start te komen voor de nieuwe raadsperiode houdt de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden op **zaterdag 11 december**, voor raads- en kandidaat-raadsleden, een **online 'Klaar voor 4 jaar' bijeenkomst** met workshops. Helaas konden de 4 fysieke bijeenkomsten in het land niet doorgaan i.v.m. de coronamaatregelen.

Op de online bijeenkomst zal onder meer worden ingegaan op vragen als: Wat voor raadslid wil je zijn? Ben je een behartiger van de belangen van inwoners, of wil je straks uitsluitend de klachten van inwoners aan de orde stellen?

De online bijeenkomst bestaat uit een kort plenair gedeelte en een tweetal workshops. In het plenaire gedeelte zal Maarten de Winter, specialist op het thema “timemanagement en werkdruk”, spreken over hoe je als raadslid met positieve energie, invulling kan geven aan het raadswerk. Tijdens de workshops zal er worden ingegaan op onder meer: de persoonlijke communicatie als raadslid, macht, tegenmacht, koers en controle én debating. Zo kan je als raadslid sterk en krachtig van start gaan in de nieuwe raadsperiode.

Doelgroep

De bijeenkomst Klaar voor 4 jaar is bedoeld voor (aspirant) raadsleden. Stuur u deze uitnodiging vooral door naar aspirant-raadsleden.

Programma

Het programma duurt van **09.45 - 12.00 uur** en bestaat naast het korte plenaire gedeelte uit twee workshoprondes. De sessies zullen digitaal plaatsvinden via Microsoft Teams.

Meer informatie en de omschrijving van de sessies vindt u op de [website](#).

Deelname is gratis.

Met vriendelijke groet,
de Nederlandse Vereniging van Raadsleden

[Aanmelden](#)

Dit bericht is verzonden door VNG Connect in opdracht van

de Nederlandse Vereniging van Raadsleden

| Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag

t. 070 - 373 84 58 | e. vngconnectcongressen@vng.nl | w. vngconnect.nl/congressen | KvK-nummer 27195052

[Klik hier om u af te melden voor e-mailberichten over dit event](#) | [Beheer uw emailvoorkeuren bij VNG Connect](#)

Ter attentie van de gemeentelijke politieke partijen

Wervershoof, 24 november 2021

Onderwerp: **Aandacht voor een gezond ondernemersklimaat in uw verkiezingsprogramma.**

Geachte heer/mevrouw,

Elke gemeente staat voor de uitdaging om de komende periode voor zowel de burger als het bedrijfsleven op vele vlakken aantrekkelijk en concurrerend te zijn en te blijven. Met de gemeenteraadsverkiezingen in het vooruitzicht worden er volop meerjarige visie- en beleidsplannen gevormd en nieuwe speerpunten benoemd. **Het stimuleren en ondersteunen van ondernemerschap binnen de gemeente vormt, zeker ook in deze tijd, een grote economische uitdaging voor elke gemeente.**

Onderzoek

Platform 31 heeft als onafhankelijk onderzoeksplatform voor overheden voorafgaand aan de vorige gemeenteraadsverkiezingen een [onderzoek](#) gedaan naar het lokaal bedienen van de (startende) ondernemer en zzp'er. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat tweederde van alle gemeenten *geen* goed beleid heeft voor de ondersteuning van (startende) ondernemers. Ook anno 2021 zien we nog veel gemeenten die geen of onvoldoende lokale ondersteuning bieden voor deze belangrijke doelgroep. Juist nu is het van groot belang deze dienstverlening goed in te richten mede ter behoud en versterking van de regionale economische structuur en de bedrijfsdynamiek.

Ondernemersklimaat

Wij hopen dat meer politieke partijen in hun verkiezingsprogramma voor de komende vier jaar aandacht hebben voor **de verbetering van de dienstverlening aan ondernemers**. Goede dienstverlening is één van de belangrijkste pijlers voor een goed ondernemersklimaat. Gemeenten kunnen en zouden meer moeten doen om zich te profileren als aantrekkelijke en behulpzame gemeente voor (startende) ondernemers en zzp'ers. Dat heeft de coronacrisis goed duidelijk gemaakt. Maar hoe zorgt uw gemeente voor een goed ondernemersklimaat en welke faciliteiten biedt u aan zowel de startende als gevestigde ondernemer? Laat u alvast inspireren door onze infographic 'Ondernemersdienstverlening' in de bijlage.

Voordelen professionele ondernemersdienstverlening

[Uit een publicatie van de VNG](#) blijkt dat als een gemeente actief betrokken is bij de lokale ondernemer (Dit zorgt voor korte lijnen en het stimuleren van netwerken en samenwerking) dat zij het regionale bedrijfsleven een boost kunnen geven. Gemeente dienen hierbij verder te kijken dan alleen de uitvoering van de wettelijke vereiste taken. Alleen dan levert u als gemeente op een praktische en positieve manier een bijdrage aan het lokale ondernemerschap.

Rol Stichting Startersloket

Stichting Startersloket is gespecialiseerd in het thema ondernemerschap en kan ook uw gemeente helpen om de dienstverlening op dit gebied verder vorm te geven. Dit doen wij inmiddels voor 20 gemeenten. Wij faciliteren deze gemeenten bij het informeren en inspireren van zowel startende als gevestigde zzp'ers en ondernemers. Stichting Startersloket ontzorgt hierbij de gemeente binnen zowel het economisch als sociaal domein. Stichting Startersloket zorgt ervoor dat u als gemeente werkt aan het stimuleren en ondersteunen van succesvol ondernemerschap. Door gezamenlijk de gemeentelijke ondernemersdienstverlening te professionaliseren:

- ✓ zorgen we voor startende ondernemers die **beter zijn voorbereid**;
- ✓ verbeteren we het **ondernemersklimaat**;
- ✓ werken we aan **toekomstbestendig** ondernemerschap;
- ✓ zorgen we voor **minder bbz-aanvragen** binnen de gemeente;
- ✓ zijn we **samen sterk** voor de lokale (startende) ondernemer;
- ✓ tonen we op actieve wijze **betrokkenheid** bij het **lokale bedrijfsleven**.

Wilt u als politieke partij deze speerpunten ook realiseren en wilt u meer weten over de dienstverlening van Stichting Startersloket voor zowel de startende als gevestigde ondernemer? Bezoek dan de volgende pagina op onze website: <https://www.startersloket.nl/ondernemersklimaat>.

Heeft u liever persoonlijk contact? Neem dan contact op met Frank Baltes of Joeri Goede van Stichting Startersloket via 085-4881233 of mail naar info@startersloket.nl.

Ondernemende groet,

Joeri Goede
Voorzitter Stichting Startersloket

Bijlage 1: infographic 'Ondernemersdienstverlening'

**75% VAN DE STARTENDE ONDERNEMERS
VERLANGT HULP VAN DE GEMEENTE**

startersloket
de verbindende factor

- 1,5% van het aantal inwoners in een gemeente start jaarlijks een onderneming
- 3 maal zoveel denkt na over het ondernemerschap

Nederland
kent jaarlijks
c.a. 250.000
startende
ondernemers

**40% STOPT
BINNEN 5 JAAR**

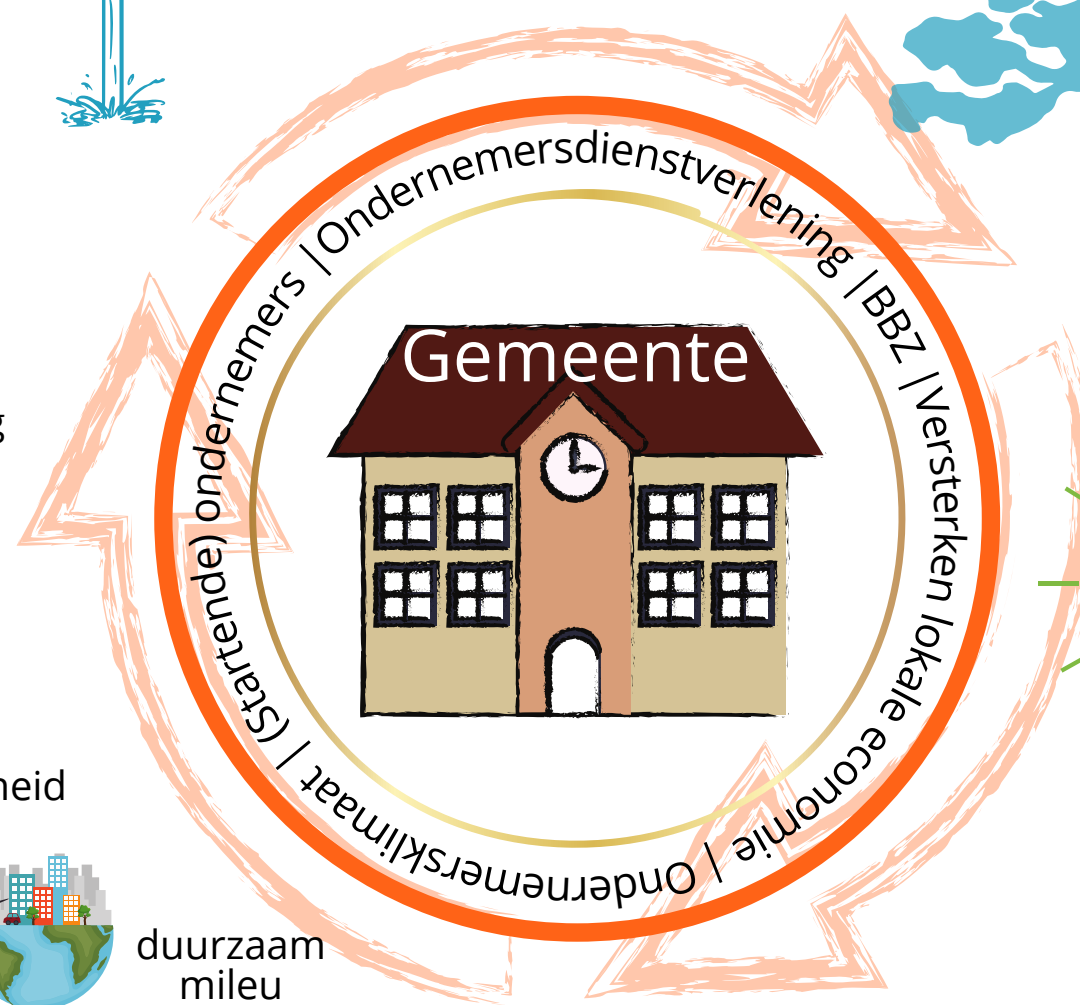

Mogelijke reden:

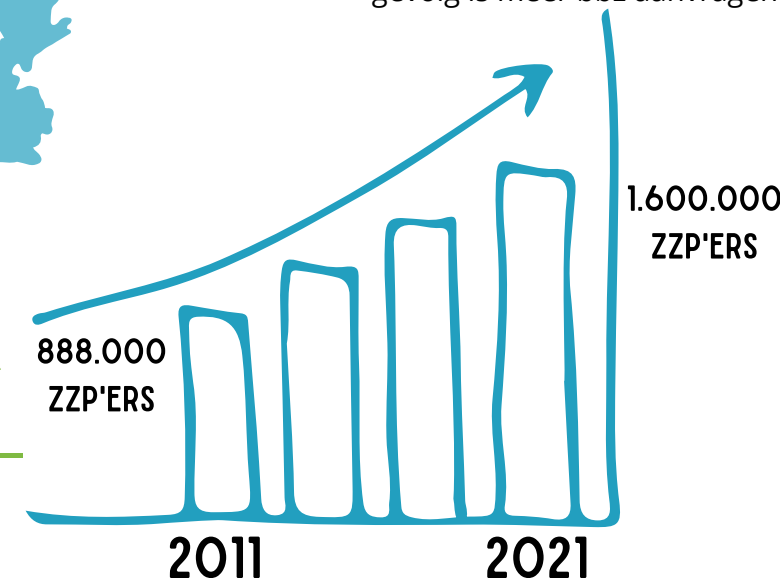
- geen ondersteuning gehad
- gebrekkige voorbereiding

Gevolg:

- gevolg is meer bbz aanvragen

69% groei
van zzp'ers
in 10 jaar

Vestigingsklimaat,
(flex)werkplekken,
bedrijventerrein,
ontmoetingsplaats

**LOKAAL
BEDRIJFSLEVEN**

Ondernemersverenigingen,
Lokale netwerken,
Samenwerkingsverbanden

Scholing,
voorlichting,
begeleiding,
ontwikkeling,
Startersloket

blik op
de toekomst

creativiteit

duurzaam
milieu

werkgelegenheid

financieel gezond
ondernemen

groei

coaching

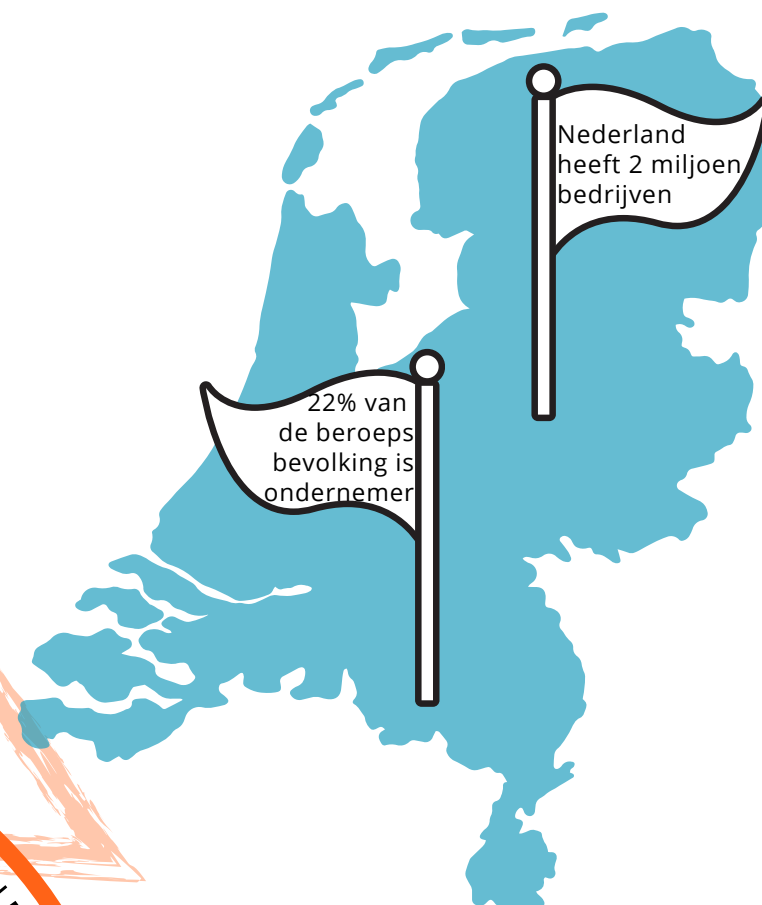
**75% VAN DE STARTENDE ONDERNEMERS
VERLANGT HULP VAN DE GEMEENTE**

startersloket
de verbindende factor

- 1,5% van het aantal inwoners in een gemeente start jaarlijks een onderneming
- 3 maal zoveel denkt na over het ondernemerschap

Nederland
kent jaarlijks
c.a. 250.000
startende
ondernemers

**40% STOPT
BINNEN 5 JAAR**

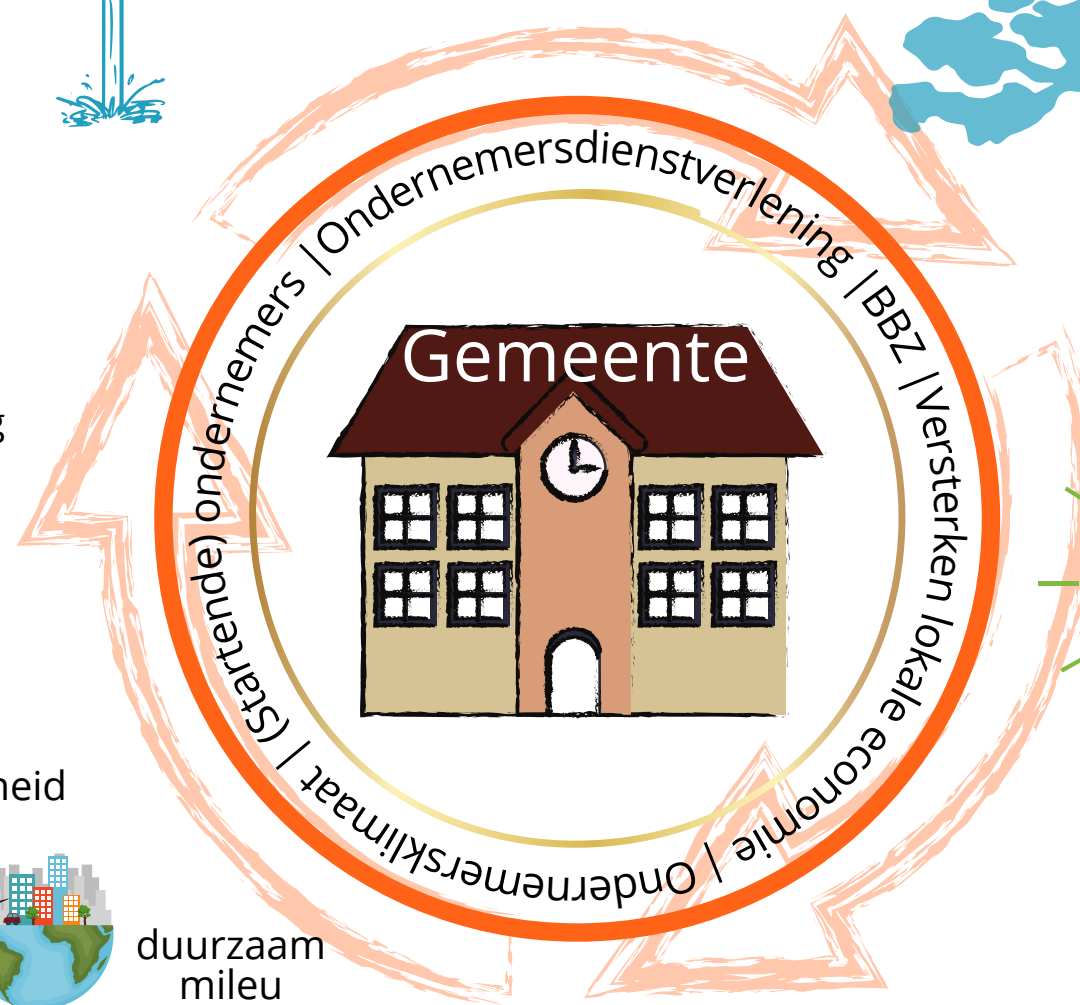

Mogelijke reden:

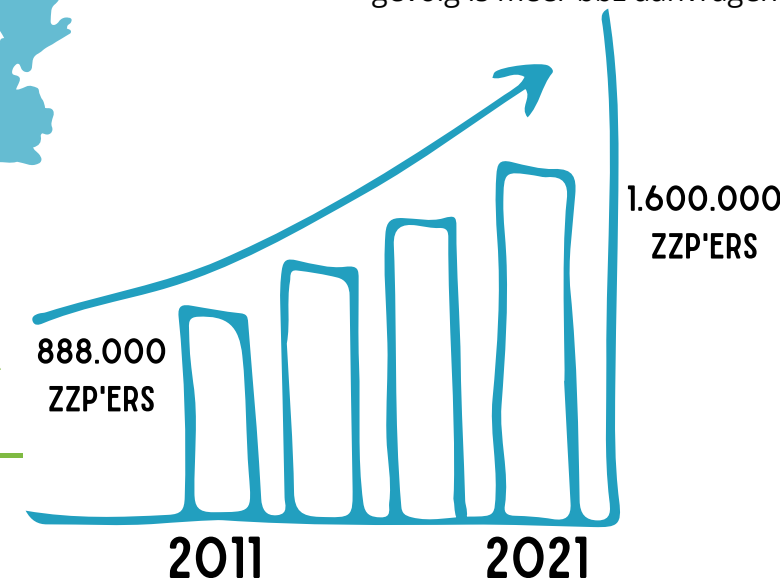
- geen ondersteuning gehad
- gebrekkige voorbereiding

Gevolg:

- gevolg is meer bbz aanvragen

69% groei
van zzp'ers
in 10 jaar

Vestigingsklimaat,
(flex)werkplekken,
bedrijventerrein,
ontmoetingsplaats

**LOKAAL
BEDRIJFSLEVEN**

Ondernemersverenigingen,
Lokale netwerken,
Samenwerkingsverbanden

Scholing,
voorlichting,
begeleiding,
ontwikkeling,
Startersloket

blik op
de toekomst

creativiteit

duurzaam
milieu

werkgelegenheid

financieel gezond
ondernemen

groei

coaching

Aan de leden**Datum**

23 november 2021

Kenmerk

COS/U202100970

Lbr. 21/080

Telefoonnummer

070 373 8393

Bijlage(n)

-

Onderwerp

Nieuwsledenbrief asiel en immigratie nr. 1

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Hierbij ontvangt u de eerste nieuwsledenbrief asiel en migratie, waarin wij u informeren over actuele ontwikkelingen. Deze nieuwsledenbrief ontvangt u voortaan tweewekelijks naar aanleiding van de overleggen van de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie (LRT).

In deze eerste nieuwsledenbrief gaan wij in op de brief van het kabinet over asielopvang en versneld huisvesten statushouders, de tekorten van gemeenten op ondersteuning amv-opvang, de hotel en accommodatieregeling en de brief van VNG en IPO met het verzoek aan het rijk om ondersteuning te bieden bij de realisatie van huisvesting van vergunninghouders en andere aandachtsgroepen. Tenslotte wijzen wij u op de wegwijzer asielopvang en de centrale helpdesk voor gemeenten, waar u meer informatie kunt vinden en vragen kunt stellen.

Brief kabinet over asielopvang en versneld huisvesten statushouders

De afgelopen maanden hebben gemeenten met succes grote inspanningen geleverd om extra opvang voor asielzoekers en huisvesting voor statushouders te regelen. De taakstelling voor de tweede helft van 2021 is gehaald. Nog voor het einde van dit jaar is er echter een groot aantal extra opvangplekken bij het COA nodig. Aan gemeenten wordt gevraagd om een deel van de achterstand op de huisvestingstaakstelling in te halen. Dat heeft het kabinet in een brief -

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/11/19/kritieke-weken-voor-asielopvang-en-huisvesting-vergunninghouders> - naar de provinciale regietafels aangegeven. Onderdeel van deze oproep is dat er onder andere met spoed tien locaties nodig zijn die ieder ruimte bieden aan 50 alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv-en) en twee locaties nodig zijn met ieder ruimte voor 50 sobere opvangplekken.

Naast deze COA-locaties heeft voogdijinstelling Nidos ook dringend extra opvangplekken nodig. Nidos is de instelling waar amv-ers onder de 15 jaar en amv-ers met een verblijfsvergunning worden opgevangen. Voor eind november a.s. heeft Nidos dringend 12 extra locaties nodig en voor februari 2022 nog eens minimaal 24 locaties. Zo kunnen zij zorgen dat deze jongeren op een humane manier opvang en begeleiding krijgen.

Tekorten gemeenten op ondersteuning amv-opvang

Gemeenten die momenteel amv-opvangplekken bieden, dragen sinds 2018 jaarlijks gezamenlijk € 10 miljoen uit eigen middelen bij om de jongeren (ook na hun 18e jaar) de juiste opvang en begeleiding te bieden. Al sinds 2018 is de VNG in gesprek met het rijk over deze kosten. Tot nu toe is er geen concrete toezegging voor volledige compensatie. Hierdoor brokkelt het draagvlak bij gemeenten af om deze plekken aan te bieden. Gemeenten roepen het rijk op om snel en in ieder geval nog dit jaar te komen tot een principeakkoord over de broodnodige € 10 miljoen.

Zie ook het nieuwsbericht - <https://vng.nl/nieuws/blijvende-inspanning-gemeenten-betaalt-zich-nog-niet-terug> - naar aanleiding van de brief van het kabinet van 19 november 2021.

Hotel en accommodatieregeling vanaf 1 november jl.

Gemeenten kunnen vanaf 1 november jl. gebruikmaken van de hotel- en accommodatieregeling (HAR). Statushouders kunnen voor maximaal 6 maanden onderdak krijgen in onder meer hotels of andere accommodaties met een recreatieve bestemming. De HAR eindigt uiterlijk op 1 mei 2022 of op het moment dat er 2500 statushouders via de HAR zijn geplaatst.

Op de website van de VNG - <https://vng.nl/nieuws/de-hotel-en-accommodatieregeling-har-voor-statushouders> - vindt u meer informatie (factsheet, veelgestelde vragen, leidraad formulier afspraken gemeente en accommodatie)

'Steunbrief' IPO en VNG

Vanuit IPO en VNG is een brief naar het rijk gestuurd met het verzoek om ondersteuning te bieden bij de realisatie van huisvesting van vergunninghouders en andere aandachtsgroepen. Zowel voor tijdelijke oplossingen, als voor de voorbereiding naar duurzame huisvesting, is een gezamenlijke programmatische aanpak alle betrokken partijen noodzakelijk. Onderdeel hiervan zijn afspraken over sturing en voorspelbare communicatie. De gezamenlijke aanpak is nodig bij het concretiseren van projecten en het al dan niet regionaal uitwerken van een businesscase. Ook waar de realisatie moeilijk van de grond komt, is directe ondersteuning gewenst. Een goed voorbeeld hierbij is dat het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) in diverse delen van het land in gesprek is met gemeenten en provincies om gezamenlijk de kansen te benutten die er zijn, zoals beschikbaar Rijksvastgoed, kavels en gronden.

Daarnaast benadrukken gemeenten en provincies de noodzaak dat overheden en uitvoerende organisaties bij iedere oplossing in de keten de effecten, zowel op de korte als op de lange termijn, op de fysieke leefomgeving én de sociale landing in de samenleving mee dienen te wegen.

Meer informatie

Wegwijzer asielopvang

Op de website van de VNG staat een wegwijzer asielopvang - <https://vng.nl/artikelen/wegwijzer-asielopvang-en-huisvesting>. Deze pagina wijst gemeenten de weg met informatie over asielopvang

en huisvesting van statushouders. U vindt hier handreikingen, een helpdesk, (gemeentelijke) voorbeelden en regelingen van diverse organisaties.

Centrale helpdesk voor gemeenten

De VNG biedt, mede namens COA en het rijk een centrale helpdesk aan waar gemeenten vragen kunnen stellen over opvang en huisvesting van asielzoekers en statushouders. U kunt uw vraag mailen naar helpdeskasielopvang@vng.nl.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'L' followed by a horizontal line.

L.K. Geluk
Algemeen directeur

Raadsledennieuwsbrief

25 november 2021

Trends in de informatiesamenleving

Wat is het effect van digitalisering op de democratische rechtsstaat? Vervallen we met meer metingen in de openbare ruimte niet in een surveillancestaat? En wat is er nodig om de digitale en de groene transitie te verenigen?

Het VNG Trendrapport Informatiesamenleving wil lokale bestuurders handelingsperspectief bieden bij dit soort nieuwe complexe opgaven. Met artikelen en interviews over digitale vraagstukken in de gemeente, zoals wifitracking, digitale inclusie, veiligheid, en ethiek. Verder krijgt u interessante literatuur-, film- en tv-tips over de toekomst van de informatiesamenleving.

- [Bekijk het Trendrapport Informatiesamenleving 2022](#)

Signaal aan noodlijdende ondernemers: 'De gemeente biedt hulp'

Gemeenten kunnen ondernemers bijstaan met onder andere advies, hulp bij boekhouding, juridische hulp, coaching, en schuldhulp. Maar bij ondernemers is dit niet altijd bekend. Daarom maakte VNG Realisatie een filmpje bestemd voor ondernemers die te lijden hebben onder (onder andere) corona. Helpt u mee om dit filmpje onder de doelgroep te verspreiden?

- [Bekijk het filmpje 'Geldzaken en ondernemers' via YouTube](#)

VNG Realisatie ondersteunt gemeenten om tijdig hulp te verlenen aan ondernemers:

- [Lees meer over het project Geldzaken en ondernemers](#)

Rol van de raad bij aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet

Gemeenten ontvangen op grond van de Participatiewet budget voor bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies (BUIG-budget). Gemeenten met een tekort komen in aanmerking voor een Vangnetuitkering en moeten hiertoe een aanvraag doen. Wat is de rol van de gemeenteraad hierbij? U leest het in dit artikel:

- [Rol gemeenteraad aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet 2022](#)

Blog Omgevingswet: ¡No pasarán!

In de beginjaren lag de nadruk op de kansen, nu lijken de zorgen de overhand te krijgen, constateert Pascale Georgopoulou in haar blog over de Omgevingswet. Tegenwoordig lijkt het niet meer te gaan over wat er wél kan, maar over: hoe houden we iets tegen.

Waar er ook een spade de grond in gaat, zal er maatschappelijke onrust of weerstand zijn. Pascale geeft advies hoe hiermee om te gaan.

- [Lees het blog ¡No pasarán!](#)

Bestuur

24 november 2021

Beknopte handreiking beschikbaar over collegevorming

Bestuur

Spreek op tijd af hoe de gemeenteraad wordt geïnformeerd over de collegevorming. Maak afspraken over welk budget voor de formatie en collegevorming beschikbaar is. Bespreek of je kandidaat-wethouders voor de benoeming in een hoorzitting in de gemeenteraad wilt horen alvorens tot de benoeming over te gaan.

[Lees meer](#)

24 november 2021

Meld agressie en intimidatie

Bestuur

Agressie, intimidatie, bedreigingen, fysiek geweld tegen bestuurders mag niet worden geaccepteerd als normaal. Daarom doen raadsleden, wethouders en burgemeesters er verstandig aan agressie, intimidatie en alle vormen van bedreigingen te melden.

[Lees meer](#)

9 november 2021

Aanpak vervolg Openraadsinformatie

Bestuur

Het ministerie van BZK en de VNG hebben ambtelijk afspraken gemaakt over de aanpak van het vervolg op het project Openraadsinformatie (ORI).

[Lees meer](#)

1 november 2021

Zorgen over lokale en regionale autonomie in Nederland

Bestuur

Het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa is bezorgd over de staat van de lokale en regionale autonomie in Nederland. Dat blijkt uit het onlangs verschenen monitorrapport van het Congres over de implementatie van het Europees Handvest voor Lokaal Zelfbestuur in ons land.

[Lees meer](#)

Online bijeenkomst voor kandidaat-raadsleden: Klaar voor 4 jaar

Bestuur

Om goed aan de start te komen voor de nieuwe raadsperiode, houdt de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden de komende maanden, voor raads- en kandidaat-raadsleden, deze 'Klaar voor 4 jaar'- bijeenkomst.

zaterdag 11 december

[Lees meer](#)

Community of Practice: Werk maken van de nieuwe participatieverordening

Bestuur

Gemeenten zijn vooralsnog verplicht een inspraakverordening op te stellen, maar als het aan een nieuw wetsvoorstel ligt, wordt dat een participatieverordening. Een verbreding, waar bijvoorbeeld ook het uitdaagrecht in wordt aangehaald.

woensdag 15 december

[Lees meer](#)

Coronavirus COVID-19

16 november 2021

Consultatie 2G: draagvlak en handhaving vragen aandacht

Coronavirus COVID-19

De VNG geeft aan dat het beoogd wetsvoorstel 'Tijdelijke wet differentiatie coronatoegangsbewijzen' op 2 manieren directe consequenties heeft voor gemeenten. Ten eerste kan de toepassing van 2G van invloed zijn op het draagvlak onder inwoners. Ten tweede leidt het tot een extra handhavingstaak voor gemeenten.

[Lees meer](#)

Economie

24 november 2021

Kijk terug: webinar/gastcollege over brede welvaart

Economie

De coronacrisis heeft ons ervan bewust gemaakt dat er meer is dan economie alleen. Dat gezondheid een basis is voor een goede economie. Of hoe belangrijk een groene omgeving is, bijvoorbeeld tijdens ons dagelijkse ommetje.

Maar corona kan ook een kans zijn om het anders te gaan doen. Om klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en een eventuele economische crisis in de toekomst het hoofd te bieden. Daarvoor biedt het concept brede welvaart houvast.

[Lees meer](#)

Financiën

2 november 2021

VNG vraagt BZK om reactie op ROB-advies herverdeling gemeentefonds

Financiën

Er moet recht gedaan worden aan het ROB-advies over de herverdeling van het gemeentefonds; zorgvuldigheid gaat in dit traject boven snelheid. Deze conclusie trekken de bestuurlijke kopgroep herijking gemeentefonds, de VNG-commissie Financiën en het VNG-bestuur na bespreking van het advies.

[Lees meer](#)

Jeugd

9 november 2021

Oproep: verhoog looncomponent tarieven Wmo en Jeugdhulp met 1,13%

Jeugd en Maatschappelijke ondersteuning en zorg

Verhoog de loongebonden component van alle tarieven in de Jeugdwet en de Wmo per 1 januari 2022 met 1,13% en bestem de middelen alvast in de begroting. Daar roepen de VNG, de werkgevers in de zorg en het ministerie van VWS alle gemeenten dringend toe op.

[Lees meer](#)

Maatschappelijke ondersteuning en zorg

Bijeenkomst: Toekomstbestendige Lokale Inclusie Agenda

Maatschappelijke ondersteuning en zorg

In de aanloop naar de Internationale Dag voor de Rechten van de Mens organiseert het VNG-projectteam *Iedereen doet mee!* op donderdagmiddag 9 december de online bijeenkomst Toekomstbestendige Lokale Inclusie Agenda.

donderdag 9 december

[Lees meer](#)

Omgevingswet

Webinar: Verkiezingstips in de geest van de Omgevingswet

Omgevingswet

Nu de gemeenteraadsverkiezingen er aan komen, kunnen (kandidaat-)raadsleden het zich niet veroorloven onvoldoende op de hoogte te zijn van de Omgevingswet. Het gaat immers om de grootste verandering in het openbaar bestuur sinds 1848, dus hoezo weet u daar (nog) weinig van?

donderdag 9 december

[Lees meer](#)

Openbare gezondheid

15 november 2021

Gemeenten hebben belangrijke rol bij preventie lachgas

Openbare gezondheid

Welke mogelijkheden hebben gemeenten bij voorlichting over lachgas en preventie van lachgasgebruik? Daar ging het over tijdens een digitale bijeenkomst georganiseerd door het ministerie van VWS in samenwerking met het Trimbos-instituut.

[Lees meer](#)

Over de VNG

Uitnodiging: Informele digitale bestuurlijke sessies

Over de VNG

Vanwege de aangescherpte coronamaatregelen is de op 26 november geplande VNG Bestuurdersdag en najaars-ALV uitgesteld tot *11 februari 2022*. Op vrijdag 26 november willen we nog wel in een aantal informele bestuurlijke sessies digitaal (via Teams) met u van gedachten wisselen over belangrijke actuele thema's.

vrijdag 26 november

[Lees meer](#)

Werk, inkomen en sociale zekerheid

29 oktober 2021

Toeslagenaffaire: eerst orde op zaken, dan nieuwe regelingen

Werk, inkomen en sociale zekerheid

De hersteloperatie toeslagenaffaire loopt niet goed en dat raakt gedupeerde ouders. Vanuit de gemeentelijke uitvoeringspraktijk hebben wij daar zorgen over. We zien in de praktijk dat vertrouwen echt hersteld kan worden, maar dat kan alleen met maatwerk, aandacht en zorgvuldigheid.

[Lees meer](#)

Moties gemeenteraden

Bekijk de aangenomen moties die gemeenten naar de VNG stuurden. (Met recente moties over o.a. periodiek onderzoek borstkanker, de wijze waarop het rijk taken overhevelt naar gemeenten en non binaire geslachtsaanduiding.)

www.vng.nl/moties

Contact

070 - 373 83 93

info@vng.nl

Afmelden

Gegevens wijzigen

Reageren

vng.nl/raadsleden

Dit bericht is verzonden door de VNG.

[Lees onze proclamer.](#)

Lange termijnagenda raad

Planning	Werkelijk	Onderwerp	Toelichting
9 feb.	✓	Onderzoeksrapport De Del	
	✓	Milieujaarprogramma 2021	
	✓	Verkeersoplossing Kerklaan / Beekhuizenseweg	
	✓	Aanpassen nota ruimtelijke kwaliteit	
	✓	Bestemmingsplan De Pinkenberg	
	✓	Benoeming nieuwe wethouder en tijdsbestedingsnorm	
	23 mrt.	Regionaal Programma Werklocaties 2021-2024 (RPW)	Door raad verplaatst naar maart
	21 sept.	Aanlichten Poort van de Aarde (= verlichting kunstwerk Kapellenberg)	Voorstel niet tijdig gereed
23 mrt.	✓	Turap 1	
	✓	Greex De Del	
	✓	Beleidskader minimabeleid en schuldhulpverlening 2021-2024 en verordening schuldhulpverlening (SHV)	
	✓	Regionaal Programma Werklocaties 2021-2024 (RPW)	
	✓	Aanpassing APV, parkeren in de berm	
	✓	Aanwijzingsbesluit Griffier en instellen werkgeverscommissie	
	X	Plan van aanpak Rozendaal 2030: De kracht van klein	Van de agenda afgehaald
20 apr.	✓	Ontwerpbegroting VGGM	Extra raadsvergadering, besluitvormend
25 mei	✓	Jaarrekeningen / begrotingen div. samenwerkingsverbanden (ODRA, BVO DRAN, MGR SD CG, Gelders Archief, GO regio Arnhem Nijmegen)	Zienswijzeprocedure
	✓	Regelingen Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (Informatieprotocol en toetredingsregeling)	
	✓	Wijziging GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen	O.a. i.v.m. toetreding gemeente Beuningen tot GMRAN

Planning	Werkelijk	Onderwerp	Toelichting
	✓	RES 1.0	
	✓	Krediet inhuur Sociaal Domein	
	✓	Concept Regionale agenda en ontwerpbegroting Groene Metropoolregio	I.o.m. Presidium verplaatst naar 6 juli met raadsavond op 15 juni
6 juli	✓	Installatie kinderburgemeester	
	✓	Concept Regionale agenda en ontwerpbegroting Groene Metropoolregio	
	✓	Jaarrekening 2020	
	✓	Turap 2	
	✓	Kadernota 2021	
	✓	Vaststellen kaders rechtmatigheidsverantwoording jaarrekening	
21 sept.	X	Regionale uitvoerings-/samenwerkingsafspraken Beschermd Wonen	Raadsinformatiebrief op de lijst van ingekomen stukken van 21 september
	✓	Uitvoeringsprogramma 2022 Energietransitie	
	X	Verlichting Kunstwerk Poort van de Aarde	Raadsbehandeling niet nodig. Portefeuillehouder komt met mededeling naar de raad
	✓	Invoering Document Management Systeem (DMS)	
	X	Transitievisie Warmte	Verplaatst. Wordt behandeld in raadsinformatiebijeenkomst 19 oktober
	✓	Algemene Plaatselijke Verordening	Commissiebehandeling VERPLAATST, was juli
	X	Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio	Geen raadsbesluit noodzakelijk, alleen raadsinformatiebrief
2 nov.	✓	Programmabegroting 2022 en meerjarenbegroting 2022-2025	
	✓	Turap 3	Was gepland voor december
	X	Aanleg fietspad begraafplaats Kluizenaarsweg	Verplaats naar de raad van december
	✓	Scenario's uitvoeringsplan/masterplan Veluwezoom	
	✓	Transitievisie warmte	Raadsbehandeling/besluitvorming

Planning	Werkelijk	Onderwerp	Toelichting
			VERPLAATST, was sept.
	✓	Algemene Plaatselijke Verordening	Raadsbehandeling/besluitvorming VERPLAATST, was sept.
	X	Digitale Agenda 2021-2022	Verplaatst naar raad december
	✓	Definitieve regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen	NIEUW Vervolg op raadsbesluit 6 juli
14 dec		Subsidieverordening The Economic Board	Van de agenda afgehaald. Regionaal is afgestemd om de bijdrage niet middels een subsidieverordening te regelen.
		Bestuursbrief interimcontrole 2021	NIEUW
		Partiële herziening Dorpsschool Rozendaal	Verplaatst naar raad 8 febr. 2022
		Regionale Verstedelijkingsstrategie	
		Nieuwe belastingverordeningen	
		Digitale Agenda 2022	Was gepland voor november
		Renovatie fietspaden buitengebied	
		Governancewijziging MGR	
		Evaluatierapportage voortgang uitvoeringsagenda Rozendaal energieneutraal 2050	Verplaatst naar raad 8 febr. 2022
		Structurele invulling organisatie Sociaal domein	Verplaatst naar Raad 8 febr. 2022
		Krediet verlenging inhuur sociaal domein	N.a.v. raadsinformatieavond Sociaal Domein d.d. 12 okt 21
		Beschermd Wonen: Kadernotitie vervolg Samen aan Zet	Verplaatst naar raad 8 febr. 2022
		Besluit bezwaar krediet handhaving en communicatie Dorpsschool	NIEUW
		Wijzigen Gemeenschappelijke Regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen' (GR BVO DRAN)	NIEUW
8 febr 22		Verplichte onderdelen Omgevingswet	
		Evaluatierapportage voortgang uitvoeringsagenda Rozendaal energieneutraal 2050	Was gepland voor de raad van 14-12-21
		Samenwerking en Opdrachtgeverschap Jeugd, WMO en Beschermd Wonen	Was gepland voor de raad van 14-12-21

Planning	Werkelijk	Onderwerp	Toelichting
		Partiële herziening Dorpsschool Rozendaal	Was onder voorbehoud gepland voor de raad van 14-12-21
		Structurele invulling organisatie Sociaal domein	Was gepland voor de raad van 14-12-21
		Beschermd Wonen: Kadernotitie vervolg Samen aan Zet	Was gepland voor de raad van 14-12-21
22 mrt 22		Laatste raadsvergadering in oude samenstelling	
		Onderzoek geloofsbrieven nieuw gekozen leden	
		Afscheid vertrekkende raadsleden	
24 mrt 22		Installatie nieuwe raad	
19 apr 22			
31 mei 22		1 ^e Turap	
		Jaarrekeningen en begrotingen diverse samenwerkingsverbanden (VGGM, ODRA, BVO DRAN, MGR SD CG, Gelders Archief)	Zienswijzeprocedure
		Jaarrekening, begroting, agenda en opgaven GMRAN	
5 jul 22		2 ^e Turap	
		Jaarrekening	
12 jul 22		Kadernota	
27 sep 22			
1 nov 22		Begroting 2023	
13 dec 22		3 ^e Turap	
		Bestuursbrief Interimcontrole 2022	

Versie 29 november 2021

Planning	Werkelijk	Onderwerp	Toelichting
		Integraal veiligheidsplan	
		Nieuwe belastingverordeningen	

Raadsinformatiebijeenkomsten (Openbaar tenzij ander aangegeven)

23 feb	Raadsinformatiebijeenkomst raad sociaal domein + VGGM-brandweezorg	Lokaal
9 mrt	Raadsinformatiebijeenkomst Energietransitie en RES en Plan van Aanpak Rozendaal 2030	Lokaal, besloten
10 mrt	Raadsinformatiebijeenkomst RES	Regionaal
11 mrt	Raadsinformatiebijeenkomst Begroting VGGM, kostenverdeelsleutel brandweer	Regionaal
16 mrt	2 ^e raadsinformatiebijeenkomst Begroting VGGM	Regionaal
20 apr	Raadsinformatiebijeenkomst sociaal domein	Lokaal
10 mei	Regionale raadsinformatieavond MGR SD	Regionaal
11 mei	Raadsinformatiebijeenkomst RES	Lokaal
18 mei	Regionale raadsinformatieavond MGR SD	Regionaal
15 juni	Raadsbijeenkomst Groene Metropoolregio Arnhem – Nijmegen (GMRAN): concept Regionale agenda en ontwerpbegroting	Lokaal
17 juni	Raadsinformatiebijeenkomst organisatieontwikkeling	Lokaal, besloten, fysiek in aula 'Het Rhedens'
22 juni	Controlecommissie	Lokaal
29 juni	Financiële Raadsinformatie-avond	Lokaal
8 sept	Bijeenkomst ODRA Huisvestingsplannen en EML-inspecties	Regionaal
14 sept	Controlecommissie	Lokaal, fysiek, gemeentehuis
20 sept	Raadsontmoeting Groene Metropoolregio	Regionaal
23 sept	Informatieavond alternatief plan Coalitie Veluwezoom	Lokaal Rheden – Rozendaal, gemeentehuis Rheden
28 sept	Werkbezoek Bibliotheek Velp	Lokaal
5 okt	Raadsinformatiebijeenkomst Masterplan Veluwezoom Rheden-Rozendaal	Lokaal (Rheden-Rozendaal)
12 okt	Raadsinformatiebijeenkomst Sociaal Domein	Lokaal, besloten, fysiek, gemeentehuis.
19 okt	Raadsinformatiebijeenkomst Transitievisie warmte	Lokaal
28 okt	Raadsinformatiebijeenkomst Samenwerking en opdrachtgeverschap Sociaal domein (of 9 nov)	Regionaal, online
3 nov	Informatiebijeenkomst voor raadsleden over recreatiezonering	Regionaal, online
9 nov	Raadsinformatiebijeenkomst Samenwerking en opdrachtgeverschap Sociaal domein (of 28 okt)	Regionaal, online
23 nov	Controlecommissie	Digitaal 19:00 – 20:00

Versie 29 november 2021

30 nov	Raadsinformatiebijeenkomst Digitale Agenda	Digitaal: 20:00 – 22:00
n.t.b.	Raadsinformatiebijeenkomst omgevingswet en participatiebeleid	

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
-------------------	------------------------	--------------------	---------------------	--------------------

BELASTINGEN				
1. Afvalstoffenheffing	<p>Het risico dat bij een belastingaanslag op basis van het aantal containers het aantal naar beneden wordt aangepast, waardoor de belasting-opbrengst te laag is.</p> <p>Het risico dat bij een belastingaanslag de grootte van het huis-houden niet juist is en de belastingopbrengst niet volledig is.</p>	<p>Klein, registratie van mutaties in containers wordt via bonnen geregistreerd in het systeem.</p> <p>Klein, de belasting-aanslag is gekoppeld aan de gegevens uit de GBA.</p>	Momenteel loopt een actie waarmee de administratie van de containers op orde wordt gebracht. De uitkomsten hiervan worden gecommuniceerd met DC tbv de aanslagoplegging.	Actie loopt
2. Belastingen algemeen	Het risico dat belasting-tarieven te laag in de belastingadministratie worden ingebracht en hierdoor de belasting-opbrengst te laag is	Klein	Er vindt interne controle plaats op de totaalopbrengst van de verschillende gemeentelijke belastingen. De verlangde interne controles worden geleverd door De Connectie (zoals de tarievencheck in het systeem).	Geen actie
3. OZB	<p>Het risico dat de WOZ-waarde te laag in het systeem wordt geregistreerd en hierdoor de belastingopbrengst te laag is.</p> <p>Het risico dat de WOZ-waarde te laag wordt vastgesteld en hierdoor de belastingopbrengst te laag is.</p>	<p>Klein</p> <p>Klein</p>	De afdeling waarden bij De Connectie levert de nieuwe waarden aan waarna deze worden verwerkt in het nieuwe systeem. De interne controle hierop moet nog worden afgestemd met /de Connectie Daarnaast controleert de waarderingskamer de waardebepaling.	Onderdeel van IC's door DC
4. Rioolheffing	Het risico dat een	Klein	Deze interne controle dient nog te worden	Onderdeel van IC's

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
	huishouden geen aanslag rioolheffing krijgt opgelegd		afgestemd met De Connectie.	door DC
VERGUNNINGSVLENING				
5. - APV - Kapvergunning - Omgevingsvergunning	Het risico dat leges niet of te laag worden opgelegd.	Klein	Op de omgevingsvergunningen wordt een interne controle uitgevoerd.	Geen actie
	Het risico dat leges niet op de rekening van de gemeente worden ontvangen maar op de rekening van een derde/ambtenaar.	Klein	Inning van de verschuldigde leges geschiedt door de Connectie volgens een via het systeem ingeregeld ritme. Regelmatig afstemming hierover.	Geen actie
LEGES BURGERZAKEN				
6. - Eigen verklaring - Huwelijk - Identiteitskaart - Inlichtingen GBA - Paspoort - Rijbewijs - Uittreksel GBA - Uittreksel/afschrift burgerlijke stand - Verklaring omtrent gedrag (VOG) - Enz	Het risico dat verschuldigde leges niet of te laag wordt opgelegd/verantwoord	Klein	Er is een kasregister met voorgeprogrammeerde tarieven. Er vindt een interne controle plaats op verschillende leges (huwelijken/rijbewijzen/reisdocumenten, Eigen Verklaringen) en een controle op de gehanteerde tarieven. De opbrengst van huwelijken wordt via een interne controle 100% gecontroleerd. De opbrengst graven via een interne controle steekproef op de begraafplaats (volledigheid) zelf en op een selectie uit de opbrengsten.	Geen actie
7. Waardedocumenten/informatie: - Identiteitskaart - Paspoort - Rijbewijs - Trouwboekje	Het risico dat waardedocumenten worden ontvreemd	Klein	Bij de receptie vindt uitreiking van waardedocumenten plaats. De daar aanwezige kluis wordt gebruikt voor de opslag. De ruimte waar de kluis zich bevindt is beveiligd. Er vindt voorraad registratie/controle plaats op de afdeling	Geen actie

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
	<p>Het risico dat ambtenaren vertrouwelijke/ beschermde informatie verstrekken aan onbevoegden.</p> <p>Het risico dat een ID-bewijs door een ander dan rechthebbende wordt aangevraagd op naam van rechthebbende</p>	<p>Klein</p> <p>Klein</p>	<p>zelf. Valt eenvoudigweg niet te voorkomen. (ondanks een integriteitsverklaring van de ambtenaren)</p> <p>Bij aanvraag wordt identiteit vastgesteld aan de hand van oude ID-bewijs. Dit wordt gecontroleerd in het burgerzaken pakket</p>	<p>Geen actie</p>
8. Aankoop graven	Het risico dat aankoopsummen niet of te laag worden ontvangen/verantwoord.	Klein	Via een steekproef op de begraafplaats wordt hier op gecontroleerd. Interne controle vindt plaats op de gehanteerde tarieven aan de hand van brondocumenten.	iBegraafplaats wordt inmiddels gebruikt en kan worden ingezet voor verdere controle
9. Inlagen	Het risico dat inlagen niet of te laag worden gefactureerd/verantwoord.	Klein	Via een steekproef op de begraafplaats wordt hier op gecontroleerd (volledigheidscontrole). Interne controle vindt plaats op de gehanteerde tarieven aan de hand van brondocumenten.	Geen actie
OVERIGE INKOMSTEN				
10. Algemene uitkering	Het risico dat indicatoren die de algemene uitkering bepalen worden beïnvloed.	Klein	De algemene uitkering is gebaseerd op gegevens van het CBS. Opgave aan het CBS vindt plaats via geautomatiseerde systemen door verschillende personen en instanties. Nagenoeg alle gegevens worden via basisregistraties (met hun eigen controlesystematiek) gecontroleerd. Daarnaast wordt elke aanpassing in de specificatie gecontroleerd op oorzaak	Geen actie
11. Huuropbrengsten	Het risico dat huur-	Klein	Hier wordt jaarlijks een interne controle op	Geen actie

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
	opbrengsten niet of te laag worden ontvangen / verantwoord		gedaan door de adviseur bedrijfsvoering die geen bemoeienis heeft met de berekening en inning van de huren. In de begroting ligt bovendien vast welke huurinkomsten binnen moeten komen waardoor afwijkingen opvallen.	
12. Rentebaten	Het risico dat rentebaten niet of te laag wordt ontvangen/verantwoord	Klein	Rozendaal ontvangt rente over een langdurige lening bij de Rabobank. Bij de schatkist wordt geen rente ontvangen. Jaarlijks wordt een interne controle op de rentebaten gedaan. Ook deze inkomsten liggen vast in de begroting.	Geen actie
13. Personeel/salarisadministratie	Het risico dat personen in de salarisadministratie zijn opgenomen die niet in dienst zijn. Het risico dat personeelsleden een hogere beloning of emolumenten krijgen dan waar zij recht op hebben	Klein Klein	Er wordt een standenregister gehanteerd en bij de jaarrekeningcontrole kijkt de accountant naar alle mutaties in het personeelsbestand. Alle onderbouwde (door documenten) mutaties die worden aangeleverd aan de De Connectie worden voor het versturen en verwerken hiervan door de gemeentesecretaris geparafeerd. De Connectie doet een controle bij de verwerking van de gegevens a.d.h.v. brondocumenten en output.	Geen actie Geen actie
14. Loonheffing/sociale lasten, OB, BCF	Het risico dat aangiften niet juist, tijdig en/of volledig worden ingediend.	Klein	Aangifte loonheffing en sociale lasten gaat automatisch via het salarispakket. De omzetbelasting wordt door De Connectie aangegeven. Voor de deadlines is altijd contact over de aangifte. De aangifte Btw-compensatiefonds gebeurt door aansluiting te zoeken met het grootboek.	Geen actie
OVERIGE				

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
15. Doeluitkeringen/subsidies	Het risico dat subsidievoorwaarden niet worden nageleefd en/of subsidies onrechtmatig worden gedeclareerd.	Klein	Bij subsidieverlening/vaststelling wordt hierop getoetst. Ook vindt hier een interne controle op plaats.	Geen actie
16. Onkostenvergoedingen	Het risico dat niet gemaakte kosten worden gedeclareerd en/of het risico dat privé-uitgaven worden gedeclareerd.	Klein	Alle declaraties worden voor akkoord getekend door de leidinggevende. Noodzaak van het maken van de kosten wordt vooraf gecommuniceerd.	Geen actie
17. Tijdverantwoording	Het risico dat niet-gewerkte-tijd als werktijd wordt verantwoord.	Klein	Tijd wordt niet meer volledig verantwoord via tijdschrijfformulieren. Er wordt meer gestuurd op outputgerichte verantwoording. Hierbij is de administratieve verantwoording beperkter geworden	Geen actie
18. Vergoeding commissieleden	Het risico dat vergoedingen uitbetaald worden waarvoor geen prestatie is verricht	Klein	Aan de hand van presentielijsten die door de griffier worden opgesteld worden de vergoedingen uitbetaald.	Geen actie
19. Gunning	Het risico dat de gunning van opdrachten niet onafhankelijk plaatsvindt of dat er schijn van belangenverstrengeling ontstaat.	Klein	Op basis van het landelijk aanbestedingbeleid worden offertes aangevraagd. Hierbij wordt (indien aan de kwaliteitseisen is voldaan) de financieel meest gunstige aanbidding gehonoreerd.	Aandacht voor vastlegging offerteaanvraag
20. Ontvangst en controle	Het risico dat facturen worden betaald waarvoor geen overeenstemming is tussen de factuur en de voor de gemeente geleverde prestaties.	Middel	Facturen worden getekend bij akkoord voor levering door de budgetbeheerders en voor betaling door desbetreffende budgethouder. Aanvullend vindt extra interne controle plaats op prestatieverklaring.	Geen actie, behalve aandacht voor facturen uitbestede diensten aan De Connectie en gemeente Rheden

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
21. Grondverkopen	Het risico dat grondverkopen niet onafhankelijk plaats vinden.	Klein	Verkoop loopt via notaris. Onafhankelijke makelaar wordt ingeschakeld.	Geen actie
22. Kasontvangsten/uitgaven	Het risico dat kasontvangsten niet volledig en tijdig en kasuitgaven niet juist worden verantwoord.	Klein	De kasmutaties worden periodiek door de medewerker financiën gecontroleerd die niet belast is met het beheer van de kas (voorschotkas). De kasstroom is fors ingeperkt. - De legeskas wordt maandelijks gecontroleerd door de financieel beleidsmedewerker. De afdeling burgerzaken levert daartoe alle benodigde stukken aan en sluit zelf ook alles aan. Ook hier is de contante geldstroom ingeperkt, pin wordt gestimuleerd.	Geen actie
23. Betalingsverkeer	Het risico dat op onrechtmatige wijze gelden aan de bank-rekeningen worden onttrokken.	Klein	Alle uitgezette gelden staan op de schatkistrekening en bij de Rabobank. Overboekingen zijn alleen mogelijk door twee daartoe geautoriseerde functionarissen. Voor De Connectie die de meeste betalingen uitvoert wordt een ISAE verklaring afgegeven. De crediteurenbetaallijsten worden gecontroleerd door de adviseur bedrijfsvoering van Rozendaal.	Geen actie
24. Beheer crediteuren	Het risico dat informatie in het crediteuren-stambestand niet betrouwbaar en niet juist is.	Klein	Alle mutaties in het crediteuren-stambestand worden ingevoerd en gecontroleerd door een medewerker die geen bevoegdheid heeft tot het muteren in dit bestand. Hiertoe wordt per 2022 een ISAE verklaring ontvangen door De Connectie. Tot die tijd vindt extra interne controle plaats	Geen actie

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
25. Memoriaalboekingen	Het risico dat memoriaalboekingen niet juist, tijdig en volledig zijn geautoriseerd en verwerkt, waardoor het identificeren van afwijkingen wordt bemoeilijkt.	Klein	Alle memoboekingen worden opgesteld door de adviseur bedrijfsvoering en verwerkt door De Connectie. Regelmatig wordt het grootboek en de tussenrekeningen nagelopen (door Rozendaal en door De Connectie) op mogelijk benodigde memoriaalboekingen.	
26. Beheer netwerk/automatisering	Het risico dat het netwerk/applicaties voor onbevoegden toegankelijk is en/of onbevoegden wijzigingen aanbrengen in het netwerk en/of applicaties.	Groot	Alle beveiligingsmaatregelen zijn genomen, zoals een firewall, anti-virus programmatuur en wachtwoord-beveiliging. Hierbij worden wij ondersteund door een extern ICT bedrijf. Ook worden wij ondersteund door de informatiebeveiligingsdienst (IBD) in informatievoorziening over risico's die spelen. Middels ENSIA wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over informatiebeveiliging (incl audits). De afspraken over ICT met De Connectie zijn nog niet rond.	De afspraken over ICT met De Connectie moeten nog formeel geregeld worden. Daarbij is aandacht nodig voor alle privacy en beveiligingsaspecten.
27. Bezittingen	Het risico dat op onrechtmatige wijze bezittingen aan de gemeente worden onttrokken.	Klein	Kantoorartikelen worden beheerd op burgerzaken en door de bode. Het financiële fraudebelang wordt als gering ingeschat. De voorraad koffie/soep e.d. wordt op zolder in een afgesloten kast bewaard. Het frauderisico wordt als gering ingeschat. Het frauderisico bij gereedschappen wordt als gering ingeschat. Apparatuur (ICT) heeft een aanzienlijke waarde. Het frauderisico wordt als gering ingeschat. Bij ontbreken van apparatuur kan iemand zijn werk direct niet meer uitvoeren.	Geen actie
28. Beheer gebouwen	Het risico dat personen zich	Klein	Het gemeentehuis is beveiligd met een	Geen actie

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
	in (delen van) gemeentelijke gebouwen bevinden waartoe zij niet geautoriseerd zijn.		alarmsysteem. De afdeling burgerzaken is nog een keer apart beveiligd waartoe alleen de medewerkers burgerzaken en de bode toegang hebben.	
29. Archivering	Het risico dat stukken niet gedurende de wettelijke bewaartermijnen worden bewaard.	Klein	Jaarlijks krijgt iedereen een lijst met te vernietigen stukken waarbij iedereen kan aangeven of er dingen nog bewaard moeten blijven. Daarnaast hebben wij een gekwalificeerde archiefmedewerker van een kwalitatief goed bureau. Door de hybride werkwijze is er wel een risico op ondeugdelijke archivering. Hierin moet een DMS voorzien.	Invoering DMS en attendering personeel op volledigheid archiefstukken bij hybride werkvormen.
30. Nevenwerkzaamheden	Het risico dat als gevolg van nevenwerkzaamheden de werkzaamheden als bestuurder niet onafhankelijk plaats vinden.	Klein	Op de gemeentelijke website is een actuele lijst met nevenfuncties van de bestuurders gepubliceerd.	Nevenwerkzaamheden voor medewerkers zullen ook worden geregistreerd.
31. Uitkeringen en voorzieningen sociaal domein	Het risico dat valse cliënten worden opgenomen in de uitkeringsadministratie en hierdoor te veel uitkeringen worden verstrekt. Het risico dat een te hoge norm wordt verstrekt aan cliënten. Het risico dat niet alle gegevens worden gecontroleerd en hierdoor te veel uitkeringen worden verstrekt.	Klein	De controller van de gemeente Rheden voert ieder half jaar een interne controle uit op alle verstrekte uitkeringen en vergoedingen. Het rapport hiervan wordt aan de gemeente Rozendaal toegezonden. De accountant van de gemeente Rheden doet hiertoe ook een steekproef. Gezien de schaalgrootte van Rozendaal is het risico hierop heel klein. Voor de Participatiewet, Wmo en jeugd wordt gesteund verbijzonderde interne controles die door de gemeente Rheden worden opgeleverd en de controleverklaringen van de zorgleveranciers.	

Activiteit/proces	Risicodefinitie fraude	Risico inschatting	Getroffen maatregel	Te nemen maatregel
-------------------	------------------------	--------------------	---------------------	--------------------

32. Regelgeving	Het risico dat niet wordt voldaan aan het BBV en de financiële verordening.	Klein	Kennis wordt bijgehouden door cursussen, nieuwsbrieven en lidmaatschap van groepen op social media (Linkedin). Ook de accountant levert informatie aan d.m.v. bijeenkomsten en kennisoverdracht tijdens de controles. Bij de controle op de jaarrekening wordt door de accountant getoetst op alle van toepassing zijnde regelgeving.	
-----------------	---	-------	---	--

Register:

Datum	Omschrijving	Schade	Maatregelen
Geen fraudegevallen geconstateerd			

Besluitenlijst 1 B&W vergadering

Datum	23-11-2021
Tijd	9:00 – 12:00
Locatie	B&W kamer
Voorzitter	E. Weststeijn
Aanwezigen	B. Boelens, A. Logemann (wethouder), S.P. Warmerdam (wethouder) en E. Weststeijn (Burgemeester/voorzitter van de raad)

1 **Opening openbare B&W vergadering**

2 **Besluitenlijst openbare B&W d.d. 16 november 2021**

Besluit:

Vaststellen

3 **Niet openbare notulen B&W d.d. 16 november 2021**

Besluit:

Vaststellen

4 **Renovatie fietspad buitengebied**

Besluit:

1. Instemmen met de renovatie van het fietspad begraafplaats / Kluizenaarsweg en van het fietspad Kluizenaarsweg tot aan betonfietspad gemeente Rheden, onder voorbehoud van een positieve uitkomst van de flora en fauna toets;
2. De raad vragen in te stemmen met het beschikbaar stellen van een bedrag ad € 147.550,- uit de bestemmingsreserve fietspaden;
3. De raad vragen een bedrag van € 92.450,- uit de algemene reserve ter beschikking te stellen ten behoeve van de renovatie fietspad begraafplaats tot aan de Kluizenaarsweg;
4. De raad vragen een bedrag van € 79.500,- uit de algemene reserve ter beschikking te stellen ten behoeve van de renovatie fietspad Kluizenaarsweg tot aan betonfietspad gemeente Rheden;
5. In het geval van de gunning aan Corvus Infra af te wijken van ons inkoopbeleid.

5 Vaststelling van nieuwe belastingverordeningen en tarieventabellen 2022

Besluit:

De raad voor te stellen de navolgende verordeningen integraal vast te stellen, onder gelijktijdige intrekking van de oude verordeningen:

1. verordening op de heffing en invordering van rioolheffing 2022
2. verordening op de heffing en invordering van afvalstoffenheffing 2022
3. verordening op de heffing en invordering van onroerende zaakbelastingen 2022
4. verordening op de heffing en invordering van leges 2022
5. verordening op de heffing en invordering van grafrechten 2022

6 Frauderisicoanalyse 2021

Besluit:

1. De frauderisicoanalyse 2021 vast te stellen
2. De frauderisicoanalyse 2021 op de lijst van ingekomen stukken plaatsen

7 Nieuwe offerte uitvoering taken WvGGZ door VGGM

Besluit:

1. Instemmen met de offerte van de directeur publieke gezondheid van de Veiligheidsregio (VGGM), voor de uitvoering van taken in het kader van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (WvGGZ).

8 Raamovereenkomsten inburgeringstrajecten

Besluit:

1. De gemeentesecretaris mandateren (o.b.v. de mandaatregeling 2019 gemeente Rozendaal) de vier bijgevoegde raamovereenkomsten voor de uitvoering van inburgeringstrajecten te ondertekenen.

9 Krediet verlenging inhuur sociaal domein

Besluit:

Aanhouden

10 Concept versie Digitale Agenda 2021–2023

Dit betreft de conceptversie van de digitale agenda. Omdat het een ingrijpend voorstel is, is het de verwachting dat het voorstel na bespreking op 23 nov in een definitieve versie op 30 nov.

Besluit:

Aanhouden

11 Sluiting openbare B&W vergadering

PERSBERICHT - 30 november 2021

Cultuurbedrijf RIQQ en Bibliotheek Veluwezoom zetten eerste stap naar fusie

Cultuurbedrijf RIQQ en Bibliotheek Veluwezoom gaan het komende jaar nauwer met elkaar samenwerken. Deze samenwerking is de opmaat naar een fusie van de twee culturele organisaties. Een belangrijke reden voor de samenwerking, is dat de vraag naar kunst en cultuur als bijdrage aan maatschappelijke thema's toeneemt voor beide organisaties. De ambitie van de fusie is om krachten te bundelen en daarmee de kwaliteit en impact van kunst en cultuur in de regio te versterken.

Sinds 2019 zijn RIQQ en de bibliotheek samen gehuisvest in De Bundel in Dieren. Hoewel dit "samenwonen" de onderlinge contacten heeft vergemakkelijkt en er al vormen van samenwerking zijn ontstaan, verwachten beide organisaties dat het samengaan voor de organisaties én voor inwoners van Rheden en Rozendaal echt een verschil kan maken. De gemeente Renkum blijft de culturele taken voorlopig zelf organiseren. Uiteraard blijft Bibliotheek Veluwezoom ook voor deze gemeente werken.

Kansen

De opdrachten aan RIQQ en de Bibliotheek zijn voor een groot deel complementair aan elkaar. Bij een samenwerking zoeken zij juist daar inhoudelijk meer aansluiting. Zoals bij de waarde van kunst en cultuur in het sociaal domein. Daarnaast liggen er niet alleen kansen in een gezamenlijk cursusaanbod en programmering, maar ook in het aansluiten bij elkaars bestaande aanbod en het ontwikkelen van nieuw gezamenlijk aanbod.

Overeenkomsten

Voor zowel RIQQ als voor de Bibliotheek geldt dat het faciliteren en stimuleren van zelfontwikkeling en (maatschappelijke) participatie van inwoners belangrijke elementen zijn in hun missies. Die krijgen vorm door het uitnodigen van inwoners en maatschappelijke partners om verbindingen aan te gaan om zichzelf, en daarmee ook de gemeenschap te versterken en te verrijken. Vanuit deze gedeelde basis gaan beide organisaties nu samenwerken.

Advies door Rijnbrink

Rijnbrink heeft beide organisaties de afgelopen tijd begeleid en geadviseerd in de verkenning van de samenwerking. Op maandag hebben beide besturen hun akkoord kenbaar gemaakt op dit advies.

Volgende stappen

Het vormen van een personele unie van bestuur is een opstap naar een op termijn volledige juridische fusie. Op deze manier kunnen raad van toezicht en directie samen met hun medewerkers op verkenning om tot een organisatie te komen die recht doet aan de opdracht van en voor de samenleving: het zijn van een organisatie die kennis en ervaringen deelt en inspireert. Voor uitwisseling en vanuit vertrouwen. Een plek voor verwondering en expressie. Een plek waar jouw wereld groter en mooier wordt en waar gelijkwaardigheid groeit.

Noot voor de redactie:

Met vragen kunt u terecht bij:

Koen van der Mark, directeur ad interim bij Cultuurbedrijf RIQQ

- 06 81 73 07 71
- koen@cultuurbedrijfriqq.nl

Lianne Busser, directeur Bibliotheek Veluwezoom

- 06 17 35 45 22
- lianne.Busser@bibliotheekveluwezoom.nl

Geachte raad, geacht college,

In de afgelopen periode hebben Cultuurbedrijf RIQQ en de Bibliotheek Veluwezoom de mogelijkheden en de meerwaarde van een nauwere samenwerking verkent. De uitkomst van deze verkenning is dat het bestuur van RIQQ en de Raad van Toezicht van de Bibliotheek Veluwezoom hebben besloten de eerste stap naar een fusie te gaan zetten.

Met het inzetten van dit traject verwachten wij op termijn te kunnen groeien naar een organisatie die recht doet aan de opdracht van en voor de samenleving: het zijn van een organisatie die kennis en ervaringen deelt en inspireert. Voor uitwisseling en vanuit vertrouwen. Een plek voor verwondering en expressie. Een plek waar jouw wereld groter en mooier wordt en waar gelijkwaardigheid groeit.

Als bijlage ontvangt u het persbericht dat later deze week naar de diverse perscontacten wordt verstuurd.

Met hartelijke groet,

Lianne Busser, directeur|bestuurder Bibliotheek Veluwezoom
Koen van der Mark, directeur a.i. Cultuurbedrijf RIQQ

Gezamenlijk naar voldoende goede huisvesting voor arbeidsmigranten!

9 december 2021, van 15.00 tot 17.00 uur

Geacht raadslid, commissielid,

Hierbij nodigen de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen en de Provincie Gelderland u uit voor een online bijeenkomst over de huisvesting van arbeidsmigranten. Het aanvankelijke idee om dit in de vorm van een congres te doen, is vanwege de coronamaatregelen op dit moment niet wenselijk. Met de livestream, waaraan deskundigen en boeiende sprekers een bijdrage leveren, denken wij hiervoor een goed alternatief te bieden. U kunt ook zelf actief deelnemen in de vorm van chatgesprekken.

Aanmelden

U kunt zich aanmelden door op deze link te klikken:

[Aanmelden Regionaal congres huisvesting arbeidsmigranten Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen - Gegevens \(gelderland.nl\)](https://formulieren.gelderland.nl/Algemeen/formulier/nl-NL/evAllScenarios/RegCongrHuisvArbMigr.aspx)

Mocht dit niet werken dan kunt u het onderstaande kopiëren en plakken in uw browser:

<https://formulieren.gelderland.nl/Algemeen/formulier/nl-NL/evAllScenarios/RegCongrHuisvArbMigr.aspx>

Na aanmelding ontvangt u enkele dagen voor de livestream de link.

Bent u niet in staat 'live' deze digitale bijeenkomst bij te wonen? Dan kunt u de livestream later terugkijken.

Waarom deze livestream bijeenkomst?

Goede huisvesting voor arbeidsmigranten is niet alleen een maatschappelijke opgave, maar is ook van groot economisch belang. Vanwege de krimpende arbeidsmarkt zijn arbeidsmigranten van vitaal belang. Het bieden van goede huisvesting is een belangrijke voorwaarde om hen hier te komen laten werken.

De 18 gemeenten in de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen zijn zich hier goed van bewust en hebben besloten gezamenlijk een regionaal beleidsplan huisvesting arbeidsmigranten op te stellen. Dit plan vormt het kader voor het beleid van de gemeenten. Werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters zijn nauw betrokken bij het opstellen van het regionale beleidsplan. De livestream zal geheel in het teken staan van dit beleidsplan.

In de bijlage vindt u het programma.

Hartelijke groet,

Secretaris Groene groeiregio | Woondeal Arnhem-Nijmegen
06 23 92 81 70

.....

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Nijverheidsweg 2a

6662 NG Elst

groenemetropoolregio.nl

Programma livestream huisvesting arbeidsmigranten Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen

Van een luchtbed naar goede huisvesting voor arbeidsmigranten!

9 december 2021, van 15.00 tot 17.00 uur

15:00 – 15:05	<i>Opening door dagvoorzitter Paul 't Lam</i>
Welkomstwoord, programma en doel van de dag
15:05 – 15:10	<i>De urgentie in aantallen</i>
Pitch van Kees Stob (Public Result, projectleider regionaal beleidskader) over het aantal wonende en werkende arbeidsmigranten in de regio en prognoses voor de toekomst
15:10 – 15:25	<i>Ambitie van provincie en regio</i>
Gesprek met Peter Kerris (gedeputeerde provincie Gelderland) en Piet de Klein (voorzitter bestuurlijke werkgroep regionaal beleidskader) over doel en ambitie van het congres en het regionaal beleidskader huisvesting arbeidsmigranten. Waarom heeft de provincie dit congres georganiseerd en wat moet het regionaal beleidskader opleveren?
15:25 – 16:10	<i>Paneldiscussie: urgentie en problematiek</i>
Open discussie met vertegenwoordigers van arbeidsmigranten (Gosja Pertien, Pomoc i doradztwo adviesbureau), werkgevers (Jan van Genderen, Royal Berry), huisvesters (Frank van Gool, KAFRA housing) en een deskundige op het gebied van handhaving (Jeroen Kemna, Be Flex) over de huidige problematiek in de regio, de urgentie van voldoende goede huisvesting en best practices uit andere regio's als mogelijke oplossingsrichting.
16:10 – 16:20	<i>Pitch over het belang van het regionaal beleidskader</i>
Kees Stob (Public Result, projectleider regionaal beleidskader) praat ons bij over de 'foto' van onze regio die aan de hand van 4 sporen gemaakt is en de mogelijke bouwstenen voor het beleidskader.
16:20-16:55 uur	<i>Paneldiscussie: oplossingsrichtingen voor de toekomst</i>
Open discussie over de oplossingsrichtingen waarmee wij samen voldoende goede huisvesting van de grond krijgen met Ahmed Marcouch (Kenniscentrum Arbeidsmigranten), Walter Gerritsen (wethouder Montferland), Ben Hendriks (Logistics Valley Nijmegen), René Derks (Cervo uitzendgroep) en Willem Weggeman (Homeflex).
16.55-17.00 uur	Conclusies en afsluiting met Paul 't Lam, Peter Kerris en Piet de Klein

Gelderland Academie: Workshops 'Lokale democratie in beweging'

Hoe gaan andere Gelderse gemeenten om met verandering en beweging binnen de lokale democratie? Laat je in januari inspireren en kom ook in beweging!

Helaas kon de conferentie 'Lokale democratie in beweging' op 2 november fysiek niet door gaan. Gelukkig kunnen we drie van de workshops nu online aanbieden. Hieronder vind je per workshop een korte omschrijving en de link om je aan te melden.

Zien we je online?

Workshop 'Politieke participatie mensen met een beperking'

Woensdag 19 januari 2022 van 13.00 uur tot 14.30 uur

Mensen met een beperking (lichamelijk, psychisch, verstandelijk of anderszins) nemen naar verhouding erg weinig deel aan politieke en bestuurlijke activiteiten. Er zijn belemmeringen bij de mensen zelf (kennis, zelfbeeld) en in de gemeentelijke en bestuurlijke omgeving (technische ondersteuning, financiële knelpunten). Wat zijn de voorwaarden voor meer participatie? Wat kunnen politieke partijen en gemeenten doen? De komende gemeenteraadsverkiezingen bieden een goede aanleiding om het onderwerp te agenderen en te bespreken hoe politieke participatie door deze burgers versterkt kan worden. Tijdens de workshop licht een ervaringsdeskundige inleider toe wat haar ervaringen en suggesties zijn. Er is alle ruimte voor vragen en een open discussie. Ook krijgen de deelnemers handreikingen over het onderwerp mee.

Aanmelden voor 19 januari <<https://gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=47384f568b&e=feeadf8e82>>

Workshop 'Ik buurt mee! Het inwonersparticipatieplatform in gemeente Rheden'

Dinsdag 25 januari 2022 van 15.30 uur tot 16.30 uur

Sinds maart 2020 is 'Ik buurt mee!' hét platform voor inwonersinitiatieven in Rheden. Elk woonadres ontvangt twee keer per jaar een waardecheque van € 7,50 in de brievenbus. Op de website

www.ikbuurtmee.nl <<https://gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=cda83a4299&e=feeadf8e82>>

doneren ze deze waardecheques aan initiatieven van buurtgenoten. Ook kunnen initiatiefnemers via het platform vrijwilligers werven en materialen verzamelen om hun initiatief uit te voeren. En met succes, inmiddels zijn er al 149 initiatieven gestart! De gemeente betreft inwoners op deze manier bij het behoud en het verbeteren van de leefkwaliteit in hun buurt. De gemeente Rheden vertelt meer over deze manier van inwonersparticipatie. Wat werkt goed en wat zijn de leerpunten in dit traject geweest?

Aanmelden voor 25 januari <<https://gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=266e40bb86&e=feeadf8e82>>

Workshop 'Right to challenge' door burgemeester Otwin van Dijk (Oude IJsselstreek) Donderdag 27 januari 2022 van 15.30 uur tot 16.30 uur

De overheid voert in en voor de samenleving allerlei taken uit en lost problemen op. Van het onderhoud van het bedrijventerrein tot het uitvoeren van de zorg. Hoe werkt dat als niet de staat/overheid of de markt die taken uitvoert en problemen oplost, maar de inwoners zelf? Met Right to Challenge kunnen bewoners(groepen) namelijk taken van de overheid overnemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. Wat heeft Right to Challenge te maken met maatschappelijke onvrede, insluiting en uitsluiting en een menselijke overheid? Hoe zit het met de verantwoordelijkheid van de overheid naar de inwoners als een overheidstaak door

bewoners wordt uitgevoerd? En gaat het dan alleen om bijvoorbeeld het kwaliteitsniveau? Heeft het Right to Challenge eigenlijk gevolgen voor het gemeentebestuur en de volksvertegenwoordigende rol van de raad? Zijn er voorbeelden van succesvolle uitdagingen en minder succesvolle uitdagingen? Kortom: wat is Right to Challenge, wat werkt in Right to Challenge, wat werkt niet, vooral wat de gevolgen zijn voor de lokale democratie!

Aanmelden voor 27 januari <<https:// gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=09b6f355e4&e=feeadf8e82>>

Organisatie

Deze workshops zijn georganiseerd door de provincie Gelderland, de Gelderland Academie en de Leefbaarheidsalliantie. Meer informatie? Neem contact op met Tim Smit, programma-adviseur leefbaarheid Provincie Gelderland via t.smit@gelderland.nl <<mailto:t.smit@gelderland.nl>> of 026 - 359 9507.

<<https:// gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=5ad3753ad8&e=feeadf8e82>>

<<https:// gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=d665430d33&e=feeadf8e82>>

<<https:// gelderlandacademie.us18.list-manage.com/track/click?u=7381da91dd5ed8461e1a5242f&id=67cb93c0c2&e=feeadf8e82>>

Gelderland Academie - info@gelderlandacademie.nl

De Gelderland Academie is een initiatief van de Provincie Gelderland en VNG Gelderland.

NIEUWSBRIEF | DECEMBER 2021

Voordat we met kerstreces gaan, blikken we terug op de afgelopen maanden en kijken vooruit naar het nieuwe jaar. De Gelderland Academie wenst iedereen alvast fijne feestdagen!

Inwerken (kandidaat-)raadsleden

Voor de verschillende regio's in de provincie Gelderland organiseren we samen met de griffierskringen de inwerkprogramma's voor (kandidaat-)raadsleden. De eerste bijeenkomsten starten al in januari en zijn terug te vinden [in onze agenda](#). Thema's zijn bijvoorbeeld de rol van de raad, financiën/P&C-cyclus en regionale samenwerking. (Kandidaat-)raadsleden ontvangen persoonlijk of via hun griffier een uitnodiging.

Wat houdt het raadswerk echt in?

Op 10 januari organiseren we samen met de griffies van Gelderland-Midden een bijeenkomst voor (kandidaat-)raadsleden waarin deze vraag centraal staat. John Bijl geeft inzicht in hoe een gemeente werkt, wat de taak van de raad en een raadslid is en hoe je daar zelf vorm aan kan geven. Ook vertellen twee ervaren raadsleden over hun ervaringen.

[Meer over deze bijeenkomst](#)

Verschillen overbruggen

Met een gesprek kun je verschillen overbruggen, maar hoe voer je een goed gesprek in tijden van toenemende polarisatie? In de dialoogtraining op zaterdag 5 februari leer je aan de hand van theorie en beeldmateriaal hoe het moet en oefen je het geleerde meteen met acteurs. Speciaal voor raadsleden!

[Meer over deze training](#)

Lokale democratie in beweging!

Helaas kon de conferentie 'Lokale democratie in beweging' op 2 november fysiek niet door gaan. Gelukkig kunnen we drie workshops nu online aanbieden.

- [Hoe versterk je de politieke positie van mensen met een beperking?](#)
- [Wat is 'Ik buurt mee!' in Rheden?](#)
- [Wat werkt wel en niet in 'Right to Challenge'?](#)

Dag van de Gelderse griffiers

Op vrijdagmiddag 21 januari nemen de Gelderse griffiers weer de tijd om bij te praten. Natuurlijk is er ook ruimte voor het opdoen van kennis en het uitbreiden van vaardigheden. Douwe Jan Elzinga neemt hen bijvoorbeeld mee in een lezing over 'Naar nieuwe vormen van decentraal bestuur'.

[Meer over deze bijeenkomst](#)

Agenda Gelderland Academie

10 januari 2022 - [Inwerkprogramma Gelderland-Midden 'Wat houdt het raadswerk echt in?'](#)
19 januari 2022 - [Online workshop 'Politieke participatie mensen met een beperking'](#)
21 januari 2022 - [Dag van de Gelderse griffiers](#)
25 januari 2022 - [Online workshop 'Ik buurt mee! Het inwonersparticipatieplatform in Rheden'](#)
27 januari 2022 - [Burgemeestersconferentie 'Ondermijning' \(i.s.m. RIEC Oost-Nederland\)](#)
27 januari 2022 - [Online workshop 'Right to challenge door burgemeester Otwin van Dijk'](#)
2 februari 2022 - [Themabespreking 'Positie van de raad' griffierskring Gelderland Veluwe](#)
5 februari 2022 - [Dialoogtraining 'Verschillen overbruggen'](#)
14 februari 2022 - [Bijeenkomst 'De P&C-cyclus' Gelderland-Midden](#)

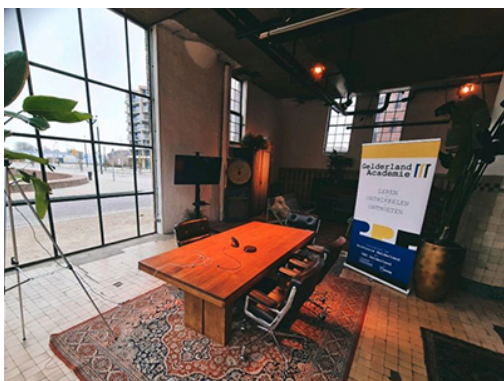
Terugblikken

Wat mag bij het publiceren van raadsstukken?

Welke beperkingen gelden er bij het algemeen publiceren van raadsstukken in het raadsinformatiesysteem? Met deze vraag ging de griffierskring Veluwe tijdens een kennisbijeenkomst op 23 november aan de slag. Jacco Beks begeleidde hen daarbij.

[Meer over deze bijeenkomst](#)

Een inspirerende Dag voor lokale partijen

Op 20 november vond de eerste Dag voor lokale partijen plaats. Vanwege de COVID-19-maatregelen helaas niet fysiek, maar wel digitaal. Ruim 35 deelnemers namen deel aan de inspirerende workshops. Een Dag die voor herhaling vatbaar is!

[Meer over deze bijeenkomst](#)

Erkenning is van groot belang

De afgelopen jaren worden steeds meer politieke ambtsdragers slachtoffer van agressie en geweld. In een webinar op 18 november ging Harold van de Velde (voorzitter Statenlidnu) in gesprek met verschillende gasten. Wat zijn hun ervaringen en waar kan je terecht voor hulp?

[Meer over deze webinar](#)

Agenda samenwerkingspartners

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

- 11 december 2021 - [Klaar voor 4 jaar: De week voor het kandidaat-raadslid](#)
- 13 december 2021 - [Klaar voor 4 jaar: Tips en valkuilen over communicatie als raadslid](#)
- 14 december 2021 - [Klaar voor 4 jaar: Informatievoorziening](#)
- 15 december 2021 - [Klaar voor 4 jaar: Macht en tegenmacht](#)
- 16 december 2021 - [Klaar voor 4 jaar: Tips van raadsleden voor kandidaat-raadsleden](#)
- 17 december 2021 - [Klaar voor 4 jaar: Van buiten naar de raadszaal kijken!](#)
- 18 december 2021 - [Klaar voor 4 jaar: Hoe kan je als raadslid met positieve energie invulling geven aan raadswerk?](#)

Vereniging voor Statenleden

- 14 december 2021 - [Webinar Sterke Staten!](#)

Wethoudersvereniging

- 3 december 2021 - [Bijeenkomst 'Is een raad van toezicht iets voor jou?'](#)
- 10 december 2021 - [Training 'Neuroleiderschap'](#)
- 15 december 2021 - [Wethoudersbijeenkomst 'Toegang sociaal domein'](#)
- 16 december 2021 - [Online training 'Digitaal leiderschap'](#)
- 17 december 2021 - [Online training 'Leiderschap in de energietransitie'](#)
- 21 januari 2022 - [Loopbaandag Midden-Nederland](#)

Kennispunt Lokale Politieke Partijen

- 6 of 16 december 2021 - [Training 'Snellezen'](#)
- 8 december 2021 of 10 of 27 januari 2022 - [Training 'Spreken in het openbaar'](#)
- 14 december 2021 of 20 januari 2022 - [Training 'Campagnefilmje maken'](#)
- 22 december 2021 - [Training 'Integriteit'](#)
- 7 januari 2022 - [Training 'Leiderschap voor vrouwen'](#)

Democratie in Actie

- 12 januari 2022 - [Thorbecke netwerksessie 'Thema tegenmacht'](#)

VNG Gelderland

- 14 december 2021 - [Bijeenkomst verenigingsvisie VNG](#)

VNG

9 december 2021 - [Webinar 'Verkiezingstips in de geest van de Omgevingswet'](#)

10 december 2021 - [Online bijeenkomst 'Drie jaar Democratie in Actie!'](#)

Stem op een vrouw

15 december 2021 - [Training 'Via beleid naar gendergelijkheid'](#)

22 + 23 januari 2022 - [Politieke Vrouwen Weekend](#)

Hoe wil jij geïnformeerd worden over de Gelderland Academie?

Thijs van Ingen (masterstudent Communicatie en Beïnvloeding aan de Radboud Universiteit) voert een onderzoek uit naar de communicatie van de Gelderland Academie. Hiervoor heeft hij een korte vragenlijst opgesteld. Hij stelt het zeer op prijs als je vijf minuten de tijd neemt om deze in te vullen. Alvast bedankt voor jouw medewerking!

[Naar de vragenlijst](#)

Wie zijn we?

De Gelderland Academie staat voor leren, ontwikkelen en ontmoeten. Met de Academie bouw je aan kennis en netwerk binnen de eigen regio; kosteloos en in de buurt. We zorgen voor goede kwaliteit en interessante sprekers. Zo helpen we je met je dagelijks werk. Wil je weten wat we doen? Kijk op [onze website](#) of mail naar info@gelderlandacademie.nl.

De Gelderland Academie is een initiatief van de provincie Gelderland en VNG Gelderland.

Geachte raadsleden,

De gemeenteraad in Delft heeft 18 november jl. het initiatiefvoorstel 'Delftse principes voor digitale soevereiniteit' unaniem aangenomen. Dit is een heel goed initiatief op een onderwerp wat in alle gemeenten speelt, vandaar dat wij dit bij u onder de aandacht willen brengen. Wij verwelkomen het als uw gemeente zich aansluit bij dit initiatief en ook kiest voor meer digitale soevereiniteit. Dan kan er door samenwerking momentum op gang komen en kan dit belangrijke onderwerp in het hele land een succes worden.

Met vriendelijke groet,

Initiatiefvoorstel

Registratienummer: 2123457

Onderwerp: Delftse principes voor digitale soevereiniteit

Inleiding

Als kennisstad op het gebied van innovatie en technologie zet de gemeente Delft meer en meer in op digitalisering. De doelstelling van digitalisering is om de Delftse burgers, ondernemers en bedrijven zo goed mogelijk van dienst te zijn. Dat houdt in dat de gemeente gebruikers van diensten optimaal, kostenefficiënt en wendbaar wenst te ondersteunen, zodanig dat innovatie en economie hier ook van profiteren.

Op het moment gaat er op het gebied van software bij overheden nog veel mis. Overheden kopen licenties van diensten en software in bij de markt zonder dat ze de toegang krijgen tot de achterliggende code. Dit is alsof de gemeente een nieuwe straat inhuurt bij een stratenmaker en hier vervolgens elk jaar kosten voor moet maken. Publiek geld zou naar publieke code moeten gaan. Hierdoor kunnen overheden elkaars software hergebruiken en er worden er op de langere termijn kosten bespaard.

Ook in de gemeente Delft moeten we zorgen voor vrijheid in onze digitale diensten door in te zetten richting vrije- en opensourcesoftware en open standaarden. De gemeente werkt op het moment aan het ontwerpen van de IT-architectuur en sourcingstrategie. Dit initiatiefvoorstel stelt kaders voor deze nieuwe strategie zodat de gemeente Delft uitgangspunten gaat hanteren die het gebruik van vrije- en opensourcesoftware en open standaarden bevorderen.

Opensourcesoftware

Vrije- en opensourcesoftware wordt in het Engels vaak Free and Open Source Software (FOSS) genoemd¹. Veelal wordt ook kortweg de term opensourcesoftware gebruikt. Software kan pas echt vrijheid aan de gebruiker geven als de gebruiker ook vrije toegang en beschikking heeft over de broncode. Als er in de rest van deze nota de term opensourcesoftware wordt gebruikt wordt daar nadrukkelijk vrije- en opensourcesoftware mee bedoelt. De tegenhanger van vrije- en opensourcesoftware is bedrijfseigen of propriëtaire software², waarvan de broncode wordt achtergehouden door een bedrijf.

Dit initiatiefvoorstel benoemt eerst de problemen van propriëtaire software en de beoogde maatschappelijke effecten van het voorstel. Daarna geeft dit voorstel oplossingsrichtingen aan de IT van de gemeente Delft om de doelstelling van optimale digitale dienstverlening te realiseren op basis van de Delftse principes voor digitale soevereiniteit.

¹ [Wikipedia - Free and Open Source Software \(FOSS\)](#)

² [Wikipedia - Propriëtaire software](#)

Probleemstelling

Door het gebruik van propriëtaire software is de gemeente Delft beperkt en gebonden aan de voorwaarden die de leveranciers aan het gebruik van hun software stellen. Dit komt omdat de licentie van de propriëtaire software allerlei beperkingen aan het (her)gebruik, aanpassingen en distributie van deze software oplegt. Hierdoor is er vaak sprake van een grote afhankelijkheid van de leverancier. In de praktijk kan het daardoor zelfs vrijwel onmogelijk worden om te veranderen van leverancier³.

Door het gebruik van propriëtaire software kan de gemeente Delft niet zo makkelijk meer van leverancier veranderen waardoor de leverancier macht heeft over de IT-uitvoering en de vrijheid van de gemeente wordt beperkt. Migreren naar een andere leverancier is daardoor vaak kostbaar, met als gevolg dat de leverancier de kosten voor het gebruik van de software bijna straffeloos kan verhogen⁴. Deze zogenaamde exitkosten worden vaak toebedeeld aan de nieuwe software terwijl zij worden veroorzaakt door de reeds in gebruik zijnde software.

Wetten en regels worden door middel van software uitgevoerd of gehandhaafd en privacygevoelige gegevens worden ermee verwerkt en opgeslagen. Als daarbij propriëtaire software wordt ingezet kan niet gecontroleerd worden of de software gebouwd is volgens de gewenste IT-standaarden (zoals privacy-by-design⁵ en security-by-design⁶), en is het niet mogelijk voor derden om de broncode te controleren om beveiligingsrisico's te minimaliseren.

Open standaarden

Verwant aan opensourcesoftware zijn open standaarden⁷. Een *open* standaard (of norm) is een standaard die publiekelijk beschikbaar is en waaraan verschillende gebruiksrechten zijn verbonden. De term wordt vooral gebruikt bij hard- en software, omdat juist daar ook veel *gesloten* standaarden worden gebruikt, waarbij men voor de inzage van de specificaties een licentie dient aan te vragen. Het doel van open standaarden is de interoperabiliteit (uitwisselbaarheid) tussen verschillende informatiesystemen of gegevensverzamelingen te vergroten en informatie vast te leggen in een toekomstvast formaat. Een neveneffect van open standaarden is meer keuzevrijheid en daarmee minder afhankelijkheid van de leveranciers.

In Nederland adviseert het Forum Standaardisatie⁸ de publieke sector om gebruik te maken van IT-standaarden. Overheidsorganisaties zijn zelfs verplicht om, bij aanschaf van IT-producten of IT-diensten van €50.000,- of meer, te vragen naar relevante standaarden die zijn voorgeschreven op de 'Pas toe of leg uit'-lijst⁹.

Via het initiatief Common Ground¹⁰ wordt door verschillende gemeentes samen gewerkt aan het leggen van het grondwerk voor open standaarden voor gemeenten.

³ [Vendor lock-in strategy in software competition](#)

⁴ [Doorbreek de leveranciersafhankelijkheid van gemeenten met vrije en opensourcesoftware](#)

⁵ [Wikipedia - Privacy by design \(Engelstalig\)](#)

⁶ [Wikipedia - Security by design \(Engelstalig\)](#)

⁷ [Wikipedia - Open standaard](#)

⁸ [Forum Standaardisatie](#)

⁹ [Verplichte standaarden](#)

¹⁰ [Common Ground: wat, hoe en waarom?](#)

Beoogde maatschappelijke effecten

Dit initiatiefvoorstel heeft als doel het gebruik van opensourcesoftware en open standaarden te stimuleren binnen en buiten de gemeente Delft. Er zijn in Nederland 352 gemeenten, die allemaal dezelfde wetten moeten uitvoeren. Dit betekent dat bijdragen aan opensourcesoftwareontwikkeling door andere gemeenten ook voor Delft beschikbaar zijn en vice versa. Zo kan er een vliegwiel van positieve ontwikkelingen op gang komen zonder oplopende kosten. Deze effecten worden opgesomd:

- Transparantie en controleerbaarheid – doordat de broncode openbaar is kan iedereen inzien hoe processen van de gemeente werken. Dit biedt naast verantwoording ook kansen voor onderwijs en kennisdeling
- Leveranciersafhankelijkheid – voorkomen van het vastzitten aan één leverancier.
- Concurrentiebevorderend – concurrentie op basis van service en kwaliteit.
- Samenwerking – verschillende organisaties of individuen kunnen gezamenlijk bijdragen aan de ontwikkeling en ondersteuning van opensourcesoftware.
- Hergebruik stimuleren – andere gemeenten en overheden kunnen opensourcesoftware inzien, overnemen of op andere manieren (her)gebruiken.
- Veiligheid – het publiceren van de broncode kan bijdragen aan een betere informatiebeveiliging omdat onafhankelijke partijen de code kunnen inspecteren op veiligheidsrisico's.
- Kostenbesparing op termijn – voor opensourcesoftware hoeven geen licentiekosten te worden betaald.

Ontwikkelingen in gebruik en beleid van opensourcesoftware

De gemeente Delft is niet de enige die digitale soevereiniteit middels opensourcesoftware nastreeft. De Tweede Kamer en het kabinet spraken zich er ook herhaaldelijk voor uit. Andere buitenlandse en Nederlandse gemeenten evenzo. Voorbeelden zijn Amsterdam¹¹, Nijmegen¹², Barcelona¹³ en Dortmund¹⁴. Ook de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ondersteunt opensourcesoftware. Ministeries van de Rijksoverheid hebben als beleid opensourcesoftware te gebruiken, tenzij dit niet mogelijk is¹⁵. Vergelijkbare ontwikkelingen vinden plaats in allerlei landen binnen de EU, de organisaties van de EU¹⁶, maar ook in het Verenigd Koninkrijk¹⁷ en andere landen buiten de EU¹⁸.

Ook de gemeente Delft zelf zet al goede stappen met opensourcesoftware. Bijvoorbeeld met het systeem van de website van de gemeente¹⁹ en met het Gemeentelijk Gegevensmodel²⁰.

11 [Amsterdam – Sourcing en open source strategie Amsterdam - Over samenwerking en hergebruik](#)

12 [Nijmegen - Informatiebrief open standaarden en open source software](#)

13 [Barcelona - Open & Agile Digital Transformation Toolkit](#)

14 [Dortmund - Memorandum Digitalisierung 2020 bis 2025](#)

15 [Rijksoverheid - Overwegingen bij Open tenzij en Aanpak open source](#)

16 [Joinup - Share and reuse interoperability solutions for public administrations, businesses and citizens](#)

17 [UK Government - Be open and use open source](#)

18 [USA Government Federal Open Source Code](#)

19 [Drupal voor Gemeenten – Opensource software voor gemeentelijke websites](#)

20 [Delft – Gemeentelijk Gegevensmodel](#)

Oplossingsrichtingen

Door het hanteren van fundamentele uitgangspunten voor de software van de gemeente Delft vergroot de gemeente Delft de digitale soevereiniteit en voorkomt de gemeente op lange termijn dat zij last heeft of krijgt van de nadelen die het gebruik van propriëtaire software met zich meebrengt.

De Delftse principes voor digitale soevereiniteit die dit initiatiefvoorstel bevat zijn richtinggevend en kaderstellend bij de vernieuwing en doorontwikkeling van de gemeentelijke IT. Zij vormen de kern van de manier waarop de gemeente wil samenwerken en diensten wil verlenen, zowel intern als naar de Delftse burger. Deze principes zijn:

- **Vrijheid door opensourcesoftware en contractafspraken:** de gemeente zorgt voor vrijheid in haar digitale diensten, infrastructuur en de data van haar burgers. Dit betekent dat:
 - De gemeente bij aanbestedingen voor software of clouddiensten uitgaat van opensource-oplossingen tenzij er zwaarwegende redenen zijn waardoor een propriëtaire oplossing noodzakelijk is. Opensource wordt daarmee altijd een wens bij een aanbesteding en een eis als er op de markt opensource-oplossingen verkrijgbaar zijn.
 - De gemeente in contracten met leveranciers altijd duidelijke afspraken maakt over beëindiging en de mogelijke toekomstige transitie van de gekozen oplossing naar de gemeente Delft zelf en/of andere (markt)partijen. Denk hierbij aan afspraken als: alle belangrijke kennis en kunde documenteren, een exitplan en controleren op gebruik van open standaarden. Zo kan voorkomen worden dat een leverancier of dienstverlener er baat bij heeft om een exit zo complex en duur mogelijk te maken.
 - De gemeente in contracten met leveranciers altijd duidelijk afspraken maakt wat betreft het eigenaarschap van de data die wordt verwerkt. Uitgangspunt hierbij is dat de gemeente eigenaar is van alle data die essentieel zijn voor de gemeentelijke processen.
- **Gebruik van open standaarden:** door gebruik te maken van open standaarden vergroot de gemeente de mogelijkheid om samen te werken met de omgeving, zowel binnen als buiten de gemeente Delft. Dit vermindert naast de afhankelijkheid van externe leveranciers ook de mogelijke exitkosten.
- **Inzetten op hergebruik:** de gemeente kiest, waar mogelijk, voor hergebruik van bewezen publieke middelen (bijvoorbeeld in de vorm van opensourcesoftware) die al door andere gemeenten of (keten)partners zijn gerealiseerd. Naast software kan het hier ook gaan om documentatie zoals specificaties, ontwerpen en handleidingen.
- **Open tenzij:** de door de gemeente ontwikkelde voorzieningen worden wanneer er geen beperkende factoren zijn, beschikbaar gesteld richting de omgeving zodat andere gemeenten, publieke instellingen, bedrijven en burgers hiervan kunnen profiteren. Dit verhoogt de duurzaamheid van onze publieke investeringen en verbetert de kwaliteit en veiligheid doordat de gemeenschap ook een bijdrage levert. Het delen van de broncode en algoritmes van de gemeente verhoogt de transparantie van de gemeentelijke processen.
- **Duurzame samenwerking:** bij de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening en processen kijkt de gemeente Delft hoe de samenwerking met andere gemeenten en overheden (of burgers) kan bijdragen aan een betere en duurzame dienstverlening voor Delftenaren, zeker bij ontwikkelingen of wetgeving die nieuwe software vragen.

Financiële gevolgen, dekking en risico's

Het initiatiefvoorstel doet een aantal voorstellen voor principes die de gemeente Delft als uitgangspunt moet volgen. Het voorstel geeft richting aan de keuzes die we maken als organisatie binnen de middelen die ons ter beschikking staan. Deze principes kunnen landen binnen de huidige informatiebeleidscyclus, waar nu wordt gewerkt aan het uitwerken en vaststellen van de IT-architectuur en sourcingstrategie en de IT- en applicatiearchitectuur in de Ontwerpwaarden voor het informatielandschap van de Gemeente Delft.

Planning

De Delftse principes voor digitale soevereiniteit worden verwerkt in de informatiestrategie van de Gemeente Delft. Dit betekent niet dat alle propriëtaire software die nu in gebruik is direct moet worden vervangen wanneer de principes verwerkt zijn. Bij de vervanging van software of het verlengen van softwarelicenties zullen de principes leidend zijn. Dit betekent dat in de loop der jaren de software die wordt gebruikt door de gemeente Delft steeds meer in lijn zal komen met deze principes. De daadwerkelijke implementatie van de Delftse principes voor digitale soevereiniteit is daarmee een langdurig proces dat naar verwachting meerdere raadsperioden zal beslaan.

Communicatie

Om samenwerking met de regio wat betreft opensourcesoftware te bevorderen is het goed als de gemeente Delft op haar website aangeeft welke opensourcesoftware ze gebruikt. Ook is het nuttig om actief te communiceren naar buurgemeenten dat de gemeente Delft inzet op opensource-oplossingen en open standaarden. Indien gewenst kan het College van B&W een persbericht sturen over deze ontwikkelingen.

Naam indiener(s)

Marcel Harinck
STIP

Liedewei Timmermans
Onafhankelijk Delft

Christine Bel
D66

Deyar Jaff
GroenLinks

Ondertekening indieners

Marcel Harinck

Liedewei Timmermans

Christine Bel

Deyar Jaff

Ontwerp raadsbesluit

De raad der gemeente Delft;

Gelezen het initiatiefvoorstel “Delftse principes voor digitale soevereiniteit” van de heer Harinck, mevrouw Timmermans, mevrouw Bel en de heer Jaff,

BESLUIT:

1. Het gebruik van vrije- en opensourcesoftware en open standaarden binnen de bedrijfsvoering van de gemeente Delft en daarbuiten te ondersteunen door de volgende Delftse principes voor digitale soevereiniteit over te nemen:
 - Vrijheid door opensourcesoftware en contractafspraken;
 - Gebruik van open standaarden;
 - Inzetten op hergebruik;
 - Open tenzij;
 - Duurzame samenwerking.
2. Het college van Burgemeester en Wethouders te verzoeken om de Delftse principes voor digitale soevereiniteit te integreren in de IT-architectuur en sourcingstrategie en de ontwerpwaarden voor het informatielandschap van de Gemeente Delft.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van [datum]

, Burgemeester

, Griffier

Initiatiefvoorstel

Registratienummer: [in te vullen door de griffie]
Onderwerp: Principes voor digitale soevereiniteit

Inleiding

De huidige tijd vereist dat de gemeente Demodam meer en meer inzet op digitalisering. De doelstelling van digitalisering is om de Delftse burgers, ondernemers en bedrijven zo goed mogelijk van dienst te zijn. Dat houdt in dat de gemeente gebruikers van diensten optimaal, kostenefficiënt en wendbaar wenst te ondersteunen, zodanig dat innovatie en economie hier ook van profiteren.

Op het moment gaat er op het gebied van software bij overheden nog veel mis. Overheden kopen licenties van diensten en software in bij de markt zonder dat ze de toegang krijgen tot de achterliggende code. Dit is alsof de gemeente een nieuwe straat inhuurt bij een stratenmaker en hier vervolgens elk jaar kosten voor moet maken. Publiek geld zou naar publieke code moeten gaan. Hierdoor kunnen overheden elkaars software hergebruiken en er worden er op de langere termijn kosten bespaard.

Ook in de gemeente Demodam moeten we zorgen voor vrijheid in onze digitale diensten door in te zetten richting vrije- en opensourcesoftware en open standaarden. Dit kan door het als beleid vast te stellen in de gemeentelijke IT-strategie. Dit initiatiefvoorstel stelt kaders voor de strategie zodat de gemeente Demodam uitgangspunten gaat hanteren die het gebruik van vrije- en opensourcesoftware en open standaarden bevorderen.

Opensourcesoftware

Vrije- en opensourcesoftware wordt in het Engels vaak Free and Open Source Software (FOSS) genoemd¹. Veelal wordt ook kortweg de term opensourcesoftware gebruikt. Software kan pas echt vrijheid aan de gebruiker geven als de gebruiker ook vrije toegang en beschikking heeft over de broncode. Als er in de rest van deze nota de term opensourcesoftware wordt gebruikt wordt daar nadrukkelijk vrije- en opensourcesoftware mee bedoelt. De tegenhanger van vrije- en opensourcesoftware is bedrijfseigen of propriëtaire software², waarvan de broncode wordt achtergehouden door een bedrijf.

Dit initiatiefvoorstel benoemt eerst de problemen van propriëtaire software en de beoogde maatschappelijke effecten van het voorstel. Daarna geeft dit voorstel oplossingsrichtingen aan de IT van de gemeente Demodam om de doelstelling van optimale digitale dienstverlening te realiseren op basis van de principes voor digitale soevereiniteit.

¹[Wikipedia - Free and Open Source Software \(FOSS\)](#)

²[Wikipedia – Propriëtaire software](#)

Probleemstelling

Door het gebruik van propriëtaire software is de gemeente Demodam beperkt en gebonden aan de voorwaarden die de leveranciers aan het gebruik van hun software stellen. Dit komt omdat de licentie van de propriëtaire software allerlei beperkingen aan het (her)gebruik, aanpassingen en distributie van deze software oplegt. Hierdoor is er vaak sprake van een grote afhankelijkheid van de leverancier. In de praktijk kan het daardoor zelfs vrijwel onmogelijk worden om te veranderen van leverancier³.

Door het gebruik van propriëtaire software kan de gemeente niet zo makkelijk meer van leverancier veranderen waardoor de leverancier macht heeft over de IT-uitvoering en de vrijheid van de gemeente wordt beperkt. Migreren naar een andere leverancier is daardoor vaak kostbaar, met als gevolg dat de leverancier de kosten voor het gebruik van de software bijna straffeloos kan verhogen⁴. Deze zogenaamde exitkosten worden vaak toebedeeld aan de nieuwe software terwijl zij worden veroorzaakt door de reeds in gebruik zijnde software.

Wetten en regels worden door middel van software uitgevoerd of gehandhaafd en privacygevoelige gegevens worden ermee verwerkt en opgeslagen. Als daarbij propriëtaire software wordt ingezet kan niet gecontroleerd worden of de software gebouwd is volgens de gewenste IT-standaarden (zoals privacy-by-design⁵ en security-by-design⁶), en is het niet mogelijk voor derden om de broncode te controleren om beveiligingsrisico's te minimaliseren.

Open standaarden

Verwant aan opensourcesoftware zijn open standaarden⁷. Een *open* standaard (of norm) is een standaard die publiekelijk beschikbaar is en waaraan verschillende gebruiksrechten zijn verbonden. De term wordt vooral gebruikt bij hard- en software, omdat juist daar ook veel *gesloten* standaarden worden gebruikt, waarbij men voor de inzage van de specificaties een licentie dient aan te vragen. Het doel van open standaarden is de interoperabiliteit (uitwisselbaarheid) tussen verschillende informatiesystemen of gegevensverzamelingen te vergroten en informatie vast te leggen in een toekomstvast formaat. Een neveneffect van open standaarden is meer keuzevrijheid en daarmee minder afhankelijkheid van de leveranciers.

In Nederland adviseert het Forum Standaardisatie⁸ de publieke sector om gebruik te maken van IT-standaarden. Overheidsorganisaties zijn zelfs verplicht om, bij aanschaf van IT-producten of IT-diensten van €50.000,- of meer, te vragen naar relevante standaarden die zijn voorgeschreven op de 'Pas toe of leg uit'-lijst⁹.

Via het initiatief Common Ground¹⁰ wordt door verschillende gemeentes samen

³[Vendor lock-in strategy in software competition](#)

⁴[Doorbreek de leveranciersafhankelijkheid van gemeenten met vrije en opensourcesoftware](#)

⁵[Wikipedia - Privacy by design \(Engelstalig\)](#)

⁶[Wikipedia - Security by design \(Engelstalig\)](#)

⁷[Wikipedia - Open standaard](#)

⁸[Forum Standaardisatie](#)

⁹[Verplichte standaarden](#)

¹⁰[Common Ground: wat, hoe en waarom?](#)

gewerkt aan het leggen van het grondwerk voor open standaarden voor gemeenten.

Beoogde maatschappelijke effecten

Dit initiatiefvoorstel heeft als doel het gebruik van opensourcesoftware en open standaarden te stimuleren binnen en buiten de gemeente Demodam. Er zijn in Nederland 352 gemeenten, die allemaal dezelfde wetten moeten uitvoeren. Dit betekent dat bijdragen aan opensourcesoftwareontwikkeling door andere gemeenten ook voor Demodam beschikbaar zijn en vice versa. Zo kan er een vliegwiel van positieve ontwikkelingen op gang komen zonder oplopende kosten. Deze effecten worden opgesomd:

- Transparantie en controleerbaarheid – doordat de broncode openbaar is kan iedereen inzien hoe processen van de gemeente werken. Dit biedt naast verantwoording ook kansen voor onderwijs en kennisdeling
- Leveranciersafhankelijkheid – voorkomen van het vastzitten aan één leverancier.
- Concurrentiebevorderend – concurrentie op basis van service en kwaliteit.
- Samenwerking – verschillende organisaties of individuen kunnen gezamenlijk bijdragen aan de ontwikkeling en ondersteuning van opensourcesoftware.
- Hergebruik stimuleren – andere gemeenten en overheden kunnen opensourcesoftware inzien, overnemen of op andere manieren (her)gebruiken.
- Veiligheid – het publiceren van de broncode kan bijdragen aan een betere informatiebeveiliging omdat onafhankelijke partijen de code kunnen inspecteren op veiligheidsrisico's.
- Kostenbesparing op termijn – voor opensourcesoftware hoeven geen licentiekosten te worden betaald.

Ontwikkelingen in gebruik en beleid van opensourcesoftware

De gemeente Demodam is niet de enige die digitale soevereiniteit middels opensourcesoftware nastreeft. De Tweede Kamer en het kabinet spraken zich er ook herhaaldelijk voor uit. Andere buitenlandse en Nederlandse gemeenten evenzo. Voorbeelden zijn Amsterdam¹¹, Nijmegen¹², Barcelona¹³ en Dortmund¹⁴. Ook de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ondersteunt opensourcesoftware. Ministeries van de Rijksoverheid hebben als beleid opensourcesoftware te gebruiken, tenzij dit niet mogelijk is¹⁵. Vergelijkbare ontwikkelingen vinden plaats in allerlei landen binnen de EU, de organisaties van de EU¹⁶, maar ook in het Verenigd Koninkrijk¹⁷ en andere landen buiten de EU¹⁸.

¹¹[Amsterdam – Sourcing en open source strategie Amsterdam - Over samenwerking en hergebruik](#)

¹²[Nijmegen - Informatiebrief open standaarden en open source software](#)

¹³[Barcelona - Open & Agile Digital Transformation Toolkit](#)

¹⁴[Dortmund - Memorandum Digitalisierung 2020 bis 2025](#)

¹⁵[Rijksoverheid - Overwegingen bij Open tenzij en Aanpak open source](#)

¹⁶[Joinup - Share and reuse interoperability solutions for public administrations, businesses and citizens](#)

¹⁷[UK Government - Be open and use open source](#)

¹⁸[USA Government Federal Open Source Code](#)

Oplossingsrichtingen

Door het hanteren van fundamentele uitgangspunten voor de software van de gemeente Demodam vergroot de gemeente Demodam de digitale soevereiniteit en voorkomt de gemeente op lange termijn dat zij last heeft of krijgt van de nadelen die het gebruik van propriëtaire software met zich meebrengt.

De vijf principes voor digitale soevereiniteit die dit initiatiefvoorstel bevat zijn richtinggevend en kaderstellend bij de vernieuwing en doorontwikkeling van de gemeentelijke IT. Zij vormen de kern van de manier waarop de gemeente wil samenwerken en diensten wil verlenen, zowel intern als naar de burgers in Demodam. Deze principes zijn:

- **Vrijheid door opensourcesoftware en afspraken:** de gemeente zorgt voor vrijheid in haar digitale diensten, infrastructuur en de data van haar burgers. Dit betekent dat:
 - De gemeente bij aanbestedingen voor software of clouddiensten uitgaat van opensource-oplossingen tenzij er zwaarwegende redenen zijn waardoor een propriëtaire oplossing noodzakelijk is. Opensource wordt daarmee altijd een wens bij een aanbesteding en een eis als er op de markt opensource-oplossingen verkrijgbaar zijn.
 - De gemeente in contracten met leveranciers altijd duidelijke afspraken maakt over beëindiging en de mogelijke toekomstige transitie van de gekozen oplossing naar de gemeente Delft zelf en/of andere (markt)partijen. Denk hierbij aan afspraken als: alle belangrijke kennis en kunde documenteren, een exitplan en controleren op gebruik van open standaarden. Zo kan voorkomen worden dat een leverancier of dienstverlener er baat bij heeft om een exit zo complex en duur mogelijk te maken.
 - De gemeente in contracten met leveranciers altijd duidelijk afspraken maakt wat betreft het eigenaarschap van de data die wordt verwerkt. Uitgangspunt hierbij is dat de gemeente eigenaar is van alle data die essentieel zijn voor de gemeentelijke processen.
- **Gebruik van open standaarden:** door gebruik te maken van open standaarden vergroot de gemeente de mogelijkheid om samen te werken met de omgeving, zowel binnen als buiten de gemeente Demodam. Dit vermindert naast de afhankelijkheid van externe leveranciers ook de mogelijke exitkosten.
- **Inzetten op hergebruik:** de gemeente kiest, waar mogelijk, voor hergebruik van bewezen publieke middelen (bijvoorbeeld in de vorm van opensourcesoftware) die al door andere gemeenten of (keten)partners zijn gerealiseerd. Naast software kan het hier ook gaan om documentatie zoals specificaties, ontwerpen en handleidingen.
- **Open tenzij:** de door de gemeente ontwikkelde voorzieningen worden wanneer er geen beperkende factoren zijn, beschikbaar gesteld richting de omgeving zodat andere gemeenten, publieke instellingen, bedrijven en burgers hiervan kunnen profiteren. Dit verhoogt de duurzaamheid van onze publieke investeringen en verbetert de kwaliteit en veiligheid doordat de gemeenschap ook een bijdrage levert. Het delen van de broncode en algoritmes van de gemeente verhoogt de transparantie van de gemeentelijke processen.
- **Duurzame samenwerking:** bij de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening en processen kijkt de gemeente Demodam hoe de samenwerking met andere gemeenten en overheden (of burgers) kan bijdragen aan een betere en duurzame dienstverlening voor burgers in Demodam, zeker bij ontwikkelingen of wetgeving die nieuwe software vragen.

Financiële gevolgen, dekking en risico's

Het initiatiefvoorstel doet een aantal voorstellen voor principes die de gemeente Demodam als uitgangspunt moet volgen. Het voorstel geeft richting aan de keuzes die we maken als organisatie binnen de middelen die ons ter beschikking staan. Deze principes kunnen landen binnen de informatiebeleidscycli door deze te verwerken in de IT-strategie van de Gemeente Demodam.

Planning

De principes voor digitale soevereiniteit worden verwerkt in de informatiestrategie van de Gemeente Demodam. Dit betekent niet dat alle propriëtaire software die nu in gebruik is direct moet worden vervangen wanneer de principes verwerkt zijn. Bij de vervanging van software of het verlengen van softwarelicenties zullen de principes leidend zijn. Dit betekent dat in de loop der jaren de software die wordt gebruikt door de gemeente Demodam steeds meer in lijn zal komen met deze principes. De daadwerkelijke implementatie van de principes voor digitale soevereiniteit is daarmee een langdurig proces dat naar verwachting meerdere raadsperioden zal beslaan.

Communicatie

Om samenwerking met de regio wat betreft opensourcesoftware te bevorderen is het goed als de gemeente Demodam op haar website aangeeft welke opensourcesoftware ze gebruikt. Ook is het nuttig om actief te communiceren naar buurgemeenten dat de gemeente Demodam inzet op opensource-oplossingen en open standaarden. Indien gewenst kan het College van B&W een persbericht sturen over deze ontwikkelingen.

Naam indiener(s)

Indiener 1	Indiener 2	Indiener 3
Partij 1	Partij 2	Partij 3

Ondertekening indieners

Indiener 1	Indiener 2	Indiener 3
------------	------------	------------

Ontwerp raadsbesluit

De raad der gemeente Demodam;

Gelezen het initiatiefvoorstel “Principes voor digitale soevereiniteit”,

BESLUIT:

1. Digitale soevereiniteit binnen de bedrijfsvoering van de gemeente Demodam en daarbuiten te versterken door de volgende principes over te nemen:
 - Vrijheid door opensourcesoftware en afspraken;
 - Gebruik van open standaarden;
 - Inzetten op hergebruik;
 - Open tenzij;
 - Duurzame samenwerking;
2. Het college van Burgemeester en Wethouders te verzoeken om de principes voor digitale soevereiniteit te integreren in de informatiestrategie van de Gemeente Demodam.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van [datum]

, Burgemeester

, Griffier

Geachte fracties,

Volgend jaar is het weer zo ver; de gemeenteraadsverkiezingen, met aansluitend natuurlijk de vorming van nieuwe colleges. Om deze reden sturen wij u dit schrijven. Wij denken namelijk dat u met de inhoud van dit schrijven in het achterhoofd uw gemeente nog beter, efficiënter en inzichtelijker kunt maken. We hebben het natuurlijk over digitalisering.

Laten we bij het begin beginnen, want **digitalisering** gaat pas echt werken op het moment dat zoveel mogelijk inwoners en bedrijven in uw gemeente zijn aangesloten op **snel en betrouwbaar internet**. Hiervoor is het cruciaal dat de **laatste adressen** die **nog niet aangesloten** zijn ook daadwerkelijk aangesloten worden.

Bij de zoektocht naar deze laatste aansluitingen kan het zomaar gebeuren dat er een **glas-vezeloorlog** in uw gemeente uitbreekt, hierbij willen meerdere breedband aanbieders tegelijkertijd aansluitingen gaan aanbieden bij uw inwoners. Op zich mooi maar het is wel belangrijk dat u in deze strijd duidelijke regels stelt en handhaaft zodat uw inwoners hier optimaal van kunnen profiteren en ook de meeste adressen worden aangesloten en niet alleen de goedkope, simpele locaties.

Als u dan dit netwerk optimaal in de grond heeft, kunt u ook **5G** optimaal een plekje geven. Voor 5G is het natuurlijk van groot belang dat er een **fijnmazig snel internetnetwerk** in de grond ligt. Daarnaast is het bij 5G natuurlijk belangrijk dat de gemeente goede informatie deelt met de inwoners die zich zorgen maken.

Nu we het over de basis hebben gehad, kunnen we het hebben over waarom digitalisering zo ontzettend nuttig en belangrijk is, juist ook voor gemeenten.

Drie belangrijke redenen om meer te doen met digitalisering zijn:

1. **Economische groei**, alleen al het mogelijk maken van internet of things apparaten en programma's zorgen voor een substantiële economische groei bij de bedrijven binnen uw gemeente.
2. Een digitale samenleving brengt een **inclusieve samenleving** dichterbij. Als iedereen de beschikking heeft over digitale middelen en een snelle internetverbinding, dan is het eenvoudiger om mee te doen in de samenleving. Dit geldt niet alleen voor jongeren maar juist ook voor ouderen, denk daarbij aan onlineservices op de computer maar vooral ook aan Dominica en Robotica.

3. **Duurzaamheid kan niet zonder digitalisering**, meten is tenslotte weten en dit kan enkel nog via de digitale snelweg om de gegevens binnen te krijgen, te verwerken en door te geven. Daarnaast gaat de aansturing van vrijwel alle moderne duurzame middelen ook online. Van sensoren in lantaarnpalen tot het aansturen van zonnecollectoren op het dak, alles gaat online.

De bovenstaande punten leiden uiteindelijk tot een gemeente waar u meer inzicht heeft in alle facetten van de stad, waar echt iedereen digitaal mee kan doen, waar zorg, onderwijs maar ook de gemeentelijke diensten integraal gebruik maken van de geboden mogelijkheden. Naast een betere dienstverlening zal dit ook leiden tot een goedkopere dienstverlening, dit alles AVG-proof natuurlijk.

Het zal dan ook niet verbazen dat wij adviseren om zo snel als mogelijk een **integrale agenda voor digitalisering** op te stellen. Digitalisering is namelijk niet iets wat slechts 1 onderdeel van uw gemeente raakt maar, als u het goed doet, ieder bedrijfsonderdeel kan ondersteunen.

Mocht u op een van deze onderwerpen, of over andere digitaliseringsvraagstukken, vragen hebben, schroom dan niet en neem vooral contact met ons op via:

Stichting Digitale Bereikbaarheid
www.digitalebereikbaarheid.nl
Henk.kreft@stichtingdigitalebereikbaarheid.nl
 Mobiel 0653704047

Doorn, 26 november 2021

Geacht lid van de Gemeenteraad,

Hierbij sturen wij u de compilatie van het debat *Ziek van School*. In dit debat, dat op 1 oktober jongstleden in de Raadzaal van Amersfoort heeft plaatsgevonden, zijn kinderen en jongeren in gesprek gegaan met politici over onderwijs aan hoogbegaafden dat niet past.

Bijzonder hoogleraar Begaafdheid en lector bij Fontys Hogeschool en bijzonder hoogleraar Identification, Support and Counseling of Talent waren beiden aanwezig en zijn ingegaan op de leer- en ontwikkelbehoeften van hoogbegaafde kinderen, wat er nodig is en wat er gebeurt met een kind wanneer daar niet aan voldaan wordt en welke zorg deze kinderen nodig hebben als ze ziek worden van school.

Ook waren er ervaringsdeskundige kinderen, jongeren en ouders aanwezig die de ernst van de niet-passendheid van het onderwijs onder de aandacht hebben gebracht en welke, vaak ernstige, gevolgen dit heeft voor hun leven nu en in de toekomst.

Op ons [YouTube-kanaal](#) kunt u de compilatie terugvinden. In de bijlage vindt u een tekstuele compilatie van het event.

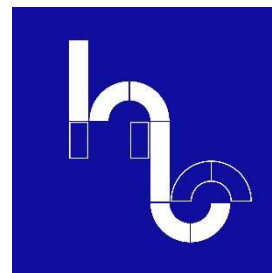
Aan bod komen de thema's 'Wat gebeurt er met je als je ziek wordt van school?', 'Hoe word je ziek van school?' en 'Passende oplossingen'. Hierbij verwoorden de kinderen en jongeren heel duidelijk hun eigen ervaringen en inzichten.

Eind april hebben wij u ons manifest Hoogbegaafdenonderwijs aangeboden, samen met de compilatie van het debat dat op 16 april heeft plaatsgevonden, waarin wij oproepen tot onderwijs voor hoogbegaafden dat past. Daarbij gaven wij aan dat wij graag het gesprek met u aangaan. Wat kunt u voor deze kinderen en jongeren doen, zodat niet morgen maar vandaag een stap wordt gezet naar onderwijs dat past en een betere leef-, ontwikkel- en leeromgeving met de juiste onderwijsondersteuning? Hoe kunt u ervoor zorgen dat gedurende de komende regeerperiode structureel, gedegen en weloverwogen beleid op dit onderwerp wordt gevoerd, dat leidt tot beter onderwijs, minder uitval en verhoogd welzijn en levensgeluk?

Wij, Werkgroep Onderwijs en de Broedplaats Jongeren, gaan dit gesprek graag samen met u aan en nodigen u dan ook van harte uit om met ons in contact te treden. U kunt direct contact opnemen met de Coördinator Werkgroep Onderwijs.

Coördinator Werkgroep Onderwijs Stichting Hoogbegaafd!
06 2427 6457

secretaris@stichtinghoogbegaafd.nl

Samenvatting debat Ziek van School

Op vrijdag 1 oktober 2021 organiseerde de Werkgroep Onderwijs samen met de Broedplaats Jongeren van Stichting Hoogbegaafd! het live-event 'Samen Debatteren - Ziek van School'. Het vond plaats in de raadszaal van de gemeenteraad van Amersfoort.

In deze samenvatting bieden we jullie een overzicht van de hoogtepunten van het debat. Er is ook een compilatie van de beelden gemaakt, [die vind je hier](#). Wil je liever het volledige debat terugkijken? [Klik dan op deze link](#).

De (uitzonderlijk) hoogbegaafde kinderen en jongeren hebben verteld welke impact de niet-passendheid van het onderwijs op hun welzijn heeft, zowel mentaal als fysiek. En welke, vaak levensbepalende, ernstige gevolgen dit heeft op hun leven, toekomst en gezinsleven.

“Waarom moet je eerst kapot gemaakt worden voordat er hulp komt? En eigenlijk is dan die hulp ook niet eens passend.”

(Jongere Esmee)

'Er wordt vooral over ons en niet met ons gepraat', aldus de kinderen en jongeren. Benoemd worden weinig luisteren, veel interpreteren, aannemen en niet doorvragen, waardoor de werkelijke oorzaak van de problemen niet naar boven komt. Hiermee wordt ook voorbijgegaan aan de grote behoefte aan autonomie van deze kinderen en jongeren. Een traject voor een kind dat ziek is van school begint met luisteren. Er dient ook professionele hulp te zijn met kennis van zaken. Op die manier kun je op zoek gaan naar de werkelijke oorzaken.

“Kinderen zijn mensen... We accepteren wel dat iemand op het werk uitvalt, maar we accepteren het niet dat dat op school ook kan gebeuren.”

(ECHA-specialist Henriëtte Dekker)

Binnen het huidige systeem is sprake van symptoombestrijding. De individuele behoeften van kinderen moeten in beeld komen. Maatwerk is noodzakelijk. Het betrekken van de ouders in het proces is erg belangrijk, omdat zij de deskundigen zijn op het gebied van hun kind. De ouders moeten serieus genomen worden. Veel ouders zijn bang om zich uit te spreken over hun vermoedens, vooral in het geval van kinderen en jongeren die onderpresteren.

“Om iedereen gelijke kansen te geven, zullen we ongelijk behandeld moeten worden.”

(Jongere Nickey)

Docenten hebben moeite met het (h)erkennen van de kenmerken van hoogbegaafdheid. Op elke school zou minstens één persoon moeten zijn die gespecialiseerd is in hoogbegaafdheid., een (vertrouwens)persoon waar de kinderen en jongeren zich gehoord en veilig voelen. De samenwerking tussen onderwijs en zorg is hierbij van groot belang. Om dit te kunnen bereiken moeten de schotten tussen zorg en onderwijs weg. Ook zal de kennis en expertise op het gebied van hoogbegaafdheid binnen de (jeugd)zorg moeten toenemen. Binnen de jeugdzorg is nu onvoldoende expertise om hoogbegaafde kinderen en jongeren goede zorg te bieden, met misdiagnoses en verkeerde behandelingen als gevolg.

"Een kind wordt afgewezen op scholen zonder gezien te worden, maar puur omdat er termen in het dossier staan als autisme, problematisch gedrag, ADHD."

(Ervaringsdeskundige ouder Marije van Eijk)

Iedereen wil leren. De intrinsieke motivatie is hierbij heel belangrijk. Om die motivatie te vinden zijn de drie basisbehoeften autonomie, relatie en competentie leidend. De integratie van meer kennis en expertise binnen de scholen, als onderdeel van het team, zal zorgen voor meer aandacht voor en herkenning van de leerbehoeften en -motivatie van hoogbegaafden. Voorkomen is beter dan genezen. Ook pabo's moeten zich afvragen wat er in het werkveld gevraagd wordt en daarop inspringen.

"Docenten zouden bij iedere individuele leerling dé ingang of klik moeten zien te vinden en school moet daarin investeren."

(Jongere Ruben)

We zeggen tegen kinderen dat ze naar school gaan om te leren, maar dat is niet waar: ze gaan naar school om te presteren. Bij presteren maak je geen fouten, terwijl dat essentieel is bij het leren. Ontwikkeling is breder dan alleen onderwijs. Onderwijs dient flexibel te zijn, omdat individuele behoeften dynamisch zijn.

"We laten nu heel veel talent verloren gaan."

(Jongere Rosaline)

Tweede Kamerlid Mariëlle Paul (VVD) heeft politiek Den Haag vertegenwoordigd en met een open en positieve houding geluisterd. We vertrouwen op haar politieke steun en samenwerking. Er is gesproken over het opstarten van een commissie en als Werkgroep Onderwijs zullen wij ons blijven inzetten voor passend onderwijs.

Wil je ook je verhaal delen of heb je ideeën over passend onderwijs? We horen het graag. De Werkgroep Onderwijs van Stichting Hoogbegaafd! is bereikbaar via werkgroeponderwijs@stichtinghoogbegaafd.nl.

Onderwerp

Concept Recreatiezoningsplan Veluwe

Adviseur : R. Berendsen
Portefeuillehouder : A. Logemann
Datum : 30 november 2021

Aan de Raad

Inleiding

Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland heeft op 12 oktober 2021 de concept Recreatiezoningsplan Veluwe vastgesteld. Kern van dit plan is dat de provincie de Veluwe indeelt in vijf zones, waarbij zone A staat voor intensief recreatief gebruik, zone B voor matig intensief recreatief medegebruik, zone C extensief recreatief medegebruik en zone D voor geen recreatief medegebruik (gedurende geheel of gedeelte van het jaar). Gemeenten worden nu gevraagd dit plan te bespreken en standpunten en adviezen mee te geven op weg naar het definitieve besluit.

Besluitvormingsproces

Met deze raadsinformatiebrief willen wij uw raad informeren over het voorlopig standpunt dat wij als college hierover innemen. Mede op verzoek van de gemeenten heeft de provincie het afgelopen half jaar met lokale belanghebbenden (inwoners, recreatieondernemers, milieu- en natuurorganisatie en gebruikersgroepen) geïnformeerd en waar nodig betrokken bij de uitwerking van de recreatiezonering. Het gevraagde voorlopige standpunt van het college over de recreatiezonering brengt de portefeuillehouder via het Bestuurlijk overleg Recreatie Velwezoon in bij de Veluwe Alliantie. De Veluwe Alliantie bespreekt dit op 17 december. De Veluwe Alliantie (een netwerkorganisatie die bestaat uit partijen die de ambitie van de Veluwe Agenda onderschrijven) adviseert het college van GS voor hun besluitvorming in januari 2022. Vervolgens bestaat in februari 2022 de mogelijkheid voor partijen om een formele zienswijze in te dienen, op weg naar de vaststelling van het definitieve plan door GS in april 2022.

Uitgangspunten Recreatiezoningsplan: betere balans tussen natuur en recreatie

De Veluwe is het grootste aaneengesloten natuurgebied op land van Nederland. De Veluwe is geliefd bij de recreanten, het gebied wordt op veel manieren 'gebruikt'. In het verleden is niet veel regie gevoerd op de ruimtelijke verdeling van dat gebruik. Met het steeds intensiever worden van het recreatief gebruik van de Veluwe en de ambities om meer voor kwaliteit in plaats van kwantiteit te kiezen is meer sturing nodig. Dit wordt uiteraard ook ingegeven door het kunnen behalen van de instandhoudingsdoelen voor natuur. Provincie Gelderland pakt nu deze regierol op in het kader van de N2000-opgaven.

De achterliggende gedachte bij de zonering is dat in het centrale deel van de Veluwe ruimte moet zijn voor enkele grote, echt rustige gebieden. Aan de randen van de Veluwe is vanouds al veel reuring en intensief recreatief gebruik. Door de verandering in aard en intensiteit van het recreatieve gebruik de laatste jaren is de druk op het gebied toegenomen. Waar in het verleden wandelen en fietsen de standaard waren, zijn daar de laatste jaren verschillende vormen van recreatief gebruik bijgekomen. Bij veel van deze nieuwe ontwikkelingen is de functie van natuur verschoven in de richting van het faciliteren van de activiteit en functioneert natuur veel meer als decor. Uitgangspunt in dit recreatiezoneringsplan is dat je daarvoor niet de meest kwetsbare natuur moet gebruiken. De provincie zoekt hiermee naar een goede balans tussen natuur en recreatie waar voor iedereen iets te beleven valt.

De wettelijke basis voor dit Recreatiezoneringplan is gelegen in de Wet natuurbescherming en in het kader dat geldt voor bescherming van Natura 2000-gebieden. Doelstellingen voor natuur- en soortenherstel zijn dan ook leidend geweest voor de inhoud van dit Recreatiezoneringplan. Tegelijkertijd is gezocht naar een zonering die ook bijdraagt aan de recreatieve kwaliteit van de Veluwe en een optimale beleving voor recreanten. Daarnaast moet de recreatiezonering verenigbaar zijn met andere belangen en taken van terreineigenaren op de Veluwe, bijvoorbeeld op het gebied van cultuurhistorie, grondwaterbescherming, natuurbrandpreventie of bosexploitatie. Om te borgen dat al deze doelen gediend worden, is het Recreatiezoneringplan in nauwe samenspraak tussen de partners tot stand gekomen (zie voor de processamenwerking hoofdstuk 3 van het Recreatiezoneringplan).

Beïnvloedingsmogelijkheden: bestuurlijk overleg en zienswijzen

Door de portefeuillehouder recreatie is op 2 november jl. aangegeven dat wij met anderen spreken over eventuele alternatieven voor het hondenloslooplegebied. Zoals afgesproken neemt ons college hiertoe niet het initiatief. In het concept Recreatiezoneringplan constateert de provincie dat het hondenlosloopterrein van het Rozendaalse Veld is gelegen op een heideterrein en dat de hier aanwezige natuur te kwetsbaar is voor loslopende honden. Onderzocht wordt wat de mogelijkheden zijn om het hondenlosloopterrein te verplaatsen. Daarbij wordt vooral gekeken naar alternatieve locaties buiten het als Natura 2000 aangewezen gebied.

In reactie op het concept Recreatiezoneringplan brengen wij in het bestuurlijk overleg van 17 december in dat zowel wij als ook uw raad grote waarde hecht aan het Rozendaalse Veld als hondenloslooplegebied. Hierbij wordt er wat ons betreft niet aan het huidige gebruik van het Rozendaalse Veld als hondenloslooplegebied niet getornd, totdat er een aanvaardbare, alternatieve locatie is gevonden voor het huidige loslooplegebied. Ook willen wij graag opheldering over de vraag of de formulering bij zone B “honden in principe aangelijknd” (op p.52 Concept Recreatiezoneringplan Veluwe) betekent dat ook in zone B een hondenloslooplegebied wel tot de mogelijkheden blijft behoren.

In februari 2022 kunnen inwoners – net als het gemeentebestuur van Rozendaal – bij GS een zienswijze indienen. Wij zullen de inwoners hierop attent maken via In de Roos.

Het college van burgemeester en wethouders,

Boele Boelens,
gemeentesecretaris

Ester Weststeijn,
burgemeester

Bijlage:

- Brief GS aan college van Burgemeester en wethouders d.d. 12 oktober 2021
- Concept Recreatiezoningsplan Veluwe
- Kaart Rozendaal Recreatiezoningsplan Veluwe

Aan colleges van Burgmeester en Wethouders Veluwe gemeentes

Datum

12 oktober 2021

Zaaknummer

2019-012790

Onderwerp

Recreatiezonering Veluwe

Inlichtingen bij

Hans van Altena
026 359 8473
post@gelderland.nl

Blad

1 van 4

Geacht college,

Met deze brief sturen wij u het concept Recreatiezoneringplan Veluwe toe. Dit conceptplan is tot stand gekomen in samenwerking en afstemming met terreinbeheerders, gemeenten, belangenorganisaties, bewoners, recreatie-ondernemers en recreatieve gebruikers van de Veluwe. Voorliggend concept zullen we begin volgend jaar ter inzage leggen. Daarmee willen wij belanghebbenden in de gelegenheid stellen een zienswijze te geven voordat wij het Recreatiezoneringplan Veluwe definitief vaststellen.

Mensen genieten van de Veluwe. Maar het gaat niet goed met de natuur op de Veluwe, veel dieren- en plantensoorten hebben het moeilijk. Er wordt daarom hard gewerkt aan natuurbehoud. Dat gebeurt via het beheerplan N2000 Veluwe dat gericht is op natuurherstel en via de Gelderse Maatregelen Stikstof dat is gericht op terugdringen van de stikstofdepositie. Een vitale Veluwe die interessant is voor elke bezoeker vraagt balans in de aanwezigheid van mensen om verstoring te beperken. Die kunnen we onder meer bereiken met zonering van het recreatief gebruik. In het concept Recreatiezoneringplan Veluwe leest u hoe we dit willen uitvoeren.

Voor meer informatie: www.recreatiezoneringopdeveluwe.nl.

Brief februari 2021

In februari 2021 ontving u van ons de vraag om te reageren op de provinciale aanpak om tot dit concept Recreatiezoneringplan voor de Veluwe te komen. U heeft ons toen, in reactie op de brief, inhoudelijke vragen gesteld, onder andere over de concept zonering in uw gemeente. Deze vragen en de inhoudelijke inbreng, die wij van veel gemeentes ontvingen, is via de ambtelijke lijn gespecificeerd en heeft een plaats gekregen in het uitwerkingsproces. Ook heeft u ons nadrukkelijk gevraagd om de lokale belanghebbenden (inwoners, recreatie-ondernemers, milieu- en natuurorganisaties en gebruikersgroepen) te informeren en waar nodig betrekken bij de uitwerking van recreatiezonering.

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

026 359 99 99
post@gelderland.nl
www.gelderland.nl

BNG Bank Den Haag
NL74BNGH0285010824
BIC-code BNG Bank: BNGHNL2G

Btw-nummer: NL001825100.B03
KvK-nummer: 51468751

 provincie
Gelderland

Datum

12 oktober 2021

Zaaknummer

2019-012790

Blad

2 van 4

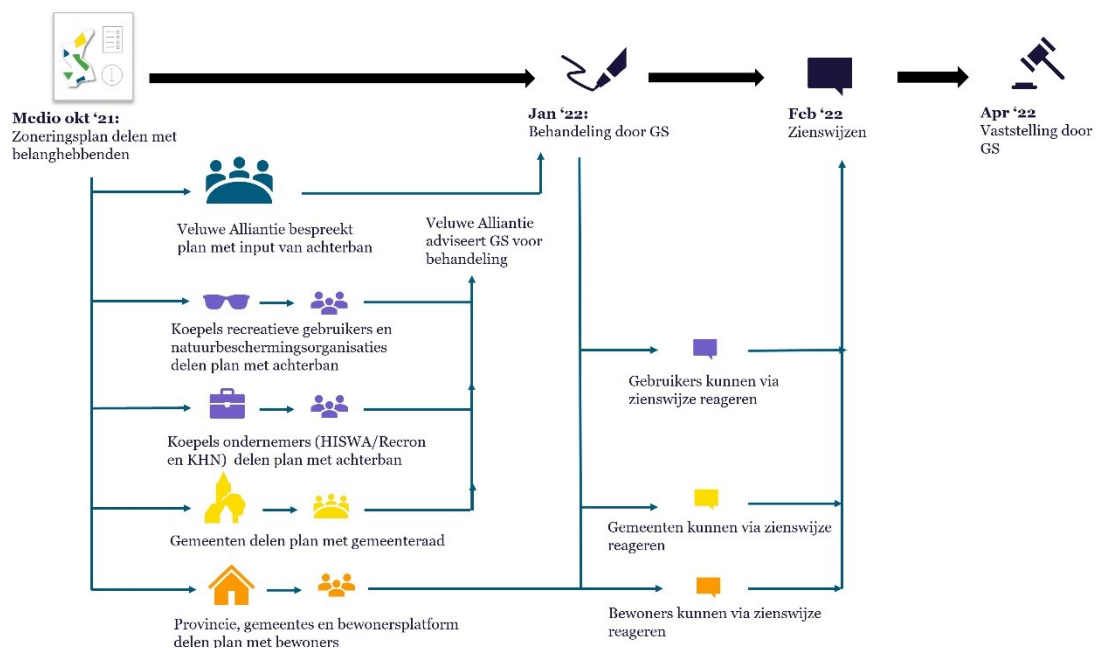
Afgelopen half jaar hebben we hier gevolg aan gegeven. Er is samen met de terreinbeheerders en gemeenten een intensief traject doorlopen van gebiedsprocessen, gesprekken met lokale belanghebbenden en informatiesessies voor specifieke groepen (o.a. dorpsraden, milieu- en natuurorganisaties, recreatie-ondernemers). De zorgen, maar ook ideeën en voorstellen die we in deze fase van gebiedsprocessen mochten ontvangen, hebben geleid tot het concept Recreatiezoningsplan Veluwe zoals dat er nu ligt.

Besluitvormingsfase ontwerp Recreatiezoningsplan Veluwe

We zijn nu zo ver dat het concept Recreatiezoningsplan Veluwe gereed is en we in de aanloop naar de vaststelling zijn aangekomen. Zie het schema hieronder. In oktober delen we het concept Recreatiezoningsplan Veluwe met alle belanghebbenden op de Veluwe en organiseren we op meerdere momenten informatie-bijeenkomsten om het plan toe te lichten.

Bijeenkomsten (online):

- 25 oktober 2021: Bestuurlijk Overleg portefeuillehouders Veluwse gemeentes;
- 3 november 2021: Online informatiebijeenkomst voor gemeenteraadsleden;
- 23 november 2021: Online informatiebijeenkomst voor belanghebbenden (bewoners, recreatie-ondernemers, recreatieve gebruikersgroepen).
- 17 december: Bespreking in de Veluwe Alliantie

(Aanloop naar) besluitvorming recreatiezoningsplan

Datum

12 oktober 2021

Zaaknummer

2019-012790

Blad

3 van 4

Informeren van gemeenteraadsleden

De recreatiezonering heeft de aandacht bij raadsleden. Om die reden hebben we, waar er om is gevraagd, presentaties verzorgd in de meeste gemeenteraden op de Veluwe. Wij organiseren daarnaast op 3 november 2021 een online informatiebijeenkomst om raadsleden over de inhoud van het Recreatiezoneringsplan te informeren. Wij hebben de raden daarover geïnformeerd via de raadsgriffies.

Mogelijkheden voor reactie op het plan*Advies VeluweAlliantie aan Gedeputeerde Staten*

In aanloop naar de ter inzage legging vragen wij de VeluweAlliantie een advies uit te brengen. De VeluweAlliantie zal het concept Recreatiezoneringsplan bespreken tijdens haar vergadering op 17 december 2021 en een advies uitbrengen aan Gedeputeerde Staten, voordat zij begin 2022 besluit over de ter inzage legging.

Met deze brief nodigen wij u als college van B&W uit om via de VeluweAlliantie te reageren op het concept Recreatiezoneringsplan Veluwe.

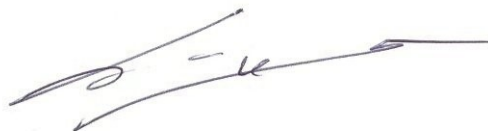
Mogelijkheid tot indienen zienswijzen voorafgaande aan besluitvorming

Gedeputeerde Staten besluiten naar verwachting in januari 2022 om het concept Recreatiezoneringsplan ter inzage te leggen. Daarna bestaat voor een ieder, ook uw College, de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. Met inachtneming van de zienswijzen die ingediend worden, zal Gedeputeerde Staten in april 2022 het Recreatiezoneringsplan Veluwe vaststellen als beleidsuitwerking van het Beheerplan Natura 2000 Veluwe. Enkele onderdelen van het plan staan daarna open voor beroep bij de bestuursrechter. Na besluitvorming start de uitvoering van het Recreatiezoneringsplan Veluwe.

Hartelijk dank

Tot slot willen wij u hartelijk danken voor de constructieve bijdrage die afgelopen jaar/jaren zowel bestuurlijk als ambtelijk door de gemeenten is geleverd. Nogmaals, wij stellen het op prijs als u uw reactie op het Recreatiezoneringsplan Veluwe wilt delen via de VeluweAlliantie. Of u maakt gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen, zodra het Recreatiezoneringsplan ter inzage ligt.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

Ernst Boere
Teammanager Programmering, Vitaal Platteland

Bijlage: Concept Recreatiezoneringsplan Veluwe

Datum

12 oktober 2021

Zaaknummer

2019-012790

Blad

4 van 4

Verzonden naar colleges B&W gemeentes:

Apeldoorn

Arnhem

Barneveld

Brummen

Ede

Elburg

Epe

Ermelo

Harderwijk

Hattem

Heerde

Nijkerk

Nunspeet

Oldebroek

Putten

Renkum

Rheden

Rozendaal

Voorst

Wageningen

Concept Recreatiezoneringsplan Veluwe

Natuur beschermen én beleven

11 oktober 2021

 provincie
Gelderland

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Waarom recreatiezoneringsplan	4
1.2	Doel van het Recreatiezoningsplan	5
1.3	Bouwstenen van het Recreatiezoningsplan	5
1.4	Reikwijdte en beoogde werking van het Recreatiezoningsplan	6
1.5	Lange termijn opgave	6
1.6	Leeswijzer	6
2	Wettelijke en beleidsmatige context van het Recreatiezoningsplan	7
2.1	Recreatiezoningsplan onderdeel van het Beheerplan Natura 2000 Veluwe	7
2.2	Recreatiezoneringsplan deel van bredere aanpak verbetering natuurkwaliteit	7
2.3	Relatie met toeristisch-recreatieve ontwikkeling en beleid Veluwe	8
3	Totstandkoming Recreatiezoningsplan	9
3.1	Betrokken en belanghebbende partijen	9
3.2	Fases in de planvorming	10
3.2.1	Fase 1 Ontwikkelen conceptzonering	10
3.2.2	Fase 2 Uitwerken zoningsmaatregelen	11
3.2.3	Fase 3 Besluitvorming	12
3.2.4	Fase 4 Uitvoering	12
4	Methodiek achter de recreatiezoneringsplan	13
4.1	Totstandkoming zoningsmethodiek	13
4.2	Ruimtelijke indeling in vier zones	13
4.3	Vuistregels voor sturen recreatief gebruik	15
4.4	Zeven categorieën zoningsmaatregelen	16
5	Recreatiezoningskaart: de ambitie	18
5.1	Zoningskaart: weergave gewenste situatie	18
5.2	Overall kaartbeeld	19
5.3	Ligging van de zones	21
5.4	Inhoudelijke onderbouwing van de zoningskaart	21
5.5	Doorkijk naar de toekomst	23
6	Maatregelprogramma: de aanpak	24
6.1	Karakter van het maatregelprogramma	24
6.2	Overall beeld van de maatregelen	24
6.2.1	Maatregelen voor inrichting, onderhoud en onderzoek	24
6.2.2	Inzoomen op inrichtingsmaatregelen	25
6.2.3	Inzoomen op onderzoeksmaatregelen	25
6.3	Maatregelen en vergunningplicht	26
6.4	Doorkijk naar de toekomst	27
7	Effect van de recreatiezoneringsplan	28
7.1	Verwacht effect op natuurkwaliteit	28
7.1.1	Toelichting gebieden met 'mismatch' recreatiezoneringsplan met ideaalsituatie voor vogelsoorten	29
7.1.2	Nulmeting maaswijdte	30
7.2	Verwacht effect op belevingskwaliteit	30
8	Inzoomen op gebieden: proces en resultaat lokale gebiedsprocessen	32
8.1	De Haere	32
8.2	Heideterreinen Ermelo	33
8.3	Hulshorster- en Beekhuizerzand	34
8.4	Omgeving Kootwijk	35
8.5	Putten, Garderen, Voorthuizen	37
8.6	Veluwezoom/Posbank	38
8.7	Wolfheze	39

9	Uitvoering van het Recreatiezoneringsplan	40
9.1	Rollen en verantwoordelijkheden betrokken partijen	40
9.2	Financiering	40
9.3	Monitoring en evaluatie	41
9.4	Communicatie	43
9.5	Aandachtspunten voor de toekomst	44
9.5.1	Loslopen van honden op de Veluwe	44
9.5.2	Terreinfietsen: MTB en gravelbiking	45
9.5.3	Afstemming openstellingsbeleid	45
9.5.4	Geharmoniseerd evenementenbeleid	45
9.5.5	Openbare (zand)wegen	46
9.5.6	Toezicht en handhaving	46
9.5.7	Samenwerking met Defensie	46
9.6	Blijvende samenwerking rondom recreatiezonering	47
Bijlagen		48
Bijlage 1:	Toelichting op betrokkenheid partners en stakeholders	49
Bijlage 2:	Toolbox recreatiezoneringsmethodiek	51
Bijlage 3:	Ecologische onderbouwing recreatiezonering	54
Bijlage 4:	Onderbouwing toeristisch-recreatieve kaarten	66
Bijlage 5:	Maatregeltabel	71
	(Toelichting kolom N2000-doel)	94

1 Inleiding

1.1 Waarom recreatiezoning

De Veluwe is een groot en zeer waardevol natuurgebied. De uitgestrekte zandverstuivingen, heidevelden, bossen, vennen en beken zijn vanuit natuuroogpunt van internationaal belang. De Veluwe is dan ook aangewezen als Natura 2000-gebied. Natura 2000 is een Europees netwerk van waardevolle natuurgebieden, waarin de natuur extra beschermd wordt. De Veluwe is, mede dankzij de prachtige natuur, ook een zeer populaire recreatiebestemming. Niet alleen voor direct omwonenden, maar ook voor recreanten elders uit Nederland en uit het buitenland. De aantallen (binnen- en buitenlandse) toeristen en dagrecreanten nemen bovendien toe. We willen graag dat al deze mensen van de natuur kunnen blijven genieten en dat beleving van de Veluwe gewaarborgd kan blijven.

Tegelijkertijd moeten we constateren dat het niet goed gaat met de natuur op de Veluwe, veel dieren- en plantensoorten hebben het moeilijk. Dit heeft verschillende oorzaken. Depositie van stikstof, verdroging, klimaatverandering en versnippering van natuur spelen een belangrijke rol. Daarnaast heeft ook verstoring door menselijke activiteiten negatieve effecten op de natuur. Als het gaat om verstoring, dan is recreatie een factor van belang¹. Het recreatief gebruik op de Veluwe is divers: fietsen (ook mountainbike en e-bike), paardrijden, wandelen, hondenuitlaat, hardlopen, vliegeren, zweef- en modelvliegen, ballonvaren, motorcross, ecologische toerisme (natuurfotografie en wildspotters), festivals en evenementen. In dit plan zal de term 'recreant' regelmatig gebruikt worden. Het is een koepelterm die verwijst naar alle groepen die recreatief gebruik maken van de Veluwe, van wandelaars tot paardrijders, en van bewoners van de Veluwe die de natuurterreinen bezoeken tot mensen 'van buitenaf'.

De mate waarin recreatie negatieve effecten op de natuur heeft, is afhankelijk van de locatie, van de intensiteit van het recreatief gebruik en van de frequentie van het bezoek. De aard van de verstoringen op natuur loopt ook uiteen. Denk aan het vertrappen van planten, het overrijden van reptielen en het verontrusten van wild en vogels. Om de natuur op de Veluwe te beschermen is een goede balans tussen recreatie en natuur nodig. Dit Recreatiezoningsplan moet daaraan bijdragen.

De drukte op de Veluwe heeft niet alleen negatieve effecten op de natuur, maar ook op de belevingswaarde en recreatieve kwaliteit van het gebied. Verschillende groepen bezoekers ondervinden in toenemende mate hinder van elkaar. Dit komt de beleving niet ten goede, leidt tot onderlinge spanningen en tot een groeiend aantal klachten bij natuurterreinbeheerders. Het goed 'geleiden' van verschillende recreatiestromen, zodat iedereen optimaal kan genieten van de Veluwe natuur is een punt van aandacht. Ook voor ondernemers op en rondom de Veluwe is het op peil houden en verbeteren van de belevingskwaliteit van belang.

Uitgangspunten Recreatiezoningsplan

De Veluwe is het grootste aaneengesloten natuurgebied op land van Nederland. De Veluwe is geliefd bij de recreanten, het gebied wordt op veel manieren 'gebruikt'. In het verleden is niet veel regie gevoerd op de ruimtelijke verdeling van dat gebruik. Met het steeds intensiever worden van het recreatief gebruik van de Veluwe en de ambities om meer voor kwaliteit in plaats van kwantiteit te kiezen is meer sturing nodig. Dit wordt uiteraard ook ingegeven door het kunnen behalen van de instandhoudingsdoelen voor natuur. Provincie Gelderland pakt nu deze regierol op in het kader van de N2000-opgaven.

De achterliggende gedachte bij de zoning is dat in het centrale deel van de Veluwe ruimte moet zijn voor enkele grote, echt rustige gebieden. Deze worden niet doorsneden door drukke infrastructuur en zijn niet versnipperd door bebouwing. Hier kan de relatieve rust door het nemen van zoningsmaatregelen verder toenemen zodat de geschiktheid van deze gebieden voor kritische soorten (gidssoorten) toeneemt. Aan de randen van de Veluwe is vanouds al veel reuring en intensief recreatief gebruik. Voor de dorpen op de Veluwe geldt dat in wat mindere mate maar ook rond de dorpen zijn meer recreatieve voorzieningen en intensiever gebruik van de natuur mogelijk.

Daarnaast speelt nog mee dat de aard van het recreatief gebruik verandert; in het verleden was wandelen en fietsen de standaard, daar is ruiteren later bijgekomen. Activiteiten vooral gericht op beleven en genieten van

¹ Andere menselijke activiteiten die op de Veluwe verstoring veroorzaken zijn bijvoorbeeld verkeer, evenementen, militair gebruik en (noodzakelijk) natuurbeheer.

de natuur. Tegenwoordig komt er bij een aspect bij; het moet spannend zijn, een uitdaging bijvoorbeeld door vervoermiddelen die je thuis niet hebt. Bovendien maakt de elektrificeren van fietsen (in allerlei typen) de actieradius van recreanten groter.

Bij veel nieuwe ontwikkelingen is de functie van natuur verschoven in de richting van het faciliteren van de activiteit en functioneert natuur veel meer als decor. Uitgangspunt in dit recreatiezoneringsplan is dat je daarvoor niet de meest kwetsbare natuur moet gebruiken.

We zoeken hiermee naar goede balans tussen natuur en recreatie waar voor iedereen iets te beleven valt.

De wettelijke basis voor dit Recreatiezoningsplan is gelegen in de Wet natuurbescherming en in het kader dat geldt voor bescherming van Natura 2000-gebieden. Doelstellingen voor natuur- en soortenherstel zijn dan ook leidend geweest voor de inhoud van dit Recreatiezoningsplan. Tegelijkertijd is gezocht naar een zonering die ook bijdraagt aan de recreatieve kwaliteit van de Veluwe en een optimale beleving voor recreanten. Daarnaast moet de recreatiezonering verenigbaar zijn met andere belangen en taken van terreineigenaren op de Veluwe, bijvoorbeeld op het gebied van cultuurhistorie, grondwaterbescherming, natuurbrandpreventie of bosexploitatie. Om te borgen dat al deze doelen gediend worden, is het Recreatiezoningsplan in nauwe samenspraak tussen de partners tot stand gekomen (zie voor de processamenwerking [hoofdstuk 3](#)).

1.2 Doel van het Recreatiezoningsplan

Het doel van de recreatieve zonering is het bereiken van een duurzaam evenwicht tussen de natuurkwaliteit van de Veluwe en de beleving van de Veluwenatuur. De mogelijkheid voor recreanten om de natuur op de Veluwe te beleven is belangrijk en moet blijven bestaan. Tegelijkertijd vraagt de achteruitgang van verschillende (wettelijk beschermde) soorten om aanpassingen in het huidige recreatieve gebruik: niet alles kan overal. Het Recreatiezoningsplan brengt in beeld waar meer ruimte is voor recreatie en op welke plekken de natuur extra rust en ruimte nodig heeft. Het plan laat ook zien welke maatregelen genomen moeten worden om te komen tot die betere balans tussen de aanwezigheid van mensen en bescherming van de natuur.

1.3 Bouwstenen van het Recreatiezoningsplan

Het Recreatiezoningsplan bestaat uit twee bouwstenen:

- 1 de recreatiezoningskaart
- 2 de recreatiezoningsmaatregelen

De recreatiezoningskaart geeft in grote lijnen weer op welke plek meer nadruk ligt op recreatie en op welke plek meer op natuur. De recreatiezoningskaart brengt daarmee in beeld welke intensiteiten en recreatieve faciliteiten op welke plek passend zijn. Deze ruimtelijke herschikking van recreatieniveaus, zorgt dat de natuurdoelen gewaarborgd worden én dat de kwaliteit van natuurbeleving verbetert. Dat is echter alleen het geval als de recreatiezoningskaart ook doorwerking krijgt in de natuurterreinen zelf. Daarvoor moeten zoningsmaatregelen genomen worden. Op sommige plekken zijn de recreatiezoningsmaatregelen vooral gericht op het realiseren van meer rust voor de natuur, op andere plekken worden maatregelen ook genomen voor het verbeteren van de recreatieve kwaliteit.

De afgelopen jaren zijn er door terreineigenaren/-beheerders op de Veluwe al diverse maatregelen genomen voor een beter evenwicht tussen recreatie en natuur en voor het beter op elkaar afstemmen van verschillende recreatievormen. De meerwaarde van dit plan is dat deze inspanningen geïntensiveerd en op elkaar afgestemd worden, zodat ze meer effect hebben op natuur én recreatieve kwaliteit in het gehele Natura 2000-gebied Veluwe.

1.4 Reikwijdte en beoogde werking van het Recreatiezoneringsplan

Geografisch heeft het Recreatiezoneringsplan alleen betrekking op het als Natura 2000 begrensde deel van de Veluwe. Inhoudelijk gaat het plan alleen over dagrecreatie. In het Recreatiezoneringsplan zijn maatregelen opgenomen die bijvoorbeeld betrekking hebben op de aanwezigheid van fiets- en wandelpaden, op recreatieve routenetwerken, faciliteiten als bankjes en picknickplaatsen, informatievoorziening voor recreanten, toezicht en handhaving, etc.

De recreatiezonering biedt een inhoudelijk basis voor het maken van keuzes ten aanzien van routeontwikkeling op de Veluwe, bezoekersmanagement, parkeerbeleid, evenementenbeleid etc. De zoneringskaart laat zien op welke plekken recreatieve waarden verder ontwikkeld kunnen worden, omdat de natuur daar tegen een stootje kan en waar daarvoor minder ruimte is. Het Recreatiezoneringsplan geeft daarmee invulling aan de ambitie uit de VeluweAgenda 2030 om de recreatieve belevingswaarde te versterken en tegelijkertijd ook te voorkomen dat natuur, landschap en erfgoed door toerisme verder onder druk komen te staan. (Zie ook [paragraaf 2.3](#)) Het Recreatiezoneringsplan geeft daarmee ook een kader voor de toetsing van vergunningen op het aspect verstoring. Het plan heeft nadrukkelijk geen directe planologische werking en doet geen uitspraken over bestemmingen (zie verder [paragraaf 2.1](#)).

1.5 Lange termijn opgave

De recreatiezoneringsopgave op de Veluwe is groot. Integrale recreatiezonering is bovendien nieuw op de Veluwe. Het is een proces waarin partijen samen inzicht en ervaring opdoen. Bij aanvang van het proces in 2019 constateerden de samenwerkende partijen dan ook dat het plan eind 2021 niet voor alle terreinen tot in detail uitgewerkt kon zijn. Op sommige plekken hangt de recreatiezonering nauw samen met andere ontwikkelingen, bijvoorbeeld de realisatie van ontvangstlocaties. Het goed inhoudelijk op elkaar laten aansluiten van dergelijke processen kost tijd. Ook zal het gesprek over en optimale afstemming tussen natuurwaarden en recreatief gebruik de komende jaren voortgaan en nieuwe inzichten opleveren. Zoneringsambities die eerst niet zinvol of haalbaar leken, kunnen over enkele jaren mogelijk heel anders bezien worden. Ook wordt de natuur, na voldoende herstel, op sommige plekken wellicht weerbaarder waardoor er daar weer meer ruimte komt voor menselijke activiteit.

We weten, met andere woorden, nog niet alles. Tegelijkertijd is het nemen van maatregelen urgent en willen partijen al op korte termijn de eerste verbeteringen in de terreinen doorvoeren. We kiezen er daarom voor om het plan vast te stellen, in de wetenschap dat de zoneringskaart in de toekomst nog kan wijzigen en dat het maatregelprogramma nog niet helemaal compleet is. Langer wachten is niet goed voor de Veluwe-natuur. De komende jaren blijft er ruimte voor aanscherping van het plan en voor het door ontwikkelen van de planuitvoering. De effecten van de recreatiezonering zullen worden gemonitord, terreineigenaren gaan merken hoe de zonering in de praktijk uitwerkt en gebruikers van de Veluwe zullen hun ervaringen terugkoppelen. Het komen tot een optimale balans tussen natuur en recreatie is een opgave voor de lange termijn en blijft de komende jaren nog werk in uitvoering.

1.6 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt de wettelijke en beleidsmatige context van het Recreatiezoneringsplan geschetst. Hoofdstuk 3 gaat vervolgens in op de totstandkoming van het Recreatiezoneringsplan en de daarbij betrokken partijen. Hoofdstuk 4 beschrijft de gehanteerde methodiek voor recreatiezonering op de Veluwe. Hoofdstuk 5 gaat over de recreatiezoneringsskaart, feitelijk de visie op zonering van de Veluwe. Hoofdstuk 6 gaat over de zoneringsaanpak: het maatregelprogramma waarmee de opgestelde recreatiezonering in de praktijk gebracht gaat worden. Hoofdstuk 7 geeft een vooruitblik naar de te verwachten effecten van de recreatiezonering, voor de natuur en voor de belevingskwaliteit. In hoofdstuk 8 wordt ingezoomd op enkele specifieke deelgebieden van de Veluwe. De uitvoering van dit Recreatiezoneringsplan komt aan de orde in hoofdstuk 9.

2 Wettelijke en beleidsmatige context van het Recreatiezoneringsplan

Het Recreatiezoneringsplan Veluwe staat niet op zichzelf. In dit hoofdstuk wordt eerst de koppeling met het Beheerplan Natura 2000 Veluwe toegelicht (§ 2.1). In §2.1 wordt beknopt uitgelegd hoe de recreatiezonering zich verhoudt tot de bredere aanpak voor natuurherstel op de Veluwe. Paragraaf 2.3 schetst de relatie met beleid en programma's op het gebied van recreatie en toerisme.

2.1 Recreatiezoneringsplan onderdeel van het Beheerplan Natura 2000 Veluwe

Voor ieder Natura 2000-gebied wordt op grond van de Wet natuurbescherming een beheerplan opgesteld. Het beheerplan maakt inzichtelijk welke natuurdoelen nagestreefd worden, geeft aan hoe de aanwezige natuur het best beschermd kan worden en beschrijft mogelijkheden om de natuur verder te ontwikkelen. Het beheerplan maakt ook inzichtelijk welke activiteiten wel en niet zijn toegestaan in het Natura 2000-gebied en onder welke condities. Op 23 januari 2018 werd door Gedeputeerde Staten het Beheerplan Natura 2000 Veluwe vastgesteld.

In het Beheerplan Natura 2000 Veluwe is vastgelegd dat een betere afstemming tussen natuur en recreatie nodig is om enerzijds de Natura 2000-doelen te kunnen halen en anderzijds ruimte te kunnen bieden aan diverse vormen van natuurbeleving en recreatie is. Om dit te bereiken moet een Recreatiezoneringsplan opgesteld worden, zo concludeert het beheerplan. Aan deze opdracht wordt met dit voorliggende Recreatiezoneringsplan voldaan. Doordat het Recreatiezoneringsplan onderdeel vormt van het Natura 2000-beheerplan stellen Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland het Recreatiezoneringsplan vast. De koppeling met het Natura 2000-regime maakte ook dat een regierol van de provincie voor de hand lag in de totstandkoming van dit Recreatiezoneringsplan.

Het Recreatiezoneringsplan valt, als onderdeel van Beheerplan Natura 2000 Veluwe, onder de werking van de Wet natuurbescherming (Wnb). Daarmee zal, bij toekomstige vergunningverlening voor aanleg van (dag) recreatieve voorzieningen, het zoneringsplan een belangrijk toetsingskader gaan vormen. In de praktijk zal dit leiden tot meer onderscheid binnen het huidige eenvormige Natura 2000-kader. Ten opzichte van de oude situatie betekent dit dat het op de ene plek eenvoudiger zal zijn om een vergunning te krijgen voor een dagrecreatieve activiteit/voorziening terwijl het op een andere plek – met meer verstoringgevoelige natuurwaarden – juist moeilijker wordt. Er gaat van het Recreatiezoneringsplan geen direct ruimtelijk sturende werking uit: er wordt geen planologische ruimte gecreëerd voor nieuwe functies en het plan gaat niet over bestemmingen. Voor bijvoorbeeld de uitbreiding van een toeristische attractie blijft de Wnb-vergunningplicht onverminderd van kracht. Het recreatiezoneringsplan heeft geen externe werking, ofwel de aanwezigheid van een bepaalde zone binnen het Natura 2000-gebied is geen toetsingskader voor een ontwikkeling buiten de N2000 begrenzing.

2.2 Recreatiezonering deel van bredere aanpak verbetering natuurkwaliteit

De urgentie voor recreatiezonering komt voort uit de achteruitgang van de Veluwenatuur. In hoofdstuk 1 is benoemd dat recreatieve verstoring niet de enige oorzaak is voor de achteruitgang van plant- en diersoorten op de Veluwe. Vooral de grote hoeveelheid stikstof die vanuit landbouw, industrie en verkeer neerslaat op het natuurgebied en de toenemende verdroging hebben negatieve effecten. Ook de verminderde connectiviteit tussen natuurgebieden draagt bij aan de achteruitgang.

Recreatiezonering is daarom ook niet het enige spoor in de provinciale aanpak van het herstel van de natuur. Er wordt gelijktijdig op provinciale schaal gewerkt aan systeemgerichte maatregelen voor verbetering van de natuurkwaliteit: stikstofmaatregelen en aan verdrogingsbestrijding. Belangrijk in dit verband is het programma Gelderse Maatregelen Stikstof (GMS) vastgesteld in juli 2021. Hierin hebben provincie en GMS-partners afspraken gemaakt over maatregelen die zorgen voor een afname van Gelderse stikstofbronnen in 2025, naast de landelijke stikstofaanpak, en voor het sterker maken van de natuur bijvoorbeeld via verdrogingsbestrijding.

Op het niveau van het Natura 2000-gebied Veluwe zelf wordt gewerkt aan programma's met herstelmaatregelen voor specifieke natuurstypen en soorten. Denk bijvoorbeeld aan maatregelen voor het verbeteren van de bosstructuur (zoals laten staan van dood hout), of het openhouden van heidevegetatie. Het Recreatiezoningsplan is inhoudelijk en procesmatig verweven met deze programma's. Het nemen van natuurherstelmaatregelen loont vooral op plekken waar de verstoringdruk niet te hoog is en vice versa.

Figuur: Samenhangende programma's voor natuurherstel op de Veluwe

2.3 Relatie met toeristisch-recreatieve ontwikkeling en beleid Veluwe

Het toeristisch-recreatieve belang van de Veluwe is groot. Niet alleen voor bewoners en bezoekers, maar ook voor de lokale economie. In 2018 stelden Gedeputeerde Staten de koersnotitie 'Beleef het in Gelderland' vast. In de Koersnotitie staat, in lijn met landelijke adviesrapporten, de verschuiving van een kwantitatieve naar een kwalitatieve benadering van recreatie en toerisme centraal: van bestemmingspromotie naar bestemmingsmanagement en -ontwikkeling. In de VeluweAgenda 2030 is dit verwoord als: "Een bredere kijk op recreatie en toerisme, waarbij het niet meer in de eerste plaats gaat om het trekken van meer bezoekers, maar om meer kwaliteit. Wij zien toerisme vooral als een middel om de Veluwse natuur, economie en samenleving te versterken." De recreatiezonering draagt bij aan dit streven naar kwaliteitsverbetering.

In lijn met de ambities uit de VeluweAgenda wordt door de samenwerkende Veluwepartijen hard gewerkt aan het optimaliseren van de recreatieve ontwikkelingen op en rondom de Veluwe. Dit gebeurt via verschillende programma's en sporen. Belangrijk zijn het spoor van de Veluwse Belevingsgebieden, Bestemmingsmanagement/de ontwikkeling van Veluwse ontvangstlocaties, het programma Vitale Vakantieparken, de activiteiten van het Routebureau Veluwe en de activiteiten van de Taskforce financiering recreatieve infrastructuur Veluwe. Tijdens het opstellen van het Recreatiezoningsplan is uitgewisseld en afgestemd met deze initiatieven om te zorgen dat ze elkaar kunnen versterken in hun intentie en in hun doorwerking. Zo is de programmalijn 'Bestemmingsmanagement/ontvangstlocaties' gericht op sturing van dagrecreatie naar daartoe aangewezen zones op de Veluwe. De recreatiezoningskaart vormt daarvoor de basis, bijvoorbeeld door alleen grotere ontvangstlocaties te ontwikkelen op plekken waar voldoende ruimte is voor recreatief medegebruik van de natuur.

3 Totstandkoming Recreatiezoneringsplan

Het Recreatiezoneringplan is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met een groot aantal partijen op de Veluwe. In § 3.1 worden de betrokkenen en belanghebbenden benoemd. De verschillende fases in de planvorming zijn beschreven in § 3.2.

3.1 Betrokken en belanghebbende partijen

Recreatiezonering op de Veluwe is van belang voor een groot aantal partijen en vraagt ook om de betrokkenheid van veel verschillende belanghebbenden.

Terreineigenaren (grote terreinbeheerders, gemeenten, landgoederen, particuliere eigenaren)

Terreineigenaren hebben een centrale rol gespeeld in de ontwikkeling van recreatiezonering. Het is immers hun bezit dat de collectieve waarde van natuur en recreatieve beleving voortbrengt waar andere belanghebbenden gebruik van maken. Het zijn ook hun terreinen waarop de zoneringsmaatregelen uiteindelijk in de praktijk gebracht worden. Het grondeigendom in Natura 2000-gebied de Veluwe is verdeeld over bijna 8.000 verschillende rechtspersonen en natuurlijke personen, een deel van de eigendommen is zeer beperkt van oppervlakte. Om uiteenlopende redenen, zoals het ontbreken van contactgegevens en de beperkt beschikbare doorlooptijd voor planvorming, konden deze niet allemaal betrokken worden in de planvorming. Voor kleinere terreineigenaren heeft de recreatiezonering bovendien weinig tot geen consequenties. Er is daarom gekozen om hun belangen te laten behartigen via de koepelorganisatie Gelders Particulier Grondbezit (GPC) en het Grondeigenaren Overleg Veluwe (GOV). Daarnaast is aan de Bosgroep Midden Nederland opdracht verstrekt om actief contact op te nemen met particuliere eigenaren voor wie de recreatiezonering mogelijk wel van direct belang is. Zij hebben hun wensen met betrekking tot de zonering via de Bosgroep kunnen doorgeven. Daarnaast hebben enkele particuliere eigenaren zich direct bij de provincie gemeld, bijvoorbeeld nadat zij via een gebiedsproces betrokken waren geraakt. Al met al waren met name grote eigenaren/beheerders actief in het proces betrokken: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Geldersch Landschap en Kasteelen, Rijksvastgoedbedrijf/Defensie, Nationaal Park De Hoge Veluwe, Kroondomein Het Loo, Vitens, diverse grote landgoederen, verschillende particulieren met grotere eigendommen en Veluwse gemeenten met grondeigendom in de Natura 2000-begrenzing: Arnhem, Apeldoorn, Barneveld, Brummen, Ede, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Nunspeet, Putten, Oldebroek, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen.

Gemeenten (in andere rollen dan die van terreineigenaar)

Behalve als grondeigenaar van natuurterreinen brachten gemeenten lokale publieke belangen in bij het ontwikkelen van de recreatiezonering. Bijvoorbeeld het belang van inwoners bij een aantrekkelijke leefomgeving, bij voldoende recreatiemogelijkheden en bij een goede bereikbaarheid. Daarnaast is er voor de gemeenten het economisch belang van het lokale toerisme. Gemeenten hebben ook een belangrijk rol in relatie tot de infrastructuur op de Veluwe. Openbare gemeentelijke wegen, fietspaden en parkeerplaatsen vallen onder de gemeentelijke bevoegdheid en zijn van groot belang voor de geleiding van recreanten over de Veluwe.

Bewoners van de Veluwe

Niet alleen aan de randen van het natuurgebied maar ook midden op de Veluwe wonen mensen. De Veluwenatuur is voor hen van groot belang om te recreëren, te sporten, rust te vinden, voor hun werkgelegenheid of letterlijk als achtertuin. Het aantal 'Veluwebewoners' is groot en de door hen gevoelde betrokkenheid bij de ontwikkeling van het natuurgebied loopt uiteen. In het verlengde hiervan waren bewoners ook op verschillende manieren betrokken bij de vormgeving van het Recreatiezoneringplan. Soms heel direct in gesprekken over de gewenste zonering(smaatregelen) op een locatie, soms indirect. Bijvoorbeeld vertegenwoordigd door gemeenteraden, door dorpsraden, 'plaatselijk belang' of platforms van bewoners.

Gebruikers van de Veluwe

Hierbij kan gedacht worden aan fietsers, ATB-ers, wandelaars, ruiters en menners, hondenbezitters, etc. Hun betrokkenheid bij de planvorming verliep voor een deel via periodiek overleg met de koepelorganisaties (ANWB, NTFU, KNHS, Wandelnet, Fietsplatform) en kreeg voor een ander deel gestalte via locatie-specifiek overleg met lokale vertegenwoordigers van de gebruikersgroepen.

Natuurorganisaties

Gedurende het planvormingsproces is het gesprek gevoerd met regionale en lokale natuurorganisaties zoals IVN (verschillende afdelingen), Natuur en Milieu Gelderland, afdelingen van de KNNV, vogelwerkgroepen en diverse stichtingen en verenigingen. De gesprekken vonden plaats in de verschillende gebiedsprocessen en tijdens speciaal voor deze groep georganiseerde bijeenkomsten.

Ondernemers

Op en rondom de Veluwe. Ook voor ondernemers in verblijfs- en dagrecreatie, horeca, cultuursector en marketing geldt dat hun betrokkenheid enerzijds via landelijke koepels en anderzijds lokaal is vormgegeven. Vooral voor ondernemers in verblijfsrecreatie is de zonering relevant. Daarom zijn met behulp van lokale toeristische platforms en koepelorganisatie HISWA/ Recron gesprekken georganiseerd tussen terreinbeheerders en individuele ondernemers.

Aanpassingen in de recreatieve kwaliteit, toegankelijkheid en gebruiksintensiteit van delen van de Veluwe hebben op verschillende manieren invloed op de persoonlijke, collectieve, financiële en economische belangen van bovengenoemde partijen. De genoemde partijen beschikken bovendien over ambities, kennis en ervaring die essentieel zijn gebleken voor de totstandkoming van het Recreatiezoneringsplan. Zonder hun inzet en inbreng was de totstandkoming van een integraal Recreatiezoneringsplan voor de Veluwe niet mogelijk geweest. Het proces dat samen met bovenstaande partijen is doorlopen, wordt geschetst in paragraaf 3.2.

3.2 Fases in de planvorming

In [paragraaf 2.1](#) werd al genoemd dat de provincie – vanuit de verantwoordelijkheid voor het behalen van de Natura 2000-doelstellingen op de Veluwe – een regisserende en besluitvormende rol heeft in de totstandkoming van het Recreatiezoneringsplan. Het opstellen van de recreatiezonering is echter in nauw partnerschap met de Veluwse terreineigenaren/-beheerders en gemeenten gebeurd. In alle fasen van de planvorming is gezamenlijk opgetrokken. Niet alleen met de provincie maar ook onderling hebben gemeenten en terreineigenaren onderling intensief met elkaar het gesprek gevoerd over de mogelijkheden om te komen tot een optimale balans tussen recreatie en natuur.

De totstandkoming van het Recreatiezoneringsplan verliep via vier fases en een ‘tussenfase’:

Figuur: Fases in de planvorming

3.2.1 Fase 1 Ontwikkelen conceptzonering

In fase 1 zijn in interactie tussen provincie, terreineigenaren en gemeenten eerst afspraken gemaakt over een zoneringsmethodiek waarmee alle partijen uit de voeten konden. De betekenis van de zones en de achterliggende methodiek worden uitgebreider beschreven in [paragraaf 4.2](#).

Vervolgens is in werksessies voor vier deelgebieden van de Veluwe door terreineigenaren, gemeenten en provincie een eerste concept-zoneringskaart opgesteld. Daarbij is gekeken naar aanwezige natuur- en belevingswaarden, aanwezige toeristische infrastructuur en recreatief gebruik, ambities voor terreinbeheer en verwachte toekomstige ontwikkelingen. Het ontwerpen van een recreatiezonering op Veluwe-schaal was voor de meeste deelnemers nieuw en vergde bovendien de betrokkenheid van een groot aantal terreineigenaren en gemeenten. Vanwege deze complexiteit is er voor gekozen om andere belanghebbenden (bewoners, gebruikersgroepen, ondernemers) niet direct bij het intekenen van het allereerste conceptkaartbeeld te betrekken. Wel zijn zij geïnformeerd via bijeenkomsten met koepelorganisaties en brede

publiekscommunicatie (social media, website, e-zine, etc.). Zo werd een eerste globaal beeld verkregen van de richting van de zonering. Dit globale beeld kon daarna gebruikt worden als startpunt voor het gesprek met een bredere groep betrokkenen.

Tussenfase voor complexe gebieden

Bij het ontwikkelen van de eerste concept zoneringskaart werd geconstateerd dat het komen tot een goede recreatiezonering op sommige plekken meer uitdaging oplevert dan op andere locaties. Op sommige plekken vraagt realiseren van een toekomstbestendige recreatiezonering bijvoorbeeld om uitvoering van complexere maatregelen, of de visies van verschillende belanghebbende partijen over de gewenste recreatie-intensiteiten lopen er uiteen. Op aandringen van Provinciale Staten is daarom een ‘tussenfase’ ingelast waarin, voor de meer complexe gebieden, belanghebbenden zoals bewoners en gebruikersgroepen nadrukkelijk uitgenodigd zijn om eerst mee te praten over de zonering zelf en daarna over de uitwerking daarvan. Hiervoor zijn gebiedsprocessen of gebiedsgesprekken georganiseerd.

Soms gingen deze gesprekken met een brede groep stakeholders vooral over de concept-zoneringskaart. In andere gevallen gingen de gesprekken niet zozeer over de beoogde recreatie-intensiteit maar vooral over de praktisch te nemen zoneringsmaatregelen. Dit tweede type gebiedsprocessen en -gesprekken viel daarmee voor een belangrijk deel onder fase 2 van het recreatiezoneringsproces.

3.2.2 Fase 2 Uitwerken zoneringsmaatregelen

In fase 2 stond de uitwerking van de concept-zoneringskaart naar in de praktijk te nemen maatregelen centraal. Een kaart draagt op zichzelf niet bij aan een betere balans tussen natuur en recreatie. Die betere balans wordt pas bereikt als daarvoor in de terreinen effectieve zoneringsmaatregelen genomen worden. Meer toelichting op de categorieën maatregelen is te vinden in [paragraaf 4.4](#).

Op dit moment is nog niet in alle gevallen duidelijk welke maatregelen het best genomen kunnen worden om de recreatiezonering in de praktijk te brengen, bijvoorbeeld omdat dit om aanvullend ecologisch inzicht of een gebiedsproces vraagt. In het plan zijn daarom ook onderzoeksmaatregelen opgenomen om daarover meer duidelijkheid te krijgen. Ook kunnen op latere momenten nog maatregelen toegevoegd worden aan het Recreatiezoneringsplan (zie ook [hoofdstuk 6](#) over het maatregelprogramma). Op aantal plaatsen wordt de komende jaren verder nagedacht over maatregelen. Input voor het denken daarover kan komen uit voortgaande gesprekken met de omgeving en natuurlijk uit de andere herstelprogramma's in het Beheerplan N2000 Veluwe. Zo kunnen de inzichten die worden verkregen uit de herstelprogramma's Heide en Stuifzanden helpen bij een verdere maatregelspecificatie.

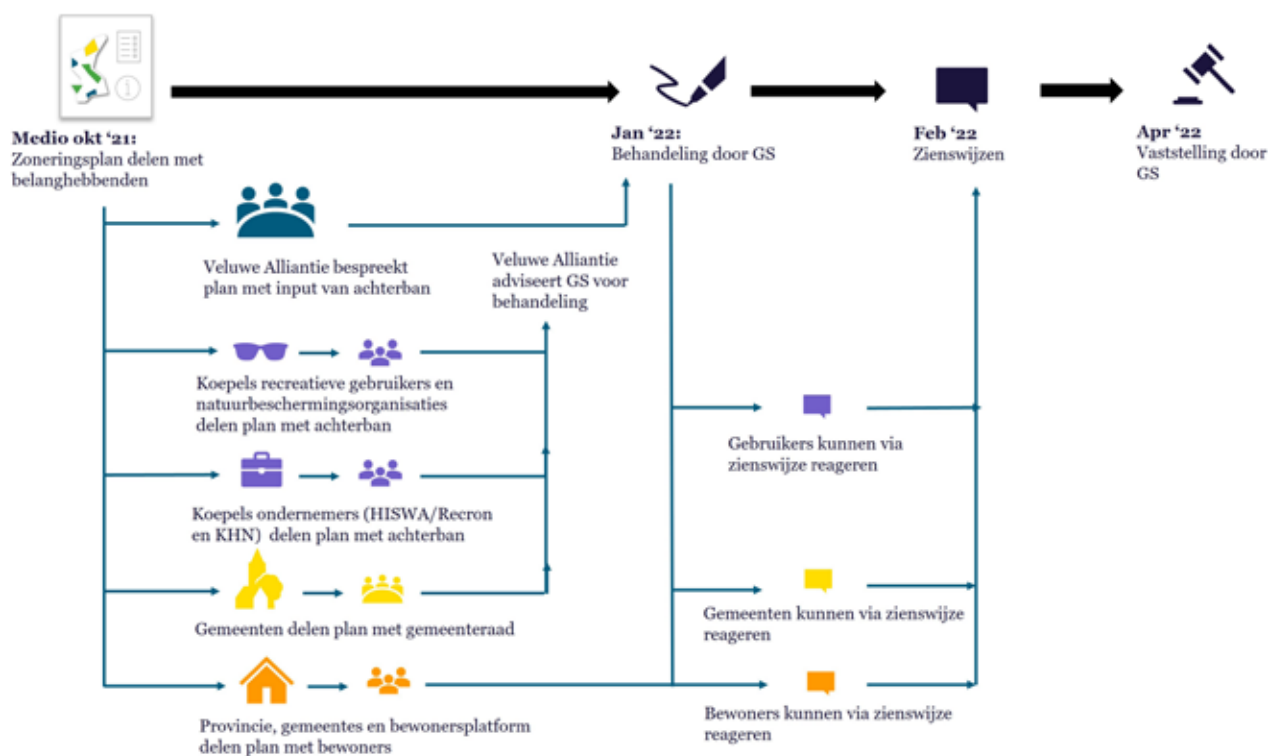
Het denken over maatregelen heeft op diverse locaties tot bijstelling van de concept-zoneringskaart geleid. Bijvoorbeeld wanneer de oorspronkelijk gewenste zonering in de praktijk moeilijk te realiseren bleek. Fase 1 en fase 2 zijn dan ook deels parallel aan elkaar verlopen.

3.2.3 Fase 3 Besluitvorming

De provincie is bevoegd gezag voor het Natura 2000-gebied Veluwe en heeft het beheerplan voor dit gebied vastgesteld. Het Recreatiezoneringsplan is in het Beheerplan Natura 2000 Veluwe opgenomen als maatregel M22. Het Recreatiezoneringsplan is daarom een planuitwerking van het beheerplan. Juridisch gezien bevat het Recreatiezoneringsplan onderdelen waar geen beroep op mogelijk is en onderdelen waar wel beroep op mogelijk is. Omdat de provincie het belangrijk vindt dat het plan tot stand komt in dialoog met belanghebbenden op de Veluwe, wordt het plan als afronding van het intensieve participatietraject in zijn volledigheid ter inzage gelegd. Dat betekent dat op alle onderdelen zienswijzen kunnen worden gegeven die de GS zal meewegen bij de definitieve vaststelling van het plan.

De onderdelen van het Recreatiezoneringsplan die gericht zijn op het soortenherstel op de Veluwe staan daarna niet meer open voor beroep. De onderdelen van het plan die via vaststelling van het plan worden vrijgesteld van een Wnb vergunning staan wel open voor beroep. Het betreft hier een concrete lijst van maatregelen die is opgenomen als [bijlage 5](#).

(Aanloop naar) besluitvorming recreatiezoneringsplan

Figuur: Schematische weergave van (aanloop naar) besluitvorming

3.2.4 Fase 4 Uitvoering

Uitvoering is feitelijk geen onderdeel meer van de planvorming maar volgt daar op en is essentieel voor het behalen van de in de plannen gestelde doelen. De uitvoering van het Recreatiezoneringsplan ligt in handen van tientallen partijen en zal een periode van meerdere jaren in beslag nemen (tot 2030). Veel maatregelen kunnen op korte termijn uitgevoerd worden, voor andere maatregelen is meer tijd nodig. Soms omdat het uitvoeren van de maatregel doorlooptijd nodig heeft, soms omdat nog onduidelijk is welke maatregelen het best genomen kunnen worden. Maar ook omdat het borgen van draagvlak voor recreatiezonering vraagt om een groeimodel in de uitvoering.

De uitvoering van het Recreatiezoneringsplan vereist met andere woorden een lange adem. Het in goede banen leiden van de implementatie van de recreatiezonering vraagt om een goede planning van de uitvoering en om tussentijds vinger aan de pols houden. Aan de uitvoering is daarom een apart hoofdstuk gewijd: [hoofdstuk 9](#).

In bijlage 1 wordt verder inzichtelijk gemaakt hoe de betrokkenheid van verschillende partijen er uit heeft gezien in de verschillende planvormingsfasen.

4 Methodiek achter de recreatiezonering

Om te komen tot een integrale recreatiezonering die past bij de specifieke kenmerken van de Veluwe is een speciale zoneringsmethodiek ontwikkeld. Paragraaf 4.1 beschrijft kort de totstandkoming van de zoneringsmethodiek. De vier zones, die het hart vormen van de zonering, worden toegelicht in § 4.2. De afgesproken vuistregels voor het reguleren van recreatiedruk worden kort besproken in § 4.3. Het soort zoneringsmaatregelen dat genomen kan worden voor het realiseren van gewenste zonering, komt aan de orde in § 4.4.

4.1 Totstandkoming zoneringsmethodiek

De recreatiezoneringmethodiek is opgesteld in een interactief proces met gebiedspartijen op de Veluwe. De methodiek is oorspronkelijk gebaseerd op een door Staatsbosbeheer ontwikkelde zoneringsindeling voor natuurgebied De Peelvenen. Vervolgens is de methodiek getest en doorontwikkeld in een samenwerking tussen gebiedspartijen die betrokken waren bij de 'Pilot Recreatiezonering Noord West Veluwe'. In deze pilot hebben Veluweteam, natuur- en bosbeheerders, gemeenten en provincie gezamenlijk verkend wat de vereisten zijn voor een realistische recreatieve zonering die toepasbaar is voor alle terreineigenaren op de Veluwe. Vervolgens is de in de pilot doorontwikkelde methodiek in interactie met eigenaren/beheerders toegepast op de andere deelgebieden van de Veluwe en meermalen in een speciaal daarvoor ingericht 'methodiekoverleg'. Dit heeft tot verdere aanscherping van de methodiek geleid.

4.2 Ruimtelijke indeling in vier zones

Op de Veluwe is een onderscheid gemaakt naar vier zones met een verschillend karakter en daarbij horende natuurwaarden en recreatie-intensiteiten:

Zone A: De poorten van de Veluwe (intensief recreatief gebruik)

'De poorten van de Veluwe' liggen dichtbij woonkernen, recreatieve hotspots en verblijfsrecreatie. Er zijn veel recreatieve voorzieningen als horeca, speelterreinen en bezoekerscentra. De gebieden zijn het startpunt van routes voor korte en lange wandelingen, fietstochten en ruitertochten. Er zijn volop picknickplaatsen en parkeergelegenheid. De poorten van de Veluwe zijn bosrijk. Je vindt er vooral algemene diersoorten zoals de grote bonte specht, koolmees, merel en eekhoorn.

Zone B: Visitekaartje van de Veluwe (matig intensief recreatief medegebruik)

In 'het visitekaartje van de Veluwe' vinden we de mooie, toegankelijke Veluwse natuur. Er liggen fiets-, ruiter en wandelpaden die zijn verbonden met paden van zone A en de wat langere gemarkeerde routes zijn hier ook te vinden. Zone B vormt de overgang tussen zones A en C. De dichtheid van de paden is minder dan in zone A, waardoor er meer ruimte is voor de natuur. Je vindt hier soorten die in Nederland nog op veel plaatsen voorkomen maar ook meer zeldzame soorten als de zwarte specht en de boomklever voelen zich hier thuis in het bos. Soms zie je het wilde zwijn of edelherten rondlopen.

Zone C en C*: De stille, eindeloze Veluwe (extensief recreatief medegebruik)

Hier ervaar je, in de regel, wat verder weg van parkeerplaatsen, dorpskernen en verblijfsrecreatie de 'stille, eindeloze Veluwe'. In deze gebieden ligt de nadruk op natuurbeleving en de rustige recreatie die daarbij past. Je kunt er wandelen, fietsen en paardrijden, maar er zijn minder paden, routes en bankjes dan in zone A en B. De natuur is minder doorsneden, er zijn grotere aaneengesloten terreinen waar je de natuur echt kunt beleven. Naast bos vind je hier ook uitgestrekte heidevelden en zandverstuivingen. De kwetsbare dieren die hier beschermd worden zijn de zwarte specht, wespandief, draaihals, boomkruis en hazelworm. Dalkruid is een voorbeeld van een kwetsbare plant die we hier willen behouden. In de zoneringsmethodiek wordt onderscheid gemaakt tussen zone C en zone C*. In zone C* bevinden zich soorten die nog verstoringgevoeliger zijn dan in zone C, waardoor in zone C* gestreefd wordt naar een lagere dichtheid aan paden.

Zone D en D*: De ongerepte en kwetsbare Veluwe ((tijdelijk) geen recreatief medegebruik)

Hier vinden we de ‘ongerepte en kwetsbare Veluwe’. In zone D kan buiten het broedseizoen gewandeld, gefietst en paardgereden worden. Recreanten zijn daar welkom van half juli tot half maart². De mogelijkheden zijn dan meestal vergelijkbaar met die in een zone C of C*. Tijdens het broedseizoen zijn deze terreinen niet of beperkt toegankelijk.

In zone D* is jaarrond geen recreatief gebruik mogelijk. Het grootste deel van deze gebieden was voorafgaande aan de recreatiezonering al niet opengesteld: defensieterrinen, wildrustgebieden en particuliere eigendommen. De gebieden zijn vaak wel beleefbaar vanuit de randen, bijvoorbeeld vanaf uitkijkpunten. Soms is bezoek mogelijk onder leiding van de boswachter.

Naast de dieren en planten die ook voorkomen in de zones A tot en met C, worden hier de duinpieper, tapuit, boomleeuwerik, nachtzwaluw, de zandhagedis en edelherten hun rust gegund. En de klokjesgentiaan (belangrijk voor de zeldzame vlindersoort gentiaanblauwtje), rendiermos, orchideeën en beenbreek krijgen hier volop kans om te groeien en bloeien.

Onderstaande Infographic verbeeldt de vier verschillende zones:

Figuur: Vier zones op de Veluwe voor balans tussen natuur en recreatie

Zoals hierboven te lezen en te zien, varieert het karakter van de zones van intensief bezocht (A) tot niet toegankelijk (D*). Daarbij moet opgemerkt worden dat alle zone-aanduidingen toegepast worden op een waardevol Natura 2000-gebied. In Natura 2000-gebieden staan natuurbehoud en natuurbeleving standaard en overal voorop. (Nieuwe) activiteiten zonder natuurbeleving, zoals motorcross, drones, muziek/cultuur-evenementen etc. zijn niet, of erg moeilijk te verenigen met de doelen van Natura 2000.

De recreatiezoneringkaart wordt besproken in [hoofdstuk 5](#).

² De afsluitingsperiode voor het broedseizoen loopt van 15 maart tot 15 juli. Wanneer de laatbroedende tapuit aanwezig blijkt, dan moet de afgesloten periode worden verlengd tot 1 september.

4.3 Vuistregels voor sturen recreatief gebruik

De vier verschillende recreatiezones zijn verder uitgewerkt in de vorm van een 'Toolbox recreatiezonering Veluwe'. Zie voor de volledige 'toolbox' [bijlage 2](#). In de toolbox is gezocht naar door elke beheerder toepasbare vuistregels om invulling te geven aan het 'geleiden en verleiden van recreanten' in aansluiting op het karakter van de betreffende zone.

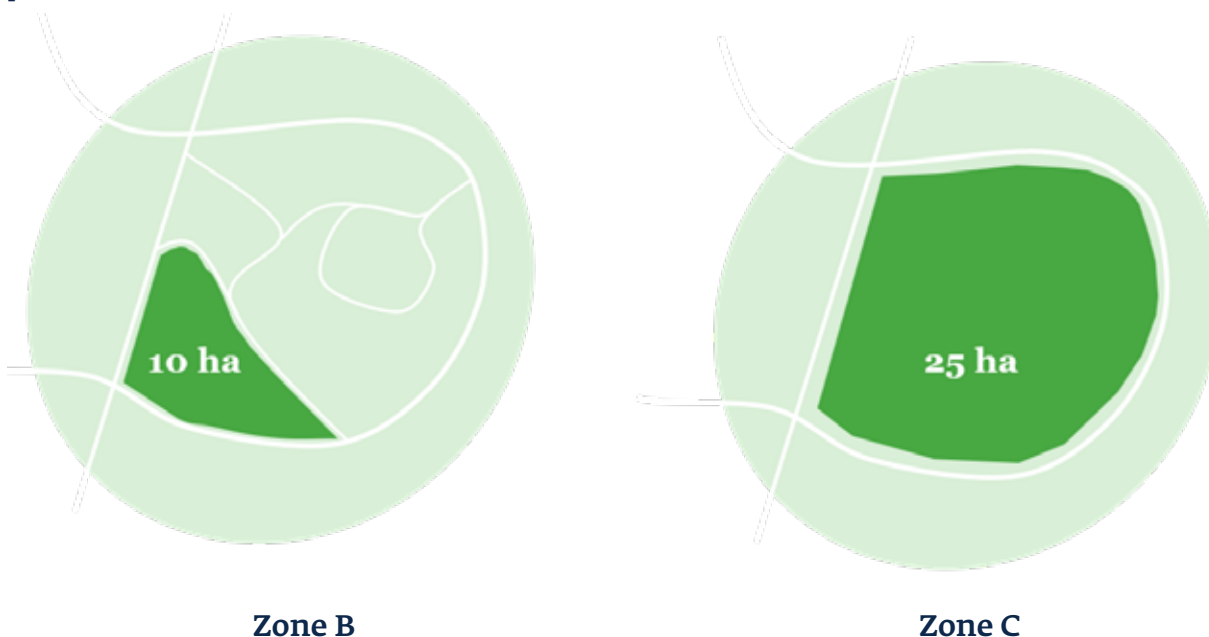
Er wordt gebruik gemaakt van twee hoofdprincipes om te sturen op het recreatieve gebruik van een terrein en daarmee op de verstoringsdruk:

1. Maaswijdte
2. Typen recreatie en daarbij horende faciliteiten

Ad 1 Maaswijdte

De maaswijdte geeft de maat voor de omvang van terreindelen tussen aangrenzende paden. In zone C* wordt bijvoorbeeld gestreefd naar een maaswijdte van tenminste 50 hectare. Dat betekent dat er tussen de paden rustige kernen zonder betreding zijn van 50 hectare of meer. Hoe hoger de maaswijdte, hoe kleiner de dichtheid aan paden en hoe groter de kernen van rust. Voor zone C is de na te streven maaswijdte 25 hectare en voor zone B is dat minimaal 5 hectare. Voor zone A, de zone met het meest intensieve recreatieve medegebruik, is geen maaswijdte aangegeven. Zone D* is voor recreanten niet toegankelijk. De ideaaltypische maaswijdtes zullen in de praktijk niet overal haalbaar blijken, bijvoorbeeld bij zeer kleine terreinen, bij terreinen met een cultuurhistorisch padenpatroon, omwille van bereikbaarheid van hulpdiensten, etc. In zulke gevallen kan worden gezocht naar andere manieren om rust te creëren.

De groene vlakken in onderstaande figuur verbeelden de zogenaamde 'maaswijdte', de witte lijnen geven paden weer:

Figuur: Schematische weergave van het concept maaswijdte

De toepassing van het instrument 'maaswijdte' en de gehanteerde maaswijdtes zijn gebaseerd op ecologisch onderzoek naar mogelijke maatregelen voor herstel van verstoringsgevoelige soorten (Sierdsema et. al, 2020, Natuurbeheer- en zoneringsmaatregelen voor zeven aangewezen vogelsoorten in Natura 2000-gebied Veluwe). In dit rapport is de best beschikbare wetenschappelijke kennis over de relatie tussen verstoring en effect op vogelpopulaties meegenomen. Het in verband brengen van wetenschappelijke kennis over de specifieke verstoringsgevoeligheid van verschillende soorten, de afstanden waarover menselijke activiteiten leiden tot verstoring en de uiteenlopende impact van verschillende vormen van verstoring, heeft uiteindelijk geleid tot uitspraken over de gewenste 'maaswijdte'.

Ad 2 Recreatie-intensiteiten en daarbij horende faciliteiten

Om te kunnen sturen op de mate van recreatieve verstoring wordt in de zoneringsmethodiek aangegeven welke recreatie-intensiteiten in de verschillende zones zijn toegestaan en welke faciliteiten er voor recreanten aanwezig kunnen zijn. De toegestane recreatieve activiteiten en aanwezige faciliteiten nemen af van zone A naar zone D*. Hiermee wordt gestuurd op bezoekersaantallen, de mate van verstoring die door bezoekers ondernomen activiteiten met zich meebrengen en de te verwachten ontwikkeling daarin.

Het is belangrijk op te merken dat het altijd aan de terreineigenaar/-beheerder is om een afweging te maken over de faciliteiten die aangeboden worden in een terrein. In een zone die als A getypeerd is, hoeft bijvoorbeeld niet per se een hondenlosloopterrein of een ruiterroute aanwezig te zijn. In een zone worden alleen faciliteiten geboden die goed te verenigen zijn met de overige belevingswaarden en met de plaatselijke natuurwaarden in het betreffende terrein.

4.4 Zeven categorieën zoneringsmaatregelen

Het ruimtelijke zoneringsbeeld in de vorm van de recreatiezoneringskaart heeft pas doorwerking als ook aanpassingen in de terreinen gedaan worden. Het gaat daarbij om het geleiden en verleiden van recreanten richting plekken op de Veluwe met belevingswaarde en ruimte voor recreatie. Bij de operationalisering van de kaart in maatregelen is enerzijds gekeken naar het voorkomen van de verschillende natuurwaarden in een gebied en de mate waarin zij profiteren van specifieke maatregelen. Anderzijds is gekeken naar het gebruik van de gebieden en de mogelijkheid voor optimalisatie van de natuurbeleving.

Recreatiezoneringsmaatregelen kunnen fysiek in de natuurterreinen genomen worden, denk aan het omleiden van paden, het plaatsen van borden, verbinden van routes etc. Daarnaast zijn niet-fysieke maatregelen van belang, bijvoorbeeld voorlichting aan recreanten over de regels en recreatieve mogelijkheden in een gebied of het houden van toezicht op correct gebruik van aanwezige voorzieningen. In onderstaande tabel is weergegeven welke categorieën zoneringsmaatregelen opgevoerd konden worden door terreineigenaren en zijn per categorie enkele toelichtende voorbeelden gegeven.

Categorieën zoneringsmaatregelen	Voorbeelden
a. maaswijdte en toegankelijkheid	aanpassen van paden, omleiding van paden tijdens broedseizoen, verbeteren pad-aanduiding, periodieke afsluiting terrein met borden, etc.
b. aanpassen routestructuren	nieuwe routes realiseren, verleggen bestaande routes, bundeling van verschillende routes etc.
c. aanpassen openbare (zand)wegen, fietspaden en parkeerplaatsen	afwaarderen (zand)wegen, verplaatsen parkeerplaatsen in terreinen, aanpassen verharding fietspaden, etc. NB. Maatregelen opgenomen in het RZ-programma hebben in hoofdzaak betrekking op zandwegen door de terreinen en niet om wegen met een brede verkeersfunctie.
d. verplaatsen/aanpassen recreatieve voorzieningen	aanpassen of verplaatsen hondenlosloopterrein, verplaatsen van picknicktafels naar zone A, etc.
e. realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	een uitkijktoren om een afgesloten gebied te kunnen beleven, rolstoelpad, spartelvijver voor honden, etc.
f. communicatie en bebording	infopanelen, borden met openstellingsbepalingen, gedragscampagnes, digitale apps, etc.
g. toezicht en handhaving	ter begeleiding van genomen maatregelen en anders dan of aanvullend op regulier toezicht en handhaving

Tabel: Schematische toelichting op categorieën zoneringsmaatregelen

In het Herikhuizerveld (Zuid Veluwe) gebruikt Natuurmonumenten takken om te zorgen dat recreanten de ‘wilde paardenpadjes’ niet betreden. Fotografie: H. Sierdsema

Locatie-specifieke onderzoeksmaatregelen

Als al wel duidelijk is dat een recreatiezoneringsmaatregel genomen moet worden, maar nog niet duidelijk welke maatregel in de praktijk het meest effectief en/of best haalbaar zal zijn, kan een ‘locatiespecifieke onderzoekmaatregel’ in het Recreatiezoningsplan opgenomen zijn. Deze onderzoeksmaatregel zal eerst uitgevoerd worden, om inzicht te krijgen in de benodigde vervolgmaatregelen. Het kan daarbij ook gaan om een lokaal gebiedsproces waarin met betrokken stakeholders samen onderzocht wordt welke zoneringsmaatregelen het meest passend zijn.

Het maatregelprogramma dat onderdeel vormt van dit Recreatiezoningsplan wordt besproken in [hoofdstuk 6](#).

In de duinen bij Zandvoort worden paaltjes gebruikt om bezoekers door het terrein te geleiden. Het is mogelijk deze techniek ook op de stuifzandterreinen op de Veluwe toe te passen. Fotografie M. Bons

5 Recreatiezoneringskaart: de ambitie

De visie op de gewenste ruimtelijke schikking van recreatie-intensiteiten op de Veluwe is vastgelegd in de recreatiezoneringskaart Veluwe. De zoneringskaart is het sturingsinstrument om de benodigde balans tussen natuur en recreatie op de Veluwe te bewerkstelligen. Paragraaf 5.1. gaat in op het karakter van de zoneringskaart. Het samen met de partners ontwikkelde kaartbeeld is te vinden in § 5.2. Paragraaf 5.3 geeft vervolgens een duiding van de ligging van de verschillende zones. De inhoudelijke onderbouwing die ten grondslag ligt aan de recreatiezoneringskaart wordt toegelicht in § 5.5. Een doorkijk naar de toekomst wordt gegeven in § 5.6.

5.1 Zoneringskaart: weergave gewenste situatie

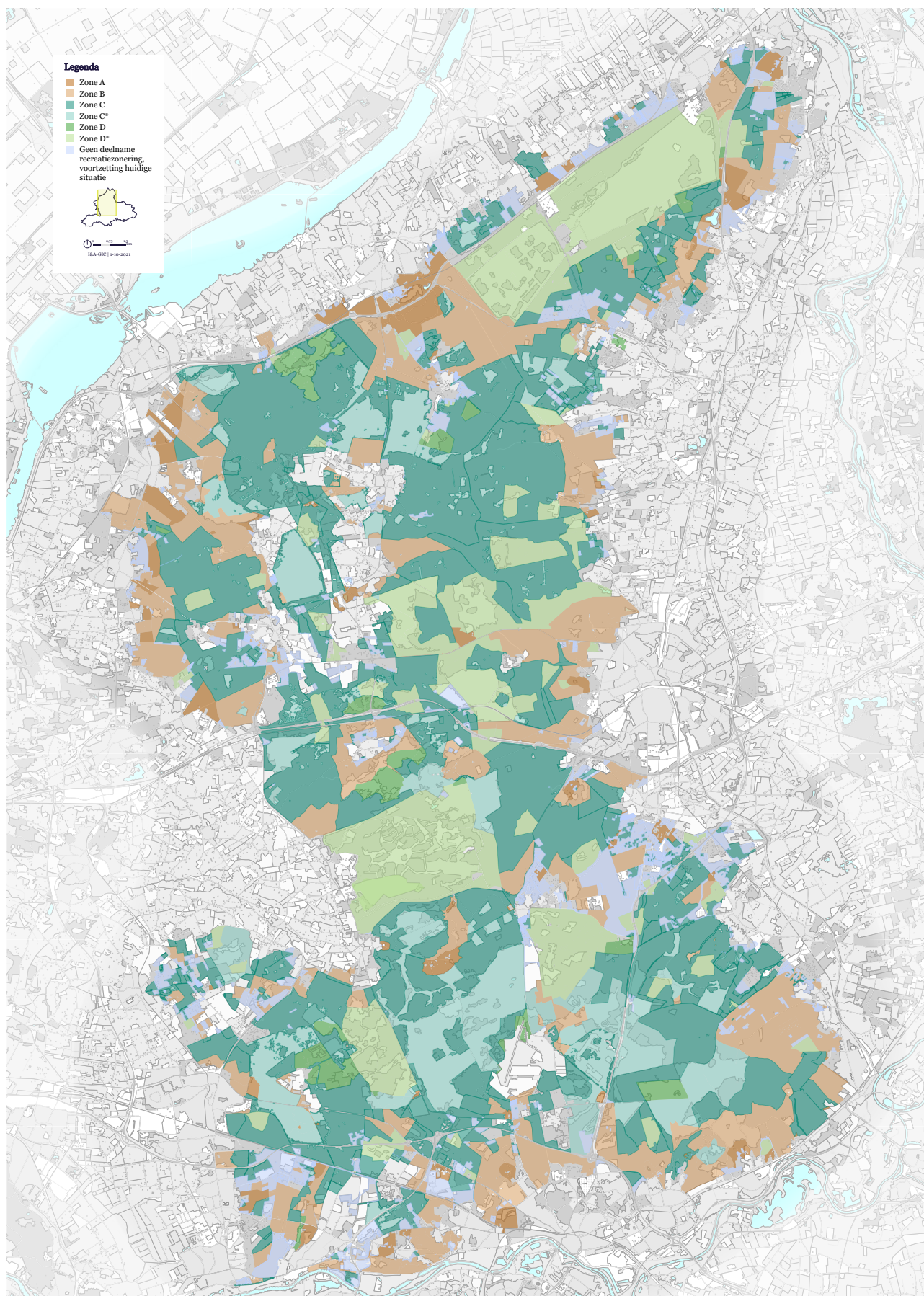
De recreatiezoneringskaart geeft een gezamenlijke, Veluwe-brede visie op de gewenste ruimtelijke schikking van recreatieniveaus in het Natura 2000-gebied. De recreatiezoneringskaart is een weergave van de ambitie – de gewenste zonering – en dus niet van de huidige situatie in het natuurgebied. Wel is het zo dat op flinke delen van de Veluwe de nagestreefde zonering al in grote lijnen overeenstemt met huidige inrichting en gebruik van de terreinen. Op deze terreinen zullen geen, of weinig ingrijpende veranderingen doorgevoerd worden en is de impact van de zonering op het gebruik van de terreinen beperkt.

Bij de ontwikkeling en uitvoering van recreatiezonering hebben de eigenaren zeggenschap over de eigen terreinen. Er wordt geen zonering ‘van bovenaf’ opgelegd. Het feit dat het eigendom van natuurterreinen op de Veluwe verdeeld is over bijna 8.000 eigenaren maakt dat er niet overal een zone-aanduiding gegeven is. Enkele grotere terreineigenaren gaven aan niet te willen deelnemen. Daarnaast zijn er (clusters van) kleinere particulieren eigenaren die we niet hebben kunnen bereiken³. Op deze terreinen worden vanuit het Recreatiezoneringsplan geen maatregelen genomen, de huidige situatie blijft er behouden. Voor niet ingekleurde terreinen werkt dit Recreatiezoneringsplan ook niet als toetsingskader. Vergunningen voor dagrecreatieve activiteiten/voorzieningen worden getoetst aan de hand van het generieke Natura 2000-kader.

³ We hebben geprobeerd zo veel mogelijk kleinere particuliere eigenaren te betrekken, via Gelders Particulier Grondbezit en via de Bosgroep Midden-Nederland, die voor veel particulieren het beheer uitvoert. We hebben echter niet de mogelijkheid en capaciteit om met alle eigenaren in gesprek te gaan.

5.2 Overall kaartbeeld

Onderstaand is de actuele recreatiezoneringskaart voor de Veluwe afgebeeld. Voor een webviewer van de kaart met zoommogelijkheid: [klik hier](#)

Figuur: Recreatiezoneringkaart Natura 2000-gebied Veluwe

Op de kaart is te zien dat het grootste deel van de Veluwe het hele jaar toegankelijk blijft voor recreatief gebruik: de zones A (lichtbruin), B (zalmkleur), C (donker turquoise) en C* (licht turquoise). Op sommige terreinen in de zones A t/m C zullen aanpassingen gedaan worden in de paden- en routestructuren. De padendichtheid op de Veluwe is op dit moment echter dusdanig groot dat het weghalen of (gedurende een deel van het jaar) omleiden van paden voor bezoekers er niet toe leidt dat grote delen van het natuurgebied niet meer beleefd kunnen worden.

In zone D* (lichtgroen) is het hele jaar geen recreatief medegebruik mogelijk. Dat was op deze terreinen voorafgaand aan het recreatiezoneringsproces meestal ook al het geval, bijvoorbeeld omdat het een wildrustgebied, militair oefenterrein of niet-opengesteld particulier eigendom betreft. De natuurwaarden op deze terreinen zijn vaak groot.

Voorbeeld van een tijdelijke terreinafsluiting i.v.m. broedende vogels in Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske

Nieuw op de Veluwe is wel de tijdelijke afsluiting (of sterk beperkte toegang) van gebieden tijdens het broedseizoen⁴, op de kaart weergegeven als zone D (donkergroen). In de zones D zijn recreanten buiten het broedseizoen wel welkom om te fietsen, wandelen en paardrijden. De mogelijkheden zijn dan veelal vergelijkbaar met die in zone C/C* (respectievelijk donker en licht turquoise). Toegangsbeperkingen tijdens het broedseizoen zijn nieuw op de Veluwe, maar in diverse andere agrarische en natuurgebieden al langer een bekend fenomeen.

Omvang verschillende zones

In onderstaand tabel is weergegeven wat het totale en procentuele oppervlak is van de verschillende zones op de Veluwe:

Zone	Opperv. in hectare	% van het geheel
Zone A Poorten van de Veluwe (intensief recreatief gebruik)	3.078	3,5%
Zone B Visitekaartje van de Veluwe (matig intensief recreatief medegebruik)	16.201	18,4%
Zone C De stille, eindeloze Veluwe (extensief recreatief medegebruik)	35.047	39,8%
Zone C* De stille eindeloze Veluwe (extensief recreatief medegebruik extra verstoringsgevoelige soorten)	10.695	12,2%
Zone D De kwetsbare en ongerepte Veluwe (geen/beperkt reactief gebruik in het broedseizoen)	2.067	2,3%
Zone D* Jaarrond geen recreatief gebruik	15.597	17,7%
Geen deelname recreatiezoneringsproces , voortzetting huidige situatie	5.321	6,0%
TOTAAL	88.005	100%

Tabel: Omvang van de verschillende zones op de Veluwe

⁴ De afsluitingsperiode voor het broedseizoen loopt van 15 maart tot 15 juli. Wanneer de laatbroedende tapuit aanwezig blijkt, dan moet de afgesloten periode worden verlengd tot 1 september. In sommige zone D-gebieden zijn ook tijdens het broedseizoen nog enkele paden toegankelijk.

5.3 Ligging van de zones

In hoofdstuk 4 over de methodiek achter de recreatiezonering zijn de karakteristieken van de zones A t/m D beschreven. Deze karakteristieken komen ook tot uiting in de positionering van de zones op kaart.

De A-zones met hun intensieve recreatief gebruik zien we terug op een beperkt aantal plekken waar hoge recreatieve druk aanwezig is door de aantrekkelijkheid en aantrekkingskracht van het gebied voor recreanten. Zones A liggen bij belangrijke toegangen tot de Veluwe op de plekken waar relatief veel recreanten de Veluwe op komen en hun bezoek aan het natuurgebied starten. We vinden ook A-zones wat meer midden op de Veluwe. Ook hier zien we dat ze gekoppeld zijn aan bebouwing, bijvoorbeeld op het Veluwemassief, en daarnaast aan toeristische trekpleisters, zoals de Schaapskooi in Ede, Landgoed Staverden of de toeristische kern van Nationaal Park Hoge Veluwe met het Kröller Muller Museum.

De B-zones (matig intensief recreatief medegebruik) beslaan een wat groter deel van de Veluwe. We vinden deze zones vooral aan de randen van de Veluwe grenzend aan bebouwing en rondom de A-zones. Zone B vormt de overgang van de 'drukte' rondom Natura 2000-gebied Veluwe naar de rustige kern van het natuurgebied. Ook op de Veluwe zelf werkt zone B als overgang. Veelal gaat zone A over in zone B, voordat we in zone C/C* terecht komen. Soms zien we de zones B tot wat verder in de kern van de Veluwe liggen. Vaak heeft dat te maken met een wat ruimer aanbod aan paden en routes op deze terreinen vanuit de overweging om recreatie op deze plekken sterker te faciliteren, zodat op andere plekken de natuur wat meer ontzien kan worden (het principe van geleiding).

Zone C en C* (extensief recreatief medegebruik) beslaat verhoudingsgewijs het grootste deel van de Veluwe. Het recreatief gebruik is hier extensiever en daarmee zijn de terreinen rustiger ten behoeve van de Natura 2000-soorten. De ligging van zone C correspondeert in grote lijnen met de bosgebieden van de Veluwe. Zone C* zien we vooral terug op de meer open heideterreinen en stuifzanden.

Zone D, terreinen die beperkt of niet toegankelijk zijn tijdens het broedseizoen, vinden we ook vooral op stuifzanden en heideterreinen. Dat zijn de terreinen waar de verstoringsevoelige, op de grond broedende vogels, zich bevinden. Voor deze soorten is de recreatiezonering van groot belang. Voorbeelden van zone D vinden we onder andere bij Kootwijk, bij Hulshorst en bij De Ginkel (nabij Ede).

De jaarrond afgesloten terreinen (zone D*) zijn qua ligging moeilijker te typeren. Dat komt omdat het hier om terreinen gaat die om verschillende redenen afgesloten zijn. De positie van de zone D*-terreinen wordt met andere woorden door meerdere factoren bepaald en die hebben niet altijd met de balans tussen natuur en recreatie te maken. Deels betreft het militaire oefenterrein (bijvoorbeeld Artillerie Schietkamp en De Harskamp), deels afgesloten particuliere eigendommen (bijvoorbeeld Landgoed Deelerwoud), deels wildrustgebieden (bijvoorbeeld op Planken Wambuis en op Kroondomein het Loo) en deels terreinen die gekoppeld zijn aan ecoducten (bijvoorbeeld ecoduct Jac. P. Thijsse over de A12).

5.4 Inhoudelijke onderbouwing van de zoneringskaart

Het indelen van de Veluwe in de getoonde recreatiezones is vanzelfsprekend niet zomaar gedaan, maar op basis van een inhoudelijke onderbouwing. De onderbouwing van de zoneringskaart kent twee componenten:

- 1 de ecologische onderbouwing;
- 2 het ruimtelijk beeld van recreatie en toerisme.

Ad 1 Ecologische onderbouwing

Het startpunt voor de ecologische onderbouwing waren de te behalen Natura 2000-doelen, met een accent op de verstoringsevoelige soorten.

Een belangrijke ecologische onderlegger voor de zonering werd gevormd door een onderzoek naar mogelijkheden voor het herstel van de populaties van zeven verstoringsevoelige vogelsoorten op de Veluwe: boomleeuwerik, draaihals, duinpieper, nachtzwaluw, tapuit, wespandief en zwarte specht. De Natura 2000-doelen voor deze soorten worden niet gehaald en ingrijpen is geboden. In het kader van het onderzoek 'Natuurbeheer- en zoneringsmaatregelen voor zeven aangewezen vogelsoorten in Natura 2000-gebied Veluwe' (Sierdsema et. al, 2020) is een kaart ontwikkeld waarop voor de verstoringsevoelige vogelsoorten is aangegeven hoe een optimale recreatiezonering er voor deze soorten uit zou zien. De zeven vogelsoorten kunnen bovendien als gidssoorten gezien worden voor andere soorten die eveneens baat hebben bij meer rust. Zo profiteert bijvoorbeeld de boommarter van verbeteringen in het leefgebied van de zwarte specht. [De kaart met de optimale zonering voor de zeven vogelsoorten is te vinden in bijlage 3.](#) In deze bijlage over de ecologische onderbouwing van de recreatiezonering is ook een tabel opgenomen, waarin is uitgewerkt welke

bijdrage een voor de vogels optimale zonering levert aan het herstel van de vogelpopulaties. De onderzoekmatige gegevens zijn in de totstandkoming van de zoneringskaart verrijkt met de ecologische en gebiedskennis van de terreinbeheerders.

Bij het opstellen van de recreatiezonering is daarnaast gebruik gemaakt van de kennis over de ligging van de verschillende habitattypen op de Veluwe en van overzichtskaarten met hotspots en knelpunten voor reptielen⁵. Kaartbeelden hiervan zijn opgenomen in bijlage 3. Ook is gekeken naar faunapassages en rustgebieden voor wild, zoals die nu al door terreineigenaren beheerd worden.

Zwarte specht. Fotografie: Saxifraga (Bart Vastenhouw)

Zandhagedis

⁵ De overzichtskaart is opgesteld door Ravon, een kennisorganisatie die zich richt op de studie en bescherming van in Nederland voorkomende amfibieën, reptielen en vissen.

Ad 2 Ruimtelijk beeld van recreatie en toerisme

Bij het opstellen van de zoneringskaart is daarnaast zo veel mogelijk aangesloten op het bestaande recreatieve gebruik op de Veluwe. Er is rekening gehouden met het ruimtelijke beeld van woonkernen, toeristische hotspots, recreatieve routes, infrastructuur en vakantieparken en de daarmee samenhangende 'bewegingen van recreanten'. Hiervoor is gebruik gemaakt van kaartmateriaal ([zie hiervoor bijlage 4](#)) en van expert judgement van deelnemers aan het proces. Er is niet alleen gekeken naar de actuele situatie, maar ook de koppeling gemaakt met te verwachten ontwikkelingen (bijvoorbeeld bekende nieuwbouwlocaties, toename elektrisch fietsen, etc.) en met ambities en visies op het gebied van recreatie en toerisme.

5.5 Doorkijk naar de toekomst

De zoneringsambities zoals vastgelegd op de recreatiezoneringskaart zullen in de komende (circa 10) jaren gerealiseerd worden door het nemen van recreatiezoneringsmaatregelen ([zie hiervoor hoofdstuk 6](#)). Aan het begin van dit hoofdstuk is al benoemd dat de ingetekende ambitie op sommige plekken al dicht bij de huidige situatie ligt. Hier worden weinig ingrijpende maatregelen genomen. Op andere plekken is de afstand tussen ambitie en huidige situatie groter. In die terreinen worden in de toekomst meer aanpassingen gedaan.

De partners hebben er naar gestreefd om met de hier gepubliceerde recreatiezoneringskaart een toekomstig bestendige ambitie te ontwikkelen voor de balans tussen natuur en recreatie op de Veluwe. Tegelijkertijd is het belangrijk op te merken dat de huidige recreatiezoneringskaart niet het absolute eindbeeld voor de Veluwe is; het is een proces van leren en ontwikkelen.

Met het oog op bovenstaande zal de recreatiezoneringskaart (en het bijbehorende maatregelprogramma) in de toekomst periodiek tegen het licht gehouden worden om te kijken of er aanpassingen nodig zijn. Dit Recreatiezoneringsplan maakt deel uit van het Natura 2000-beheerplan voor de Veluwe. Het Natura 2000-beheerplan wordt elke zes jaar geactualiseerd en tussentijds geëvalueerd. In samenhang met deze momenten zal ook gekeken worden of de recreatiezoneringskaart om actualisatie vraagt. Zie hiervoor ook [hoofdstuk 9](#) over de uitvoering van het Recreatiezoneringsplan.

6 Maatregelprogramma: de aanpak

In het vorige hoofdstuk stond het al: het vaststellen van een ambitiekaart leidt op zichzelf nog niet tot een betere balans tussen recreatie en natuur. Er moet concreet actie worden ondernomen om in de praktijk tot en betere geleiding en verdeling van recreatief gebruik te komen. Waar de recreatiezoneringskaart de ambitie op de ontwikkeling van balans tussen Veluwe-natuur en recreatie geeft, geeft het maatregelprogramma een inkijk in de aanpak om deze visie te realiseren. In paragraaf 6.1 wordt het karakter van het maatregelprogramma toegelicht. Een overall beeld van de recreatiezoneringsmaatregelen wordt geschetst in § 6.2. In § 6.3 wordt besproken hoe het gesteld is met de vergunningplicht van te nemen zoneringsmaatregelen. Paragraaf § 6.4 geeft een doorkijk naar de zoneringsaanpak in de toekomst.

6.1 Karakter van het maatregelprogramma

Er is in korte tijd veel inzicht verkregen in de mogelijkheden om effectief te sturen op een betere balans tussen natuur en recreatie. Tegelijkertijd weten we nog niet alles, en zal ook voor een deel in de praktijk moeten blijken wat de effecten van maatregelen zijn op natuurbehoud en belevingskwaliteit. We werken daarom programmatisch aan de recreatiezoning waarbij de focus niet ligt op individuele maatregelen, maar we sturen op een totaalpakket dat optimaal bijdraagt aan het doelbereik (voor natuur én recreatie).

De maatregelen die we nu in beeld hebben geven een goed inzicht in de fysieke en niet-fysieke maatregelen die op de Veluwe genomen gaan worden. Maar het maatregelprogramma, in de vorm van de in [bijlage 5](#) opgenomen tabel, is niet in beton gegoten. Het is een flexibel instrument. Het kan voorkomen dat, op basis van voortschrijdend inzicht of nadere ecologische toetsing, besloten moet worden om een maatregel niet, of anders uit te voeren.

De voorgenoemde maatregelen zijn verschillend van karakter. Sommige maatregelen zijn heel direct gericht op de instandhouding van Natura 2000-doelsoorten, andere maatregelen zijn meer gekoppeld aan geleiding van recreanten of gericht op het verhogen van belevingskwaliteit. Soms gaat het om eenmalige investeringen, soms om aanpassingen in terugkerend beheer. Afhankelijk van doel en focus van een maatregel, komen ook verschillende, al dan niet provinciale, financieringsbronnen in beeld. Financiering van maatregelen in het programma is niet per definitie gegarandeerd (zie voor financiering verder [paragraaf 9.2](#)).

Tot slot is het belangrijk op te merken dat ook vanuit andere programma's en sporen maatregelen genomen kunnen worden die relevant zijn voor de recreatiezoning, denk aan de natuurherstelprogramma's, aan mitigerende maatregelen voor economische ontwikkelingen, aan projecten in het kader van de Regio Deal Veluwe, etc.

6.2 Overall beeld van de maatregelen

De tabel met het totale programma van recreatiezoneringsmaatregelen, voor zover nu in beeld, is opgenomen in [bijlage 5](#). De tabel laat zien welke maatregelen genomen worden in de verschillende gebieden, voor welk natuurdoel dat gebeurt en welke terreineigenaar de maatregelen gaat uitvoeren.

Het huidige maatregelprogramma bestaat uit iets minder dan 250 maatregelen, ingediend door bijna 20 verschillende eigenaren. Maatregelen worden verspreid over alle windstreken van de Veluwe genomen. Het aantal te nemen maatregelen verschilt sterk per eigenaar, in lijn met het feit dat ook de omvang van de door eigenaren beheerde terreinen sterk uiteenloopt. Ook de omvang van de te nemen maatregelen zelf loopt uiteen, soms gaat het bijvoorbeeld om het aanpassen van een specifiek stukje van één route dat niet gunstig ligt, terwijl in een ander gebied de complete routestructuur geoptimaliseerd gaat worden.

6.2.1 Maatregelen voor inrichting, onderhoud en onderzoek

Het overgrote deel van de maatregelen betreft inrichtingsmaatregelen, dat zijn maatregelen die fysiek in de terreinen genomen gaan worden. Soms vergen deze maatregelen gerichte communicatie om recreanten bewust te maken van de nieuwe situatie, specifiek onderhoud om te zorgen dat ze blijven functioneren, of toezicht met betrekking tot de naleving door recreanten. Ook hiervoor zijn maatregelen opgenomen, generiek voor de hele Veluwe en soms ook per terrein. Daarnaast bevat het maatregelprogramma onderzoeksmaatregelen. Onderzoeksmaatregelen zijn opgevoerd wanneer nog niet duidelijk is hoe een specifieke situatie het best verbeterd kan worden. Vaak zullen deze onderzoeken uiteindelijk resulteren in fysiek te nemen inrichtingsmaatregelen.

6.2.2 Inzoomen op inrichtingsmaatregelen

Van de te nemen inrichtingsmaatregelen valt het grootste deel binnen de categorie ‘maaswijdte en toegankelijkheid’, dit zijn maatregelen die betrekking hebben op de aanwezigheid van paden en op de mate waarin terreinen door recreanten betreden mogen worden. Het kan daarbij gaan om het omleiden, verleggen of weghalen van paden, om (tijdelijk) beperkte toegang van terreinen, etc. Deze maatregelen zijn vooral bedoeld om meer, grotere en ‘goed-getimed’ kernen van rust te creëren op die plekken op de Veluwe waar zich verstoringgevoelige natuur bevindt. De maatregelen zijn vaak kleinschalig en eenvoudig uit voeren, maar hebben potentieel een grote impact op de kwaliteit van het leefgebied van verstoringgevoelige plant- en diersoorten.

Inrichtingsmaatregelen die betrekking hebben op de aanpassingen van routes (wandel, fiets- ATB-, ruiter- en menroutes) hangen nauw samen met maatregelen uit de hierboven besproken categorie. Als een pad verdwijnt, of tijdelijk niet door recreanten gebruikt kan worden, dan wordt gezocht naar een oplossing voor een eventueel aanwezige langere route die gebruik maakt van dat pad. Maar ook van tracés die specifiek aangelegd zijn als onderdeel van een route, kan met de huidige kennis over verstoring en zonering blijken dat ze op een ongunstige plek liggen, bijvoorbeeld vlak naast een belangrijk broedgebied. Daarnaast geven (nieuwe) behoefte van gebruikers soms ook aanleiding om routes aan te passen, bijvoorbeeld om een kortere of juist langere route mogelijk te maken, om de aansluiting op een parkeerplaats te verbeteren of om verschillende gebruikersgroepen beter van elkaar te scheiden. Het aanpassen van routestructuren is dan ook een inrichtingsmaatregel die geregeld genomen zal worden.

De Veluwe wordt doorkruist door een flink aantal openbare fietspaden en (zand)wegen en er zijn de nodige parkeerplaatsen te vinden. Sommige zijn recent, sommige liggen er al decennia. De partijen die nu samenwerken aan de recreatiezonering constateren in diverse gevallen dat de ligging, inrichting en/of het gebruik ervan, met de kennis en in de context van nu, niet bijdragen aan een optimale natuur- en belevingskwaliteit. In deze gevallen kan aanpassing van de bestaande situatie zinvol zijn, bijvoorbeeld verplaatsen van een parkeerplaats, afwaarderen van een weg, of aanpassen van verharding. Vaak spelen echter meerdere belangen, naast natuur- en belevingskwaliteit ook bereikbaarheid, veiligheid en leef-omgevingskwaliteit, die zorgvuldig tegen elkaar afgewogen moeten worden. Aanpassingen van openbare wegen, fietspaden en parkeerplaatsen zijn daarom op dit moment vaak nog als onderzoeksmaatregel in het Recreatiezoneringsplan opgenomen. Belangrijk is ook op te merken dat de beslissingsbevoegdheid over openbare wegen, fietspaden en parkeerplaatsen bij gemeenten berust en zij ook een regierol hebben in het nemen van maatregelen op dit vlak.

De maatregeltabel bevat ook maatregelen die betrekking hebben op het opwaarderen van een bestaande of toevoegen van een nieuwe recreatieve voorziening. Denk bijvoorbeeld aan het upgraden of verplaatsen van een wildobservatiepunt, het realiseren van een nieuwe uitkijktoren, het aanleggen van een spartelvijver voor honden of van een mindervalidenpad. Dergelijke maatregelen als onderdeel van het Recreatiezoneringsplan worden nooit genomen met enkel het oog op de recreatieve kwaliteit van de Veluwe. Ze dragen ook bij aan de natuurkwaliteit doordat ze bezoekers geleiden naar plekken waar de natuur minder gevoelig is voor verstoring.

6.2.3 Inzoomen op onderzoeksmaatregelen

Het maatregelprogramma bevat zo’n 60 onderzoeksmaatregelen in relatie tot opgaven die nog om nadere verkenning vragen. Er is analyse van lokale kansen en knelpunten nodig en veelal nader gesprek met stakeholders. Zo kan worden uitgewerkt welke maatregelen nodig zijn en hoe die het beste kunnen worden uitgevoerd.

Onderzoeken kunnen verschillende vormen aannemen. Het kan bijvoorbeeld gaan om een studie naar de aanwezigheid van bepaalde verstoringgevoelige soorten. Vaak zal het ook gaan om het onderzoeken van de praktische haalbaarheid van een maatregel, bijvoorbeeld bij het afwaarderen van een weg. Of om het in een proces met betrokkenen verkennen hoe een lokale aanpassing in een natuurterrein, zoals het verleggen van een bestaande route, het best gerealiseerd kan worden met een optimaal resultaat voor de natuur en de recreant.

Onderzoeksmaatregelen die nu opgenomen zijn in het maatregelprogramma hebben vooral betrekking op de aanpassing van bestaande routestructuren, op het optimaliseren van het aantal en de ligging van paden in een terrein (maaswijdte), op de aanwezigheid van hondenlosloopterreinen en op de aanpassing van openbare (zand)wegen, fietspaden of parkeerplaatsen in de terreinen. Bij openbare wegen gaat het vooral om onverharde wegen die de natuurterreinen doorsnijden en niet om wegen met een brede verkeersfunctie. De in het plan opgenomen onderzoeksmaatregelen kunnen, na afronding van het onderzoek, uitmonden in fysiek te nemen inrichtingsmaatregelen.

In natuurgebied de Maashorst zijn boomstammen geplaatst om 'berm-parkeren' te voorkomen. Fotografie: R. Goderie

6.3 Maatregelen en vergunningplicht

Het Recreatiezoningsplan bevat, juridisch gezien, verschillende soorten maatregelen:

- instandhoudingsmaatregelen die vrij zijn van vergunningplicht;
- maatregelen die met een Natuurtoets beoordeeld worden;
- maatregelen waarvoor een Passende beoordeling vereist is.

Instandhoudingsmaatregelen vergunning vrij

Een belangrijk deel van de maatregelen in dit plan wordt primair genomen met het oog op het verbeteren van de natuurkwaliteit, draagt direct bij aan het behalen van de Natura 2000-instandhoudingsdoelen zoals geformuleerd voor de Veluwe en is voor het behalen van de instandhoudingsdoelen ook van groot belang. Dit geldt voor de maatregelen in de categorie maaswijdte en toegankelijkheid, de categorie communicatie en bebording en de categorie toezicht. Het is ook van toepassing op maatregelen die gericht zijn op het weghalen of verkleinen van een recreatieve voorziening. Denk aan het afwaarderen van een weg, het weghalen van een parkeerplaats of het verkleinen van een hondenlosloopterrein. We noemen dit instandhoudingsmaatregelen: er is een 1-op-1 relatie met de natuurdoelen en er worden geen nieuwe activiteiten in het gebied geïntroduceerd. Deze zogenaamde 'instandhoudingsmaatregelen' zijn gezien hun aard en doelstelling vrijgesteld van vergunningplicht. Het merendeel van de maatregelen uit het Recreatiezoningsplan valt in deze categorie.

Maatregelen te beoordelen met een Natuurtoets

Het Recreatiezoningsplan bevat ook maatregelen die bijdragen aan de staat van instandhouding van de aangewezen Natura 2000-doelen, maar daar niet direct noodzakelijk voor zijn. Denk bijvoorbeeld aan het verplaatsen van een ruiterpad. Het verplaatsen helpt om verstoring weg te halen op een plek waar zich kwetsbare natuur bevindt en is in die zin nuttig in het kader van het Recreatiezoningsplan. Echter, voor het bijdragen aan de instandhoudingsdoelen volstaat het weghalen van het ruiterpad, het terugleggen op een betere plek is niet noodzakelijk voor de natuurkwaliteit. De maatregel kwalificeert daarom slechts deels als instandhoudingsmaatregel, het weghalen wel, het terugplaatsen niet, als terugplaatsing plaatsvindt buiten binnen de begrenzing van het N2000-gebied Veluwe. Voor dit soort maatregelen geldt dat het effect ervan – in samenhang – beoordeeld moet worden. Als de schaal en omvang van de effecten beperkt is (m.a.w. geen significant effect), dan volstaat een Natuurtoets en is geen Passende Beoordeling nodig. Voor maatregelen uit de categorieën 'aanpassen routestructuren' en 'verplaatsen/opwaarderen recreatieve voorzieningen' kan hiervan sprake zijn.

Maatregelen onder Passende beoordeling

Het Recreatiezoneringplan bevat alleen maatregelen waarvan we verwachten dat ze bijdragen aan een betere balans tussen recreatie en natuur. Om de geleiding van recreanten over de Veluwe te verbeteren en daarmee verstoringgevoelige natuur te ontzien, wordt op enkele plaatsen het opwaarderen van een bestaande of het realiseren van een nieuwe recreatieve voorziening voorgesteld. Het introduceren van nieuwe activiteiten in het Natura 2000-gebied, of het opschalen van bestaande activiteiten moet zorgvuldig beoordeeld worden op potentiële effecten op de instandhoudingsdoelen. Daartoe wordt een Passende beoordeling uitgevoerd. Met de Passende beoordeling wordt bepaald of er significante ecologische effecten te verwachten zijn en wat de impact en doorwerking daarvan is. Uitvoering van de betreffende recreatiezoneringsmaatregelen is afhankelijk van de uitkomsten van de Passende beoordeling.

We streven er naar om voor het Recreatiezoneringplan één Passende beoordeling uit te voeren, waarin de relevante maatregelen, waarvan een significant effect zelfstandig of in samenhang met andere ingrepen op voorhand niet kan worden uitgesloten, in hun samenhang beoordeeld worden.

6.4 Doorkijk naar de toekomst

Eerder werd al benoemd dat het maatregelprogramma nog niet compleet is. Dat is in lijn met het feit dat de uitvoering van het Recreatiezoneringplan in elk geval tot 2030 zal lopen. Het is in een programmatische aanpak ook niet nodig dat de te nemen maatregelen tot in detail bekend zijn. Er is ruimte om gaandeweg te evalueren en bij te sturen. De nu bekende recreatiezoneringsmaatregelen vormen de eerste tranche. Op latere momenten zullen nieuwe maatregelen toegevoegd worden aan het plan. Nieuwe recreatiezoneringsmaatregelen kunnen voortkomen uit verschillende sporen:

- Zomer 2021 waren nog niet alle gebiedsprocessen en -gesprekken afgerond. Uit de nog op te starten en lopende gebiedsprocessen komen ook zoneringsmaatregelen voort die uiteindelijk onderdeel gaan vormen van het Recreatiezoneringplan.
- Er wordt op dit moment ook gewerkt aan natuurherstelprogramma's om de natuur op de Veluwe te herstellen en weerbaarder te maken. De natuurherstelprogramma's zijn toegesneden op verschillende Veluwse natuurtypen (heide en stuifzanden, bossen, vennen en venen, beken). Hoewel deze herstelprogramma's niet gericht zijn op het verminderen van verstoring, bieden ze wel inzicht in en kennis van verstoringgevoelige natuur die mogelijk aanvullend is op de kennis die is opgedaan in het kader van het Recreatiezoneringplan. De natuurherstelprogramma's kunnen daardoor ook aanleiding geven om aanvullende recreatiezoneringsmaatregelen op te nemen, ook kunnen maatregelen al onderdeel van het herstelprogramma zijn.
- De recreatief-toeristische ontwikkeling van de Veluwe staat niet stil. Gebruiksintensiteiten veranderen, er komen nieuwe gebruiksvormen op (neem bijvoorbeeld de opkomst van de elektrische mountainbike), de ontsluiting van de Veluwe kan wijzigen (door bijvoorbeeld aanpassingen in openbaar vervoer). Dergelijke ontwikkelingen vragen mogelijk om nieuwe zoneringsmaatregelen, zodat de balans tussen natuur en recreatie niet (opnieuw) verstoord wordt.
- In het maatregelprogramma van zomer 2021 zijn diverse onderzoeksmaatregelen opgenomen. De onderzoekmaatregelen zijn bedoeld om meer zicht te krijgen op de uiteindelijk uit te voeren zoneringsmaatregelen. Logischerwijs kunnen deze onderzoeksmaatregelen dus leiden tot nieuwe, nog uit te voeren maatregelen.
- In het algemeen kunnen nieuwe ecologische inzichten, over de specifieke situatie op de Veluwe of over de verstoringgevoeligheid van soorten, of monitoring aanleiding geven tot het treffen van nieuwe maatregelen of bijsturing.

7 Effect van de recreatiezonering

In de toekomst moet blijken wat het effect van de recreatiezonering op de natuurkwaliteit en belevingskwaliteit daadwerkelijk is. Vooruitlopend daarop is al wel een eerste doorkijk te geven naar te verwachten effecten. In paragraaf 7.1 wordt de potentiële bijdrage aan natuurbehoud en -herstel besproken. Paragraaf 7.2 gaat over het te verwachten effect op de belevingskwaliteit.

7.1 Verwacht effect op natuurkwaliteit

Om nu een inschatting te kunnen maken van de bijdrage aan natuurbehoud en -herstel is vooral gekeken naar het potentiële effect op de zeven verstoringsgevoelige Vogelrichtlijn-soorten waarvoor in het Beheerplan Natura 2000 Veluwe extra inspanning wordt gevraagd. Voor de boomleeuwrik, draaihals, duinpieper, tapuit, wespandief en zwarte specht worden de Natura 2000-doelen niet gehaald en is recreatiezonering een belangrijke knop om aan te draaien. In [paragraaf 5.4](#) werd al genoemd dat onderzocht is hoe een optimale recreatiezonering er voor deze soorten uit zou zien (Sierdsema et. al 2020): waar bevinden zich idealiter de rustige zones gekoppeld aan het leefgebied van deze vogels?

Aan Sovon Vogelonderzoek Nederland is gevraagd te toetsen in welke mate de eerder uitgewerkte 'optimale vogelzonering' afwijkt of overeenkomt met de recreatiezonering zoals vastgelegd in dit plan. Hiervoor is de in dit plan opgenomen recreatiezoneringsskaart vergeleken met de op basis van onderzoek opgestelde kaart ([zie bijlage 3](#)) met daarin een optimale zonering voor de genoemde vogels (Sierdsema et. al 2020). In welke mate komt de door middel van zonering te bereiken recreatie-intensiteit op verschillende delen van de Veluwe overeen met de daar vereiste rust voor de vogels?⁶

Het overall beeld is dat de recreatiezonering op de Veluwe voor ongeveer driekwart overeenstemt met de gewenste zonering voor de vogels. Inzoomend blijkt uit de gemaakte vergelijking (stand van zaken september 2021) dat op zo'n 43% van Natura 2000-gebied Veluwe het vereiste rustniveau voor de zeven vogelsoorten overeenkomt met de daar ingetekende recreatiezonering. Op 31% van de Veluwe wordt/is het, op grond van de recreatiezoneringsskaart, zelfs iets rustiger dan voor de genoemde vogelsoorten vereist is. Vaak heeft dit te maken met het feit dat hier rust gecreëerd wordt voor andere natuurwaarden op plaatsen waar voor de vogels geen specifieke maatregelen nodig zijn, bijvoorbeeld in de wildrustgebieden en bij de ecoducten, of het hangt samen met de afsluiting van een terrein om niet-ecologische redenen (militair oefenterrein, particulier eigendom). Op ongeveer 26% van de Veluwse natuurterreinen zal het, uitgaande van de recreatiezonering, drukker kunnen blijven dan voor de vogels en daaraan gerelateerde plant- en diersoorten gewenst is.

Vergelijking vogel- en recreatiezonering	Percentage
MATCH	43%
RUSTIGER (dan voor specifiek de vogels noodzakelijk)	31%
DRUKKER (dan voor de vogels gewenst)	26%
TOTAAL	100%

Figuur: Vergelijking tussen optimale zonering voor vogels en recreatiezonering, op basis van toetsing Sovon Vogelonderzoek (stand van zaken sept. 2021)

Vervolgens is voor de toetsing een uitsplitsing gemaakt naar open terreinen (heide en stuifzand, ca. een kwart van het Natura 2000-gebied) en gesloten terreinen (bos, ca. driekwart van het Natura 2000-gebied). Hier bevinden zich immers verschillende soorten vogels met een verschillende mate van verstoringsgevoeligheid. Deze vogels zijn daarmee ook gebaat zijn bij uiteenlopende maatregelen. Tapuit, duinpieper en draaihals zijn typisch soorten van open terreinen. Nachtzwaluw en boomleeuwrik worden daar ook toe gerekend, maar houden zich ook deels op in bossen. Zwarte specht en wespandief zijn bossoorten. Kijkend naar de 'match' tussen de optimale zonering voor de vogels en de recreatiezonering in dit plan, dan blijkt de recreatiezonering voor de bosvogels iets gunstiger uit te pakken dan voor de soorten van open terreinen. Dit is weergegeven in onderstaande tabel.

⁶ Zoals eerder benoemd is de verwachting dat andere soorten mee zullen profiteren van de gecreëerde rust, de vogels zijn in dit opzicht te zien als gidssoorten.

Vergelijking vogel- en recreatiezonering	Open terreinen (%)	Bossen (%)
MATCH	33,3%	46,2%
RUSTIGER (dan voor specifiek de vogels noodzakelijk)	38,5%	28,4%
DRUKKER (dan voor de vogels gewenst)	28,2%	25,4%
TOTAAL	100%	100%

Figuur: Uitgesplitste vergelijking optimale vogelzonering en recreatiezonering voor open terreinen en bossen op basis van toetsing Sovon Vogelonderzoek (stand van zaken sept. 2021)

Wanneer de gekozen recreatiezonering afwijkt van de op een specifieke plek gewenste mate van rust voor vogels, dan is de betekenis daarvan voor de vogels niet altijd hetzelfde. Dit komt doordat sommige terreinen op de Veluwe voor vogels van groter belang zijn dan andere. Een gebied dat volgens de eerder verrichte analyse (Sierdsema et.al 2020) afgesloten zou moeten worden voor vogels, is bijvoorbeeld belangrijker voor de betreffende broedvogels dan een gebied dat ingericht kan worden als terrein met extensief recreatief medegebruik. Ook de mate waarin de recreatiezonering afwijkt van de optimale zonering voor broedvogels kan verschillen. De afstand tot de optimale situatie voor vogels is groter wanneer op een terrein een recreatiezone B is aangegeven, terwijl voor de vogels (periodieke) afsluiting gewenst is (zone D), dan wanneer daar een zone C* wordt gerealiseerd. In een eind 2021 te verschijnen rapportage van Sovon Vogelonderzoek over de uitgevoerde toetsing van te verwachten ecologische effecten, wordt nader ingezoomd op de situatie op verschillende terreinen. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de zoneringskaart, maar ook naar de te verwachten effecten van het bijbehorende maatregelprogramma. Dan wordt ook berekend welke potentiële bijdrage de recreatiezonering kan leveren aan de toename van de vogelaantallen op de Veluwe en daarmee aan de instandhoudingsdoelen uit het Natura 2000 beheerplan.

Het is belangrijk op te merken dat bij het opstellen van een optimale zonering voor vogels alleen is gekeken naar het best mogelijke scenario voor de vogels, terwijl er in het recreatiezoneringsproces een bredere belangenafweging heeft plaatsgevonden. Het was op voorhand dan ook niet te verwachten dat er een complete match mogelijk zou zijn tussen de recreatiezoneringskaart en de ‘vogelzonering’. Het streven was wel om beiden zo dicht mogelijk bij elkaar te brengen. Met de huidige recreatiezonering is nu een eerste – forse – stap gezet op weg naar optimalisatie voor vogels. Het proces stopt niet, na 2021 blijft gewerkt worden aan verdere optimalisatie, daar waar dat nodig en mogelijk is.

Hieronder lichten we toe op welke plaatsen er, met het oog op een bredere belangenafweging, andere keuzes gemaakt zijn dan het streven naar een ideale zonering voor de vogels.

7.1.1 Toelichting gebieden met ‘mismatch’ recreatiezonering met ideaalsituatie voor vogelsoorten

Zoals hierboven te lezen zal het op een kwart van de Veluwe naar verwachting drukker zijn dan de optimale situatie voor de genoemde vogelsoorten. Dit heeft tot gevolg dat waarschijnlijk het met zonering maximaal haalbare effect voor de vogelstand op de Veluwe niet bereikt gaat worden. Dit is inherent aan het feit dat in de totstandkoming van dit plan niet alleen gekeken is naar natuur. Recreatie op de Veluwe moet mogelijk blijven, is het uitgangspunt.

De gebieden waar de zonering meer recreatief gebruik toestaat dan voor de vogels gewenst, zien we voornamelijk nabij de woonkernen op en rondom de Veluwe. Voorbeelden zijn de terreinen aan de oostkant van Ede, aan de rand van de Veluwe op de flank Voorthuizen-Putten-Ermelo-Harderwijk-Nunspeet of aan de noordoost rand van de Veluwe op de flank Epe-Heerde-Hattem. Het zijn plaatsen waar veel recreanten de Veluwe op komen. Volgens de zoneringsmethodiek bevinden zich hier ook de zones A en B als plekken waar de meeste faciliteiten worden aangeboden: parkeerplaatsen, startpunten van routes, etc. Ook rondom toeristische trekpleisters zien we dat er meer ruimte voor recreatie en minder rust voor natuur is, dan voor de verstoringsevoelige soorten optimaal zou zijn. Bijvoorbeeld aan de noordwest kant van Apeldoorn met het Paleispark en grote attracties als Julianatoren en Apenheul, of bij Laag Soeren waar zich horeca, campings en vakantieparken bevinden. Ook historische landgoederen trekken veel publiek en hebben bovendien vaak een cultuurhistorisch waardevol padenpatroon, waardoor grote maaswijdtes daar moeilijk te realiseren zijn (denk bijvoorbeeld aan de langgoederenzone ten noorden van Arnhem).

Ecologisch gezien is het gunstiger om hogere verstoring te concentreren op een beperkt aantal locaties, dan gelijkmatig over een gebied uit te smeren. Het is dan ook een bewuste keuze om op een aantal plekken – waar recreanten logischerwijs het natuurgebied betreden en er voor hen veel te beleven valt – volop ruimte te bieden voor recreatie. Hiermee kan op andere plekken meer rust gerealiseerd worden, zodat de natuur daar behouden blijft en/of herstel wordt.

7.1.2 Nulmeting maaswijdte

Een ander aspect om naar te kijken als we uitspraken willen doen over het te verwachten ecologisch effect van de recreatiezonering, is de maaswijdte. De maaswijdte geeft de maat voor de omvang van terreindelen tussen aangrenzende paden of, met andere woorden, de grootte van de vlakken waarop geen menselijke betreding plaatsvindt. Voor het overgrote deel van het Natura 2000-gebied is bij het opstellen van dit Recreatiezoneringsplan de maaswijdte in beeld gebracht. Hiermee is feitelijk een nulmeting van de maaswijdte verricht. Vervolgens is geanalyseerd in welke mate de huidige maaswijdte in de terreinen overeenstemt met de maaswijdte die nagestreefd wordt, conform de zones die nu op de recreatiezoneringkaart ingetekend staan. Daarbij is specifiek gekeken naar zone B (streefwaarde 5 hectare), zone C (streefwaarde 25 hectare) en zone C* (streefwaarde 50 hectare). Er is niet gekeken naar zone A, omdat daarvoor geen streefwaarde is vastgesteld. Ook naar zone D en D* is (nog) niet gekeken. Daar vindt in principe (tijdens het broedseizoen) geen betreding plaats.

Onderstaande tabel geeft het resultaat van de uitgevoerde analyse:

Actuele geschiktheid ten opzichte van gewenste oppervlakte conform ingetekende zone in %	% aandeel op Veluwe (zones B, C en C*)
<50	40
50-75	12
75-99	8
=100	39

Figuur: Tabel met geschiktheidspercentages maaswijdte op basis van analyse Borgman Beheer en Advies

Het percentage in de eerste kolom geeft aan hoe groot het perceel is ten opzichte van de gewenste maaswijdte-omvang. Bijvoorbeeld <50 betekent: het perceel is minder dan de helft van de gewenste grootte, =100 betekent: het perceel voldoet aan de oppervlakte-eis van de zone waarin het ligt. De tweede kolom geeft het percentage waarin de categorie voorkomt op het totale aantal hectares op de Veluwe in de zones B, C en C*. Op bijna 40% van het totale oppervlakte van deze zones op de Veluwe voldoet de perceelgrootte in de huidige situatie al, op 40% nog verre van.

Deze analyse laat zien dat er nog flinke winst te behalen is door het optimaliseren van de padenstructuur, hiervoor zijn in het maatregelprogramma ook veel maatregelen opgenomen. Over enkele jaren kan gekeken worden in welke mate deze maatregelen daadwerkelijk geleid hebben tot maaswijdtes die passen bij de zoneringsambities, en daarmee de rust voor de aanwezige natuurwaarden garanderen.

7.2 Verwacht effect op belevingskwaliteit

Het samenwerkingsverband Veluwe-op-1 noemt als tweede punt op de VeluweAgenda 2030: 'Een bredere kijk op recreatie en toerisme, waarbij het niet meer in de eerste plaats gaat om het trekken van meer bezoekers, maar om meer kwaliteit'. In de recreatiezonering is deze focus op kwaliteit in plaats van kwantiteit ook omarmd. De recreatiezonering kan op verschillende manieren een impuls geven aan de kwaliteit van de natuurbeleving op de Veluwe.

Vanuit diverse hoeken is in de achterliggende periode het signaal gekomen dat het te druk is op de Veluwe. Ondernemers gaven aan dat hun gasten geen echte Veluwe-rust meer ervaren, bewoners ervaren dat de toenemende drukte hun directe leefomgeving negatief beïnvloedt en verschillende recreantengroepen ervaren hinder van elkaar. De recreatiezonering zorgt voor meer differentiatie in recreatie-intensiteit zodat er geen deken van drukte meer over de Veluwe ligt. Op sommige plekken komen extra voorzieningen, zodat bezoekers daar ook goed gefaciliteerd worden en de recreatiedruk minder overlast geeft. Op andere plekken wordt het voorzieningenniveau juist lager. Door op bepaalde terreinen het aantal paden te verminderen ontstaan bijvoorbeeld grotere aaneengesloten stukken natuur waardoor de recreant meer weidsheid kan ervaren.

Ook het beter scheiden van gebruikersgroepen, door te zorgen dat specifieke routes en paden voor verschillende recreatievormen (ruiters, MTB-ers, etc.) elkaar niet meer raken of kruisen, heeft een positief effect op de beleving. Met de recreatiezonering wordt ook bijgedragen aan betere routenetwerken op de Veluwe, onder andere doordat terreineigenaren meer met elkaar in gesprek gaan over het beter op elkaar laten aansluiten van eigendomsgrens overschrijdende routes. Met het Recreatiezoneringsplan is het optimaliseren van routenetwerken op de Veluwe overigens nog niet af. Het Routebureau Veluwe gaat daaraan de komende jaren in opdracht van de Veluwse gemeenten verder werken, samen met terreinbeherende organisaties en vrijwilligers.

Een aanzienlijk deel van de maatregelen in het Recreatiezoneringsplan heeft betrekking op een betere ontsluiting van de natuurterreinen. Het gaat dan bijvoorbeeld om een logische route naar het natuurterrein vanaf een parkeerplaats via gemarkeerde routes. Maar ook het voorkomen dat fietsers en wandelaars gehinderd worden door auto's die met veel stof over zandwegen rijden of met berm- en wildparkeren voor overlast zorgen. Aan een betere ontsluiting van de Veluwe wordt ook gewerkt via de programmatische 'Bestemmingsmanagement/ontvangstlocaties' uit de VeluweAgenda 2030.

In het kader van de recreatiezonering wordt een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een meer geharmoniseerd evenementen- en activiteitenbeleid voor de Veluwe. Doel is om met terreineigenaren gezamenlijk te spreken over heldere kaders en richtlijnen voor evenementen. Wat kan op welke plek en op welk moment wel, of juist niet en waarom? Daarbij zal ook gekeken worden naar de effecten van evenementen op de beleving van andere bezoekers van de Veluwe. Meer afstemming in het evenementenbeleid moet duidelijkheid bieden aan initiatiefnemers, zodat zij in een vroeg stadium weten waar zij aan toe zijn en de organisatie van hun evenement daarop kunnen afstemmen.

In het kader van het Recreatiezoneringsplan is ook afgesproken dat de recreatiedruk en belevingskwaliteit op de Veluwe gemonitord zal worden, zodat de effecten van de recreatiezonering op lange termijn in beeld gebracht worden.

Het Routebureau Veluwe werkt aan eenduidige aanduidingen voor alle routes op de Veluwe. Afbeelding: Routebureau Veluwe

8 Inzoomen op gebieden: proces en resultaat lokale gebiedsprocessen

Het Recreatiezoningsplan vormt één geheel. Juist met een integrale aanpak voor het gehele Natura 2000-gebied Veluwe wordt gestreefd naar een betere balans tussen natuur en recreatie. Dat neemt niet weg dat in de totstandkoming van het plan telkens maatwerk is geleverd op het niveau van kleinere gebieden. De Veluwe is groot en divers. Terreintypen en natuurwaarden variëren, net als de ligging ten opzichte van steden, dorpen en vakantieparken, de aanwezigheid van toeristische trekpleisters loopt uiteen, het bestaande recreatieve gebruik is niet overal hetzelfde, etc. Komen tot een passende, goed werkende én toekomstbestendige recreatiezonering vraagt om gebiedspecifieke afwegingen. Voor een aantal gebieden is het komen tot een passende recreatiezonering extra complex, omdat er een grote opgave ligt en/of er veel verschillende belangen spelen. In deze gebieden zijn/worden bewoners, ondernemers en gebruikers direct betrokken bij de totstandkoming van de recreatiezonering en bij de uitwerking daarvan in te nemen maatregelen. In dit hoofdstuk zoomen we in op deze gebieden.

8.1 De Haere

Tussen 't Harde en Nunspeet ligt De Haere. Dit is een bos- en heidegebied met als belangrijkste kenmerk de centraal gelegen zandverstuiving. Langs de randen van het Natura 2000-gebied en ook nabij de zandverstuiving liggen enkele vakantieparken, buitensportaccommodaties en woningen. Het gebied wordt voor een groot deel beheerd door Geldersch Landschap en Kasteelen. Er lopen verschillende wandelroutes, zoals het Westerborkpad, een klompenpad en het Thornspicepad, een ruiterroute en een fietsroute. Het gebied wordt aan de zuidkant begrensd door de snelweg A28.

Het belangrijkste knelpunt voor de natuur in dit gebied is rust en ruimte voor bijzondere vogelsoorten zoals de tapuit, nachtzwaluw, wespandief, draaihals en zwarte specht. De recreatiedruk is hoog door de aantrekkingskracht van de zandverstuiving en de aanwezigheid van vakantieparken en accommodaties. De zandverstuiving heeft extra aantrekkingskracht doordat het ook hondenloslooplek is. Door het grote aantal bezoekers is de parkeergelegenheid regelmatig vol en wordt er langs de toegangswegen geparkeerd.

De opgave in dit gebied is om de bezoekersstromen beter te geleiden en de gebruikersdruk op de zandverstuiving en de heide te verminderen. Het gebied is door Geldersch Landschap en Kasteelen aangeduid als recreatiezone C (matig intensief gebruik) waarbij is geconstateerd dat het terrein daar nog niet in alle opzichten aan voldoet. Veel omwonenden ervaren drukte en wensen een betere verkeersafwikkeling en parkeergelegenheid zodat er minder overlast ontstaat. De vakantieparken willen voor hun klanten de toegang tot en het diverse gebruik van het gebied handhaven.

Om de verschillende belangen goed te betrekken en af te kunnen wegen en is in de zomer 2021 een beperkt gebiedsproces gestart. De organiserende partijen zijn de gemeente Elburg, Geldersch Landschap en Kasteelen en provincie Gelderland. Eind augustus is een eerste, druk bezochte en online meegekeken, bewonersavond voor omwonenden en gebruikers van De Haere georganiseerd, in september gevolgd door een bijeenkomst voor de omliggende recreatieondernemers.

Voor De Haere willen Geldersch Landschap en Kasteelen en de gemeente enkele maatregelen onderzoeken die tot een betere geleiding en verspreiding van de recreatiedruk moeten leiden. In de komende tijd wordt nog met bewonersgroepen over deze mogelijke maatregelen gecommuniceerd. Het gaat om de volgende onderzoeksmaatregelen:

- Verminderen van verkeers- en parkeerdruk: De gemeente onderzoekt een alternatief voor de bestaande parkeerplaats langs de Badweg. Gezien vanuit de zonering ligt deze te dicht bij de zandverstuiving. Toegang tot het gebied vanaf een andere plek voor mensen die van veraf komen, biedt ook de mogelijkheden om routes aan te passen zodat die beter bij het terrein aansluiten. Een eerste optie is een locatie gelegen bij de Bovenweg. Ook andere locaties zijn in beeld.
- Aanpassen hondenlosloopterrein: Gezien vanuit recreatiezonering is het gewenst om voor de hondenlosloop een ander gebied dan de zandverstuiving in te richten, of deze functie geheel op te heffen zodat honden alleen aangeliind de natuur in kunnen. Het losloopterrein Zwaluwenburg bij 't Harde, ook beheerd door Geldersch Landschap en Kasteelen, blijft in ieder geval bestaan.

- Geldersch Landschap en Kasteelen wil i.s.m. gebruikersgroepen verkennen hoe de bestaande wandel-, fiets-, MTB-, en ruiterroutes aan te passen zijn, zodat kwetsbare terreindelen meer worden ontzien.
- Aanpassen maaswijdte bos- en heidepaden: Op basis van een nulmeting van de maaswijdte wil Geldersch Landschap en Kasteelen nagaan waar de dichtheid van paden aanpassing behoeft. Ook wordt gekeken naar de paden op de overgangen tussen verschillende biotopen (bos/heide en zand/heide). Deze overgang zijn ecologisch waardevol en kwetsbaar.

Bovenstaande onderzoeksmaatregelen zullen in een vervolgtraject nader worden besproken. Daarbij kan ook gekeken naar andere zaken die naar voren zijn gekomen tijdens de bewonersavond en de ondernemers-bijeenkomst. Zo is bijvoorbeeld genoemd dat een goede parkeerplek voor (elektrische) fietsen ontbreekt.

Zandverstuiving op De Haere. Fotografie: C. Biemans

8.2 Heideterreinen Ermelo

De heideterreinen Ermelosche heide, Groevenbeekse heide en Houtdorper- en Speulderveld zijn in beheer van de gemeente Ermelo. De gemeente wil voor deze heideterreinen een nieuw beheerplan opstellen. Het doel van het beheerplan is om de natuur- en belevingskwaliteit van de heideterreinen een impuls te geven. In het beheerplan wordt aangegeven welke maatregelen daarvoor de komende tien jaar uitgevoerd gaan worden. De recreatiezonering wordt hieraan gekoppeld, zodat één plan ontstaat waarin alles staat beschreven, zowel de natuurmaatregelen als de recreatieve maatregelen.

Over het heidebeheerplan wil de gemeente Ermelo met belanghebbenden in gesprek (bewoners, ondernemers, belangengroepen). Op dit moment wordt gewerkt aan het wettelijk kader (aan welke natuurdoelen moet worden voldaan) en aan een eerste schets om over door te praten. Najaar 2021 gaat de gemeente Ermelo met belanghebbenden in gesprek over de inrichting en het beheer van de heideterreinen.

Recreatie op één van de Ermelose heideterreinen. Fotografie: gemeente Ermelo

8.3 Hulshorster- en Beekhuizerzand

Het Hulshorsterzand en Beekhuizerzand zijn twee unieke zandverstuivingen op de Noordwest Veluwe. Het stuifzandlandschap bestaat uit een mozaïek van open zand waar de wind vrij spel heeft, zand met gras, mossen en heide. Een landschap dat in Nederland en Europa steeds minder voorkomt. Buiten Nederland bestaat er zelfs nauwelijks stuifzand. De planten- en diersoorten die in dit gebied voorkomen hebben zich aangepast aan deze soms extreme omstandigheden van de 'Atlantische woestijnen', zoals zandverstuivingen wel worden genoemd. Voorbeelden van bijzondere soorten in dit gebied zijn nachtzwaluw, duinpieper, boomleeuwerik en levendbarende hagedis. Ooit was er in Nederland zo'n tachtigduizend hectare stuifzand, daarvan is nog ongeveer 1.400 hectare over.

Het Hulshorsterzand hoort, met een omvang van ongeveer 430 hectare, bij de vijf grootste zandverstuivingen van Nederland. Natuurmonumenten is de terreinbeheerder van het Hulshorsterzand. Om ervoor te zorgen dat het stuifzand 'levend' blijft en niet gaat vergrassen, is Natuurmonumenten in 2009 al gestart met de uitvoering van het herstelplan Hulshorsterzand. Het stuifzand kan hier (weer) actief stuiven. Het beheer vindt onder andere plaats met een rondtrekkende schaapskudde.

Het Beekhuizerzand is een stuifzandgebied ter grootte van ongeveer 160 hectare, in eigendom en beheer van de Gemeente Harderwijk. Het gebied is in 2004 weer teruggebracht van een bosgebied tot een echt stuifzand-gebied. Defensie gebruikt het Beekhuizerzand bij Harderwijk voor militaire oefeningen met onder meer helikopters.

Rondom het Hulshorsterzand en Beekhuizerzand liggen een aantal hotels, campings en vakantiewoningen, maar het gebied is vooral belangrijk voor bewoners van de omliggende gebieden. Zij komen naar deze gebieden om te wandelen, in het zand te spelen, te mountainbiken, paard te rijden, of om te fietsen. Daarnaast zijn er in de omgeving van de gebieden bezienswaardigheden zoals het bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer in Nunspeet, de uitkijktorens rond het gebied (o.a. bij natuurtransferium Nunspeet en bij Harderwijk), de speelplaats Stakenberg en het Aortjeshuus. Op en rond het gebied bevinden zich paden en routes voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en mennen.

Het bijzondere maar ook kwetsbare stuifzand- en heidelandschap is een belangrijk gebied voor zowel recreatie als natuur. Omdat er veel belangen spelen is een gebiedsproces doorlopen waarin met inwoners, recreatie-ondernemers, lokale gebruikersgroepen en belangenorganisaties is samengewerkt aan de recreatiezonering. Het gebiedsproces was enerzijds gericht op het geven van duidelijkheid over het doel van recreatiezonering, en de impact op het recreatief gebruik en anderzijds op het betrekken van omwonenden, recreatieondernemers, lokale gebruikersgroepen en belangenorganisaties bij de zonering en de uitwerking ervan in maatregelen.

Het gebiedsproces werd georganiseerd door de provincie Gelderland in nauwe samenwerking met de gemeente Harderwijk (terreineigenaar Beekhuizerzand) en gemeente Nunspeet en Natuurmonumenten (terreineigenaar Hulshorsterzand). In de periode mei – september 2021 zijn op een 11-tal momenten bijeenkomsten georganiseerd en gesprekken gevoerd met bewoners, recreatieondernemers, buurtverenigingen en lokale gebruikersgroepen.

Op basis van de inbreng van de deelnemers aan het gebiedsproces is de conceptzonering op enkele punten aangepast. Het Hulshorsterzand blijft – over gemarkeerde wandelpaden aan de randen – jaarrond toegankelijk voor wandelaars in zone D. Delen van het Hulshorsterzand zullen nog worden aangepast van zone D naar een zone C/C*, zodat het zand daar jaarrond beleefbaar blijft door over (gemarkeerde) routes te wandelen en bijvoorbeeld in het zand te spelen. De exacte ligging van deze gebieden wordt nog onderzocht. Een aantal paden dwars over het zand is in het broedseizoen ontoegankelijk, zodat daar de grondbroedende vogels voldoende rust krijgen. Het Beekhuizerzand is uiteindelijk aangeduid als zone C* (rustig gebied met extensief recreatief medegebruik, rekening houdend met zeer verstoringgevoelige soorten), mede vanwege de omvang van het zandgebied, de maaswijdte (afstand tussen paden) en het gebruik door Defensie. In het broedseizoen worden enkele paden in de kwetsbare overgangszones ontoegankelijk.

De komende tijd moet een aantal zaken nog verder verkend worden. Op het Hulshorsterzand wordt nog onderzocht of de strook direct onder de A28 tussen Hierderweg en Klarenweg aangepast moet worden van zone C naar zone D om in dit deel van het gebied een zo robuust mogelijke zone zonder verstoring in het broedseizoen te maken. De MTB-verbinding Nunspeet en Harderwijk (tussen Klarenweg en Hierderweg) is belangrijk voor met name de lokale fietsers en verenigingen. Daarom zijn met Toerclub de Volharding gesprekken gestart die de komende tijd worden voortgezet. In deze gesprekken wordt gezamenlijk gekeken naar een alternatief tracé, hiervoor zijn ook door de vereniging ideeën aangedragen. Ook wordt nog gekeken waar precies een jaarrond open te blijven wandelpad komt tussen de Klarenweg en de Oude Klarenweg op het Hulshorsterzand.

Voor het Beekhuizerzand is het fietspad over het zand nog onderwerp van onderzoek. Er wordt verkend of het mogelijk, wenselijk en haalbaar is om het tracé van het fietspad te verleggen. Tijdens het gebiedsproces zijn er een aantal alternatieven besproken en op een rij gezet.

Fietsers kijken uit over het Beekhuizerzand. Fotografie: T. Blaauw (Wing)

8.4 Omgeving Kootwijk

Voor het gebiedsproces 'Kootwijk en omgeving' zijn partijen benaderd op de Midden-Veluwe, zowel oostelijk tot aan Ugchelen en Beekbergen als aan de westzijde tot en met Kootwijkerbroek, Stroe en Harskamp. Centraal in dit gebied liggen de dorpen Kootwijk en Radio Kootwijk. Aan de noordzijde is de N344 (Apeldoorn-Voorthuizen) als grens aangehouden. Het gebied wordt grotendeels beheerd door Staatsbosbeheer.

Door de omvang, de variatie in habitats en de geschiktheid als leefgebied voor vrijwel alle voor Natura 2000 kwalificerende vogelsoorten is dit gebied voor het bereiken van de natuurdoelen op de Veluwe van grote betekenis. Een echte hotspot is het Kootwijkerzand, het grootste stuifzandgebied van Nederland. Voor grondbroedende vogelsoorten is dit een toplocatie. Dit deel van de Veluwe is daarnaast ook belangrijk voor recreatie door de aantrekkingskracht van de stuifzanden, open heide en de dorpen Kootwijk en Radio Kootwijk in combinatie met de aanwezigheid van vakantieparken, hotels en horeca, zowel in het centrale deel als aan de randen van het gebied. Er zijn ruime parkeerplaatsen bij o.a. Hoog Buurlo en 't Leesten om van daaruit de natuur te ontdekken via de aanwezige fietsknooppunten, wandelroutes, mountainbikeroute en ruiterroutes. Ook zijn er diverse hondenlosloopgebieden. De recreatiedruk is hoog.

Het belangrijkste knelpunt gezien vanuit recreatiezonering is rust en ruimte voor bijzondere grondbroedende vogelsoorten en soorten als wespandief, draaihals en zwarte specht. De groep grondbroeders is erg gevoelig voor verstoring, juist omdat ze in open en halfopen gebied (randen) verblijven waar verstoring ver doordringt. Deze kwetsbare delen zouden meer ontzien moeten worden. Tegelijkertijd moet het gebied beleefbaar blijven, door een goede geleiding van bezoekers. Er is een grote betrokkenheid en (vaak ook) veel kennis van dit gebied bij de inwoners en de gebruikers. De inwoners en de dorpsverenigingen hebben een duidelijk belang bij een goed gebruik van dit gebied, het is immers hun directe leefomgeving.

De partijen die hebben deelgenomen aan het gebiedsproces zijn: gemeente Apeldoorn, gemeente Barneveld, dorpsverenigingen en buurtraden, lokale milieu- en gebruikersgroepen en (vertegenwoordigers van) recreatieondernemers. In de periode maart-september 2021 zijn 20 bijeenkomsten gehouden in groot en klein verband.

Er is met de betrokken partijen als eerste gesproken over de concept-zoneringskaart, met name over de betekenis en de onderbouwing van de zones die in dit gebied op de kaart zijn gezet. Dit heeft op een enkele locaties tot aanpassing van de zones geleid. Zone B rond Hoog Buurlo is uitgebreid met het dorp Radio Kootwijk en een gebiedje ten noorden van het dorp, ook zone B rond Hoog Buurlo zelf is iets vergroot. Ten noorden van Hoenderloo zijn twee bosdelen die grenzen aan vakantieparken vanwege het bestaande gebruik en dichte padennet gewijzigd van zone C naar zone B.

Vervolgens is gesproken over de knelpunten ten aanzien van het huidige recreatief gebruik en de beoogde maatregelen om de zonering in de praktijk te laten werken. Er is vooral gekeken naar het gedurende het broedseizoen vergroten van de rust in de open terreinen. Een voorbeeld van zo'n maatregel is het niet toegankelijk maken van het zuidoostelijk deel van het Kootwijkerzand, wel blijft een verbindingspad midden-door open. Op de Stroese heide worden enkele paden langs de rand van heide en bos in het broedseizoen niet toegankelijk. Een ander voorbeeld vinden we bij het Kootwijkerveen. Door verleggen van het pad en het realiseren van een uitkijkplateau wordt betreding van de rand van het veen verminderd en kan het toch goed bekeken worden. Een beperkt aantal maatregelen is bedoeld om meer rust in de gevarieerde oudere bossen te bereiken. Er is ook gekeken naar verbetermogelijkheden voor het recreatief gebruik. Onder andere aanleg van een hondenspartelvijver in het hondenlosloopgebied bij Harskamp en bij 't Leesten, het vergroten van enkele voor zonering gunstig gelegen parkeerterreinen en het aanleggen van een mindervalidenroute bij 't Leesten. Nader onderzoek moet nog uitwijzen hoe de aantrekkelijkheid van wandelroutes en MTB paden verbeterd kan worden en hoe goede verbindingen tussen diverse (fiets)routes tot stand kunnen komen. Daarbij moet een nadere en brede afweging gemaakt worden tussen natuur, bereikbaarheid en belangen van bewoners en ondernemers.

Het overleg over de uitvoering en verkenning van maatregelen wordt de komende tijd nog lokaal voortgezet. Voor diverse deelnemers aan het proces blijven er nog vragen over het effect dat de recreatiezonering zal hebben op de vergunningverlening aan recreatiebedrijven (op grond van Wet natuurbescherming), over de laagvlieg oefeningen van Defensie die als zeer verstoring worden ervaren, en over de druk die MTB-gebruik veroorzaakt op de terreinen. Dit zijn aandachtspunten voor de komende tijd.

Radio Kootwijk. Fotografie: T. Blaauw (Wing)

8.5 Putten, Garderen, Voorthuizen

Tussen de dorpen Putten, Garderen en Voorthuizen ligt een uniek stukje Veluwe. Het gebied is voor een groot deel bebost en er liggen enkele 'landbouw-enclaves' rondom Koudhoorn, Garderen en Speuld. Het gebied trekt veel bezoekers en biedt een verscheidenheid aan verblijfsaccommodaties, horeca en recreatieve routes. Staatsbosbeheer is in dit gebied in omvang de grootste terreinbeheerder. Daarnaast is er aantal kleinere particuliere landgoederen en liggen er terreinen van Geldersch Landschap en Kasteelen, Vitens en de gemeente Putten.

De focus van het doorlopen proces lag op het gebied tussen Putten, Garderen en Voorthuizen dat in het zuiden wordt begrensd door de N344. Het belangrijkste knelpunt voor de natuur in dit gebied is gebrek aan rust en ruimte voor bijzondere vogelsoorten zoals de boomleeuwerik, wespandief, draaihals en zwarte specht. De kleinere landgoederen in dit gebied ervaren de laatste jaren grote drukte op hun terreinen, die ook gepaard gaat met excessen in gebruik, bijvoorbeeld door MTB-ers en loslopende honden. De opgave is om door gerichte maatregelen in de natuurterreinen bezoekersstromen beter te geleiden, zodat kwetsbare natuurdelen meer worden ontzien. Speciaal bij de kleinere landgoederen is er behoefte aan maatregelen om meer rust op het eigen terrein te realiseren. Voor de Plaatselijk belangen (dorpsvertegenwoordigingen) is voornamelijk het toegankelijk houden van de natuurgebieden vanuit de dorpen en vakantieparken van belang.

De partijen die deelnamen aan het gebiedsproces waren: gemeente Putten, gemeente Barneveld, Plaatselijk belang Garderen, Plaatselijk belang Voorthuizen, Natuur en Milieu Putten, recreatieondernemers Putten, Staatsbosbeheer, landgoed Klein Boeschoten, landgoed Nieuw Veluwe, landgoed Nieuw Groevenbeek, landgoed Schovenhorst, Vitens. Aanvankelijk was er voor zowel de Puttense kant van het Speulder/Sprielderbos als voor de Ermelose kant voorzien in een gebiedsproces. Omdat gemeenten Ermelo en Nunspeet voor de heide-terreinen een eigen heidebeheerplan gaan opstellen waarin ook recreatiezonering wordt opgenomen, is afgezien van het opstarten van een gebiedsproces voor het Ermelose deel. Er bleek echter behoefte aan overleg over het bos- en heidegebied rondom Speuld. Daarom is voor dit deelgebied een aparte bijeenkomst met de buurtvereniging Speuld en enkele inwoners gehouden. In de periode maart-september is een tiental overleggen en bijeenkomsten georganiseerd in wisselende samenstelling van betrokken partijen.

Het gebiedsproces heeft als resultaat gehad dat de zone-aanduiding die in eerste aanleg op de kaart waren ingetekend op diverse plekken is aangepast. Op een aantal plekken is gekozen voor een zone die meer ruimte voor recreatie biedt, op andere locaties wordt juist ingezet op meer rust. Er is ook uitgebreid gesproken over te nemen maatregelen op de terreinen van Staatsbosbeheer. In het grootste deel van de bosgebieden zijn er geen wijzigingen. Met name bij de open terreinen zoals de Grote Ark en de heide aan de Arnhemse Karweg zal meer rust gecreëerd worden (verwijderen kleine parkeerterreintjes, verleggen wandelpaden en opheffen illegale paadjes). Andere voorbeelden van maatregelen zijn het verwijderen van een wandelpad over de Stroesche heide, het beter beschermen van het Watergraafsmeertje en een kwaliteitsimpuls voor het hondenlosloopgebied gelegen aan de N344. In de toekomst wordt nog gekeken naar het afwaarderen van enkele doorgaande zandwegen in het bos en naar het actualiseren van routenetwerken binnen en buiten de Natura 2000-begrenzing. Deze zijn opgenomen als onderzoeksmaatregelen in het maatregelprogramma recreatiezonering en zal in samenspraak met gebruikers worden opgepakt.

Voor het toekomstig gebruik van het gebied zijn is ook de ontwikkeling van de zone tussen Krachtighuizen en landgoed Schovenhorst tot 'Putter Poorten' van belang. Dit is een project van gemeente Putten e.a., met als doel betere geleiding van recreatief gebruik, inclusief het ontwikkelen van ontvangstlocaties. Hiervoor wordt een bijdrage uit de regiodeal Veluwe aangevraagd. Ook ontwikkeling van gebied Veenhuizerveld, net ten westen van het Natura 2000-gebied is relevant. Dit is een project van diverse partijen onder regie van de provincie, bedoeld om invulling te geven aan doelen als een ecologische verbindingszone, natuurinclusieve landbouw en verbetering van het landschap. Veenhuizerveld biedt goede kansen voor recreatieontwikkeling, die de druk op het Natura 2000-gebied kan verminderen.

In het gebiedsproces zijn nog diverse andere ideeën geopperd, die in de toekomst mogelijk uitwerking krijgen: elektrisch vervoer tussen drukbezocht (ontvangst)locaties, het gemeentebos van Putten aan de Domeinenweg verder ontwikkelen tot een biodivers buurtbos met o.a. voedselbos en wildakkers, en het inrichten van daartoe geschikte locaties voor wildobservatie.

Sluippaadje door heideterrein

8.6 Veluwezoom/Posbank

De Veluwezoom bij Rheden en Rozendaal heeft een grote recreatieve aantrekkingskracht. In het bijzonder de Posbank, met zijn bijzondere afwisseling van heide, bossen, landgoederen en heuvels, trekt ieder jaar grote hoeveelheden bezoekers. Deze bezoekersstromen brengen overlast met zich mee. De druk op de natuur neemt toe en de leefbaarheid voor omwonenden staat steeds meer onder druk. De gemeente Rheden en de gemeente Rozendaal maken daarom samen met Natuurmonumenten een plan voor de toekomst. Dit zogenoemde Masterplan heeft als doel om te komen tot meer evenwicht tussen recreatie, natuur en omgeving in dit deel van de Veluwezoom. In het kader van het Masterplan wordt gesproken met verschillende belangenorganisaties, bewoners en ondernemers. Er zijn wensen en ideeën opgehaald en scenario's opgesteld.

In het proces dat hiervoor is georganiseerd is ook de recreatiezonering in het gebied geagendeerd. Omdat Natuurmonumenten in het gebied al langjarig bezig is met het in balans brengen van recreatie en natuur weerspiegelt de zoneringskaart in dit gebied grotendeels de bestaande indeling van het gebied.

Edelherten op de Posbank. Fotografie: D. Vermeulen

8.7 Wolfheze

Wolfheze is een eeuwenoud landschap met imposante bossen, heidevelden, kronkelende beeklopen, voormalige landbouwgronden en smalle padjes. Terreineigenaar Natuurmonumenten wil investeren in de kwaliteit van het gebied. Voor de aan de heide gebonden soorten is het van belang dat er extra rust wordt gecreëerd. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de bijzondere populatie reptielen en vogels, ook op de randen waar de heide overgaat in bos. Het bosgebied rondom Wolfheze kent nu nog een hoge fijnmazigheid aan paden, dit is niet gunstig voor onder andere de (broedende) vogelsoorten.

De ambitie is om van Wolfheze een rustiger natuurterrein te maken met extensief recreatief medegebruik (zone C/C*). Tegelijkertijd moeten de hoogtepunten beleefbaar blijven en moet de mogelijkheid voor wandeling van verschillende lengtes blijven bestaan. Met bewoners, lokale natuurorganisaties en gebruikersgroepen is besproken hoe de padenstructuur en de parkeersituatie bij Wolfheze het beste aangepakt kunnen worden. Tijdens een terreinbezoek hebben betrokken partijen en Natuurmonumenten een keuze gemaakt in de meest geschikte maatregelen.

Gladde slang. Fotografie: A. de la Lande Cremer

9 Uitvoering van het Recreatiezoneringsplan

Van medio 2019 tot eind 2021 is door veel partijen op de Veluwe hard gewerkt om te komen tot dit Recreatiezoneringsplan. Goede planvorming is essentieel, maar uiteindelijk is het de uitvoering waarmee de positieve effecten op natuur- en beleevingskwaliteit behaald worden. Paragraaf 9.1 gaat kort in op rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen tijdens de uitvoering. Monitoring en tussentijdse evaluatie van de uitvoering komen aan de orde in § 9.2. In § 9.3 worden enkele onderwerpen besproken die van belang zijn voor een goed functionerende recreatiezonering en die in de toekomst nog aandacht vragen.

9.1 Rollen en verantwoordelijkheden betrokken partijen

De recreatiezonering op de Veluwe wordt realiteit door het uitvoeren van de in dit plan opgenomen zoneringsmaatregelen. Net als bij het opstellen van het plan, geldt dat ook de uitvoering een gezamenlijke inspanning van een groot aantal partijen vraagt.

De daadwerkelijke praktische uitvoering van de maatregelen is in handen van de verschillende terreineigenaren op de Veluwe. Zij zorgen er voor dat de maatregelen in hun terreinen op het juiste moment, op de juiste wijze en op de juiste plek uitgevoerd worden. Ook de communicatie over de praktische uitvoering van maatregelen is in handen van de terreineigenaren. Om de uitvoering in goede banen te leiden zullen de betreffende terreineigenaren waar nodig afstemmen met hun 'buren' en met de bezoekers/gebruikers van hun terreinen, zoals zij dat ook bij andere soorten werkzaamheden in de terreinen doen. Als de precieze uitvoering van een zoneringsmaatregel (het 'hoe') nog verder uitgewerkt moet worden, dan worden daarvoor mogelijk nog gesprekken met belanghebbenden/betrokkenen gevoerd. Zeker bij locatie-specifieke onderzoeksmaatregelen die de vorm hebben van een gebiedsproces, zal sprake zijn van overleg met uiteenlopende betrokken partijen.

Als voortouwnemer van het Natura 2000-beheerplan voor de Veluwe, waarvan het Recreatiezoneringsplan deel uitmaakt, is de provincie belast met het bewaken van de voortgang van de uitvoering. Hierover worden afspraken met de terreineigenaren gemaakt, gekoppeld aan de afspraken die gemaakt worden over de financiering van de maatregelen. Indien nodig neemt de provincie het initiatief om de voortgang en eventuele bijsturing van de uitvoering te bespreken met de partners. Over de financiering van de uitvoering van de maatregelen, en de provinciale rol daarin, wordt nader ingegaan in [paragraaf 9.2](#).

Eerder is al benoemd dat de uitvoering van het Recreatiezoneringsplan een meerjarig proces is. De uitvoering loopt door tot in de tweede Natura 2000-beheerplanperiode (looptijd van het tweede beheerplan is op dit moment voorzien als 2024-2030). De lange uitvoeringsduur heeft niet zozeer te maken met de complexiteit van de uit te voeren maatregelen als wel met het feit dat op dit moment nog niet alle te nemen maatregelen in beeld zijn. In [paragraaf 6.4](#) is beschreven dat uit verschillende sporen nieuwe zoneringsmaatregelen voort kunnen komen. In de periode tot en met 2023 moet het overgrote deel van de te nemen maatregelen in beeld zijn. In de jaren daarna zullen vooral nog nieuwe maatregelen opgevoerd worden op basis van 1) nieuwe inzichten over het effect van reeds genomen maatregelen, 2) voortschrijdende ambities op het gebied van recreatiezonering in relatie tot de natuurdoelen en 3) nadere afstemming met de omgeving.

9.2 Financiering

Financiering van recreatiezoneringsmaatregelen kan vanuit verschillende bronnen gebeuren, naar gelang de aard en impact van de maatregel. Middelen kunnen door de provincie beschikbaar gesteld worden of door een andere partij. Opname van een maatregel in het recreatiezoneringsprogramma houdt dan ook nog geen provinciale verplichting tot financiering in.

Wanneer maatregelen onder het reguliere beheer van terreinen vallen, dan valt financiering onder het bestaande Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Voor een groot deel van de maatregelen zal dit echter niet van toepassing zijn. Voor de uitvoering van recreatiezoneringsmaatregelen is daarom aanvullende provinciale financiering beschikbaar. Hiervoor wordt de Subsidieregeling Recreatiezonering opengesteld. De Subsidieregeling Recreatiezonering is opgenomen als paragraaf in de overkoepelende regeling Ruimte voor Gelderland. De recreatiezoneringsmaatregelen worden gefinancierd als onderdeel van de Specifieke

Uitkering van het Rijk (SPUK) voor stikstofreductie en natuurherstel. Het gaat hier om middelen die gereserveerd zijn voor natuurbehoud en -herstel. Bij het nemen van een financieringsbeslissing over recreatiezoneringsmaatregelen wordt dan ook gekeken naar de bijdrage van de betreffende maatregel aan de natuurkwaliteit.

Recreatiezoneringsmaatregelen die helemaal gericht zijn op natuurbehoud en -herstel (instandhoudingsmaatregelen, zie paragraaf 6.2) kunnen volledig (100%) gefinancierd worden vanuit de Subsidieregeling Recreatiezonering. Er zijn ook recreatiezoneringsmaatregelen die voor een deel ten goede komen aan de natuurkwaliteit maar daarnaast een investering in recreatie zijn. Het is niet legitiem dergelijke maatregelen volledig te financieren met geld dat gereserveerd is voor natuurbehoud en -herstel. Voor deze maatregelen geldt dat er sprake kan zijn van cofinanciering vanuit de Subsidieregeling Recreatiezonering. Het bepalen van het cofinancieringspercentage is maatwerk.

Voor maatregelen die primair een investering zijn in de recreatieve kwaliteit dienen andere financieringsbronnen gezocht te worden. Hierbij kan bijvoorbeeld gekeken worden naar de Regio Deal Veluwe.

Binnen de SNL-regeling is een bepaling opgenomen dat beperkte openstelling van natuurterreinen in zone D (geen/beperkte openstelling tijdens het broedseizoen) geen effect heeft op de SNL- openstellingsvergoeding die de provincie toekent aan de beheerder.

9.3 Monitoring en evaluatie

Wanneer planuitvoering veel doorlooptijd vergt, zijn monitoring en evaluatie extra zinvol omdat de daaruit voortkomende inzichten benut kunnen worden voor bijsturing in de planuitvoering als dat nodig blijkt. Monitoring is gericht op het in beeld brengen van de effecten van het Recreatiezoneringsplan. Monitoringsgegevens kunnen benut worden om te evalueren of de uitvoering van het Recreatiezoneringsplan tot het gewenste resultaat leidt.

Monitoring natuurontwikkeling

Om te volgen hoe de natuur zich in het Natura 2000-gebied Veluwe ontwikkelt, kan gebruik gemaakt worden van gegevens die provincie en terreinbeheerders (o.a. in opdracht van de provincie) periodiek verzamelen over de ontwikkeling van de natuur. Afhankelijk van het natuurbeheertype, worden planten, broedvogels, libellen, sprinkhanen en vegetatiestructuur in kaart gebracht. Deze (SNL-)monitoring is ingericht om iets te zeggen over de kwaliteit(s)ontwikkeling van een gebied.

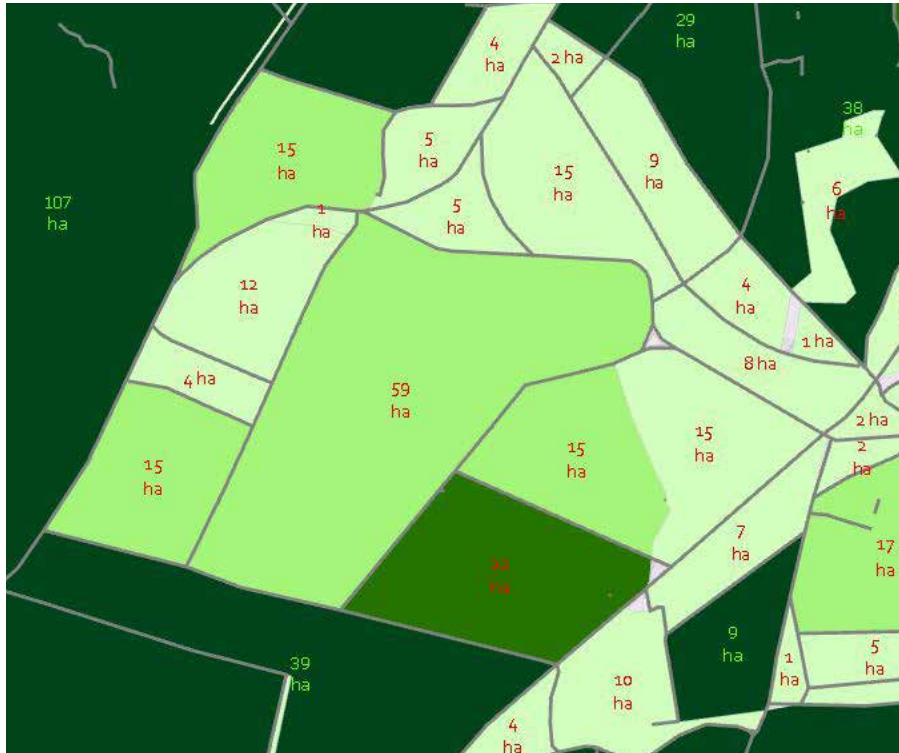
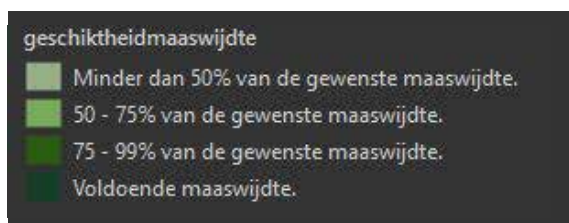
Voor alle aangewezen Natura 2000-soorten op de Veluwe heeft de provincie samen met soortenorganisaties (Ravon, Floron, Zoogdiervereniging, Sovon, etc.) een monitoring opgezet. Voor de vogelsoorten sluiten we voor een belangrijk deel aan bij de monitoring die Sovon al lange tijd uitvoert in kader van het landelijke Netwerk Ecologische Monitoring (zie www.sovon.nl). Voor veel andere soorten heeft de provincie zelf de monitoring laten ontwikkelen en opzetten. Voor (bijna) alle Natura 2000 aangewezen soorten loopt de monitoring nu. Op basis van deze monitoring kunnen straks op niveau van Natura 2000-gebied Veluwe uitspraken gedaan worden over hoe het gaat met een soort.

De ontwikkeling in populaties is altijd afhankelijk van meerdere factoren binnen en buiten het betreffende natuurgebied. Een directe koppeling tussen recreatiezoneringsmaatregelen en de aanwezigheid van soorten op de Veluwe zal dan ook niet altijd te leggen zijn en vraagt in elk geval om nauwkeurige interpretatie van de monitoringsgegevens. Het is verder belangrijk op te merken dat ecologische processen tijd kosten en dat resultaten vaak niet direct zichtbaar zijn.

Monitoring ontwikkeling maaswijdte

De maaswijdte is één van de centrale sturingsprincipes in de recreatiezoneringsmethodiek van de Veluwe. De maaswijdte geeft aan wat de dichtheid van paden in een terrein is en daarmee hoe groot de voor de natuur rustige kernen zonder menselijke betreding in een terrein zijn (zie ook uitleg in [paragraaf 4.3](#)). De padendichtheid is op de Veluwe op veel plekken zeer groot, veel groter dan in veel andere Natura 2000-gebieden. Het fijnmazige padenpatroon is historisch gegroeid, onder andere vanuit voormalige bosaanleg en -exploitatie. Ook zijn er door de jaren heen veel informele olifantenpaadjes ontstaan, bijvoorbeeld door herhaaldelijke menselijke betreding van wildpaden. Tijdens het planvormingsproces is voor een groot deel van de Veluwe het actuele padenpatroon in kaart gebracht en berekend wat de maaswijdte in de verschillende terreinen is. Hiermee is voor de maaswijdte een goede indicatie van de nulsituatie verkregen.

Op basis van dit Recreatiezoneringsplan zullen aanpassingen gedaan worden in het padenpatroon. Door in beeld te brengen hoe het padenpatroon zich ontwikkelt, kan ook inzicht verkregen worden in de ontwikkeling van de maaswijdte en daarmee in rust en ruimte voor de natuur. Bij het aflopen van het eerste Beheerplan Natura 2000 Veluwe, in 2023 of 2024, zal de maaswijdte opnieuw in beeld gebracht worden. Op basis daarvan kan beoordeeld worden of de maaswijdte zich ontwikkelt in lijn met de visie zoals vastgelegd in dit Recreatiezoneringsplan. De provincie organiseert de monitoring van de maaswijdte, de terreineigenaren leveren de daarvoor benodigde gegevens.

Voorbeeld van een maaswijdte geschiktheidskaart voor een willekeurig deel van de Veluwe, stand van zaken medio 2021

Monitoring ontwikkeling recreatief gebruik

Om uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van de recreatiezonering is het goed ook zicht te hebben op de ontwikkeling van het recreatief gebruik van de Veluwe. Er zijn twee aspecten die van belang zijn om te monitoren: 1) drukte en 2) waardering van recreanten.

Ad 1. Monitoring drukte

Is het daadwerkelijk rustig op de plekken waar en momenten wanneer de natuur minder verstoring kan verdragen? Dit is een kernvraag om inzicht te krijgen in de effectiviteit van de genomen zoneringsmaatregelen. Om dit in beeld te krijgen, wordt op geselecteerde locaties de drukte gemonitord. Zo wordt een beeld verkregen van het totale aantal bezoekers en van piekdrukke in de terreinen. Hiervoor kan op dit moment eveneens gebruik worden gemaakt van de data uit de Druktemonitor Gelderland.

Ad 2. Monitoring waardering recreanten

De recreatiezonering beoogt ook bij te dragen aan een betere belevingskwaliteit van de Veluwe, bijvoorbeeld door bezoekers te geleiden naar plekken met een hoge belevingswaarde of door conflicterend gebruik van paden en routestructuren te verminderen (scheiden van gebruikersgroepen). In dit licht is het interessant om in kaart te brengen hoe de waardering van bezoekers over hun bezoek aan de Veluwenatuur zich ontwikkelt. Over de inrichting en uitvoering van deze monitoring worden afspraken gemaakt met de partijen die samen uitvoering geven aan de VeluweAgenda.

(Tussentijdse) evaluatie van het Recreatiezoneringsplan

Het is belangrijk dat de uitvoering en de resultaten van het Recreatiezoneringsplan geëvalueerd worden. De samenwerking in recreatiezonering is nieuw en de ervaring met zoneringsmaatregelen is nog beperkt. Het is niet ondenkbaar dat de samenwerkende partijen gaandeweg tot de conclusie komen dat bijsturing gewenst is, in de visie (kaartbeeld) en/of in de aanpak (maatregelprogramma).

Evaluatie en eventuele bijstelling van de recreatiezonering worden in de tijd gekoppeld aan evaluatiemomenten van het Beheerplan Natura 2000 Veluwe: over ca. 2,5 jaar aan het einde van de eerste beheerplanperiode en dan weer drie jaar later in het midden van de tweede beheerplanperiode bij de tussentijdse evaluatie van het beheerplan. De provincie neemt het initiatief tot de evaluatie en zorgt dat deze uitgevoerd wordt.

Monitoringsgegevens kunnen dienen als inhoudelijke input voor de evaluatie, maar zullen mogelijk niet altijd op het gewenste moment of het gewenste niveau beschikbaar zijn. Expert judgement, de expertise en ervaringen van terreineigenaren op de Veluwe, zijn ook van groot belang en voor een goede beoordeling van de voortgang in en de resultaten van de recreatiezonering.

9.4 Communicatie

Recreatiezonering is nodig om de natuur op de Veluwe te kunnen beschermen en tegelijkertijd voor recreanten toegankelijk te houden (vandaag, morgen en de volgende jaren). Een essentie daarbij is, zoals eerder genoemd, het “geleiden en verleiden” van mensen naar de plekken waar de natuur dat het beste kan hebben. In combinatie met het juiste gedrag (op de aangewezen paden blijven, honden aanlijnen, alleen met toegestane vervoermiddelen de natuur in, etc.) neemt de druk op de kwetsbare delen van de Veluwe af. Effectieve recreatiezonering vraagt dus iets van het gedrag van de recreant. Voor balans tussen recreatie en natuurbehoud is respectvolle omgang met de natuur noodzakelijk.

Met dit Recreatiezoneringsplan wordt daarom niet alleen ingezet op fysieke maatregelen maar ook op communicatie. Daarbij zijn drie kernwoorden van toepassing:

- Bewustwording: Uitleg over de effecten van menselijke aanwezigheid op overlevingskansen voor specifieke soorten.
- Gedragsbeïnvloeding: Informatie die er op is gericht dat mensen zich aan de openstellingsregels houden.
- Draagvlak voor lokale veranderingen: Uitleg over te nemen zoneringsmaatregelen, de beoogde werking ervan en de alternatieven die er worden geboden.

Deze communicatieopgave is een gezamenlijke opgave voor de partijen die aan het Recreatiezoneringsplan hebben gewerkt. Elke organisatie neemt daar vanuit de eigen positie, doelgroepen, taakinhoud en communicatiemiddelen een verantwoordelijkheid in. De komende jaren vraagt dit voortgaande samenwerking langs twee sporen:

- 1 Publiekscampagnes gericht op de omgang van met de kwetsbare natuur. Een voorbeeld hiervan op nationaal niveau is de campagne “Kraamkamer van de natuur” door de terreinbeherende organisaties.
- 2 Uitvoeringscommunicatie in de natuurterreinen bij implementatie van zoneringsmaatregelen.

Beide sporen vragen regie en afstemming in strategie en uitvoering.

9.5 Aandachtspunten voor de toekomst

Om binnen de gestelde termijn te komen tot een breed gedragen en goed afgestemd Recreatiezoneringplan is door alle betrokken partijen een grote hoeveelheid werk verricht. De complexiteit van de opgave was groot en de tijdsdruk aanzienlijk. De beschikbare capaciteit van de betrokken partners is in het planproces maximaal benut. Het resultaat, in de vorm van voorliggend Recreatiezoneringplan, is een flinke stap op weg naar een Veluwe die zowel voor natuur als voor recreanten beter is ingericht. Tegelijkertijd is het ook belangrijk om te realiseren dat in het achterliggende proces nog niet alle aspecten volledig/voldoende aan bod zijn geweest. Een aantal onderwerpen vraagt nog om aandacht en om verdere uitwerking in samenspraak met de betrokken partijen op de Veluwe. De conclusies daaruit kunnen direct landen in beleid en uitvoering van de betrokken terreineigenaren, meegenomen worden in aanvulling op/actualisatie van het Recreatiezoneringplan, of een plek krijgen in andere projecten/programma's op de Veluwe. Onderwerpen die, voor een goede balans tussen recreatie en natuur, in elk geval nog verder uitgewerkt moeten worden zijn:

- 1 Loslopen van honden op de Veluwe
- 2 Terreinfietsen (MTB, gravelbiking)
- 3 Afstemming openstellingsbeleid
- 4 Evenementenbeleid
- 5 Openbare (zand)wegen
- 6 Toezicht en handhaving
- 7 Samenwerking met Defensie

9.5.1 Loslopen van honden op de Veluwe

Bij het loslopen van honden gaat het om twee verschillende zaken. Ten eerste om loslopende honden op delen van de Veluwe waar een aanlijngedogte geldt. Hierbij gaat het vooral om het naleven van geldende regels. En ten tweede om de aangewezen hondenlosloopterreinen binnen het Natura 2000-gebied. Hier mogen honden loslopen, maar voor een aantal van de hondenlosloopterreinen speelt wel de vraag of ze op de juiste plek liggen.

Loslopende honden waar een aanlijngedogte geldt

Terreineigenaren en -beheerders constateren dat de naleving van aanlijngedogtes nog veel te wensen overlaat. Het is helaas geen zeldzaamheid dat recreanten hun honden laten loslopen op plekken waar dat niet mag. Soms gebeurt dat omdat er (net) buiten de grenzen van het hondenlosloopterrein niet aangelijnd wordt, soms ook op plekken waar helemaal geen sprake is van een hondenloslooptzone. Op sommige plekken op de Veluwe geldt dat honden, onder appèl van hun 'baasje' mogen loslopen op de paden maar niet naar de buiten. In de praktijk blijkt dit vaak lastig.

Het laten loslopen van honden op plekken die daarvoor niet bedoeld zijn, heeft negatieve effecten op de natuur en leidt regelmatig tot conflicten met andere recreanten. Het verbeteren van de naleving van de regels vraagt om goede communicatie, zodat mensen weten waar en waarom honden aan de lijn moeten, en om toezicht en handhaving als hondenbezitters de regels desondanks overtreden.

Hondenlosloopterreinen

De Veluwe kent zo'n 50 door de terreineigenaar aangewezen hondenlosloopterreinen. Veel van deze hondenloslooptgebieden zijn al geruime tijd als zodanig in gebruik. De drukte op en rondom een deel van deze terreinen is de laatste jaren flink toegenomen, volgens de eigenaren/-beheerders. Dit heeft mogelijk te maken met een toename in het aantal honden (de hondenpopulatie in Nederland steeg recent naar 1,9 miljoen) en met het grotere aantal honden-uitlaatservices. Beheerders signaleren bovendien dat de grenzen van de hondenlosloopterreinen niet overal goed in acht genomen worden en dat het loslopen 'uitwaaiert'.

Mede op basis van recente inzichten over de verstoringssimpact van loslopende honden, komt de vraag naar voren of hondenlosloop in deze omvang nog passend is op de Veluwe. Terreineigenaren stellen zich daarbij ook vragen over de lange termijn. Hoe, gezien de kwetsbare toestand van de natuur, om te gaan met de behoefte aan mogelijkheden voor hondenlosloop in de komende 10 jaar?

In het kader van dit Recreatiezoneringplan wordt al gekeken hoe om te gaan met enkele specifieke hondenlosloopterreinen. Denkrichtingen zijn: zoeken naar alternatieven, aanpassen van de omvang en tijdelijke aanlijngedogtes in het broedseizoen. De partners zijn echter van mening dat het goed is om, gezamenlijk en onder regie van de provincie, nog wat scherper te kijken naar de actuele aanwezigheid en verdeling van hondenlosloopterreinen over het Natura 2000-gebied. Liggen ze op de juiste plek in relatie tot natuur, staat de verdeling van hondenlosloopterreinen over de Veluwe in verhouding tot het gebruik daarvan, etc.? Vervolgens moet in samenspraak gekeken worden naar de toekomstige ontwikkeling van hondenlosloop-

terreinen op de Veluwe en naar (de ontwikkeling van) eventuele alternatieve locaties buiten de Natura 2000-begrenzing. Hiervoor is ook een onderzoeksmaatregel opgenomen in het maatregelprogramma dat uitvoering geeft aan dit Recreatiezoneringplan.

9.5.2 Terreinfietsen: MTB en gravelbiking

Het fietsen op de Veluwe ziet er nu heel anders uit dan zo'n 10 jaar geleden door de introductie van de e-bike, de toename van het aantal mountainbikers⁷ en de opkomst van de gravelbike. Mobiele applicaties zoals Strava hebben er bovendien toe geleid dat 'officieuze' routes, eens gefietst en gedeeld, door vele andere recreanten navolging kunnen krijgen.

Het veranderde fietsgebruik stelt terreineigenaren voor de nodige uitdagingen. Wandelaars ervaren de in hoog tempo langs 'flitsende' fietsers al storend en er komen met regelmaat klachten binnen over confrontaties tussen fietsers en wandelaars. Paden die daarvoor niet aangelegd zijn, hebben veel te lijden van intensief fietsverkeer. En de toenemende aantallen terreinfietsers (niet zelden grote groepen) leiden tot extra verstoring (optische verstoring, geluid en aanrijdingen) van kwetsbare natuur. Tegelijkertijd is er een grote groep gebruikers die de Veluwe graag met de terreinfiets wil verkennen en beleven. Deze behoefte vraagt aandacht. Omdat de actieradius van terreinfietsers relatief groot is, is afstemming tussen meerdere terreineigenaren nodig om te komen tot een kwalitatief goed netwerk waarin confrontaties met andere gebruikersgroepen vermeden worden en dat tegelijkertijd optimaal rekening houdt met de vereisten vanuit natuurbescherming.

Het Routebureau Veluwe ontwikkelt en beheert de Veluwebrede routenetwerken. Het Routebureau heeft een mountainbikevisie opgesteld, waarin gekeken is naar de ligging van kwetsbare gebieden (recreatiezoneringkaart), scheiding van overige recreantengroepen en het bieden van de beste beleving voor de terreinfietsers. Realisatie van de visie ligt bij gemeenten, (andere) terreineigenaren en Routebureau.

9.5.3 Afstemming openstellingsbeleid

Een goede recreatieve zonering kan niet zonder heldere toegangsregels. De toegangsregels van de diverse terreinbeheerders op de Veluwe verschillen. Bij de één mag je bijvoorbeeld op alle paden wandelen én fietsen, bij de ander mag fietsen alleen op daarvoor aangewezen fietspaden en -routes. De recreant is zich lang niet altijd bewust bij welke eigenaar hij/zij nu door de natuur wandelt/fietst en welke specifieke regels op dat terrein gelden. Het gros van de in het recreatiezoneringproces betrokken terreineigenaren geeft aan eenduidigheid in toegangsregels belangrijk te vinden om zo te komen tot beter naleefgedrag en om, indien nodig, toezicht en handhaving te vergemakkelijken. De eerste onderlinge gesprekken hierover zijn gevoerd. Terreineigenaren werken aan afspraken over eenduidige openstellingsregels.

9.5.4 Geharmoniseerd evenementenbeleid

In het Natura 2000-gebied worden uiteenlopende activiteiten en evenementen georganiseerd. Dit varieert van kleinschalige natuureducatie activiteiten van de terreineigenaren zelf, tot grootschalige sportevenementen en een internationale 'happening' als Airborne. Terreineigenaren signaleren dat evenementen en activiteiten de laatste jaren talrijker en grootschaliger zijn geworden. Soms zijn evenementen jaren geleden kleinschalig begonnen, maar hebben ze zich inmiddels doorontwikkeld tot activiteiten van serieuze omvang. Dit heeft impact, niet alleen op de natuur maar ook op andere bezoekers.

Op Veluwe-niveau is er geen totaaloverzicht van evenementen die op jaarbasis in het Natura 2000-gebied plaatsvinden. In lijn hiermee zijn er zorgen over de cumulatieve effecten die evenementen hebben op de kwaliteit van de Veluwe-natuur. Ook wordt geconstateerd dat initiatiefnemers 'rond shoppen' over de Veluwe: als één eigenaar geen toestemming geeft, dan wordt het op een naburig terrein nog eens geprobeerd. Dit wordt mede veroorzaakt doordat voor initiatiefnemers op dit moment vaak niet duidelijk is waar en wanneer een aanvraag voor een activiteit kansrijk is en waar en wanneer niet.

Bij terreineigenaren bestaat behoefte aan meer onderlinge afstemming over het beleid voor activiteiten en evenementen in de verschillende zones. Men ziet voor zich dat er gezamenlijke aanknopingspunten komen voor een toetsingskader voor activiteiten en evenementen die duidelijkheid geven aan terreineigenaren én aan initiatiefnemers. Daarbij moet de koppeling met de Wet natuurbescherming en met de verschillende zones (A t/m D*) goed gelegd worden. Met het oog hierop is een regierol voor de provincie weggelegd. De uitwerking van het gezamenlijke kader voor activiteiten en evenementenbeleid is opgenomen als onderzoeksmaatregel in het maatregelprogramma van dit Recreatiezoneringplan.

⁷ De coronapandemie heeft hieraan nog een extra impuls gegeven. Volgens VeiligheidNL werd er in 2019 11 miljoen uur gemountainbiked in Nederland tegen 5 miljoen uur in 2020.

9.5.5 Openbare (zand)wegen

De verkeerssituatie op en rond de Veluwe is van invloed op de ontsluiting van natuurterreinen. De verkeerssituatie wordt echter niet automatisch geregeld met het Recreatiezoneringplan. Dat is ook in lijn met het feit dat rondom wegen bredere afwegingen spelen dan de balans tussen natuur en recreatie. Het gaat ook om bereikbaarheid, doorstroming, verkeersveiligheid en leefomgevingskwaliteit. De bevoegdheid voor openbare wegen, uitgezonderd provinciale wegen, berust bovendien bij gemeenten. Zij voeren de regie op eventueel door te voeren aanpassingen. In het recreatiezoneringplan zijn wel (onderzoeks)maatregelen opgenomen die betrekking hebben op openbare wegen. Het betreft hier veelal onverharde zandwegen die de natuurterreinen doorsnijden.

9.5.6 Toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving zijn nodig om te zorgen dat gebruikers van de Veluwe zich houden aan de regels die gelden in de natuur. Goede naleving start met heldere communicatie en goede inrichting van de terreinen die bezoekers als vanzelf 'op het goede spoor zet', maar in sommige gevallen is daarnaast extra toezicht en handhaving vereist. Bijvoorbeeld bij nieuw genomen maatregelen, op specifieke piekmomenten of op plekken waar gebruikers herhaaldelijk in de fout gaan. In het maatregelprogramma recreatiezonering hebben eigenaren/beheerders aangegeven waar en wanneer extra toezicht en handhaving nodig zijn, om te zorgen dat de fysiek te nemen recreatiezoneringmaatregelen (bijvoorbeeld een pad-afsluiting) in de praktijk ook effectief kunnen zijn.

Maatregelen op het vlak van toezicht en handhaving zullen in de periode 2022-2023 onderdeel vormen van het maatregelprogramma Recreatiezonering. Na deze periode moeten de aan recreatief gebruik gerelateerde toezichts- en handavingsinspanningen onderdeel worden van het Handhavingsplan Veluwe. Met het opstellen van het nieuwe Handhavingsplan Veluwe wordt gestart in 2022.

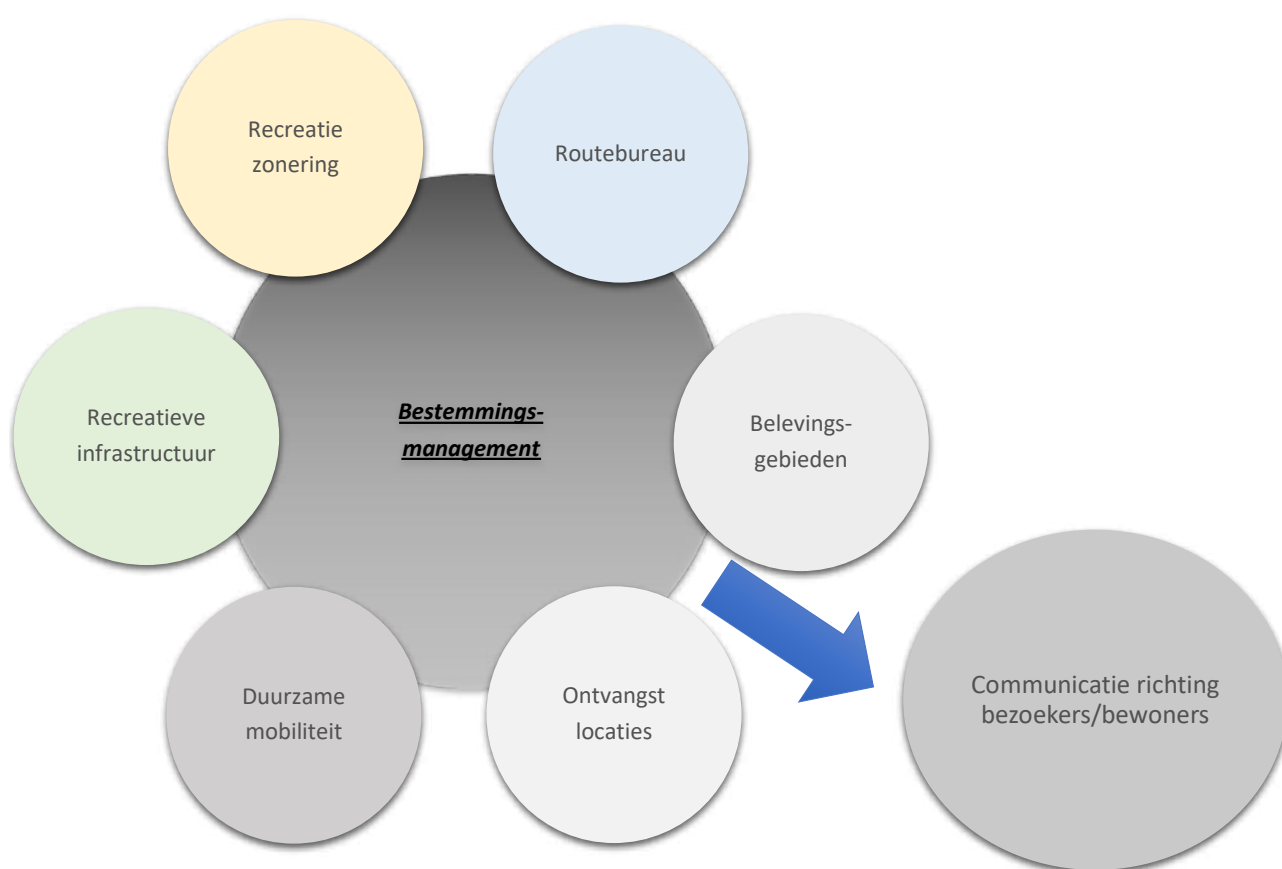
9.5.7 Samenwerking met Defensie

De Veluwe is niet alleen een populair gebied voor recreatie en toerisme. Het heeft ook een belangrijke functie als militair oefenterrein. Verschillende locaties zijn aangewezen als laagvlieggebied voor helikopters. Zowel de landmacht als de luchtmacht oefenen op en rond de zandverstuivingen en heidevelden, onder meer om situaties in woestijnomgevingen te simuleren. Militair gebruik vormt geen onderdeel van de recreatiezonering. Toch is aandacht voor militair gebruik belangrijk. De vraag dient zich namelijk aan of beperking van recreatie op bepaalde terreinen tijdens het broedseizoen wel zin heeft als er nog andere vormen van verstoring zijn. Naast de inzichten in de effecten van verstoring door recreatie is daarom kennis nodig van de impact van militair gebruik. Dit vraagt in eerste instantie inzicht in de feitelijke impact van militair gebruik op de verstoringsevoelige (veelal als zone D, D* of C*) aangewezen delen van de Veluwe. Daar zal nader onderzoek naar worden gedaan.

9.6 Blijvende samenwerking rondom recreatiezonering

Het samenwerken aan de recreatiezonering heeft een proces van bewustwording op gang gebracht bij de Veluwe gebiedspartijen en een brede groep betrokkenen. Het inzicht over de mogelijkheden voor een betere balans tussen natuur en recreatie en de samenwerking op dit vlak hebben een stevige impuls gekregen. Er is in kort tijd een enorme hoeveelheid werk verzet door alle betrokken partijen en veel bereikt. Het werk is echter nog niet af. Het feitelijke werk in de natuurterreinen moet zelfs nog beginnen. Het is cruciaal om de komende jaren in de implementatie en verdere uitwerking van de recreatiezonering samen op te blijven trekken. Het maatregelprogramma (zie bijlage 5) en de inhoud van dit hoofdstuk over uitvoering zetten hiervoor de agenda.

Ook de afstemming en samenwerking met parallelle programma's en initiatieven blijft de komende jaren van belang. Voor een goede (door)werking van de recreatiezonering is het essentieel dat de in dit plan neergelegde visie doorwerkt in bijvoorbeeld de Veluwe-op-1 programmalijn rondom bestemmingsmanagement en ontvangstlocaties, in de door het Routebureau Veluwe geregisseerde samenwerking rondom routestructuren en in een programma als Vitale Vakantieparken. Voor dit soort programma's en samenwerking geeft de recreatiezoneringskaart belangrijk input.

Figuur: Recreatiezonering is één van de inhoudelijk sporen die richting geeft aan bestemmingsmanagement (afbeelding Matthijs Bouwman, Veluwe-op-1)

Bijlagen

Bijlage 1:	Toelichting op betrokkenheid partners en stakeholders
Bijlage 2:	Toolbox recreatiezoneringsmethodiek
Bijlage 3:	Ecologische onderbouwing recreatiezoning
Bijlage 4:	Onderbouwing toeristisch-recreatieve kaarten
Bijlage 5:	Maatregeltabel

Bijlage 1 Toelichting op betrokkenheid partners en stakeholders

Deze bijlage geeft een toelichting op de betrokkenheid van verschillende partners en stakeholders in de totstandkoming van het Recreatiezoneringsplan. Met schema's wordt inzichtelijk gemaakt hoe partijen in verschillende planvormingsfasen betrokken zijn. Voor de terreineigenaren (inclusief gemeenten met terreineigendom) is geen apart schema opgenomen, omdat zij in elke processtap een centrale rol gespeeld hebben.

Gemeenten (anders dan in de rol van terreineigenaar)

Figuur: Betrokkenheid gemeenten in het planvormingsproces

Bovenstaande figuur geeft de betrokkenheid van gemeenten weer. Het gaat hier om de publiek- en bestuursrechtelijke rol van gemeenten, en niet om hun rol als terreineigenaar. In de rol als terreineigenaar hebben gemeenten zelf invulling geven aan de recreatiezoneringsskaart en aan de inventarisatie van te nemen maatregelen op de eigen terreinen.

Bewoners

Figuur: Betrokkenheid bewoners in het planvormingsproces

Bewoners waren soms betrokken op individueel niveau. In de meeste gevallen zijn echter bewonersplatforms en dorps- en wijkraden betrokken als vertegenwoordigers van deze groep. Daarnaast is veel geïnvesteerd in publiekscommunicatie via nieuwsbrieven, e-magazines, www.recreatiezoneringopdeveluwe.nl en social media om bewoners te informeren en te betrekken.

Gebruikersgroepen

Figuur: Betrokkenheid gebruikersgroepen in het planvormingsproces

In paragraaf 3.1 was al te lezen dat het soort gebruikersgroepen op de Veluwe sterk uiteenloopt, van beoefenaars van een specifieke sport tot hondenbezitters of natuurliefhebbers. Voor de meeste gebruikersgroepen geldt dat zij zowel op koepelniveau betrokken zijn geweest, als via een lokale vertegenwoordiging in gebiedsprocessen.

Ondernemers

Figuur: Betrokkenheid ondernemers in het planvormingsproces

Ook voor ondernemers geldt dat betrokkenheid zowel individueel vorm kon krijgen, via ondernemerssprekuren en gebiedsprocessen als via de koepelorganisaties.

Het is tot slot belangrijk om op te merken dat de betrokkenheid van de verschillende groepen niet per definitie ophoudt na afronding van de besluitvormingsfase, maar dat die door kan lopen in de uitvoeringsfase van het Recreatiezoningsplan.

Bijlage 2 Toolbox recreatiezoneringsmethodiek

Onderstaande tabel/toolbox geeft een instrumentele uitwerking van de zoneringsmethodiek. De tabel laat zien hoe de verschillende zones te typeren zijn en welk recreatief gebruik er gefaciliteerd wordt. De tabel is in dit opzicht niet uitputtend/limitatief. Er worden met enige regelmaat nieuwe recreatieve activiteiten ontwikkeld/aangeboden op de Veluwe. Daarvan zal apart bekeken moeten worden waar en wanneer ze passend zijn. Toepassing van de tabel vraagt maatwerk. Het is een instrument dat zorgt voor eenduidige toepassing van de zonerings, maar soms kan om moverende redenen afgeweken worden.

	Zone A: Intensief recreatief gebruik	Zone B: Matig intensief recreatief medegebruik	Zone C: Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (verstoring- gevoelige soorten)	Zone C*: Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (zeer verstoring- gevoelige soorten)	Zone D: Rustig gebied geen/bepikt recreatief gebruik tijdens broedseizoen	Zone D*: Jaarrond afgesloten gebied
Karakteristiek	Poorten en ontvangst-locaties van de Veluwe met ruimte voor recreatieve activiteiten	Visitekaartje van de Veluwe. Overgangs-gebied van de recreatiezone naar de rustige Veluwe met matig intensief recreatief medegebruik	Natuur met rustige, extensieve recreatie. Stilte, ruimte en natuur spelen hier de hoofdrol	Natuur met rustige, extensieve recreatie. Stilte, ruimte en natuur spelen hier de hoofdrol	Afgesloten gebied tijdens de broedtijd	Jaarrond afgesloten gebied alleen toegankelijk onder begeleiding van de boswachter.
(N2000)-soorten	Algemene soorten als Grote bonte specht, Koolmees, Merel, Eekhoorn	Zwarte specht, Boomklever	Zwarte specht, Wespandief, Draaihal, Boommarter, Hazelworm, Dalkruid	Roodborsttapuit, Boomleeuwerik, Nachtzwaluw, Zandhagedis, Hazelworm, Klokjesgentiaan, Rendiermos	Zwarte specht, Wespandief, Draaihal, Boommarter, Hazelworm, Dalkruid, Duinpieper, Tapuit, Boomleeuwerik, Nachtzwaluw, Nachtzwaluw, Zandhagedis, Hazelworm, Klokjesgentiaan, Rendiermos	Zie kolom hiernaast. In aanvulling daarop: Orchideeën, Beenbreek, Edelhert, Wild zwijn
Motief-groep recreatie	Gezelligheid, eropuit, beweging, sport, kinder-activiteiten.	Beweging, sport, natuur-beleving, interesse, eropuit	Natuurbeleving, interesse, volledig opgaan in de natuur	Natuurbeleving, interesse, volledig opgaan in de natuur	Natuurbeleving	Natuurkennis en daaraan gerelateerde natuurbeleving
Typen recreatie	Wandelen, fietsen, paardrijden, ATB, hardlopen	Wandelen, fietsen, paardrijden, ATB, hardlopen	Wandelen, fietsen, paardrijden, ATB op gemarkeerde routes	Wandelen, fietsen, paardrijden, ATB op gemarkeerde routes	(Wandel) excursie met de boswachter	(Wandel) excursie met de boswachter
Buiten wegen en paden	Alleen met toestemming van beheerder	nee	nee	nee	nee	nee

	Zone A: Intensief recreatief gebruik	Zone B: Matig intensief recreatief medegebruik	Zone C: Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (verstoring- gevoelige soorten)	Zone C*: Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (zeer verstoring- gevoelige soorten)	Zone D: Rustig gebied geen/beperkt recreatief gebruik tijdens broedseizoen	Zone D*: Jaarrond afgesloten gebied
Faciliteiten	TOP/ Transferium/ P-Veluwe, speelbos, kabouter- paden, uitkijktorens, bezoekers- centra, zoekgebied voor hondenloosloop, startpunt routes en ATB-tracks.	P-Veluwe, parkeerplaats, ATB-routes, wandelen, fiets- en ruiterroutes, zoekgebied voor hondenloosloop.	Wandelen, fiets- en ruiterroutes. Nog nader bepalen hoe het ATB gebruik geleid kan worden	Wandelen, fiets- en ruiterroutes. Nog nader bepalen hoe het ATB gebruik geleid kan worden	geen	geen
Maaswijdte paden	nvt	> 5 ha	> 25 ha Op cultuur- historische landgoederen en kleinschalige natuur- terreinen wordt hiervan afgeweken	> 50 ha + 50% van omtrek zonder pad. Op cultuur- historische landgoederen en kleinschalige natuur- terreinen wordt hiervan afgeweken	100 ha	nvt
Activiteiten/ Evenementen	Ruimte voor onge- motoriseerde (sport)- activiteiten, en kleinschalige evenementen	Ruimte voor onge- motoriseerde (sport)- activiteiten	Alleen beperkt ruimte voor onge- motoriseerde (sport)- activiteiten buiten het broedseizoen	Alleen beperkt ruimte voor onge- motoriseerde (sport)- activiteiten buiten het broedseizoen	Excursies onder begeleiding. Ruimte voor onge- motoriseerde (sport)- activiteiten buiten het broedseizoen	Excursies onder begeleiding.
Openstelling	Tussen zonsopgang en zonsondergang. Beheerder kan uitzondering toestaan.	Tussen zonsopgang en zonsondergang	Tussen zonsopgang en zonsondergang	Tussen zonsopgang en zonsondergang	In het broedseizoen niet/beperkt, buiten het broedseizoen tussen zonsopgang en zonsondergang.	niet
Honden	In losloop- gebieden honden vrij	Honden in principe aangelijnd	Honden aangelijnd	Honden aangelijnd, soms geen toegang voor honden	Geen toegang in broedseizoen, daarbuiten alleen aangelijnd	Geen toegang voor honden
Motor-voer- tuigen*	Bij uitzondering voor ondersteuning evenementen (spullen brengen)	Alleen voor beheer en toezicht en (beperkt) voor excursies met de eigen boswachter.	Alleen voor beheer en toezicht en (beperkt) voor excursies met de eigen boswachter.	Alleen voor beheer en toezicht en (beperkt) voor excursies met de eigen boswachter.	Alleen voor beheer en toezicht en (beperkt) voor excursies met de eigen boswachter.	Alleen voor beheer en toezicht en (beperkt) voor excursies met de eigen boswachter.

	Zone A: Intensief recreatief gebruik	Zone B: Matig intensief recreatief medegebruik	Zone C: Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (verstoring- gevoelige soorten)	Zone C*: Rustig gebied met extensief recreatief medegebruik (zeer verstoring- gevoelige soorten)	Zone D: Rustig gebied geen/beperkt recreatief gebruik tijdens broedseizoen	Zone D*: Jaarrond afgesloten gebied
Wet- en regelgeving	Natura 2000 (Wnb), gemeentelijke verordeningen.	Natura 2000/ Wet natuur- bescherming	Natura 2000/ Wet natuur- bescherming	Natura 2000/ Wet natuur- bescherming	Natura 2000/ Wet natuur- bescherming	Natura 2000/ Wet natuur- bescherming
Eerste aanspreek- punt	Beheerder	Beheerder	Beheerder	Beheerder	Beheerder	Beheerder

*Het gebruik van motorvoertuigen is in alle zones toegestaan ten behoeve van beheer (inclusief inventarisaties en monitoring) en ook voor excursies onder begeleiding van de boswachter. Motorvoertuigen worden alleen ingezet indien ongemotoriseerde alternatieven niet haalbaar zijn of tot nog meer verstoring zouden leiden.

Bijlage 3 Ecologische onderbouwing recreatiezonering

Deze bijlage bevat gegevens die gebruikt zijn bij de ecologische onderbouwing van de recreatiezonering. Het gaat achtereenvolgens om:

- A Kaart met de gewenste situatie voor de zeven verstoringsgevoelige vogelrichtlijnsoorten die op de Veluwe extra aandacht nodig hebben.
- B Kaarten met aanwezigheid van geschikt leefgebied voor de zeven individuele verstoringsgevoelige vogelsoorten op de Veluwe, ingedeeld naar geschiktheidsklassen.
- C Diagram met daarin de potentiële vogelstand op de Veluwe na het nemen van optimale zoneringsmaatregelen. Tabel met te verwachten populatie effecten van 'optimale vogelzonering'.
- D Kaart met daarop de in het Natura 2000 Aanwijzingsbesluit vastgelegde 18 habitattypen die essentieel zijn voor de natuurlijke rijkdom van de Veluwe.
- E Overzichtskarten met hotspots en knelpunten voor reptielen op de Veluwe.

A Gewenste zonering verstoringsgevoelige vogelsoorten

Door een consortium bestaande uit Sovon Vogelonderzoek, Stichting Bargerveen en Bureau ZET is onderzoek gedaan naar mogelijkheden voor soortherstel van zeven Vogelrichtlijnsoorten op de Veluwe, waarmee het op dit moment niet goed gaat (Sierdsema et. al, 2020, Natuurbeheer- en zoneringsmaatregelen voor zeven aangewezen vogelsoorten in Natura 2000-gebied Veluwe). In het kader van dit onderzoek is gekeken naar natuurherstelmaatregelen ten behoeve van de boomleeuwerik, draaihals, duinpieper, nachtzwaluw, tapuit, wespandief en zwarte specht en naar recreatiezoneringmaatregelen voor deze verstoringsgevoelige vogelsoorten. Voor de zeven vogelsoorten is het gewenste niveau van rust in beeld gebracht op basis van de beschikbare kennis over de verstoringsgevoeligheid en vervolgens gekeken waar die rustige zones gecreëerd moeten worden op basis van het historische en actuele voorkomen van deze vogelsoorten op de Veluwe.

De kaart op de volgende bladzijde geeft een overzicht van de gewenste zonering voor de zeven vogelsoorten gezamenlijk. Kaarten voor de individuele soorten vindt u daaronder.

Legenda Gewenste zonering broedvogels:

Niet-toegankelijk in het broedseizoen:

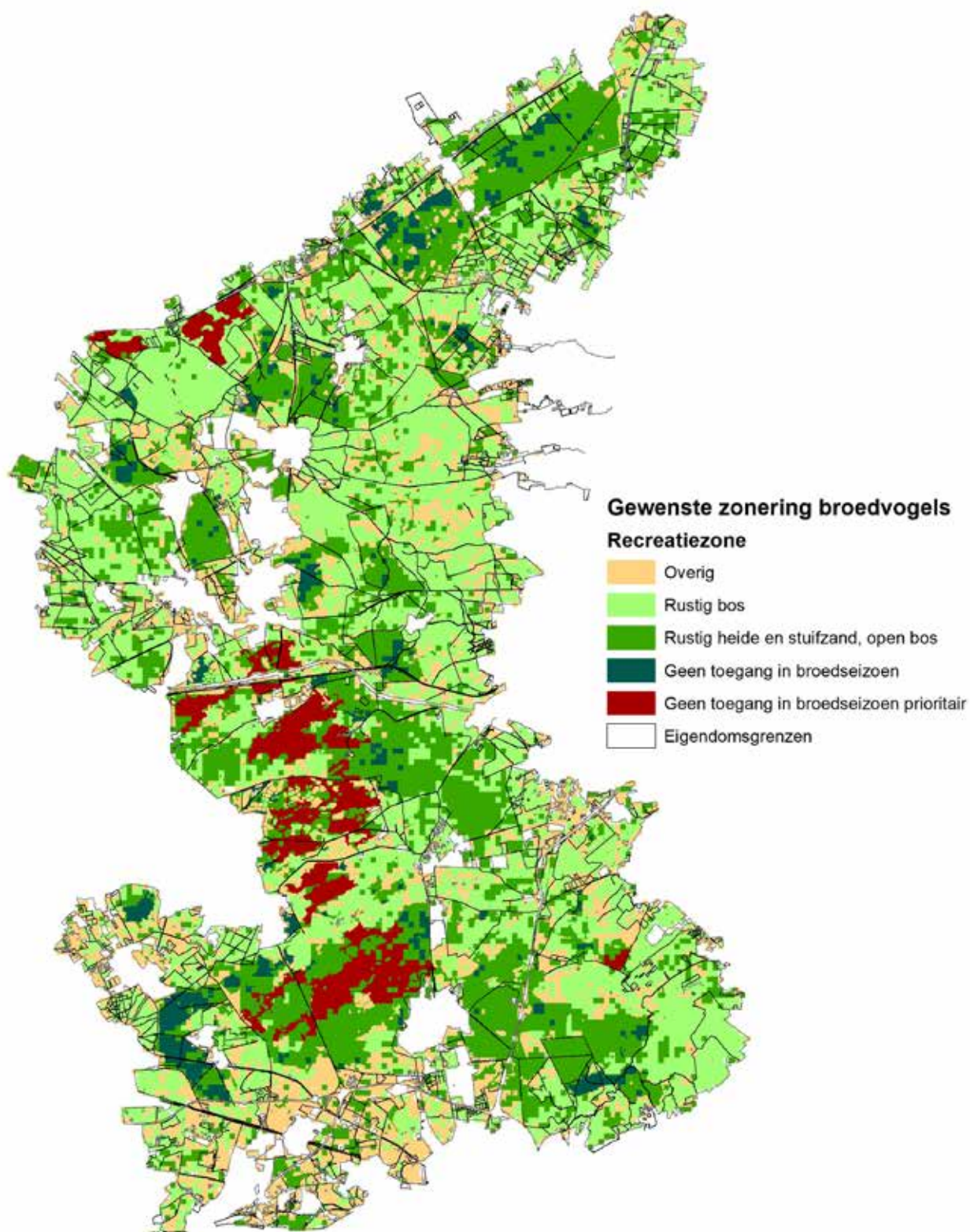
- maaswijdte paden van 100 ha of meer
- gebieden zonder paden niet toegankelijk in broedseizoen

Rustige heide, stuifzand en open bos:

- alleen extensieve dagrecreatie
- geen paden langs > 50% van de bosranden
- maaswijdte paden van 25 ha of meer

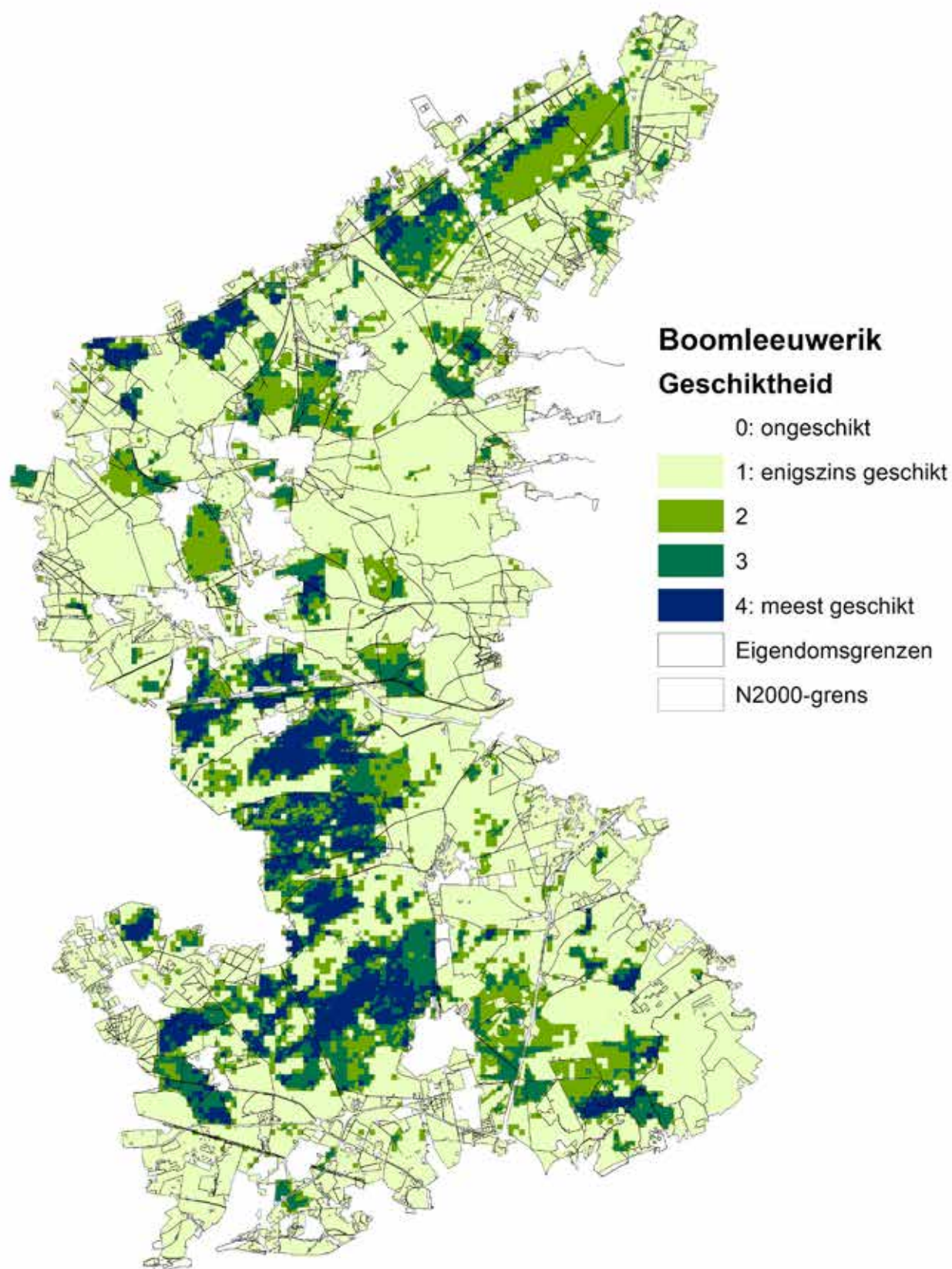
Rustig bos:

- alleen extensieve dagrecreatie
- maaswijdte paden van 25 ha of meer

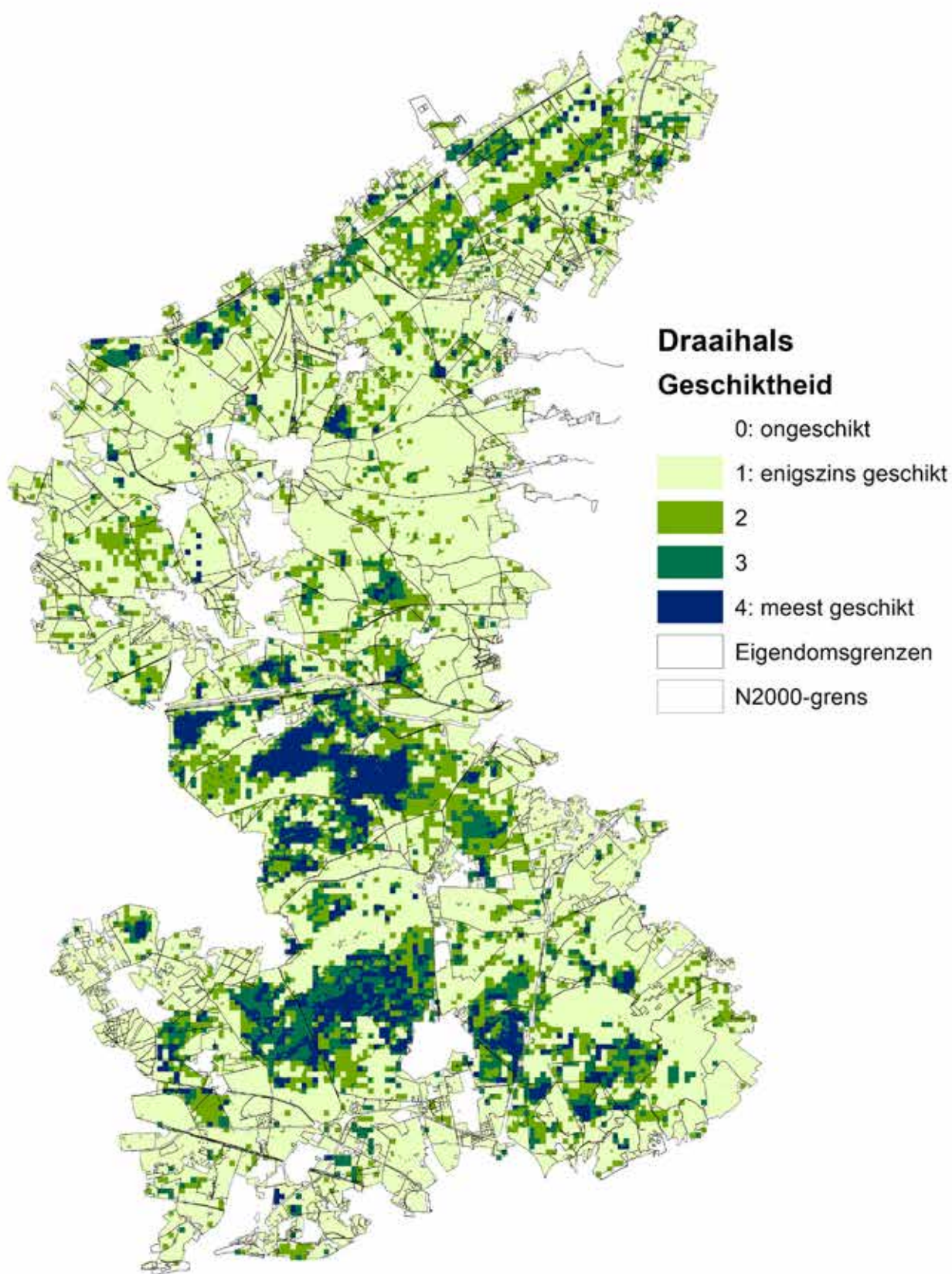

Figuur: Totaalbeeld gewenste zonering uitgaande van leefgebied en verstoringsgevoeligheid zeven vogelsoorten (Sovon).

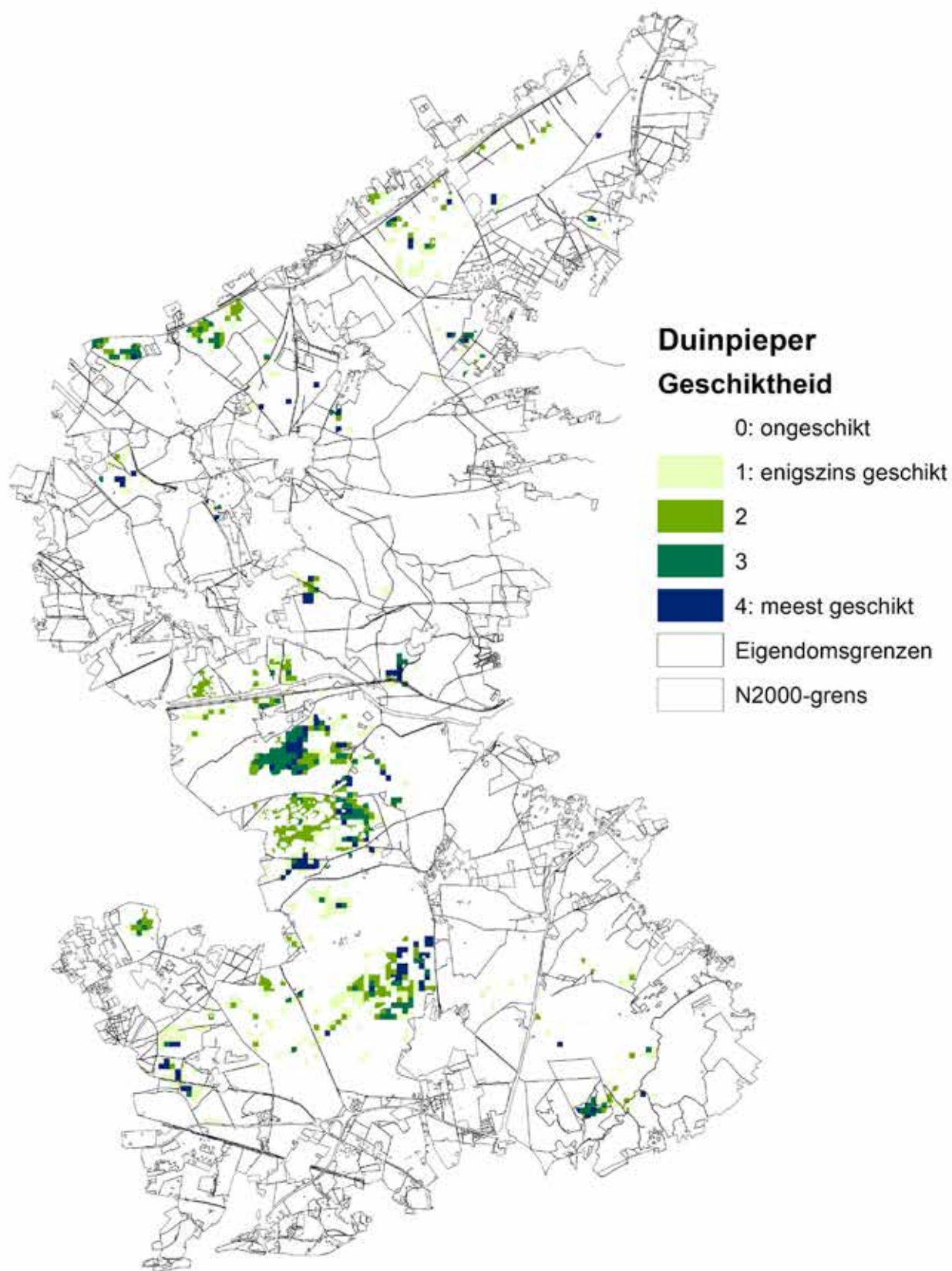
B Aanwezigheid geschikt leefgebied verstoringsgevoelige vogelsoorten Veluwe

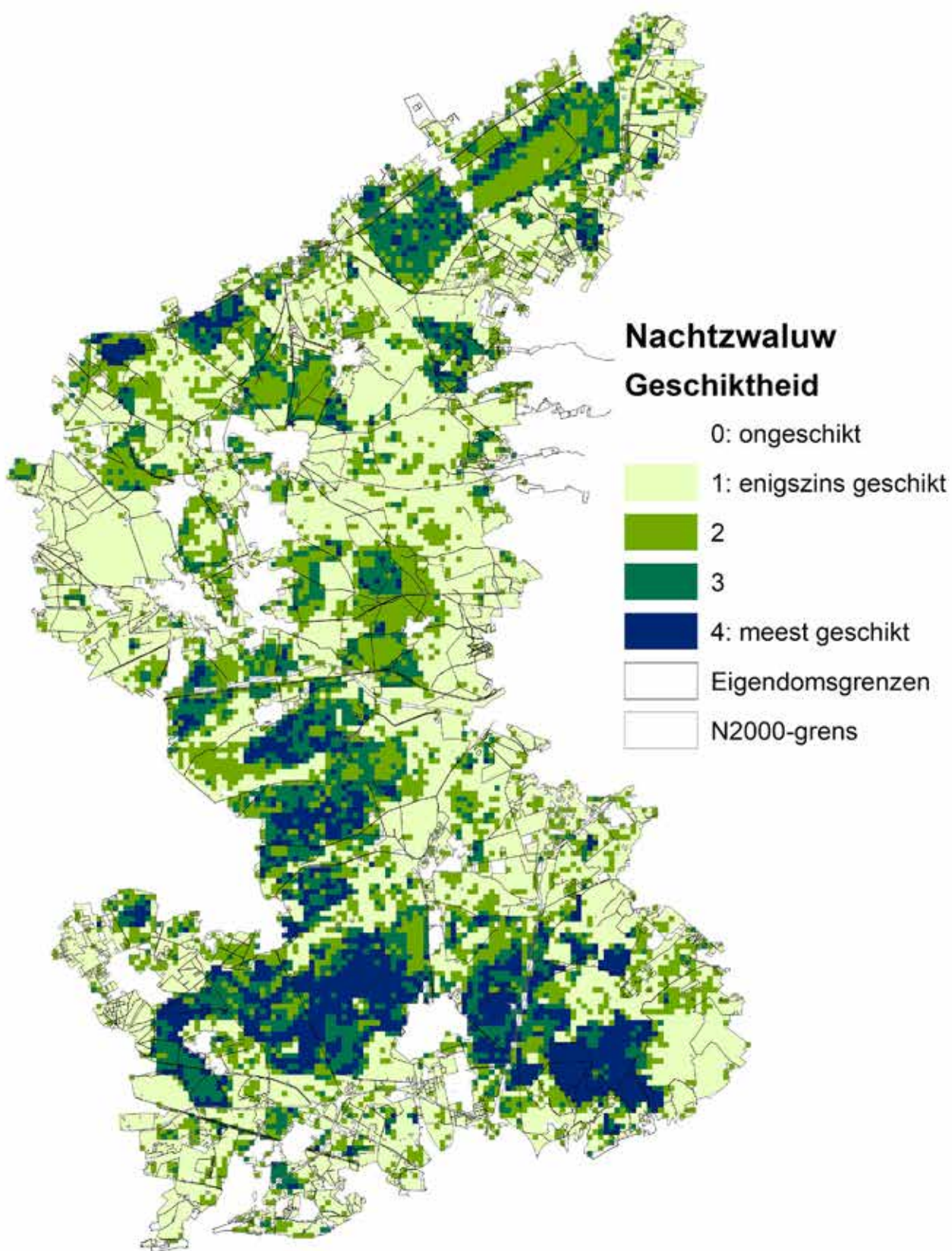
Figuur: Ligging leefgebied boomleeuwerik naar geschiktheidsklasse (Sovon)

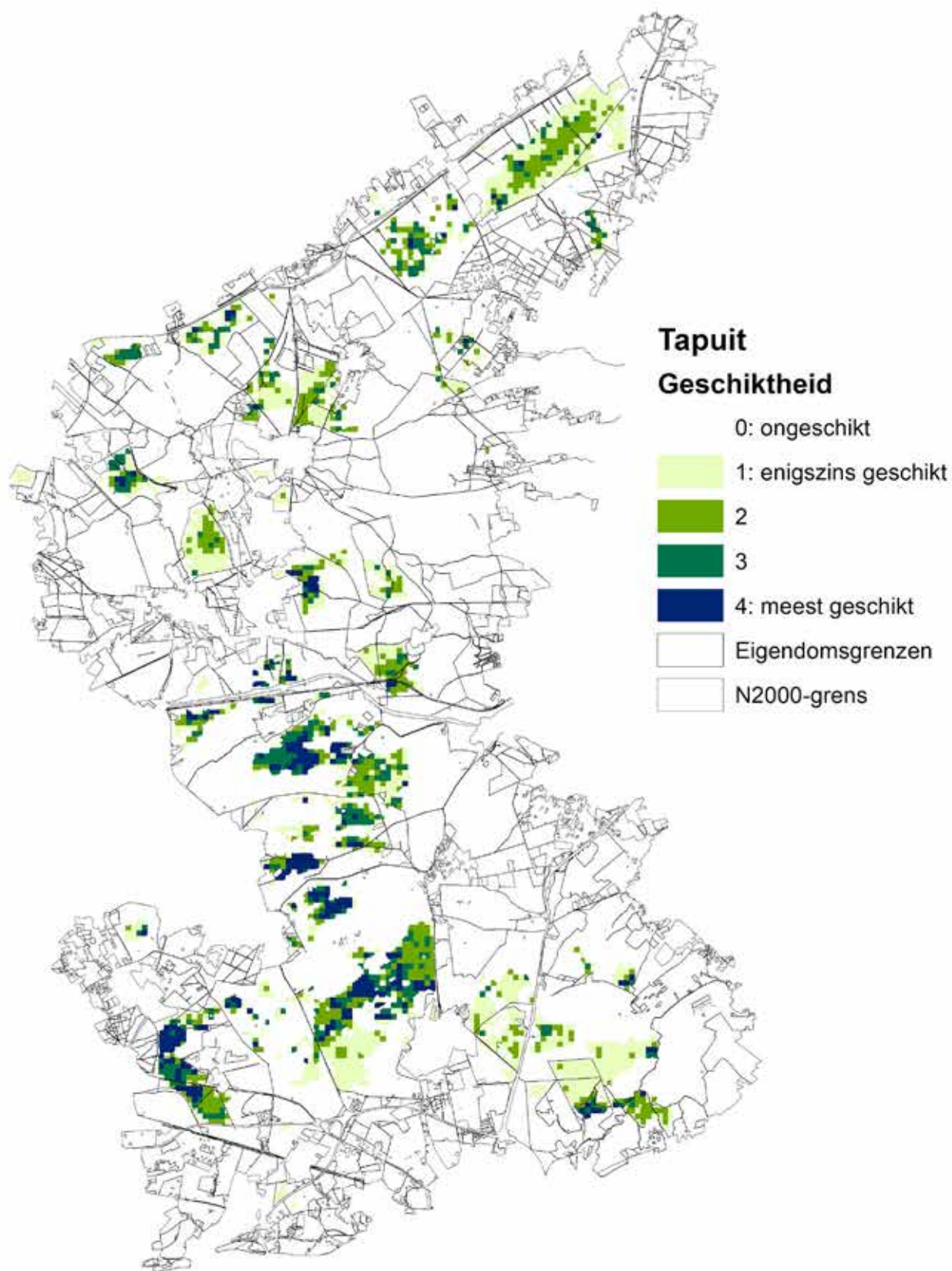
Figuur: Ligging leefgebied draaihals naar geschiktheidsklasse (Sovon)

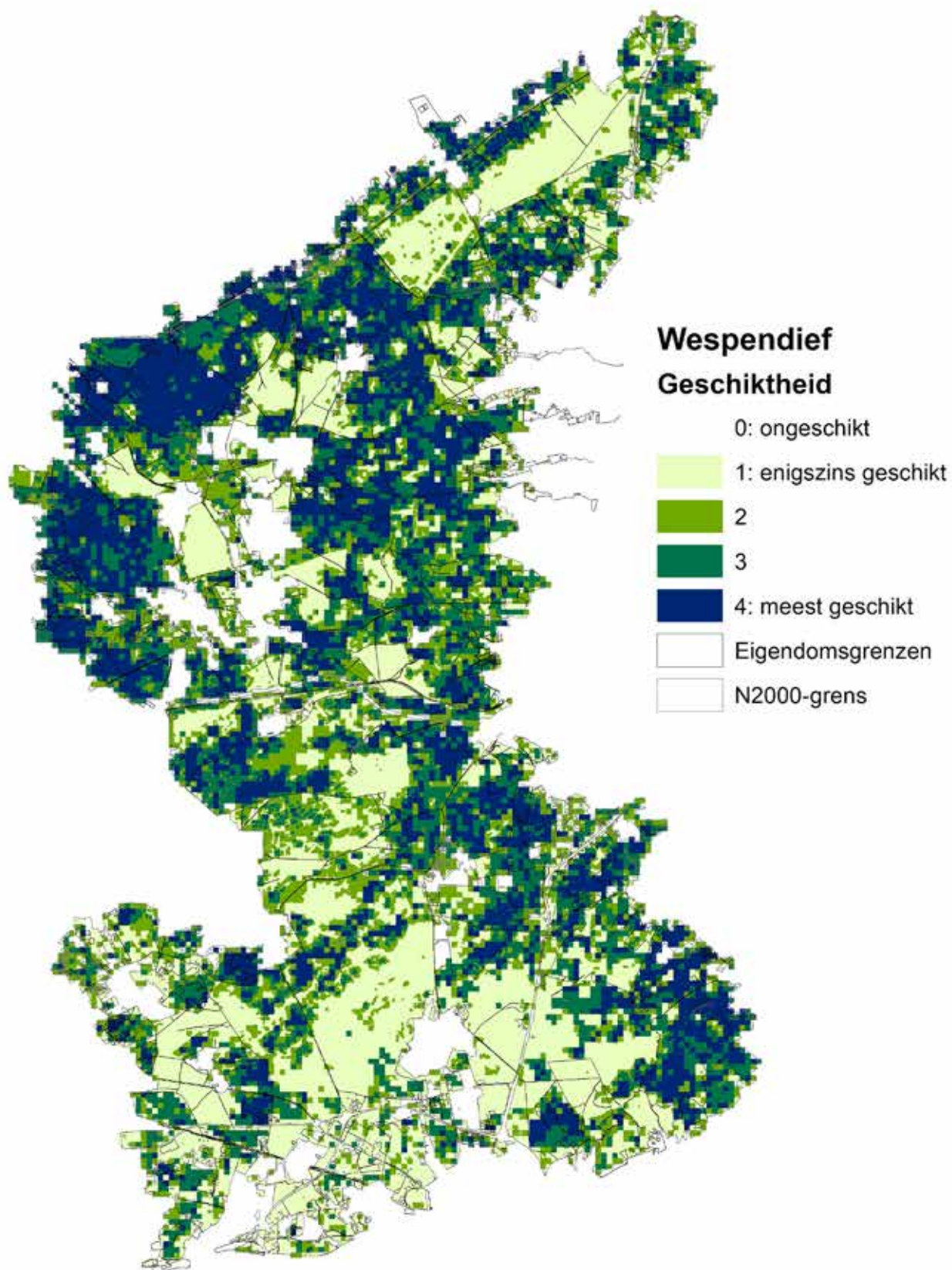
Figuur: Ligging leefgebied duinpieper naar geschiktheidsklasse (Sovon)

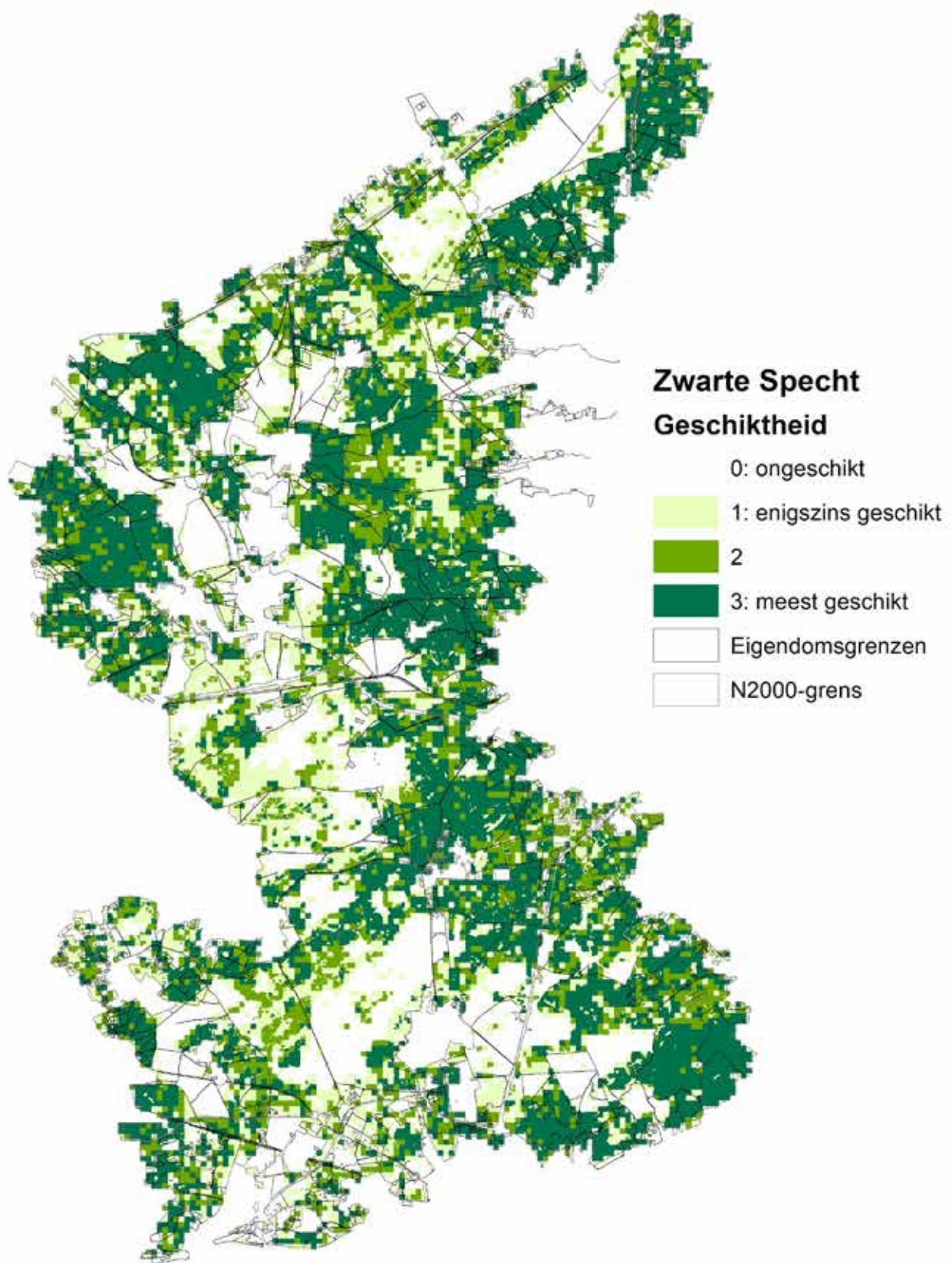
Figuur: Ligging leefgebied nachtzwaluw naar geschiktheidsklasse (Sovon)

Figuur: Ligging leefgebied tapuit naar geschiktheidsklasse (Sovon)

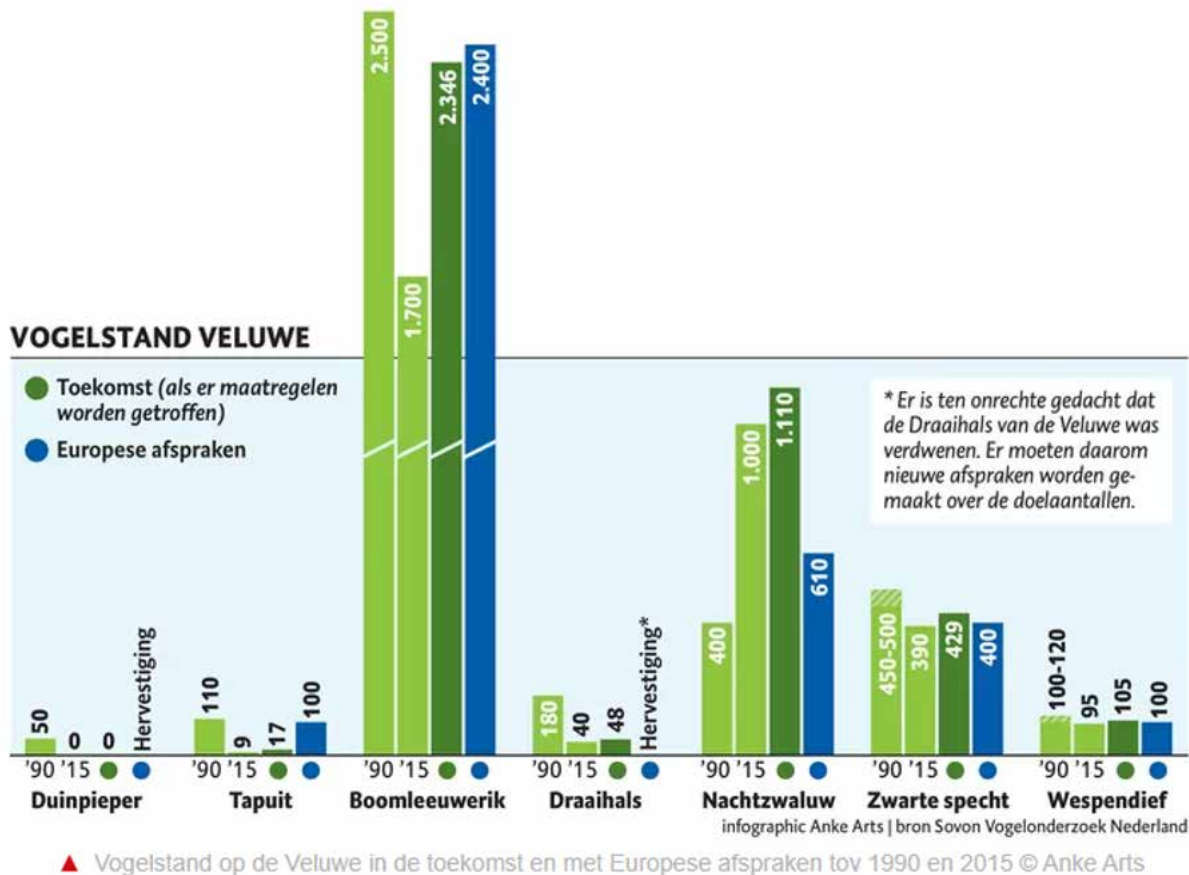
Figuur: Ligging leefgebied wespandief naar geschiktheidsklasse (Sovon)

Figuur: Ligging leefgebied zwarte specht naar geschiktheidsklasse (Sovon)

B Diagram potentiële vogelstand

Op basis van het voornoemde onderzoek naar herstel van de verstoringsgevoelige vogelrichtlijnsoorten (Sierdsema et.al. 2020) is een doorrekening gemaakt van het effect dat het nemen van optimale zoneringsmaatregelen kan hebben op de vogelstand op de Veluwe. In onderstaande diagram is de potentiële vogelstand van duinpieper, tapuit, boomleeuwerik, draaihal, nachtzwaluw, zwarte specht en wespendif na het nemen van de best denkbare maatregelen afgezet tegen de doelaantallen zoals in Europees verband zijn afgesproken (Natura 2000-instandhoudingsdoelstelling).

Figuur: Vogelstand verstoringsgevoelige soorten in 1990, 2015 en potentieel na het doorvoeren van optimale zoneringsmaatregelen afgezet tegen de Europese Natura 2000-doelstelling

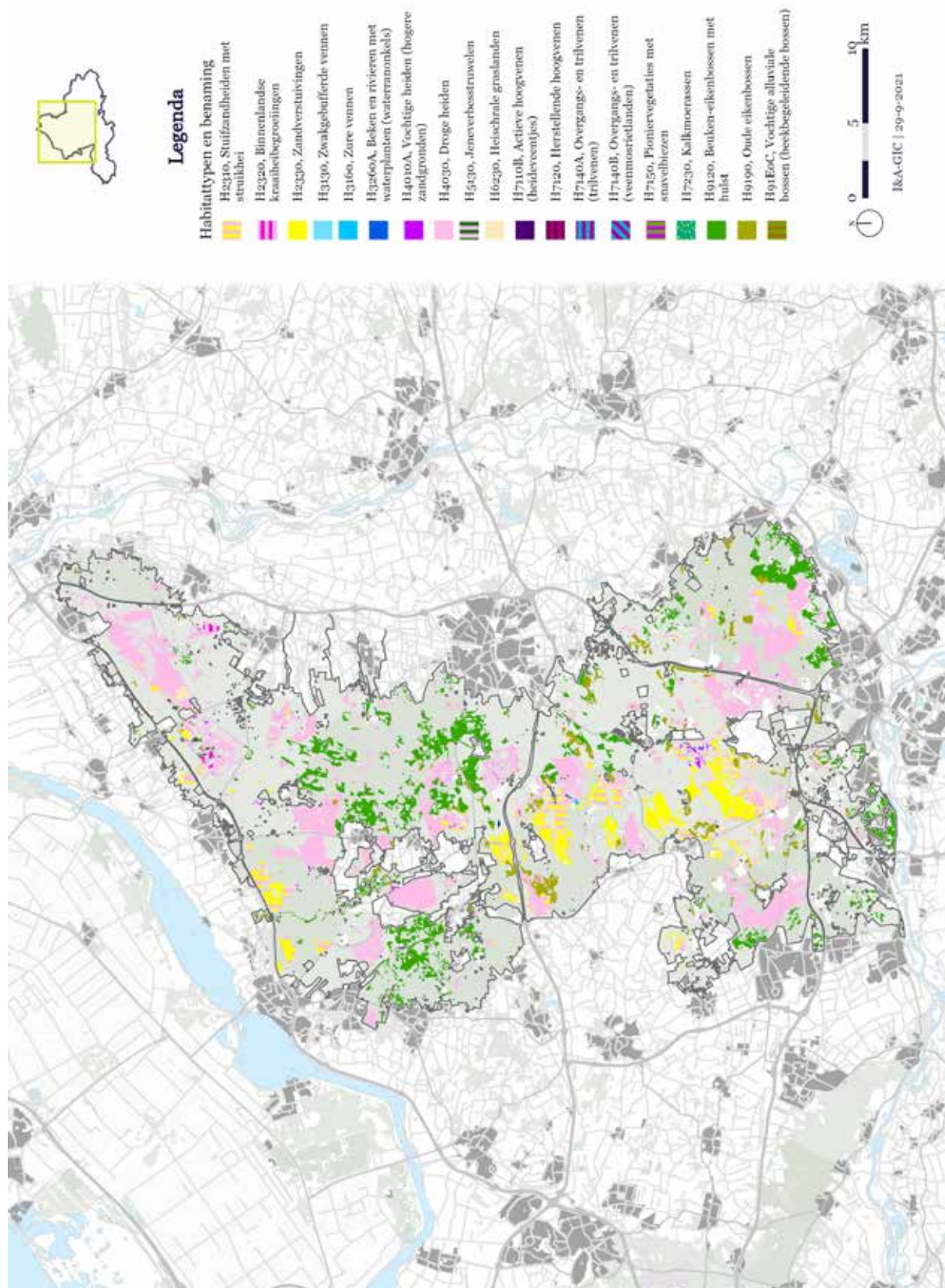
Voor het bepalen van de te verwachten vogelstanden in voorgaande figuur zijn door Sierdsema et al (2020) voor het doorrekenen van te verwachten populatie-effecten van een optimale vogelzoning de in onderstaande tabel afgebeelde waarden gehanteerd.

Zone	Duin-pieper	Tapuit	Boom-leeuwerik	Draaihal	Nacht-zwaluw	Wespen-dief	Zwarte-Specht
Overig							
3_Rustig bos						20	20
4_Rustig		30	30	15	10		
5_Geen toegang	100	75	100	25	30		
6_Geen toegang prioritair	150	100	150	25	30		

Tabel: Verwachte populatietoename (in procenten) na invoering van recreatiezoning gericht op vogelpopulaties

C Habitattypenkaart Veluwe

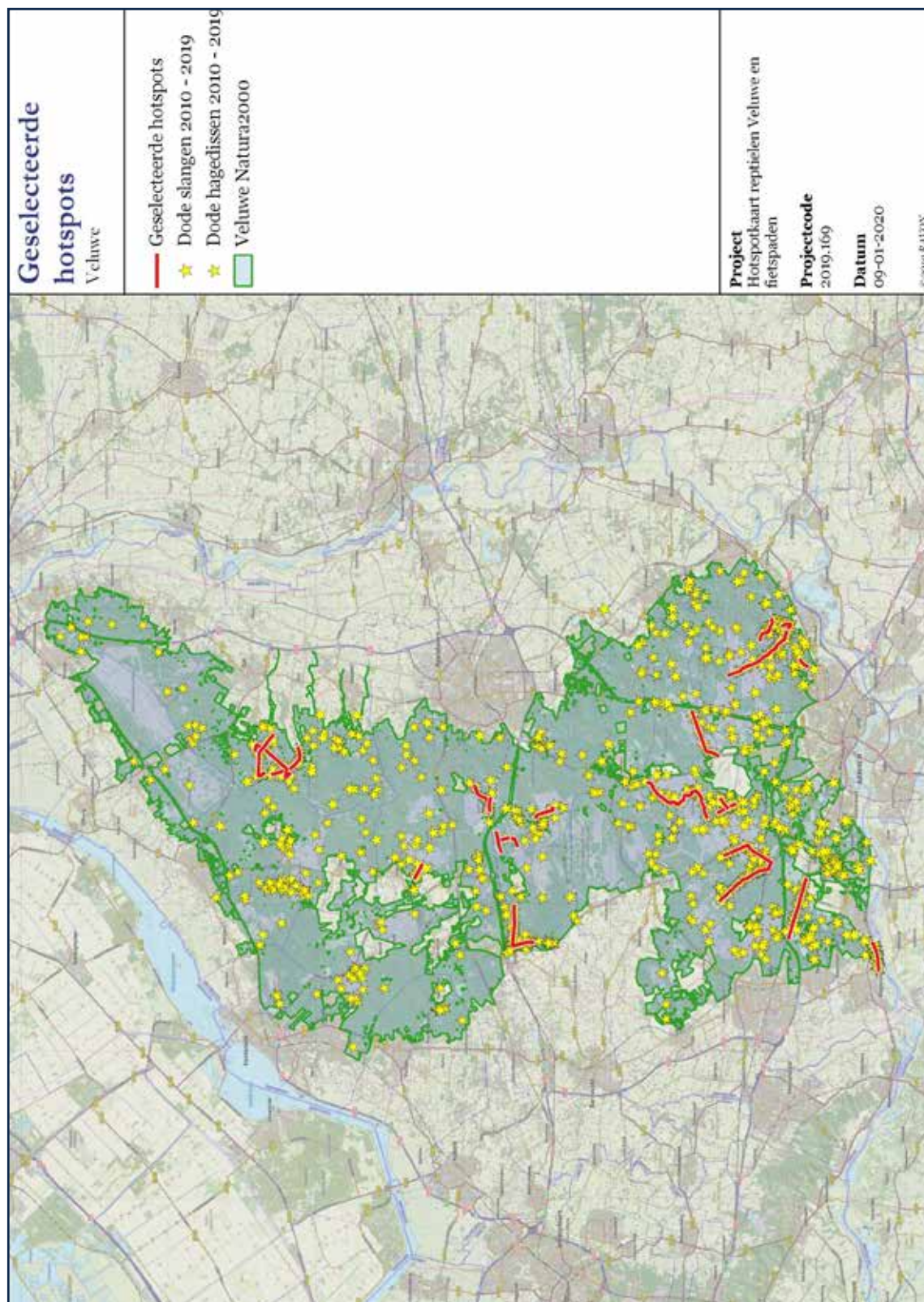
Het aanwijzingsbesluit Veluwe noemt 18 habitattypen die essentieel zijn voor de natuurlijk rijkdom op de Veluwe. De gehele Veluwe is geïnventariseerd op de aanwezigheid van deze habitattypen met een voldoende kwaliteit. Het resultaat is weergegeven op de habitattypenkaart.

Figuur: Habitattypenkaart Veluwe 2014

D Overzichtskaart knelpunten en hotspots reptielen op de Veluwe

Reptielen (slangen en hagedissen) worden op de Veluwe, net als vogels, negatief beïnvloed door een toenemende recreatiedruk. Voor deze soorten zijn vooral aanrijdingen een probleem. Reptielen zijn geneigd de warmte op te zoeken die uitstraalt van verharde fietspaden (beton en asfalt) maar lopen daar ook grote kans om aan- of overreden te worden. Op verzoek van de provincie heeft RAVON, kennisorganisatie voor reptielen, amfibieën en vissen, in beeld gebracht wat hotspots zijn voor reptielen en waar in de periode 2010-2019 slachtoffers van verkeersaanrijdingen aangetroffen zijn.

Figuur: Overzichtskaart Veluwe met hotspots voor voorkomen van slangen en hagedissen en vindplaatsen van dode reptielen.

Bijlage 4 Onderbouwing toeristisch-recreatief gebruik Veluwe

Deze bijlage bevat kaarten die inzicht geven in het recreatief gebruik van de Veluwe. De informatie uit deze kaarten is meegewogen in de totstandkoming van de recreatiezonering. In de bijlage zijn achtereenvolgens de volgende kaarten opgenomen:

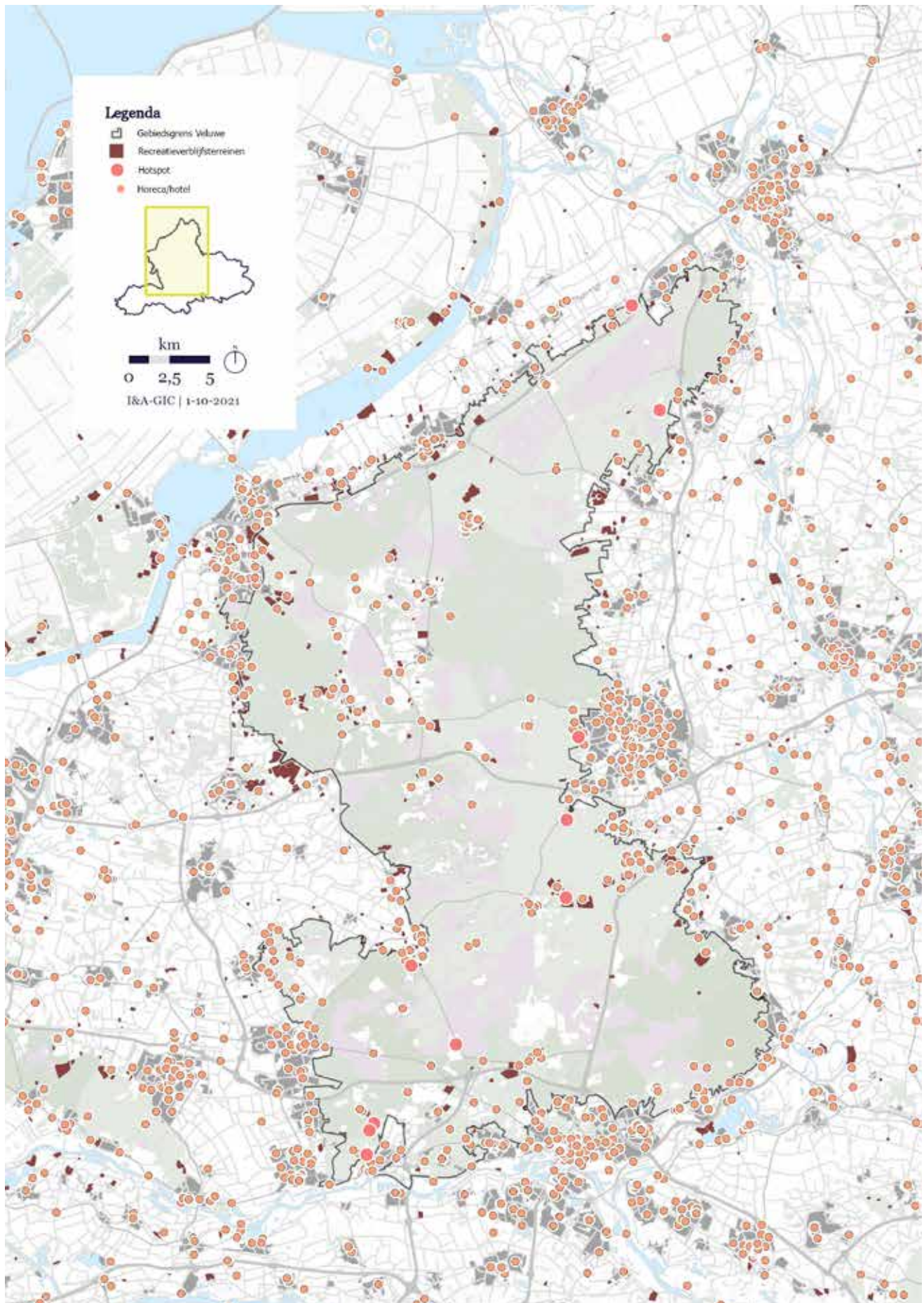
- A Topografische kaart Veluwe voor aanwezigheid woonkernen
- B Kaart met bestaande toeristische hotspots, horeca en recreatieverblijfsterreinen
- C Kaart met recreatieve routes op de Veluwe

A Topografische kaart van de Veluwe

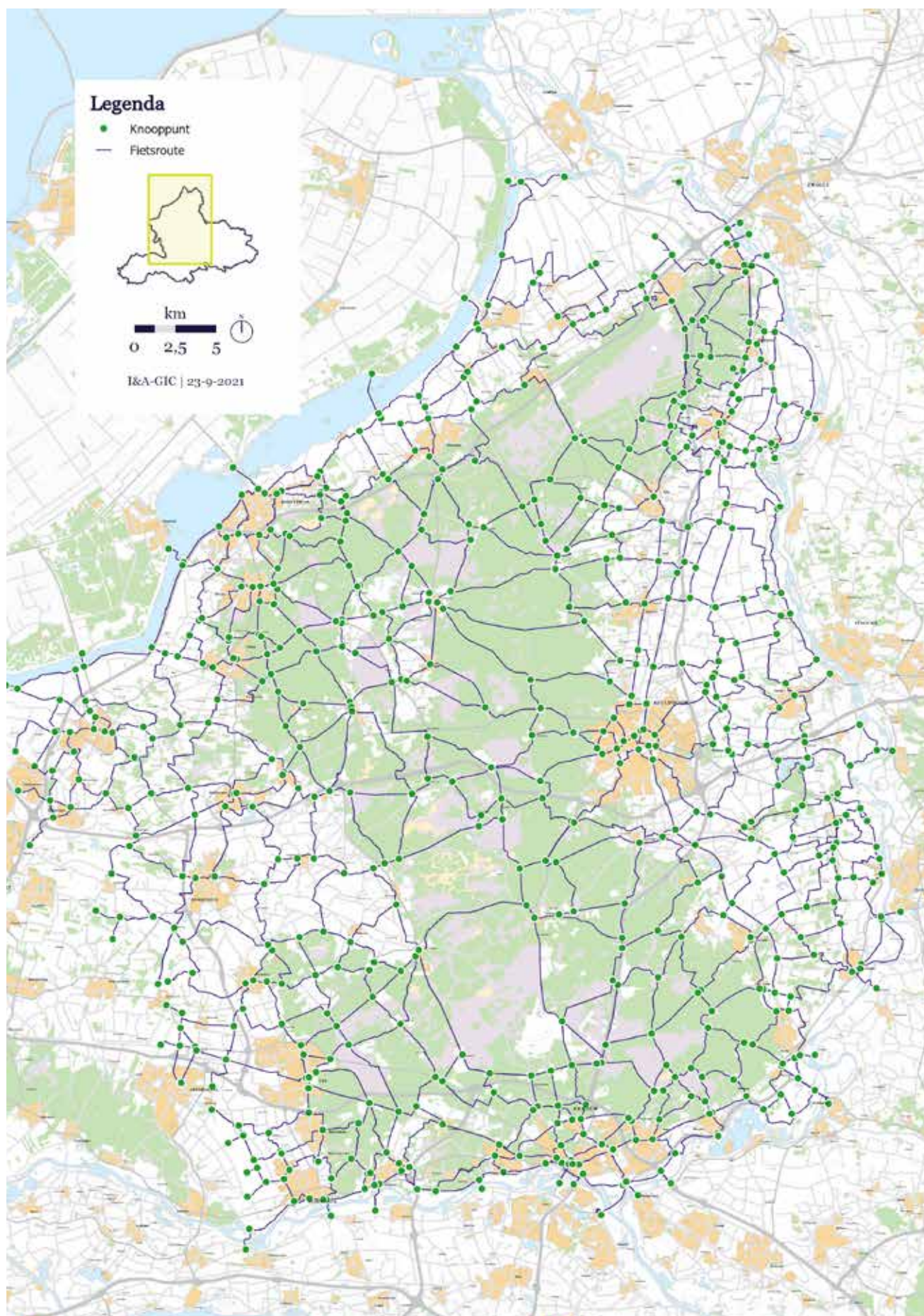

Figuur: Topografische kaart van de Veluwe

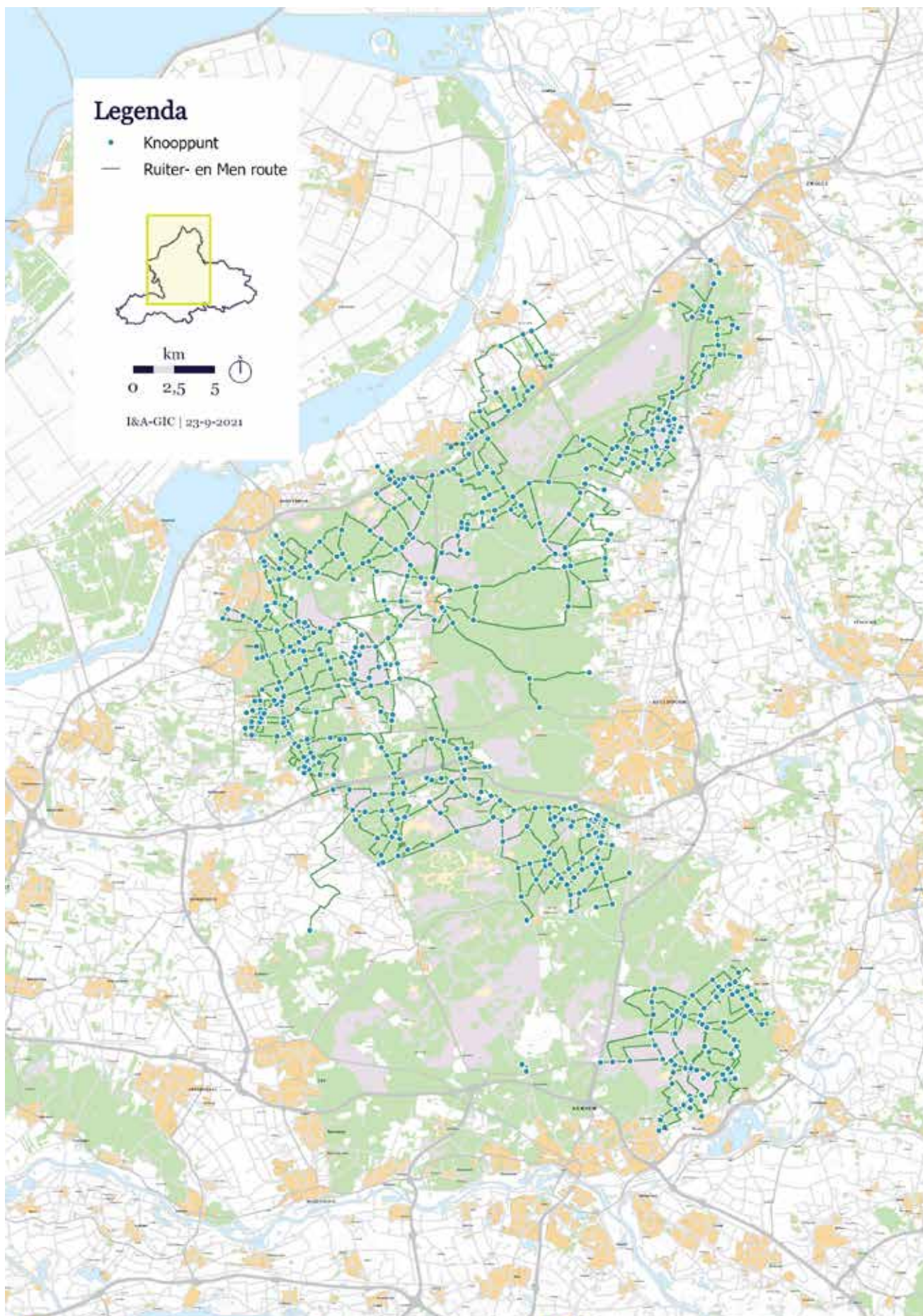
B Bestaande toeristische hotspots, horeca en recreatieverblijfssterreinen

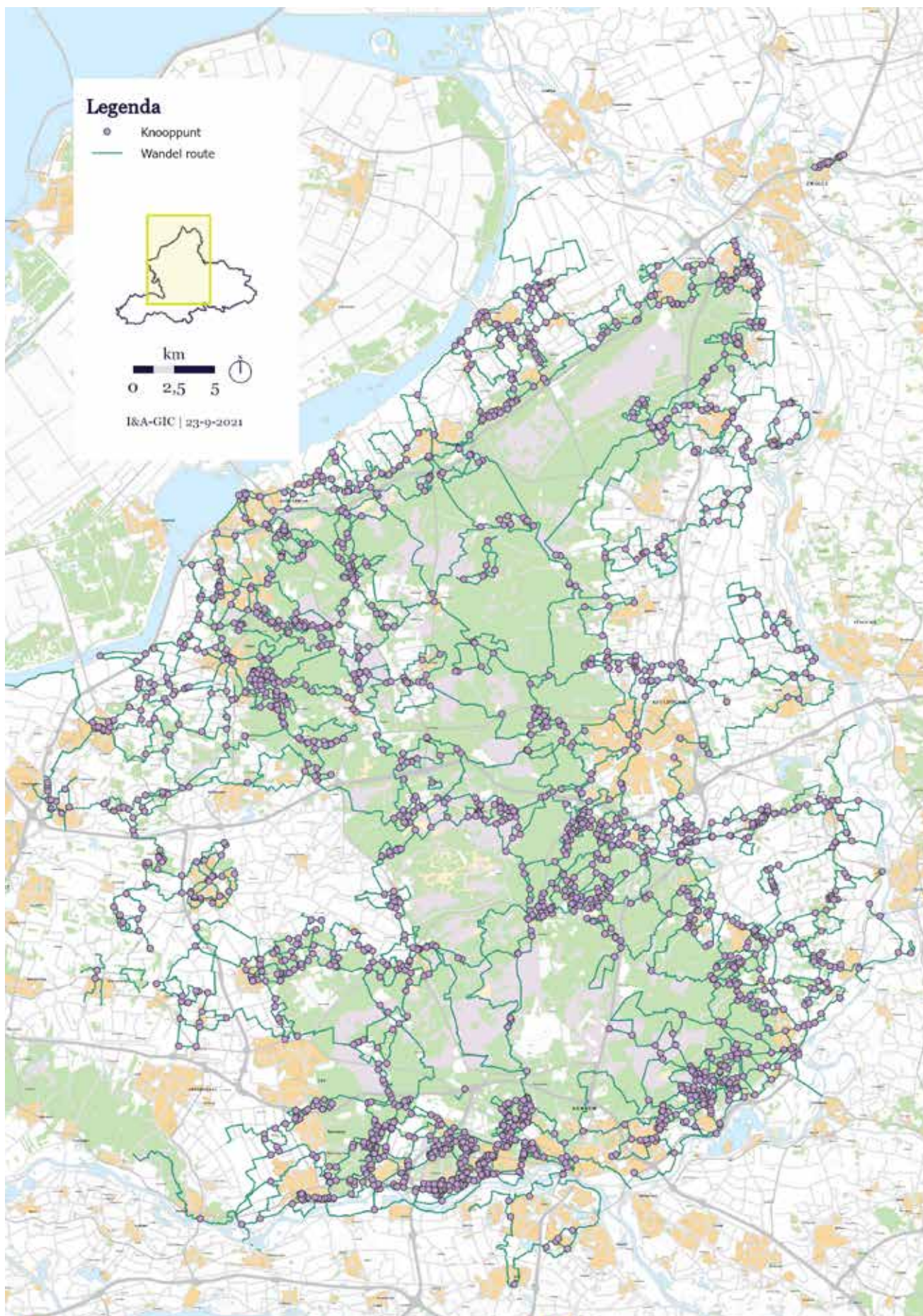
C Recreatieve routes op de Veluwe

Figuur: Fietsroutenetwerk

Figuur: Ruiter- en menroutenetwerk
(NB, kaart is niet volledig. Voor de onderbouwing is daarom ook gebruik gemaakt van de expert judgement van de boswachters.)

Figuur: Wandelroutenetwerk (NB. kaart is niet volledig. NB. kaart is niet volledig. Voor de onderbouwing is daarom ook gebruik gemaakt van de expert judgement van de boswachters.)

Bijlage 5 Maatregelprogramma in tabelvorm

In onderstaande tabel zijn de recreatiezoneringsmaatregelen opgenomen. Niet alle maatregelen in de maatregeltabel zijn 'in beton gegoten'. Over de precieze uitwerking van een deel van de maatregelen zullen terreineigenaren nog in gesprek gaan met bewoners en belanghebbenden. De tabel is ingedeeld naar terreineigenaar (ook gemeenten).

Uitwerking N2000 beheerplan Veluwe				
Uitvoeringsprogramma recreatiezoning				
Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/locatie
o. Algemene Maatregelen				
o.1	Onderzoeken mogelijkheden afgestemd evenementen- en activiteitenbeleid over het gehele Veluwe N2000-gebied.	In samenspraak met terreineigenaren onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor afgestemd evenementen- en activiteitenbeleid. Streven is om samen te komen tot één kader voor activiteiten en evenementen dat duidelijkheid geeft aan terreineigenaren én aan initiatiefnemers en in lijn is met de uitgangspunten van de recreatiezoning.	Alle doelen	Gehele Veluwe N2000-gebied
o.2	Ontwikkeling van gezamenlijke visie op de toekomstige ontwikkeling en aanwezigheid van hondenloosloopterreinen over het gehele Veluwe N2000-gebied.	Inventarisatie en beoordeling van de actuele aanwezigheid en verdeling van hondenloosloopterreinen over het N2000-gebied. Liggen ze op de juiste plek in relatie tot natuur, staat de verdeling van hondenloosloopterreinen over de Veluwe in verhouding tot het gebruik daarvan, etc.? Ontwikkeling van gezamenlijke (provincie en terreineigenaren) visie op de toekomstige ontwikkeling/aanwezigheid van hondenloosloopterreinen op de Veluwe.	Alle doelen	Gehele Veluwe N2000-gebied
o.3	Communicatie Recreatiezonering Veluwebreed	Ontwikkelen en uitvoeren van Veluwebrede publiekcampagnes en communicatie bij uitvoering van recreatiezoneringsmaatregelen.	Alle doelen	Gehele Veluwe N2000-gebied
o.4	Toezicht en handhaving Recreatiezonering	In relatie tot recreatiezoning is op sommige plaatsen en momenten extra toezicht en handhaving vereist. Bijvoorbeeld bij nieuw genomen maatregelen, op specifieke piekmomenten of op plekken waar gebruikers herhaaldelijk in de fout gaan. In overleg met terreineigenaren wordt gekeken waar extra inzet nodig is. Dergelijke maatregelen op het vlak van toezicht en handhaving zullen in de periode 2022-2023 onderdeel vormen van het maatregelprogramma Recreatiezonering. Na deze periode moeten de aan recreatief gebruik gerelateerde toezichts- en handavingsinspanningen onderdeel worden van het Handhavingsplan Veluwe.	Alle doelen	Gehele Veluwe N2000-gebied

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
o.5	Ontwikkelen van een monitoring aanpak om de (1) ontwikkeling maaswijdte en (2) ontwikkeling recreatief gebruik te monitoren en verbeteren over het gehele Veluwe N2000-gebied.	Om het effect van de recreatiezonering in kaart te brengen is het wenselijk om naast de bestaande natuurmonitoring, twee aspecten te monitoren: 1) ontwikkeling maaswijdte en 2) ontwikkeling recreatief gebruik (drukke en waardering). In samenspraak met terreineigenaren ontwikkelt provincie hiervoor een monitoring aanpak. Na de onderzoeksfase zal de betreffende monitoring geïmplementeerd worden.	Alle doelen	Gehele Veluwe N2000-gebied
o.6	Onderzoek	Onderzoek naar de feitelijke impact van militair gebruik op de verstoringgevoelige (veelal als zone D, D* of C*) aangewezen delen van de Veluwe.	Alle doelen	Natuurterreinen (nadruk op zone C*, D en D*) die onder invloed staan van militair gebruik
1. Apeldoorn				
1.1	Plaatsen van bebording	Het plaatsen en/of aanpassen van bebording t.b.v. informeren bezoekers, sturen parkeergedrag, centreren recreatiedruk en (op Lammerspad) weren van scooters.	Ao72 - A233 - A236 - H9120 - H4030	Lammerspad, Paalweg, Juniperlaan, Soerenseweg, J.C. Wilsaan en ingangen natuurpark Berg en Bos
1.2	Aanpassen bestaande padenstructuur	Het afsluiten van een aantal paden, ten behoeve van extensivering gebruik zone C gebied.	Ao72 - A233 - A236	Berg en Bos (ATB-pad en Grensweg Kroondomein)
1.3	Plaatsen van fietsenstalling	Plaatsen van fietsenstalling op diverse locaties om bezoekers te motiveren om met de fiets te komen en de auto te laten staan	Ao72 - A233 - A236 - H9120 - H4030	Dennenheuvel en Berg en Bos
1.4	Optimaliseren bestaande parkeerplaats	Onderzoeken hoe parkeren bij Natuurpark Berg en Bos verbeterd kan worden, t.b.v. tegengaan wildparkeren.	Ao72 - A233 - A236 - H9120 - H4030	Berg en Bos (Paalweg en Soerenseweg)
1.5	Onderzoeken mogelijke alternatieve routestructuur (ATB)	Onderzoeken ligging ATB-route over huidige paden in zone A en noodzakelijkheid oost-west verbinding langs Soerenseweg.	Ao72 - A233 - A236	Berg en Bos
1.6	Onderzoeken mogelijke alternatieve routestructuur (wandelen)	Onderzoeken of er drie overzichtelijke wandelroutes gecreëerd kunnen worden (kids-route, informatieve route en langeafstands-route), ten behoeve van centreren recreatiedruk.	Ao72 - A233 - A236 - H4030 - H9120	Berg en Bos
1.7	Onderzoeken aanpassen hondenlosloopegebied	Onderzoeken of het hondenlosloopegebied verkleind en omrasterd kan worden, t.b.v. meer rust.	H9120 - A233	Berg en Bos (met name zone C in wording ten oosten van de J.C. Wilsaan)
1.8	Onderzoeken mogelijkheid tot het organiseren van evenementen Bosweide	De bosweide wordt meermaals per jaar benut voor evenementen die mogelijk in strijd kunnen zijn met de N2000-principes en wetgeving. Onderzoeken tot in welke mate evenementen wel of niet kunnen worden georganiseerd.	Ao72 - A233 - A236	Bosweide, Berg en Bos
1.9	Onderzoeken mogelijke aanpassing zone	Onderzoeken of het mogelijk is het gebied ten oosten van J.C. Wilsaan aan te passen van zone B naar zone C, waardoor gebruik geëxtensieerd wordt t.b.v. beschermen Beukeneikenbos.	H9120 - A233	Berg en Bos, het gebied ten oosten van J.C. Wilsaan

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
2. Arnhem				
2.1	Realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Plaatsen van wildobservatiehut t.b.v. ontzien kwetsbare natuur.	Ao72	Kemperheide
2.2	Aanpassen bestaande padenstructuur	Het verbeteren van de route noord-zuid en oost-west in het bosgebied van Schaarsbergen, alsook het opheffen van een aantal paden d.m.v. het inplanten van bos, die met de nieuwe padenstructuur niet meer gebruikt zullen worden. Exacte paden nog nader te bepalen, in overleg met bewoners en gebruikers.	Ao72	Bos Schaarsbergen
2.3	Aanpassen bestaande parkeerplaats	Verplaatsen van de parkeerplaats Koningsheide richting de Deelenseweg. In plaats van de parkeerplaats, nieuw bos aanplanten.	Ao72	Parkeerplaats Koningsheide / Deelenseweg (Bos Schaarsbergen)
3. Barneveld				
3.1	Onderzoeken mogelijke aanpassing padenstructuur	Onderzoeken of een aantal zandwegen afgewaardeerd of aangepast kunnen worden in regio Garderen, in samenwerking met gemeente Barneveld, gemeente Putten en gemeente Ermelo.	Alle doelen	Garderen
3.2	Onderzoeken mogelijke aanpassing padenstructuur (fiets)	Onderzoeken mogelijke aanpassing fietspadenstructuur Kootwijk.	Alle doelen	Kootwijk
4. Ede				
4.1	Aanpassen bestaande padenstructuur en plaatsen van bebording	Een aantal paden afsluiten door middel van het frezen van de toplaag van het pad en/of het pad beplanten met bomen/struikvormers. Tevens het plaatsen van bebording t.b.v. informatieverschaffing omtrent gewijzigde ingangen.		Bennekom, Edese Bos Noord, Edese Bos Oost, Edese Bos West, Noord Ginkel, Roekel, Vlinderdas, Westerrode, Zanding en Zuid-Ginkel
4.2	Aanpassen bestaande padenstructuur	Afsluiten van beheerpaden voor recreatief gebruik d.m.v. plaatsing slagbomen of bebording.		Bennekom, Edese Bos Noord, Edese Bos Oost, Edese Bos West, Noord Ginkel, Roekel, Vlinderdas, Westerrode en Zuid-Ginkel
4.3	Aanpassen bestaande routestructuur	Het verleggen van bestaande routes, inclusief het verplaatsen/verwijderen van routepalen en richtingwijzers route. Gericht op bundeling verschillende thema's en gebruikersgroepen.		Edese Bos Noord, Edese Bos Oost, Edese Bos West, Noord Ginkel, Roekel, Westerrode, Zanding
4.4	Onderzoeken mogelijke aanpassing bestaande padenstructuren	Onderzoek naar bundeling van paden voor verschillende gebruikersgroepen en/of van verschillende themaroutes. Streven is naar logische routes over een beperkter aantal paden.		Edese Bos Noord, Edese Bos Oost, Roekel, Westerrode
4.5	Onderzoeken mogelijke aanpassing bestaande padenstructuren	Onderzoek naar mogelijkheid tot het sluiten van een aantal (zand)wegen. Maatwerk per weg.		Edese Bos Noord, Edese Bos Oost, Edese Bos West, Roekel, Vlinderdas, Westerrode, Zanding
4.6	Onderzoeken mogelijke aanpassing routestructuren	Onderzoek naar samenvoeging van het ruiter- en wandelpad in combinatie met hondenloslooplegebied.		Edese Bos Oost en Edese Bos West (Hesseweg)

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
4.7	Onderzoeken mogelijke verbetering verbinding	Onderzoeken hoe de verbinding met Landgoed Kernhem (hoofdtoegang) verbeterd kan worden, zodat recreanten meer ter plaatse blijven.		Edese Bos Oost
4.8	Onderzoeken mogelijke sluiting klaphekjes	Onderzoek naar het sluiten van klaphekjes, om zodoende toegankelijkheid van bezoekers te reguleren. Het betreft klaphekjes bij rasters die momenteel niet gekoppeld zijn aan hoofdpaden of bestaande routes. Op basis van uitkomsten onderzoek, maatregel uitvoeren.		Edese Bos Oost en Westerrode
4.9	Onderzoeken mogelijke aanpassing hondenlosloopegebied	Onderzoek naar het verkleinen, verwijderen of verplaatsen van het huidige hondenlosloopegebied, dat dicht tegen de heide aan ligt. Onderzoeken of een alternatief in Edese Bos Oost en West nodig is. Op basis van uitkomsten onderzoek, maatregel uitvoeren.		Edese Bos Oost
4.10	Opheffen parkeerplaats	Opheffen van de (illegale) parkeerplaats in de omgeving van de rotonde bij de N304.		Edese Bos West (rotonde bij N304)
4.11	Plaatsen van bebording	Plaatsen van bebording t.b.v. informatievoorziening omtrent zone rolstoelpad en zone kinderklompenpad.		Edese Bos West
4.12	Onderzoeken mogelijkheid scheiding MTB- en wandelroute	Onderzoek naar verleggen deel van MTB-route, zodat de route gescheiden wordt van de wandelroute. Maatregel gericht op het scheiden van gebruikersgroepen.		Edese Bos West
4.13	Aanpassen bestaande padenstructuur	Verleggen van het Trekvogelpad Hoekje Kreelsepad, zodat het pad zich niet langer in Zone D bevindt.		Noord Ginkel
4.14	Realiseren uitkijkplatform	Realiseren van een uitkijkplatform over het heideterrein, ter compensatie van afsluiting wandelpad over het heideterrein. Het uitkijkplatform fungeert tevens als pad afsluiting. De grafheuvels blijven open voor recreatief bezoek.		Noord Ginkel
4.15	Onderzoeken mogelijke verplaatsing en/of opheffen van routes in zone D	Er lopen diverse routes door zone D, welke opgeheven of verplaatst moeten worden. Onderzoeken of er een mogelijkheid is om tot een bundeling van verschillende routes te komen, welke in een corridor door zone D lopen. Definitieve tracé in overleg met gebruikersgroepen.		Noord Ginkel
4.16	Onderzoeken parkeersituatie	Onderzoeken situatie in relatie tot Ginkelplan. Betreft situatie provinciale weg en uitvalswegen terreinen in en daaraan gekoppelde (illegale) parkeerplaatsen.		Noord Ginkel
4.17	Onderzoeken mogelijkheid verbetering startlocaties en verlegging routes	Onderzoeken mogelijkheid verbetering startlocaties en verlegging routes.		Noord Ginkel
4.18	Onderzoeken mogelijkheid opsplitsen MTB en ruiterroute	Onderzoek naar het opsplitsen van de bestaande MTB en ruiterroutes.		Noord Ginkel
4.19	Onderzoek uitbreiding wandelpaden	Onderzoek naar uitbreiding wandelpaden ten noorden van Valkse Beek. Betreft agrarisch landschap buiten N2000. Ter ontlasting van N2000.		Roekel (wandelpaden ten noorden van Valkse Beek)

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
4.20	Onderzoek verplaatsing activiteiten	Onderzoek naar verplaatsing van activiteiten Eeschoten naar buiten het bos. Betreft terrein buiten N2000-begrenzing.		Roekel
4.21	Onderzoek uitbreiding thematisch wandelpad	Onderzoek uitbreiding thematisch wandelpad bij Kleine Kreek. Recreanten richting landbouwenclave geleiden en verleiden.		Vlinderdas (wandelpad bij Kleine Kreek)
4.22	Onderzoek sturing van wild	Onderzoek wild meer sturen bij Hennekamp		Vlinderdas (Hennekamp)
4.23	Onderzoek aanpassen routestructuren	Onderzoek aanpassen routestructuren.		Vlinderdas
4.24	Verleggen van bestaande MTB route	Verleggen van bestaande MTB route. Route van de heide af, terugleggen het bos in, waar de route minder verstorend werkt. Inclusief verwijderen/verplaatsen van routepalen en richtingwijzers route.		Zanding
4.25	Herstellen van wandelpaden	Herstellen van wandelpaden.		Zanding
4.26	Onderzoek mogelijke herinrichting parkeerplaats	Onderzoek naar herinrichting van de parkeerplaats Weversteeg bij restaurant Wever. Er wordt momenteel veel wild geparkeerd, en het doel is om het parkeren te reguleren. Op basis van uitkomsten onderzoek, maatregel uitvoeren.		Zanding (parkeerplaats Weversteeg bij Restaurant Wever)
4.27	Optimaliseren bestaande parkeerplaats	Herinrichten parkeerplaats Vijverlaan.		Zanding (parkeerplaats Vijverlaan)
4.28	Onderzoek mogelijk alternatief voor hondenrondje	Onderzoek naar alternatief voor hondenrondje.		Zanding
4.29	Onderzoeken mogelijke aanpassing routestructuren	Onderzoek naar mogelijke verlegging van schaapskooiroute en trekvogelroute (LAW). Beide routes bundelen met andere bestaande routes. Op basis van uitkomsten onderzoek, maatregel uitvoeren.		Zuid Ginkel (Schaapskooiroute en Trekvogelroute)
4.30	Onderzoeken mogelijke aanpassing routestructuren	Onderzoek naar weghalen van Franse bergroute, inclusief weghalen van bestaande routepalen en richtingswijzers route. Op basis van uitkomsten onderzoek, maatregel uitvoeren.		Zuid Ginkel (Franse bergroute)
4.31	Onderzoeken aanpak wild parkeren	Onderzoek naar een mogelijke aanpak voor wild parkeren rondom insteekweggetjes.		Zuid Ginkel
4.32	Realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Plaatsen van 10 picknicktafels in zone A.		Zuid Ginkel
4.33	Onderzoeken aanpak illegale hondenloosloop	Onderzoek naar beste manier om illegaal hondenloosloop aan te pakken. Betreft maatwerk.		Zuid Ginkel
5. Elburg				
5.1	Onderzoek aanleggen nieuwe parkeerplaats	In samenspraak met GLK en omwonenden en gebruikers, onderzoeken of de parkeerplaats aan de Badweg verplaatst kan worden. De huidige parkeerplaats ligt dichtbij kwetsbaar terrein (overgang zand/heide); om dit te ontzien willen we het terrein ontsluiten vanaf de noordzijde van het terrein (Bovenweg).	H2330 - A277 - A224 - A246	Parkeerplaats aan de Badweg (De Haere)

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
6. GLK - Noord Oost Veluwe (Vuursteenbergh, Petere, De Dellen, Wisselse Veen, Tongerense Heide, Scherpenberg/Majuba en de Zandhegge)				
6.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten in zone B en zone C worden er enkele paden afgesloten.	A072 - A224 - A236	Petrea, de Dellen, Scherpenberg/Majuba en Tongerse heide
6.2	Verplaatsen routes	Een aantal routes worden herzien en aangepast. Bij aanpassingen wordt gebruik gemaakt van bestaande paden.	A072 - A224 - A236	Petrea, de Dellen, Scherpenberg/Majuba en Tongerse heide
7. GLK - Noord West Veluwe (De Haere, Zwaluwenburg en 't Sol)				
7.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten in zone B en zone C, en om de kwetsbare overgangen bos/heide en zand/heide vrij te houden van honden en recreanten, worden er enkele paden afgesloten. Daarnaast zal op de overgang zand/heide bebording of een raster worden geplaatst.	A277 - A224 - A246	De Haere
7.2	Onderzoeken mogelijke aanpassing hondenlosloopgebied	Onderzoek naar mogelijke alternatieve locaties voor het hondenlosloopterrein. Het huidige hondenlosloopterrein ligt midden op de zandverstuiving; dit natuurgebied is te kwetsbaar voor loslopende honden en zal uit het terrein gehaald worden. Mogelijke alternatieve locatie is of buiten N2000, of in N2000-gebied gekoppeld aan een nieuwe parkeerplaats.	A277 - A224 - A246	De Haere
7.4	Aanplanten nieuw bos	Om een stuk te voorzien in de herplantplicht bij de nieuwe parkeerplaats zal de oude parkeerplaats worden dicht geplant met bomen.	A277 - A224 - A246	De Haere
7.5	Onderzoeken verplaatsing routes	Onderzoek naar mogelijke aanpassingen van bestaande routes. Hierbij ligt de focus op het vrijspelen van overgangen, alsook op het ontzien van het heideterrein met het oog op aanwezige kwetsbare biodiversiteit.	A277 - A224 - A246	De Haere
8. GLK - Zuid Oost Veluwe (Loenermark, Bruggelen en Orderbos)				
8.1	Aanpassen bestaande padenstructuur (MTB)	Opheffen verbindingroute MTB Zilvense heide en pad ten westen van Zilvense heide. Mogelijk alternatief wordt met Natuurmonumenten besproken.	A233 - A277 - A224 - A246	Loenermark
8.2	Aanpassen bestaande routestructuur (MTB)	De MTB route loopt nu op de overgang bos/heide en gaan we in overleg met NM en MTB-vertegenwoordiging verplaatsen. Mogelijk alternatieven: via bosperceel NM of via leem/grind weg GLK.	A233 - A277 - A224 - A246	Loenermark
8.3	Aanpassen bestaande routestructuur	Routes moeten worden herzien en zullen (ten dele) worden verlegd over bestaande paden. Rondom Loenermark het aantal routes verminderen en herconcentreren in Loenense Bos.	A233 - A277 - A224 - A246 - A236 - A072	Loenermark en Bruggelen
8.4	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten in zone B en zone C worden er paden afgesloten.	A233 - A277 - A224 - A246 - A236 - A072	Loenermark, Orderbos en Bruggelen
8.5	Aanpassen hondenlosloopgebied	Onderzoeken aanpassen hondenlosloopterrein.		Orderbos

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
9. GLK - Zuid West Veluwe (Wekeromse Zand, Syssest en Hoekelum)				
9.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten in zone B en zone C en om de kwetsbare overgangen bos/heide en zand/heide vrij te houden van verstoring (met name op Wekeromse Zand), worden er enkele paden afgesloten. Daarnaast zal op de overgang zand/heide bebording of een raster worden geplaatst.	A277 - A224 - A246 - A236 - A072	Wekeromse Zand en Syssest
9.2	Onderzoeken mogelijke aanpassing bestaande parkeerplaats	In samenspraak met gemeente Ede, onderzoeken of de parkeerplaats aan de Hoeverweg verplaatst kan worden. De huidige parkeerplaats ligt dichtbij kwetsbaar terrein (overgang zand/heide); om dit te ontzien willen we het terrein ontsluiten vanaf de noordzijde van het terrein (Vijfsprongweg).	A277 - A224 - A246 - A236 - A072	Wekeromse Zand (parkeerplaats aan de Hoeverweg)
9.3	Verplaatsen routes	Routes moeten worden herzien en zullen ten dele worden aangepast.	A277 - A224 - A246 - A236 - A072	Wekeromse Zand
9.4	Onderzoeken mogelijke verplaatsing hondenlosloopterrein	In samenspraak met gemeente Ede onderzoeken of de hondenlosloopterreinen op Hoekelum en Syssest verplaatst kunnen worden naar elders. Zowel Hoekelum als Syssest zijn drukbezochte gebieden, waar behoefte is aan een betere scheiding van de verschillende gebruikersgroepen.	A236 - A224 - A072	Hoekelum en Syssest
9.5	Opheffen toegang voor fietsers	In samenhang met herontwikkeling Horapark e.o., zal Hoekelum niet langer toegankelijk zijn voor fietsers, met uitzondering van de Laarder Allee. Dit i.v.m. Hoekelum is een drukbezocht gebied, waar behoefte is aan een betere scheiding van de verschillende gebruikersgroepen.	A236	Hoekelum
10. Harderwijk				
10.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, worden er een aantal paden afgesloten, eventueel in overleg met defensie.	A236	Beekhuizerzand, Harderwijkerbos en Strokelbos
10.2	Periodiek ontoegankelijk maken paden	Periodiek ontoegankelijk maken van een aantal paden.	A224 - A276 - A246 - A072 - A277 - A233 - A338	Beekhuizerzand
10.3	Afsluiten terrein	Afsluiten van het Harderwijkerbos d.m.v. plaatsen bebording.	A236	Harderwijkerbos
10.4	Verplaatsen uitkijktoren	Verplaatsen van de uitkijktoren Beekhuizerzand. De huidige uitkijktoren is op een oude vuilnisbelt geplaatst, maar het is niet verantwoord deze hier te handhaven i.v.m. problemen met afdeklaag vuilstort. De nieuwe locatie is een punt waar fiets- en wandelpaden bij elkaar komen.	A224 - A276 - A246 - A072 - A277 - A233 - A338	Beekhuizerzand

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
10.5	Onderzoeken verplaatsing fietspad	Onderzoek naar verplaatsing van bestaand fietspad op Beekhuizerzand. Uitwerken van voor- en nadelen van 3 alternatieve locaties in overleg met lokale stakeholders. De te verkennen scenario's zijn: 1) handhaven huidige situatie; 2) fietspad over het open stuifzand laten lopen (op het open zand is minder verstoring van gevoelige soorten grondbroeders, maar het zandvrij houden van het fietspad en de aanleg zal een uitdaging worden); 3) aansluiting maken op een bestaand oostelijk gelegen fietspad, waardoor de overgangszone waarlangs het fietspad nu loopt minder verstoringgevoelig wordt (gunstig voor grondbroeders). Er zal dan wel weer een belasting komen op de gevoelige soorten die het bos als habitat hebben, zoals de wespandief en zwarte specht.	A224 - A072 - A233 - A246 - A272 - A338 - A277	Beekhuizerzand
11. Heerde				
11.1	Onderzoek verkeersmaatregelen	Onderzoek naar mogelijke verkeersmaatregelen in het gebied (snelheidsverlaging, andere inrichting/functie etc)		Natuurlijkheid Heerde
11.2	Onderzoek parkeersituatie	Onderzoek naar de optimale inzet, inrichting en invulling van parkeerplaatsen		Natuurlijkheid Heerde
11.3	Onderzoek maaswijdte	Onderzoek naar de aanpassing van de maaswijdte in het gebied		Natuurlijkheid Heerde
11.4	Onderzoek aanpassing routestructuren	Onderzoek naar de optimalisatie van het fietsverkeer in het gebied		Natuurlijkheid Heerde
11.5	Aanlijnverplichting broedseizoen	Een aanlijnverplichting voor honden in het hondenlosloopgebied op de Renderklippen in het broedseizoen.		Omgeving Renderklippen
11.6	Onderzoek optimalisatie padenstructuur	Onderzoek naar de herinrichting van de padenstructuur op de Renderklippen		Omgeving Renderklippen
11.7	Aanpassen openbare wegen en parkeerplaatsen	Wildroosters in de openbare wegen bij Wapenveld		Wapenveld
11.8	Optimalisatie padenstructuur	Tegengaan en verwijderen van olifantspaadjes op de heide		Omgeving Heerderstrand-Renderklippen
11.9	Aanpassen openbare wegen en parkeerplaatsen	Aanpassen verharding fietspad Heerderstrand/Elburgerweg		Omgeving Heerderstrand-Renderklippen
12. Landgoed Quadenoord				
12.1	Onderzoeken weren doorgaand verkeer en hoofdroute autoluw maken	Onderzoek naar mogelijkheid om het doorgaande verkeer te weren op Landgoed Quadenoord, en de hoofdroute autoluw te maken (m.u.v. bestemmingsverkeer en laden/lossen verkeer). Kampeerders parkeren op P-plaatsen vooraan na laden/lossen.	A072 - A233 - A236 - A276	Landgoed Quadenoord
12.2	Realiseren nieuwe parkeerplaatsen en plaatsen van toegangs-slagbomen	Op basis van uitkomsten onderzoek maatregel 12.1: realiseren nieuwe parkeerplaatsen t.b.v. auto's en fietsers (vooraan Landgoed), plaatsen van toegangsslagbomen om doorgaand verkeer te weren en verbeteren van aanrijroutes.	H1083 - A072 - A233 - A236 - A276	Landgoed Quadenoord

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
12.3	Afsluiten paden en verplaatsen klompenpad	Het afsluiten van enkele paden en het verplaatsen van het klompenpad, waarbij een nieuw verbindingspad en/of vlonder gerealiseerd wordt t.b.v. het klompenpad.	H1083 - A072 - A233 - A236 - A276	Landgoed Quadenoord
13. Landgoed Twickel				
13.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, worden er enkele bestaande paden afgesloten. Het doel is om te gaan van 6ha naar 21ha. Paden worden aan het begin en einde waar ze met andere paden kruisen van een wallichaam voorzien, en er worden boomkronen ingeslepen. Tevens zal er bebording geplaatst worden met voorlichting.	A072 - A236 - A233	Hagenau en Sterrebos
13.2	Opwaarderen paden en verduidelijken routes	Een aantal van de te verwijderen paden hadden een beheerfunctie. Deze functie zal worden overgedragen op een aantal andere paden, indien nodig. Tevens zullen alle bestaande routes inclusief bewegwijzering verplaatst en verduidelijkt worden.	A072 - A236 - A233	Hagenau en Sterrebos
13.3	Aanleggen nieuwe wandelbrug	Verbindende wandelbrug tussen de plaats Dieren en het bos aanleggen over provinciale weg en spoor om recreatie en beleving voor de inwoners van de plaats Dieren en recreanten van elders te verbeteren. Nu zijn veel ingangen de laatste decennia opgeheven met name door infraproject traverse Dieren en pro rail.	A072 - A236 - A233	Hagenau en Sterrebos
13.4	Plaatsen van bebording	Plaatsen van informatieborden bij de ingangen van het bosgebied en per afsluiting pad een voorlichtingsbord en openstellingsbepalingen bebording.	A072 - A236 - A233	Hagenau en Sterrebos
14. Landgoed Welna				
14.1	Onderzoeken optimaliseren padenstructuur t.b.v. maaswijdte vergroten	Er is een eerste verkenning gedaan naar de mogelijkheden voor het vergroten van de maaswijdte op Landgoed Welna. Onderzocht zal worden, in samenspraak met de aandeelhouders, welke paden precies kunnen verdwijnen. Hierbij wordt ook gekeken naar vereisten vanuit de NSW.	H4030 - A072 - A236 - A224	Landgoed Welna
15. Nationaal park Hoge Veluwe				
15.1	Aanleggen nieuwe fietsroute	Aanleg van een fietsroute in zone B (deels over bestaande paden) om het fietspad in zone C (Otterlose Zand, stuifzand) rustiger te maken. Past in het bredere herstel van het Otterlose Zand door bos en opslag te verwijderen. Om het Otterlose Zand wel beleefbaar te houden blijft het fietspad bestaan.	H2330 - A224 - A233 - A246 - A276 - A338 - A277 - A255	Otterlose Zand (Hoge Veluwe)
15.2	Desasfalteren van wegen t.b.v. weren doorgaand verkeer	Desasfalteren van Prins Hendriklaan (weg in zone C) en Wetweg (weg door Otterlose Zand). Afsluiten van beide wegen voor doorgaand verkeer. Al uitgevoerd, afsluiten en weghalen asfaltweg in het zuiden van het park.	A072 - A236 - A22 - 4H2330 - A224 - A233 - A246 - A276 - A338 - A277 - A255	Prins Hendriklaan (Landgoed Hoenderloo, Hoge Veluwe) en Wetweg (Otterlose Zand, Hoge Veluwe)

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
15.3	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, afsluiten van de Koningsweg (onverhard pad door Deelense Veld = vennen, natte hei en droge hei), alsook het opheffen van het struingebied de Pollen (= stuifzand).	H2330 - A224 - A233 - A246 - A276 - A338 - A277 - A255	Koningsweg (Deelense Veld, Hoge Veluwe) en de Pollen (Hoge Veluwe)
16. NM - Hulshorsterzand				
16.1	Aanpassen routestructuren	Verschillende paden afsluiten d.m.v. frezen/plaggen t.b.v. broedseizoen en enkele paden jaarrond afsluiten. Daarnaast aantal bestaande paden geschikt maken voor meerdere gebruikersgroepen.	"A224 - A233 - A246 - A255 - A276 - A277 - A338 H2310 - H2320 - H2330 - H4030 "	Hulshorsterzand
16.2	Afsluiten open zand tijdens broedseizoen	Afsluiten van het open zand gebied tijdens het broedseizoen. Nog nader te bepalen waar en hoe de grens komt te liggen.	A224 - A233 - A246 - A255 - A276 - A277 - A338	Hulshorsterzand
16.3	Aanpassen bebording en (online) communicatie	Plaatsen of aanpassen van bebording t.b.v. informatievervalsing openstelling paden wel/niet tijdens broedseizoen of wel/niet open jaarrond. Tevens topkaarten, website en app aanpassen op nieuwe routes en verduidelijking van de toegangsregels.	"A224 - A233 - A246 - A255 - A276 - A277 - A338 H2310 - H2320 - H2330 - H4030 "	Hulshorsterzand
16.4	Onderzoeken verplaatsing ruiterroute	Onderzoek naar mogelijke aansluiting op de bestaande ruiterroute, die zoveel mogelijk het af te sluiten stuifzand vermijdt en de bestaande andere recreatie niet in de weg zit. Langs de toegang van fietspad Brandsweg zal gezocht worden naar een nieuwe opgang naar het stuifzand.	"A224 - A233 - A246 - A255 - A276 - A277 - A338 H2310 - H2320 - H2330 - H4030 "	Toegang van fietspad Brandsweg (Hulshorsterzand)
16.5	Aanpassen routestructuren	Aanpassen van bestaande routestructuur rondom het westelijke uitkijkpunt op de Hierderweg. Door optimaliseren van de routes wordt beoogd om de bezoekers in dit gebied een maximale hoeveelheid jaarrond toegankelijke belevingsruimte te bieden. Hiermee wordt bezoek gefaciliteerd, wat dan in het broedseizoen niet meer op delen van stuifzand/heide elders plaatsvindt door (tijdelijke) afsluiting van die gebieden. Betreft o.a. verbinding Klarenweg-Hierderweg, waar nu ook een MTB route ligt.	"A224 - A233 - A246 - A255 - A276 - A277 - A338 H2310 - H2320 - H2330 - H4030 "	Klarenweg en Hierderweg (Hulshorsterzand)
16.6	Aanpassen routestructuren	Open in broedseizoen, dicht tijdens bronst.		
16.7	Onderzoeken geschiktheid van bestaande uitkijkpunten	Onderzoeken of de huidige locatie van uitkijkpunt Hierderweg en uitkijkpunt Brandsweg passend is binnen de recreatiezoneringsmaatregelen of dat de locatie moet worden aangepast.	"A224 - A233 - A246 - A255 - A276 - A277 - A338 H2310 - H2320 - H2330 - H4030 "	Uitkijkpunt Hierderweg en Brandsweg (Hulshorsterzand)

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
16.8	Monitoring	Voortzetten monitoring van verstuuving stuifzand bij extensievere betreding door recreatie bij periodieke afsluiting. 'herhaalmeting geomorfologische dynamiek'. Van belang om eventuele onbedoelde neveneffecten van recreatiezonering op habitat in beeld te brengen.	"A224 - A255 - A277 H2310 - H2330 -H4030 "	Hulshorsterzand
17. NM - Landgoed Oud Groevenbeek				
17.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, worden er een aantal paden afgesloten.	"Ao72 - A236 H9120 - H9190 "	Landgoed Oud Groevenbeek
17.2	Onderzoeken aanpassing padenstructuur	In overleg met aangrenzende terreineigenaren, onderzoek naar het aanpassen van de huidige padenstructuur t.b.v. verdunning bestaande padenstructuur en herstel historische padenvorm van Krakeling. Tevens onderzoek naar wens herstel historisch sterrenbos structuur in paden in relatie tot maaswijdte (er ontbreekt nu één van de zes paden).	"Ao72 - A236 H9120 - H9190 "	Landgoed Oud Groevenbeek
17.3	Updaten communicatie	Updaten van de bestaande topografische kaarten.		
18. NM - Leuvenumse Bos				
18.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, worden er een aantal paden afgesloten.	"Ao72 - A236 H9120 - H9190 - H91EoC"	Leuvenumse Bos
18.2	Onderzoeken extra mogelijkheden vergroten maaswijdte	Onderzoek naar het vergroten van de maaswijdte op korte- en lange termijn. Hierbij moet meegenomen worden dat een aantal paden onder invloed liggen van de beekomgeving. Tevens moeten de maaswijdte aanpassingen meegenomen worden in de visie voor het vergroten van bosvakken.	"Ao72 - A236 H9120 - H9190 - H91EoC"	Leuvenumse Bos
18.3	Aanpassen bebording en (online) communicatie	Plaatsen of aanpassen van bebording t.b.v. informatieverschaffing openstelling paden wel/niet tijdens broedseizoen of wel/niet open jaarrond. Tevens topkaarten, website en app aanpassen op nieuwe routes en verduidelijking van de toegangsregels.	"Ao72 - A236 H9120 - H9190 - H91EoC"	Leuvenumse Bos
19. NM - Veluwezoom				
19.1	Onderzoek afsluiten parkeerplaats(en)	Mogelijke sluiting van bijvoorbeeld parkeerplaatsen op de Veluwezoom. Dit is afhankelijk van de uitkomsten van het gebiedsproces Veluwezoom, waarin gemeente Rheden de leiding heeft, waarbij o.a. gekeken wordt naar mogelijke afsluiting van weggedeelten voor gemotoriseerd verkeer.	H2310 - H2330 - H4030 - H6230 - H9120 - H9190 - Ao72 - A224 - A236 - A233 - A246 - A276	Gehele Zuidoost zijde Veluwe

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
19.2	Aanpassen padenstructuur	Aanpassen van de bestaande padenstructuur in Deelerwoud (padenstructuur aantrekkelijker maken voor de wandelaar, meer afwisseling open/gesloten terrein, betere wildzichtbaarheid en minder verstoring) en op Terletse Heide (verwijderen of afsluiten van paden, en aanleg van nieuw meer slingerend pad door de heide op afstand van bosrand).	A224 - A246 - A276 - A277 - A072 - A236 - A233 - A338	Deelerwoud en Terletse heide
19.3	Vergroten maaswijdte	Aanpassen van bestaande padenstructuur door afsluiting van paden en verlegging van ruiterroute.	A072 - A236 - A224 - A246 - A276	Koolhof, Beerenberg, Rheder- en Wortrhederheide, Imbos, Eerbeekse Veld, Schaddenvelden, Hagenau, Fagelsheide en omgeving Carolinahoeve
20. NM - Loenense Bossen (Zuid Veluwe en IJsselvallei)				
20.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, wordt een aantal paden van de Reeënberg afgesloten.	H4030 - A224 - A233	Reeënberg
20.2	Opwaarderen recreatieve voorziening	Bij de Reeënberg wordt het aantal paden verminderd, voornamelijk op de overgang tussen hei en bos. Het uitzichtpunt compenseert dit en zorgt voor blijvende 'beleefbaarheid' van de heide en vergroot ook de kans om wild te zien. Voor een goed werkende voorziening is het nodig het bestaande uitzichtpunt te upgraden: leuningen vernieuwen en pad en trap op en af herstellen. Dit voorkomt ook schade aan stuifduin.		Reeënberg
20.3	Afsluiten bestaand pad en onderzoeken mogelijkheid nieuwe route opties t.b.v. MTB pad	De MTB route loopt nu op de overgang bos/heide en gaan we in overleg met GLK en MTB-vertegenwoordiging verplaatsen. Mogelijk alternatieven: via bosperceel NM of via leem/grind weg GLK.	H4030 - A224 - A233	Ramenberg
20.4	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, worden enkele paden afgesloten.	H4030 - A224 - A233 - A072 - A236	Ramenberg
20.5	Onderzoeken mogelijkheden combineren van routes	Onderzoek naar de mogelijkheid om routes te combineren, er lopen nu veel verschillende routes door het gebied. Kijken of hier nog winst te behalen valt. Uitvoeren voor uitrol routenetwerk.	Alle doelen	Loenense Bossen
20.6	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, worden enkele paden afgesloten.	H5130 - A224 - A233	Hoeve Delle
20.7	Plaatsen van beheer en onderhoud voorzieningen	Plaatsen van diverse beheer- en controle voorzieningen die nodig zijn voor afsluiting, zoals bebording, slagbomen, boomstammen op wissel of extra aanplant.		Loenense Bossen
20.8	Aanpassen bebording en (online) communicatie	Plaatsen of aanpassen van bebording t.b.v. informatieverstopping openstelling paden wel/niet tijdens broedseizoen of wel/niet open jaarrond. Tevens topkaarten, website en app aanpassen op nieuwe routes en verduidelijking van de toegangsregels.		Loenense Bossen

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
21. NM - Planken Wambuis (Zuid Veluwe en IJsselvallei)				
21.1	Onderzoeken mogelijke verlegging fietspad	Onderzoek naar de mogelijkheid om deel fietspaden te verleggen nabij de Mossel. Afstemming met lokale bewoners en ondernemers nodig, en alle bijbehorende onderzoeken om tot uitvoering over te kunnen gaan, zoals vergunningen, bodemonderzoek, impact op omgeving etc.	H4030 - A224 - 233	Fietspad richting de Mossel (Planken Wambuis)
21.2	Onderzoeken mogelijke afsluiting van openbaarheid van alle wegen op Planken Wambuis	In samenwerking met gemeente Ede en provincie Gelderland, onderzoek doen naar de mogelijkheid om de wegen van Planken Wambuis af te sluiten van openbaarheid. Afhankelijk van uitkomsten onderzoek, maatregelen uitvoeren, zoals plaatsen van bebording en slagbomen.	H4030 - A224 - A233	Planken Wambuis
21.3	Onderzoeken mogelijke verlegging wandelpad en afsluiting fietspad	Onderzoek naar een nieuwe variant op de recreatieve wandelingen rondom de Mossel, zodat het huidige rondje richting woning Planken Wambuisweg 2 afgesloten kan worden, i.v.m. verstoringsgevoeligheid. Daarnaast wordt het fietspad langs Planken Wambuisweg 2 afgesloten, mits punt 21.1 gerealiseerd wordt.	H4030 - A224 - A233	Mossel (Planken Wambuis)
21.4	Onderzoeken mogelijke samenvoeging van routes	Onderzoek naar de mogelijkheid om routes op Planken Wambuis samen te voegen. Er zijn nu veel verschillende routes en paden; kijken of daar nog winst valt te behalen. Uitvoeren voor uitrol routenetwerk.	H4030 - A224 - A233	Planken Wambuis
21.5	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, wordt het wandelpad tussen Planken Wambuis en gemeente Ede afgesloten, alsook het (sluip)wandelpad tussen gemeente Ede en NM. Afsluiting door middel van bebording en afrastering. Rasters zijn nodig om runderen op het terrein te houden.	H4030 - A224 - A233	Wandelpad tussen Planken Wambuis en gemeente Ede + wandelpad tussen gemeente Ede en NM
21.6	Onderzoeken mogelijkheid tot vergroten en afsluiten van parkeerplaatsen	Onderzoek naar de mogelijkheid om de parkeerplaats bij Restaurant Planken Wambuis te vergroten, door het fietspad te verleggen en het douglas bosje te verwijderen. Derhalve kunnen twee parkeerplaatsen elders gesloten worden, waardoor er meer rust gecreëerd wordt.	A236	Parkeerplaats Restaurant Planken Wambuis
21.7	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, wordt een aantal paden afgesloten.	H4030 - A224 - A233 - A072 - A236 - H2310 - A255 - A277	Planken Wambuis
21.8	Vergroten maaswijdte	Rondom het Mosselse Zand wordt de maaswijdte aangepast.	H2310 - A224 - A233 - A255 - A277	Planken Wambuis
21.9	Plaatsen van beheer en onderhoud voorzieningen	Plaatsen van diverse beheer- en controle voorzieningen die nodig zijn voor afsluiting, zoals bebording, slagbomen, boomstammen op wissel of extra aanplant.		Planken Wambuis

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
21.10	Aanpassen bebording en (online) communicatie	Plaatsen of aanpassen van bebording t.b.v. informatievervalsing openstelling paden wel/niet tijdens broedseizoen of wel/niet open jaarrond. Tevens topkaarten, website en app aanpassen op nieuwe routes en verduidelijking van de toegangsregels.		Planken Wambuis
22. NM - Wolfheze (Zuid Veluwe en IJsselvallei)				
22.1	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, worden er twee paden op de Doorwerthse Heide afgesloten: (1) Noord-Zuid pad op hei wordt verwijderd tot het eerste zijpad, (2) wandelpad Zuidkant Doorwerthse Heide.	H4030 - A224 - A233	Doorwerthse Heide (Wolfheze)
22.2	Aanpassen bestaande padenstructuur	Het bestaande klompenpad door de Eikenlaan wordt verlegd, zodat het leefgebied in de bosrand verbeterd en de hei beter beleefd kan worden.	H4030 - A224 - A233	Eikenlaan (Doorwerthse Heide, Wolfheze)
22.3	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, wordt een aantal paden afgesloten op de Wolfhezerheide.	H4030 - A224 - A233 - A236	Wolfhezerheide
22.4	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, worden er een aantal paden afgesloten rondom Hoog Wolfheze.	A236 - H4030	Wolfheze
22.5	Plaatsen van beheer en onderhoud voorzieningen	Plaatsen van diverse beheer- en controle voorzieningen die nodig zijn voor afsluiting, zoals bebording, slagbomen, boomstammen op wissel of extra aanplant.		Wolfheze
22.6	Aanpassen bebording en (online) communicatie	Plaatsen of aanpassen van bebording t.b.v. informatievervalsing openstelling paden wel/niet tijdens broedseizoen of wel/niet open jaarrond. Tevens topkaarten, website en app aanpassen op nieuwe routes en verduidelijking van de toegangsregels.		Wolfheze
22.7	Afsluiten parkeerplaats	Afsluiten van parkeerplaats aan de Utrechtseweg (circa 5 parkeerplaatsen) i.v.m. het streven om meer rust te creëren op de hei. Parkeren centraliseren op P aan Wolfhezerweg (begin Oude Kloosterweg), waar voldoende parkeerplaatsen aanwezig zijn met informatieborden en startpunten van wandelroutes. Vanaf hier kunnen bezoekers naar de hei lopen, maar ook verleid worden om aan de Noordkant van de Wolfhezerweg te gaan wandelen, waardoor er meer spreiding van bezoekers komt, wat rust creëert op de heide. De te verwijderen parkeerplaats wordt ingericht als bos.		Parkeerplaats Utrechtseweg en parkeerplaats aan Wolfhezerweg (Wolfheze)
23. Oldenbroek				
23.1	Onderzoeken mogelijke opties m.b.t. parkeerplaatsen en toegangen	In samenwerking met terreineigenaren en gebruikers, onderzoek doen naar de gewenste ontsluiting van het natuurgebied door het opheffen, in stand houden of uitbreiden van de parkeerplaatsen en toegangen rond de Wezepse Heide en de Vuursteenbergr.	H4030	Wezepse Heide

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
24. Putten				
24.1	Aanpassen padenstructuur	Aanpassen wandelroute 'Putten Zuid' tussen toekomstige P Veluwe Krachtighuizerheide en Groote Ark i.s.m. SBB, ten behoeve van bezoekersspreiding en ontlasting parkeer- en recreatiedruk bij Groote Ark.		Krachtighuizerheide/ Grote Ark
24.2	Onderzoek afwaardering zandwegen	Onderzoek naar mogelijke afwaardering zandwegen Noord West Veluwe. Mogelijk in afstemming en eventueel i.s.m. met gemeente Barneveld en gemeente Ermelo		Speulderbos
25. Renkum				
25.1	Onderzoeken optimalisatie padenstructuur	Onderzoek naar optimalisatie padenstructuur. Streven is om te komen tot een maaswijdte die zo veel mogelijk overeenstemt met aangegeven zonering. Dit vergt uit recreatief gebruik halen van een deel van de paden.		Bilderbergbossen en Cardanus- en Valckeniersbossen
25.2	Onderzoeken mogelijkheid tot verkleining of verplaatsing hondenlosloopgebied	Onderzoek naar herziening van het hondenlosloopgebied, en het losloopbeleid in overleg met stakeholders.		Bilderbergbossen en Cardanus- en Valckeniersbossen
26. Rheden				
26.1	Onderzoek verplaatsen hondenlosloopterrein Rozendaalseveld	Het hondenlosloopterrein is gelegen op een heideterrein. De hier aanwezige natuur is te kwetsbaar voor loslopende honden. Onderzocht wordt wat de mogelijkheden zijn om het hondenlosloopterrein te verplaatsen. Daarbij wordt vooral gekeken naar alternatieve locaties buiten N2000.	A246, A224, A233, H4030	Rozendaalseveld
27. SBB - Garderen Oost				
27.1	Afsluiten van paden tijdens broedseizoen	Afsluiten van 3 bospaden in Grevenhout tijdens het broedseizoen, en afsluiten van het Caitwickerzand (met jaarrond open corridor voor wandelaars oost-west) met behulp van bebording en slagbomen.	A072 - A236 - A246 - A255 - A277 - A224	Grevenhout, Caitwickerzand en Nieuw Milligse zand
27.2	Aanpassen bestaande padenstructuur	Verleggen van bestaande wandelroute en ruiterroute van locatie A naar locatie B; dit zorgt voor een grotere afstand van het ven Kootwijkerveen.	H3160	Kootwijkerveen
27.3	Realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Realisatie van een uitzichtpunt Kootwijkerveen, op grotere afstand van het ven, om versterking van de venrand te verminderen. Paden aan de venrand worden tevens verwijderd. Met behulp van uitzichtpunt kunnen recreanten het niet-toegankelijke gebied toch beleven.	H3160	Kootwijkerveen
27.4	Optimaliseren van bestaand parkeerterrein	Optimaliseren van de indeling van het parkeerterrein bij Grevenhout en indien nodig, vergroten van de capaciteit. Dit om parkeren gesaneerde P Caitwick op te vangen en gespreid parkeren te voorkomen.	Alle doelen	Parkeerterrein Grevenhout

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
27.5	Vergroten maaswijdte	Paden op het Caitwickerzand verwijderen m.u.v. het fietspad, deel van de ring en het beheerpad.	A246 - A255 - A277 - A224	Caitwickerzand
27.6	Onderzoeken aanpassing ruiterroutes	In overleg met stakeholders, onderzoek naar het verminderen van het aantal ruiterroutes in Garderen Oost; er ligt nu een dicht netwerk met soms dubbele routes.	Alle doelen	Garderen Oost
28. SBB - Garderen West				
28.1	Vergoten maaswijdte	Verwijderen van het dwarspad over het open terrein op het Stroese Zand door middel van plaggen en bebording.	A246 - A255 - A277 - A224 en habitats	Stroese Zand
28.2	Verplaatsen ingang, en verkleinen van hondenlosloopgebied en realiseren hondenspartelvijver	Verplaatsen van de ingang van het hondenlosloopgebied richting Voorthuizen, en verkleinen en inrasteren van het hondenlosloopgebied (van circa 90ha naar 62ha). Tevens een hondenspartelvijver realiseren in het gebied, met als doel vrijwaren honden in Watergraafsmeertje.	Ao72 - A236 - H3160	Boeschoten
28.3	Verwijderen parkeerplaatsen en realiseren nieuwe parkeerplaatsen	Verwijderen van 12 parkeerplaatsen insteek Arnhemse Karweg ten noorden van Apeldoornsestraat en slagboom naar voren halen. Tevens verwijderen van 11 parkeerplaatsen langs provinciale weg, en verwijderen 15 parkeerplaatsen aan de Oude Nijkerkerweg/hoek Boeschoterweg. Daarnaast het parkeren in de berm kopeind Hunnenweg fysiek onmogelijk maken. Capaciteit van bovengenoemde parkeerplaatsen wordt verplaatst naar nieuw te realiseren parkeerterrein langs de provinciale weg, hier 25 extra parkeerplaatsen bij nieuwe ingang hondenlosloopgebied.	Ao72 - A236	Boeschoten
28.4	Optimaliseren van bestaand parkeerterrein	Optimaliseren van parkeerplaats zuidkant Harderwijkerkarweg (N344). De parkeerplaats is nu te nat en er is meer ruimte nodig, ook t.b.v. paarden trailers. Saldo P blijft gelijk en geen areaal wijziging.		Stroese Zand
28.5	Verplaatsen bestaande paden	Verplaatsen van het westelijk pad Watergraafsmeertje t.b.v. creëren meer rust rondom (en in) zuur veen.	H3160	Boeschoten
28.6	Onderzoeken mogelijke afsluiting weg voor doorgaand verkeer	Onderzoek naar mogelijkheid afsluiting Hunnenweg en Oude Nijkerkerkerweg voor doorgaand gemotoriseerd verkeer i.s.m. betrokkenen gemeenten en in afstemming met weggebruikers.	Ao72 - A236	Hunnenweg en Oude Nijkerkerkerweg (Boeschoten)
28.7	Onderzoeken mogelijke aanpassing wegindeling	Onderzoek naar mogelijkheid aanpassing verkeersindeling op Hoge en Lage Boeschoterweg i.s.m. betrokken gemeenten en in afstemming met weggebruikers.	Ao72 - A236	Hoge en Lage Boeschoterweg

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
29. SBB - Kootwijk				
29.1	Aanpassen padenstructuur	Verwijderen van 2 paden op Hoog Burlse Heide tussen CDE en Dabbelsepad, d.m.v. plaggen en bebording. Ter vervanging van deze 2 verwijderde paden, aanleggen van een nieuw pad. Daarnaast opheffen wandelpadje vanaf hoogste punt, uitkijkpunt over afgesloten gebied markeren met houten post en rail + plaatsen bankje. Tevens aanleg vrijliggend wandelpad onder Beukenlaan op toegangsweg/ Beukenlaan tussen parkeerplaats Hoog Buurlo en schaapskooi i.v.m. intensief gebruik (scheiding gebruikers).	A255 - A277	Hoog Buurlose Heide
29.2	Verplaatsen recreatieve voorziening	Verplaatsen schuilhutje E langs wandelpad, zodat aansluiting op wandelpaden beter is, met als beoogde doel concentratie recreanten.	A255 - A277	Hoog Buurlose Heide
29.3	Onderzoeken mogelijke aanpassingen padenstructuur	Onderzoek naar aanpassing recreatiepaden omgeving Hoog Buurlo en Radio Kootwijk; o.a. bewegwijzering naar Radio Kootwijk voor wandelaars vanaf Hoog Buurlo achter dorp langs i.o.m. dorp Radio Kootwijk en gebruikers.		Hoog Buurlo en Radio Kootwijk
29.4	Aanpassen openbare wegen	Afsluiten van Burelhul voor gemotoriseerd verkeer met behulp van bebording, i.v.m. stofoverlast recreanten en verstoring van grondbroeders.	A255 - A277	Burelhul (Hoog Buurlose Heide)
29.5	Opwaarderen recreatieve voorziening	Verbeteren van het wandelpad NO segment zendcirkel Radio Kootwijk, eventueel aanpassen naar een mindervalide pad.		Radio Kootwijk
29.6	Onderzoeken mogelijke aanpassing fietspadenstructuur Kootwijk	In samenwerking met gemeente Apeldoorn en in overleg met dorpsbewoners, onderzoek naar de mogelijkheden voor het verhogen van het fietscomfort in combinatie met groot onderhoud en vergroting maaswijdte heide Asselseweg.	A255 - A277	Regelbergen
29.7	Afsluiten tijdens broedseizoen	Broedseizoenafsluiting van gedeelte Kootwijkerzand.	A255 - A277	Kootwijkerzand en Stroese Heide
29.8	Onderzoeken mogelijkheden vergroten maaswijdte	In overleg met stakeholders en bewoners, onderzoek naar mogelijkheden om maaswijdtevergroting te verkrijgen in het Loobosch, o.a. oude dennenbos en omgeving bosreservaat; hier liggen nu veel smalle oude en recent ontstane paden.	A072 - A236	Loobosch
29.9	Aanpassen padenstructuur	Verwijderen van het pad door de Stroese Heide, waarbij doorgaande verbindingen blijven bestaan. Tevens in de omgeving van Loofles paden op korte afstand van de overs verwijderen en verleggen op grotere afstand.	A255 - A277 - H3160	Stroese Heide en Loofles

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
29.10	Opwaarderen recreatieve voorziening	De oevers van de Loofles extensiveren voor gebruik door recreanten. Honden verwijzen naar de spartelvijver in het hondenlosloopgebied Harskamp. Beoogde doel is minder verstoring. Tevens onderzoeken mogelijke fysieke maatregelen zodat honden en paarden niet meer kunnen baden in Loofles.	H3160	Loofles
29.11	Opwaarderen recreatieve voorziening en realiseren nieuwe recreatieve voorziening	Inrasteren van het hondenlosloopterrein Harskamp, om hondeneigenaren rondom Kootwijkerzand een alternatief te bieden. Circa 1350m zwartwilderaster met 4x toegangshek. Daarnaast realiseren van hondenspartelvijver bij parkeerplaats Veluwe Harskamp, ter vervanging van het niet langer mogen zwemmen door honden in Loofles. Verbeteren communicatie en handhaving rondom het nieuwe hondenloslooptbeleid.	A072 - A236 - H3160	Harskamperdennen
29.12	Opwaarderen parkeerplaats	Verbeteren van de parkeerplaats bij Veluwe Kootwijkerduin, t.b.v. gebruikers hondenlosloopgebied, alsook geschikter maken voor paardentrailers.		Kootwijkerduin
29.13	Opwaarderen recreatieve voorziening	Plaatsen zwartwilderaster rondom hondenlosloopgebied Kootwijkerduin met behoud van ruiterspad (ca 90 ha 3500m zwartwilderaster)		Kootwijkerduin
29.14	Onderzoeken mogelijke aanpassing padenstructuur	Onderzoek naar het verplaatsen van het fietspad Noorderheideweg naar oude tracé Houtvester van 't Hoffweg (wens dorpsbewoners Kootwijk).	A255 - A277	Noorderheideweg en Houtvester van 't Hoffweg (Kootwijk)
29.15	Onderzoeken mogelijke aanpassing padenstructuur	In overleg met stakeholders, onderzoek naar mogelijkheden vervangen wandelroutesegmenten van boswegen naar single wandeltracks in omgeving Kootwijk, en onderzoek naar mogelijke opties krimp ruiterroutes op plekken met dubbele routes of een dicht netwerk. Tevens onderzoek naar splitsing recreatief gebruik van paden door ruiters en MTB'ers in omgeving Kootwijk en Ugchelen.	A255 - A277 - A072 - A236	Kootwijk en Ugchelen
29.16	Aanpassen padenstructuur	In samenwerking met gemeente Barneveld en gemeente Apeldoorn, het eerder opgestelde fietspadenplan herijken en uitvoeringsplan opstellen.		Kootwijk
29.17	Onderzoeken mogelijke aanpassingen openbare wegen	In samenwerking met gemeente Apeldoorn en stakeholders onderzoek naar mogelijkheden en draagvlak goede bereikbaarheid Radio Kootwijk, Hoog Buurlo en Hoenderloo met tegelijkertijd beperkt effect op bescherming en beleving Midden Veluwe. Op basis van uitkomsten onderzoek, maatregelen gefaseerd uitrollen.	A236 - A072 - A255 - A277	Radio Kootwijk, Hoog Buurlo en Hoenderloo

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
30. SBB - Nunspeet				
30.1	Optimaliseren padenstructuur en realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Routes vanaf OL naar zone A optimaliseren voor wandelen en fietsen; niet via de rotondes, maar via Venneweg, onderdoorgang golfbaan en P routiers. Tevens het aanbod aantrekkelijke punten/objecten op deze route vergroten (onderdeel van totaalplan OL = ontvangstlocatie_regie gem. Nunspeet).		OL / Stationsomgeving Zandenbosch
30.2	Realiseren nieuwe paden	Realiseren van een nieuw startpunt en stukje verbindend ruiterpad t.b.v. ruiters en menbers vanaf oostkant parkeerplaats Veluwe bij Heerderstrand op de locatie van het oude bezoekerscentrum.		Zandenbosch
30.3	Aanpassen padenstructuur	Aanpassen van padenstructuur rondom de vennen Zandenbosch; verleggen op meer afstand van ven-oever. Ven/oever krijgen tevens varkensraster. Gebruik door honden beeindigen.	H3160	Zandenbosch
30.4	Realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Realiseren van hondenspartelvijver Zandenbosch, als alternatief voor venherstelproject en Waschkolk.	H3160	Zandenbosch
30.5	Onderzoeken aanpassen openbare wegen	Onderzoek door gemeente Nunspeet naar mogelijkheid om Vennenpad voor gemotoriseerd verkeer af te sluiten, om een rustige verbinding te creëren vanuit OL Nunspeet naar Zandenbosch.		Vennenpad
30.6	Onderzoeken realiseren nieuwe paden	Onderzoek door gemeente Nunspeet naar aanleg verbindend fietspad tussen kern Vierhouten en fietspad langs Cortelseweg t.b.v. veiligheid en beleving.		Fietspad langs Cortelseweg
30.7	Onderzoeken realiseren nieuwe voorzieningen	Onderzoek naar mogelijke aanpassingen rondweg Zandenbosch, zoals bijvoorbeeld doorgaande karakter van de weg opheffen, creëren van 3 rondjes incl. mindervalide pad, of het faciliteren van skaters.		Rondweg Zandenbosch
30.8	Aanpassen bestaande padenstructuur	Verwijderen van paden oude hoogspanningstracé heide Hendriksand, inclusief enkele aanliggende sluippaadjes. Tevens 2 bospaden en zuidpad heide Hendrik Mouwenveld opheffen voor recreatief gebruik, door middel van plaggen, bebording en slagbomen, en opheffen van één klein bospaadje verderop.	H4030 - A246 - A255 - A277 - A224 - A072 - A236	Hendriksand en Hendrik Mouwenveld
30.9	Opheffen parkeerplaats en opheffen startpunt wandelroute	Opheffen van parkeerplaats Elspeterbosweg (Oost) bij Noorderheide en opheffen parkeerplaats Nunspeet (West). Parkeren doorverwijzen naar TOP Vierhouten. Startpunt gemarkeerde wandelroute Noorderheide komt hier te vervallen, alleen bereikbaar via Bergeltroute vanaf parkeerplaats aan Cortelseweg. Alternatieve bereikbaarheid vanaf parkeerplaats bosrand Elspeterbos nog verkennen.	H4030 - A246 - A255 - A277 - A224	Noorderheide
30.10	Onderzoeken mogelijke realisatie nieuwe recreatieve voorziening	Onderzoek naar verplaatsing van wildobservatieplek langs Tongerenseweg naar een minder versturende locatie, die ook in schemer bereikbaar is. Mogelijke koppeling aan initiatief landgoed Stakenberg.		Wildobservatieplek Tongerenseweg (Vierhouten)

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
31. SBB - Oostereng				
31.1	Onderzoeken mogelijke aanpassing padenstructuur (MTB)	In overleg met MTB club, onderzoek naar aanpassen MTB routes in Oostereng, van veel verschillende paden naar 1 duidelijke route.	Ao72 - A236	Oostereng
31.2	Aanpassen padenstructuur (fiets)	Plaatsen van 4 klaphekken Jufferswaard om toegang fietsers te belemmeren, inclusief aanpassen van bebording en eventueel pad opwaarderen.	Ao72 - A236	Jufferswaard (Oostereng)
31.3	Aanpassen parkeerplaatsen	Afsluiten van parkeerplaats aan de Regentesselaan, inclusief het fysiek onmogelijk maken van parkeren in de berm. Tevens afsluiten van kleine parkeerplaats aan de Telefoonweg en verwijzen naar parkeerplaats Airborne Renkum. Daarnaast parkeerplaats aan de Bennekomse weg optimaliseren m.b.t. veiligheid en instellen geslotenverklaring 's nachts. Doel is om het parkeren te concentreren.		Oostereng
31.4	Vergroten maaswijdte	Enkele paden weghalen in Buunderkamp en Renkumse Heide. Tevens zoneren en markeren van MTB route in Buunderkamp. Op termijn MTB verbinding Wageningen Oostering - Edese heide (nieuwe OL).	Ao72 - A236	Oostereng
31.5	Onderzoeken mogelijke aanpassing openbare wegen	Onderzoek (SBB i.s.m. gemeente Renkum en Landgoed Quadenoord) naar mogelijke afsluiting doorgaande verbinding Bosbeekweg richting parallelweg ter hoogte van Quadenoord voor gemotoriseerd verkeer, met regeling aanwonenden/eigenaren.		Bosbeekweg (Oostereng)
31.6	Realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Realiseren van mindervalide pad zuidelijk deel Renkums Beekdal (Beukenlaan), gekoppeld aan aanliggend verzorgingstehuis. Betreft locatie buiten N2000.		Beukenlaan (Renkum)
32. SBB - Speulderbos				
32.1	Onderzoeken mogelijke aanpassing openbare wegen	Onderzoek door gemeente Putten naar mogelijke afsluiting voor gemotoriseerd verkeer Arnhemse Karweg tussen Garderenseweg en Drieseweg én tussen Oude Garderenseweg en Bato'sweg, i.v.m. doorsnijding heide. Tevens ook onderzoek naar mogelijke afsluiting Oude Garderenseweg tussen laatste woning Krachtighuizen en Arnhemse Karweg. Onderzoek gemeente Putten Drieseweg en gemeente Ermelo Sprielderweg, afsluiten voor gemotoriseerd verkeer tussen Drie en Arnhemse Karweg. Als laatste onderzoek naar mogelijke afsluiting Julianalaan langs Putterbos.		Arnhemse Karweg, Oude Garderenseweg, Sprielderweg, Drieseweg en Julianalaan (Putten)
32.2	Opheffen hondenlosloopgebied	Opheffen hondenlosloopgebied Groote Ark/Kuiten, inclusief verwijderen bebording.	Ao72 - A236 - A246 - A255 - A224 - A277 - heidehabitats	Kuiten
32.3	Opheffen parkeerplaats	Opheffen parkeerplaats bij heideterrein Groote Ark/Kuiten.	Ao72 - A236 - A246 - A255 - A224 - A277 - heidehabitats	Kuiten en Groote Ark

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
32.4	Vergroten maaswijdte	Wandelpad langs oostzijde heide verleggen naar 1e pad in bos. Tevens illegale paadjes/single tracks MTB op en langs heide effectief onbruikbaar maken.	A246 - A255 - A224 - A277 - heidehabitats	Kuiten en Grootte Ark
32.5	Aanpassing openbare wegen	Kolthoornseweg afsluiten voor alle verkeer d.m.v. slagbomen en bebording.	A246 - A255 - A224 - A277 - heidehabitats	Kolthoornseweg (Putten)
32.6	Aanpassen padenstructuur (wandelen)	2 wandelroutes in Speulderbos (Peppelerboom en Putterboswandeling) vervangen door 2 nieuwe wandelroutes vanaf TOP Schovenhorst/P Veluwe Krachtighuizen. Concept nieuwe routes is beschikbaar. Onderdeel van project Putterpoorten en TOP Schovenhorst.	Ao72 - A236	Krachtighuizen
32.7	Onderzoeken optimaliseren parkeerplaatsen	In samenwerking met gemeente Ermelo, onderzoeken zoneren bosgebruik na afsluiten Sprielderweg en verkennen mogelijkheden optimaliseren van parkeersituatie Drie e.o. (Boshuis en lang parkeren P-Veluwe). Op basis van uitkomsten onderzoek, maatregelen uitvoeren.	A236 - Ao72 - boshabitats	Speulderbos
32.8	Aanpassen padenstructuur (MTB)	In overleg met MTB club, onderzoek naar en voorstel nieuwe MTB route binnen zone A en B, inclusief aangeven van no go areas. Afstemming proces Kootwijk en Ugchelen en bepaling standpunt MTB door TBO's en provincie.		Speulderbos en Sprielderbos
32.9	Broedseizoenafsluiting	Broedseizoenafsluiting paden kerngebied oude boshabitats in Speulderbos, d.m.v. slagbomen en bebording.	Ao72 - A236	Speulderbos
32.10	Aanpassen recreatieve voorzieningen	Verkleinen van dagrecreatieterrein Nieuwe Prinsenweg, door middel van slagbomen en bebording. Doel is het weren van auto's, fietsers blijven welkom.	Ao72 - A236	Sprielderbos
33. SBB - Ugchelen EN Hoenderloo				
33.1	Vergroten maaswijdte	Pad verwijderen bij rustgebied en oud bos, alsook pad bij bosgebied Hoenderloo. Tevens worden 2 paden met oude laanbomen en oud bos verwijderd, i.v.m. ecopassage, en worden 2 paden in het bosreservaat het Leesten verwijderd.	A236 - Ao72	Hoog Buurlo, Ugchelen, Hoenderloo en Het Leesten
33.2	Onderzoeken mogelijke aanpassing padenstructuur (MTB en ruiters)	Onderzoek naar herinrichting van het MTB/ruiterpad vanaf Het Leesten, waarbij toegangsroute mogelijk op middenpad komt te liggen, i.p.v. direct terrein af en provinciale weg over. Op basis van uitkomsten onderzoek, maatregelen uitvoeren.		Het Leesten
33.3	Realiseren nieuw fietspad	Realiseren rechtstreekse nieuwe fietsverbinding door bosgebied van Het Leesten tot Noordweg om fietsgebruik tussen OL Het Leesten en Hoenderloo te promoten.		Het Leesten
33.4	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, t.b.v. verbeteren populatie Wespandief, wordt het aantal paden in bos Spoekweg geëxtensiveerd.	Ao72 - A236	Varena

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
33.5	Onderzoeken mogelijke realisatie nieuwe recreatieve voorzieningen	Onderzoek naar mogelijkheid realiseren shuttleverbinding voor recreanten vanaf OL Het Leesten naar Hoog Buurlo en Radio Kootwijk, te beginnen op drukke weekenddagen en feestdagen.		Het Leesten, Hoog Buurlo en Radio Kootwijk
33.6	Opwaarderen recreatieve voorzieningen	Vergroten van de bestaande wildobservatieplaatsen bij Hoog Buurlo. Dit voorkomt zoekgedrag van recreanten in meer gevoelige gebieden. Te koppelen aan het opheffen van zandweg Burelhul.		Hoog Buurlo
33.7	Realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Aanleggen mindervalidenrouten Het Leesten		Het Leesten
33.8	Aanpassen bestaande padenstructuur	Wandelpad Salamandergat verleggen (bestaande pad opheffen). Nieuwe tracé op grotere afstand van het ven. Tevens aanbrengen van bebording rondom ven/ koppelsprengen om betreding tegen te gaan.	H3160 - H3260A	Het Leesten
33.9	Realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Aanleg van hondenspartelvijver in hondenlosloopgebied Het Leesten, mede ter ontlasting koppelsprengen.	H3260A	Het Leesten
33.10	Aanpassen bestaande routestructuren (MTB)	Verkenning herzien en verbeteren trace MTB route ivm aantrekkelijkheid en zonering.	Alle doelen	Ugchelen en Hoenderloo
34. SBB - Zwolse Bos				
34.1	Aanpassen recreatieve voorzieningen	Verkleinen van hondenlosloopgebied tot omvang zone A plus heide Tonnenberg (totaal 220 ha). Tevens plaatsing bebording, ontwikkelen hondenlosloopflyer en communiceren aanlijnverplichting honden in broedseizoen heideterrein Tonnenberg.	A246 - A255 - A277 - A224 - A072 - A236	Heide Tonnenberg (Zwolse Bos)
34.2	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte vergroten, vervallen wandelpaden heideterrein Tonnenberg, m.u.v. rode wandelroute en 1 verbindingspad naar verblijfsrecreatieterreinen noord oostelijk.	A246 - A255 - A277 - A224 - habitats	Heide Tonnenberg (Zwolse Bos)
34.3	Realiseren nieuwe recreatieve voorzieningen	Realiseren van een nieuwe uitkijktoren van ca. 15m hoog aan westrand Tonnenberg, ter plaatse van bestaand uitkijkpunt. Zicht op omliggende terreinen en Ijsseldal, Heide, stuwwal en wijde omgeving kan beleefd worden en toren trekt bezoekers daar naar toe.		Heide Tonnenberg (Zwolse Bos)
34.4	Aanpassen openbare wegen en opheffen parkeerplaatsen	Afsluiten van Dreefseweg na laatste perceel voor gemotoriseerd verkeer, ontheffing voor aanwonenden. Tevens opheffen van twee parkeerplaatsen langs deze weg.	A072 - A236	Dreefseweg (Wapenveld)
34.5	Aanpassen openbare wegen	Bestaande P-terrein Kamperweg opknappen; halfverharding en indeling verbeteren. Uitsluitend als no regret maatregel. Doel is op korte termijn parkeer zoekgedrag tegengaan. Voor lange termijn zie volgende maatregel.	A072 - A236	Parkeerplaats Kamperweg

Nummer	Naam Maatregel*	Omschrijving Maatregel	N2000 Doel	Gebiedsnaam/ locatie
34.6	Onderzoek optimaliseren bestaande parkeerplaatsen	Onderzoek naar optimalisatie parkeersituatie op lange termijn. Te onderzoeken opties: bestaande P Kamperweg herinrichten/omvormen naar P-Veluwe; bestaande P Kamperweg verplaatsen naar Kommerseweg en hier grotere P veluwe realiseren (in knik vd weg); klein P-terrein Koerbergseweg opheffen, opp. naar P Veluwe. Evt laatste deel Koerbergseweg afsluiten gemotoriseerd verkeer. Te onderzoeken alternatieven hangen samen met parkeersituatie Leisurelands.		Parkeerplaats Koerbergseweg, parkeerplaats Wapenveldseweg, parkeerplaats Kamperweg en parkeerterrein Heerderstrand (Heerde)
34.7	Verplaatsen startpunten routes	Startpunt wandelroute, fietspad, ruiterroute en MTB route verplaatsen naar nieuwe P Veluwe indien dat Kommerseweg wordt.		Zwolse Bos
34.8	Vergroten maaswijdte	Om de maaswijdte te vergroten, opheffen van diagonaal pad noordelijk droge heideterrein en opheffen 2 paden tegen ecopassage aan in bosgebied zone C.	A246 - A255 - A277 - A224 - A236 - A072	Zwolse Bos
34.9	Aanpassen bestaande routestructuren (wandelen)	LAW Maarten van Rossumpad en klompenpadtrace (Vosbergenpad) over heide verleggen, inclusief herzien van markeringen en t.z.t. drukwerk.		Zwolse Bos

Toelichting kolom N2000-doel

In de maatregeltabel is met een code aangegeven voor welke specifieke Natura 2000-doelen een maatregel genomen wordt. Het Natura 2000 Aanwijzigingsbesluit Veluwe noemt 18 habitattypen (of ecosystemen) die essentieel zijn voor de natuurlijke rijkdom op de Veluwe. Hieronder worden deze habitattypen opgesomd met bijbehorende code, zoals vermeld in de maatregeltabel.

Habitattypen Veluwe	Code
Stuifzandheide met struikheide	H2310
Binnenlandse kraaiheidevegetaties	H2320
Zandverstuivingen	H2330
Zwak gebufferde vennen	H3130
Zure vennen	H3160
Beken met waterplanten	H3260
Vochtige heiden	H4010
Droge heiden	H4030
Jeneverbesstruwelen	H5130
Heischrale graslanden	H6230
Blauwgraslanden	H6410
Actieve hoogvenen	H7110
Overgangs- en Trilvenen	H7140
Pioniervegetaties met snavelbies	H7150
Kalkmoerassen	H7230
Beuken-eikenbossen met hulst	H9120
Oude eikenbossen	H9190
Vochtige alluviale bossen	H91EOC

In het Aanwijzigingsbesluit zijn ook instandhoudingsdoelen opgenomen voor specifieke dieren en planten, de zogenaamde habitatrichtlijn en vogelrichtlijnsoorten. Het betreft de volgende soorten:

Habitatrichtlijnsoorten Veluwe	Code
Gevlekte witsnuitlibel	H1042
Vliegend hert	H1083
Beekprik	H1096
Rivierdonderpad	H1163
Kamsalamander	H1166
Meervleermuis	H1318
Drijvende waterweegbree	H1831
Habitatrichtlijnsoorten Veluwe	
Wespendief	A072
Nachtzwaluw	A224
Ijsvogel	A229
Draaihals	A233
Zwarte specht	A236
Boomleeuwerik	A246
Duinpieper	A255
Roodborsttapuit	A276
Tapuit	A277
Grauwe Klauwier	A338

Provincie Gelderland

Markt 11

6811 CG Arnhem

Postbus 9090

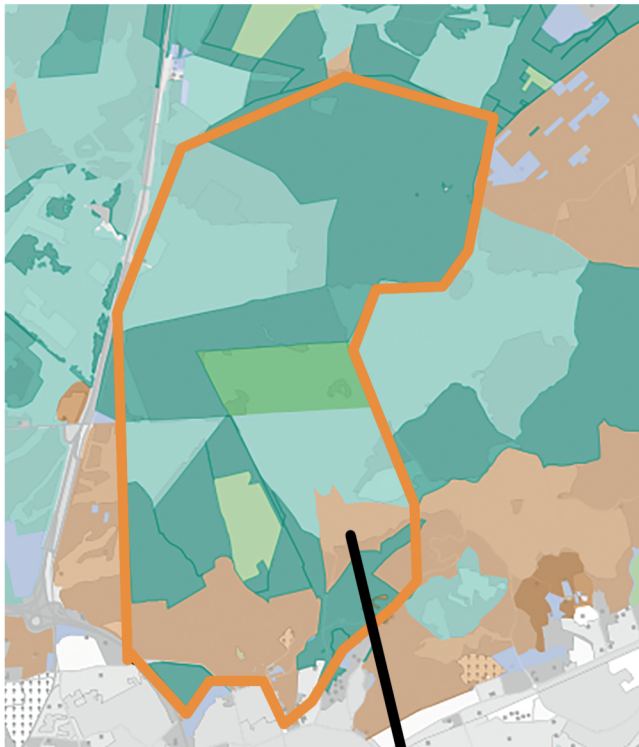
6800 GX Arnhem

026 359 99 99

provincieloket@gelderland.nl

www.gelderland.nl

gemeente Rozendaal (globaal)

Rozendaalse veld

Legenda

- Zone A
- Zone B
- Zone C
- Zone C*
- Zone D
- Zone D*
- Geen deelname
recreatiezonering,
voortzetting huidige
situatie

GEMEENTE ROZENDAAL

Kerklaan 1, 6891 CL Rozendaal

Ruben en Bert Roete

bertroete@hotmail.com

c.c. Gemeente Rheden

c.c. Gemeenteraad Rozendaal

Datum : 02-12-2021

Uw kenmerk :

Ons kenmerk : 211202/HJ

Behandeld door : Henk Jacobsen

Telefoon : 026 - 38 43 675

E-mail : gemeente@rozendaal.nl

Onderwerp: Hondenbijtincident Rozendaalse Veld

Geachte familie Roete,

Wij vinden het vervelend dat Ruben door een loslopende hond is gebeten. Wij kunnen ons voorstellen dat jullie – en Ruben helemaal – erg geschrokken zijn. Als college van B&W van Rozendaal willen wij dat iedereen veilig en prettig kan wandelen en fietsen in de prachtige natuur in onze omgeving. Helaas was daar in jullie geval dit keer geen sprake van.

Op een plek waar veel verschillende mensen met verschillende behoeften samenkomen, kunnen wij niet uitsluiten dat er soms incidenten plaatsvinden. Natuurlijk willen en verwachten wij ook dat hondenliefhebbers hun dier in een geliefd losloopegebied zoals het Rozendaalse Veld onder appèl hebben. In de praktijk is dit helaas niet altijd het geval. Het akelige bijtincident is voor ons echter geen aanleiding voor ingrijpende en kostbare maatregelen. Wel zullen wij bij onze toezichthouders het belang benadrukken van controle op veilig gedrag van honden(bezitters) op het Rozendaalse Veld.

Wij hopen dat het been van Ruben goed hersteld is en dat we jullie mogen blijven verwelkomen in onze mooie omgeving.

Met vriendelijke groet,

Boele Boelens,
gemeentesecretaris

Ester Weststeijn,
burgemeester

Besluitenlijst 1 B&W vergadering

Datum	30-11-2021
Tijd	9:00 – 12:00
Locatie	B&W kamer
Voorzitter	E. Weststeijn
Aanwezigen	B. Boelens, S.P. Warmerdam (wethouder) en E. Weststeijn (Burgemeester/voorzitter van de raad)
Afwezigen	A. Logemann (wethouder)

1 **Opening openbare B&W vergadering**

2 **Besluitenlijst openbare B&W d.d. 23 november 2021**

Besluit:

Vaststellen

3 **Niet openbare notulen B&W d.d. 23 november 2021**

Besluit:

Vaststellen

4 **Digitale Agenda**

Besluit:

1. Instemmen met de Digitale Agenda (Bijlage 1) en deze ter vaststelling aan de raad voorleggen;
2. Daartoe bijgaande raadsvoorstel en raadsbesluit vaststellen en deze aan de raad voorleggen.

5 **Overbruggingskrediet inhuur sociaal domein**

Besluit:

De raad voor te stellen om:

1. In te stemmen met een krediet van € 45.000 voor de tijdelijke inzet van een senior adviseur sociaal domein in 2022;

2. Dit krediet te onttrekken aan de reserve sociaal domein.

**6 Beslissing op bezwaar inzake besluit op verzoek om handhaving
Beekhuizenseweg 1/1a**

Besluit:

1. Kennisnemen van het advies van de commissie bezwaarschriften gemeente Rozendaal.
2. Het bestreden besluit in stand houden en op de betreffende onderdelen voorzien van een nadere onderbouwing.
3. Geen vergoeding van de kosten in verband met bezwaar toe te kennen.
4. Bezwaarmaker(s) en de commissie op de hoogte brengen van dit besluit.

7 Instellen hoofdstembureau en benoemen leden

Besluit:

1. Het instellen van het hoofdstembureau
2. Benoemen van de leden van dit bureau

8 Thuiswerkregeling

Besluit:

De thuiswerkregeling vast te stellen

9 Vergoeding huwelijksvoltrekkingen

Besluit:

1. Te besluiten dat per 1 januari 2022 de vergoeding per huwelijksvoltrekking wordt gerelateerd aan 5 uren per huwelijk, op het niveau van max schaal 8.

10 Subsidieregeling CTB-gelden (Corona Toegangsbewijs)

Besluit:

Vaststellen van de bijgevoegde Subsidieregeling kosten Corona Toegangsbewijs CTB en voor de uitvoering maximaal € 6.000,-- ter beschikking te stellen.

11 Sluiting openbare B&W vergadering

MOTIE

Voorstel: Uitspreken ongenoegen Gemeenteraad Overbetuwe over onverantwoorde verhoging opkomsttijd en afname aantal hulpverleningsvoertuigen in de regio door besluit Algemeen Bestuur VGGM.

Motie over een niet op de agenda opgenomen onderwerp.

De raad van de gemeente Overbetuwe in vergadering bijeen d.d. 7 december 2021.

Onderwerp: ophoging van de opkomsttijd en van HulpverleningsVoertuigen (HV's) en specialistisch team

De ondergetekenden, leden van de raad van de gemeente Overbetuwe,

overwegende dat:

- Het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) op 1 december 2021 heeft ingestemd met de "visie specialistische hulpverlening Gelderland-Midden, juli 2021" (verder visie);
- In voorgenoemde visie is opgenomen dat de opkomsttijd van een HV en een specialistisch team is verhoogd van 15 naar 20 minuten;
- Hierdoor het aantal HV's in de regio (Arnhem, Barnveld, Ede) afneemt van 7 naar 3;
- Dit ook effect heeft op de opkomsttijd bij ongelukken op snelwegen rond Overbetuwe;
- Gemeente Overbetuwe met een stemverklaring heeft aangegeven niet te kunnen instemmen met voorgenoemde visie, gezien het hierboven benoemde effect op het dekkingsplan voor de gehele regio;
- Het dekkingsplan conform het genomen besluit, nog ter bespreking zal worden voorgelegd aan de raad;

van oordeel dat:

- deze vastgestelde visie de beschikbaarheid en kwaliteit van hulpverlening en HV's in Gemeente Overbetuwe en de regio ontoereikend is en zelfs (levens)bedreigend kan zijn;

SPREEKT UIT

1. de door het Algemeen Bestuur van VGGM op 1 december 2021 vastgestelde visie "specialistische hulpverlening Gelderland-Midden, juli 2021", resulterende in een verhoging van de opkomsttijd en afname van het aantal hulpverleningsvoertuigen, onverantwoord te vinden voor de veiligheid van de inwoners van en weggebruikers in Overbetuwe en de regio;
2. de stemverklaring van onze burgemeester in het Algemeen Bestuur tijdens de vaststelling van voorgenoemde visie volledig te steunen;

EN DRAAGT HET COLLEGE OP

1. om het Algemeen Bestuur van VGGM per ommegaande het ongenoegen van de Gemeenteraad in Overbetuwe over het genomen besluit kenbaar te maken;

en gaat over tot de orde van de dag.

Ondertekening, naam:

ChristenUnie, Gerdien Maaijen
PvdA, Elbert Elbers
BOB, Ard op de Weegh
GBO, Henk Vreman
GroenLinks, Rik van den Dam
CDA, Richard Beune
D66, Mariel de Vries
VVD, Peter de Waard

De motie is *aangenomen* in de vergadering van:07-12-2021.

Stemverhouding:

Fracties voor:

Fracties tegen:

.....

.....

.....

.....

.....alle.....

.....

.....

.....geen.....

.....

.....

.....

.....

.....
drs. D.E. van der Kamp
griffier

.....
R.P. Hoytink-Roubos
voorzitter

MOTIE 16 van 2021

Transitievisie warmte

via griffie@velsen.nl

Aan de voorzitter van de Raad

Geachte voorzitter,

Hierdoor delen wij u mede dat wij onder verwijzing naar artikel 44 Reglement van Orde een motie met als onderwerp Transitievisie Warmte, indienen met betrekking tot het raadsvoorstel nummer: R21.063, behorende bij agendapunt 10 van de raadsvergadering van 28 oktober 2021.

De motie luidt als volgt:

De raad van de gemeente Velsen constateert dat:

- Met de vaststelling van de TRANSITIEVISIE warmte en het aanwijzen van de woonkernen IJmuiden en Velsen-Noord als startwijken, waar voor 2030 wordt gestart met het aardgasvrij maken, en waarvoor uitvoeringsplannen opgesteld moeten worden waar veel geld mee gemoeid is.
- Voor zowel de gemeente Velsen, die voor de transitie hoge kosten moet maken, als voor huurders van woningen, die voor de verduurzaming van hun woning voor hoge kosten komen te staan en voor huurders van woningen die in slecht geïsoleerde woningen wonen zullen de kosten stijgen, zeker gelet op de te verwachten stijging van de gasprijzen.
- Gelet op deze ontwikkeling dient het Rijk zo spoedig mogelijk duidelijk te maken hoeveel structurele middelen gemeenten krijgen, zodat de gemeenten uitvoering kunnen geven aan de warmtevisie. Daarnaast dienen de kosten voor onze inwoners tijdens de warmtetransitie niet te stijgen.
- Als er geen structureel voldoende geld van het Rijk komt, de gemeente niet kan overgaan tot uitvoering van de transitie warmte.

En verzoekt het college / de Griffie:

- Namens de gemeenteraad van Velsen bij de VNG het nadrukkelijke verzoek te doen om bij het Kabinet erop aan te dringen, dat er op korte termijn besloten wordt welk bedrag daadwerkelijk voor de uitvoering van de TRANSITIEVISIE warmte, in relatie met het Klimaatakkoord, voor gemeenten (waaronder Velsen) beschikbaar komt, zodat zo snel mogelijk tot uitvoering van de TRANSITIEVISIE warmte overgegaan kan worden.
- Dit door middel van het indienen van een motie tijdens de bijzondere algemene ledenvergadering van de VNG op 26 november 2021.
- De griffier te verzoeken deze motie door te sturen naar Raden in Verzet, zodat deze motie ook de aandacht krijgt van Raden in Verzet.
- De griffier te verzoeken deze motie onder de aandacht te brengen bij de gemeenteraden in Nederland.

Toelichting:

Door het Rijk is het Klimaatakkoord vastgesteld en hebben de gemeenten de opdracht gekregen om de transitie en verduurzaming uit te voeren.

Daar zijn hoge kosten aan verbonden, maar door het Rijk is nog niet besloten hoeveel geld de gemeenten daadwerkelijk tegemoet kunnen zien.

Met het klimaatakkoord krijgen gemeenten, Provincies en waterschappen te maken met nieuwe taken. Dit leidt zoals gezegd tot extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering, maar ook voor extra grote lasten voor inwoners.

Als je als eigen woningbezitter een koophuis hebt met een hypotheek waardoor het water, met betrekking tot aflossing, al aan de lippen staat, is het onmogelijk om hier alsnog een extra lening voor af te sluiten. Daarnaast zullen voor iedereen de gasprijzen aanzienlijk omhoog gaan en daardoor worden de huurders van slecht geïsoleerde woningen extra getroffen.

Op nationaal niveau heeft de VNG voor alle gemeenten gezamenlijk door laten rekenen wat de kosten zouden kunnen zijn om de klimaatdoeleinden voor 2030 te realiseren. Tijdens Prinsjesdag is door het demissionair kabinet aangegeven dat zij geld beschikbaar willen stellen, maar dat dit door een nieuw aan te stellen kabinet uitgevoerd moet worden.

Om tot uitvoering van de TRANSITIEVISIE warmte over te kunnen gaan, kan er niet eindeloos gewacht worden tot er een nieuw kabinet is.

Als er geen geld beschikbaar gesteld wordt door het Rijk, dan kan er niet over gegaan worden tot de uitvoering van de TRANSITIEVISIE warmte. Er kan pas iets gedaan worden als het woonlasten neutraal is.

Datum: 28 oktober 2021

<u>Naam</u>	<u>Fractie</u>
Leo Kwant	LGV
Suleyman Çelik	Velsen Lokaal
Ahmet Karateke	PvdA

Aan de leden**Datum**

6 december 2021

Kenmerk

TRE/U202100853

Lbr. 21/082

Telefoonnummer

070-373 83 93

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Belangrijke ontwikkelingen positie raadsleden en wethouders

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Op 16 maart 2022 vinden de volgende gemeenteraadsverkiezingen plaats. Met deze brief willen wij zowel zittende als aankomende raadsleden en wethouders informeren over een aantal onderwerpen dat verband houdt met hun positie. Deze informatie is ook voor burgemeesters en griffiers relevant. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- de rechtspositie van politieke ambtsdragers;
- bestuurlijke integriteit;
- ondermijning;
- desinformatie;
- weerbaar bestuur;
- sterke lokale democratie.

Raadsleden hebben een belangrijke functie binnen ons democratisch stelsel. De aanpak van de grote maatschappelijke opgaven, de samenwerking in de regio en het financiële gemeentelijke keurslijf vragen veel van hen. Als VNG ondersteunen we de raadsleden en bestuurders, in nauwe samenwerking met de betrokken beroeps- en belangenverenigingen: de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, de Wethoudersvereniging, het Nederlandse Genootschap van Burgemeesters, de Vereniging van Gemeentesecretarissen en de Vereniging van Griffiers. Hieronder besteden we op hoofdlijnen aandacht aan de hierboven genoemde zes onderwerpen. Meer informatie hierover vindt u in de uitgebreide bijlage bij deze brief.

Rechtspositie

Raadsleden en wethouders hebben een bijzondere rechtspositie. In de bijlage bij deze ledenbrief vindt u een overzicht van de beloning, vergoedingen en voorzieningen voor raadsleden en wethouders. In het licht van de verkiezingen wordt er ook ingegaan op loopbaanoriëntatie en

ondersteuning van raadsleden met een functionele beperking. [Hier](#) leest u meer over de rechtspositie van raadsleden.

Integriteit

Integriteit van bestuurders en ambtenaren is een basisvoorwaarde voor het vertrouwen van de burger in het gemeentelijk handelen. Integriteit heeft ook alles te maken met kwaliteit en professionaliteit. [Hier](#) leest u meer over de integriteitsregels voor raadsleden en collegeleden.

Ondermijning

De enorme economische kracht en macht van criminele netwerken zet druk op het lokaal bestuur en de lokale democratie. Soms door verleiding, soms door intimidatie en geweld. [Hier](#) leest u meer over de invloed van ondermijning.

Desinformatie

Steeds vaker raakt desinformatie, versterkt door digitale middelen zoals sociale media, lokale aangelegenheden en voor de preventie en aanpak ervan wordt ook steeds nadrukkelijker naar gemeenten gekeken. [Hier](#) leest u meer over de invloed van desinformatie.

Weerbaarheid

Raadsleden, wethouders en burgemeesters kunnen geconfronteerd worden met agressie, bedreiging en intimidatie. Het democratisch proces kan hierdoor worden verstoord of zelfs ondermijnd. Dat bestuurders en raadsleden veilig kun ambt kunnen uitoefenen is een belangrijke voorwaarde voor een goed functionerende lokale democratie. [Hier](#) leest u meer over de mogelijkheden om uw weerbaarheid te verhogen.

Sterke lokale democratie

Een raadslid heeft niet alleen te maken met negatieve invloeden op de lokale democratie. Er zijn veel mogelijkheden om als raadslid zelf bij te dragen aan een sterke lokale democratie. Zo zijn er in de bijlage digitale modules en handreikingen opgenomen om uw bevoegdheden in de Gemeentewet en de Wet gemeenschappelijke regelingen beter te benutten. [Hier](#) leest u meer over de mogelijkheden.

Vragen

Met deze informatie willen we u beter in staat stellen om uw bijzondere ambt te vervullen. Mocht u hierover nog vragen hebben, neemt u dan contact met ons op via info@vng.nl of 070-3738393. Rest ons u de komende jaren veel succes en plezier toe te wensen in uw gemeente.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr L.K. Geluk
Algemeen directeur

Rechtspositie politieke ambtsdragers

In aanloop naar de raadsverkiezingen ontvangt de VNG geregeld vragen over de rechtspositie van aankomend ambtsdragers. Daarnaast zijn er ook veel vragen van actieve ambtsdragers die met hun functie stoppen of dat overwegen.

Loopbaanoriëntatie nog actieve wethouders

U kunt nog gebruik maken van de aanspraak op loopbaanoriëntatie tijdens het ambt (art. 3.2.11 Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers). Na uw aftreden geldt voor u na drie maanden de sollicitatieplicht en heeft u recht op re-integratiebegeleiding (zie [Sollicitatieplicht en outplacement voor politieke ambtsdragers \(2e, gewijzigde druk\) | Brochure | Politieke ambtsdragers](#)). Voor vragen over uw rechtspositie of re-integratie kunt u ook contact opnemen met de Wethoudersvereniging via info@wethoudersvereniging.nl

Een periode van drie maanden na aftreden kan nodig zijn voor het verwerken van een plotseling vertrek uit de politiek, maar dat geldt lang niet voor iedereen. De praktijk van de afgelopen jaren leert dat politieke ambtsdragers vaak al eerder gaan zoeken naar betaalde werkzaamheden. Dit is proactief maar kan de kansen op de arbeidsmarkt ook verkleinen. Het risico bestaat dat ambtsdragers zo kort na het aftreden nog geen helder beeld van de eigen toekomst voor ogen hebben.

Als ambtsdragers niettemin eerder willen beginnen met solliciteren, is het aan te raden zo snel mogelijk contact op te nemen met de uitvoeringsorganisatie die de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa) voor hen uitvoert. De keuze voor een bureau om het re-integratietraject te lopen is aan u als ambtsdrager zelf, deze keuze is vrij. In overleg kan dan de re-integratiebegeleiding eerder starten en kan meteen worden begonnen met het opstellen van een re-integratieplan. In het op grond van de Appa verplichte re-integratieplan worden de eerdere activiteiten op het gebied van scholing, loopbaanoriëntatie en mobiliteitsbevordering meegenomen. Dit om dubbelingen of ongewenst uitstel van sollicitatieactiviteiten te voorkomen. In dit verband is het ook van belang dat het college van B&W hierbij zelf de regie heeft: zowel tijdens het ambt als tijdens de uitkering is de gemeente opdrachtgever.

Loopbaanoriëntatie nog actieve raadsleden

Indien u raadslid bent in een gemeente uit klasse 7, 8 of 9 en uw gemeente heeft daartoe een verordening opgenomen, kunt u aanspraak maken op loopbaanoriëntatie tijdens het ambt (artikel 3.1.8). Als u raadslid bent in een gemeente in een andere klasse of als er niet zo'n verordening is, hebt u die aanspraak niet. Voor een raadslid geldt geen uitkering na aftreden uit hoofde van het raadslidmaatschap. Voor vragen over uw rechtspositie kunt u ook contact opnemen met de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden via info@raadsleden.nl.

ICT-middelen

Conform de mede door gemeenten vastgestelde Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), die geldt vanaf 1 januari 2019 (Staatscourant 26526; control 8.1.4), moeten "alle medewerkers en externe gebruikers alle bedrijfsmiddelen van de organisatie die ze in hun bezit hebben bij beëindiging van hun dienstverband, contract of overeenkomst teruggeven". Zij kunnen hun ICT-middelen dus niet overnemen van de gemeente. Dit geldt voor zowel wethouders als raadsleden.

Rechtspositie aankomende wethouders en raadsleden

Informatie over de rechtspositionele aanspraken vindt u in de volgende circulaire van het ministerie van BZK: [Circulaire introductie Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers gemeenten | Circulaire | Politieke ambtsdragers](#) en [191204-Circulaire gemeenten-Specifieke aandachtspunten Rechtspositiebesluit dpa | Circulaire | Politieke ambtsdragers](#). Sinds 2019 geldt het nieuwe, gemoderniseerde en geharmoniseerde Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers. Bij die introductie is alles van de rechtspositie van burgemeesters, wethouders, raadsleden en commissieleden nog eens toegelicht in bovengenoemde circulaire. Verder is van belang de Handreiking Integriteit: [Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen | Brochure | Politieke ambtsdragers](#).

Raadsleden met een functionele beperking

Aankomende raadsleden met een structurele functionele beperking kunnen mogelijk nog deelnemen aan de pilot “Financiële ondersteuning kandidaats-raadsleden”. In deze pilot ontvangen deelnemers een bestedingsbudget van maximaal 2.000 euro voor kosten die zij vanwege de eigen beperking maken tijdens de kandidaatstellingsperiode. Het gaat dan bijvoorbeeld om extra vervoerskosten, kosten voor communicatie (zoals een doventolk), ondersteuning bij Algemeen Dagelijkse levensverrichtingen (ADL) en aan het inhuren van zorg om de verkiezingscampagne te kunnen volbrengen. Het gaat dus niet om campagne- en promotiekosten zoals het drukken van verkiezingsfolders. Meer informatie kunt u vinden op: [Pilots voor meer politieke ambtsdragers met een beperking van start | Nieuwsbericht | Politieke ambtsdragers](#).

Bestuurlijke integriteit

Integere bestuurders en ambtenaren zijn een basisvoorwaarde voor het vertrouwen van de burger in het gemeentelijk handelen. Integriteit heeft ook alles te maken met kwaliteit en professionaliteit. Om de integriteit hoog te houden, zijn allereerst individuele politici en ambtenaren zelf verantwoordelijk. Daarnaast zijn college en raad gezamenlijk verantwoordelijk voor een goed integriteitsbeleid en het periodiek agenderen van het thema integriteit.

In de afgelopen kabinetsperiode heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) extra aandacht geschonken aan de integriteit in het openbaar bestuur. Dit gebeurde met twee wetsvoorstellen en een geactualiseerde [Handreiking integriteit politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen met meldcodes integriteit](#). Ook verscheen een [Beleidskader voor de ontheffing door Gedeputeerde Staten van verboden handelingen van raadsleden](#).

Wijzigingen Gemeentewet

Met een aantal wijzigingen in de Gemeentewet wil de minister van BZK de integriteit van het decentraal bestuur bevorderen. Het parlement moet nog instemmen met deze wijzigingen. Naar verwachting treden ze uiterlijk op 1 april 2022 in werking. Het gaat om:

- een verplichte Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor wethouders;
- meer duidelijkheid over onverenigbare functies, verboden handelingen van collegeleden en raadsleden en situaties waarin raadsleden niet zouden moeten meestemmen;
- een modernere procedure om geheimhouding op informatie van de raad en het college te leggen;
- een sterkere positie van de Commissaris van de Koning bij integriteitskwesties in een gemeente.

Bovendien werkte de minister van BZK op verzoek van de Tweede Kamer aan een nota van wijziging op het wetsvoorstel waarmee ook een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders verplicht zou worden. Op 3 november 2021 heeft de Raad van State echter zodanig negatief over deze verplichte risicoanalyse geadviseerd dat de minister van BZK de nota van wijziging niet bij de Tweede Kamer indient. De minister van BZK gaat nu in overleg met de koepels aan de slag met een zelfstandig wetsvoorstel hierover. Dat lukt niet meer voor de gemeenteraadsverkiezingen 2022.

Zie voor meer informatie:

[Wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur](#)

[Nota van wijziging op het wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur](#)

Handreiking en modelgedragscode integriteit

De [Handreiking integriteit politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen](#) is eerder dit jaar geactualiseerd. Dat geldt ook voor de modelgedragscodes integriteit voor volksvertegenwoordigers en (dagelijkse) bestuurders. Nieuw in de handreiking is het hoofdstuk over werving en selectie van politieke ambtsdragers. Verder worden onderwerpen behandeld als belangenverstrengeling, omgaan met informatie, met geschenken, diensten en uitnodigingen. De Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers is een gezamenlijke uitgave van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen.

Beleidskader ontheffing verboden handelingen

Om de verhouding tussen raadsleden en de gemeente zuiver te houden zijn bepaalde handelingen, vooral in de economische sfeer, verboden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om werkzaamheden als advocaat of adviseur voor het gemeentebestuur of voor de tegenpartij daarvan. Ook is het verboden om een derde te vertegenwoordigen of te adviseren die met het gemeentebestuur een bepaalde overeenkomst sluit, bijvoorbeeld voor de verkoop of verhuur van onroerend goed of het aannemen van werk. De verboden handelingen betreffen handelingen waarmee een raadslid zich kan compromitteren of waardoor het belang kan worden geschaad. Raadsleden zijn zelf verantwoordelijk voor naleving van het verbod.

Gedeputeerde Staten hebben echter de mogelijkheid om het raadslid ontheffing te verlenen voor verboden handelingen die betrekking hebben op het aangaan van een overeenkomst met de gemeente. Om Gedeputeerde Staten en raadsleden meer duidelijkheid te bieden over deze ontheffingsmogelijkheid, heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het [Modelbeleidskader ontheffing verboden handelingen](#) laten opstellen. Met dit kader moeten bestuurders van decentrale overheden, gemeentesecretarissen en griffiers handvatten krijgen om 'het goede gesprek' te voeren over de reikwijdte en werking van de ontheffingsmogelijkheid.

Het Modelbeleidskader ontheffing verboden handelingen bevat de volgende onderdelen:

- Een beschrijving van wat een verboden handeling is;
- Een beschrijving van de gevallen waarin ontheffing kan worden verleend;
- Een beschrijving van het proces om ontheffing aan te vragen;
- Inhoudelijke afwegingscriteria voor Gedeputeerde Staten;
- Een beschrijving van veel voorkomende gevallen en van verschillende typen overeenkomsten waarbij sprake kan zijn van een verboden handeling.

Ondermijning

Ondermijnende criminaliteit wordt vaak een 'veelkoppig monster' genoemd, dat in elke gemeente de kop opsteekt.

Een greep uit de voorbeelden.

Door het hele land worden dagelijks hennepkwekerijen en synthetische drugslabs ontmanteld en wordt drugsafval gedumpt. Drieduizend kilo cocaïne met een straatwaarde van € 195 miljoen wordt aangetroffen in De Kwakel, een drugsfabriek midden in het centrum van Veghel, een crystal meth-lab in Arnhem, miljoenen aan cocaïne in uitgeholde boomstammen in de haven van Rotterdam, een ondergrondse drugsafvalput op de Brabantse Wal, harddrugs en wapens in een loods in Enschede, de moord op advocaat Derk Wiersum, martelcontainers in een loods. De moord op Peter R. de Vries, op klaarlichte dag, geldt als recent dieptepunt in de spiraal van ondermijnende criminaliteit.

Gemeenten groot en klein zien dagelijks de gevolgen van deze ondermijnende criminaliteit. Corruptie, bedreigingen, intimidatie, geweld en helaas steeds meer (dodelijke) slachtoffers. Ook als 'vergissing'. Al jaren strijden gemeenten tegen deze uitwassen, met streng beleid en nog strengere verordeningen. Zij weren criminelen uit de buurt van kwetsbare inwoners, passen de Wet Bibob toe. Zij rollen hennepkwekerijen en drugslabs op en sluiten van panden. Gemeenten trekken samen met politie en openbaar ministerie op om de gemeente op te schonen ten behoeve van leefbaarheid en veiligheid, maar het is een grote opgave.

De VNG zet zich voor gemeenten in om de aanpak van ondermijning te intensiveren:

- Structurele financiering voor een langdurige, brede, integrale en preventieve aanpak gericht op ondermijning in bepaalde kwetsbare wijken, buurten en in landelijke gebieden;
- Volwaardige mogelijkheden voor informatie-uitwisseling;
- Investeren in weerbaarheid en integriteit van volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren;
- Afgepakte gelden moeten vanuit een afpakfonds regionaal en lokaal geoormerkt terugvloeien voor de aanpak van ondermijning.

Meer informatie over ondermijning is te lezen via <https://www.kennisplatformondermijning.nl/>

Impact voor gemeenten

De enorme economische kracht en macht van criminele netwerken zetten druk op de het lokaal bestuur en de lokale democratie. Soms door verleiding en soms door intimidatie en geweld. Op alle gemeentelijke niveaus is weerbaarheid en integriteit aan de orde, niet alleen in het stadhuis maar bijvoorbeeld ook bij havenmeesters en in gemeentelijke bedrijven of deelnemingen.

Gemeenteraadsleden en wethouders worden sinds 2014 steeds vaker geconfronteerd met de kracht van criminelen. Sindsdien is sprake van een brede toename van het aantal politieke ambtsdragers in het decentraal bestuur dat te maken heeft met een of meerdere vormen van agressie of geweld door externen, zoals burgers of ondernemers. Het varieert van verbale agressie, zoals schelden, kwetsen, kleinerende of discriminerende opmerkingen, tot bedreiging en intimidatie en in enkele gevallen tot fysiek geweld.

Empirisch onderzoek heeft uitgewezen dat op het politiek-bestuurlijke niveau de focus meer op ondermijning ligt, waar voor de medewerkers van gemeenten juist meer aandacht is voor het brede thema van agressie en geweld, vanuit de gemeentelijke rol als werkgever. De aandacht van gemeenten rond ondermijning en de lokale democratie staat nog weinig structureel op de agenda en er wordt in veel gevallen incident-gestuurd gewerkt.

Binnen de politiek-bestuurlijke organisatie van de gemeente is de centrale contactpersoon voor de thema's agressie, intimidatie en ondermijning de burgemeester, die hiertoe wordt ondersteund door een adviseur Openbare Orde en Veiligheid en door de griffier als het om gemeenteraadsleden gaat. Voor de gemeenteraadsverkiezingen zijn er vanuit de platforms van de Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's) ondersteunende producten opgeleverd:

<https://www.kennisplatformondermijning.nl/kennisbank/bijlage/593>

Desinformatie

De aandacht voor desinformatie heeft in de afgelopen maanden een vlucht genomen. In het bijzonder de rol en verantwoordelijkheid van gemeenten staat hierbij prominent op de agenda. Steeds vaker raakt desinformatie, versterkt door digitale middelen zoals sociale media, lokale aangelegenheden en voor de preventie en aanpak ervan wordt ook steeds nadrukkelijker naar gemeenten gekeken. In de VNG-commissies Bestuur en Veiligheid, Informatiesamenleving, Raadsleden en Griffiers en Europa en Internationaal is dit onderwerp al eerder aan bod gekomen. Hierin is opgeroepen te komen tot een programmaplan desinformatie, deze wordt hier nu besproken en is een samenwerking met het ministerie van BZK. Het betreft een éénjarig programmaplan.

Achtergrond

Desinformatie kent verschillende dimensies. Belangrijk in de definitie van desinformatie is dat er misleidende informatie wordt verspreid met kwade intenties. Complottheorieën zijn een opkomende vorm van desinformatie waar nu weinig tot geen specifiek beleid voor is. Wantrouwen in de overheid is één van de pijlers van deze theorieën, waardoor de overheid feitelijk in zijn geheel buitenspel wordt gezet als deel van het complot. Verspreiding gebeurt via digitale middelen die bijdragen aan de explosieve groei en de laatste jaren ook vaker via bijvoorbeeld flyers.

Voorliggend programma ziet toe op desinformatie en complottheorieën die **niet** afkomstig zijn van statelijke actoren. In dat laatste geval zijn andere protocollen en organisaties betrokken. Alle andere vormen van desinformatie en complottheorieën vallen wel onder de scope van dit programmaplan.

Problematiek

Desinformatie en complottheorieën kunnen op meerdere manieren problematisch zijn voor gemeenten. Als eerste als veiligheidsvraagstuk: desinformatie kan lokaal maatschappelijke onrust veroorzaken en ontwrichtend werken in de samenleving vanwege de groeiende anti-overheidssentimenten die ermee gepaard gaan. Maatschappelijke onrust en desinformatie kunnen elkaar versterken. Dit brengt nieuwe dimensies in de vraagstukken waar gemeenten voor staan.

Aan de andere kant kan desinformatie ook direct problematisch werken voor het lokale democratische proces en de democratische rechtsorde. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden tussen raadsleden die zelf actief desinformatie verspreiden, raadsleden die ontvankelijk zijn voor desinformatie en raadsleden die slachtoffer zijn geworden van desinformatie – al dan niet via ongewenste buitenlandse inmenging. Dit kan een zeer ontwrichtende en ondermijnende werking hebben op de democratische rechtsorde en het vertrouwen in de overheid. In dit scenario is de rol van griffier uiteraard van groot belang.

Tot slot is er steeds meer sprake van de verstoring van interne processen en/of bedrijfsvoering van gemeenten vanwege complottheorieën. Denk hierbij aan gerichte belacties, inwoners die met allerlei vragen en eisen aankloppen bij gemeenten en daarmee lopende processen, al dan niet doelbewust, frustreren.

Doel programma

Het doel van het programma is tweeledig: aan de ene kant inzetten op het komen tot een visie op de lokale aanpak van desinformatie. Om hiertoe te komen, worden sprekers ingezet en vinden dialoogsessies in het land plaats over de diverse aspecten van dit onderwerp in relatie tot de lokale

aanpak. Dit moet ook, indien uit de visievorming blijkt dat hier behoefte aan is, de basis vormen voor een meerjarig en uitgebreider programma desinformatie.

Maar om in de tussentijd niet te wachten met voor gemeenten noodzakelijke ondersteuning wordt ook ingezet op het schrijven van een handreiking voor gemeentelijke klantcontactcentra: wat te doen bij inkomende vragen en eisen van inwoners op basis van desinformatie en complottheorieën? Ook wordt ingezet op voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen, om zo ambtenaren en bestuurders handvatten te geven mocht de situatie lokaal daarom vragen. Gemeenten kunnen voor ondersteuning ook terecht bij het Ondersteuningspunt Maatschappelijke Onrust (OMO) van het ministerie van BZK via: omo@minbzk.nl

Inzet en positionering VNG/gemeenten

Het komende jaar wil de VNG inzetten op de bewustwording rond dit onderwerp. Ook vanuit de lobby en mogelijk richting de formatie. Het gaat daarbij nadrukkelijk om de lokale aanpak. Tegelijkertijd moet bij statelijke dreigingen en (verspreiding van) desinformatie ook het rijk de handschoen oppakken. Met de bestuurlijk portefeuillehouders vanuit de VNG-commissies is afgesproken dat de VNG hierin de actieve rol oppakt die dit onderwerp vraagt.

Weerbaar bestuur

Raadsleden, wethouders en burgemeesters kunnen geconfronteerd worden met agressie, bedreiging en intimidatie. Het democratisch proces kan door deze vormen van geweld worden verstoord en zelf ondermijnd. Veilig uw ambt uit kunnen oefenen is een belangrijke voorwaarde voor een goede lokale democratie en openbaar bestuur.

Netwerk weerbaar bestuur

Het Netwerk Weerbaar Bestuur spant zich door middel van bewustwording, voorlichting, ondersteuning en nazorg in voor een weerbaar bestuur, voor decentrale bestuurders en volksvertegenwoordigers. De VNG participeert in het Netwerk Weerbaar Bestuur, samen met de beroeps- en vakverenigingen, onder meer de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden (NVvR), de Wethoudersvereniging (WHV) en het Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB).

Persoonlijke weerbaarheidsscan

Verder heeft het ministerie van BZK de mogelijkheid van een [persoonlijke weerbaarheidsscan](#) laten ontwikkelen. De weerbaarheidsscan is een individuele rapportage voor wethouders, burgemeester en gemeentesecretarissen. De scan kan worden toegepast bij benoeming en halverwege de collegeperiode. De scan bestaat uit drie delen. De delen geven gezamenlijk een oordeel over de weerbaarheid. De rapportage eindigt met aanbevelingen om risico's aan te pakken en de weerbaarheid te verhogen.

Leidraad Veilig Bestuur

In de [Leidraad Veilig Bestuur](#) vindt u een overzicht van de beschikbare producten en diensten om de gemeente weerbaarder te maken tegen ongewenste druk van buiten. U kunt zich hierop voorbereiden door als gemeenteraad en college een [collectieve norm](#) vast te stellen tegen intimidatie en agressie. Door het maken van duidelijke afspraken en blijvend het gesprek met elkaar aan te gaan, laten bestuurders en volksvertegenwoordigers zien dat ze dit gedrag afkeuren en dat ze elkaar steunen als het hen overkomt.

Woningscan

Politieke ambtsdragers kunnen een woningscan laten doen, waarbij een onafhankelijke veiligheidsadviseur de veiligheidsrisico's van de woning in kaart brengt en concrete tips geeft om de veiligheid van de woning te verbeteren. Voor wethouders en burgemeesters is de mogelijkheid opgenomen in hun rechtspositie om een financiële tegemoetkoming te krijgen om de [woning preventief te laten beveiligen](#), met een vaststaand pakket aan maatregelen.

Integrale beveiligingsaanpak

Voor een weerbare gemeente is een [integrale beveiligingsaanpak](#) van belang. Een integrale beveiligingsaanpak bestaat uit samenhangende maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging, beveiliging van de gemeentelijke gebouwen en van de personen in die gebouwen. U kunt hierover in gesprek gaan met de gemeentesecretaris.

Intimidatie of bedreiging

Als u te maken krijgt met intimidatie of bedreiging is het belangrijk dat u dit binnen de organisatie meldt en dat uw melding wordt geregistreerd. Door te melden kan er effectief gereageerd worden op dader en krijgt u de benodigde steun, bescherming en nazorg. Bij strafbare feiten kan de gemeente namens u aangifte doen bij de politie of kunt u zelf aangifte doen.

Ondersteuningsteam

Ook kunt u terecht bij het Ondersteuningsteam Weerbaar bestuur voor steun, advies en nazorg. U kunt contact opnemen via het telefoonnummer 070-3738314. U krijgt dan een van de contactpersonen van het ondersteuningsteam aan de lijn. Dit team bestaat uit vertrouwenspersonen van de beroeps- en belangenverenigingen van burgemeesters, wethouders en raadsleden en het ministerie van BZK. Deze contactpersoon denkt met u mee, adviseert en schakelt waar nodig netwerkpartners in.

Voor meer informatie over weerbaar bestuur kunt u terecht op <https://www.weerbaar-bestuur.nl> of kunt u een e-mail sturen naar politiekeamtsdragers@minbzk.nl.

Sterke lokale democratie

Op verschillende manieren zijn de minister van BZK, de VNG en de beroeps- en belangenverenigingen van raadsleden, griffiers, wethouders, gemeentesecretarissen en burgemeesters bezig om de lokale democratie te versterken. Het samenwerkingsprogramma Democratie in Actie biedt kennis, expertise en instrumenten om scherper en effectiever te kunnen werken als raadslid in de lokale democratie. Te denken valt aan de rol van gemeenteraden bij de Regionale Energiestrategieën en Participatieverordeningen (zie website [Lokale Democratie](#) en de digitale leeromgeving voor raadsleden). Dit gebeurt verder ook met:

- handreikingen voor raadsleden en bestuurders om hun bevoegdheden uit de Gemeentewet en de Wet gemeenschappelijke regelingen beter te benutten;
- de inzet van de VNG voor de kabinetsformatie om te komen tot betere bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen gemeenten en rijksoverheid.

Handreikingen Gemeentewet en Wet gemeenschappelijke regelingen

Het ministerie van BZK heeft in samenspraak met de VNG een aantal handreikingen laten opstellen waarmee raadsleden en bestuurders hun bevoegdheden uit de Gemeentewet en de Wet gemeenschappelijke regelingen beter kunnen benutten:

- [Statuut binnengemeentelijke en regionale samenwerking](#)
- [Infographic binnengemeentelijke organisatie](#)
- [Menukaart afstemming tussen raden bij intergemeentelijke samenwerking](#)
- [Informatiepositie raadsleden ten aanzien van gemeenschappelijke regelingen](#)
- [Handelingsperspectieven ten aanzien van verbonden partijen](#)
- [Handreiking bevoegdheid gemeenten om hogere regels aan te vullen](#)

Inzet kabinetsformatie: betere bestuurlijke en financiële verhoudingen

De kabinetsformatie is voor gemeenten erg belangrijk. Tijdens dit proces kunnen we met het nieuwe kabinet afspraken maken voor de toekomst. Dat is hard nodig, want veel gemeenten kampen met ernstige financiële problemen. Ook moeten de interbestuurlijke verhoudingen veranderen. Met meer verantwoordelijkheden en beleidsvrijheid kunnen gemeenten hun ambities beter waarmaken. Zie ook: [VNG programma inzet kabinetsformatie 2021](#).

Gemeenten zitten momenteel klem. De financiën zijn niet op orde en de interbestuurlijke verhoudingen werken beklemmend in plaats van ondersteunend. De tekorten, die voortkomen uit keuzes van eerdere kabinetten, tasten de autonomie en de slagkracht van gemeenten aan. Zo wordt het moeilijk om bij te dragen aan de oplossingen die Nederland nodig heeft om sterker uit de crisis te komen. De taken en middelen van gemeenten zijn niet in balans, onderzoek na onderzoek wijst uit dat er structurele oplossing nodig is. Het herstellen van de financiële positie van gemeenten op langlopende dossiers is een belangrijke voorwaarde om verder te kunnen op andere terreinen.

De interbestuurlijke verhoudingen tussen gemeenten en de rijksoverheid moeten in balans worden gebracht. Op korte termijn kan dat door duidelijke afspraken te maken. Voor de lange termijn heeft de VNG een compleet nieuw wetsvoorstel: de Wet op het decentraal bestuur, waarin onder meer de versterking van het evenwicht tussen bestuurslagen wordt geregeld. Als aan deze randvoorwaarden wordt voldaan, kunnen gemeenten een bijdrage leveren aan inhoudelijke dossiers zoals bij wonen, uitvoering van het Klimaatakkoord, regionale economie en digitalisering. Gemeenten kunnen ook een goede impuls geven aan de kwaliteit van de uitvoering. Een belangrijk aspect hierbij is het waarborgen van de menselijke maat.

Uitnodiging informele bestuurlijke sessies herijking gemeentefonds op 14 en 15 december a.s.

Geachte heer, mevrouw,

In de ledenbrief van 2 december jl. hebben wij u aangekondigd dat op 13 januari 2022 een Extra ALV zal worden gehouden. Directe aanleiding daarvoor is de dringende oproep van een groot deel van de deelnemers in twee sessies over herijking gemeentefonds op 26 november jl. om over dit traject op zo kort mogelijke termijn een ALV te houden.

Wij nodigen u van harte uit voor nieuwe informele bestuurlijke sessies over de herijking gemeentefonds op 14 en 15 december a.s. Deze sessies, die open staan voor burgemeesters, wethouders, secretarissen, griffiers en raadsleden, willen wij benutten om met u van gedachten te wisselen over het [advies van de ROB](#), de reactie daarop vanuit het ministerie van BZK (die wij op korte termijn verwachten) en het vervolg van het traject herijking gemeentefonds. Van de opbrengst van deze sessies zal het VNG bestuur dankbaar gebruik maken in de voorbereiding van de ALV en in het verdere traject van de herijking.

Beide sessies starten met een plenair deel met een korte inleiding van Victor Everhardt, voorzitter van de VNG-commissie financiën, en een toelichting door de ROB op haar advies. Daarna gaan wij in een aantal deelsessies uiteen om met elkaar door te spreken.

Het programma van de beide sessies ziet er als volgt uit.

Sessie	Plenair deel	Deelsessies
14 december a.s.	15.30-16.00 uur	16.00-17.30 uur
15 december a.s.	19.00-19.30 uur	19.30-21.00 uur

Wij nodigen u van harte uit om aan een van deze sessies deel te nemen.

U kunt zich aanmelden via de volgende [link](#).

Uiterlijk dinsdag, 14 december a.s., 14.00 uur ontvangt u de Teams-uitnodiging, waarmee u kunt deelnemen aan de sessie.

Wij zien er naar uit om u volgende week te spreken.

Met hartelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Algemeen directeur

Aan de leden**Datum**

2 december 2021

Kenmerk

COS/U202100992

Lbr. 21/081

Telefoonnummer

070 3738393

Bijlage(n)

-

Onderwerp

Extra ALV op 13 januari 2022

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Eerder zijn vanwege de ontwikkelingen rond corona de VNG Bestuurdersdag en ALV van 26 november 2021 uitgesteld naar 11 februari 2022 in de hoop dat op dat moment een fysieke ontmoeting weer mogelijk zou zijn. Op 26 november jl. is wel een aantal goed bezochte informele bestuurlijke sessies gehouden om met elkaar van gedachten te wisselen over belangrijke actuele thema's. In de twee sessies over herijking gemeentefonds is door een groot deel van de deelnemers de dringende oproep aan het bestuur gedaan om op zo kort mogelijke termijn een ALV te houden.

Gelet op deze oproep en rekening houdend met de vakantieperiode en statutaire termijnen, heeft het VNG bestuur gekozen voor het uitschrijven van een **digitale extra ALV op donderdag 13 januari 2022, 13.30-16.00 uur**. Medio december zullen in de aanloop naar deze extra ALV opnieuw informele bestuurlijke sessies over de herijking gemeentefonds worden gehouden. Naast de herijking van het gemeentefonds is er in de extra ALV ook ruimte voor de andere belangrijke actuele thema's die gemeenten bezighouden en mogelijk kunnen wij dan met elkaar ook voor de eerste keer van gedachten wisselen over het Regeerakkoord.

De agenda en stukken voor deze ALV, inclusief de reeds eerder ingediende moties en preadviezen daarop, ontvangt u uiterlijk 16 december a.s. Gelet op het belang in de komende periode van de verschillende actuele thema's en de relatie daarvan met de afspraken in het Regeerakkoord, handhaven wij voorlopig ook de eerder uitgestelde ALV en VNG Bestuurdersdag op 11 februari a.s.

Directe aanleiding extra ALV: herijking gemeentefonds

Op vrijdag 26 november jl. is in de twee bestuurlijke bijpraatsessies over de herijking gemeentefonds, door diverse groepen van gemeenten aangedrongen op een ingelaste ALV. Het verzoek om zo spoedig mogelijk een ALV te houden kwam voort uit zorgen dat het nieuwe kabinet onvoldoende recht zou doen aan het ROB-advies over de herijking van het gemeentefonds. In de beide sessies is een open en indringend gesprek gevoerd. Daarbij werd door de deelnemers expliciet waardering uitgesproken over de mogelijkheid die hen met deze sessies is geboden om hun boodschap te delen met de VNG en collega's in het land.

Inzet VNG

Omgaan met dit verdeelvraagstuk

Verdeelvraagstukken, zoals de huidige herijking van het gemeentefonds, zijn in de regel zeer complex en hebben directe gevolgen voor de financiële armslag van gemeenten. Voor onze vereniging zijn dit lastige vraagstukken, die een zorgvuldig proces vereisen met respect voor elkaars positie en belangen. De verantwoordelijkheid voor het doorvoeren van een nieuw verdeelmodel ligt uiteindelijk bij de fondsbeheerders/de minister van BZK. Bij de advisering van de fondsbeheerders over voorstellen voor een nieuw verdeelmodel toetst de VNG aan drie randvoorwaarden:

- De omvang van het gemeentefonds moet substantieel omhoog, oftewel “de koek moet groter”
- Er moet een zorgvuldig ingroeipad komen, waarbij extreme gevolgen voor gemeenten moeten worden beperkt
- Het verdeelmodel moet transparant en uitlegbaar zijn.

Het bestuur zal op basis van deze uitgangspunten, de inbreng vanuit de leden en de reactie van de minister van BZK op het ROB-advies een concept-resolutie voorbereiden voor de extra ALV van 13 januari 2022. In die ALV kunnen de leden zich uitspreken over de ingediende moties en over de resolutie. In de aanloop naar het gesprek in de ALV willen wij de informele bestuurlijke sessies van medio december benutten om over de belangrijkste elementen van de ingediende moties en de resolutie met elkaar van gedachten te wisselen. De resolutie zal daarna naar verwachting op 16 december a.s. met de ALV-stukken aan de leden worden toegezonden. Met de nieuwe informele bestuurlijke sessies en een helder bestuursvoorstel vertrouwen wij erop in de ALV een constructief gesprek te kunnen voeren.

Ruimte voor andere actuele thema's in de extra ALV

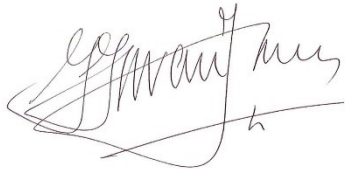
In de extra ALV zullen wij naast de herijking gemeentefonds mogelijk ook voor de eerste keer met elkaar spreken over het Regeerakkoord en over een aantal eerder ingediende moties op onder meer uitvoering van het Klimaatakkoord, de Omgevingswet en gezondheid. De inhoud en gedetailleerdheid van het Regeerakkoord zal overigens voor al deze onderwerpen van groot belang zijn.

Veel bereikt in een zware en spannende periode

Het voorgaande maakt opnieuw duidelijk dat gemeenten voor grote uitdagingen staan. De samenloop van de coronapandemie, de toegenomen verantwoordelijkheden en financiële beperkingen hebben in de afgelopen periode een groot beroep gedaan op de kracht en vindingrijkheid van gemeenten. Maar laten wij niet vergeten dat gemeenten ook in deze zware omstandigheden veel hebben bereikt. Dat geldt zowel voor het dagelijkse werk voor hun inwoners, als voor het in verenigingsverband zeker stellen van betere financiële randvoorwaarden, met name op het gebied van jeugd.

Wij hopen dat u in deze extra ALV opnieuw in groten getale aanwezig zult zijn.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J.H.C. van Zanen', with a stylized flourish at the end.

mr J.H.C. van Zanen
voorzitter VNG

Betreft: gemeenteraadsverkiezingen en digitalisering

6 december 2021

Geachte gemeenteraadsleden,

Graag wil de Stichting EHS uw aandacht vragen voor de gevolgen van de toenemende digitalisering en de effecten hiervan voor het welzijn en de gezondheid van burgers¹. Dit ook met het oog op coalitie afspraken na de gemeenteraadsverkiezingen.

Druk op gemeenten

De samenleving digitaliseert in snel tempo en dat heeft natuurlijk voordelen. Deze voordelen van digitalisering worden door het ministerie van EZK en de Telecom, vertegenwoordigd door Monet, ruim uitgemeten. Het ministerie van EZK wil 98% landelijke dekking van mobiele netwerken en wil dat de Telecom hiervoor zorgt. Aan gemeenten wordt gevraagd hieraan mee te werken.

De steeds verder toenemende digitalisering heeft echter ook nadelen. Zoals op het gebied van afname van privacy en toename van energieverbruik van datacentra. In geval van een toename van draadloze communicatie geeft dit een toename van blootstelling aan elektromagnetische velden. In de discussie missen we de aandacht voor alle nadelen en risico's van toenemende digitalisering.

In de landelijke politiek is veel te weinig aandacht voor de negatieve effecten van digitalisering op de gezondheid, dit zowel in het algemeen als specifiek voor mensen met EHS. Het kabinet stelt dat mobiele communicatie volkomen veilig is en voldoet aan de normen. Het kabinet heeft geen enkele aandacht voor de waarschuwingen in het Advies van de Gezondheidsraad (GR) van september 2020. In dit Advies staat dat niet uitgesloten kan worden dat ook blootstelling onder de in Nederland gehanteerde (ICNIRP) blootstellingslimieten de potentie heeft de gezondheid te schaden. De GR benoemt dat er nog geen alternatief is voor deze limieten, maar adviseert daarbij uitdrukkelijk wel voorzorg toe te passen. Het kabinet legt de adviezen van de GR echter naast zich neer, hoewel daarin meerdere serieuze gezondheidsrisico's worden benoemd, waaronder kanker, mannelijke vruchtbaarheid, zwangerschapsuitkomsten en geboortefwijkingen.

Wetenschappelijk gezien is er veel kritiek op de gehanteerde blootstellingslimieten. Dit omdat er daarbij geen aandacht is voor biologische gezondheidseffecten, cumulatieve effecten en lange termijneffecten. Er is absoluut geen wetenschappelijke overeenstemming over de veiligheid van draadloze communicatie.

Ondanks dit alles oefenen het ministerie van EZK en Monet druk uit op gemeenten om weerstand te bieden aan het verzet tegen antennes bij verontruste burgers en eigenaren van hoge gebouwen.

Nadelige gevolgen bevolking

Er bestaan vele wetenschappelijke onderzoeken die aantonen dat er voldoende bewijs is dat 2G, 3G, 4G en wifi schadelijke gezondheidseffecten kunnen hebben ver beneden de gehanteerde blootstellingslimieten. Bijvoorbeeld op de hersenen en met name op die van kinderen. Het Europees

¹ De Stichting EHS behartigt al jarenlang de belangen van de vele Nederlanders met EHS. Mensen met EHS worden ziek van de elektromagnetische velden (EMV) van draadloze communicatie.

Parlement heeft in juli 2021 een rapport gepubliceerd over gezondheidseffecten van 5G. Conclusie is onder meer dat er een duidelijk bewijs is voor een negatief effect op vruchtbaarheid van mensen en vooral bij mannen. Deze bevinding past bij de eerdere conclusies van de Gezondheidsraad. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) heeft op 7 oktober 2021 een opinie aangenomen waarin wordt aangegeven dat er risico's verbonden zijn aan de digitalisering en vindt dat daar onvoldoende aandacht voor is. Het EESC vraagt daarbij specifieke aandacht voor de kwetsbare mensen. Lokaal management van de blootstelling wordt noodzakelijk geacht door het EESC in het belang van kwetsbare groepen (kinderen, zwangere vrouwen, chronisch zieken, ouderen en EHS-mensen). Dit heeft direct implicaties voor het gemeentelijke beleid. En de bestuursrechter in Arnhem heeft in december 2020 uitgesproken dat het niet uitgesloten is dat ook bij een veldsterkte ver (factor 60) onder de huidige blootstellingslimieten sprake is van verhoogde gezondheidsrisico's. De bevolking wordt zonder het te weten blootgesteld aan allerlei gezondheidsrisico's. Gemeenten hebben een eigen verantwoordelijk voor de gezondheid van hun burgers. Al met al voldoende reden om zeer kritisch te zijn m.b.t. nog verdere uitrol van draadloze communicatie.

Nadelige gevolgen EHS-ers

Naast bovengenoemde risico's voor de bevolking zijn er steeds meer mensen die nu al ziek worden door de overdaad aan draadloze communicatie (hoofdpijn, vermoeidheid, duizeligheid, algehele malaise). Mensen met EHS moeten blootstelling aan de straling van draadloze technieken zoveel mogelijk vermijden. Door hun handicap worden ze sociaal geïsoleerd en komen ze ongewild buiten de maatschappij te staan. Een landelijke dekking van 98% zou een nog verdere inperking van hun vrijheid betekenen.

Deze burgers worden steeds ernstiger beperkt in hun dagelijkse manier van leven. Gemeenten zijn ervoor verantwoordelijk dat alle inwoners, met of zonder beperking, op alle leefgebieden mee kunnen doen. Alle reden om meer aandacht te hebben voor mensen met EHS.

Verzoek aan gemeenten

Het is van groot belang om de voordelen en nadelen van toenemende digitalisering goed tegen elkaar af te wegen. Om een evenwichtige en zorgvuldige afweging te maken tussen de mobiele bereikbaarheid en de gezondheid van burgers. Dit in het bijzonder ook met betrekking tot mensen met EHS. We willen de gemeenten dan ook vragen:

- aandacht te hebben voor de nadelen van digitalisering en deze nadelen mee te wegen in de besluitvorming;
- op gemeentelijk niveau voorzorg toe te passen, dit bijvoorbeeld door in de openbare ruimte af te zien van verdere uitrol van 5G en stadswifi en kritisch te zijn op vergunningsvrije laagstaande antennes die door de kortere afstand meer straling afgeven;
- kwetsbare mensen als kinderen, zwangere vrouwen, chronisch zieken, ouderen en mensen met EHS extra bescherming te geven door geen zendinstallaties in hun omgeving te plaatsen;
- burgers die geen behoefte hebben aan alomtegenwoordige draadloze technieken keuzevrijheid te geven d.m.v. stralingsarme plekken;
- inwoners actief en evenwichtig te informeren over de risico's van draadloze communicatie.

Desgewenst willen we graag met u in gesprek gaan voor een nadere toelichting. Meer informatie kunt u vinden op onze [website](#). U kunt ons bereiken via info@stichtingeHS.nl.

Met vriendelijke groeten
Rob van der Boom
Voorzitter Stichting EHS

Geacht raadslid,

U bent ongetwijfeld bekend met de berichtgeving over jeugdhulpaanbieders die in problemen komen en alle politieke-, bestuurlijke, en uitvoeringsperikelen die daarbij komen kijken. Door verschillende omstandigheden kunnen zorgen ontstaan over de continuïteit van jeugdhulp. Dat kan zich ook in uw regio voordoen.

Recent voerde de Jeugdautoriteit onderzoek uit waarin breed binnen de sector beleefde knelpunten in de jeugdhulp worden beschreven. Vanuit onze onafhankelijke positie reflecteren wij in de rapportage op de resultaten van ons [Verdiepingsonderzoek financiële gezondheid jeugdhulpaanbieders](#). Eén van de belangrijkste conclusies is dat het daadwerkelijk oplossen en borgen van de beschikbaarheid en continuïteit van jeugdhulp om inzet van alle partijen vraagt. Vooral het samenspel tussen gemeenten en aanbieders is hierin cruciaal.

De rol van de Jeugdautoriteit voor gemeenten

De Jeugdautoriteit heeft de taak om problemen met de continuïteit van jeugdhulp te signaleren, te monitoren en te helpen oplossen. Het gaat hierbij om zaken als bedrijfsvoering, tarifiering en relaties tussen aanbieders en opdrachtgevers. De Jeugdautoriteit richt zich niet op inhoudelijke en/of individuele (zorg)vraagstukken.

Wij gaan in gesprek met aanbieders en gemeenten om mogelijke continuïteitsrisico's te herkennen nog voordat die zich voordoen. Onze financieel adviseurs geven onafhankelijk en deskundig advies en helpen problemen te voorkomen en waar mogelijk op te lossen.

De Jeugdautoriteit draagt daarnaast bij aan verdere ontwikkeling van het jeugdhulpstelsel. Wij publiceren geregeld rapporten en onderzoeken en wij delen onze kennis en ervaring met gemeenten, jeugdzorgregio's, aanbieders en de ministeries van VWS en JenV.

Meer weten over hoe de Jeugdautoriteit uw gemeente kan ondersteunen?

Wilt u kennis maken met de Jeugdautoriteit en ervaren wat wij voor gemeenten en jeugdzorgregio's kunnen betekenen? Of wilt u meer weten over ons recente onderzoek naar jeugdhulpaanbieders? Wij gaan hierover graag met u in gesprek.

Het geven van een presentatie in groter verband aan u en uw collega's uit uw jeugdzorgregio is ook mogelijk. Dat kan op korte termijn, maar desgewenst ook na de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. Wij wisselen graag met u van gedachten over de mogelijkheden. U kunt ons bereiken via info@jeugdautoriteit.nl of telefonisch: 070 - 340 68 88.

Wilt u meer weten over onze activiteiten? Neem dan eens een kijkje op www.jeugdautoriteit.nl.

Met vriendelijke groet,

Directeur a.i.

Jeugdautoriteit.nl

Rijnstraat 50, 2551 XP Den Haag

Postbus 16375, 2500 BJ Den Haag

070 - 340 68 88

JA magazine komt vier keer per jaar uit. Abonneer u op ons online magazine via info@jeugdautoriteit.nl

aan alle politieke partijen van Nederland

Met deze brief willen wij jullie laten weten hoe wij ons voelen. 'Wij' zijn de 86.000 kinderen per jaar die te horen krijgen dat onze ouders uit elkaar gaan (NJI, 2020). Wisten jullie dat bijna 40 procent van de getrouwde ouders uit elkaar gaan? Samenwonende ouders niet eens meegerekend. Sommigen van ons maken zelfs meerdere scheidingen mee. Want als onze ouders een nieuw gezin vormen, gaat meer dan de helft daarvan ook weer uit elkaar. Veel, hé?!

WIJ PRATEN (BIJNA) NOOIT OVER HOE WE ONS ÉCHT VOELEN

Scheiden is een normale ramp. Het heeft hoe dan ook impact op ons. Sommigen van ons doen alsof het altijd goed gaat. Op school vallen we niet op. Anderen worden door volwassenen ineens als een 'probleemkind' ervaren. Maar eigenlijk weten wij vaak gewoon niet hoe we met onze emoties om moeten gaan. En de meesten van ons - 80 procent - praten bijna nooit over hoe we ons écht voelen (Van der Wal et al., 2021). Waarom? Omdat niemand luistert of vraagt naar hoe het echt met ons gaat, wie of wat we nodig hebben of wat wij nu belangrijk vinden.

VEEL KINDEREN IN JEUGDZORG HEBBEN GESCHIEDEN OUDERS

Een scheiding kan veel gevolgen hebben. Wij hebben vaker eenzame of depressieve gevoelens, gedragsproblemen en uitval op school. Later hebben we vaak alsnog hulpverlening nodig. En we hebben een veel grotere kans om zelf ook te scheiden. Wisten jullie dat 80 procent van de kinderen in de jeugdzorg gescheiden ouders heeft (blijkt uit jeugdzorgdossiers)? Dat is voor de samenleving hartstikke duur. De kosten van een scheiding kunnen oplopen tot €46.000 (Batterink et al., 2020). Vaak zijn wij hier niet eens goed mee geholpen.

WILLEN JULLIE WEL ÉCHT NAAR ONS LUISTEREN?

Met deze brief vragen wij jullie om onze stem te vertegenwoordigen. Het is nu zo dat iedereen pas opkijkt als het voor ons onhoudbaar of zelfs onveilig wordt. Maar lieve volksvertegenwoordigers, het helpt ons meer als we vanaf het begin van de scheiding al aandacht en steun krijgen. Wij én onze ouders. Hebben jullie het lef om mét ons te praten? Om perspectief en hoop te bieden voor alle kinderen met gescheiden ouders? Willen jullie wél echt naar ons luisteren? ❤️

EEN ANDERE MANIER VAN DENKEN EN DOEN

De verkiezingen staan voor de deur en jullie partijprogramma's worden geschreven. De kans dus om aan jullie kiezers te laten zien dat jullie het wél anders gaan doen. Om het meteen maar lekker concreet te maken, delen wij onze ideeën. Het vraagt namelijk een andere manier van denken en doen:

- Stop met taal als vechtscheiding, gescheiden kinderen, scheidingskinderen en gebroken gezinnen. Dit klinkt zo negatief en geeft ons het gevoel alsof wij anders zijn. Zeg liever: complexe scheiding, kinderen met gescheiden ouders en gezinnen met gescheiden ouders.
- Vraag ons en onze ouders wat er wél werkt. Maak gebruik van die ervaringsdeskundigheid. Een goede scheidingsaanpak hoeft helemaal niet zo ingewikkeld te zijn. ❤️
- Zorg dat er aandacht komt op scholen voor relaties. In de breedste zin van het woord. Stimuleer ook meer bewustzijn over de gevolgen van een scheiding bij leerkrachten, zodat er in de klas over gepraat kan worden.
- Geef gezinnen informatie en steun vóór het uit de hand loopt. Zorg ervoor dat onze ouders weten wat er in ons hoofd en hart omgaat. Wij vinden het zelf ook fijn om tips en tools te krijgen.
- Geef alle kinderen met gescheiden ouders een Buddy of ander steunfiguur. Dit helpt ons om de scheiding te verwerken. Dit kan naast een behandeling of als we op de wachtlijst staan. Maar juist ook om (specialistische) jeugdzorg te voorkomen.

DUURZAME SCHEIDINGSAANPAK MET LIEFDEVOLLE STEUN EN AANDACHT

Namens alle kinderen en jongeren met gescheiden ouders in Nederland vragen wij jullie om in actie te komen. Het moet anders. En jullie kunnen daar vanuit jullie rol aan bijdragen. Ga voor een duurzame scheidingsaanpak. Waarbij liefdevolle steun en aandacht vanaf het begin van de scheiding het uitgangspunt is. Streef naar een samenleving waar kinderen met gescheiden ouders gewoon kind kunnen zijn. Een samenleving waar er naar ons geluisterd wordt. Ga doen wat wij nodig hebben en durf in ons te investeren. Daarmee hebben jullie ook meteen de sleutel tot minder jeugdzorg(kosten) in handen.

WERK TOE NAAR EEN GEZONDE EN KANSRIJKE NIEUWE GENERATIE

De scheiding van onze ouders is een 'life-event'. Het maakt ons tot wie wij zijn. We leren ervan en kunnen er uiteindelijk zelfs kracht uit halen. Hiervoor hebben wij wel een veilige omgeving nodig. Een omgeving die niet focust op behandelen en (jeugd)zorg, maar juist op versterken in het gewone leven. Daar hebben wij recht op. Jullie kunnen er als volksvertegenwoordigers voor kiezen om pleisters te blijven plakken. Of om naar een (mentaal) gezonde en kansrijke volgende generatie toe te werken. Uiteindelijk gaat dat laatste pas écht scheidingsproblematiek voorkomen. Jullie zijn aan zet! Maken jullie verschil voor ons? ❤️

Liefs
alle jongeren van Villa Pinedo

PS Wij zijn super nieuwsgierig naar jullie (re)actie. Mail of tag ons :)
PPS Kijktip! ZappDoc: [Mijn ouders zijn gescheiden](#) op NPO.

Aan alle politieke partijen van Nederland,

Met veel trots stuur ik jullie deze brief. Een heel persoonlijke brief die door jongeren van Stichting Villa Pinedo is geschreven namens alle kinderen met gescheiden ouders in Nederland.

Waarom nu? Omdat we in de periode zijn beland dat jullie verkiezingsprogramma's worden geschreven. Dat jullie naar buiten gaan brengen waar jullie voor staan. En vertellen wat jullie ambities zijn voor de komende vier jaar.

Met deze brief dagen onze jongeren jullie uit om ook een visie te vormen over scheiden. Een van de grootste maatschappelijke vraagstukken in Nederland. In het belang van heel veel kinderen en jongeren - en natuurlijk ook hun ouders - is een duurzame scheidingsaanpak nodig. Een aanpak vanuit het kindperspectief. Een aanpak gericht op liefde, steun en aandacht. Een aanpak die helpt om jullie financiële kopzorgen over de jeugdzorg de grond in te drukken. Weg met de hardnekkige focus op risico's, zorgen en problemen... het móet anders!

Jullie hoeven dit natuurlijk niet alleen te doen, #wedoenhetsamen! Wel hebben jullie als volksvertegenwoordigers een gouden sleutel in handen. Jullie zijn aan zet.

[Klik hier](#) of download de bijlage om de brief 'Aan alle politieke partijen van Nederland' te lezen.

Hartelijke groet,

Directeur

Aan: de colleges van B&W van de Nederlandse gemeenten

Afschrift aan: Vereniging van Nederlandse Gemeenten

bezoekadres

Overgoo 13
2266 JZ Leidschendam
070 3376200
info@cbl.nl
www.cbl.nl

postadres

Postbus 262
2260 AG Leidschendam

NL15 ABNA 0513 5446 74
BIC: ABNANL2A
KvK V 40412403

Leidschendam, 2 december 2021

Referentie: 21.020/MJ/MRJ

Betreft: Verruiming openingstijden en venstertijden december 2021

Geacht College,

Het coronavirus houdt de samenleving opnieuw stevig in de greep. Het openbare leven is weer beperkt door maatregelen om verdere verspreiding tegen te gaan.

Door de beperkingen van het openbare leven, de afstandsregel en de uitval van medewerkers door quarantaine, ziekte of zorg voor familieleden (bijvoorbeeld niet-schoolgaande kinderen) richten wij ons als supermarkt- en foodservicebranche weer tot u.

Wij hebben ervaren dat in deze bijzondere tijd, waarin mensen vrijwel niet met vakantie gaan, zoveel mogelijk thuis werken en de horeca helaas weer beperkt is in openingstijden, Nederlanders voor de dagelijkse boodschappen en de voedselvoorziening weer meer zijn aangewezen op de supermarkt. Ook staan wij aan de vooravond van de drukste periode van het jaar. De decembermaand is traditioneel gezien sowieso een maand met grote bezoekersaantallen voor de supermarkten.

Wij hopen uiteraard dat maatregelen zo snel mogelijk weer versoepeld kunnen worden, maar voorzien de komende weken grote drukte in de branche. Voor het eerst sinds de opkomst van het virus zijn supermarkten maar tot 20.00 uur open, waardoor de druk op de overgebleven uren groter wordt.

Wij vragen u om ons te helpen om het boodschappen doen de komende maand goed te laten verlopen.

Versoepeling winkelluren

Wij doen allereerst het zeer dringende beroep op uw college en de gemeenteraad om extra ruimte te creëren om zoveel mogelijk dagen in de week zo veel mogelijk winkelluren beschikbaar te stellen. Op die manier kunnen de grote klantenstromen zo goed mogelijk verwerkt worden.

De recente beperkingen van beschikbare winkelluren, heeft als consequentie dat het op de overige uren drukker wordt.

Wij hebben de Rijksoverheid daarom verzocht om deze beperkingen in de drukke decembermaand op te schorten.

Bij het CBL zijn aangesloten:

Albert Heijn | Aldi | Bidfood | Boni Markten | Boon Food Group | Coop Supermarkten | Deen Supermarkten | Detailresult | Hoogvliet | Jan Linders | Jumbo Supermarkten | Lekkerland | Lidl Nederland | Makro Nederland | Nettoroma | NS Stations Retail Bedrijf | PLUS Retail | Poiesz Supermarkten | Sligro | Spar | Vakcentrum | Groothandel in Levensmiddelen Van Tol | Vomar Voordeelmarkt |

Tijdelijke opening op zon- en feestdagen

Daarnaast doen wij het dringende verzoek om de gehele maand december de opening van supermarkten op zondagen en de feestdagen toe te staan conform de openingstijden die tijdens weekdays gelden.

Verruiming venstertijden voor beleving

Tot slot verzoeken wij alle gemeenten de venstertijden voor laden en lossen voor supermarkten te verruimen zoals dat ook mogelijk was in 2020 op basis van de 'model-gedoogbeslissing verruiming venstertijden laad- en losplaatsen' van de VNG. Hierdoor kan de logistiek en de operationele planning van supermarkten maximaal flexibel zijn in deze periode. Het is wenselijk dat supermarkten ook 's nachts bevoorrad kunnen worden. Door meer flexibiliteit hoeven vulploegmedewerkers en klanten elkaar ook zo min mogelijk te treffen.

Wij hopen dat u samen met ons er een verantwoorde feestmaand van wilt maken.

Een afschrift van deze brief sturen wij aan de voorzitter en directie van de Vereniging Nederlandse Gemeenten

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Marc Jansen', is written over a horizontal line. Below the signature, the name 'Marc Jansen' and the title 'Directeur' are printed.

Marc Jansen
Directeur

Bij het CBL zijn aangesloten:

Albert Heijn | Aldi | Bidfood | Boni Markten | Boon Food Group | Coop Supermarkten | Deen Supermarkten | Detailresult | Hoogvliet | Jan Linders | Jumbo Supermarkten | Lekkerland | Lidl Nederland | Makro Nederland | Nettorama | NS Stations Retail Bedrijf | PLUS Retail | Poiesz Supermarkten | Sligro | Spar | Vakcentrum | Groothandel in Levensmiddelen Van Tol | Vomar Voordeelmarkt |

Geachte gemeenteraad,

De Wereld van Aandacht - die u in de bijlage vindt - is een toekomstperspectief, dat wij hebben opgesteld als inspiratie voor de transformatie van de Jeugdhulp. Door verbeeldingskracht te combineren met trends, ontwikkelingen, literatuuronderzoek, ideeën en adviezen van (ervarings)deskundigen, kennisinstituten en baanbrekers, hebben wij een nieuwe wereld gecreëerd, die wij onze jeugdigen en hun omgeving gunnen. Een betere wereld waarin elk kind in Nederland zich gehoord en gezien voelt, op een veilige plek woont en zich positief kan ontwikkelen, zodat het zijn/haar eigen plek vindt in de maatschappij.

De Wereld van Aandacht is een hulpmiddel om voorbij de grenzen van vandaag te kijken, voorbij de korte termijn en de institutionele belangen.

De Wereld van Aandacht bestaat uit 2 delen:

- Deel 1, 'De wereld van het hier en nu', beschrijft hoe de wereld van de jeug(hulp) er nu uitziet.
- Deel 2, 'De wereld van het daar en dan', beschrijft een nieuwe wereld. Het doel van deze wereld is uitzoomen en het vertellen van een nieuw verhaal. Hoe kan jeugdhulp eruit zien als wij datgene doen wat echt helpend is voor kinderen en gezinnen? Pas als je weet waar je naartoe wil, is het mogelijk om concrete stappen te zetten in die richting.

De Wereld van Aandacht is afgelopen dinsdag 30 november overhandigd aan de Algemeen directeur van de VNG, en aan de plaatsvervangend directeur bij de directie Jeugd van VWS. De algemeen directeur heeft hier het volgende over gezegd: "Wij onderschrijven dit inhoudelijke appèl. De VNG staat ook voor een betere wereld voor jeugdigen. De Wereld van Aandacht biedt een concreet toekomstperspectief op de jeugdhulp vanuit de inhoud. De lessen hieruit willen wij betrekken bij de totstandkoming van de Hervormingsagenda."

In de bijlage sturen we ook een handreiking mee met daarin vier handvatten. Deze vier handvatten laten zien wat u - vanuit uw rol als gemeenteraadslid of (toekomstig) wethouder - mee kunt nemen als u na de verkiezingen de koers voor de komende jaren gaat vastleggen in uw gemeente.

Hartelijke groet,

ALGEMEEN DIRECTEUR

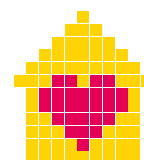

WERELD VAN AANDACHT

De wereld van het 'hier en nu' (deel 1)

Geschreven door Femke van Abeelen van Planet F
in opdracht van Stichting Het Vergeten Kind - Juni 2021

HET
VERGETEN
Kind

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
DEEL 1: DE WERELD VAN HET 'HIER EN NU'	4
1. Alles begint bij het vorige	4
2. Filosofie	6
3. Politiek	8
4. Economie	14
5. Wetenschap en technologie	20
6. Sociaal	26
7. Ruimte	36
8. Artistiek	38

INLEIDING

Dé wereld bestaat niet. Iedere dag weer interpreteren we vanuit verschillende overtuigingen en ervaringen wat we waarnemen. En die waarneming wordt ook weer bepaald door hetgeen ons bezighoudt. We ‘zien’ dus maar een klein deel dat ons interesseert. We ervaren de wereld zoals we zélf zijn, doen en denken. Wij creëren zo ons eigen universum. Je zou ook kunnen zeggen: datgene waar wij ons op richten, is onze wereld. En daarin zit een grote kracht, want in de wereld van nu zit die van morgen al opgesloten. Door ons een nieuwe wereld voor te stellen, kunnen we onze eigen wereld anders zien. Niet voor niets zegt een oud Japans spreekwoord: **‘Voor wie een hamer heeft, is alles een spijker’**. Met het idee van morgen in ons hoofd, gaan we ons op andere dingen richten, andere zaken zien, anders doen en andere patronen vormgeven. We gaan op weg van het ‘hier en nu’ naar het ‘daar en dan’.

Whitepaper De Wereld van Aandacht

Dit whitepaper ‘De Wereld van Aandacht’ is opgesteld in opdracht van Stichting Het Vergeten Kind en bestaat uit twee delen; de wereld van het ‘hier en nu’ en de wereld van het ‘daar en dan’.

Dit eerste deel is een wereld van de jeugdhulp anno 2021, het ‘hier en nu’. Op basis van onder andere uitgebreid literatuuronderzoek wordt het systeem dat we jeugdhulp noemen ontrafeld. Aan de hand van zeven dimensies wordt een schets gemaakt van opvallende patronen, systeemeigenschappen en de dynamiek van een sector die een eigen geschiedenis kent. Het doel van dit deel is niet om compleet te zijn, noch om nieuwe bijdragen te leveren aan de wijdvertakte maatschappelijke discussie over de sector. Het doel van het ‘hier en nu’ is om waar te nemen, te observeren en de samenhang in de wijde wereld te zien. Het is niet bedoeld om te oordelen of te beoordelen. Het is een hulpmiddel om voorbij de grenzen van een domein te kijken, voorbij de beleefde hinderpalen in een systeem. Een hulpmiddel om – in het tweede deel van het whitepaper – op een holistische wijze te kunnen vooruitkijken naar een andere wereld in de toekomst; de wereld van het ‘daar en dan’.

Dat is namelijk het uiteindelijke reisdoel: een betere wereld voor jeugdigen, waarin elk kind zich gehoord en gezien voelt, op een veilige plek woont en zich positief kan ontwikkelen, zodat het zijn/haar eigen plek vindt in de maatschappij.

DEEL EEN: DE WERELD VAN HET HIER EN NU

1. Alles begint bij het vorige

In maatschappelijke en politieke discussies over hulp aan jeugdigen wordt vaak gesteld dat deze gekenmerkt wordt door ‘veel versnippering en coördinatieproblemen’, ‘coördinatie tussen jeugdbescherming en andere jeugdzorg slecht (is)’ en ‘er geen centraal distributiesysteem (is) voor plaatsing ... in pleeggezinnen en inrichtingen ... waardoor plaatsing ... niet af(hing) van de specifieke problematiek van het kind, maar van het aanbod aan residentiële inrichtingen en pleeggezinnen (en) financiële afwegingen’¹

Hoewel de voorgaande passage voor veel mensen binnen en buiten de jeugdhulp herkenbaar zal zijn, is het wellicht een schok te constateren dat dit een analyse is van de sector van vóór de Tweede Wereldoorlog. Het legt bloot dat ons huidige systeem gebouwd is op een historie. Het toont echter ook aan dat de uitdagingen waarmee de sector kampt niet nieuw zijn. Hoe kan het zijn dat ondanks alle ogenschijnlijke veranderingen en transities de symptomen nog steeds aanwezig zijn? Het antwoord is eenvoudig.

Ieder systeem is gebouwd op de restanten van het voorgaande systeem. Zowel goede als slechte elementen kunnen zo voortbestaan. Slechte elementen die wel verdwijnen, worden vaak vervangen door elementen die de balans laten doorslaan naar het tegenovergestelde. Zeker als de kern van een probleem niet wordt doorgrond, blijken maatregelen en interventies op zijn best slechts een tijdelijke symptoombestrijding. Niet zelden levert dit vreemde, paradoxale rolopvattingen op, maar ook patronen die werkelijke verandering in de weg staan.

Dat het anders moet, daarover lijkt iedereen die betrokken is in de wereld van jeugdhulp het wel met elkaar eens te zijn. Daar zit de overtuiging niet meer. De behoefte ligt wellicht meer in de hoe-vraag: hoe gaan we anders denken, doen en organiseren? En hoe gaan we om met hetgeen we achterlaten?

In de beschrijving van het hier en nu gaan we op zoek naar de onderliggende patronen en drijfveren van dat wat we tegenwoordig ‘jeugdhulp’ noemen. We zullen laten zien waar dogma’s zijn ontstaan. Niet om oplossingen te bieden, maar om ze bewust aan het licht te brengen. De analyse heeft niet tot doel politiek correct te zijn, maar om de scherpte op te zoeken. En daarmee de perceptie op de werkelijkheid te verbreden en ons klaar te maken voor de reis naar het ‘daar en dan’.

1.1. De zeven dimensies

Zoals een land deel uitmaakt van een continent, een continent van een planeet en een planeet van een universum, kan een systeem nooit alleen en op zichzelf bestaan. Het maakt deel uit van een ecosysteem dat er invloed op uitoefent en dat op zijn beurt weer wordt beïnvloed door het systeem. Ter illustratie: de manier waarop we zaken organiseren, hangt af van de wijze waarop wij onze omgeving zien. In een samenleving waarin risicoreductie het hoogste goed is, zal de controle het grootst zijn.

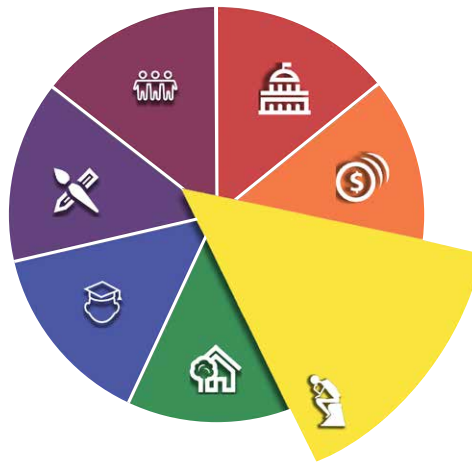
¹Dekker, J.H.H., Jeugdzorg in Nederland, 1945-2010, Universiteit Groningen, 2012.

Om deze complexiteit in kaart te brengen, wordt de wereld van de jeugdhulp aan de hand van zeven universele dimensies in beeld gebracht. Sommige daarvan zijn sterk ontwikkeld en aanwezig, andere zijn amper zichtbaar, maar samen vormen ze de wereld van de jeugdhulp in Nederland.

2. Filosofie

In de dimensie filosofie kijken we naar de dominante denkmodellen die onze samenleving, het sociale domein, en dus ook de jeugdhulp vormgeven. Het zijn deze ideeën en overtuigingen in de wereld van het 'hier en nu' die het ethische en morele gedrag van mensen en organisaties bepalen.

De Verlichting en de maakbaarheid van de jeugd

De dominante stroming in het denken over onze samenleving en de wijze waarop we met elkaar zaken organiseren is diepgeworteld in het verlichtingsdenken van de 17e en 18e eeuw. In de Verlichting was er een sterke focus op ratio en vooruitgang: de samenleving was maakbaar en kon (en moest) verbeterd worden. Hiervoor moesten traditie en (bij)geloof plaatsmaken voor het gebruik van het verstand, de rede. En ontegenzeggelijk heeft ons dit veel gebracht. Het bracht optimisme, empirisme en rationalisme en zorgde voor grote ontwikkelingen in alle sectoren van de samenleving. Het heeft echter ook andere gevolgen; ook binnen de jeugdhulp.

Georiënteerd op afwijkingen van de norm

De belangrijkste is wellicht de sterke gerichtheid op problemen (deficit-denken). Op basis van een probleem, tekort en beperking kom je in aanmerking voor (jeugd)hulp. Dat is niet nieuw, maar juist een van de fundamenteën waarop het systeem is gebouwd. Ter illustratie: in het naoorlogse Nederland maakten de leidende vertegenwoordigers van de diverse zuilen zich zorgen over een toenemende 'normloosheid'. Onder invloed van zaken als stijgende echtscheidingscijfers, vrouwenemancipatie en overzeese culturele uitingen begonnen de zuilen te eroderen. Deze onrust, gevoeld in alle zuilen, leidde ertoe dat er een overheidsbeleid kwam dat gericht was op het 'versterken' van de geestelijke en zedelijke grondslagen van het volksleven. Het begrip 'massajeugd' (de voorloper van de term randgroepjongeren, straathoekjongeren, hangjongeren, etc.) werd geïntroduceerd. Deze zogenaamde 'massajeugd' groeide vaak op in 'onmaatschappelijke' gezinnen. Het heropvoeden van de jeugd werd een prioriteit in overheidsdenken. En het verzuilde systeem in de jeugdzorg omarmde dit streven, het was immers de doelgroep waar men zich al decennia op had gericht.²

En hoewel de ontzuiling in de daaropvolgende decennia in volle omvang haar beslag kreeg, veranderde de onderliggende oriëntatie niet. De jeugdhulp is een systeem dat gericht is op het opsporen en oplossen van abnormaliteiten. Abnormaliteiten die gedefinieerd worden op basis van de heersende waarden en normen. Zaken die potentieel deze balans kunnen verstoren, worden in het centrum van politieke en financiële aandacht geplaatst.

² Dekker, J.H.H., Jeugdzorg in Nederland, 1945-2010, Universiteit Groningen, 2012

In het gehele instrumentarium van het systeem is dit terug te zien. Dat wat de jeugdige niet kan, dat wat de jeugdige mankeert in de ogen van diegene die norm stelt, dat krijgt de aandacht. De gebreken en problemen worden in het formele proces van indicatiestelling en diagnose centraal gesteld. Dit betekent dat er binnen dat formele proces te weinig – tot geen – aandacht is voor de positieve kant. Immers, te veel aandacht voor het positieve, vergroot de kans dat hulp niet wordt toegezegd of niet kan worden ingezet. Ook de woorden die in deze processen gebruikt worden, leggen de probleemoriëntatie bloot: stoornissen, gebreken, beperking, aandoeningen, risico's, etc.

Exclusief en individualistisch

De probleemoriëntatie in combinatie met een gebalanceerde maatschappij, heeft ook haar uitwerking in de wijze waarop omgegaan wordt met hetgeen niet aan de 'norm' voldoet. Dit dient met bijzondere aandacht te worden behandeld of aangepakt. Dit heeft ertoe geleid dat Nederland een samenleving heeft die op een 'exclusieve' wijze ingericht. In vroegere tijden werden buiten de steden en dorpen instituten ingericht waar 'behandeling' mogelijk was. Zo ontstond een parallelle wereld voor mensen die niet meer mee kunnen in de normen van de samenleving. En hoewel de fysieke scheiding steeds verder wordt afgebroken, is de institutionele scheiding verre van afgebroken. Denk hierbij alleen al aan de enorme groei van instellingen voor mensen met psychiatrische problemen, jeugdzorginstellingen, speciaal onderwijs, verpleeghuizen, sociale werkvoorzieningen en beschermd wonen.

Eenzijds is deze aandacht voor mensen die niet meer mee kunnen goed, begrijpelijk én een noodzakelijke verworvenheid. Dat kan zeker niet van elk ander land in de wereld gezegd worden. Echter, is de wijze waarop we dat gedaan hebben de juiste? Kijkend naar het sociale domein bestaan er veel specialistische en categoriale voorzieningen en ook het aantal werknemers in dit domein is hoog in vergelijking met andere landen.³ Een gevolg hiervan is dat de systemische tolerantie van het 'anders' steeds lager wordt en met een veelvoud aan zoekende hamers zijn er veel zaken die op spijkers lijken. Door de veelheid aan hulpverleners ontstaat er een samenleving die minder begripvol, tolerant en tot op zekere hoogte zelfs handelingsonbekwaam is geworden om met het 'anders' om te kunnen gaan.

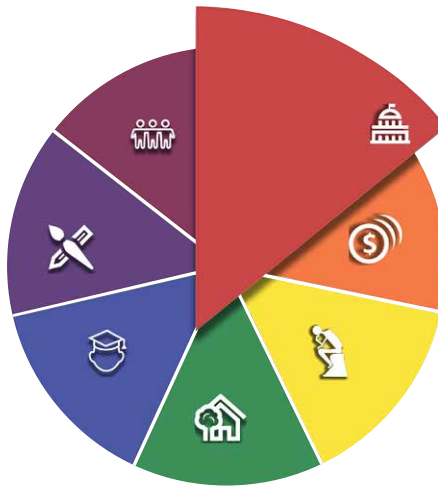
Risico's dienen vermeden te worden

Een belangrijk laatste aspect dat voortvloeit uit de probleemoriëntatie en behoud van balansgedachte is de focus om potentiële risico's zo vroeg mogelijk op te sporen en aan te pakken. Op basis van wetenschappelijke inzichten (waarop in de dimensie 'wetenschap en technologie' nader wordt ingegaan) wordt gespeurd naar indicatoren voor potentiële deviaties in ontwikkeling en gedrag. Dit versterkt het voorgaande aspect. Als iets fout gaat, dan moet iemand daarvoor verantwoordelijk zijn of iets niet of fout gedaan hebben, zo lijkt het heersende idee. De acceptatie dat zaken soms fout kunnen gaan, is nagenoeg verdwenen. Dit aspect komt in verschillende gedaanten terug in de wereld van de jeugdhulp, zoals we zullen zien in de andere dimensies.

³ Eric Dannenberg: Eenzijdig denken loslaten (12 maart 2021) <https://www.youtube.com/watch?v=AQmjcYeyktM&t=870s>

3. Politiek

Binnen de dimensie politiek richten we ons op machtsverhoudingen, de heersende bestuurscultuur en de governance van entiteiten.

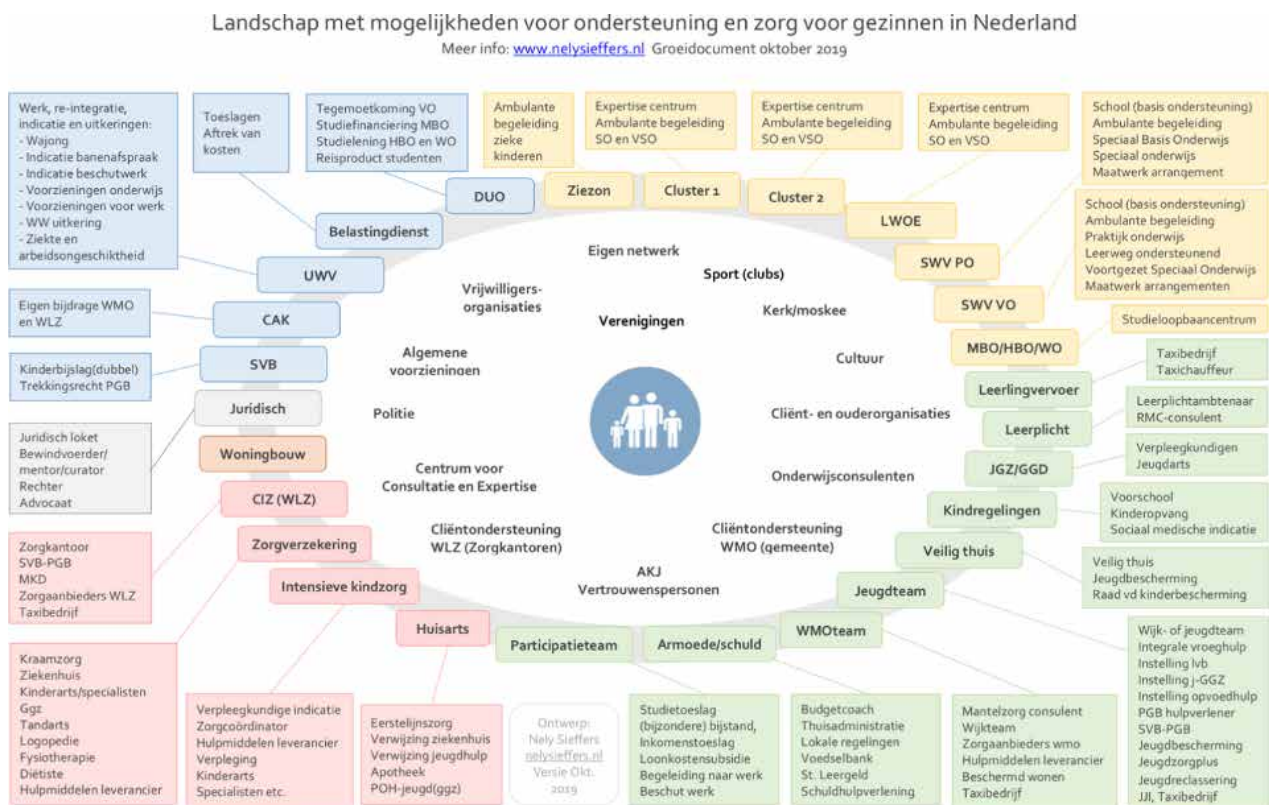
Iedereen is de baas en dus is niemand de baas

Kijkend naar machtsverhoudingen en -verdeling binnen de wereld van jeugdhulp wordt helder dat de formele en informele macht in vergaande mate is versnipperd over de verschillende betrokken actoren. Deze partijen zijn met elkaar verbonden in een web van wederzijdse afhankelijkheid. De actoren kennen daarbij bovendien elk hun eigen percepties, belangen en doelen. Welke actoren zijn dit dan?

Vanuit perspectief kind en gezin een regenwoud aan domeinen en regelingen

Hoewel het voorgaande al een complex geheel is, wordt het vanuit het perspectief van het gezin niet eenvoudiger. Zij hebben niet alleen te maken met de wereld van de jeugdhulp, maar ook de verwevenheid daarvan met andere delen van de samenleving. De ervaringsdeskundige ouder Nely Sieffers heeft dit gevisualiseerd (zie hieronder). Het universum rondom het gezin bestaat uit een veelvoud aan samenhangende interveniërende domeinen met meervoudige aansturing. Dit resulteert in nog meer verantwoordelijke partijen en uitvoerende organisaties met hun eigen percepties, belangen en doelen, die daarbij werken vanuit verschillende wetgeving en financieringsstromen.

Institutionele belangen

Zoals gezegd hebben de verschillende actoren elk hun eigen percepties, belangen en doelen en werken zij vanuit verschillende wettelijke kaders en financieringsstromen. Gezinnen die een beroep moeten doen op verschillende vormen van hulp en ondersteuning lopen vaak vast. Hoewel de Nederlandse zorg goed scoort in vele internationale rankings, ervaren mensen in de samenleving dat de zorg niet aansluit bij hun behoefte. De verschillende wetten en regels verhinderen samenwerking tussen domeinen, leiden tot beperkte regelruimte op lokaal niveau en geven burgers het gevoel onvoldoende mee te kunnen beslissen over hoe hun hulp is geregeld. Bovendien maakt de veelheid aan betrokken partijen sturing onoverzichtelijk: het eigenaarschap ontbreekt.⁴

Een illustratie waaruit de dominantie van institutionele belangen versus belang van de jeugdigen blijkt, is de wijze waarop omgegaan wordt met innovatie. Volgens professor René Clarijs zien we bij innovatieve ontwikkelingen in de jeugdhulp steeds hetzelfde proces terug: “Wanneer ergens iets nieuws wordt bedacht dat (op korte termijn) de vraag naar specialistische zorg voor jeugdigen zou kunnen doen verminderen (waardoor er (financiële) ruimte zou vrijkomen voor beleid aan de voorkant van het jeugdstelsel), lijkt het erop dat door de sector wordt getracht deze innovatie zo snel mogelijk te dwarsbomen of haar te incorporeren in de bestaande

⁴ Raad Volksgezondheid & Samenleving, ‘Wissels omzetten voor een veerkrachtige samenleving – Vier prioriteiten voor de nieuwe kabinetsperiode’, 5 maart 2021.

processen van de sector, waardoor het gevaar voor de continuïteit van de sector is afgewenteld. De traditionele zorgsector integreert bij voorkeur de innovatieve beweging in het bestaande hulpaanbod. Wat in beginsel vaak wordt gestart als een poging om cliënten buiten de bestaande zorg te houden, wordt op die manier een module in het zorgaanbod van bestaande zorginstellingen, waarmee de toekomst van de eigen organisaties wordt veiliggesteld.”⁵

Oud-minister en voorzitter van de Raad Volksgezondheid & Samenleving Jet Bussemaker vertelt in het online platform De Nieuwe Wereld over dit proces aan de hand van een situatie rondom het voorbeeld Buurtzorg dat zich voordeed tijdens haar staatssecretarisschap. Buurtzorg is een organisatie die thuiszorg op een andere manier uitvoert en organiseert, een nieuwe manier die paste bij een toekomst zoals onder andere Jet Bussemaker die voor ogen had. Jet Bussemaker vertelt over de opkomst van Buurtzorg: “(...) maar je ziet dan dat allerlei partijen daaromheen, bijvoorbeeld mede-aanbieders die dachten dat ik hem (lees: Jos de Blok van Buurtzorg) voortrok en die gingen een WOB-verzoek tegen mij indienen omdat ze wilden weten dat ik hem niet stiekem extra geld had gegeven. In plaats van leren over waarom gingen nou al die wijk-verpleegkundigen naar Buurtzorg, ging men (lees: mede-aanbieders) de strijd met mij aan. Dat zegt wat over het lerend vermogen van de overheid, maar ook over het lerend vermogen van aanbieders.”⁶

De onmacht van de jeugdigen en ouders in de praktijk

In de dagelijkse praktijk van jeugdhulp is de macht van de politiek en de deskundigheid van professionals en instellingen dominant. De hoogste rol van jeugdigen/ouders in het participatieproces, zelfbeheer, komt vrijwel nergens voor. Of het nu gaat om de spreekwoordelijke keukentafel of aan tafels inzake processen voor beleidsontwikkeling of de inkoop van jeugdhulp. Het is nog steeds gebruikelijk voor gemeenten en jeugdhulporganisaties om binnen die processen één of enkele keren advies te vragen; vaak aan adviesraden binnen of buiten de organisatie.

Ook in de praktijk van hulpverlening door wijkteams of jeugdhulporganisaties is de gelijkwaardigheid van jeugdigen en ouders aan tafel nog niet vanzelfsprekend. Steeds meer mogen jeugdigen, ouders en andere betrokkenen aan tafel zitten om de situatie te bespreken en een plan van aanpak te maken, maar nog lang niet altijd en overal. Gewoonlijk zitten voor het overgrote deel professionals aan tafel. Samen bedenken de professionals een plan van aanpak waarbij de betrokken mensen eventueel taken toebedeeld krijgen voor de uitvoering van het plan.

Volgens organisatiepsycholoog en groepsconflictbemiddelaar Anke Siegers zijn de gevolgen hiervan:

- dat de professionals overheersen in aantal;
- dat de professionals domineren door macht;
- dat de betrokken mensen zich moeten aanpassen aan de systeemwereld in regels, locatie, tijd en gedrag;
- dat niet alle betrokken mensen worden uitgenodigd, dus het beeld van de situatie is incompleet;
- dat de professionals het onderwerp bepalen.

Het gevolg daarvan is weer dat betrokken mensen zich niet gehoord en erkend voelen. Het komt erop neer dat de professionals bepalen, de betrokkenen niet of te weinig mogen meedenken en geen werkelijke regie (zelfbeheer) krijgen.⁷

⁵ René Clarijs, 'Transitie en transformatie: een nieuwe poging voor een beter jeugdbeleid', in: 'Op naar een integrale aanpak - Ontschotting in het sociale domein', 2018.

⁶ Jet Bussemaker, 'Bestuurlijke onmacht en disfunctionele overheid - een gesprek met Jet Bussemaker', De Nieuwe wereld 24 maart 2021, op: www.youtube.com/watch?v=Uhs7E-2LW1g&t=1374s

⁷ Anke Siegers, De nieuwe route - transformatie in het sociaal domein, samensturing met alle betrokkenen 2016.

Er zijn meerdere redenen waarom mensen binnen gemeenten en organisaties ervoor kiezen om op deze manier situaties te bespreken:

- Het kost te veel tijd om iedereen te betrekken.
- Professionals kennen deze andere mensen nog niet.
- Wat als niet-professionals aparte ideeën hebben?
- Wie garandeert de veiligheid tijdens een gezamenlijk overleg?⁸

Gebrek aan mandaat op de werkvloer

Daar waar de samenwerking tussen professionals en gezinnen goed loopt, wil dat niet zeggen dat zaken goed of vlot verlopen. Paradoxaal genoeg voelen ook professionals van wijkteams of andere organisaties zich vaak machteloos. Van hen wordt verwacht dat zij op een integrale wijze meedenken met het gezin en de betrokken mensen. Echter, de betrokken mensen of de professionals mogen niet integraal handelen. Dat wil zeggen dat de betrokken mensen alsook de professionals vaak geen zeggenschap hebben over woonurgentie of schuldhulpverlening, werk en inkomen. Betrokken mensen en professionals hebben regie, voelen zich vaak verantwoordelijk voor alles, maar hun cirkel van invloed is klein. Dit is een recept voor frustratie bij de betrokken mensen en tevens een recept voor het overspannen raken van professionals.⁹

Versnipperde verantwoordelijkheid leidt ook tot domeindiscussies

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) constateert dat het nieuwe stelsel ook domeindiscussies tot gevolg heeft die paradoxaal tot een stijgend zorggebruik leiden: “De overheveling van de jeugdzorg naar de gemeenten (2015) is een logische stap, maar heeft de zorgaanbieders en de gemeenten opgezadeld met een loodzware taak. De zorgaanbieders moeten meer mensen zorg bieden. Tegelijkertijd krijgen ze te maken met verschillende gemeenten met elk hun procedures en kwaliteitseisen, en met kortingen op tarieven. De gemeenten op hun beurt staan voor de opgave om het zorggebruik te verminderen door een transformatie van het stelsel. Maar ze hebben weinig invloed op de instroom via belangrijke verwijzers naar de jeugdzorg: artsen en rechters. Soms vallen er dingen onder jeugdzorg, zoals dyslexiezorg, waarvan de vraag is waarom de gemeente daarvoor verantwoordelijk is. Ook vraagt de transformatie veel investering in de pedagogische kwaliteit van de leefomgeving en in preventie – en in de afbouw van intensieve zorg – terwijl gemeenten en aanbieders door een forse bezuiniging weinig investeringsruimte hebben. Dat schept de paradoxale situatie dat de vernieuwing van het stelsel moeilijk van de grond komt, waardoor een verder groeiend zorggebruik op de loer ligt.”¹⁰

Institutioneel en politiek kortetermijndenken

Onze tijd wordt gekenmerkt door kortetermijndenken. Politici kijken amper verder dan de volgende verkiezing, laatste opiniepeiling of tweet. Organisaties richten zich op het volgende kwartaalverslag en de voortdurende druk om te komen tot goede financiële jaarverslagen. Dit is begrijpelijk, want de maatschappij heeft hoge verwachtingen en willen graag ‘nu’ geholpen worden. Het besef dat een transformatie uitgaat van lange termijn (twee generaties) wordt slechts mondjesmaat erkend en nog minder geaccepteerd.

Informele tuchtiging is de norm

In de loop der tijd is het toezicht op de diverse elementen die tegenwoordig de jeugdhulp vormen ondergebracht bij professionele organisaties, zoals de Inspectie op de Jeugdzorg. De overheid laat zich meer en meer leiden – naast de wettelijke vormen inspectie en toezicht – door een andere vorm van toezicht; het informele toezicht. Oftewel, het oordeel in de buitenwereld. En het is juist dankzij de vlucht die snelle en populaire vormen van opinieplatforms als Facebook, Twitter en digitale nieuwsportalen genomen hebben dat ieder detail bepalend wordt. Gevolg is dat het oordeel (en daarmee het handelen) van een bestuurder of organisatie niet zelden op basis van beeldvorming in het hier en nu geschiedt. Dit roept spanning op.

⁸ Anke Siegers, De nieuwe route – transformatie in het sociaal domein, samensturing met alle betrokkenen 2016.

⁹ Pieter Hilhorst, ‘Investeren in bestaanszekerheid zal tot lagere kosten leiden’, in: ‘Zorgen over de Jeugdzorg – René Peters in gesprek met ervaringsdeskundigen, wetenschappers, bestuurders en professionals’, 2021.

¹⁰ Tom van Yperen, Ans van de Maat, Joanka Prakken, ‘Het groeiend jeugdzorggebruik. Duiding en Aanpak’, Nederlands Jeugdinstituut 2019.

Goede kwartaalcijfers versus duurzaam investeren, snelle symptoombestrijdende oplossing versus transformatieplan met een looptijd van tien jaar en het pappen en nathouden versus korte, gecontroleerde systeemcrisis.

Het was de beeldvorming van een sector die hopeloos langs elkaar heen werkte, lange wachtlijsten had en vooral bureaucratisch was, en waar Bureau Jeugdzorg het symbool van werd, waardoor het kabinet Rutte in 2011 besloot om de jeugdzorg per 1 januari 2015 over te hevelen naar het gemeentelijk niveau met de Jeugdwet. Een fundamentele analyse van de werkelijkheid en fundamentele systeemoplossingen lagen niet aan de basis van de gesprekken die volgden tussen actoren. Discussies over economische afwegingen en machtsverhoudingen waren dat ogenschijnlijk wel.

Morele waarde versus politieke waarde

Dit informele toezicht maakt ook dat de groep waar jeugdhulp om draait, de kinderen en jongeren en hun ouders, in een ‘machteloze’ positie komen. De eersten hebben in Nederland geen stemrecht. En hoewel er jaarlijks vele kinderen te maken krijgen met jeugdhulp, is het aantal stemgerechtigden dat rechtstreeks hiermee te maken krijgt relatief klein. Het aantal dat te maken krijgt met de kritische delen van het systeem is zelfs nog veel kleiner. En hiermee is de politieke waarde van jeugdhulp beperkt. Dit werd ook zichtbaar in de verkiezingsprogramma's voor de Tweede Kamer van 2021. Jeugdhulp kent bij meerdere politieke partijen geen specifieke aandacht, of jeugdhulp maakt deel uit van een totale paragraaf (gezondheids)zorg. Tot slot bevatten de verkiezingsprogramma's met betrekking tot jeugdhulp geen holistische visies of aanpak, maar is er vaak sprake van een eendimensionale oplossingsrichting, zoals meer geld voor gemeenten of een andere wijze van organisatie van de veiligheidsketen. Wel zijn er meerdere kamerleden die specifiek opkomen voor de belangen van jeugdigen in jeugdhulp. Bijvoorbeeld Lisa Westerveld van GroenLinks en René Peters van het CDA.

Kinderombudsman Margrite Kalveboer stelde in 2017 al: “**Kinderen hebben geen politieke waarde tenzij het gaat om grote rampen.**”¹¹

Incidentgedreven

Met het voorgaande citaat komt een ander gevaar in beeld: dat van de overmacht van het informele toezicht. Dit leidt tot risicomijdend gedrag in de uitvoering en regelgeving die gericht zijn op uitzonderingen (lees: afwijkingen van de norm). Als voorbeeld kan gekeken worden naar (gezins)situaties die complex zijn en waarbij er sprake kan zijn van een uithuisplaatsing van een kind. Een van de moeilijkste beslissingen die genomen kunnen worden. De angst om de verkeerde keuze te maken is reëel. Niet alleen voor het kind, maar ook voor de gezinsvoogd. Deze kan hierop worden aangesproken. Dit is geregeld door middel van het tuchtrecht. Het gevolg is dat we meer uithuisplaatsingen hebben dan strikt noodzakelijk. Dit blijkt uit de schrikbarende cijfers met betrekking tot uithuisplaatsingen in Nederland: 42.975 kinderen woonden in 2019 bij pleegouders, een gezinshuis of in een instelling.¹² In veel gevallen kunnen ook ambulante vormen van hulp worden geboden, waardoor kinderen thuis kunnen blijven in hun eigen vertrouwde omgeving. Als het misgaat zien we in de media ook direct artikelen verschijnen over het incident. Het gevolg is dat de politiek hierop reageert door beleid en regels te stellen naar aanleiding van het incident, wat de bureaucratie vergroot en de ruimte van de professionals nog meer beknecht.

Politieke ambities gericht op rust, niet op ontwikkeling

Niet zelden worden de politieke ambities van gemeenten als onduidelijk getypeerd. Uit gesprekken met gewezen wethouders wordt echter al snel duidelijk dat de ambities wel helder zijn, maar rudimentair: ‘binnen de uitkering van het Rijk geen zware incidenten op het gebied van jeugdhulp binnen de gemeente’. Dit is ingegeven door financiële tekorten en/of de angst op incidenten die vervolgens breed worden uitgemeten in de pers. Het staat in schril contrast met de gedachte van inhoudelijke transities en innovatie. Het politieke denken lijkt erop gericht om budgettair neutraal de status-quo te handhaven. Kort samengevat: als er voldoende geld beschikbaar zou zijn, zou de roep naar innovatie ook drastisch kleiner zijn.

¹¹ Marike Stellinga, ‘Waarom Nederland zo slecht presteert in bestrijding kinderarmoede’ NRC Handelsblad 19 juni 2020.

¹² Jeugdzorg Nederland, gebaseerd op de factsheet Jeugd van het CBS van 30 april 2020, www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2021/03/JEU-factsheet2019voorl.pdf

Kennis en dreigende onrust is macht

In de sterk gespecialiseerde wereld van de jeugdhulp lopen gemeenten al snel inhoudelijk vast. Om sturing te kunnen geven aan de complexe wereld is een diepe kennis noodzakelijk om heldere doelen te kunnen stellen en vervolgens te bepalen op welke manier jeugdhulp kan bijdragen aan het behalen van die doelen. Vervolgens moeten er keuzes worden gemaakt in bekostigingsmodellen en de toegang tot jeugdhulp (belangrijke onderdelen van de implementatie van beleid). Door het gevoelde gebrek aan deze kennis aan overheidszijde ontstaat een tweezijdig mes.

Op lokaal niveau - in gemeenten waar uitvoering wordt gegeven aan de jeugdhulp - bestaat onzekerheid en/of wantrouwen. Er wordt geprobeerd alles dicht te timmeren met protocollen en dat gaat juist ten koste van de ruimte van de professional die het werk goed probeert te doen. Geen besturing op basis van controle en wantrouwen, maar besturing op basis van rekenschap en vertrouwen. Dat vraagt (bestuurlijke) lef, en ook een investering in goede instrumenten en werkwijzen. Dit is er vaak nog onvoldoende, waardoor er gevoelsmatig weinig anders rest dan naar het bestaande te grijpen.

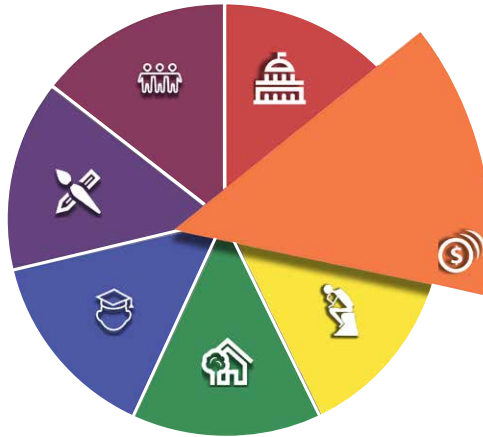
De instituties hebben de inhoudelijke kennis wel en zetten deze ook in om besluitvorming naar hun hand te zetten. Zowel op lokaal en regionaal niveau als op landelijk niveau wordt gestuurd op het bundelen van contracten (op regioniveau) en frequent wordt ook een beeld neergezet van jeugdigen zonder hulp en ontslagen professionals. Onder invloed van informele tuchtiging, risicomijding en een overmacht aan kennis worden zo de grenzen van het 'spel van onderhandelingen' bepaald en beïnvloed.

Bundeling en het verlies aan democratische controle

In reactie op dit alles, onder druk van de landelijke overheid en het scherp economische onderhandelingspel met aanbieders (klein volume, geen economische macht) hebben individuele gemeenten besloten om veel van de inkoop regionaal vorm te geven in samenwerkingsverbanden. De democratische verankering en controle op lokaal niveau worden daarmee uitgehold. Er is vaak geen sprake van directe democratische controle door een gemeenteraad. In Nederland kennen we 42 jeugdzorgregio's. Daarmee ontstaat een situatie waarin de lokale overheid wel verantwoordelijk is, maar beperkte vrijheid heeft hieraan invulling te geven.

4. Economie

De dimensie economie omvat het beheer van hulpbronnen waarop de wereld van de jeugdhulp draait en de sturing daarop. Het omvat markten, belastingen, arbeid en het concept van geld als hefboom.

Economische sturing door new public management en de neoliberale denklijn

De samenleving heeft in de voorbije 35 jaar een significante gedaanteverwisseling ondergaan. De gedachte van een 'markt-wereld', een 'collectieve wereld' en een 'individuele wereld' werd vervangen door een wereld waarin markt en het individu centraal stonden. New public management, dat steeds dominanter werd, had als gevolg dat de dynamiek van de marktwereld ook als voorbeeld diende voor sturing in het publieke domein. Onder de belofte dat daarmee bureaucratie teruggedrongen kon worden en dat marktwerking in de collectieve sector meer vernieuwing én lagere kosten met zich mee zou brengen, werden de economische spelregels aangepast.

Ook de sturing binnen de collectieve sector werd anders. Burgers werden 'klanten' en namen 'producten' af. De snelheid van reageren naar een klant, de juridische/administratieve kwaliteit van het 'product' en de tevredenheid werden prestatie-indicatoren van het functioneren van de overheid.

Dit alles viel samen met een beweging die later neoliberalisme werd genoemd. Een beweging die sterk leunt op de principes van de behavioristische economie. Dit wereldbeeld leidt tot een geloof dat als het systeem wordt aangepast, als men aan knoppen draait - de mens in het systeem automatisch ook zal veranderen. Het heeft de logica in zich van 'als ik het vangnet bij een trapeze-act weghaal, zullen ze wel zorgen dat ze niet meer vallen' of 'als ik alleen betaal voor rendement en straf bij het niet behalen, dan gaat de kwaliteit van de jeugdhulp omhoog'. Simpel samengevat: bij de juiste financiële prikkel komen mensen in beweging.

Deze economische gedachtenlijnen - die voortborduren op het verlichtingsdenken - zijn diep verankerd in het collectieve denken in Nederland en kan nog steeds rekenen op brede maatschappelijke en politieke steun.

Of het nu gaat om 'diagnosebehandelcombinaties' of het feit dat 'jeugdhulpproducten' via beschikkingen, verwijsbrieven en protocollen door klanten afgenomen kunnen worden, het zijn allemaal uitingen van dezelfde denkschool. Ook de economie van de jeugdhulp kenmerkt zich ook door een 'be-/afreken- en controlecultuur' en het voortdurend zoeken naar en toedienen van 'prikkelgedreven interventies'.

Rechtmatig en doelmatig

In Nederland zijn binnen de jeugdhulp - en sociaal domein-breed - de waarden 'rechtmatig' en 'doelmatig' nog steeds dominant. Onze controlemechanismen zijn op deze begrippen ingericht. Rechtmatigheid betekent dat een handelwijze (bijvoorbeeld een indicatieproces) in overeenstemming is met het geldende beleid, regels of protocollen. De rechtmatigheid wordt in organisaties gecontroleerd door de accountant.

Een activiteit is doelmatig of efficiënt als er weinig middelen nodig zijn voor het behalen van het resultaat van die activiteit. Het is dus de snelheid waarop een dienst zo veel mogelijk oplevert tegen een zo laag mogelijke prijs. Deze waarden zijn belangrijk in onze maatschappij en ingegeven door het verlichtingsdenken en de processen van industrialisaties uit de vorige eeuw: logisch denken. Volgens de onderzoeker Esther Sarphatie heeft efficiëntie ons veel gebracht. In plaats van ad hoc werken, zijn we processen slim gaan inrichten.¹³ De denkwijze is volgens Esther Sarphatie dan vaak: “Hoe efficiënter wij de processen inrichten, hoe sneller inwoners zijn geholpen, hoe minder risico we lopen, hoe lager de kosten, hoe meer dienstverlening mogelijk is en hoe meer tevreden en gelukkige inwoners.”¹⁴ Echter, deze denkwijze gaat niet automatisch op. De scheuren in dit denken zijn ook zichtbaar.

Tijdens de coronapandemie hebben we gemerkt dat efficiëntie juist voor problemen kan zorgen. In de jeugdhulp zien we dit ook op meerdere plekken terug. Het is bijvoorbeeld gebruikelijk om organisaties te financieren ‘per beslapen bed’. Gemeenten sturen vanuit hun opdrachtgeversrol en hebben baat bij efficiënt ingerichte processen. Bovendien is de verantwoordingsdruk vanuit het Rijk fors en gericht op efficiënte werkprocessen en cijfers. De vraag is echter of inwoners wel tevreden en gelukkig zijn met een efficiënte dienstverlening. Volgens Esther Sarphatie is dit soms wel en soms niet het geval. Inwoners willen bijvoorbeeld niet twee jaar wachten op het ontvangen van een rolstoel of andere hulpmiddelen. Meestal heeft tevredenheid niet te maken met efficiëntie, maar met contextuele factoren die complex kunnen zijn. Dit betekent dat elk gezin een eigen verhaal heeft en soms juist meer tijd nodig hebben, om welke reden dan ook. Het werkt dan niet om maatschappelijk werk te stoppen na vijf gesprekken. Het gaat dan niet om snel en goedkoop, maar om mensgericht handelen.¹⁵ Dat vraagt juist tijd. In het voorbeeld van de financiering ‘per beslapen bed’ zie je bijvoorbeeld dat het op de korte termijn wellicht efficiënt kan zijn (het kost minder geld), maar het gaat ten koste van de continuïteit en stabiliteit die in de opvoeding voor kinderen zo belangrijk is. De prikkel voor jeugdhulporganisaties om dan te werken met flexcontracten is bijvoorbeeld groot. Het gevolg is dat kinderen met veel meer hulpverleners te maken krijgen dan gewenst en noodzakelijk is.

Sterke wisselwerking tussen de politieke dimensie en economische dimensie

De jeugdhulp is gedecentraliseerd, waardoor gemeenten – al dan niet in samenwerking – contracten moeten afsluiten met instellingen die jeugdhulp verlenen. In dit proces moeten gemeenten – op basis van hun visie, waarden, opgaven en de soort jeugdhulp – keuzes maken in modellen voor contractering, prestaties, bekostiging en monitoring. In de dimensie politiek werd al stilgestaan bij de dominante principes in dat domein. Politieke afwegingen zijn duidelijk medesturend. Dit betekent ook dat de invloed van informeel toezicht en de beïnvloeding daarvan deel uitmaakt van het economische systeem rondom de jeugdhulp.

Kennis van economische gevolgen van sturingskeuzes te mager

Opvallend is dat het algemeen beeld is dat de overheden vaak keuzes in onvoldoende mate bewust en in samenhang nemen. Bovendien valt er ten aanzien van het zuiver doorvoeren van de gemaakte keuzes binnen de implementatie ook nog veel te verbeteren. Bijvoorbeeld: als gemeenten kiezen voor een taakgericht bekostigingsmodel (ook wel lumpsum genoemd), ontvangt een aanbieder een vooraf afgesproken vast budget en heeft deze daarbinnen de vrijheid om de invulling van de taak vorm te geven. Die taak is bijvoorbeeld het ondersteunen van gezinnen in een bepaald gebied. De vergoeding die wordt betaald is niet afhankelijk van de inzet of van bereikte resultaten of uitkomsten op het niveau van cliënten. De aanbieder zou zich daarbij ook niet hoeven te verantwoorden op cliëntniveau. In de praktijk gaat het bij de verantwoording vaker mis. Vanuit het gebrek aan vertrouwen en monitoring willen gemeenten dan toch weten wat er is gedaan aan inzet op cliëntniveau. Als een aanbieder toch wordt gevraagd dit bij te houden, levert dit aanvullende bureaucratie op en daarmee is de kern van de keuze geneutraliseerd. De gemeente dient dan of een andere wijze van monitoring te kiezen of niet te kiezen voor een model als taakgerichte bekostiging.

^{13, 14, 15} Esther Sarphatie, ‘Welke waarde in het sociaal domein (ver)telt?’, op Zorg en Sociaal Web van 7 september 2020, www.sociaalweb.nl/blogs/welke-waarde-in-het-sociaal-domein-ver-telt-deel-1-de-waarde-efficiëntie

Daarnaast hanteren veel gemeenten het model van een bestuurlijke aanbesteding (ook wel openhousemodel genoemd) waarbij de tarieven door de gemeenten aan de voorkant zijn bepaald (dit moeten reële tarieven zijn die rekening houden met specifieke sectorale en regionale aspecten en omstandigheden). Alle aanbieders die tegen de gegeven prijzen willen leveren (en aan de gestelde kwaliteit voldoen), krijgen een contract. Hier is dus weinig sprake van concurrentie op prijs. De onderbouwing van de gehanteerde tarieven is vaak gebrekkig. De benodigde markt- en bedrijfsvoeringskennis ontbreekt om te borgen dat de gehanteerde tarieven de minimale kosten in de praktijk weergeven. Een gevolg hiervan is dat aanbieders met lage kosten, hoge winsten maken, terwijl andere aanbieders dit niet of beperkt kunnen. Met slim werken (lage kosten en hoge winsten) is in een marktsector niets mis, maar het wringt in het informele toezicht als met 'belastinggeld' winsten worden gemaakt. Ook hier is dus een inconsequent doorvoeren van een sturingsfilosofie zichtbaar. In een markt is winst de norm, in de publieke sector niet. Het (belasting)geld vloeit dus niet automatisch terug naar de samenleving. Met name dit laatste – evenals te hoge topsalarissen in de zorg – wordt in brede delen van de bevolking als onwenselijk beschouwd, maar is een uitvloeisel van de economische principes die gehanteerd worden.

Inkoop is dominant, kwaliteit van de opdracht te mager

Er wordt door gemeenten en instellingen ontzettend veel tijd gespendeerd aan inkoopprocessen in regionaal verband. Toch levert 'de inkoop' vaak niet de gewenste transformatie-effecten op en raken gemeenten en instellingen vaak weer verward in een strijd om de tarieven. Nu is bij de dimensie politiek reeds aangegeven dat gemeenten vaak niet goed kunnen definiëren welke opgaven of doelen zij willen bereiken. Dit is funest voor het een inkoopproces. Als gemeenten niet weten wat zij exact willen bereiken, kan je het geld ook niet de juiste richting op sturen. Als je niet weet wat je exact wilt bereiken, dan is er een zeer grote kans dat de techniek van inkoop niet gaat bijdragen aan betere of gewenste jeugdhulp. Zeer frequent verzanden processen in hoogoplopende discussies over tarieven en blijft de jeugdhulp zoals deze is. De tariefdiscussies leiden overigens ook niet tot betere financiële resultaten, omdat – zoals reeds aangestipt – de onderliggende marktkennis over de opbouw van de tarieven vaak ontbreekt.

Money is king

Kostenbeheersing, terugdringen van de financiële groei en tariefdiscussies lijken dominant te zijn. Voorbeeld daarvan is de wijze waarop opdrachtgevers, financierders en opdrachtnemers met elkaar omgaan. Het meest actuele voorbeeld daarvan is de wijze waarop de VNG (gemeenten), het Rijk en de Jeugdzorg Nederland het gesprek over de uitkomsten van het AEF-rapport zijn aangegaan. De jeugdzorgbranche verliet de tafel, omdat het teveel over geld zou gaan (kostenbeheersing) in plaats van over de inhoudelijke transformatie. De VNG wilde snel tot afspraken komen met het Rijk over de – in het AEF-rapport – aangetoonde financiële tekorten. Dit ging niet snel genoeg en dus riep de VNG arbitrage in.

Dit gedrag is niet nieuw. Reeds in 2015 schreef de Transitiecommissie Sociaal Domein: “Wat de oorzaken ook zijn, het baart ons zorgen dat de discussie voornamelijk in de media en op bestuurlijk en brancheniveau wordt gevoerd. Het bevestigt het beeld van een onderling institutioneel wantrouwen. Dat werkt averechts, zelfs escalerend, en dat brengt een oplossing niet dichterbij.”¹⁶

Het financieel-technocratisch denken domineert al enkele decennia binnen de overheid en de politieke besluitvorming. Binnen gemeenteland regent het taskforces met bezuinigingsopdrachten voor het sociaal domein. Het is de gehele publieke sector die onder dit denken lijdt en de balans is zoek. Het zou niet alleen om het sluitend krijgen van de begroting moeten gaan. In de politiek zou het eerst moeten gaan over de waarden, de visie en de opgaven waar je vorm aan wilt geven. Zoals voormalig minister en voorzitter van de Raad Volksgezondheid & Samenleving Jet Bussemaker zegt: “Idealisme en realisme gaan samen, maar graag wel in die volgorde.”¹⁷

¹⁶ Transitiecommissie Sociaal Domein, derde voortgangsrapportage 'Mogelijk maken wat nodig is', 3 september 2015.

¹⁷ Jet Bussemaker, 'Ministerie van Verbeelding – idealen en de politieke praktijk', Amsterdam 2021.

Jeugdhulp is en blijft een groeimarkt

In Nederland groeit het gebruik van jeugdhulp al jaren. Het Nederlands Jeugdinstituut heeft het zorggebruik in 2019 in kaart gebracht: “Kreeg twintig jaar geleden ongeveer 1 op de 27 kinderen en jongeren jeugdzorg, nu is dat 1 op de 8. De groei zwakt wel enigszins af, maar het zorggebruik is nog steeds hoog.”¹⁸ Bij de dimensie sociaal gaan we in op de mogelijke verklaringen achter deze groei, en het effect die deze groei heeft op de wereld van de jeugdhulp.

Met de groei van het gebruik lopen ook de collectieve kosten op. In opdracht van het Rijk en de VNG onderzocht Onderzoeksbureau AEF in 2020 of er structureel extra middelen nodig zijn voor de uitvoering van de Jeugdwet. Het rapport van AEF bevestigt wat gemeenten al jaren zeggen: ze krijgen te weinig geld van het rijk om de Jeugdwet uit te voeren.

De kosten zijn gestegen van 3,6 miljard euro in 2015 tot 5,4 - 5,6 miljard euro in 2019. Het rijksbudget bedroeg 3,8 miljard euro. Het gemeentelijk tekort over 2019 bedroeg tussen de 1,6 en 1,8 miljard euro. Het aantal jeugdigen dat onder jeugdzorg valt, steeg de afgelopen jaren weliswaar met zestien procent, maar dat is niet de belangrijkste reden van de oplopende kosten. Achterblijvende uitstroom en de stijgende kosten per jongere zijn dat wel. Die kosten per jongere in de jeugdhulp zijn gestegen van 8.118 euro in 2015 naar 10.354 euro in 2019; een stijging van zestien procent. Slechts een deel hiervan kan verklaard worden door de prijsindex, die over dezelfde periode 7,51% betrof.

Hoewel het Rijk gemeenten al tijdelijke extra middelen beloofde voor 2019 (€ 420 miljoen eenmalig), en 2020, 2021 en 2022 (€ 300 miljoen jaarlijks) ziet de staatssecretaris dat dit de structurele problemen niet oplost. De kosten voor jeugdzorg nemen onder meer toe doordat kinderen steeds langer jeugdhulp ontvangen en de gemiddelde kosten per cliënt stijgen, zo becijferde AEF.¹⁹ Waardoor dit precies wordt veroorzaakt, kwam niet uit het onderzoek.

AEF constateert ook dat deze kosten binnen het huidige stelsel nog verder kunnen stijgen. Volgens het onderzoeksbureau is er daarom een discussie nodig over de bedoeling van jeugdhulp en het daarbij gewenste voorzieningenniveau. Een teken dat jeugdhulp ook in de nabije toekomst gezien wordt als een groeimarkt is het feit dat buitenlandse investeerders in toenemende mate de Nederlandse jeugdhulporganisaties als investering ontdekken.

Onvoldoende inzicht in besteding middelen

In de zoektocht hoe de toenemende kosten te stoppen, wordt naarstig gezocht naar de oorzaak. Deze zoektocht richt zich vooral op de besteding van de middelen. Het rapport van AEF brengt namelijk wel de kosten van jeugdhulp in beeld, maar er is geen onderzoek gedaan naar de besteding van middelen. Gemeenten vragen het Rijk om extra geld, maar het is niet transparant welk deel van de middelen gaat naar zorgverlening, overhead of winstuitkeringen. De onafhankelijke nieuwswebsite Follow The Money doet al ongeveer een jaar onderzoek naar de besteding van de middelen in de jeugdhulp:

“Door de gegevens van gemeenten te combineren met die van de zorgaanbieders, ontstaat een database waarmee journalisten en (gemeente-)ambtenaren zelf geldstromen en tekorten kunnen opsporen. Het is een hulpmiddel om zorgcowboys te ontmaskeren en om meer inzicht te krijgen in gemeentelijke geldstromen. Hier profiteren ook de deelnemende gemeenten van.”²⁰

Waar AEF vooral keek naar budget, besparingsmaatregelen en eventuele aanpassing van de Jeugdwet, kijkt Follow the Money waar het geld in het huidige stelsel weglekt, waar en hoe tekorten ontstaan en hoe geldstromen lopen, zowel bij gemeenten als aanbieders.

¹⁸ Tom van Yperen, Ans van de Maat, Joanka Prakken, ‘Het groeiend jeugdzorggebruik. Duiding en Aanpak’, Nederlands Jeugdinstituut 2019.

¹⁹ Andersson Elffers Felix, ‘Stelsel in groei – Een onderzoek naar financiële tekorten in de jeugdzorg’ in opdracht van Ministerie van VWS, BZK, Financiën en JenV, VNG, 15 december 2020.

²⁰ Daan Appels, ‘Jeugdzorgtekorten van gemeenten: een miljardenschip in de mist’, Follow the Money 22 februari 2021.

“In de eerste twaalf maanden van het Follow the Money-onderzoek zijn 155 gemeenten benaderd. Slechts twintig gaven volledig inzicht in de bestedingen en vulden alles in. De weigerende gemeenten voerden diverse redenen aan, zoals ‘capaciteitsgebrek’, ‘corona’, ‘vakantie’, ‘concurrentie- en marktgevoeligheid van informatie’ en ‘privacy’. Ook konden gemeenten gegevens niet uit hun datasystemen halen.”²¹

Het blijft lastig te verdedigen dat gemeenten aan de ene kant rekenen op extra miljarden vanuit het Rijk, maar tegelijkertijd niet kunnen (of willen) vertellen hoe ze hun jeugdzorggeld besteden. Zeker met een structureel tekort van 1,7 miljard euro: daarmee wordt het publiek belang om te achterhalen hoe dit jeugdzorggat gedicht kan worden, alleen maar groter.

Zolang het niet duidelijk is waar de middelen aan worden besteed, lezen wij in Nederland regelmatig drie waarheden in de media over:

- grote jeugdhulpinstellingen die geld tekort komen en op omvallen staan;
- snel groeiende jeugdhulporganisaties met grote winsten die niet terugvloeien naar de samenleving;
- jeugdhulporganisaties met zeer grote overheadpercentages, waardoor tarieven onnodig hoog zijn en te weinig geld naar direct contact met de jeugdige gaat.

Op basis van de samenhangende dimensies kan de vraag gesteld worden of het antwoord op de financiële vragen niet op een geheel andere plek te vinden is.

Onvoldoende inzicht in data jeugdhulp

“De onafhankelijke nieuwswebsite Follow the Money ziet het onvoldoende zicht niet alleen terug bij de besteding van middelen aan jeugdhulp, maar ook jeugdhulpbreed. Basale informatie blijkt niet voorhanden te zijn: Martin Wörsdörfer, vertrekkend Kamerlid voor de VVD en portefeuillehouder Jeugdzorg, deelt die mening. Hij en Westerveld werken geregeld samen bij vragen, moties en opiniestukken. “Ik ben pas sinds 2019 woordvoerder Jeugd”, zegt hij. “En oudbelastingsadviseur, wat me niet meteen een in het oog springende collega maakt voor linkse partijen.” Maar als de financiële complexiteit van de jeugdzorg zo onnavolgbaar is dat een scherp debat langs ideologische scheidslijnen nauwelijks zin heeft, rest er weinig anders dan basaal feitenonderzoek. “We weten heel erg weinig van onze jeugdzorg,” zegt Wörsdörfer. Feitelijke vragen blijven vaak onbeantwoord, of krijgen overdreven lange antwoorden van de minister: “Zo lang dat je na afloop alweer bijna vergeten bent wat je aanvankelijk gevraagd hebt.”²²

Bij basale informatie die niet bekend is bij kamerleden, moet je denken aan het aantal aanbieders van jeugdhulp, de randvoorwaarden voor het uit huis plaatsen van kinderen of over de begeleiding van jongvolwassenen met een geschiedenis in de jeugdhulp. Ook het inzicht in wachtlijsten ontbreekt. Minister de Jonge erkent in debatten dat wachtlijsten een probleem zijn, maar hij weigert namens de overheid de wachtlijsten in kaart te brengen. Een registratiesysteem zou leiden tot bureaucratie. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de contracten met aanbieders, dus de gemeenten dienen dit te doen. Volgens Lisa Westerveld is het inzicht in de omvang van het probleem belangrijk, omdat er anders geen concrete oplossingen aangedragen kunnen worden.²³

²¹ Daan Appels, ‘Jeugdzorgtekorten van gemeenten: een miljardenschip in de mist’, Follow the Money 22 februari 2021.

^{22, 23} Lucien Hordijk, ‘Hoe Hugo de Jonge op kousenvoeten jeugdzorg verliet’, Follow the Money 5 maart 2021.

Jeugdhulp is als arbeidsmarkt

Het CBS becijferde dat in 2019 het jeugddomein (jeugdhulp, justitiële jeugdinstituten, jeugdreclassering en overige instellingen) uit 1.360 instellingen bestond met werknemers. Dit vertegenwoordigde 61.430 fte, goed voor 82.740 banen.²⁴ Aanvullend op dit aantal werknemers werden er op dat moment 860 zelfstandigen geteld in het jeugddomein. Van deze zelfstandigen was 70% werkzaam binnen de ggz. Hierbij is de externe ondersteuning en de inzet aan overheidszijde voor de inkooptrajecten nog niet meegenomen. Ter context: in datzelfde jaar maakten 443.260 jeugdigen tot 23 jaar gebruik van jeugdhulp.²⁵

Ruim 78% van de werknemers die in jeugdhulp werken zijn (zeer) tevreden met hun werk.²⁶ Tegelijkertijd vindt 52,3% van de werknemers in de jeugdhulp de werkdruk (veel) te hoog.²⁷ Astrid Rotering en Arina Kruithof van Jeugdzorg Nederland geven hier een voorbeeld van aan de hand van de caseload: “Een jeugdbeschermer heeft gemiddeld vijftien gezinnen onder zijn hoede. Wanneer je intern werkoverleg en bijscholing van de werktijd afhaalt, dan blijft er twee uur per week per kind over. Dat is dan bovendien geen contacttijd met het kind, maar tijd die voornamelijk wordt besteed aan bellen en overleggen: aan afstemmen met andere instellingen, aan het organiseren van hulpverlening (waarbij ‘beschikbaar zijn’ belangrijker is geworden dan ‘passende zorg bieden’) en vervolgens administratief afhandelen en verantwoorden. De meest kwetsbare kinderen en ouders zijn hiervan de dupe.”²⁸

Het aantal medewerkers dat vertrekt uit de sector van jeugdhulp ligt tussen de 16% en 20%. Dat is het hoogste uitstroompercentage van de branche Zorg en Welzijn. Mede hierdoor is er een structureel personeelstekort van 20% en een hoog ziekteverzuim (5,7%, zelfs 7,2% in het eerste kwartaal van 2020).²⁹

Stichting Het Vergeten Kind heeft onderzoek gedaan onder 110 kinderen en jongeren van 7 tot 24 jaar. Uit het onderzoek bleek dat kinderen te maken kregen met tussen de tien en zestig verschillende jeugdhulp-medewerkers. Hoogleraar Jeugdzorg Annemiek Harder doet onderzoek naar de effectiviteit van jeugdhulp-trajecten. Het continu wisselen van hulpverleners is volgens Harder slecht voor de ontwikkeling van kwetsbare kinderen. Het steeds weer opnieuw moeten leren vertrouwen en opnieuw moeten vertellen over nare gebeurtenissen is psychisch erg zwaar.³⁰

Jeugdhulpinstellingen geven aan dat zij bijna niet aan personeel kunnen komen en dat het moeilijk is om personeel te behouden. Een groot deel van de flexwerkers geeft aan dat zij liever geen vast contract hebben, omdat zij nu meer kunnen verdienen dan in vaste dienst, zij geen roosterregels hebben (dat betekent de mogelijkheid om langere diensten te draaien en de mogelijkheid om langer vakantie te nemen). Ook kunnen zij zelf aangeven wanneer zij beschikbaar zijn. Om personeel aan te trekken, wordt gebruikgemaakt van financiële prikkels door instellingen. Bijvoorbeeld: een financiële bonus als je voor een nieuwe collega zorgt.³¹

Inmiddels is er in Nederland gestart met de ‘Arbeidsmarkttafel jeugd’. Jeugdzorg Nederland, FNV Zorg & Welzijn, CNV Zorg & Welzijn en de ministeries VWS en J&V geven gezamenlijk uitvoering aan projecten om de jeugdzorg weer aantrekkelijk te maken, zodat mensen in de jeugdzorg willen komen werken en vooral, willen blijven werken.³²

Tot slot nog een saillant detail: op 2 september 2019 vond de eerste staking door jeugdzorgmedewerkers ooit plaats (dus sinds de sector bestaat)! Zij staakten tegen het huidige jeugdbeleid en voor betere werkomstandigheden.

²⁴ www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2020/arbeidsmarktgegevens-van-het-jeugddomein-2019?onepage=true#:~:text=In%20totaal%20worden%20er%20in,zelfstandigen%20geteld%20in%20het%20jeugddomein

²⁵ www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/Jeugdzorg

^{26,27} CBS-cijfers 4e kwartaal 2019 www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/40/ziekteverzuim-zorg-en-welzijn-hoogst-sinds-2003

²⁸ Astrid Rotering en Arina Kruithof (Jeugdzorg Nederland), ‘Jeugdzorg is een patiënt die geen pleisters meer aankan, maar rijp is voor de operatietafel’ Volkskrant 4 maart 2021.

²⁹ Jeugdzorg werkt! www.jeugdzorg-werkt.nl/arbeidsmarkttafel-jeugd-gaat-aan-de-slag-31-maart-2020

³⁰ Petra Goffke, Eindeloze stoet hulpverleners helpt kinderen in jeugdzorg niet: “Elke keer opnieuw mijn verhaal doen, ik werd er gek van”, Eenvandaag 13 januari 2020 op <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/eindeloze-stoet-hulpverleners-helpt-kinderen-in-jeugdzorg-niet-elke-keer-opnieuw-mijn-verhaal-doen/>

³¹ Zorgbelang, ‘Steeds meer flexwerkers in de jeugdhulp: “Wij hebben het liefste vaste krachten”, e-magazine Zorgbelang op: <https://emagazine.zorgbelang-brabant.nl/juli-2019/steeds-meer-flexwerkers-in-de-jeugdhulp/>

³² Jeugdzorg werkt! www.jeugdzorg-werkt.nl/arbeidsmarkttafel-jeugd-gaat-aan-de-slag-31-maart-2020

5. Wetenschap en technologie

In deze dimensie gaan we in op de stand van de wetenschap met betrekking tot jeugdhulp en preventie. Daarnaast staan we stil bij het gebruik van technologie. Ook gaat deze dimensie over innovatie: dit betekent de adaptatie van nieuwe collectieve en creatieve praktijken, gedragingen en handelingen door mensen.

Wetenschappelijke onderbouwing effectiviteit interventies jeugdhulp mager

De filosofische basis, de economische prikkels en de kritische maatschappelijke vragen hebben geleid tot een toenemende vraag naar wetenschappelijke onderbouwing van de effectiviteit van jeugdhulp.

Het is echter juist deze wetenschappelijke onderbouwing die nog in de kinderschoenen staat. Volgens professor René Clarijs is het aantal onderzochte interventies binnen de jeugdhulp nog maar een fractie (geschat wordt enkele procenten) van wat in de sector wordt aangeboden. Ook stelt hij dat naar alle waarschijnlijkheid de komende tien à twintig jaar niet meer dan tien à twintig procent van jeugdzorginterventies evidence-based worden.³³

Een van de zaken die deze beweging bemoeilijkt, is het systemische karakter van de verschillende factoren die een rol spelen in de effectiviteit van jeugdhulp (kind- en ouderfactoren, gezinsfunctioneren, contextuele factoren, aan- of afwezigheid van een sociaal netwerk en hulpverlening zelf). Dit maakt een wetenschappelijke onderbouwing van een jeugdhulpinterventie moeilijk. Volgens lector Onbegrepen gedrag en samenleving Bauke Koekoek is het tijd om te erkennen dat veel kennis en kunde binnen de psychische zorg voorlopig situationeel en interactioneel is. Het is nodig om deskundigheidsmacht in te ruilen voor een meer gelijkwaardigere relatie met burgers en samenleving. Dat betekent: de eigen deskundigheid kritisch beschouwen en meer interacties zoeken met de rest van de wereld.³⁴

Wetenschappelijke onderbouwing effectiviteit preventie paradoxaal

Er zijn niet veel begrippen die zo verschillend worden ingezet binnen de jeugdhulp als preventie. In dit white-paper gaan we uit van de definitie van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI):

“Preventie richt zich op het voorkomen van het ontstaan van problemen, het in goede banen leiden van beginnende problematiek en het voorkomen dat problemen weer terugkeren. In het laatste geval wordt een preventieve interventie ingezet om te voorkomen dat een jongere weer terugvalt in zijn of haar problematiek en weer aanspraak moet maken op een jeugdhulptraject.

³³ René Clarijs, 'Transitie en transformatie: een nieuwe poging voor een beter jeugdbeleid', in: 'Op naar een integrale aanpak – Ontschotting in het sociale domein', 2018.

³⁴ Bauke Koekoek, 'Verdwaald in het land van de labels', Trouw 17 april 2021.

Preventie kent drie niveaus:

- Universele preventie: richt zich op alle jeugdigen en hun opvoeders, bijvoorbeeld een lesprogramma voor het aanleren van sociale, emotionele en morele kerncompetenties.
- Selectieve preventie: richt zich op groepen jeugdigen en opvoeders met een verhoogd risico op problemen, bijvoorbeeld een online groepscursus voor jongeren met een ouder die psychische of verslavingsproblemen heeft.
- Geïndiceerde preventie: richt zich op individuele jeugdigen en opvoeders met een verhoogd risico op problemen en jeugdigen en opvoeders met een beginnend probleem, bijvoorbeeld een cognitief-gedrags-therapeutische interventie voor kinderen en jongeren met een negatief zelfbeeld.”³⁵

Preventie kan dus een groot scala aan interventies en programma's omvatten die door allerlei partijen kunnen worden uitgevoerd. Denk aan: scholen, jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, jongerenwerk, zorgaanbieders, maar uiteraard ook vrijwillige partijen, zoals sport- en cultuurverenigingen, ouders en buurtbewoners. Belangrijk is dus te constateren dat preventie niet een exclusief recht is binnen de jeugdhulp, maar juist uitgaat van een cross-domein aanpak. Het gaat om de pedagogische kwaliteit van de omgeving waarin een kind opgroeit. De kern hierbij is: sociale binding, erkenning, waardering voor positief gedrag, steun van belangrijke volwassenen en basisvoorzieningen in de omgeving van kinderen en jongeren. Dit zijn factoren die bijdragen aan een sterke basis die de kans op gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden zo groot mogelijk maakt.³⁶

“Kinderen en jongeren zijn daarvoor tijdens het opgroeien afhankelijk van ouders en medeopvoeders, zoals familie, vrienden, buurtgenoten, vrijwilligers, kinder- en jongerenwerkers, leerkrachten en pedagogisch medewerkers. Een sterke basis zorgt ervoor dat ouders steun ervaren bij het opvoeden van hun kinderen en met eenvoudige opvoedvragen makkelijker terechtkunnen bij medeopvoeders.”³⁷

Op basis van onderzoek van het NJI en diverse “internationale onderzoeken kan geconcludeerd worden dat preventieve interventies en programma's effectief kunnen zijn in het verminderen van opvoed- en opgroei-problemen bij kinderen en jongeren. Hoewel de kosteneffectiviteit moeilijker te bewijzen is in een Nederlandse context, zijn er wel aanwijzingen dat het investeren in preventie kan lonen. Vooral preventie gericht op vroeg ingrijpen laat in de internationale context een positief effect zien op kosteneffectiviteit”³⁸, aldus het NJI.

Paradoxaal constateert het NJI echter ook dat “de meeste onderzoeken kleine effecten aan(tonen) van preventieve interventies”. Een belangrijke reden daarvoor is dat veel van deze interventies uit losse projecten bestaan die zich richten op een klein onderdeel van de leefwereld van de doelgroep. Uit literatuur is bekend dat een doelgerichte, integrale, gecoördineerde en langdurige aanpak de impact van preventie vergroot. “Een preventieve aanpak werkt het beste wanneer gebruik wordt gemaakt van een combinatie van interventies die zich richten op meerdere risico- en beschermende factoren en wanneer er sprake is van een sterke samenwerking tussen partijen in verschillende domeinen. Daarnaast vraagt een preventieve aanpak om de inzet van bewezen effectieve interventies en het gebruik van data- en sturingsinformatie om de ontwikkeling van de doelgroep te monitoren.”³⁹

“Maar doordat deze interventies vaak weinig intensief en goedkoop zijn en een groot en langdurig bereik hebben, kan het juist interessant zijn om hierin te investeren. Tevens hebben preventieve interventies regelmatig een domeinoverstijgend effect en leveren ze daarmee ook kostenbesparingen over meerdere domeinen.”⁴⁰

Over de effectiviteit van preventieve jeugdinterventies en -programma's binnen de Nederlandse context is minder bekend. In veel reviews en analyses wordt vaak teruggegrepen op onderzoeken uit de VS of het Verenigd Koninkrijk. Landen die qua filosofie, inrichting en historie significant verschillen van de Nederlandse situatie.

^{35,36,37,38,39,40} Nederlands Jeugdinstituut, 'Effectiviteit van preventie in het jeugdveld – literatuuronderzoek', maart 2021.

Innovatie en lerend vermogen beperkt

In Nederland wordt binnen de jeugdhulp en het totale sociaal domein vaak gesproken over innovatie. Innovatie en transformatie zijn een mooi streven. Vaak gaat het alleen over het nieuwe dat gebouwd of versterkt moet worden, maar transformatie gaat ook over afscheid nemen van datgene dat onvoldoende werkt, in overvloed aanwezig is of datgene waarvoor we niet meer staan. Over dit afscheid en hoe we dat afscheid organiseren gaat het vrijwel nooit. Het streven naar zelfbehoud van organisaties is groot. Iedereen zorgt continu voor de eigen legitimiteit, de eigen benodigde middelen en uiteraard ook het eigen personeel. Jezelf overbodig maken is nog geen praktijk.

Verwachtingen en beeld van wetenschappelijke inzichten vaak overschat

In een studie naar de groei van het jeugdzorggebruik constateert het NJI dat – ondanks hetgeen hiervoor is geschilderd – de verwachtingen van preventie en jeugdzorg torenhoog zijn. “Professionals lijken veiligheidshalve vaak te kiezen voor de inzet van zorg, terwijl de resultaten van die zorg beperkt zijn. De kennisontwikkeling in de sector is namelijk nog relatief jong. Tegelijk wordt bestaande kennis te weinig gebruikt. Dat stuwt het aantal kinderen en jongeren dat in zorg zit omhoog.”

E-health, online hulpverlening en blended hulpverlening

Digitale diensten en technologische hulpmiddelen geven meer mogelijkheden in de hulpverlening. Het zorgt voor een groter bereik, biedt meer flexibiliteit en kan ervoor zorgen dat mensen zichzelf kunnen helpen. Denk aan apps die helpen bij het structureren van de dag, het verminderen van stress, piekeren of een slechte nachtrust, maar ook apps voor mindfulness die kunnen helpen tijdens of na een depressie of apps waarmee je contact kan leggen met een vrijwilliger die je verder helpt. Ook in een behandeling kunnen digitale toepassingen helpen en aanbieders bieden naast fysieke gesprekken ook digitale behandeling aan. Voor kinderen en jongeren wordt in de digitale middelen steeds vaker gewerkt met een element van spel.

Technologie kan dus worden ingezet voor verschillende zaken:

- Informatie, voorlichting en advies.
- Probleemanalyses en monitoring (diagnostiek, zelftests en monitoring).
- Ondersteuning en begeleiding (contact, tips en reminders).
- Therapie en training (gedragsverandering).
- Versterken van het professionele en informele netwerk (zorgplatforms, lotgenotencontact).

Technologie wordt op verschillende manieren aangeboden:

- Webhulp.
- Mail, chatapplicaties en instant messages.
- Blended hulpverlening.
- Platform.
- Sociale media.
- Apps.
- Serious gaming/gamification.
- Sensoren.
- Domotica.
- Robotica.
- Virtual en augmented reality.
- Big data.

Om uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van technologie binnen jeugdhulp, is volgens het NJI meer onderzoek nodig naar werkzame factoren en de contextuele omstandigheden.⁴²

⁴² Drs. Niels Zwicker, Dr. H.M. Pijnenburg, Dr. M.J.C. van Hattum, ‘Oog in Oog met Digitale Technologie in de Jeugdsector’, Maart 2016, op: www.nji.nl/nl/Download-NJI/Oog-in-oog-met-digitale-technologie-in-de-jeugdsector.pdf

⁴¹ Tom van Yperen, Ans van de Maat, Joanka Prakken, ‘Het groeiend jeugdzorggebruik. Duiding en Aanpak’, Nederlands Jeugdinstituut 2019.

Wanneer we naar de werkpraktijk van professionals en organisaties kijken, zien we dat ICT-systemen vaak niet op elkaar zijn afgestemd en het beheer over de verantwoording en monitoring vaak nog steeds bij de professional ligt (in plaats van bij de jeugdige of het gezin). Tevens is de tendens waarneembaar dat er regie-systemen worden geïmplementeerd waarbij het beheer bij de jeugdige of het gezin ligt. Zij bepalen wie toegang heeft tot het systeem en de professionals werken samen met het gezin in een dergelijk systeem. Dergelijke systemen lossen vaak vraagstukken op rondom privacy en ook kan dit het aantal verschillende hulpverlenende instanties dat betrokken raakt verminderen. Dit vraagt echter ook van al die organisaties om niet vast te houden aan het 'eigen gebruikte systeem'.

Op beleidsniveau zien we dat veel gehanteerde systemen niet ondersteunend zijn aan professionals, beleidsmakers, management en bestuur. Systemen kunnen de gevraagde informatie niet genereren of zijn zo niet ingericht, of het gebruik is zo niet geïmplementeerd. Dit heeft met name te maken met de start van het ontwerp, zo blijkt. Door aan de voorzijde onvoldoende te hebben doorgrond welke indicatoren en informatie wezenlijk zijn, worden zaken wel, niet of slechts gebrekkig vastgelegd.

Actieonderzoek

Het instituut voor Publieke Waarden werkt op basis van actieonderzoek. Zij passen dit toe op de 1% mensen met de meeste problemen. Volgens actieonderzoeker Eelke Blokker hebben deze mensen vaker een probleem met bestaanszekerheid dan met een gebrek aan samenwerking tussen hulpverleners:

“Door geld- en woonproblemen ontstaat stress. Zo ontstaan soms ook opvoedproblemen. Dan komen er wel hulpverleners, maar die hebben geen geld en ook geen goede woning te bieden. Dat zien we ook terug in grote getallen. Op basis van gegevens van zorgverzekeraars weten we dat mensen die betalingsachterstanden hebben, veel meer zorg gebruiken. 30% van het geld dat we binnen het sociaal domein rondpompen, gaat zitten in die 1% van de mensen. De bureaucratie, de werkrouines en de morele oordelen rondom bestaanszekerheidsproblematieken zijn keihard. Zorg is veel gemakkelijker te verkrijgen. Binnen de Wmo en Jeugdwet kan bijna alles. Anders gezegd, we proberen bestaanszekerheidsproblemen op te lossen met karrevrachten aan zorgmiddelen.”⁴³

Volgens Eelke Blokker noemen we veel zaken onterecht complex. Zijn advies is: “Stel liever prioriteiten en begin met het uit de weg ruimen van het grootste en meest urgente probleem dat gemakkelijk op te lossen is. (...) Maak een plan van uitmuntende kwaliteit, zodat maatwerk geen willekeur wordt. Er staat geen wet een dergelijke aanpak in de weg. En geld kan het probleem ook niet zijn.”⁴⁴

Activisme en innovatie van onderop

Daar waar ontevredenheid speelt, is er ook energie tot verandering en vernieuwing. Daarop is het domein van de jeugdhulp geen uitzondering. De wereld van Hier en Nu zou niet compleet zijn als hier geen aandacht voor is. Ook omdat juist deze 'niches' een wenkend perspectief bieden voor ons reisdoel; de wereld van Daar en Dan. Uiteraard zijn er vele initiatieven te noemen en kunnen wij hier niet compleet zijn. We geven daarom een korte inkijk in enkele initiatieven met verschillende benaderingen.

Garage2020 ontwerpt oplossingen voor concrete problemen die kinderen, jongeren en hun omgeving ervaren. Dit doen zij vanuit verschillende expertises én met de mensen waar het om gaat. Het gaat dus over het innoveren van de jeugdhulp op basis van een breed netwerk van mensen die anders durven denken en doen om kinderen een kansrijke start te bieden. Alle vernieuwers zijn uitgenodigd voor Garage2020.⁴⁵

^{43,44} Eelke Blokker, 'Ruim eerst het grootste probleem uit de weg dat makkelijk op te lossen is', in:

'Zorgen over de Jeugdzorg – René Peters in gesprek met ervaringsdeskundigen, wetenschappers, bestuurders en professionals', 2021.

⁴⁵ Garage2020, op: www.garage2020.nl

De Schoenveterclub, een club op initiatief van ervaringsdeskundige Noa van Hagen en landelijk ambassadeur ‘Oppakken en leren van complexe casuïstiek’ Gieke Buur, wil bereiken “dat we samen zorgen voor de beste jeugdzorg”.⁴⁶ Daarbij richten zij zich op de “eerlijke feedback van kinderen en ouders aan professionals om te shinen. En om zich te ontwikkelen op punten die voor kinderen en ouders belangrijk zijn.”⁴⁷ Ze onderzoeken samen over welke eigenschappen hulpverleners moeten beschikken.

Levi van Dam, orthopedagoog en wetenschapper, doet onderzoek naar alternatieve vormen van jeugdhulp. Hij is gepromoveerd op een alternatieve methode: Jouw Ingebrachte Mentor, oftewel: JIM. Bij deze methode wijst een kind of jongere een vertrouwenspersoon aan die hem gedurende de tijd dat er sprake is van jeugdhulp gaat ondersteunen. Deze methode heeft het doel om uithuisplaatsing van jongeren te voorkomen.

Ook zijn er initiatieven die allianties van organisaties of personen betreffen. Die allianties proberen de jeugdhulp te veranderen op basis van het maken van plannen, petitieën en het voeren van een lobby. Het Changelab jeugdzorg is hier een voorbeeld van. Dit is een initiatief van Martien Kromwijk (expert sociale transitie, voormalig wethouder sociaal domein) dat ondersteund wordt door Leonard Geluk namens de Vereniging Nederlandse Gemeenten en Mariëtte Verhoeff namens Levvel (voorheen Spirit en Bascule). Samen hebben zij een groep van 25 experts uit het veld bijeengebracht. Dat zijn ervaringsdeskundigen, professionals, wetenschappers en verantwoordelijke bestuurders van diverse organisaties en gemeenten die verbonden zijn met het vraagstuk rondom de jeugdzorg. In een serie van drie keer twee dagen, buigen zij zich over de vraag: hoe komen we tot een betekenisvolle doorbraak in de uitvoeringspraktijk voor de toekomst van de jeugdzorg in Nederland?⁴⁸

De Jeugdsprong is een ander voorbeeld van een dergelijk initiatief. FNV Zorg & Welzijn en Stichting Beroepseer hebben de handen ineengeslagen voor dit initiatief. Beide organisaties pleiten al langer voor stevige veranderingen in de jeugdhulp. Zij hebben dat verwoord in de manifesten *#drastischversimpelen* van de FNV en ‘echt doen wat nodig is’ van Stichting Beroepseer. Onder voorzitterschap van Steven de Waal werken zij deze manifesten uit tot een breed en gedragen jeugdhulpadvies aan de landelijke en lokale politiek, werkgevers, jeugdwerkers, cliënten en ervaringsdeskundigen.⁴⁹

Een recent initiatief van een andere samenwerking heet ‘Samen verder’. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, Kinderombudsman, Nationale Ombudsman, Nederlandse Zorgautoriteit en Raad voor Volksgezondheid & Samenleving slaan de handen ineen in dit initiatief. Onder de noemer ‘Samen verder’ willen deze vijf organisaties gezamenlijk bijdragen aan de ambitie om de zorg voor kinderen en gezinnen duurzaam te verbeteren en een handreiking doen waar die verbetering nu nog stagneert. Dat doen zij:

- geïnspireerd door de goede praktijkvoorbeelden van wat er op dit vlak al gebeurt;
- in verbinding met ervaringen van kinderen en gezinnen en allen die hen ondersteunen;
- in de overtuiging dat we samen verder komen dan alleen.

Zij bundelen onze krachten en starten een gezamenlijk traject. Een traject op basis van het rapport ‘Kinderen en gezinnen met complexe problemen samen verder helpen’. Zij willen tijdens het traject leren van de successen én de problemen die kinderen en gezinnen, hun naasten, jeugdhulpverleners, zorgaanbieders en gemeenten tegenkomen op weg naar passende zorg voor hun complexe problemen.⁵⁰

Ook de rijksoverheid deelt kennis en goede praktijken. In de bijlage bij de ‘Kamerbrief over het Rapport Stuurgroep maatregelen financiële beheerbaarheid Jeugdwet’ (23 april 2021) wordt het rapport ‘Eigenwijs transformeren’ gedeeld. Dit rapport is afkomstig van het Verwey Jonkers Instituut en het Instituut van Management Onderzoek Radboud Universiteit Nijmegen en zij hebben de zorginhoudelijke alsook de

^{46,47} De Schoenveterclub op de website: www.deschoenveterclub.nl.

⁴⁸ Changelab Jeugdzorg op de website: www.changelabjeugdzorg.nl.

⁴⁹ De Jeugdsprong op de website: www.fnv.nl/getmedia/b5a56cc0-561f-4a77-8edf-7c0d302b842b/Achtergrond-Jeugdsprong.pdf.

⁵⁰ Samen verder op de website: www.raadvz.nl/documenten/publicaties/2021/4/20/samen-verder

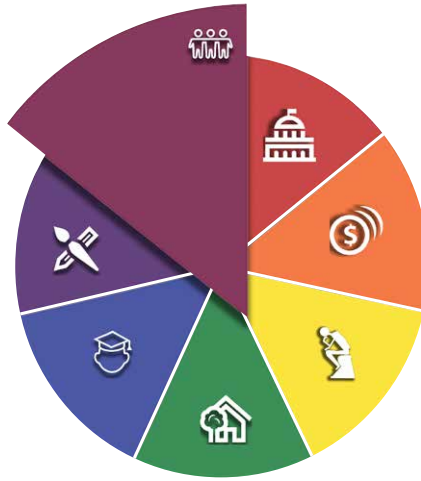
bestuurlijke en organisatorische kant geduid van de praktijk bij gemeenten (Deventer, Peel en Maas, Roosendaal, Utrecht en Zaltbommel). Uit het rapport blijkt dat er niet één of enkele specifieke succes- of faalfactoren zijn. De gemeenten hebben de jeugdhulp verschillend ingericht (toegang tot - en inkoop van jeugdhulp). Echter, binnen hun context is er sprake van succes. De duiding van dat succes wordt in dit rapport gegeven.⁵¹

De vele verschillende benaderingen om het jeugdhulpsysteem te helpen faciliteren naar een meer gewenste werkelijkheid zijn belangrijk en broodnodig. De vraag is hoe de impact van die initiatieven kunnen verworden tot dominante praktijken, patronen en structuren. Dit zodat de initiatieven ook betekenis krijgen op een groter schaalniveau en het gehele systeem een andere realiteit zal kennen. Het lerend vermogen van en tussen organisaties is hierbij van belang, net als de mogelijkheden om schaalvergroting te kunnen toepassen. Denk aan financiering.

⁵¹ 'Eigenwijs Transformeren op de website: www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/04/23/kamerbrief-over-rapport-stuurgroep-maatregelen-financiële-beheersbaarheid-jeugdwet.

6. Sociaal

Deze dimensie gaat over de relationele dynamieken tussen mensen en welke invloed dit heeft op de positie van jeugdhulp in de Nederlandse samenleving.

Stimulerende factoren gebruik van jeugdhulp worden niet in samenhang aangepakt

Zoals in de dimensie economie al staat benoemd, groeit in Nederland het gebruik van jeugdhulp al jaren. Wat zijn hier de achterliggende sociale redenen van? Het NUI en professor René Clarijs zien een aantal ontwikkelingen in het opvoeden en opgroeien van kinderen⁵² die hieraan bijdragen:

- De samenleving kent een steeds hogere geluksnorm waarbij gewone moeilijkheden in het leven worden benaderd als een probleem.
- Tegelijkertijd wordt de samenleving ook steeds minder tolerant en het succes van opvoeden en opgroeien wordt vooral neergelegd bij het individuele gezin en veel minder bij de samenleving. Bij de strubbelingen die het opvoeden oplevert, komt professionele hulp goed van pas.
- De prestatiedruk neemt toe, er worden steeds hogere eisen gesteld aan kinderen en jongeren en dit vergroot de kans dat niet iedereen deel kan hebben aan de maatschappij.
- Het aantal echtscheidingen neemt toe.
- Steeds meer kinderen leven in stiefgezinnen, adoptiegezinnen, informele gezinnen, samengestelde gezinnen (één op de tien gezinnen in Nederland), eenoudergezinnen en patchworkgezinnen, hetgeen nieuwe en complexere dynamieken met zich meebrengt.
- Niet alleen de vorm van gezinnen, maar ook de inhoud van gezinnen verandert. Volgens socioloog Abram de Swaan hebben gezinnen een verandering ondergaan van bevelshuishouding naar onderhandelingshuishouding. Dit vergt ook weer meer bagage, meer competenties van kinderen, dan enkel het strikt gehoorzamen.
- Er is voor kinderen steeds minder rust, er zijn steeds meer prikkels en steeds minder grenzen. Dat doet een groter beroep op zelfsturing en zelfbeheersing.
- Er is sprake van een steeds indringender mediagebruik waarbij ook sprake is van problematisch socialmediagebruik.
- Netwerken rondom gezinnen zijn dun geworden.
- Stresssituaties in het gezin vanwege slecht op elkaar afgestemde instellingen als school, vrije tijd en kinderopvang.⁵³

^{52,53} Tom van Yperen, Ans van de Maat, Joanka Prakken, 'Het groeiend jeugdzorggebruik. Duiding en Aanpak', Nederlands Jeugdinstituut 2019. René Clarijs, 'Transitie en transformatie: een nieuwe poging voor een beter jeugdbeleid', in: 'Op naar een integrale aanpak – Ontschotting in het sociale domein', 2018.

Onderzoeksjournaliste H  l  ne van Beek heeft in haar boek ‘Kinderen van de Staat’ misstanden in de Nederlandse jeugdhulp beschreven aan de hand van onder andere verhalen van jeugdigen, ouders, mensen die in de jeugdzorg werken of hebben gewerkt en onderzoek. De misstanden die worden beschreven gaan voornamelijk over jeugdigen die de zwaarste vormen van (gedwongen) jeugdhulp ondervinden of zijn ondergaan. In vergelijking met andere landen in Europa staat Nederland op eenzame hoogte op het gebied van ‘uit huis plaatsen’ van kinderen (42.975 kinderen woonden in 2019 bij pleegouders, in een gezinshuis of in een instelling).

In het boek ‘Kinderen van de Staat’ worden – op basis van gesprekken met deskundigen – ernstige twijfels gesteld bij de kwaliteit van waarheidsvinding en feitenonderzoek. Sterker nog, er wordt aangetoond dat dat niet op orde is. Van Beek haalt een gesprek met de jeugdzorgonderzoeker Harry Berndszen aan: “Kernprobleem van jeugdzorg is dat er mensen werken die zich raadsonderzoeker noemen of Veilig Thuis-onderzoeker of gezinsvoogd, maar die niet zijn berekend op hun taak.”⁵⁵

Berndsen bestudeerde in 2017, voor het tv-programma ‘De Monitor’, dossiers van ouders die beticht werden van kindermishandeling. In acht dossiers vond hij toen 189 (!) onwaarheden. Het is het kwalijke gevolg van knip- en plakwerk van verkeerde informatie: “Een fout in het rapport van Veilig Thuis staat ijskoud in het rapport van de Raad voor de Kinderbescherming en vervolgens in het rapport van Jeugdzorg. En blijft jarenlang in stand.”⁵⁷

Tot 2008 zaten jongeren met ernstige gedragsproblemen die geen straf opgelegd hadden gekregen, de civielrechtelijken, samen in justitiële jeugdinrichtingen (JJI's) met criminele jongeren, de zogenaamde straf-rechterlijken. Deze inrichtingen vielen onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Justitie. Door toenemende maatschappelijke en politieke druk over de vermenging van deze groepen (angst voor 'besmetting' van slecht gedrag) kwam de Wet op de gesloten Jeugdzorg, waarmee ook de weg werd geëffend voor de JeugdzorgPlus-instellingen.

27

De werkelijkheid bleek echter anders, zo constateert H       van Beek. Inmiddels zijn er 1.600 plekken; dertig maal de initi  le inschatting. Jaarlijks komen circa tweeduizend jongeren in de JeugdzorgPlus terecht.⁶⁰ Ze stelt dat dit komt door een gebrek aan een alternatief. Het is een verlegenheidsoplossing. Bij de komst van de Wet op de gesloten Jeugdzorg had toenmalig minister Rouvoet van Jeugd en Gezin ook alternatieve vormen in de vorm van niet-gesloten jeugdhulp in het vooruitzicht gesteld. Maria de Jong-de Kruijff komt tot de conclusie dat dit niet is gebeurd.⁶¹

Inmiddels zien we bij zowel gemeenten als bij aanbieders van jeugdhulp de tendens dat zij de conclusie van Maria de Jong delen: te veel jongeren komen in de JeugdzorgPlus terecht. In meerdere inkoopregio's nemen gemeenten en aanbieders de doelstelling op om nul of minder jongeren in JeugdzorgPlus te laten belanden.

De oorzaak erachter is volgens kinderpsychiater en oud-bestuurder Peter Dijkshoorn Accare (jeugdzorgorganisatie) dat we: "Een systeem hebben waarin we niet goed analyseren wat de problemen van kinderen zijn. En dan bedoel ik: alles in kaart brengen. Temperament van het kind, wat die bij aanleg heeft meegekregen, maar ook wat er in een gezin zoal gebeurt, de goede dingen, de minder goede dingen. Hoe de omgeving in elkaar zit, hoe het sociaal werkt. We cre  ren armoede in de samenleving. Armoede helpt niet in dit soort situaties. Als je in armoede leeft, ben je kwetsbaar als ouder. Nou, weet dat dan. Breng dat dan goed in kaart."⁶²

Volgens Dijkshoorn komt de hulp niet tijdig op de mogelijke problemen als agressie, verslaving, schulden: "Dat laten we allemaal gebeuren, het gaat niet goed. En uiteindelijk komen die kinderen misvormd als ze zijn, in de JeugdzorgPlus. En de mensen die daar werken, moeten het oplossen. En daarom neem ik het voor ze op. Maar ik vind w  l dat we met elkaar moeten zorgen dat we stroomopwaarts beter worden. Want dan hoeven zij dat werk zo niet meer te doen."⁶³

Formeel is het doel van JeugdzorgPlus 'gedragsverandering om straks weer in de maatschappij mee te kunnen doen.' Maria de Jong stelt dat dat doel amper wordt gehaald omdat men dus te laat is.⁶⁴

Onvoldoende rechtswaarborging

Wanneer dit deel van het jeugdhulpdomein wordt vergeleken met het medische domein en het rechterlijke domein, valt het op dat er juridisch veel minder is geregeld voor de rechtsbescherming van jeugdigen en ouders. Zo concludeert advocaat Reinier Feiner dat het terechtkomen van een jongere in de JeugdzorgPlus te makkelijk gaat. Zijn kritiek gaat met name in op de stap die na het rapport van de raadsonderzoeker volgt. De rechter neemt geen beslissing op enkel het onderzoek. Er moet sprake zijn van een tweede perspectief. Dat betekent dat een gedragsdeskundige met de plaatsing moet instemmen. Volgens Feiner stelt dit niet veel voor: "Die Verklaring gedragswetenschappen is ooit in de wet opgenomen om niet te lichtvaardig kinderen in gesloten instellingen te doen. Maar men heeft die waarborg z   uitgekleeft dat, om in gesloten jeugdzorg terecht te komen, er slechts een instemmingsverklaring van een gedragswetenschapper nodig is die het kind kort van tevoren bezoekt. Die voert   cht een kort gesprek met het kind. Zo'n instemmingsverklaring is op basis van een gesprek van dertig minuten en op basis van stukken die de jeugdbescherming indient. Het is dus een heel beperkte toets. Dat is geen diagnostisch onderzoek."⁶⁵

⁶⁰ Op basis van de Brancherapportage 2010 van Jeugdzorg Nederland lezen we dat in het jaar 2010 het gebruik van JeugdzorgPlus lag op 2.952. Dit is het aantal jeugdigen dat aan het begin van 2010 gebruikmaakte van JeugdzorgPlus opgeteld met het aantal jeugdigen dat gedurende het jaar 2010 is ingestroomd bij diezelfde zorgvorm. Het aantal plaatsen JeugdzorgPlus lag in 2010 op 1.377. Het gebruik is hoger dan de capaciteit, omdat meerdere jeugdigen gebruik kunnen maken van     n plaats. Wanneer we kijken naar recente en gecontroleerde cijfers van JeugdzorgPlus door het NJI, zien we voor het jaar 2019 dat er sprake was van 1.680 plaatsen in JeugdzorgPlus, dat 1.361 unieke jeugdigen in 2019 gebruikmaakte van JeugdzorgPlus en dat het aantal jeugdigen dat in 2019 in zorg was bij JeugdzorgPlus 2.094 is.

www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/Instelling-voor-JeugdzorgPlus

^{61, 62, 63, 64, 65} H       van Beek, 'Kinderen van de Staat – Jeugdzorg in ademnood', Baarn 2020.

Feiner heeft tevens op basis van een WOB-verzoek bij de gemeente Rotterdam aangetoond dat in 95% van de gevallen, gedragsdeskundigen instemden met het verzoek voor een gesloten opname. In minder dan 5% was er sprake van een ander perspectief.

“En dat had vaak niet een inhoudelijke reden. Soms bleek die jongere alsnog in een residentiële instelling (een open instelling voor jeugdzorg, red.) te kunnen verblijven waardoor het niet nodig was om naar een gesloten instelling te gaan.”⁶⁶

Wanneer je deze aanpak vergelijkt met de aanpak in het strafrecht (jeugdgevangenis) vallen grote verschillen op. Om een jongere te plaatsen in een jeugdgevangenis moeten er hoogstaande onderzoeken zijn uitgevoerd. Feiner stelt: “Binnen drie maanden is er een dubbel PO (PersoonlijkheidsOnderzoek, red.) gereed als een officier dat aanvraagt. Dan bedoel ik dat een kinder/jeugdpsychiater en een kinderpsycholoog dit bijna onafhankelijk van elkaar, in wel veertig of vijftig pagina’s, echt van goede kwaliteit, op basis van meerdere gesprekken, leveren aan de rechter. Zodat de rechter bij de behandeling van de inhoudelijke zaak rekening kan houden met wat er aan de hand is. Zich de vraag kan stellen: Is iemand toerekeningsvatbaar? Maar ook: waar kan die eventueel behandeld worden?”⁶⁷

Feiner heeft zich ook verdiept in de financiering van deze onderzoeken. Voor het onderzoek in het kader van JeugdzorgPlus is een paar honderd euro beschikbaar voor het onderzoek. In tegenstelling tot het strafrecht-kader. Daar wordt twintig- tot dertigduizend euro aan de onderzoeken besteed.⁶⁸

In het boek ‘Kinderen van de Staat’ worden nog meer voorbeelden genoemd van onvoldoende rechtswaarboring. Zo kan de rechterlijke machtiging voor gesloten jeugdzorg eindeloos worden verlengd. Bij het oordeel van drie of zes maanden jeugdgevangenis weten jongeren waar ze aan toe zijn. Echter, een machtiging voor gesloten jeugdzorg kan telkens worden verlengd.⁶⁹ En gezien het feit dat er geen alternatieven zijn, is dat geen zeldzaamheid.

Het rapport ‘Geef nooit op! – Gebrek aan vervolghulp JeugdzorgPlus’ stelde dit reeds in 2018. In dat onderzoek werd onderzocht of en hoe vaak jongeren langer dan nodig in een gesloten setting verblijven als gevolg van een gebrek aan passende en tijdige vervolghulp. In het onderzoek is gesproken met respondenten uit verschillende sectoren: advocaten, rechters, vertegenwoordigers van GI’s, PC’s, JeugdzorgPlus-instellingen en open voorzieningen, het CCE, en Defence for Children.

“Iedereen, unaniem, erkent dat het probleem speelt, de inschatting over hoe vaak dat voorkomt verschilt.”⁷⁰

De vraag rijst dan natuurlijk waarom dit gebeurt. In het rapport ‘Geef nooit op!’ worden hiervoor meerdere redenen benoemd: er is een tekort aan kleinschalige, langdurige typen voorzieningen waar maatwerk kan worden toegepast voor de meest complexe doelgroep; resultaatfinanciering kent de perverse prikkel van een opnamebereidheid van instellingen met de achterliggende financiële druk. Wachtlijst- en capaciteitsproblematiek lijkt volgens het rapport niet een een-op-eenverklaring te zijn, met de uitzondering van langdurige woonvormen.⁷¹

In justitiële inrichtingen of psychiatrische ziekenhuizen moet alles zeer nauwgezet geregistreerd en gerapporteerd worden – alsook een melding bij de directie of de inspectie. Binnen de JeugdzorgPlus wordt weinig gerapporteerd waardoor ook de rechtvaardigheid van de dwangmaatregelen niet kan worden gecontroleerd.

^{66, 67, 68, 69} Hélène van Beek, ‘Kinderen van de Staat – Jeugdzorg in ademnood’, Baarn 2020.

^{70, 71} Sophie Hospers en Judith van der Zwaan, ‘Geef nooit op! - gebrek aan vervolghulp JeugdzorgPlus’, december 2018.

In het boek 'Kinderen van de Staat' vertelt Jason het verschil in zijn dossiers:

"In de rapportages van de Bascule (psychiatrische kliniek red.) hebben ze elke dag neergezet wat er gebeurde, heel uitgebreid. In Harreveld (gesloten jeugdzorg, red.) rapporteerden ze zó weinig, zó slecht. Mijn dossier telt 28 pagina's over vier maanden. Dat is belachelijk. Op sommige dagen staat er één zin, of een paar zinnen. Er staat niet eens in hoe lang ik op mijn kamer werd opgesloten elke dag, of hoe vaak ik in de iso heb gezeten of in de chill-out. Het staat er helemaal niet in."⁷²

De lector residentiele jeugdzorg Peer van der Helm benoemt ook de problematiek van deze registratie alsook melding, maar dan vanuit een andere situatie. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd heeft onderzoek gedaan naar het groeiend aantal suïcidale jongeren in de (gesloten) jeugdzorg. Uit het onderzoek van de inspectie blijkt:

"In 2014 stapten tien jongeren, die bekend waren bij hulpverleners, uit het leven. Een van hen verbleef tijdens de daad in een gesloten jeugdhulpinstelling. Vorig jaar was dit aantal gestegen naar negentien jongeren, waarvan vijf in een gesloten jeugdhulpinstelling."⁷³

Peer van der Helm stelt echter, dat de cijfers – en dus de problemen – vele malen groter zijn dan de cijfers van de Inspectie doen vermoeden.

"Pogingen die niet slagen worden niet gemeld en maar zeer wisselend door de instellingen zelf bijgehouden. Bestuurder Bas Timman van Jeugdzorg Nederland herkent het probleem en denkt dat het goed is als in de toekomst ook pogingen worden gemeld bij de inspectie. Zo kunnen problemen sneller worden gesignaleerd."⁷⁴

Ook Peer van der Helm geeft als oorzaak: geen passende en tijdige hulp was eerder voorhanden. Echter, deze jongeren vervolgens naar gesloten jeugdzorg brengen helpt ook niet:

"Geslotenheid en vervolgens separeren zijn absoluut geen garantie dat het de jongere niet lukt om zich van het leven te beroven. Integendeel. De frequentie en heftigheid van de pogingen nemen hand over hand toe, ondanks een-op-eenbegeleiding. Wanneer je een depressief kind opsluit, wordt het alleen maar depressiever."⁷⁵

Het ministerie van VWS heeft vanuit het actieprogramma 'Zorg voor Jeugd' besloten om 42 regionale expertteams in te richten. Dit om ervoor te zorgen dat er in complexe situaties tijdig passende hulp beschikbaar komt:

- het (boven)regionaal expertteam richt zich op complexe zorgvragen, waar de reguliere hulpverlening niet uitkomt;
- het (boven)regionaal expertteam adviseert over passende jeugdhulp, waarbij de vraag van de cliënt centraal staat. De experts zijn in staat om out-of-the-box te kunnen denken;
- het (boven)regionale expertteam leert van de complexe casuïstiek en zijn ontstaansgeschiedenis en versterkt het leren over de jeugdhulp, de samenwerking binnen de regio en het zorglandschap.⁷⁶

In de Wet op de Jeugdzorg is veel niet vastgelegd. Zo bestaat er bijvoorbeeld geen minimumleeftijd. Dit betekent dat in Nederland ook jonge kinderen opgenomen kunnen worden in de gesloten jeugdzorg, hetgeen ook gebeurt. Onderzoeksjournaliste Van Beek toont aan dat dit ook gaat om een aanzienlijk aantal.

⁷² Hélène van Beek, 'Kinderen van de Staat – Jeugdzorg in ademnood', Baarn 2020.

^{73, 74, 75} Floor Ligtvoet, 'Grote zorgen over suïcidepogingen jongeren in gesloten jeugdzorg', Nieuwsuur 29 september 2018, op: nos.nl/nieuwsuur/artikel/2252605-grote-zorgen-over-suïcidepogingen-jongeren-in-gesloten-jeugdzorg.html

⁷⁶ VNG, 'Expertteams realiseren passende zorg', op: vng.nl/artikelen/expertteams-realiseren-passende-zorg

5% van alle kinderen in een gesloten instelling is 12 jaar of jonger. Van Beek geeft zelfs een voorbeeld van een vijfjarig meisje. De absolute aantallen in Nederland van twaalf-minners in een JeugdzorgPlus-instelling over de afgelopen jaren zijn:

- 2016: 45 kinderen jonger dan twaalf jaar.
- 2017: 51 kinderen jonger dan twaalf jaar.
- 2018: 39 kinderen jonger dan twaalf jaar.

Er is te weinig controle op de uitvoerende macht volgens Feiner:

“Wat ik heel belangrijk vind, is dat dat ik ervan overtuigd ben dat vanuit de meeste kinderrechtshouders, jeugd-beschermers, mensen die werken in instellingen, dat echt wel met hart en ziel doen.”⁷⁷

“Het grote probleem daarbij is dat iedereen denkt, en vooral de uitvoerende macht, omdat ze het beste met de kinderen voorhebben, dat controle helemaal niet zo belangrijk is. ‘We willen kinderen alleen maar helpen’, zeggen ze. Dat is de reden dat er in het civiele jeugdrecht veel meer ruimte is gegeven aan de uitvoerders om te handelen, zonder er goed toezicht op is.”⁷⁸

Volgens Feiner vergroot deze mentaliteit de risico’s op verkeerde beslissingen en willekeur. Dit in een situatie waarbij kinderen en ouders de mogelijkheden hebben om zich goed te verdedigen, in tegenstelling tot situaties die onder het strafrecht vallen. Uitnodigingen voor rechtszittingen worden bijvoorbeeld niet aangetekend verstuurd. Dit vergroot het risico op het niet zien van de uitnodiging, zeker voor ouders die onder bewindvoering staan of in de schuldsanering zitten. Een tijdige reactie of voorbereiding is dan al zeer lastig. Binnen het strafrecht werkt dit anders. Brieven worden aangetekend verstuurd en er is de waarborging dat iemand die wordt beschuldigd, minimaal tien dagen van tevoren op de hoogte moet worden gesteld van de dagvaarding.⁷⁹

Geen effect

In het boek ‘Kinderen van de Staat’ worden meerdere studies naar de effecten van gesloten jeugdzorg aangehaald. Uit de studies blijkt dat gesloten jeugdzorg niet werkt. Met name wanneer kinderen meerdere malen in de gesloten jeugdzorg zitten. Saillant detail is dat meer dan een kwart van de kinderen vaker dan één keer in een gesloten instelling zit.⁸⁰

Over het jaar 2020 wordt door Jeugdzorg Nederland wel goed nieuws gemeld. Op 8 april 2021 publiceren zij op hun website het volgende:

“Het aantal jongeren dat in 2020 in instellingen voor JeugdzorgPlus (gesloten jeugdzorg) is geplaatst, is met 18% gedaald ten opzichte van het jaar ervoor. Dat blijkt uit de jaarlijkse plaatsingsgegevens van Jeugdzorg-Plus. Het aantal jongeren in de JeugdzorgPlus daalt al langer. ‘Dat is een goede ontwikkeling die mede het gevolg lijkt te zijn van het beleid van gemeenten en jeugdzorginstellingen, en de inzet op alternatieve en beter passende vormen van zorg,’ zegt Bas Timman, bestuurslid van Jeugdzorg Nederland.”⁸¹

Echter, er worden gelijk weer kanttekeningen geplaatst bij dit goede nieuws door Timman:

“De (forse) afname in 2020 kan deels het effect zijn van de coronacrisis waardoor jongeren minder goed in beeld waren. Bovendien kan de crisis ook leiden tot meer zorg straks. We zien nu al dat de druk op de jeugd-ggz groot is.”⁸²

^{77, 78, 79, 80} Hélène van Beek, ‘Kinderen van de Staat – Jeugdzorg in ademnood’, Baarn 2020.

^{81, 82} Jeugdzorg Nederland op de website: www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/forse-daling-jongeren-in-jeugdzorgplus-in-2020/

Niet beschermd

In elk geval twee commissies onderzochten de afgelopen tien jaar geweld en (seksueel) misbruik in de jeugdzorg. De eerste commissie werd geleid door Diederik Samson en de tweede commissie door Mischa de Winter. Daarbij keken zij naar de periode vanaf 1945 tot heden. Nederland schrok van de uitkomsten en er kwamen excuses van de verantwoordelijken, onder wie minister Hugo de Jonge van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Uit het onderzoek van Commissie De Winter is gebleken dat 75% van de kinderen die na de Tweede Wereldoorlog in pleegzorg zaten, te maken hadden gehad met fysiek, verbaal (vernedering of geestelijk mishandeling) of seksueel geweld. In die 75 jaar zaten naar schatting tienduizenden kinderen in de jeugdzorg. Slachtoffers meldden over de jaren voor 1970 fysiek en psychisch geweld dat vooral uitgeoefend werd door groepsleiding en pleegouders. Na 1970 verschoof dit naar meer fysiek geweld van pupillen onderling. Ook in de meest recente periode vinden veel betrokkenen – jeugdigen en groepsleiding – het klimaat nog onveilig, vooral in de gesloten jeugdzorg, de justitiële jeugdinstanties en de opvanglocaties voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen.⁸³

Voor ex-pupillen blijkt psychisch geweld, zoals aanhoudend treiteren, vernederen en isoleren, van grote invloed op hun latere leven. Veelgenoemd worden psychosociale gezondheidsklachten, relatieproblemen en problemen met het opvoeden van eigen kinderen.

De Commissie De Winter schat op basis van representatief onderzoek dat één op de tien personen die ooit in de jeugdzorg verbleef, vaak tot zeer vaak geweld meemaakte. Bijna een kwart van de ondervraagden heeft nooit geweld meegemaakt. Uit datzelfde onderzoek bleek dat geweld in pleeggezinnen minder voorkwam dan in instanties.⁸⁴

Veel verschillende factoren hebben een rol gespeeld in hoe het geweld heeft kunnen gebeuren. Ten eerste de negatieve maatschappelijke kijk op het uit huis geplaatste kind werkte lange tijd geweld in de hand: strenge tucht werd veelal gezien als de manier om onmaatschappelijkheid en moreel verval van kinderen te bestrijden. Ten tweede waren de financiële middelen permanent onvoldoende om geschikt personeel te vinden en voor langere tijd aan zich te binden. Ten derde blijkt onvoldoende professionaliteit (opleiding en methodieken) een belangrijke oorzaak van geweld alsook het bij elkaar plaatsen van grote groepen kwetsbare kinderen. Ten vierde zette uitgebreide wet- en regelgeving die bescherming moet bieden aan kinderen en een bredere professionalisering van de jeugdzorg pas in de jaren negentig van de vorige eeuw door en deze is tot op heden nog niet 'af'. Tot slot heeft het toezicht op de kinderen in instanties en pleeggezinnen in de gehele periode gebreken gekend. Doorgaans werd bij geweld niet ingegrepen. Pupillen konden of durfden niet over geweld te praten. Als er sprake was van geweld konden ze vrijwel bij niemand terecht. Het toezicht door inspecties was in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog marginaal. Het uitgangspunt was dat de verantwoordelijkheid bij de particuliere instanties lag. De toezichthoudende rol van de overheid werd in de jaren 70 van de vorige eeuw groter, maar bleef in de praktijk daarna vooral op afstand. Uit het onderzoek komt naar voren dat de overheid – uitgezonderd bij grote calamiteiten – nauwelijks op signalen van geweld reageerde.⁸⁵

Naar aanleiding van Commissie De Winter kunnen slachtoffers van geweld in de jeugdzorg in aanmerking komen voor een financiële tegemoetkoming van vijfduizend euro (!) via het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Ook heeft het Rijk gesteld dat er een website beschikbaar komt specifiek voor deze slachtoffers en waar ervaringen van andere slachtoffers worden gedeeld. Tot slot komt er een contactpunt waar slachtoffers geholpen worden om passende hulp te krijgen. Echte antwoorden op de eerdergenoemde oorzaken zijn dit niet.

^{83, 84, 85} Commissie de Winter, 'Onvoldoende beschermd – geweld in de Nederlandse jeugdzorg 1945 - heden', juni 2019.

Armoede als risicofactor voor jeugdhulp

Vanwege corona, en de daarmee gepaard gaande economische neergang, wordt verwacht dat het aantal gezinnen in armoede in Nederland zal groeien. Het risico om in een gezin met geldzorgen op te groeien is groter voor kinderen uit eenoudergezinnen, bijstandsg gezinnen, gezinnen met laagopgeleide ouders en kinderen uit migrantengezinnen en vluchteling gezinnen.

Binnen de jeugdhulp in Nederland kennen we zes domeinen die van positieve of negatieve invloed kunnen zijn op de draagkracht en draaglast van een gezin:

- Kindfactoren.
- Ouderfactoren.
- Gezinsfunctioneren.
- Contextuele factoren.
- Sociaal netwerk.
- Hulpverlening.⁸⁶

Armoede is een zeer belangrijke contextuele risicofactor met betrekking tot jeugdhulp. Senior-adviseur bij het Nederlands Jeugdinstituut Hilde Kalthoff schrijft op basis van onderzoek:

“Ouders die in armoede leven geven aan niet altijd in de basisbehoeften van het gezin te kunnen voorzien en stress te ervaren vanwege het leven in armoede. Door deze stress komt de band tussen ouders en kinderen soms onder druk te staan, bijvoorbeeld doordat ouders minder aandacht voor hun kinderen hebben, hun kinderen minder stimulering, structuur en ondersteuning bieden, minder vaak positief op hun kinderen reageren, of doordat er weinig momenten zijn om samen te ontspannen en plezier te maken. Ook maakt stress het moeilijker om goed te reflecteren op het eigen opvoederschap en wordt gedrag van jeugdigen eerder als problematisch gezien. Langdurige stress kan daarnaast leiden tot minder sensitiviteit in de ouder-kindinteractie, waardoor er risico op onveilige hechting ontstaat. Dit is een risicofactor voor het ontstaan van latere problemen bij het kind.

Maar armoede brengt nog meer risico's met zich mee voor de ontwikkeling van jeugdigen. Zo kunnen materiële achterstanden bijdragen aan stressklachten, slechtere concentratie op school en leerachterstanden. Armoede is daarnaast een belangrijke risicofactor voor kindermishandeling, gaat vaak samen met het leven in een minder veilige buurt, hangt samen met een ongezondere levensstijl die kan bijdragen aan een slechtere gezondheid en geeft vaker onzekerheid over het toekomstperspectief. Ook verliezen veel ouders in armoede hun sociale netwerk, wat weer kan leiden tot extra financiële en emotionele problemen.”⁸⁷

“Armoede zorgt niet automatisch voor problemen bij kinderen op lange termijn. Als armoede langdurig is en samengaat met meer risicofactoren en minder beschermende factoren, is de kans op ontwikkelingsproblemen van kinderen groot. Het betreft risicofactoren bij ouders (zoals een lage opleiding, alleenstaand ouderschap, langdurig ziek zijn), bij het kind (bijvoorbeeld moeilijk temperament) en de omgeving (een slechte woonsituatie, onveiligheid in de buurt). Hiertegenover staan beschermende factoren bij de ouders (goede relatie, veerkracht), bij het kind (zoals een makkelijk temperament) en in de omgeving (goede sociale netwerken, goed functionerende basisvoorzieningen).”⁸⁸

Niet alleen Kalthoff, maar ook vele andere (ervarings)deskundigen uit de praktijk van jeugdhulp geven aan dat het investeren in bestaanszekerheid (inkomen en een woning) vaker de beste vorm van jeugdhulp kan zijn voor een gezin. Armoede maakt het niet alleen lastig om in de basisbehoeften te voorzien, maar werkt door in alle lagen van de behoeften piramide.

⁸⁶ Website Richtlijnen Jeugdhulp

<https://richtlijnenjeugdhulp.nl/gezinnen-met-meervoudige-en-complexe-problemen/goed-genoeg-opvoederschap/factoren/> 2 juli 2020.

^{87, 88} Hilde Kalthoff, 'Opgroeien en opvoeden in armoede. Over de leefsituatie van kinderen in armoede en de gevolgen', Nederlands Jeugdinstituut 2021.

Armoede in Nederland neemt toe

Eén miljoen mensen in Nederland moeten rondkomen van een laag inkomen. Eén op de dertien kinderen in Nederland groeit op in armoede. Als land kiezen we daar ook voor. Armoede in Nederland is een politieke keuze. Onze nationale onderzoeksinstituten erkennen dat door de lage bijstandsuitkering mensen maandelijks net-niet-genoege krijgen (jaarlijks drieduizend euro tekort).⁸⁹ Het Sociaal en Cultureel Planbureau berekent sinds enkele jaren het zogenaamde nationale inkomenstekort: “Om het totale inkomenstekort van de arme huishoudens (inclusief zzp en mkb) aan te vullen zou in 2017 iets minder dan 2,7 miljard euro nodig zijn.”⁹⁰ Dat is minder dan 1% van de jaarlijkse uitgaven van de Nederlandse overheid.

Een tekort betekent dat mensen schulden moeten maken om te kunnen overleven en als gevolg daarvan is er een schuldenindustrie ontstaan. Die industrie bestaat uit vele partijen die mensen met schulden kunnen helpen. Bijvoorbeeld de voedselbanken, sport- en cultuurfondsen, budgetmaatjes en schuldhelpverlening. Uiteindelijk overlijden arme mensen zes jaar eerder dan mensen met een hoog inkomen, zo meldde de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving. Sinds 1979 is de koopkracht van de bijstand afgenomen en tot 2035 wordt de bijstand verlaagd. Werk is daarnaast geen garantie tegen armoede en geschat wordt dat schulden de samenleving zeventien miljard kosten.⁹¹

Passend Onderwijs en jeugdhulp

Naast de decentralisatie van de jeugdhulp in 2015 naar gemeenten, vond er nog een andere transitie plaats. Passend Onderwijs werd in 2014 ingevoerd. Binnen deze transitie werden verschillende beleidsprogramma's voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften vervangen. Vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft er na vijf jaar een evaluatie plaatsgevonden naar de werking van Passend Onderwijs. Uit de evaluatie is gebleken dat de stelselwijziging voor leraren en ouders echt minder heeft opgeleverd dan gedacht. Sterker, het effect van Passend Onderwijs op leerlingen en studenten is niet goed vast te stellen. In de evaluatie worden ook de knelpunten in de afstemming met jeugdhulp benoemd:

“Scholen ervaren dat het lastig is om goede afspraken te maken met jeugdhulpverleners over ondersteuning van leerlingen die dat nodig hebben. Ze hebben te maken met wisselingen in jeugdhulpteams, met onduidelijkheid over de regie, en met wachtlijsten voor onderzoek en behandeling. Verder hebben scholen (net als ouders) last van discussies die soms ontstaan over wie welke kosten moet dragen. Knelpunten in de afstemming spelen het meeste in het speciaal onderwijs, waar relatief veel leerlingen met jeugdhulp te maken hebben.”⁹²

Echter, ook andersom zijn de verwachtingen niet uitgekomen. In de evaluatie wordt aangegeven dat Passend Onderwijs strikt genomen weinig directe gevolgen heeft gehad voor het handelen van leraren, dus hun dagelijkse praktijk. In de evaluatie staat:

“Er zijn landelijk niet substantieel meer leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften in het regulier onderwijs terechtgekomen. Het door leraren gerapporteerde percentage is al sinds 2008 stabiel, het gaat om 20-25% van de leerlingen in hun groep. Wel zijn er aanwijzingen dat de aard en complexiteit van de onderwijsbehoeften veranderd zijn: vaker gedragsproblemen in plaats van – of naast – leerproblemen, en vaker meervoudige problemen. Leraren hebben niet substantieel meer hulp gekregen bij de ondersteuning van deze leerlingen. Weliswaar kregen op veel plaatsen intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren extra uren, maar dat is vermoedelijk door leraren niet altijd gezien of herkend als een gevolg van Passend Onderwijs. Ook nam in het primair onderwijs het aantal onderwijsassistenten toe, maar niet zodanig dat elke leraar over deze hulp kan beschikken.

⁸⁹ Sociaal Cultureel Planbureau en Nibud.

^{90, 91} Tonie Broekhuijsen, 'Armoede in Nederland (5): hoe komen we er vanaf?' Follow the Money 11 maart 2021.

⁹² Guuske Ledoux, Sietske Waslander, Ton Eimers, 'Evaluatie Passend Onderwijs – Eindrapport Mei 2020', op: <https://evaluatiepassendonderwijs.nl/publicaties/eindrapport-evaluatie-passend-onderwijs/>

Er is niet groot ingezet op deskundigheidsverhoging van leraren in het regulier onderwijs. De hiervoor verantwoordelijke schoolbesturen laten dit vaak over aan de scholen. Scholen geven aan dat de deskundigheid van leraren over Passend Onderwijs enigszins gegroeid is vergeleken met vijf jaar geleden. Leraren vinden zichzelf gemiddeld bekwaam genoeg om leerlingen extra te ondersteunen. Ze vragen eerder om faciliteiten (kleinere klassen, meer handen in de klas) dan om scholing.”⁹³

Leraren ervaren al langer meer belasting en het onderwijs moet structureel beter

In het evaluatierapport over Passend Onderwijs staat dat leraren al langer meer belasting ervaren en dat leraren die toeschrijven aan Passend Onderwijs. Echter, het rapport stelt ook dat leraren die belasting al ervoeren bij de start van Passend Onderwijs en dat betekent volgens het evaluatierapport dat er al eerder meer aan de hand is in het onderwijs. Leraren gaven bijvoorbeeld aan: te grote klassen, te veel leerlingen met ondersteuningsbehoeften, te weinig ondersteuning en te zware eisen van de inspectie. Daar bovenop kwam dan nog eens Passend Onderwijs. Leraren stellen niet de uitgangspunten van Passend Onderwijs ter discussie, maar wel de organisatie en de beschikbare faciliteiten.

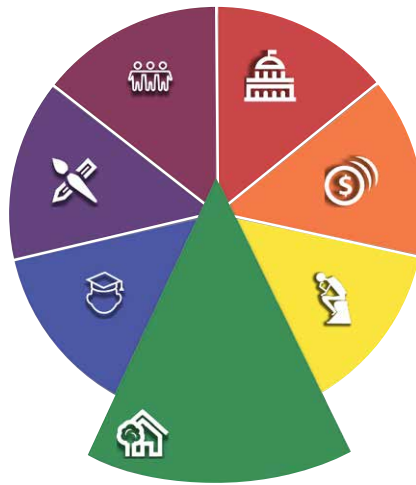
Dat er meer aan de hand is in het onderwijs, blijkt ook uit het rapport ‘De Staat van het Onderwijs 2021’ van de Inspectie Onderwijs. Het onderwijs in Nederland moet structureel beter volgens de inspectie. De basisvaardigheden van leerlingen zijn onder de maat (onvoldoende taalvaardigheid, rekenvaardigheid en maatschappelijke vaardigheden), maar ook de kansenongelijkheid neemt toe, wat nog eens wordt versterkt door de huidige coronacrisis.⁹⁴

⁹³ Guuske Ledoux, Sietske Waslander, Ton Eimers, ‘Evaluatie Passend Onderwijs – Eindrapport Mei 2020’, op: <https://evaluatiepassendonderwijs.nl/publicaties/eindrapport-evaluatie-passend-onderwijs/>

⁹⁴ Inspectie van het Onderwijs, ‘De Staat van het Onderwijs 2021’, 14 april 2021, op: www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2021/04/14/de-staat-van-het-onderwijs-2021

7. Ruimte

In deze dimensie wordt gekeken naar de invloed van ruimtelijke en fysieke omgevingsinvloeden binnen de wereld van de jeugdhulp.

Invloed ruimtelijke kwaliteit geen issue in gesprekken

In het gesprek over de wereld van de jeugdhulp en in de literatuur lijkt de ruimtelijke inrichting nagenoeg volledig afwezig. 'Lijkt', want als de randvoorwaarden voor een gezond opvoed- en opgroei-klimaat verder worden geanalyseerd, wordt duidelijk dat deze impliciet wel degelijk een belangrijke rol spelen.

Voor het ontwikkelen van sociale binding is een plek nodig waar een kind langdurig op een plek kan blijven, een omgeving waarin ontmoeting mogelijk is (fysiek). Kijkend naar de jeugdhulp specifiek, is onderzoek hier- naar nagenoeg niet aanwezig. Echter, in een aanpalend domein, de medische wereld, is dit wel onderzocht.

Zo stelde Mobach in 2009 in zijn boek 'Een organisatie van vlees en steen'⁹⁵ dat de ruimtelijke omgeving duidelijk invloed heeft op het genezingsproces van patiënten in een medische context. De positieve invloed op angst, stress, pijn en depressiviteit waren helder. In de medische wereld is de betekenis van de ruimtelijke inrichting van het moderne ziekenhuis verschoven van een huisvesting tot een ondersteuningsfunctie in het medische zorgproces. De omgeving geneest mensen niet, maar kan wel zorgen voor een sneller en beter proces, zo leek het.

De ruimtelijke ongelijkheid neemt toe

De Raad Volksgezondheid & Samenleving stelt dat mentale en fysieke gezondheidsproblemen vaak nauw samenhangen met bredere maatschappelijke en ruimtelijke omstandigheden.⁹⁶ Zij adviseren dan ook om in te zetten op een gezonde, sociale leefomgeving. Niet alleen fysiek-ruimtelijk, maar ook in voorzieningen: ruimte voor ontmoeting in buurten en wijken, veilige werk-, leer- en studieomgevingen en een omgeving die uitnodigt tot gezond eten en gezond gedrag. Dat zal een omgeving zijn die chronische zorgen en stress voorkomt en zo kan bijdragen aan gelijke kansen op het gebied van gezondheid. Dit is belangrijk, want de kansenongelijkheid in onze samenleving neemt steeds verder toe, en daarmee ook de ruimtelijke ongelijkheid.⁹⁷

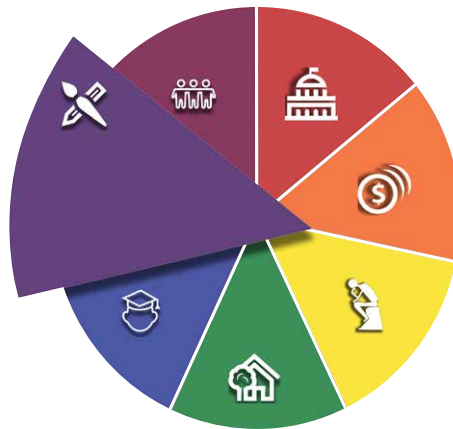
⁹⁵ Mobach, M., 'Een organisatie van vlees en steen', Koninklijke Van Gorcum, 2009

^{96, 97} Raad Volksgezondheid & Samenleving, 'Wissels omzetten voor een veerkrachtige samenleving – Vier prioriteiten voor de nieuwe kabinetsperiode', 5 maart 2021.

In de voorbije tien jaar is een herwaardering op gang gekomen voor de ruimtelijke inrichting van wijken. Naast aandacht voor speelvoorzieningen genereert ook de nieuwe Nationale Omgevingsverordening (NOVI) en de daaruit volgende Provinciale en Lokale uitwerkingen extra aandacht voor duurzaamheid. Dit leidt tot een toenemend aantal vergroenings- en verduurzamingsinitiatieven. In bebouwde omgeving wordt door heel Nederland gewerkt aan 'tiny forests', stadstuinen, volkstuintjes, groene schoolpleinen, etc. Hiermee werd niet alleen de relatie tussen mens en natuur hersteld en een positief effect bereikt voor de biodiversiteit, maar werd als neveneffect een impuls gegeven aan de sociale inrichting van wijken en dorpen.

8. Artistiek

Creativiteit en vindingrijkheid zijn wat de menselijke ontwikkeling heeft voortgedreven sinds het begin der tijden. In deze dimensie wordt gezien in hoeverre de dimensie artistiek deel uitmaakt van de wereld van de jeugdhulp.

Kunst raakt mensen

Kunst heeft het doel te prikkelen. Films als 'Alicia' en het Duitse 'System Crasher' zijn voorbeelden van artistieke uitingen die het grote publiek kennis hebben laten maken met de wereld van de jeugdhulp. Het Vergeten Kind Filmfestival is een ander voorbeeld waarmee getracht wordt meer bewustwording te creëren en het gesprek op gang te brengen.

Naast de herinnering kan kunst nog andere functies hebben, zoals het bieden van hoop, ruimte geven aan verdriet en leed, maar kunst kan ook bijdragen aan zelfinzicht en ontwikkeling. Onze oordelen zijn vaak oppervlakkig en/of vooringenomen, we vinden dingen snel 'vreemd', wat een defensieve houding is. Kunst breidt onze ervaringen uit en laat ons (weer) gevoelig worden voor wezenlijke zaken in het leven. De documentaire 'Alicia' (2017) van Maasja Ooms laat ons deze functies van kunst doorleven. In de documentaire volg je Alicia: Alicia is één jaar oud als ze uit huis wordt geplaatst. Via een pleeggezin komt ze op vijfjarige leeftijd terecht in een kindertehuis en als ze negen is zit ze daar nog steeds, in afwachting van plaatsing bij een nieuw gezin. Dit is het moment waarop de documentaire Alicia begint.

De film volgt drie jaar lang het dagelijkse leven van het meisje, observerend en dicht op de huid gefilmd. Hoop, verwachting, onmacht en het effect van een gebrek aan perspectief zijn direct invoelbaar. Dreigt ze hierdoor te ontsporen of zijn we getuige van een onontkoombare geschiedenis die zich herhaalt? Wie beslist er over Alicia's lot en toekomst?⁹⁸

Doordat de documentaire drie jaar lang Alicia volgt, geeft dit een ander perspectief op het jeugdhulpsysteem. Daar waar we 'normaliter' kinderen wellicht op één moment zien binnen een instelling, onder behandeling van hulpverleners, aan de hand van 'onbegrepen gedrag', zien we in de documentaire waar het echt om gaat: een meisje dat zich in de steek gelaten voelt en snakt naar liefde en aandacht. In het hier en nu van jeugdhulp zien we dat echter niet, dan gaan we met Alicia aan de slag door middel van allerlei behandelingen voor dat 'onbegrepen gedrag'. Hoewel er door hulpverleners hard wordt gewerkt en zij echt hun best doen voor Alicia, geven we Alicia niet waar zij behoefte aan heeft: liefde en aandacht.

De gedichten van Jason Bhugwandass over jeugdhulp en wat dit met hem heeft gedaan, zijn een andere vorm van kunst. Ze maken ons bewust van het feit dat kijken naar jeugdhulp vaak vanuit een analytische houding gebeurt, maar wanneer je een gedicht leest of ernaar luistert, kom je op een ander begrip en gevoel over jeugdhulp in Nederland.

⁹⁸ Maasja Ooms, 'Alicia', 2017: www.vpro.nl/speel-VPWON_1198538~alicia-2doc-.html

Instellingskind

**Ik ben gecultiveerd, het normale leven verleerd
Ik ben een instellingskind in hart en nieren
Geen normen, geen waarden en zeker geen manieren
Ik ben verpest. De jeugdzorg heeft mij nu gemaakt
Er is niks wat ik mooi vind, niks wat mij raakt
Twintig jaar, en ik ben vogelvrij
Ongeketend, onbelast, maar er is niks over van mij
Geen sprankel in mijn ogen, als ik me even niet gedraag
Geen sarcastisch antwoord op een retorische vraag
Er is niks wat mij nog maakt, en mijn zelfvertrouwen is stuk
En ik spreek geen ABN meer, want het interesseert me gewoon geen fuck
Ik durf niet meer van mijn kamer als ik dorst heb in de nacht
Cornflakes en cruesli, maar alleen op zaterdag
Maakt niet uit in welke tijd of welke ruimte ik me bevind
Je kan een kind uit de jeugdzorg halen, maar de jeugdzorg nooit uit het kind⁹⁹**

Art Brut of Outsider Art

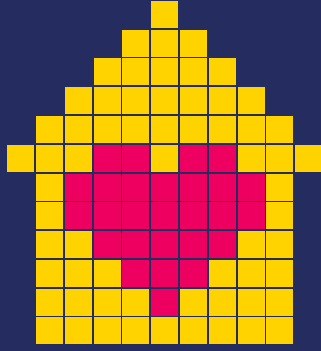
Wanneer kinderen of jongeren die gebruikmaken van jeugdhulp kunst maken, kan daarvoor de term 'Art Brut' wordt gebruikt. Deze term werd voor het eerst gebruikt in 1948 door de Franse kunstenaar Jean Dubuffet. Hij gebruikte de term voor kunstwerken die gemaakt waren door mensen die deels of geheel buiten de maatschappij staan, zoals psychiatrische patiënten, kinderen, mensen met een verstandelijke beperking, gedetineerden en 'primitieve volken'. De Engelse vertaling 'Outsider Art' werd voor het eerst gebruikt door kunstcriticus Roger Cardinal in 1972. Deze kunstvorm houdt in dat de kunst gemaakt wordt buiten de grenzen van de gevestigde normen en waarden van de cultuur om. Dubuffet en Cardinal wilden het gewone leven in ere herstellen, de poëzie laten zien van het alledaagse leven. Toevallig en wellicht ook ironisch genoeg met hetzelfde doel als dat van de transformatie jeugdhulp: terug naar de waardering van het 'normale' leven.

Belang van design thinking en experience design is in de jeugdhulp gering

De wereld van de jeugdhulp is maar beperkt innovatief. De innovatie wordt vaak gezocht in het veranderen van het 'hoe', maar nog maar weinig in het 'wat'. Dat blijft over lange perioden hetzelfde. Juist in Design Thinking en denken in ervaringen wordt gekeken naar ideeën van buiten de sector. Echter, binnen de wereld van de jeugdhulp zijn dit nog onderbelichte elementen en denkwijzen. Er wordt gedacht vanuit professie en organisatie. In interactie met andere werelden wordt gezocht naar elementen die passen in de eigen wereld en die ingevuld kunnen worden.

Het ontwikkelen van nieuwe concepten met andere sectoren en het incorporeren van inzichten uit andere sectoren gebeurt slechts zeer mondjesmaat. Voor innovatie en transformatie is creativiteit wel een urgent en noodzakelijk begrip. Creativiteit is namelijk het proces waardoor uit de menselijke geest nieuwe inzichten tot stand komen. Deze nieuwe inzichten maken het mogelijk om nieuwe toepassingen te maken. Door creativiteit te bevorderen kan je dus organisaties stimuleren en faciliteren in het creëren van nieuwe praktijken, en daarmee is het de eerste stap van een innovatieproces. Innoveren is uiteindelijk niet veel meer dan het succesvol implementeren van een creatieve (nieuwe) toepassing.

⁹⁹ Jason Bhugwandass, 'Instellingskind', opgenomen in boek: 'Echt doen wat nodig is – Pleidooi voor kleinschalige effectieve jeugdhulp', Stichting Beroepseer 2018.

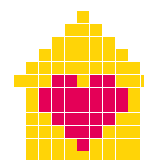

WERELD VAN AANDACHT

De wereld van het 'daar en dan' (deel 2)

Geschreven door Femke van Abeelen van Planet F
in opdracht van Stichting Het Vergeten Kind - Juni 2021

HET
VERGETEN
Kind

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
DEEL 2: DE WERELD VAN HET DAAR EN DAN	5
1. Uit niets ontstaat nooit iets	4
2. Filosofie	6
3. Politiek	10
4. Economie	12
5. Wetenschap en technologie	16
6. Sociaal	18
7. Ruimte	22
8. Artistiek	24
A. Samen werken aan een klimaat van aandacht	26
B. De huisarts, een vertrouwd gezicht in de wijk	27
C. Relatie, Ruimte en Reflectie als leidende principes	28
D. Centraal het decentrale versterken	29
E. Veiligheid 2.0	30
F. Wonen doe je op een plek die je thuis noemt	31

INLEIDING

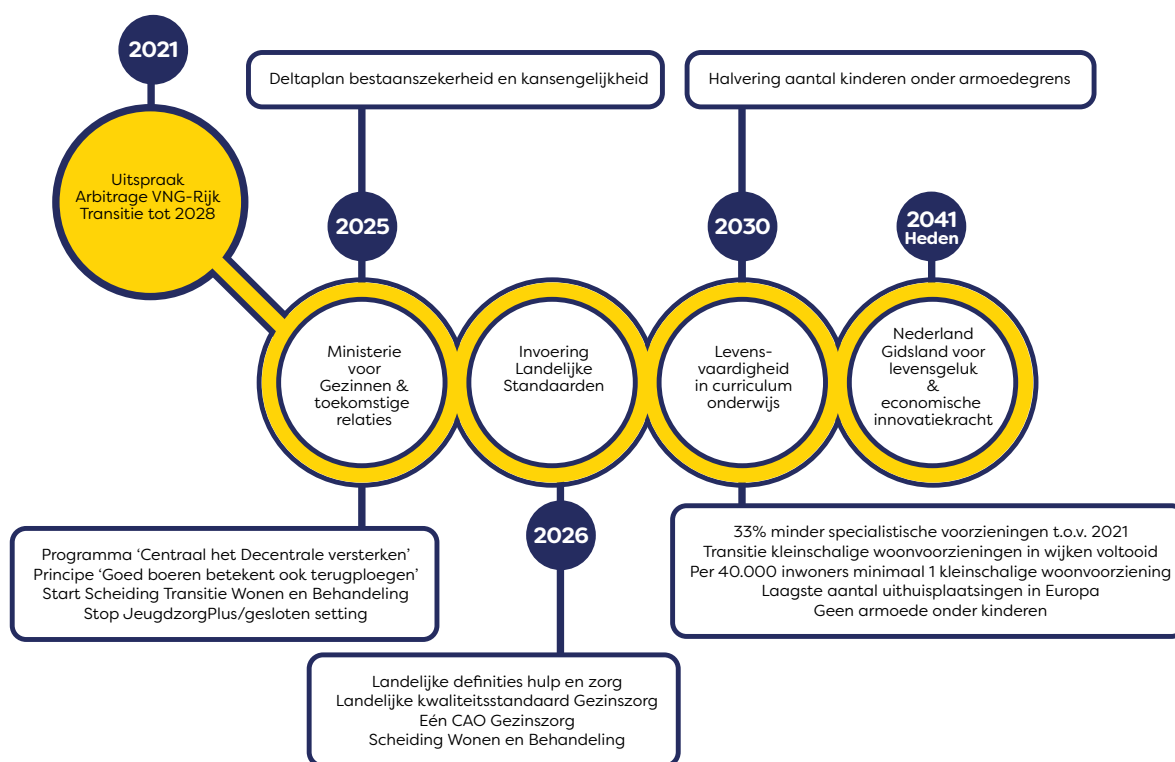
Whitepaper De Wereld van Aandacht

Dit whitepaper 'De Wereld van Aandacht' is opgesteld in opdracht van Stichting Het Vergeten Kind en bestaat uit twee delen; de wereld van het 'hier en nu' en de wereld van het 'daar en dan'.

Als kind doen we niets anders dan dromen over die andere wereld. Die wereld waar dingen anders en beter zijn. Het is die verbeeldingskracht die in ons allemaal zit, die wij willen aanboren met dit tweede deel van het whitepaper, de wereld van het 'daar en dan'.

Door verbeeldingskracht te combineren met trends, ontwikkelingen, literatuuronderzoek, ideeën en adviezen van (ervarings)deskundigen, kennisinstituten en baanbrekers, hebben wij een nieuwe wereld gecreëerd waarin onze jeugdigen leven. Een betere wereld voor jeugdigen, waarin elk kind in Nederland zich gehoord en gezien voelt, op een veilige plek woont en zich positief kan ontwikkelen, zodat het zijn/haar eigen plek vindt in de maatschappij.

Dit tweede deel kent het perspectief van 2041. Vanuit dat toekomstig perspectief wordt gekeken naar de wereld van de jeugd(hulp) op dat moment en wordt teruggekeken naar de weg en gebeurtenissen in de jaren sinds 2021. De onderstaande tijdlijn geeft hiervan een klein overzicht.

Aan de hand van zeven dimensies wordt deze nieuwe wereld beschreven en inzichtelijk gemaakt. Het doel van deze wereld is het vertellen van een nieuw verhaal. Een speculatief verhaal dat kansen en mogelijkheden schept om het 'abstracte idee van de toekomst' te visualiseren en er verbinding mee te maken. Wat zouden onze kinderen wensen dat wij beter voor hen gedaan hadden? Onze nalatenschap is niet iets dat wij achterlaten, maar iets dat wij gedurende ons leven creëren.

Deze wereld is dus geschreven voor iedereen die een bijdrage kan leveren aan die toekomstige wereld: kinderen en jongeren, ouders, grootouders, leraren, pedagogisch medewerkers, vrijwilligers, jongerenwerkers, buurtsportcoaches, wijkteams, jeugdhulpprofessionals, politici, ambtenaren, managers en bestuurders.

De wereld van het 'daar en dan' geeft niet alleen een inkijk in de wereld waarin we zouden kunnen leven, maar deze wereld reikt ook mogelijkheden aan over hoe wij deze wereld zouden kunnen creëren. Daarbij claimen wij niet dat dit de enige paden zijn die naar het spreekwoordelijke Rome leiden. We willen niet vertellen hoe het moet, maar wel willen we inspireren door middel van concrete ideeën, voorbeelden en manieren van organiseren. Deze wereld is een hulpmiddel om voorbij de grenzen van vandaag te kijken, voorbij de beleefde hinderpalen van de korte termijn en de institutionele belangen. Een hulpmiddel om op een holistische wijze te kunnen vooruitkijken naar een andere wereld in de toekomst; de wereld van het 'daar en dan'.

DEEL EEN: DE WERELD VAN HET DAAR EN DAN

1. Uit niets ontstaat nooit iets

Zoals de huidige wereld is gebouwd op de fundamenteën van het verleden, zo is de wereld van 'daar en dan' ook verborgen in de huidige wereld. Ideeën, principes, gedachten en niches zijn al aanwezig in de wereld om ons heen. Soms zichtbaar, soms nog versluierd. Voor de wereld van het 'daar en dan' maken we dan ook gebruik van voorkennis van anderen en trends die op dit moment ontluiken. Deze zijn niet verborgen of geheimzinnig. Door rapporten van kennisinstututen, zoals de Sociaal-Economische Raad (SER) en het Nederlands Jeugdinstituut, tegen het licht te houden en te kijken naar gelukte en mislukte doorbraakinitiatieven, uitvindingen of processen kan een beeld worden geschetst over hoe die wereld eruit zou kunnen zien. Deze voorkennis hebben wij bij elkaar gebracht en gecombineerd met verbeeldingskracht in de voorliggende wereld van het 'daar en dan'.

Met deze wereld van het 'daar en dan' willen wij een overzicht schetsen, een panorama bieden van wat mogelijk is, zeker waar dit het ondenkbare betreft. Ogenschijnlijk ondenkbaar, want wij schrijven onze toekomst zelf.

De zeven dimensies

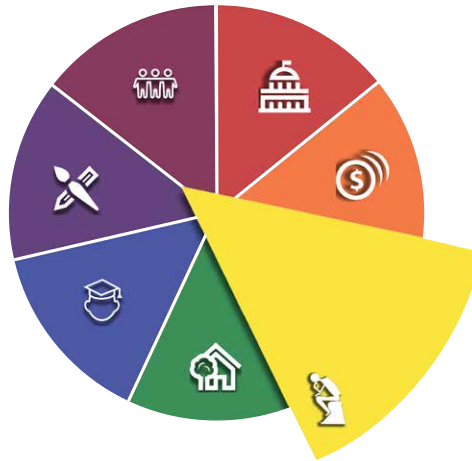
Zoals een land deel uitmaakt van een continent, een continent van een planeet en een planeet van een universum kan een systeem nooit alleen en op zichzelf bestaan. Het is gebouwd uit verschillende dimensies, die samen een complex ecosysteem vormen. Ter illustratie: de manier waarop we zaken organiseren, hangt af van de wijze waarop wij onze omgeving waarnemen. Dat hangt weer af van waarden en normen. Deze zijn afhankelijk van de economische status, opleiding, cultuur, enzovoorts.

Om deze complexiteit in kaart te brengen, wordt de wereld van 'daar en dan' aan de hand van zeven universele dimensies in beeld gebracht. Sommige daarvan zijn sterk ontwikkeld en aanwezig, andere zijn amper zichtbaar, maar samen maken ze onze wereld.

2. Filosofie

In de dimensie filosofie kijken we naar de dominante denkmodellen die onze samenleving vormgeven. Het zijn deze ideeën en overtuigingen in de wereld van het 'daar en dan' die het ethische en morele gedrag van mensen en organisaties bepalen. Hoe we de werkelijkheid zien bepaalt hoe we samenleven, denken en werken. Door de jaren heen veranderen verhalen en daarmee ook ons wereldbeeld.

In 2041 leven we met een ander wereldbeeld dat ontstond op basis van een gevoel van ongemak over de manier waarop wij publieke taken hadden georganiseerd. Verandering was nodig op vele vlakken en dit werd zichtbaar door de complexe vraagstukken waar de samenleving mee worstelde: de klimaatcrisis, de woningnood, toegenomen kansenongelijkheid, toenemende bestaansonzekerheid en die starre, logge en bureaucratische zorgsystemen. Het publieke domein was op dat moment nog steeds ingericht op strakke controle en regelsystemen, waarbij denken in productietermen, efficiëntie en rechtmatigheid centraal stonden. De stikstofcrisis, de COVID-19-pandemie en de toeslagenaffaire aan het begin van de jaren 20 van de eenentwintigste eeuw werkten als een vliegwiel voor een fundamentele overpeinzing over de inrichting van het publieke domein. Steeds meer mensen riepen op om de dingen daadwerkelijk anders te gaan zien. Publieke taken, zoals de hulp aan jeugdigen en onderwijs, stonden vol in het licht van heroverweging en herwaardering.

Twee waarheden die naast elkaar bestaan: standaardisering én maatwerk

Het productiedenken dat gekenmerkt wordt door (massa)productie, standaardisering, efficiency, regels en protocollen, specialisatie, kwaliteitscontrole en het voorkomen van fouten, werd verrijkt met een andere manier van denken: het complexiteitsdenken. Door het complexiteitsdenken verkregen we het inzicht dat gezinnen complexe open systemen zijn die voortdurend in verandering zijn als gevolg van de interactie tussen de gezinsleden onderling alsook tussen de gezinsleden en hun omgeving. Vele verschillende elementen en factoren kunnen een rol spelen waarom het in een gezin niet lekker draait. Daarbij hoeft geen sprake te zijn van lineaire verbanden tussen al die elementen en factoren. Om gezinnen goed te kunnen helpen was iets anders nodig dan alleen maar gestroomlijnde processen of de nauwkeurig geformuleerde zorgproducten: de menselijke maat. Ruimte voor empathie en betrokkenheid om van daaruit het juiste te kunnen doen. Elk gezin is anders en elke situatie is anders. Het is daarom belangrijk om verschil te mogen maken. Het organiseren van maatwerk werd een tweede normaal.

Geen jeugdhulp, maar gezinszorg

Door het omarmen van de complexiteit en de focus op de interacties tussen de gezinsleden onderling en ook de interacties met de omgeving te leggen, werd duidelijk dat het begrip 'jeugdhulp' niet het juiste woord was. Bijzonder gedrag van een kind of jongere kwam vaak voort uit de interacties in het gezin en diens omgeving. Denk aan chronische stress die voortkomt uit het opgroeien in kwetsbare en traumatische omstandigheden: depressies, stress of verslavingen bij ouders, vechtscheidingen of situaties van bestaansonzekerheid.

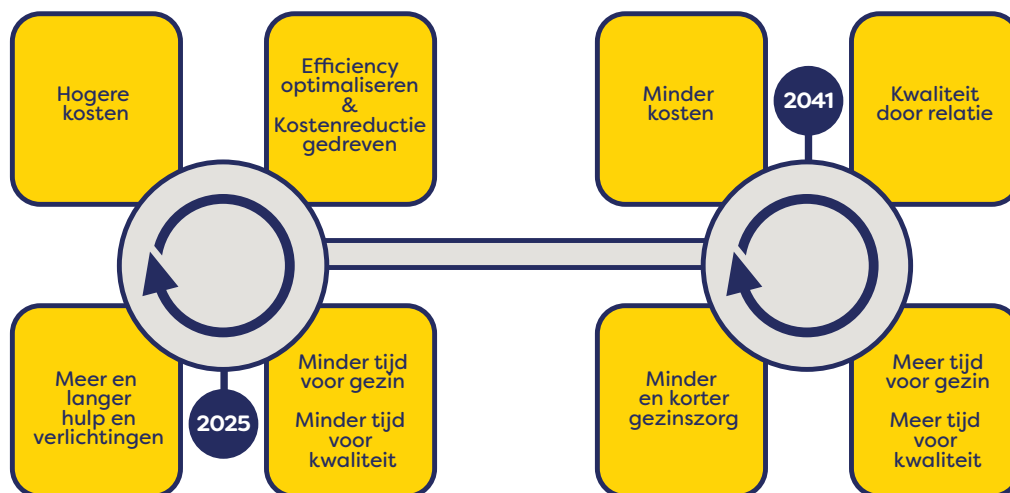
Dat leidt ertoe dat kinderen en jongeren ontregeld raken en blijven. De hulp moet zich dan ook niet alleen richten op het bijzondere gedrag van kinderen of jongeren, maar juist op de gehele omgeving. Ouders, broers, zussen, vrienden, klasgenoten, burens, het is maar net om wie het gaat. Jeugdhulp werd dan ook gezinszorg.

Aandacht en zorg vanuit het hart: ruimte, relatie en reflectie

Om te voorkomen dat we kinderen en jongeren reduceerden tot hun dossier, hun moeilijkheden of een nummer op de wachtlijst, werd het belangrijk dat professionals nabij zijn. Een houding die jongeren het gevoel geeft dat mensen geloven in hun kwaliteiten en hun toekomst. Echte aandacht die het voor kinderen mogelijk maakt om zich geliefd en aanvaard te voelen. Geen professionele afstand meer, maar aandacht, verbinding, contact en vertrouwen, zodat een gelijkwaardige relatie kan ontstaan. Deze nieuwe professionaliteit werd vertaald naar drie nieuwe R'en. Naast Rust, Reinheid en Regelmaat kenden we nu: Ruimte, Relatie en Reflectie. Geen dichtgetimmerde behandelprotocollen, maar instrumenten die Ruimte geven aan het gezin en de professional. Om die ruimte met elkaar in te vullen, moet er een wederkerige Relatie bestaan tussen het gezin en de professional die aansluit bij de motivatie en behoeften van dat gezin. Dit, zodat er wederzijds vertrouwen kan ontstaan. Om de professionaliteit van de zorgverlener te kunnen borgen én voortdurend de eigen en algemene beroepspraktijk te verbeteren, wordt sterk gestuurd op Reflectie.

Stabiliteit en continuïteit boven snel en goedkoop; oftewel: kwaliteit

Het jarenlang organiseren vanuit het begrip efficiency leidde ertoe dat de voormalige jeugdhulp steeds verder was uitgekleed. Geld was de focus. Er was onvoldoende tijd en ruimte voor de behoeften van jeugdigen, voor professionele reflectie, coaching en ontwikkeling. Dat zorgde weer voor meer angst, onveiligheid en repressief gedrag bij professionals. Het afzonderen van jongeren bleef daardoor bestaan, net als de instabiliteit van personeel door onderbezetting, personeelwisselingen en een hoog ziekteverzuim. Om aandacht en zorg vanuit het hart mogelijk te maken, veranderde de focus van geld naar kwaliteit. Voldoende tijd en ruimte voor de behoeften van kinderen, hun omgeving en professionals. Rust, stabiliteit en continuïteit. Er vond dan ook een paradigmashift plaats: sturen op basis van kwaliteit in plaats van op efficiency. Het sturen op kwaliteit leidde tot meer tijd voor het kind en het gezin evenals minder onnodige gezinszorg.

Steunende systemen

Mede door de invloed van design thinking dat in de jaren 20 van de eenentwintigste eeuw een steeds centralere rol heeft gekregen, werd de gezinszorg mensgericht georganiseerd. Niet langer zijn de specialismen, het aanbod, de financieringsstromen of de ICT-systemen van organisaties leidend voor de inrichting van die organisatie, maar bepalen de behoeften en motivatie van de gezinnen de inrichting van die organisaties. Systemen moeten dienen.

Door de voortdurende analyse van hetgeen in de praktijk gebeurde, is de voortdurende vraag op directietafels: Hoe organiseren wij waarde voor gezinnen? Wat is onze opgave en wat zijn de inspanningen die gezinnen echt verder helpen? Hoe kan een (hulp)vraag zo goed en zo snel mogelijk worden geadresseerd? Hoe organiseren we de beschikbaarheid van deskundigheid? Hoe kunnen we aan diverse toezichthouders inzicht geven over hoe goed wij ons werk doen? Organisaties gooiden het roer om en dat leidde tot een netwerk van kleinere, maar meer wendbare organisaties die werkten op basis van de nieuwe professionaliteit. Alles wat niet dienend was aan de opgave om waarde te creëren voor gezinnen braken zij af of werd aangepast. Alle aandacht ging uit naar de werkzame factoren en activiteiten die echte waarde voor gezinnen leverden. Hiermee werd de lijn van succesvolle initiatieven als het Heppie (t)Huis en de Buurtzorg de nieuwe standaard.

Publiek belang prevaleert boven institutioneel belang

Doordat we steeds meer mensgericht gingen organiseren, werd nog beter zichtbaar hoe complex de zorg en hulp tot dan toe georganiseerd was: de vele verschillende wetten, kaders, financieringsstromen en aanbieders. Meer samenhang en samenwerking was nodig, en om dat te bereiken, kwam er een omslag in denken van institutioneel belang naar publiek belang. Deze omslag werd bevorderd door het instellen van juridische en financiële prikkels. Zo kregen bestuurders van gemeenten de discretionaire bevoegdheid om grensconflicten op te lossen tussen wetten, organisaties en domeinen. Zo werden discussies over waar een hulpvraag thuishoorde – Passend Onderwijs of Gezinszorg? – snel beslecht. Ook werden financiële prikkels toegepast die samenwerking tussen organisaties stimuleren, zoals beloningsafspraken in het kader van shared savings. Organisaties werden gestimuleerd in het maken van keuzes: Welke vormen van zorg leveren wij wel en welke niet? Welke zorg is belangrijk voor de regio? Wat is onmisbaar? Waar zijn we goed in, waar zijn we niet zo goed in, waar kunnen we beter mee stoppen? Het ministerie en de gemeenten hadden in 2021 vanuit de Arbitrage over de jeugdhulp-gelden gezorgd dat er een apart budget ‘transitiegelden’ beschikbaar was. Dit om organisaties te ondersteunen bij een zorgvuldige afbouw van vastgoed of omscholing van personeel. Bestuurders en managers die dergelijke processen zorgvuldig met empathie leidden werden gezien als topbestuurders en topmanagers. Goede voorbeelden van dergelijke organisatieveranderingen werden breed uitgedragen en gedeeld door boekpublicaties als ‘De Ingreep’ van Peter Bennemeer.

Tellen en patronen ontdekken in verhalen

Door onderzoek en het complexiteitsdenken zagen we in dat veel kennis over hulp aan kinderen en jongeren situationeel is. Wat bij het ene gezin had geholpen, hoefde niet per se te werken bij een ander gezin, aangezien de interacties en omstandigheden anders waren. Ook de prestatie-indicatoren hielpen organisaties en gemeenten onvoldoende bij het meten van de stand van zaken. Het aantal casussen, bereikte doelgroepen, wachtlijsten en doorlooptijden gaven nauwelijks inzicht in de vraag hoe het nu werkelijk ging met de gezinnen. Andere manieren van verantwoorden ontstonden. Steeds meer organisaties reflecteerden op verhalen van gezinnen die op een gestructureerde en gevalideerde wijze bij elkaar waren gebracht. Op basis van concrete situaties (de verhalen) kon men patronen herkennen. Patronen die de goede hulp aan gezinnen bevorderden of juist patronen die dit belemmerden. Op basis van die patronen konden vervolgens besluiten worden genomen. Bijvoorbeeld het afschaffen van bepaalde regels of juist het nemen van meer tijd in specifieke situaties. Het werd normaal om te reflecteren en te leren waardoor nieuwe manieren van denken, doen en organiseren sneller konden ontstaan.

Inclusief organiseren

Voorheen onderschreven we wel met z’n allen dat er gelijke kansen en mogelijkheden voor kinderen en volwassenen moesten zijn, zodat zij mee kunnen doen in de samenleving, maar dit bleek vaker niet de praktijk. Soms werden kinderen of volwassenen onbedoeld of onbewust uitgesloten, omdat er bijvoorbeeld geen doventolk aanwezig was. Of vonden jongeren met een migratieachtergrond minder makkelijk een stage of baan dan andere jongeren met dezelfde startkwalificatie. Of konden kinderen met bijzonder gedrag niet meedoen bij de voetbalclub of onderwijs volgen in de eigen buurt. Doordat steeds meer organisaties bij de ontwikkeling van beleid, diensten, communicatie en personeel steeds meer uitgingen van ‘toegang en bruikbaarheid voor iedereen’ in plaats van ‘toegang en bruikbaarheid voor de gemiddelde persoon’, nam het

gebruik van specialistische voorzieningen af. Kinderen en volwassenen konden gewoon meedoen. Vrijwilligers en professionals met pedagogisch werk werden anders gefaciliteerd, waardoor de handelsbekwaamheid van de (professionele) gemeenschap werd vergroot. Het is nu normaal dat reguliere oplossingen die voor iedereen werken de voorkeur krijgen boven losse oplossingen voor specifieke doelgroepen. ‘Inclusief organiseren’ heeft bijgedragen aan een sterke afname van specialistische voorzieningen in Nederland.

Focus op talenten en kwaliteiten

In de begin jaren van de eenentwintigste eeuw werd het concept positieve gezondheid gelanceerd. Dit concept ging uit van gezondheid als het vermogen van mensen om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden en niet de aan- of afwezigheid van ziekte. De positieve ervaringen hiermee zijn in 2041 op verschillende andere domeinen overgedragen, waaronder het onderwijs en de gezinszorg. Een gezonde gezinssituatie wordt gedefinieerd op basis van de talenten en kwaliteiten binnen het systeem in plaats van problemen, zoals het hebben van een beperking, stoornis of aandoening. Verschil in talent werd voortaan geaccepteerd. De één is goed in rekenen en de ander is goed in voetballen. De omgeving van kinderen en jongeren moet in staat zijn om het talent en de passie met elkaar te verbinden, zodat het beste in kinderen, jongeren en gezinnen naar boven wordt gehaald. Aangesproken worden op je talenten geeft energie en het ervaren van succes door kinderen en ouders versterkt het zelfvertrouwen, vergroot de mogelijkheden voor zelfexpressie, de ontwikkeling van vaardigheden en draagt daardoor bij aan het toekomstperspectief.

Samen beslissen

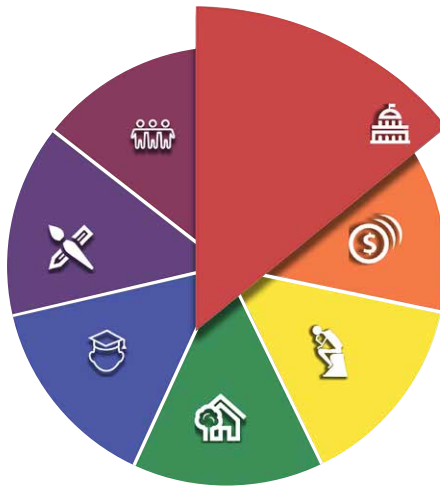
In 2041 is het heel normaal dat jeugdigen en gezinnen vanuit een gelijkwaardige relatie met elkaar ‘werken’. Mede op basis van het boek ‘De nieuwe Route’ Van Anke Siegers uit 2016 is er gestuurd op de mindset van professionals en burgers: dat de regie en verantwoordelijkheid ligt bij de betrokken mensen (de gezinnen) zelf. Er is respect voor hun autonomie. Kinderen, jongeren en ouders geven niet alleen aan wat voor hen belangrijk is, maar zij beslissen ook mee in de gezinszorg die zij krijgen. Zij bedenken met elkaar voor welke vragen zij een antwoord zoeken, nemen besluiten, bepalen hun eigen aanpak en stellen bij als de situatie daarom vraagt. Professionals gaan er daarbij vanuit dat iedereen betrokken mensen nodig heeft, een netwerk. Dat zijn mensen die er onvoorwaardelijk en onbetaald zijn, ook tijdens en na eventuele gezinszorg.

De verandering in denken en zien

De wereld van 2021	Transitie	De wereld van 2041
Standaardisering van zorg	→	Standaardisering én maatwerk in zorg
Risico's vermijden en reddersmentaliteit: alles willen beheersen en oplossen	→	Acceptatie van complexe situaties: nuchterheid, bescheidenheid en een klimaat waarin fouten maken mag.
Gericht op problemen en afwijkingen	→	Gericht op mogelijkheden, talenten en kwaliteiten
Jeugdhulp: enkel gericht op kinderen en jongeren	→	Gezinszorg: gericht op het gezin en hun omgeving
Exclusief en individualistisch: specifieke hulp voor specifieke doelgroepen	→	Inclusief en handelingsbekwame gemeenschap: nadruk op services voor ieder
Professionele afstand	→	Professie vanuit het hart: aandacht, verbinding en relaties
Efficiency: goedkoop en snel	→	Kwaliteit: stabiliteit en continuïteit
Systeemwereld is leidend	→	Leefwereld is leidend en systemen steunen
Institutioneel belang	→	Publiek belang
Kritische Prestatie Indicatoren: tellen	→	Tellen en Vertellen
Deskundigheid van professionals en instellingen hebben de overhand	→	Gericht op participatie van kinderen, jongeren en ouders waarbij samen besluiten worden genomen

3. Politiek

Binnen de dimensie politiek richten we ons op machtsverhoudingen, de heersende bestuurscultuur en de governance van entiteiten.

Maatschappelijk discussie over de rol van de overheid

De toenemende flexibilisering van de arbeidsmarkt, globalisering, informatiestortvloed en technologische ontwikkelingen gaf voeding aan een groeiend gevoel van onzekerheid bij grote groepen in de samenleving. In de vroege jaren 20 van de eenentwintigste eeuw leidde dit tot een verscherping van tegenstellingen in de samenleving met een steeds verdergaande politieke versplintering tot gevolg. Het Nederlandse model van coalitievorming en polderen kwam steeds verder in het gedrang. Wat was nu de rol van de overheid, zo vroegen velen zich af. Was dat het ruimte te creëren waarin het maximaliseren van het geluk en welbevinden van alle individuen centraal stond, of ruimte creëren, gericht op het borgen van een menswaardige bestaansbasis voor iedereen? Bij de verkiezingen in 2025 werd duidelijk dat het sociale contract onder Nederland ‘het ruimte bieden voor een menswaardig bestaan voor iedereen’ was. In de daaropvolgende jaren werden ingrijpende interventies gepleegd op het gebied van bestaanszekerheid (zie ook economie), woningbouw (zie ook ruimte) en onderwijs (zie ook sociaal).

Ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties

In 2021 werd er veel gediscussieerd of de decentralisatie van jeugdhulp naar gemeenten wel de juiste keuze was geweest. Meerdere organisaties en partijen adviseerden en lobbyden om de decentralisatie terug te draaien en daarmee weer een stelselwijziging door te voeren. Mede op basis van het advies van het NJI ‘Vasthoudend Transformeren’ werd ervoor gekozen om dit laatste niet te doen, maar wel veranderingen door te voeren onder het programma ‘Centraal het Decentrale versterken’, dat in 2025 werd geïntroduceerd met de komst van o.a. het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties.

Gemeenten bleven verantwoordelijk voor de uitvoering van gezinszorg. De keuze voor gemeenten als kernspelers in het organiseren van die gezinszorg werd als correct en logisch gezien. Het leven van kinderen en jongeren speelt zich immers af in de wijken en buurten van die gemeenten. Dáár wonen familie, vrienden, burens en daar worden diepe relaties opgebouwd. Het is ook daar waar gebruik wordt gemaakt van zogenaamde basisvoorzieningen, zoals de school, verenigingen, clubs en de huisartsenpraktijk. Een gemeente is dan ook het beste in staat om op domeinoverstijgende wijze gezinszorg te organiseren. “Door op lokaal niveau sociale, ruimtelijk en economische elementen in de juiste mix te brengen, is de lokale gemeenschap (inclusief de lokale overheid) in staat om beschermende factoren voor gezinnen te versterken en een sterk preventief gezinsbeleid te voeren”, zo luidde het tijdens de troonrede van 2025.

Er werd echter ook geleerd van de ervaringen met de ‘eerste decentralisatie van jeugdhulp’ naar gemeenten. Het was gebleken dat het irreëel was om te denken dat alle individuele gemeenten de volledige gezinszorg zelf konden organiseren. Zo was het moeilijk om administratieve processen te harmoniseren, waardoor veel bureaucratie bij zorginstellingen ontstond. Ook was de noodzakelijke samenwerking met en tussen (hoog-) specialistische zorg en Passend Onderwijs moeizaam verlopen.

Het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties kreeg de systeemverantwoordelijkheid voor gezinszorg, maar ook mandaat ten aanzien van het beleid van flankerende ministeries waar verantwoordelijkheden lagen voor kinderen, jongeren en ouders. Zo kwamen ook onderwijs, kinderopvang, jeugdcultuur, jeugdsport en kinderrechtshulp onder mede-aansturing te staan. Door een soortgelijk ministerie voor economie en sociale zaken in te richten (ministerie van Economie en Bestaanszekerheid) ontstond een netwerkorganisatie op rijksniveau die de integraliteit die nodig was op lokaal niveau daadwerkelijk kon versterken en stimuleren.

Binnen het programma ‘Centraal het Decentrale versterken’ nam het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties de verantwoordelijkheid om vergaande samenwerking en standaardisering op het gebied van gezinszorg door te voeren. Een jaar na oprichting werd de eerste Standaard gelanceerd. Hierin werden kernelementen van het inkoopproces centraal vastgelegd:

- heldere definities;
- inkoop, facturatie en verantwoording (contractering, prestaties, bekostiging en contractmanagement);
- kwaliteit (standaarden die recht doen aan de diversiteit van gezinszorg (van opvoedondersteuning tot specialistische hulp).

Deze standaardisering gaf gemeenten ruimte en capaciteit om zich te focussen op inhoudelijke samenwerking in het primaire proces en het bood het professionele veld ruimte om zich te focussen op effectieve gezinszorg.

Regionale samenwerking tussen gemeenten richtte zich op de ontwikkeling en instandhouding van specialistische gezinszorg door middel van regionale expertteams die lokaal inzetbaar waren, de transformatie naar kleinschalige woonvoorzieningen in buurten en wijken alsook kennisuitwisseling ten aanzien van de toegang tot gezinszorg en het versterken van wijken en buurten door middel van beschermende factoren.

Ministerie voor en MET gezinnen en toekomstige generaties

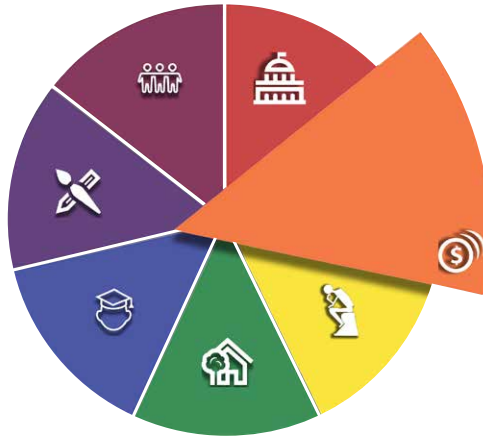
Het principe van horizontaal en verticaal toezicht (burgertoezicht en toezicht door toezichthouders) is in 2041 ook toegepast op beleidsontwikkeling. Het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties is hierin een van de pioniers. Het ministerie bestaat niet alleen uit ambtenaren, staatssecretarissen en een minister, maar ook uit een raad van (ervarings)deskundige adviseurs. Oftewel: jongeren, (pleeg)ouders, professionals en inhoudelijke experts (wetenschap). Zij adviseren niet alleen over het te voeren beleid, maar toetsen ook de uitvoerbaarheid van het beleid in de praktijk. Als er bijvoorbeeld keuzes worden gemaakt waarbij een aanbieder of locatie ophoudt te bestaan, wordt er nadrukkelijk getoetst wat dit betekent voor jeugdigen en gezinnen en of er bijvoorbeeld sprake is van passende vervangende zorg. Het belang van kinderen en jongeren wordt dus proactief onderzocht en meegewogen in het voorbereiden van voorstellen en in de besluitvorming. Landelijk beleid wordt daarmee nadrukkelijk gericht op de ondersteuning van het werk in de praktijk.

De politiek richt zich op de lange termijn

Doordat we in Nederland geconfronteerd werden met de vele complexe crises (de klimaatcrisis, de woningnood, toegenomen kansengelijkheid, steeds meer onzekerheid van bestaan en starre, logge en bureaucratische zorgsystemen), werd besloten om te experimenteren met nieuwe democratische vormen, zodat er effectiever gestuurd kan worden op de langetermijnproblemen van onze tijd. Zo werd onder andere de pilot ‘Bewakers van de toekomst’ ingericht; een politiek instituut dat de belangen van jongeren zonder stemrecht en toekomstige generaties behartigt en beschermt.

4. Economie

De dimensie economie omvat het beheer van hulpbronnen waarop de wereld van de jeugdhulp draait en de sturing daarop. Het omvat markten, belastingen, arbeid en het concept van geld als hefboom.

Een breder welvaartsbegrip: onderwijs en gezinszorg zijn een investering in de toekomst

Bij de keuze in 2025 om de sectoren onderwijs, publieke gezondheidszorg, jeugdhulp en maatschappelijk-/welzijnswerk onder de mede-aansturing te brengen van het nieuwe ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties werd uitgegaan van een ander welvaartsbegrip dan tot dan toe werd gehanteerd. In de jaren 20 van de eenentwintigste eeuw kwam steeds meer kritiek op onze economie waarin constante groei centraal stond. Er ontstond ruimte en er kwam een debat op gang over een ander welvaartsbegrip met bekende voorbeelden als de betekenis-economie en de donuteconomie. Ook de boeken 'Fantomgroeï' en 'Ministerie van Verbeelding' van journalist Sander Heijne en oud-minister Jet Bussemaker droegen bij aan dit debat, en het nieuwe kabinet na de verkiezingen van 2025 besloot om een breder welvaartsbegrip toe te passen in de rijksbegroting. Onderwijs en gezinszorg werden voortaan niet meer opgenomen als een kostenpost, maar als een duurzame investering in onze toekomst. Het Centraal Planbureau gaat in haar rekenmodellen inmiddels ook uit van begrippen als 'investering' en 'return on social investment' in plaats van 'kosten' en 'kostenbesparing'.

Heldere definities die voor iedereen begrijpelijk zijn

Door de transformatiehype eind jaren 10 en begin jaren 20 van de eenentwintigste eeuw was er een scala aan nieuwe termen, modellen en verbloemde beleidstaal ontstaan. Enerzijds waren er ontegenzeggelijk nieuwe ideeën die om nieuwe termen vroegen, maar niet zelden was het – achteraf gezien – ook een manier om transformatie te suggereren of om de eigen positie van organisaties te borgen. Vanuit haar verantwoordelijkheid om tot standaarden voor inkoop te komen die regio's van gemeenten kunnen toepassen, heeft het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties bij het oppakken van die taak als eerste stap een eenheid van de taal in de gezinszorg doorgevoerd. Standaarden en modellen die regio's van gemeenten konden toepassen en eventueel aanpassen op bijzondere lokale omstandigheden. Het ministerie koos ervoor om bij de eenheid in taal niet alleen te kijken naar gezinszorg, maar ook naar andere vormen van zorg. Dit zodat begrip en samenwerking tussen verschillende domeinen sneller kon groeien. Het ministerie formuleerde vier kerncompetenties die binnen alle disciplines van zorg (gezinszorg, medische zorg, geestelijke gezondheidszorg en ouderenzorg) terug te vinden zijn:

1. Adviseren = handelingsadviezen, triage en diagnose.
2. Behandelen = (j-)ggz-behandelingen, operaties, zorgstraten.
3. Begeleiden = chronische zorg, ondersteuning bij het vergroten van kennis en vaardigheden, levensloopbegeleiding.
4. Wonen = pleegzorg, gezinshuis, woongroep, beschermd wonen, woonzorgcentra.

Ten aanzien van de mogelijke bekostigingsmodellen van zorg of hulpgerelateerde diensten zijn de volgende definities of betaaltitels gehanteerd:

- a. Uurtarief, betalen voor tijd.
- b. Vast bedrag per behandeling.
- c. Abonnementstarief.
- d. Beschikbaarheidsfinanciering.

Door deze eenheid in taal wordt enerzijds iedere dienst gehonoreerd voor de daadwerkelijk verrichte activiteit op de plek waar die plaatsvindt. Anderzijds biedt de beschikbaarheidsfinanciering de ruimte voor gemeenten om middelen beschikbaar te stellen voor opgaven waar meerdere organisaties aan werken.

Het stellen van heldere definities met bijbehorende kwaliteitsstandaarden en protocollen voor verantwoording en facturatie brengt een grote verlichting in de bureaucratie waar aanbieders in het verleden mee te maken hadden.

‘Gezinszorg-is-niet-altijd-dé-oplossing-budget’

Om het maatwerk voor gezinnen mogelijk te maken, zorgden gemeenten dat de professionals die verantwoordelijk waren voor het organiseren van maatwerk, ook konden beschikken over een flexibel budget. Soms was een verwijzing naar een vorm van gezinszorg namelijk niet de oplossing om de stress in een gezinssituatie te verminderen, maar lag de oplossing in het creëren van meer fysieke ruimte waar de kinderen zich terug kunnen trekken. Door middel van een flexibel budget konden andere oplossingen worden georganiseerd, zoals de plaatsing van een extra wand of dakkapel. Op de langere termijn waren dergelijke oplossingen wenselijker en duurzamer, omdat een mogelijke uithuisplaatsing werd voorkomen. In de wandelgangen werd dit flexibel inzetten van middelen als snel de ‘GINADOB’-aanpak (Gezinszorg is niet altijd de oplossing budget) genoemd. Inmiddels is deze term zelfs in de taalcanon van de Nederlandse taal opgenomen.

Transitiegelden dragen bij aan toekomstgericht stelsel

De arbitrage over de benodigde jeugdhulpmiddelen tussen het Rijk en de VNG (gemeenten) naar aanleiding van het AEF-rapport waarin een structureel tekort van 1,7 miljard euro was geconstateerd, was in juni 2021 afgerond. Het Rijk diende gemeenten het structurele tekort te compenseren. Het Rijk besloot om vanaf 2022 1,9 miljard euro aan gemeenten uit te keren, maar daarin wel een afbouw van structurele middelen te hanteren tot 2028. Transformeren was dus de opdracht. Het Rijk besloot daarom om incidentele middelen aan gemeenten beschikbaar te stellen om de transformatie van jeugdhulp naar gezinszorg mogelijk te maken. Hierover werden afspraken gemaakt met de regio's van gemeenten. Door de inzet van deze transitiegelden én langdurige contracten werd het mogelijk voor gemeenten om langdurige afspraken te maken met aanbieders van gezinszorg voor het bereiken van transitiedoelen door middel van bijvoorbeeld de transitie van vastgoed of de omscholing van personeel. Ook aanbieders met een te hoog overheadpercentage konden door de transitiegelden afspraken maken met gemeenten om de overhead omlaag te brengen, zodat de directe tijd voor de gezinnen omhoogging. De transitiegelden maakten zorgvuldigheid mogelijk in veranderingsprocessen en afbouwprocessen.

Invoering ‘Goed boeren betekent ook terugploegen’-principe

In de beweging naar een nieuwe bestuurscultuur en de denkrichting dat markt en publiek elkaar niet uitsluiten, werd in 2025 het ‘Goed boeren betekent ook voldoende terugploegen’-principe gelanceerd door de toenmalige regering. Dit betekende dat aanbieders weliswaar winst mochten maken en dat dit ook maatschappelijk aanvaardbaar was, maar dat hierbij wel een ‘top-off’-punt werd gehanteerd waarboven de winsten werden afgeroomd om vervolgens weer geïnvesteerd te worden in de ontwikkeling van de strategische sectoren. Gemeenten werkten in regio's nadrukkelijk samen op het gebied van contractmanagement. Structureel werden jaarrekeningen, juridische constructies en de samenhang tussen verschillende organisaties gemonitord, bestudeerd en beoordeeld. Hierdoor werden de solide en duurzame aanbieders en diegenen die voor winst-maximalisatie gingen gescheiden en kon worden bijgestuurd waar nodig. Dit heeft in 2041 geleid tot een situatie waarin het vertrouwen in de sector zowel onder de bevolking als bij de politiek is gestegen.

Het ministerie werd gevoed met trends en ontwikkelingen door het contractmanagement van gemeenten. Op basis daarvan kon kennis worden gedeeld en werden kwaliteitsstandaarden en tarieven aangepast. De middelen die werden bespaard door transformatie (afname van specialistische voorzieningen) vloeiden vanuit het ministerie weer terug naar de gemeenschap via de gemeenten. Deze middelen investeerden gemeenten vervolgens in de versterking van basisvoorzieningen en andere beschermende factoren voor gezinnen.

Het Deltaplan bestaanszekerheid en kansengelijkheid

Naast de sectoren waarvoor het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties verantwoordelijk was, werd in de voorbije twee decennia ook een ander ministerie in toenemende mate belangrijk; het ministerie van Economie & Bestaanszekerheid. Dit ministerie werd eveneens in 2025 in het leven geroepen en was de natuurlijke opvolger van het ministerie van Sociale Zaken. Al vóór de kabinetsformatie van 2021 was het maatschappelijke debat over de afkalvende bestaanszekerheid en groeiende kansengelijkheid geopend. Echter, toen vijftien burgemeesters opriepen om te investeren in kwetsbare wijken, werden bestaanszekerheid en kansengelijkheid hoog op de agenda gezet. De Tilburgse burgemeester Theo Weterings: “Daar zien we bijvoorbeeld dat kinderen op school komen met leerachterstand, op een plek waar de ontwikkelingsmogelijkheden al beperkt zijn van een jonge leeftijd.” Volgens Weterings kunnen die kinderen later moeilijk aan werk komen of hebben ze niet de juiste start “om die mooie, toekomstrijke baan” te vinden.¹

De herbezinning op de rol en betekenis van de overheid zorgde ervoor dat in 2025 een Deltaplan bestaanszekerheid en kansengelijkheid werd gelanceerd. Dit vormde de inhoudelijke opdracht van het nieuwe ministerie. In Nederland groeit geen enkel kind op in armoede. Dit Deltaplan had een horizon van twintig jaar en in 2030 waren de eerste voorzichtige resultaten al te zien met een halvering van kinderen die opgroeiden onder de armoedegrens. In 2041 kan geconcludeerd worden dat de vruchten van deze aanpak te overduidelijk zijn. Het aantal echtscheidingen, huiselijk geweld, verslavingsproblematiek, overgewicht en schulden zijn significant afgenomen en inmiddels hoeft geen kind op te groeien onder de armoedegrens.

Een aantal maatregelen uit het Deltaplan zijn:

- Uitbreiding van de Rotterdamwet (oftewel: Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek) waarmee gemeenten meer mogelijkheden krijgen om de leefbaarheid in kwetsbare wijken te verbeteren. Denk dan aan zaken als: extra basisonderwijs, een baangarantie voor jongeren die hun mbo-diploma halen, intensieve begeleiding van werkzoekenden en de bouw van betaalbare woningen voor de middenklasse. Voor deze aanpak werd twintig jaar uitgetrokken en vijfhonderd miljoen euro.
- Op basis van het Nieuwe Sociale Contract (zie politiek) werd het sociale bestaansminimum opnieuw gedefinieerd voor verschillende huishoudsamenstellingen. De definiëring vond niet plaats aan de hand van theoretische modellen, maar op basis van wat mensen echt nodig hebben. Dit proces wordt iedere twee jaar herhaald. Het opnieuw geijkte sociale minimum is dan ook het uitgangspunt voor bijvoorbeeld uitkeringen, het minimumloon en belastingen.
- In de kabinetsperiode 2025-2029 werd de keuze gemaakt voor een nieuw belastingstelsel. De toeslagenaffaire liet de urgentie tot een nieuw stelsel pijnlijk zien. Het uitgangspunt van een nieuw belastingstelsel was dat het voor burgers simpeler en beter te begrijpen is, dat er minder toeslagen teruggevorderd hoeven te worden aan het einde van het jaar en dat er minder eigen verantwoordelijkheid bij de burgers werd gelegd. Zo verdwenen de inkomensafhankelijke toeslagen en werden deze vervangen door een niet-inkomensafhankelijke tegemoetkoming voor zorg, huur en kind.²
- Op basis van het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ hebben veel gemeenten hun beleid en dienstverlening op het gebied van inkomensondersteuning aangepast. Niet het verdienvermogen, maar het actie- of doe-vermogen van mensen staat daarbij centraal. Vanuit de gedragswetenschappen was inmiddels bekend en aangetoond dat het vermogen van mensen om informatie te wegen en rationele keuzes te maken begrensd is. Daarom stuurden gemeenten bewust op de vereenvoudiging van systemen door formuleren, procedures en keuzes te verminderen.

¹ <https://nos.nl/artikel/2382332-burgemeesters-investeer-in-kwetsbare-wijken-anders-wordt-kloof-te-groot>

² <https://www.trouw.nl/economie/na-de-toeslagenaffaire-is-het-tijd-voor-een-nieuw-belastingstelsel-dit-zijn-de-drie-scenario-s-b90fc1ba/>

- Met name in de post-COVID-19-crisis werd duidelijk dat arbeidsplekken verdampt waren, omdat de voorziene uitgestelde consumptie niet op gang kwam. Door het kabinet werd om die reden in 2029 besloten om in tien dorpen en steden iedere Nederlands belastingplichtige van 18 jaar en ouder per 1 januari 2030 te voorzien van een universeel basisinkomen. Dit betekende dat iedereen een gelijk inkomen ontving, waarmee een waardige levensstandaard mogelijk werd die overeenkwam met de sociale en culturele standaard van het desbetreffende dorp of stad. Er is voor eenieder een basis waarmee hij/zij kan deelnemen aan de belangrijkste maatschappelijke functies.

Sterke vitale professionals en gezonde arbeidsmarkt voor gezinszorg

In 2041 zijn gezinszorg, onderwijs en gezondheidszorg sectoren die niet kampen met personeelstekorten of hoge ziekteverzuimcijfers. Door de verandering in de filosofie en de organisatiewijze is de waardering (en beloning) voor professionaliteit en werk hersteld. De structurele middelen en transitiegelden voor gezinszorg versterken dit effect. Er wordt geïnvesteerd in branche-brede opleidingsprogramma's, die in samenwerking tussen het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties, gemeenten, vakbonden, Jeugdzorg Nederland, opleidings- en kennisinstituten en (ervarings)deskundigen worden vormgegeven. In deze programma's wordt ook nadrukkelijk aandacht besteed aan de ontwikkeling van leiderschap, waarmee hoge kwaliteit op sleutelposities binnen de keten van gezinszorg wordt geborgd. Zoals een hoogwaardige toegang, maar ook hoge kwaliteit van personeel en voldoende tijd bij (onderzoeks)processen in het kader van gezinsbescherming en uithuisplaatsingen. Hierdoor is het aantal uithuisplaatsingen drastisch afgenomen.

De opleidingsprogramma's zijn divers en passen bij een 'leven lang ontwikkelen'. Het gaat dus niet enkel om programma's die jonge, nieuwe mensen opleiden, maar ook om programma's die continu leren stimuleren, zoals bij- en nascholing, supervisie en intervisie. In lijn met de professionele standaard is er binnen deze programma's ook ruime aandacht voor reflectie op de algemene en eigen beroepsuitoefening. Zaken als intrinsieke motivatie om het beste te doen, het vermogen om verbinding te kunnen maken, een goede balans in kennis, praktijkervaring en intuïtie, integraal vakmanschap, aanspreekbaar zijn, staan voor de beroepsethiek. Het leveren van een bijdrage aan de beroepsontwikkeling worden nadrukkelijk aangeboden, getraind en gespiegeld.

Tijdens de gesprekken over de opleidingsprogramma's ontstond ook het idee om samen campagnes te voeren op het gebied van het werven, selecteren en trainen van personeel. Het was onwenselijk dat organisaties met elkaar concurreerden om het weinige personeel dat beschikbaar was. Ook de trend dat steeds meer personeel als flexwerker ging werken, was niet goed voor kinderen, jongeren en ouders. Dat ging ten koste van de stabiliteit en continuïteit. Daarom werden op regionaal niveau door heel Nederland gezamenlijke campagnes ingericht die zorgden voor de werving, selectie en training van personeel. Die campagnes van uitvoeringsorganisaties in regio's waren in samenwerking met de opleidingsinstituten verantwoordelijk voor de uitvoering van de opleidingsprogramma's.

Dankzij langdurige contracten tussen aanbieders en gemeenten en duidelijkheid over transitiegelden werd ondertussen gewerkt aan een gezonde werkcontext: een normale werkdruk met voldoende tijd voor gezinnen, genoeg tijd om samen te werken met andere partners in het sociaal domein en andere manieren van verantwoord. Oftewel: er kwamen betere arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden voor professionals die in 2025 waren vastgelegd in één sectoroverstijgende CAO Gezinszorg.

5. Wetenschap en technologie

In deze dimensie gaan we in op de rol van onderzoek, wetenschap en innovatie. Ofwel: de adaptatie van nieuwe collectieve en creatieve praktijken, gedragingen en handelingen door mensen in de gezinszorg.

Continu samen leren en uitwisselen: een ontwikkelingsagenda

Aangezien de sector gezinszorg jong is en veel kennis en expertise situationeel is, investeerde het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties vanaf haar oprichting niet alleen in vernieuwing en samenwerking in het kader van opleiden en de arbeidsmarkt, maar ook in de ontwikkeling van kennis en expertise. Samen met universiteiten, kennisinstituten (NJI), adviesraden (RVS, SER, WRR), associatie wijkteams, Instituut voor Publieke Waarden, Garage2020 en (ervarings)deskundigen stelde het ministerie een ontwikkelingsagenda op. Gezamenlijk werd in beeld gebracht welke mogelijkheden en behoeften er waren om nieuwe kennis op te doen en wie dat op zich nam. Vervolgens werd met elkaar gedeeld op welke wijze die kennis gedeeld kon worden, zodat professionals, gemeenten en gezinnen hier hun voordeel mee konden doen. De ontwikkelingsagenda wordt inmiddels actief gekoppeld aan de opleidingsprogramma's, zodat de opgedane kennis ook in praktijk kan worden gebracht.

Design: gebaande paden verlaten om tot gedurfde oplossingen te komen

Naast onderzoek en het willen opdoen van nieuwe inzichten, is in 2041 het besef dat het ontwerpen van nieuwe concepten en diensten van belang is voor de continue ontwikkeling van gezinszorg in de praktijk omgezet. In de late jaren 20 van de eenentwintigste eeuw werden het aantal garages van Garage2020 door heel Nederland uitgebreid. In deze garages komen nieuwe concepten en toepassingen tot stand op basis van design thinking. Mensen met verschillende achtergronden en afkomstig uit verschillende sectoren ontwerpen samen met kinderen, jongeren, ouders en professionals nieuwe toepassingen in de gezinszorg en testen deze in de praktijk. Door een doorlopende cyclus van ontwerpen, testen en aanpassen komt verandering sneller tot stand in de praktijk.

Bewust ruimte voor nieuwe toetreders

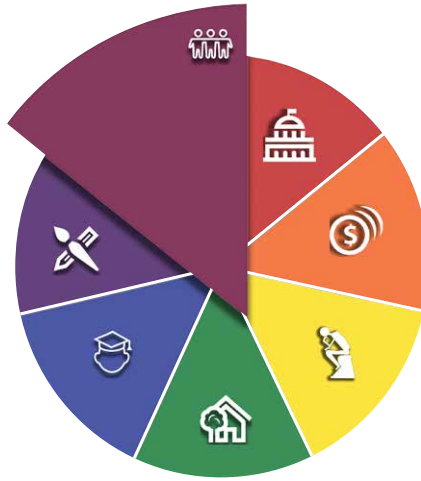
Onder leiding van het ministerie voor Gezinnen en Toekomstige Generaties en in samenhang met het onderzoeksprogramma geven gemeenten mogelijkheden om innovatieve concepten en organisaties toe te laten treden in de gezinszorg. Het ruimte bieden aan nieuwe toetreders om het bestaande systeem op te schudden (en daarvan te leren) in combinatie met maximaal stimuleren van echte en schaalbare innovatie, helpt in het versnellen van de vele transformatieprocessen. Daarbij was wel geleerd uit de eerdere jaren van de decentralisatie jeugdhulp en aanpak van de coronapandemie. Nieuwe aanbieders met primair economische motieven werden door strak contractmanagement herkend en gecorrigeerd. Verstandige en beperkte marktwerking zorgde voor de juiste samenwerking.

Innovatie vraagt om persoonlijk leiderschap alsook moedige en vaardige bestuurders

De politiek, beleidsadviseurs, managers en bestuurders van jeugdhulporganisaties hielden elkaar altijd gevangen in een eindeloze kostbare dans, zo was de analyse van de periode tot 2025. Ieder jaar stegen de kosten voor jeugdhulp en ieder jaar kwam er extra geld bij. Echt harde transformatiedoelstellingen eisten de gemeenten voorheen niet en de sector wist dat de lokale politiek het niet aandurfde om die harde transformatiedoelstellingen te eisen. Door de arbitragegesprekken tussen gemeenten en het rijk én de toenemende druk op de toegankelijkheid van de gezinssector, veranderde dit. De solidariteit van het stelsel in het algemeen liep daadwerkelijk gevaar. Om transformatie en innovatie te kunnen leiden zijn twee zaken nodig: moed en vaardigheden. Leiders die dergelijke processen durven en kunnen leiden. Daar waar geïnvesteerd werd, wordt nu ook geïnvesteerd in bestuurlijk leiderschap. Om regio's van gemeenten en aanbieders te ondersteunen bij de grote radicale transformatie-opdrachten, zijn bewust leerkringen ingericht voor bestuurders. Vanuit andere sectoren stelden bestuurders met ervaring zich beschikbaar om hun kennis en expertise te delen in de leerkringen. Op basis van verhalen van Peter Bennemeer (hoe een buitenstaander het ziekenhuis beter maakte) en Jos de Blok (Buurtzorg) konden bestuurders met elkaar leren, reflecteren, vaardigheden vergroten en een houding ontwikkelen van 'willen, zien en doen'.

6. Sociaal

Deze dimensie gaat over de relationele dynamieken tussen mensen en welke invloed dit heeft op de positie van jeugdhulp in de Nederlandse samenleving.

Een mindsetverandering: bewust nieuwsgierig naar ouderschap

In 2041 kunnen we zonder meer stellen dat het individualisme in de afgelopen decennia de samenleving veel heeft gebracht. Waarden als recht op zelfexpressie, je eigen mening kunnen uiten en het streven naar gelijke kansen zijn niet meer weg te denken in de moderne samenleving. Tegelijkertijd werd gedurende de jaren 10 en 20 van de eenentwintigste eeuw ook de schaduwzijde hiervan helder, versterkt door de opkomende dominantie van socialmediaplatforms en op persoonlijke profielen gebaseerde zoekresultaten, reclame en nieuws- en entertainment. Het maakte het mogelijk een eigen 'bubble' te creëren van informatie, virtuele relaties en prikkels, die volstrekt aansloot op de eigen perceptie en het gewenste beeld van de werkelijkheid. Dit droeg bij aan het eroderen van sociale relaties binnen de fysieke omgeving, de lokale gemeenschappen en de samenleving als geheel. Als tegenreactie begonnen gemeenten bewust te investeren in concepten die fysieke ontmoeting en gesprekken tussen mensen stimuleerden. In het begin van de jaren 20 van de eenentwintigste eeuw nog mondjesmaat, maar al snel was een trend waarneembaar. Zo ontstonden in korte tijd lokale bondgenootschappen tussen ouders, partners en gemeenten, die met elkaar vrijblijvende bijeenkomsten organiseerden over het ouderschap. Ouders met kinderen in dezelfde leeftijd werden hierbij gefaciliteerd in het reflecteren met elkaar over leuke én minder leuke ervaringen binnen het ouderschap. En met name dat laatste bleek waardevol te zijn: 'het normaliseren van moeite en worstelingen'.

De kern in deze groepen is niet elkaar vertellen wat goed opvoeden is en welke methodieken daarvoor beschikbaar zijn, maar samen nieuwsgierig zijn: wat is er aan de hand en hoe sta ik in de situatie? Wat voel ik en wat denk ik? Welke keuzes kan ik maken? Wie heb ik om mij heen die mij kan ondersteunen? Door een groter bewustzijn blijken ouders beter in het anticiperen op gebeurtenissen in het leven, zoals het krijgen en hebben van een kind. De gesprekken blijken verder te gaan dan louter het opvoeden van kinderen. Het gaat ook over henzelf: hoe balanceer ik werk en thuis of hoe ervaar ik de relatie met mijn partner? Ouders waarderen deze gesprekken, want een luisterend oor, advies of concrete steun kan iedereen wel gebruiken. De wereld is in 2041 zeker niet minder complex geworden. Inmiddels zijn dit soort initiatieven niet meer weg te denken. Sociale steun – van familie, vrienden, burens en anderen in je eigen directe omgeving – is normaal en ook een belangrijke beschermende factor in het voorkomen van (herhaling van) kindermishandeling. Het is in Nederland weer vanzelfsprekend om je voor te bereiden op het ouderschap en met elkaar te praten over twijfels en onzekerheden.

Toekomstgericht Passend Onderwijs

Door reflectie op de snelle technologische veranderingen, zoals automatisering en de oprichting van het ministerie van gezinnen en Toekomstige Generaties, werd ook de rol van het onderwijs tegen het licht gehouden. De historicus en futurist Yuval Noah Harari verwoordde in 2019 deze reflectie als volgt: "Aangezien we niet weten hoe de arbeidsmarkt er in 2030 of 2040 uit zal zien, hebben we geen idee wat we onze kinderen nu

moeten leren. Het meeste van wat ze momenteel op school opsteken, zal tegen de tijd dat ze veertig zijn waarschijnlijk niet relevant meer zijn.” En in de daaropvolgende jaren werd dat ook bewaarheid. Door de COVID-19-pandemie werd plaats- en tijdonafhankelijk werken de norm en namen digitale beroepen een hoge vlucht. In dat licht werd het curriculum heroverwogen, waarbij relationele vaardigheden als empathie deel gingen uitmaken van het onderwijs. “Empathie, het vermogen om je in te leven, dat zal zijn wat mensen onderscheidt van techniek”, zo sprak de Koning uit in de - achteraf gezien historische - troonrede van 2025. Deze ‘levensvaardigheden’ werden in 2030 – na diverse succesvolle pilots – formeel aan het curriculum toegevoegd als aanvulling op kennisoverdracht en cognitieve vaardigheden.

Om dit goed te kunnen doen, werd er vanuit het Meerjarenakkoord Kansengelijkheid geïnvesteerd in het onderwijs, zodat hiervoor meer ruimte en tijd voor beschikbaar was. Klassen werden kleiner, leraren werden beter gefaciliteerd en de financiën voor goed onderwijs gingen direct naar de scholen toe. Scholen en leraren waren daardoor – in samenspraak met ouderbieden – in staat om zelf echt passend onderwijs te organiseren. Dit heeft tot gevolg gehad dat sinds jaar en dag kinderen met extra behoeften of bijzonder gedrag vrijwel niet meer met een busje naar instellingen voor speciaal onderwijs gaan, maar gewoon naar school kunnen in de eigen buurt. Door de extra middelen is er ook ruimte om de samenwerking tussen scholen, kinderopvang en verenigingen of stichtingen in de wijk vorm te geven. Samen werken vanuit één kindgerichte ontwikkelvisie is inmiddels de normaalste zaak van de wereld. Hoewel verschillend verwoord en vormgegeven, is de verbindende kern de talentoriëntatie. Dit betekent dat wordt uitgegaan van de diverse talenten van kinderen en dat de activiteiten worden afgestemd op het bioritme van kinderen. Veel scholen leerden van innovatieve voorbeelden, zoals basisschool Wijde Wereld in Uden, die hiermee al in de jaren 10 en 20 van de eenentwintigste eeuw goede resultaten boekte.

Strategisch investeren in het derde milieu: de vrije tijd

Door de droge constatering dat een kind 5.000 uur per jaar wakker is, daarvan 940 uur op school zit, waarbij het 250 uur didactische instructie krijgt, kwam de realisering dat – naast ouders – de kinderopvang, jongerenwerkers en sport- en cultuurverenigingen een grote rol (kunnen) spelen in de ontwikkeling van een kind. Gemeenten en partners ondernamen gezamenlijk werkbezoeken naar andere landen in Europa waar overheden en partners juist veel meer tijd en geld investeerden in de vrije tijd van kinderen en waar informeel ontwikkelen met plezier (en zonder prestatiedruk) sterk georganiseerd is. Op basis van die werkbezoeken investeerden gemeenten sterk in het derde milieu van vrije tijd waarin kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontdekken, benutten en ontwikkelen. Middelen beschikbaar stellen voor goed jongerenwerk werd normaal. Gemeenten zorgden ervoor dat er nooit financiële belemmeringen konden zijn voor kinderen om lid te worden van een vereniging of club en ouders en scholen zetten zich in om lidmaatschap te stimuleren. Deskundigheid om te leren omgaan met bijzonder gedrag werd gratis beschikbaar gesteld aan vrijwilligers bij clubs en verenigingen. Door de experimenten met basisinkomen konden meer mensen zich als vrijwilliger inzetten voor de organisaties in de vrije tijd.

Laagdrempelige en hoogwaardige toegang die voor kinderen, jongeren en ouders logisch is

Door de ontstaansgeschiedenis van de gezinszorg was de toegang waar gezinnen terechtkonden met een hulpvraag sterk versnipperd. De landelijke overheid besloot aan het begin van de eenentwintigste eeuw onder andere door de inrichting van Bureau Jeugdzorg en de Centra voor Jeugd en Gezin deze te vereenvoudigen. Uiteindelijk bleek dit niet het gewenste effect te hebben. In de vroege jaren 20 van de eenentwintigste eeuw – met de omslag in denken richting ‘kind en gezin centraal in handelen’ én het feit dat het in eigen regie (laten) uitvoeren van de toegang geen positief effect bleek te hebben (inhoudelijk en financieel) besloot men de toegang te koppelen aan plekken waar ouders van nature kwamen: de huisartspraktijk. Dit bleek de meest normale en logische plek voor gezinnen om een vraag te stellen. Bijna alle gemeenten in Nederland besloten vanaf 2024 om de aparte loketten af te breken en de toegang tot gezinszorg volledig onder te brengen bij de huisartsenpraktijken in de wijken, buurten en dorpen. Daar werkten namelijk jeugd- en gezinsspecialisten die gezinnen konden ondersteunen. Dit deed de jeugd- en gezinsspecialist vaak zelf door eigen expertise in te zetten als orthopedagoog of j-ggz-psycholoog en anders haalde de jeugd- en gezinsspecialist er de benodigde hulp of ondersteuning bij.

Invulling toegang volgens het 'first time right'-principe

Niet alleen werd de toegang anders gepositioneerd. Ook de onderliggende filosofie is aangepast: volgens het 'first time right'-principe. Dit betekent dat in de toegang hoogwaardige professionals werkzaam zijn: de jeugd- en gezinsspecialisten (orthopedagogen en j-ggz-psychologen). Dit principe was in de jaren 10 van de eenentwintigste eeuw al ingevoerd bij ziekenhuizen. Daar werkten op de eerste hulp bij ziekenhuizen veel artsen in opleiding of beginnende artsen. De gedachte was dat dit goedkoper was dan het inzetten van meer ervaren medisch specialisten. Echter, uit onderzoek bleek dat bij meerdere vraagstukken de startende artsen onzeker waren. Om zekerheid te krijgen, werden meerdere aanvullende onderzoeken uitgevoerd. In veel gevallen gaf dat nog steeds voldoende zekerheid en moest vervolgens de medisch specialist alsnog betrokken worden. Vaak was de uitkomst dat een opname bij nader inzien niet nodig bleek. Deze manier van werken was uiteindelijk dus niet goedkoper én zorgde ook voor onnodige zorg én bezorgdheid bij de patiënt. Meerdere ziekenhuizen voerden daarom de praktijk in dat de medische specialist aan de voorkant gelijk meekijkt in situaties van twijfel. Het aantal onderzoeken nam drastisch af, de doorloopsnelheid ging omhoog en de waardering bij de patiënten ging omhoog. Voor de toegang tot gezinszorg betekent dit het hierna omschreven:

Op basis van het gesprek heeft de huisarts inmiddels grofweg drie wegen ter beschikking:

1. bij lichamelijke klachten zelf behandelen of een medisch specialist inzetten voor behandeling;
2. bij ggz-problematiek inzet van praktijkondersteuner jeugd-ggz of doorverwijzing naar 2e lijn jeugd-ggz;
3. bij vragen over opvoeden, opgroeien of ontwikkelen hetzij handelingsadvies geven of een jeugd- en gezinsspecialist inzetten voor begeleiding.

Deze jeugd- en gezinsspecialist (orthopedagoog) kan samen met het gezin de tijd nemen om hun vraag te onderzoeken:

- Wat willen jullie?
- Wat heb je daarvoor nodig?
- Wat kan je daarin zelf doen?

Soms was een gezin al geholpen met het helder krijgen van de vragen en konden zij daar zelf mee vooruit. Anders waren er twee mogelijkheden voor vervolg.

1. De vraag van het gezin was eenvoudig, maar extra begeleiding was wel nodig. In dit geval kan de jeugd- en gezinsspecialist het volgende doen:
 - a. De vaardigheden van het kind vergroten: leren omgaan met anders zijn (ADHD, autisme, hoogbegaafdheid, handicap) en sociale vaardigheidstrainingen (weerbaarheid).
 - b. De vaardigheden van de ouder vergroten: leren omgaan met bijzonder gedrag, leren omgaan met een handicap, Triple P, centrering.
 - c. Mocht blijken dat er toch ggz-behandelingen nodig waren, dan kon een jeugd- en gezinsspecialist deze expertise er alsnog bij halen.
2. Wanneer de vraag van een gezin complexer is, doordat er meerdere vraagstukken op meerdere leefgebieden waren (woonproblematiek, schulden, verslaving, etc.), schakelt de jeugd- en gezinsspecialist een gezinswerker in (dit is een systemisch werkende therapeut) die het gezin intensief en over een langere periode kan begeleiden. Deze gezinswerker heeft een domeinoverstijgend mandaat van andere lokale en regionale partijen (gemeente, zorgaanbieders, UWV, Passend Onderwijs, SVB, Woningbouwvereniging) om benodigde zorg, expertise of dienstverlening in te zetten. Daarbij wordt gewerkt met 100% schone overdracht van informatie. Zo wordt dubbel werk voorkomen en worden zaken niet opnieuw uitgezocht of uitgevoerd. Ook is de afspraak gemaakt dat bij verschillende perspectieven tussen organisaties over financiering, er eerst hulp wordt verleend en dat er naderhand wordt bekeken uit welk of wiens budget het wordt betaald.

Geen leeftijdsgrens, maar continuïteit naar volwassenheid

Op basis van het advies van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving werd de Jeugdwet in 2023 aangepast op de leeftijdsgrens. De gezinszorg voor jongeren werd ingericht op continuïteit naar volwassenheid, ook na de 18e verjaardag. Omdat jongeren zich tot hun 25e kunnen ontwikkelen tot veerkrachtige volwassenen, werden leeftijdsgrenzen minder scherp en kunnen regelingen doorlopen. De 100% schone overdracht is ook van toepassing bij de overgang naar volwassenheid.

We laten pas los als er sprake is van:

- een vrijwillig en onbetaald netwerk;
- een passende en betaalbare woonplek;
- een opleiding of werk dat basis biedt voor toekomst;
- voldoende inkomen en een plan op het voorkomen of oplossen van schulden;
- het zich fysiek en mentaal welbevinden, waarbij de jongere ook het vermogen heeft om disbalans te signaleren.

Gezinszorg en gezinsbescherming

In 2021 werd al erkend dat de bescherming van kinderen en jongeren te complex georganiseerd was. Te veel organisaties en instituten met verschillende verantwoordelijkheden: Veilig Thuis, gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming. Daarnaast kwamen de gevolgen van de bescherming vooral op het bord te liggen van de kinderen en jongeren in plaats van bij het gehele gezin. Het kind werd bijvoorbeeld uit huis geplaatst wegens bijzonder gedrag, terwijl dat gedrag voortkwam uit de context van het gezin. Daarom werd in 2022 in samenwerking met toenmalige ministeries van Justitie, VWS, VNG en de brancheorganisaties een nieuw toekomstscenario opgesteld en versneld geïmplementeerd. In plaats van de verschillende organisaties werden er Regionale Veiligheidsteams samengesteld. Hierin werd alle benodigde expertise gebundeld op ontwikkelingsbedreiging en veiligheid. Die expertise werd vervolgens beschikbaar gesteld aan onder andere gezinnen en gezinswerkers, jeugd- en gezinsspecialisten. Voor de transformatie van de bestaande organisaties naar de Regionale Veiligheidsteams werden transitiegelden beschikbaar gesteld en de Regionale Veiligheidsteams werden verantwoordelijk voor het geven van informatie en advies op basis van meldingen, het uitvoeren van onderzoeken naar veiligheid en de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.

Ook werd er een nieuwe en meer eenvoudiger definitie van voogdij gehanteerd:

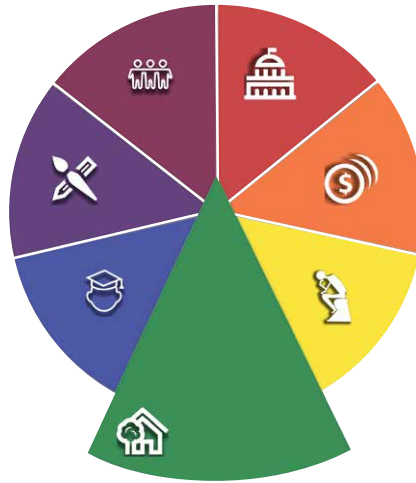
- de opvoeders van de kinderen (daar waar de kinderen wonen) zijn altijd de Uitvoerend Voogd;
- de ouders zijn altijd Toeziend Voogd, behalve wanneer een kinderrechter de uitspraak heeft gedaan dat dit niet mogelijk is, dan is er sprake van een Externe Voogd.

De Externe Voogd van het Regionale Veiligheidsteam is niet meer verantwoordelijk voor het organiseren van een woonplek voor het kind of het gezin. Dit is de verantwoordelijkheid van de gezinswerker in samenspraak met de jeugd- en gezinsspecialist. Hierdoor heeft de Externe Voogd meer tijd beschikbaar om door te brengen met het kind. Dit had groot positief effect op de kwaliteit van processen rondom waarheidsvinding en feitenonderzoek.

De JeugdzorgPlus, zoals deze in 2021 nog bestond, is inmiddels opgeheven. Door de aandacht en kwaliteit die georganiseerd is in de keten rondom dwang worden onnodige ondertoezichtstellingen en uithuisplaatsingen voorkomen. Hierbij is het adagium 'Als het kind niets heeft gedaan, komt dwang niet bij het kind terecht'.

7. Ruimte

In deze dimensie wordt gekeken naar de invloed van ruimtelijke en fysieke omgevingsinvloeden binnen de wereld van de jeugdhulp.

Woningen als topprioriteit!

Het bouwen van woningen werd bij de kabinetsformatie van 2021 een topprioriteit, net zoals dat was tijdens de wederopbouwperiode na de Tweede Wereldoorlog. Dit betekende dat er allerlei maatregelen werden getroffen die het bouwen van betaalbare woningen stimuleerden. Zo werd bijvoorbeeld de landelijke subsidie Woningbouwimpuls voor gemeenten verlengd en uitgebreid met nog drie miljard euro extra. In de plannen voor bouwen werden nieuwe concepten voor wonen en zorg opgenomen en ook concepten van wonen voor jongvolwassenen. Door de invoering van de Omgevingswet waren gemeenten vervolgens beter in staat om wijken en buurten in te richten op de behoeften van gezinnen. Gezondheid en ontmoeting waren belangrijke principes bij die inrichting, zodat samen bewegen en spelen beter mogelijk werd. De initiële druk op de beschikbare ruimte buiten de grote steden was bij de start hoog, maar deze is in 2041 gestabiliseerd. Door slimme innovatieve concepten, zoals tiny houses, en het combineren van functies, zoals energie, micro-landbouw en vergroening, kon de groei worden opgevangen in de gebieden in de directe omgeving van de stad. Weliswaar verdwenen hiermee de harde grenzen tussen stad en platteland, maar werd gezonde recreatie in het buitengebied voor iedereen bereikbaar, ook bij verminderde mobiliteit.

Kleinschalig woonaanbod in de wijken en buurten

De traditionele grootschalige woonvoorzieningen voor kinderen en jongeren die echt niet meer thuis kunnen wonen bestaan in 2041 niet meer. Deze woonvoorzieningen lagen in 2021 nog vaak aan de rand van een dorp of stad, waardoor kinderen en jongeren niet alleen moesten verhuizen, maar dikwijls ook moesten veranderen van school, clubs en vrienden. Uit onderzoek bleek dat professionals in de specialistische jeugdhulp hun werk het beste konden doen op het niveau waar de zorg het meest effectief is; veelal de dagelijkse leefomgeving van gezinnen. Een omgeving waar de vertrouwde basisvoorzieningen bestaan en die gekoppeld is aan woonvoorzieningen. Met behulp van de transitiegelden vanuit het ministerie van Gezinnen en Toekomstige Generaties werd per regio een transformatieplan ontworpen en uitgevoerd om de afbouw van onwenselijke woonvoorzieningen te versnellen en gelijktijdig kleinschalige woonvoorzieningen op te bouwen. Omdat het aanvankelijk niet zeker was dat aanbieders met veel expertise zouden starten met kleinschalig woonaanbod, werd er ook een concentratiebeleid voor gespecialiseerde gezinszorg gevoerd, zodat capaciteit, kennis (ontwikkeling) en expertise beschikbaar bleven in regio's (alsook landelijk een dekkend aanbod).

Ondersteund door het programma 'Centraal het Decentrale versterken' maakte elke regio van gemeenten inzichtelijk welke woonvoorzieningen zij in het kader van gezinszorg nodig achtte. Dat inzicht werd gemaakt op basis van drie mogelijke redenen waarom thuis wonen niet mogelijk was:

- Ouders kunnen (tijdelijk) de opvoeding van hun kinderen niet meer aan.
- Kinderen of jongeren zijn wees geworden.
- Kinderen of jongeren lopen thuis een zeer ernstig veiligheidsrisico.

Op basis van deze inzichten werd het duidelijk voor regio's wat er nodig was op de drie woonvormen:

1. Pleeggezin: een geschikte woonplek voor wanneer kinderen of jongeren geen extra pedagogische begeleiding nodig hebben.
2. Gezinshuis voor maximaal zes kinderen en jongeren: een geschikte woonplek voor wanneer kinderen of jongeren wel extra pedagogische begeleiding nodig hebben.
3. Woongroep: een woonplek voor wanneer kinderen of jongeren wel extra pedagogische begeleiding nodig hebben.

In 2041 is het gangbaar dat dit overzicht en behoefteanalyse periodiek wordt herijkt en gemonitord. Op deze wijze kan vraag en aanbod met elkaar in evenwicht blijven.

Behandeling en wonen zijn van elkaar gescheiden

In de voorbije decennia werd het normaal dat je als kind, jongere of gezin niet op een behandelplek kon wonen. Je woonde thuis, in een pleeggezin, in een gezinshuis of op een woongroep. Als je behandeling nodig had, dan kwamen de gezinszorgprofessionals naar je woonplek. Bij hoge uitzondering vond behandeling van kinderen of gezinnen met overnachting elders plaats. Analooq aan een behandeling in een ziekenhuis is dat echter geen wonen, maar een opname. Tijdens de opname blijft de woonplek (thuis, pleeggezin, gezinshuis of woongroep) bestaan, zodat het gezin of het kind daar altijd naar terug kan keren. En net als in het ziekenhuis is alles erop gericht om dat zo snel als mogelijk voor elkaar te krijgen.

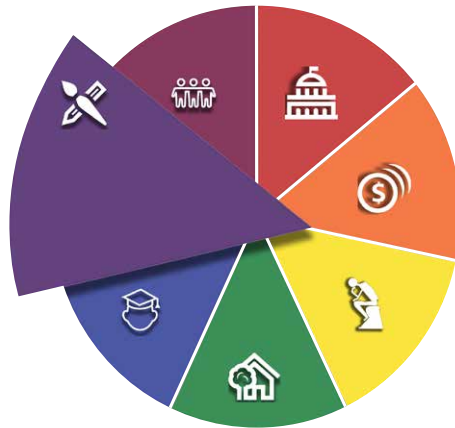
Kleinschalige woonvoorzieningen staan midden in de wijk en zijn warm, sfeervol, overzichtelijk, veilig en stimulerend

Door steeds meer te luisteren naar ervaringsverhalen van kinderen en jongeren die woonden op woongroepen en in gezinshuizen, werd duidelijk dat we waren doorgeschoten in de hygiëneregels en risicoprotocolen. Kinderen en jongeren vertelden over stalen bedden met plastic matrassen, geïmpregneerde blauwe gordijnen en ander hufterproof meubilair. Grote kilte die niet past bij aandacht, het aangaan van gelijkwaardige relaties of een ruimte om je te ontplooien. Binnen de transformatieplannen van het ministerie werd hiervan afscheid genomen door radicaal te kiezen voor een set van nieuwe designprincipes van kleinschalige en duurzame woonvoorzieningen. Risico's waren niet meer leidend. Uiteraard werden ze wel geïnventariseerd en verkleind, maar risicoloze woonplekken, daar geloofde men niet meer in. Om te voorkomen dat elke regio van gemeenten zelf het wiel ging uitvinden voor het design van kleinschalig woonaanbod, werd landelijk expertise gebundeld om te komen tot meerdere designs die regio's op lokale factoren konden aanpassen. De designs gingen uit van warme, sfeervolle huizen die ontwikkeling stimuleerden, maar tegelijkertijd overzichtelijk en veilig waren. Niet alles aan het design van de woonhuizen was af, met opzet. Kinderen en jongeren mochten ook zelf hun kamer mee inrichten. Huisdieren waren niet langer uitgesloten en droegen bij aan de gewenste warmte. Doordat kleinschalig woonaanbod werd gebouwd in wijken en buurten, konden kinderen en jongeren in de eigen leefomgeving opgroeien. Een plek dicht bij huis, zodat kinderen geen afscheid hoeven te nemen van familie, vrienden en andere vertrouwde gezichten.

In 2041 is als gevolg van de bewegingen op het gebied van wonen een scherpe reductie in kosten gerealiseerd. Het vastgoed en ruimte die vrijvielen, zijn gebruikt voor andere doelen (zoals nieuwe woonconcepten). Meer nog is het aantal kinderen en jongeren dat zich geconfronteerd ziet met talloze doorplaatsingen of broers en zussen die gescheiden worden nagenoeg gereduceerd tot nul. Nagenoeg, omdat dit alleen nog gebeurt als dit aantoonbaar in het belang van het kind is.

8. Artistiek

Creativiteit en vindingrijkheid hebben de menselijke ontwikkeling voortgedreven sinds het begin der tijden. In deze dimensie wordt gezien in hoeverre de dimensie artistiek deel uitmaakt van de wereld van aandacht.

Verbeeldingskracht voor een hoopvolle toekomst

Een van de zaken die het ministerie van Gezinnen en Toekomstige Generaties zich al snel realiseerde, was dat een laagdrempelig aanbod van en waardering voor vormende jeugdactiviteiten, zoals (jeugd)cultuur, (jeugd)sport, etc. beschikbaar diende te zijn in de directe omgeving van het kind. Alleen op die manier konden positieve talentontplooiing, innovatiekracht en een nieuwe gemeenschapszin ontstaan. Samen met het onderwijs, culturele instellingen en gemeenten is in 2041 het streven om per 20.000 inwoners een laagdrempelige culturele instelling beschikbaar te hebben waar dans, muziek, film en overige artistieke uitingen aangeboden worden. Binnen het vormende onderwijs is kennismaking met passieve en actieve cultuurbeleving en lichamelijke oefening nadrukkelijker aanwezig.

Op deze manier wordt bewust ingezet op creativiteit en verbeeldingskracht. Het ministerie van Gezinnen en Toekomstige Generaties stelt ook middelen beschikbaar voor kunstuitingen over het leven en de zorg aan kinderen, jongeren en gezinnen. Wetenschap en creativiteit worden bewust gestimuleerd, omdat ze vragen stellen bij vanzelfsprekendheden, mensen doen verplaatsen in anderen en helpen daardoor de wereld anders te zien. Hiermee is kunst dus niet zomaar mooi of leuk, maar is het een van strategische instrumenten om transformatie te versnellen: andere manieren van denken, doen en organiseren.

Entertainment als instrument

Sinds de vroege jaren 10 van deze eeuw heeft zingeving en mindfulness voor een deel de plek ingenomen van de traditionele godsdiensten. Maar met het succes van de tv-reality show 'Heel Nederland balanceert' over herstel van een groep mensen met burn-outverschijnselen werden in het midden van de jaren 20 van de eenentwintigste eeuw de laatste taboes doorbroken. Vanuit de overheid worden nu regelmatig subsidies verstrekt voor populaire programma's bij commerciële omroepen en streamingdiensten. Voorbeelden daarvan zijn programma's als 'Daar vraag je me zo wat?' over wetenschappelijke vraagstukken (een remake van een format uit de jaren 80 van de vorige eeuw), 'Ouderschap enzo' voor ouders en het op pubers gerichte 'F*** Y**' over communicatie met je ouders. Dit alles maakt dat praten over opvoeden, opgroeien en leefproblemen veel gangbaarder is geworden en de 'hulpverlenigheid' veel minder is geworden.

Ervaringen creëren voor het vergroten van inlevingsvermogen

Ramsey Nasr schreef in zijn boek de Fundamenten de volgende zin: 'Het geweten is de enige plek in ons lichaam die zowel van ons is als van de ander, en die ook de eigen tijd overstijgt.' Het gaf de inspiratie aan organisaties om, samen met musea voor conceptuele kunst, ervaringen te creëren waarin bezoekers de toekomst van onze wereld konden verkennen. In de vroege jaren 20 van deze eeuw namen nieuwe generatieontwerpers

bezoekers mee op een reis door de tijd van experimentele toekomsten door gebruik te maken van technologieën als augmented reality (toevoegen van elementen aan de analoge werkelijkheid). De ontwikkelingen gingen in de jaren daarna zo snel dat het al snel niet alleen mogelijk werd om de toekomst te visualiseren, maar ook te ervaren, door te voelen, horen en zelfs ruiken. Deze zogenaamde extended reality (XR) zorgde voor een naadloos overvloeien van de virtuele en de fysieke werkelijkheid. Hoewel het grote publiek deze technologieën in eerste instantie vooral door grote shows als het Eurovision Songfestival, de 'hologramtour' van bands als Abba in 2022 en films leerde kennen, werden deze methoden al snel gebruikt om ook mensen zelf 'levensechte' ervaringen te laten ondergaan. In 2041 is dit gangbaar in het onderwijs, maar ook in voorlichtingscampagnes. Uiteraard blijft hierbij ook de vrijetijdssector niet achter. In 2043 zal – zo kondigde een groot entertainment-consortium in 2041 aan – zal het eerste belevenispark 'Shogunworld' in Japan worden geopend, waar bezoekers zichzelf in de wereld van Japan in 1500 kunnen onderdompelen, zoals films als 'Total Recall' en 'Westworld' in de jaren zeventig en negentig van de vorige eeuw voorspelden.

Samen werken aan een klimaat van aandacht

In de buurt

Je thuis voelen doe je op een plek waar er aandacht voor elkaar is. Waar er steun is, waar samen gehuild en gelachen kan worden, waar we het dagelijkse leven met elkaar delen. Dat klimaat van aandacht is wat kinderen zeker nodig hebben, thuis, in de wijk, op school, op de club, kortom, overal. Samen versterken we en werken we aan een omgeving die dat waarmaakt. In die buurt of wijk hebben we aandacht voor elkaar. Daar bieden ouders elkaar een luisterend oor, geven advies of bieden elkaar concrete steun.

Op de school in de wijk zijn alle kinderen welkom en is écht passend onderwijs mogelijk door kleinere klassen en goed gefaciliteerde leraren. En ook in de vrije tijd op de club of vereniging kunnen alle kinderen meedoen. Er zijn geen (financiële) belemmeringen voor een lidmaatschap. En coaches en begeleiders zien niet 'die lastige gast', maar focussen op de kwaliteiten en talenten van de individuele kinderen. Ze krijgen daarvoor ook ondersteuning in de vorm van coaching.

Passend onderwijs in de wijk

Concrete steun

Ouderschap

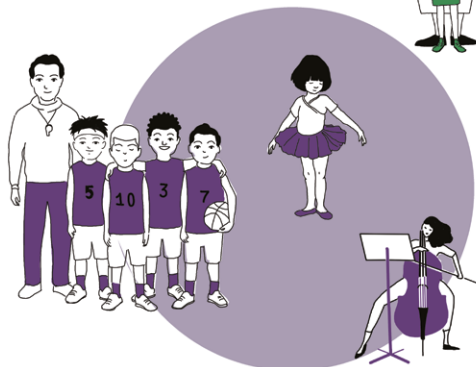
Luisterend oor

Gezin

Heppie op de club

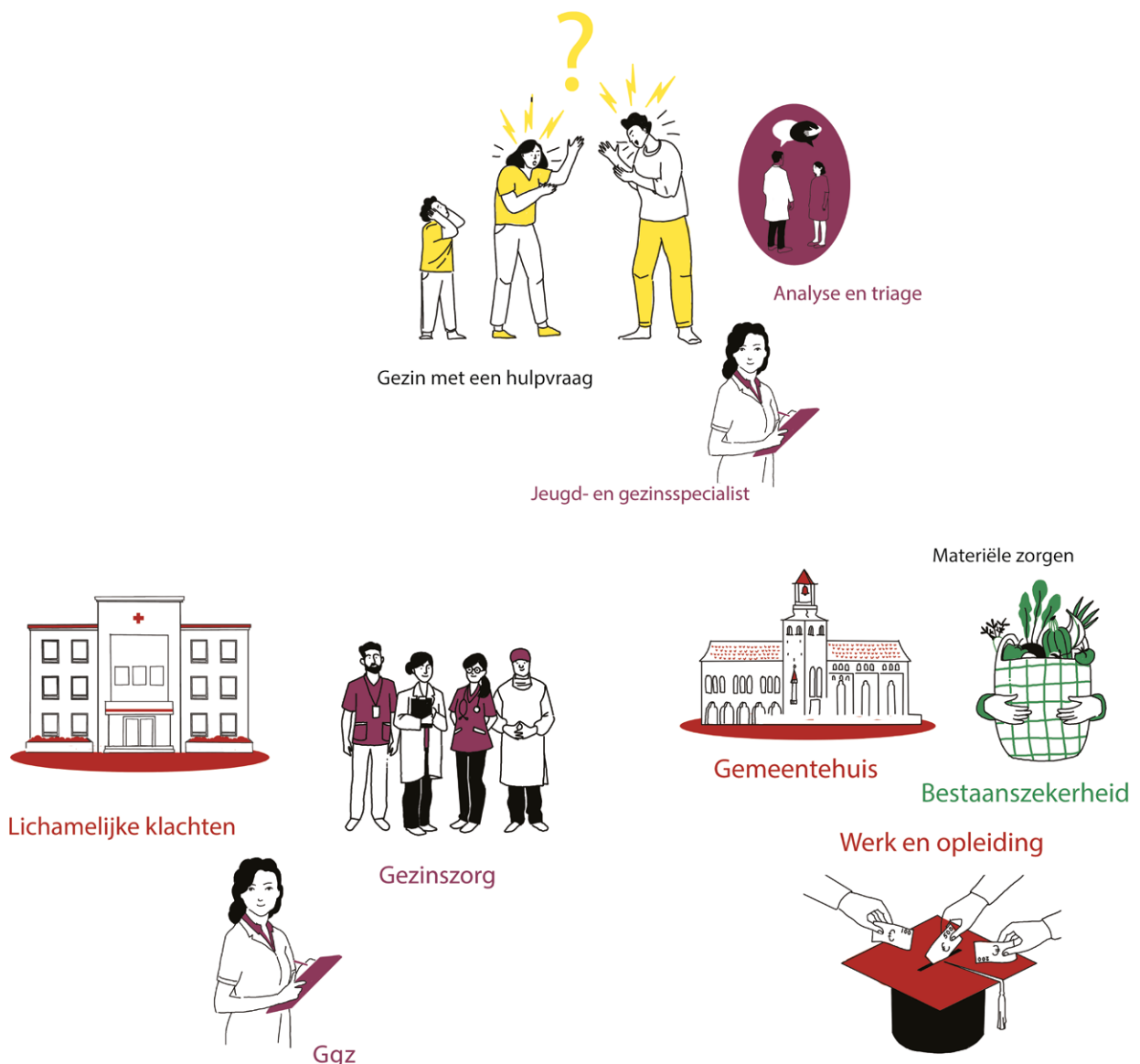

De huisarts, een vertrouwd gezicht in de wijk

De huisarts als toegang tot hulp

De huisartsenpraktijk is de logische plek voor gezinnen om (hulp)vragen te stellen. De jeugd- en gezins-specialist kan samen met het gezin de tijd nemen om hun vragen te onderzoeken: wat willen jullie; wat hebben jullie daarvoor nodig; wat kunnen jullie daarin zelf doen?

Kinderen, jongeren en ouders geven niet alleen aan wat voor hen belangrijk is, maar zij beslissen ook mee in de gezinszorg die zij krijgen. Als er voor langere tijd meerdere vormen van ondersteuning nodig zijn, kan de gezinswerker hier het gezin bij begeleiden. Door samen de (hulp)vraag op een hoogwaardige wijze te onderzoeken, wordt de inzet van onzinnige zorg voorkomen.

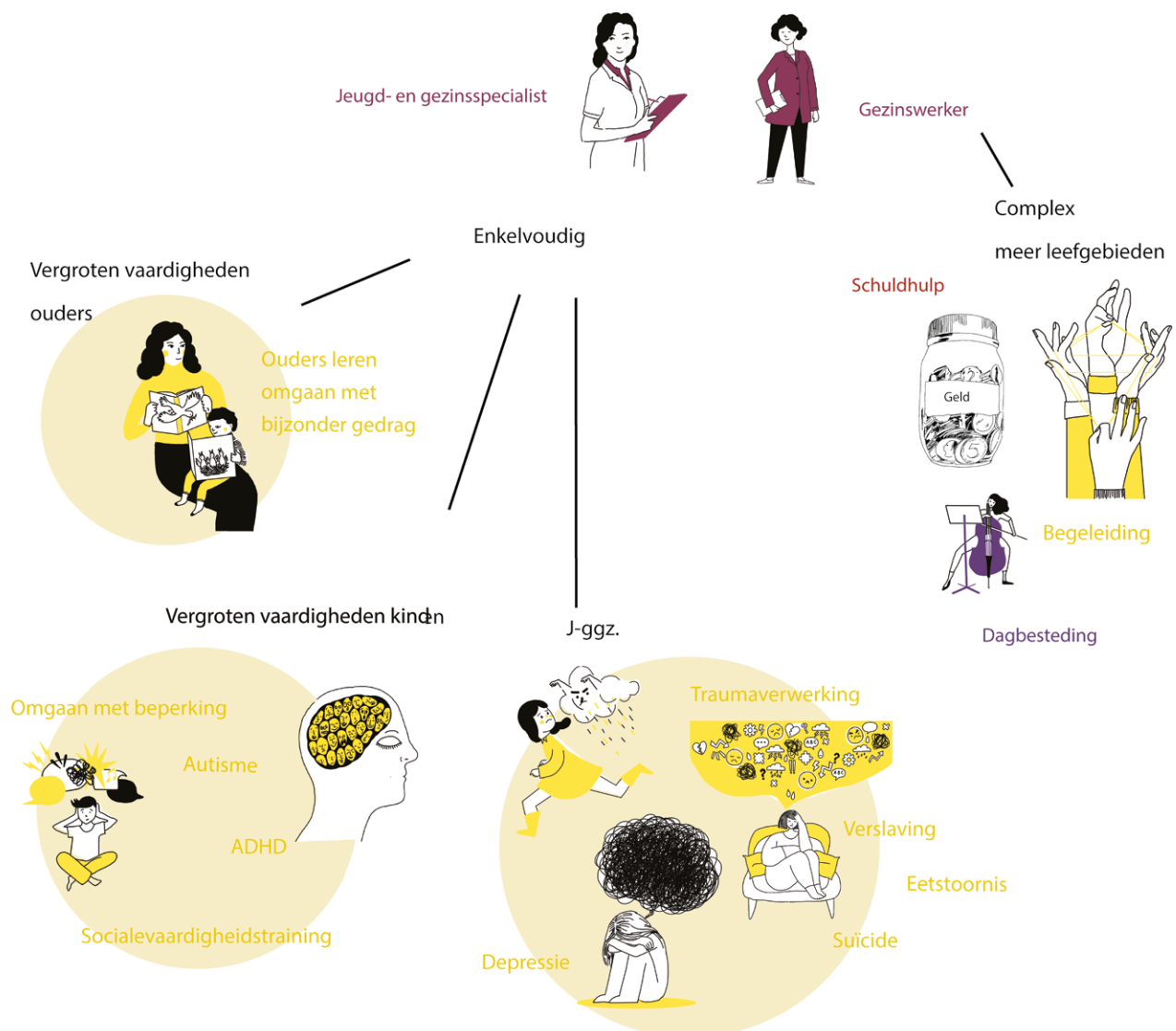

Relatie, Ruimte en Reflectie als leidende principes

Gezinszorg

De gezinszorg richt zich niet alleen op bijzonder gedrag van kinderen of jongeren, maar juist op de gehele omgeving. Immers, gedrag is vaak het gevolg van onze interactie met onze omgeving. Ouders, broers, zussen, vrienden, klasgenoten, burens, het is maar net om wie het gaat. Gezinszorgprofessionals werken via en investeren in de relatie met de gezinnen, kinderen, jongeren en hun omgeving. Hierbij hanteren ze geen dichtgetimmerde (be)handelprotocollen, maar nemen de ruimte om datgene te doen dat zorgt voor een duurzame en stabiele situatie.

De focus ligt dus niet op een snelle, goedkope oplossing, maar op de optimale ontwikkeling van het kind. Om dit te kunnen waarmaken hebben de professionals de tijd en ruimte voor professionele reflectie, coaching en ontwikkeling. Dit investeren in de kwaliteit van de relatie, zelfsturing én de kennis en kunde van de professionals draagt bij aan meer tijd voor gezinnen en minder onnodige gezinszorg.

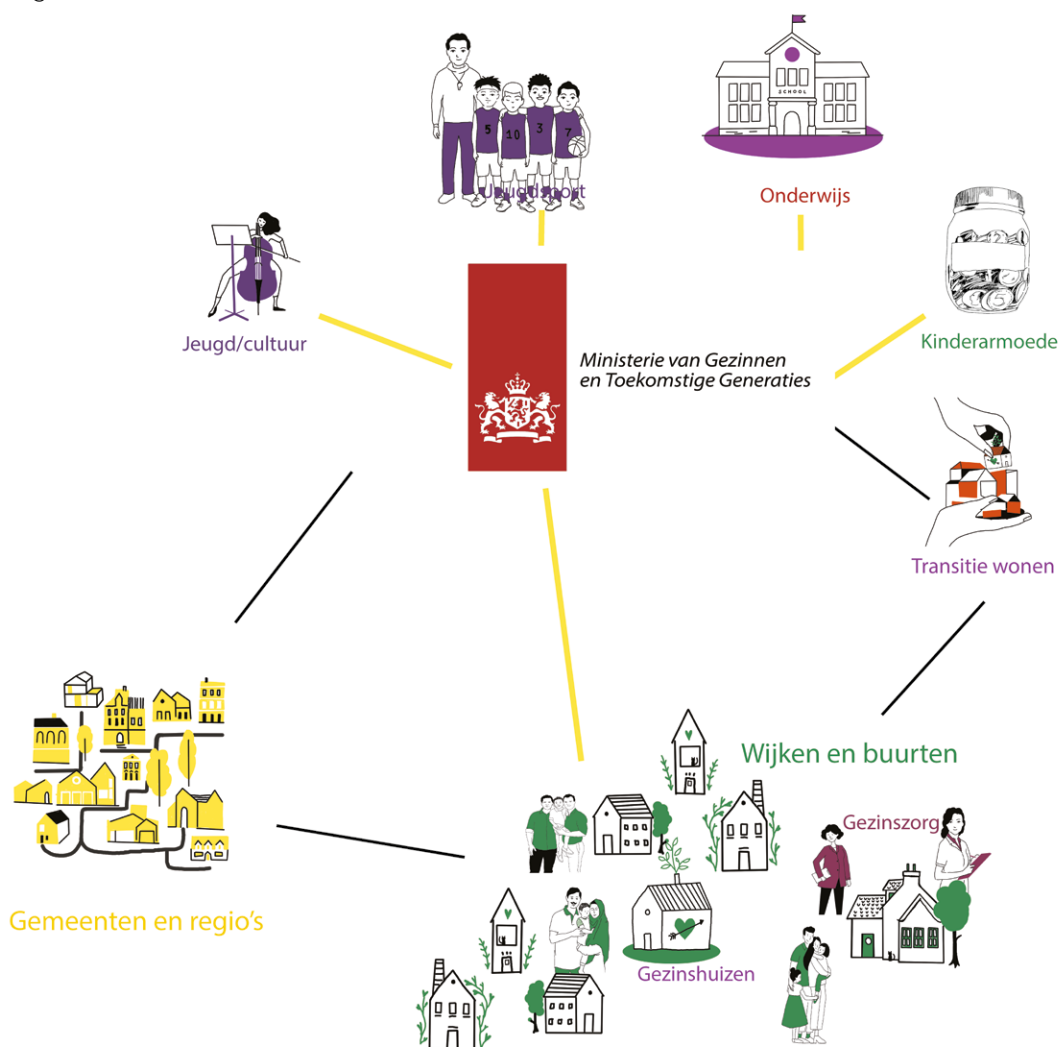

Centraal het decentrale versterken

Het ministerie van Gezinnen en Toekomstige Generaties

Het leven van kinderen en jongeren speelt zich af in de wijken en buurten van gemeenten. Dáár wonen familie, vrienden, burens en daar worden diepe relaties opgebouwd. Het is ook daar waar gebruik wordt gemaakt van zogenaamde basisvoorzieningen, zoals de school, verenigingen, clubs en de huisartsenpraktijk. Een gemeente is dan ook het beste in staat om op domeinoverstijgende wijze gezinszorg te organiseren. Het ministerie van Gezinnen en Toekomstige Generaties faciliteert regio's en gemeenten met standaarden voor kwaliteit die recht doen aan de diversiteit van gezinszorg.

Ook ondersteunt het ministerie door het gebruik van heldere definities en standaarden binnen inkoopprocessen, zoals facturatie en verantwoording. Deze standaardisering geeft gemeenten ruimte en capaciteit om zich te focussen op inhoudelijke samenwerking in het primaire proces en het biedt het professionele veld de ruimte voor de focus op effectieve gezinszorg.

Veiligheid 2.0

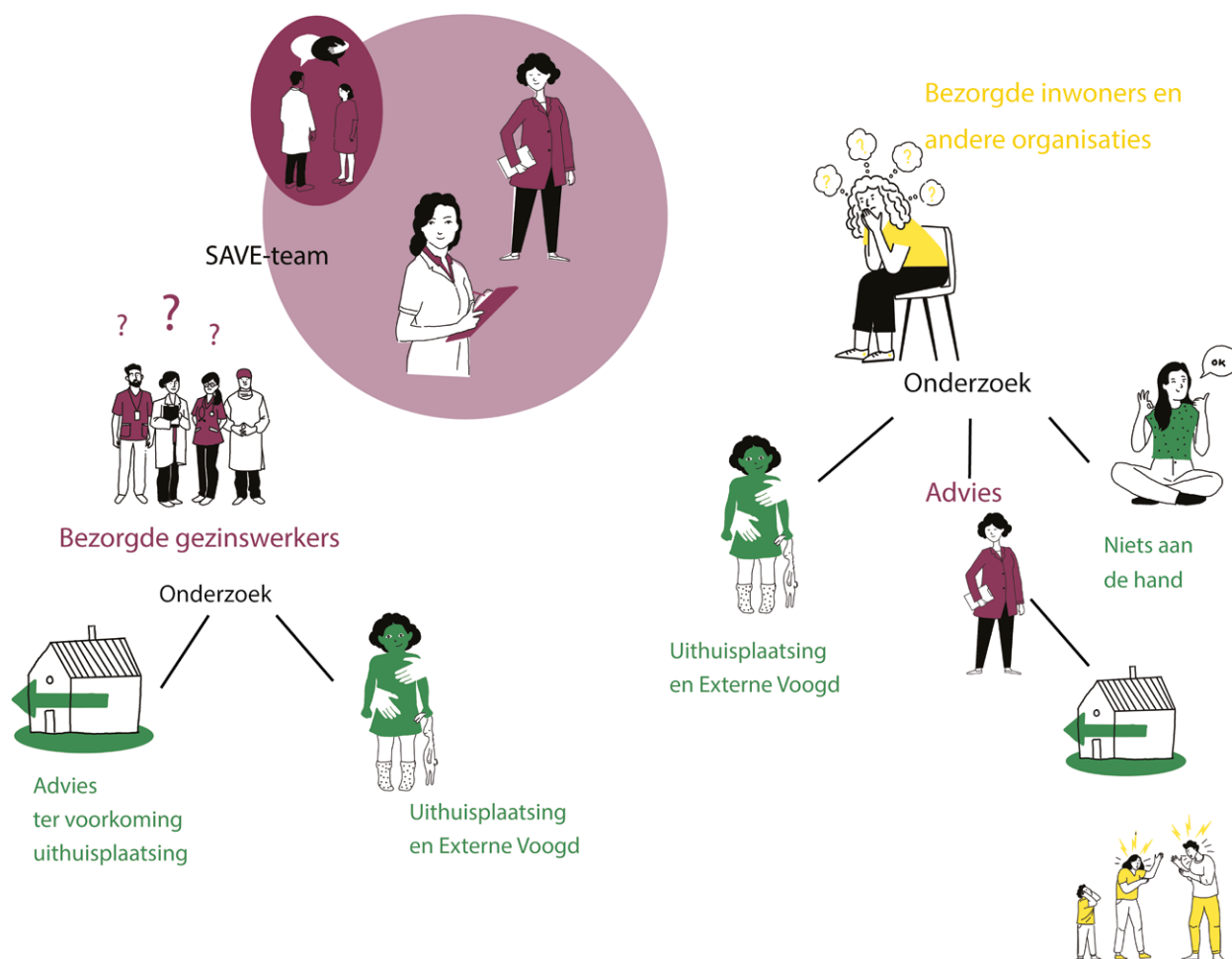
Nieuwe kijk op veiligheid en voogdij

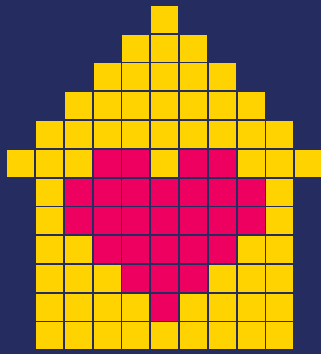
Bescherming van kinderen en jongeren door lokaal werkende SAVE-teams. De verantwoordelijkheden en functies van Veilig Thuis, gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming worden gebundeld in Regionale Veiligheidsteams. Hierdoor wordt het systeem vereenvoudigd en is het mogelijk dat alle benodigde expertise op het gebied van ontwikkelingsbedreiging en veiligheid beschikbaar wordt gesteld aan gezinnen en gezinswerkers, jeugd- en gezinspecialisten in de vorm van lokale SAVE-teams.

Ook hanteren we een nieuwe, eenvoudigere definitie van voogdij. De opvoeders van de kinderen (daar waar de kinderen wonen) zijn altijd de Uitvoerend Voogd.

Daarnaast zijn de ouders altijd Toeziend Voogd, behalve wanneer een kinderrechter de uitspraak heeft gedaan dat dit niet mogelijk is, dan is er sprake van een Externe Voogd.

De Externe Voogd is niet meer verantwoordelijk voor het organiseren van een woonplek voor het kind of het gezin. Dit is de verantwoordelijkheid van de gezinswerker, samen met de jeugd- en gezinspecialist. Hierdoor heeft de Externe Voogd meer tijd beschikbaar om door te brengen met het kind en het gezin. En kan de Externe Voogd eventuele veranderingen met betrekking tot de veiligheid van het kind en gezin beter inschatten.

Utrecht, 3 december 2021

Jeugdhulp. Het moet anders, maar hoe?

Woensdag 16 maart 2022. Het is een datum die waarschijnlijk met een rode cirkel gemarkeerd staat in uw agenda; de gemeenteraadsverkiezingen. Het lijkt voor menig een nog ver weg, maar u bent waarschijnlijk in volle voorbereiding.

Het moet anders, maar hoe?

Een van de zaken die uw directe aandacht zal vragen na die datum is de jeugdhulp en hoe u hier op lokaal en regionaal niveau vorm aan geeft. Een kleine blik op recente cijfers maakt duidelijk dat de nood hoog is. In 2020 maakte ruim 400.000 kinderen gebruik van jeugdhulp. Dat is ruim 12% van alle minderjarigen. Wanneer een kind door omstandigheden écht niet meer thuis kan wonen, dan krijgt een kind vaak te maken met meerdere woonplekken. Uit ons onderzoek bleek: gemiddeld maar liefst vijf doorplaatsingen. Daarnaast is de wachttijd voor jeugdhulp op dit moment gemiddeld 44 weken. Door de coronapandemie worden de wachtlijsten alleen maar langer. Dit alles is helaas niet nieuw, maar een beeld dat al jaren bestaat.

Het moet anders, maar vooral beter en niet duurder. Daar zijn we het allemaal wel over eens, maar hoe dan? Om deze kloof tussen weten en doen te overbruggen hebben wij – als Stichting Het Vergeten Kind – de Wereld van Aandacht ontwikkeld.

De Wereld van Aandacht

De Wereld van Aandacht -die u in de bijlage vindt- is een toekomstperspectief, dat wij hebben opgesteld als inspiratie voor de transformatie van de Jeugdhulp. Door verbeeldingskracht te combineren met trends, ontwikkelingen, literatuuronderzoek, ideeën en adviezen van (ervarings)deskundigen, kennisinstituten en baanbrekers, hebben wij een nieuwe wereld gecreëerd, die wij onze jeugdigen en hun omgeving gunnen. Een betere wereld voor jeugdigen, waarin elk kind in Nederland zich gehoord en gezien voelt, op een veilige plek woont en zich positief kan ontwikkelen, zodat het zijn/haar eigen plek vindt in de maatschappij.

Afgelopen dinsdag, 30 november, is de Wereld van Aandacht overhandigd aan Leonard Geluk, Algemeen Directeur VNG, en aan Marieke Pondman, plaatsvervangend directeur bij de directie Jeugd van VWS. Leonard Geluk heeft hier het volgende over gezegd: "Wij onderschrijven dit inhoudelijke appèl. De VNG staat ook voor een betere wereld voor jeugdigen. De Wereld van Aandacht biedt een concreet toekomstperspectief op de jeugdzorg vanuit de inhoud. De lessen hieruit willen wij betrekken bij de totstandkoming van de Hervormingsagenda."

Dromen is mooi, maar wat kunt u concreet doen?

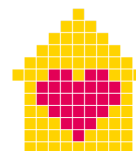
Op basis van de Wereld van Aandacht hebben wij een viertal beknopte handvatten voor u opgesteld, waarmee u eenvoudig en handzaam kunt zien, wat u -vanuit uw rol als gemeenteraadslid of (toekomstig) wethouder- kunt doen als u straks na de verkiezingen de koers voor de komende jaren gaat vastleggen voor uw gemeente.

Handvat 1: **Thuis voelen doe je op een plek waar er aandacht voor elkaar is.**
Actie: *Versterk de pedagogische omgeving en werk samen aan een "klimaat van aandacht"*
Hoe: Door gerichte activiteiten zoals oudercursussen, ontmoetingsplekken, pedagogische cursussen voor vrijwilligers en te sturen op samenwerking tussen scholen, jeugdgezondheidszorg en jeugdhulp versterken en werken we aan het klimaat van aandacht in onze wijken en buurten. Zo ontstaat een omgeving waar we aandacht hebben voor elkaar. Daar bieden ouders elkaar een luisterend oor, geven advies of bieden elkaar concrete steun. Daar zijn alle kinderen welkom op de school in de wijk en is écht passend onderwijs mogelijk door kleinere klassen en goed gefaciliteerde leraren. En ook in de vrije tijd op de club of vereniging kunnen alle kinderen meedoen. Coaches en begeleiders zien niet "die lastige jongere", maar focussen op de kwaliteiten en talenten van de individuele kinderen. En weten ook hoe ze dat kunnen doen. En dat alles wordt ondersteund door een actief armoedebeleid, zodat er geen (financiële) belemmeringen zijn voor een lidmaatschap.
Waar: Wereld van Aandacht- Daar en dan, deel 2 Hoofdstuk 6: Sociaal, bladzijde 18 & 19

Handvat 2: **Hulp vragen doe je aan mensen die je kent en vertrouwt**
Actie : *Vereenvoudig de weg naar hulp via de huisarts, een vertrouwd gezicht in de wijk*
Hoe: Wij stellen voor de weg naar hulp (de toegang) eenvoudiger vorm te geven via een plek die mensen kennen en vertrouwen. De huisartsenpraktijk is zo'n logische en vertrouwde plek voor gezinnen om (hulp)vragen te stellen. Door deze te versterken met een holistisch, hoogopgeleide jeugd- en gezinsspecialist kan samen met het gezin de tijd worden genomen om hun vraag te onderzoeken. Kinderen, jongeren en ouders geven niet alleen aan wat voor hen belangrijk is, maar zij beslissen ook mee in de gezinszorg die zij krijgen. Door samen de (hulp)vraag op een hoogwaardige wijze onderzoeken, wordt de inzet van onzinnige zorg en onnodige wisselingen van hulpverlener voorkomen.
Waar: Wereld van Aandacht - Daar en dan, deel 2 Hoofdstuk 6: Sociaal, bladzijde 19 & 20

Handvat 3: **Geen jeugdhulp, maar gezinszorg**
Actie: *De hulp is niet alleen gericht op het kind of de jongere, maar juist op het gezin en hun omgeving*
Hoe: Bijzonder gedrag van een kind of jongere komt vaak voort uit de interacties in het gezin en zijn omgeving. Chronische stress kan bijvoorbeeld ontstaan uit het opgroeien in kwetsbare en traumatische omstandigheden: depressies, stress of verslavingen bij ouders, vechtscheidingen of situaties van bestaansonzekerheid. De hulp moet zich dan ook niet alleen richten op het bijzondere gedrag van het kind of de jongere, maar juist op de gehele omgeving. Dat noemen we gezinszorg. Als er voor langere tijd meerdere vormen van ondersteuning nodig zijn, kan een gezinswerker hier het gezin bij begeleiden. Hierbij wordt samengewerkt met de jeugdigen, ouders en hun omgeving. Samen wordt tot besluiten gekomen. Daarbij wordt altijd uitgegaan van het versterken en opbouwen van een sociaal netwerk: mensen die er vrijwillig en onbetaald zijn ook na een eventueel (hulp)traject. Om dit te kunnen bereiken worden wisselingen van hulpverleners vermeden, zodat er continuïteit, verbinding, contact en vertrouwen kan ontstaan. Hierdoor voelen de professionals "dichtbij", kan er een gelijkwaardige relatie ontstaan en krijgen kinderen en jongeren het gevoel dat er wordt geloofd in hun kwaliteiten en toekomst.
Waar: Wereld van Aandacht - Daar en dan, deel 2 Hoofdstuk 2: Filosofie + Hoofdstuk 4: Economie

Handvat 4: Wonen doe je op een plek die je thuis kunt noemen

Actie: *Kleinschalig wonen in de eigen gemeente/ wijk actief mogelijk maken*

Hoe: Wanneer kinderen en jongeren pedagogische hulp nodig hebben en écht (tijdelijk) niet thuis en ook niet bij familie terecht kunnen, stellen wij voor dat ze blijven wonen in de eigen vertrouwde omgeving op een plek dichtbij huis. Zo hoeven ze geen afscheid te nemen van familie, vrienden, de leraar en andere vertrouwde gezichten. Wij investeren daarom in voldoende pleeggezinnen, gezinshuizen en kleinschalige, warme en sfeervolle woonvoorzieningen in de wijk. En afhankelijk van de situatie van het kind, wordt bepaald waar het kind het beste kan wonen. Grootschalige kille woonplekken met hufterproof meubilair en strikte hygiëne protocollen zijn dus niet meer aan de orde. Dit is geen utopisch beeld, maar haalbaar, zoals al is aangetoond in enkele innovatieve projecten.

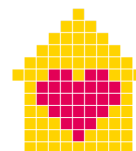
Waar: Wereld van Aandacht - Daar en dan, deel 2 Hoofdstuk 7: Ruimte, bladzijde 22 + 23:

Tot slot

We nodigen u graag uit om de Wereld van Aandacht in zijn geheel te lezen en geïnspireerd te raken voor een toekomst die we samen kunnen maken. Mocht u meer willen weten over de handvatten die we beschreven hebben of bent u op zoek naar concrete instrumenten om deze vorm te geven, neem dan contact met ons op via wereldvanaandacht@hetvergetenkind.nl

Over Stichting Het Vergeten Kind

Stichting Het Vergeten Kind heeft als doel ervoor te zorgen dat alle kinderen zich gehoord en gezien voelen, zij op een veilige en stabiele plek wonen en zich positief kunnen ontwikkelen, ook als ze door omstandigheden tijdelijk niet thuis kunnen wonen. Opdat ze hun eigen plek vinden in de maatschappij. Om onze missie te realiseren en kinderen nu, maar ook structureel te helpen, ontwikkelen wij impactvolle programma's en campagnes die ervoor zorgen dat kwetsbare kinderen niet vergeten worden en mee kunnen doen.

Fractie	V/A	Vraag en antwoord
BGR	V	Krediet verlengen inhuur sociaal domein Op 12 oktober 2021 heeft de interim adviseur van de gemeente een presentatie gegeven over de stand van zaken. Toen werd aangegeven dat begin december 3 scenario's zouden voorliggen. Waar zijn deze scenario's?
	A	De scenario's hebben samenhang met de bredere organisatiestrategie en zijn nog onderwerp van gesprek in het college. Zij vragen een zorgvuldige voorbereiding die meer tijd vraagt. In het raadsvoorstel voor de structurele invulling van het sociaal domein dat geagendeerd is voor de raad van 8 februari 2022, zult u deze scenario's terugvinden.
BGR	V	Renovatie fietspaden buitengebied Is er een kaartje beschikbaar over welke fietspaden het nu gaat? U zou begin 2022 met een plan komen voor alle fietspaden, en geeft nu de hier genoemde 2,4 km prioriteit. Verderop zegt u de overige 3,2 km fietspaden in de komende jaren te blijven herstellen. Is het totaalplan van de baan en zo ja waarom?
	A	In de bijlage vindt u een kaart met de fietspaden. In 2022 komen wij met een totaalplan meerjarig onderhoudsplan wegen en onderdeel daarvan is het onderhoud van de fietspaden in ons buitengebied.
BGR	V	Verstedelijkingsstrategie Wanneer heeft consultatie van de concept-verstedelijkingsstrategie bij onze gemeenteraad plaatsgevonden? U geeft aan dat in veel gevallen het budgetrecht van de raad van toepassing is, in welke gevallen niet?
	A	De gemeenteraad is in de vergadering van juli 2021 met een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de concept-verstedelijkingsstrategie. Het budgetrecht van de raad is niet van toepassing bij voorstellen die alleen een inhoudelijke standpuntbepaling vragen zonder financiële implicaties.

